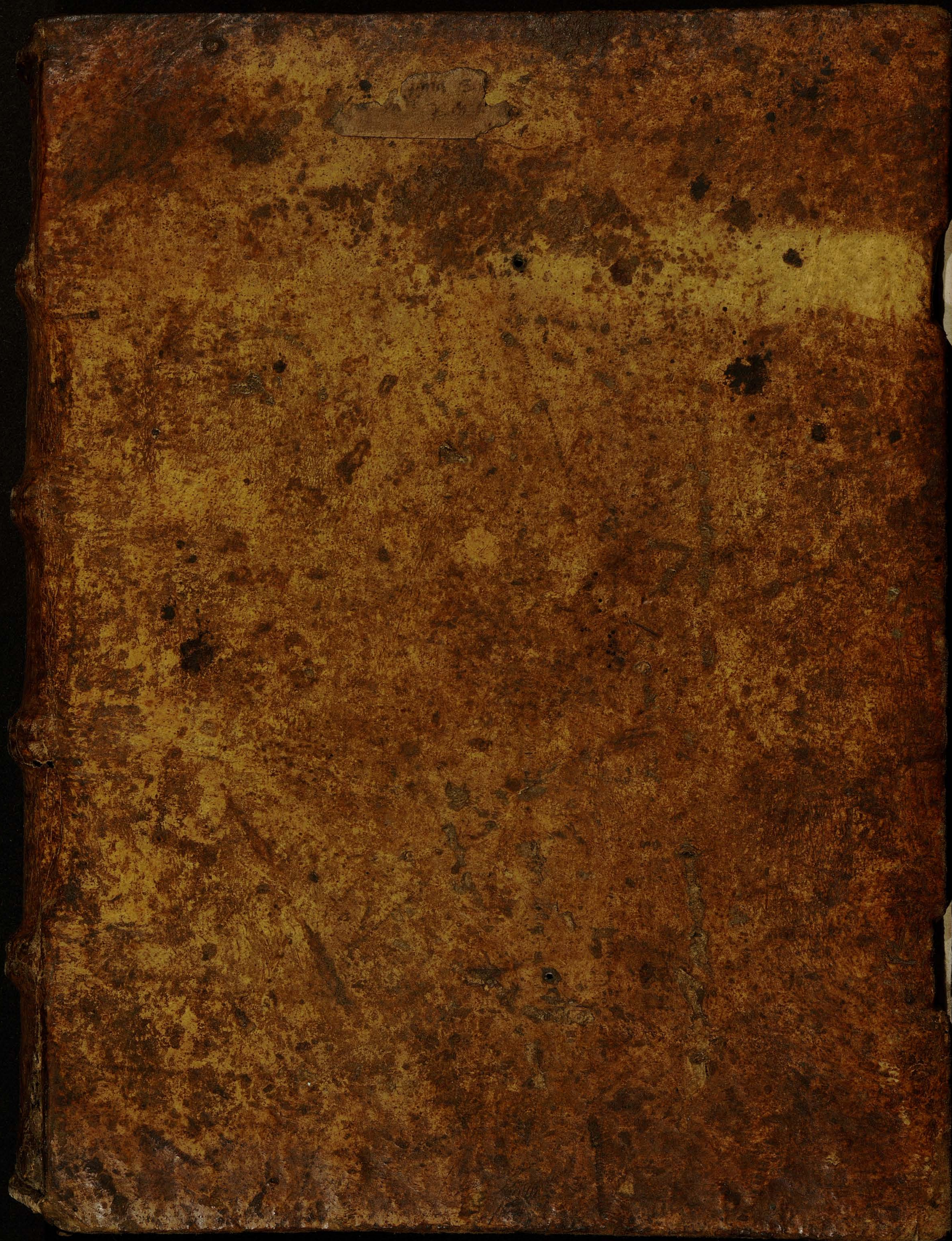
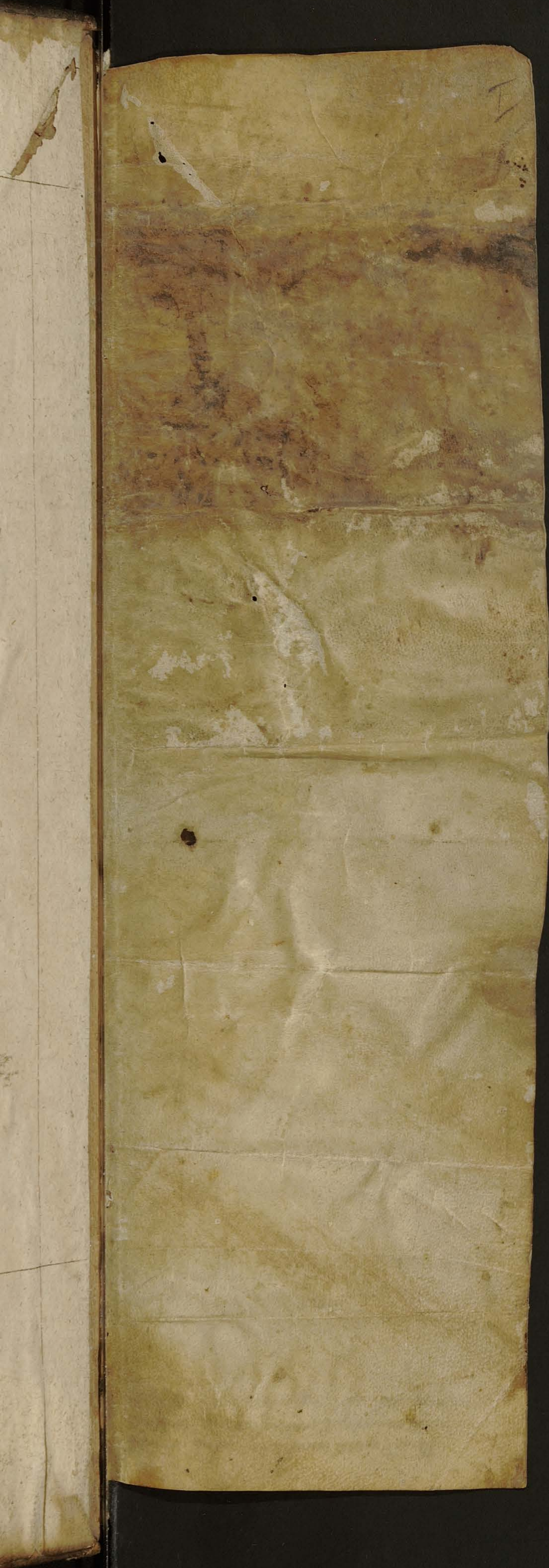

Innocentius Papa de Patientiā.
Stimulus Amoris Beat: Bernardi.
Sermones in Hebdomada de Passione Dnī.

N. Inv. 1399

...imum Anno sub dnno natiuit eiusd
...quadring° quarto Indiccione duodecima pontif
...sim in xpo patris et dni nri dni Bonifacij

liber mgri ffrancisci de [illegible]

In hoc volumine primo Innocencius de [illegible] Item Stimulus amoris beati Bernhardi
Item sermones 2a 4ta et 6ta ferijs per in ebdomada passionis domini

Pro libraria Alme Universitatis Studij Cracoviensis

Quarta pars tabule completa

Cum miseraciones domini sint super omnia opera eius, nullam tamen super homines extendit amplius quam homo benignitate creatoris dignissima causa est cum in creaturis nunc sibi ut magis respexit et non magnam [illegible] tamen, sed et laudantes ei exhibuit. Cum fuit enim magna misericordia ad instauracionem ruine angelice homines creare voluit, ut ipsum participem sue beatitudinis efficeret. Unde Boecius ita dicit de deo: Quem non externe pepulerunt fingere cause materie fluitantis opus, verum insita summi forma boni livore carens. Idem eciam Augustinus ait: Si potuit deus hominem facere ad gloriam suam participandam, impotens fuit; si potuit et noluit, invidia redarguendus erat. Sed quia nec impotens nec invidus, hominem regnum suum communicare voluit. Commendans autem graciam quando homini post peccatum remedium contulit, ut quem dampnare potuit per iusticiam repararet per graciam. Sed quia ante adventum suum veraciter [illegible] quedam remedia contulit, in adventu suo plenitudinem remedii exhibuit. Circumcisio et sacrificia que ante adventum suum parvulis exhibebantur, reatum et maculam originalis peccati delebant, sed nec graciam conferebant nec paradisi ianuam aperiebant. Cum omnes [illegible] sint [illegible] in tenebris. Sed cum per passionem suam aquas sanctificasset et vim regenerandi contulisset eis, remedium baptismi, et reatus originalis peccati delebatur et virtute baptismatis conferebatur gracia et amota impedimenta introitus regni celestis patebat renovatis. Sic commendans autem graciam

fuit ut homo fracta fide baptismi iterum mortem meruit / et dum remedio remedium super addens per confessionem et penitentiam honorem resurgere concessit / ut fracta navi naufragans penitentiam quasi per secundam tabulam post naufragium enotaret. Et bene tabule inter fluctus maris confusse penitencie comparantur / quia qui vere penitet inter procellas satisfactionis diversis laborat. Et hec est heresis sup[illegible]ans unica / non enim eadem est causa que induxit deum ad hominem redimendum / et que induxit eum ad remissionem per penitentiam concedendam / quia non possit in iniuria redargui / si hominem non redempsisset per penitentiam quem per solam dampnare potuit iustitiam. Errant tamen quidam heretici qui caput [illegible]ligionis amputantes / qui dixerunt post caritatem semel amissam nullum esse locum penitencie / non aliquo remedio post peccatum mortale amissa caritate aditum regni celestis patere. Redeundum (?) petrus post trinam negationem domino reconciliatus / et per lacrimas penitencie crimen deleverit. Cum etiam david regem post adulterium et homicidium reparavit ad gratiam / cum etiam ipse dixit peccanti dimittendum esse peccatum. patet quod ita funestum crimen medicinam pollutum ab hominibus auribus esse vitandum.

~~De ordine dicendorum~~ .2.

De penitentia igitur dimissis subtilitatibus inquisitionis theoricas pertermittens. Et operationes et considerationes practicas, que ad audiendas confessiones et ad iniungendas penitentias que sacerdotibus necesse sunt diligentius perscrutantur / dicendorum autem erit hic ordo. Primo considerandum est quid sit penitentia. 2o quid sit peccatum et quot sunt species eius. 3o que sit ulla (?) peccata / et que per quibus iniungenda sit penitentia. 4o quot et quales debeat esse penitentia vel qui debet iniungere penitentiam. 5o quibus et pro quibus possit penitentiam iniungere et debeat. 6o quomodo sacerdos se debeat habere in audiendo confessiones scilicet considerando personam confitentis / et que sunt inquirenda a penitente / 7o et ultimo que satisfactio cui peccato sit imponenda. Et quia ita penitentia multa a iure canonico instituta sunt in aliis partibus canonica institutione quibus aut scire oportet. ~~Quid sit penitentia~~

Quid autem sit penitentia auditur. Dicitur et per ethymologiam et per descriptionem. Per ethymologiam dicitur penitentia quasi penam tenens. Omnis enim penitentia penalis est nunquam enim sine pena vel interiori scilicet dolore vel exteriori deo satisfacere competit. Omnes sine pena salvari puta confitentis / quia autem punit deus aut homo nunquam penitentia dicitur instituitur nisi per interiorem dolorem homo conteratur. Sciendum tamen quod dum non delectatur in penitentia sed pena / sed in devotione et humilitate et penitentie. Iudas enim qui se suspendit magnam penam habuit / sed quia caruit penitentie paciencie et humilitate caruit de penitentia sua seu pena vel mortem meruit / pena enim non facit martirem sed causa / sed quando quis sustineat pro deo penam. Bernardus in ... nona. Nemo vestrum patiatur ut fur vel homicida. non enim ipsa passio sed devotio penitentis est accepta deo. Sed quia pena patientis est magna / nec sine pena opus patientie operari potest. Debet autem talis pena esse tempore maxime scilicet nunquam desinat dolere de commisso / qui ut gaudere debet de dei promisso. Omnes enim alie satisfactiones sunt temporales ut ieiunium vigilie in annos et certa spacia dierum terminata, semper tamen debet dolorem habere in angore pro peccato scilicet toto tempore vite sue. Debet enim penitens semper restringere ad memoriam peccatum / non ad delectandum sed ad dolendum pro eo. Augustinus. Qui penitet omnino peccat

nisi enim se se ... se doleat q... confiteatur apud d... veniam non m...

inquam eum desinere debet dolere de culpa qui semper vult gaudere de venia. Item non de se ... penitere est preterita deflere et perpetratis dolere et ea confiteri et pro eis satisfacere, quia aliud est deflere et aliud flere, quia tunc ea non sufficit, ille veram penitentiam non sufficit; flenda autem non committere id est habere propositum non committendi. Item cum quis peccata lapsus nunc est et tamen non proponit peccare, non id est minus penitens. Item si sit in proposito iterum peccare non est penitens, nec tamen ei iniungi penitentia potest tamen ei dari ne desperet consilium vel ergo quod debet certum in proposito est faciat interim quicquid boni potest, ut dominus cor eius ad penitentiam illustret.

De tribus que sunt in penitentia

Vera autem sicut dictum est sunt in penitentia scilicet contritio cordis, confessio oris et satisfactio operis et quilibet istorum dicitur penitentia unde cum dicitur iste multa penitet pro peccatis suis sensus est iste multum dolet et conteritur de peccatis suis. Item cum dicitur iste vadit ad penitentiam sensus est vadit ad confessionem. Item cum autem dicitur iste non dum peregit penitentiam sensus est iste non dum satisfecit. Item tamen penitentia dicitur unum de vii sacramentis omnia tria predicta scilicet contritio confessio et satisfactio, dummodo una penitentia et tamen unum sacramentum debeat habere signum et rem in hoc sacramento. Res enim ipsa remissio peccatorum quam deus homini dat. Signum est ipsa contritio cordis quia sicut lapis dum conteritur annichilatur ita dum cor conteritur annichilatur. In confessione autem ipsa erubescentia est signum interioris contritionis et in satisfactione ipsa devotio est signum remissionis. Item queritur, cum in contritione remittitur omnis reatus culpe
contritio et tanta potest esse remissio culpe sicut fuit in latrone crucifixo

cum dicitur quod omnis pena remittitur ad quam valet sequens confessio. Item quod autem culpa per solam contritionem remittatur patet per prophetam dicentem: Dixi confitebor adversum me etc. Ad hoc dicendum quod sicut in corporali egritudine post penam et convalescentiam aliquem remanent reliquie morbi que sunt purgande ita postquam remissum est reatum culpe remanent reliquie et difficultates quedam que sunt per confessionem et satisfactionem purgande ut voluptuosa memoria peccati et difficultas cessandi assuetis. Item autem confessio propter erubescentiam sibi admittam quia magna est pars satisfactionis. Preterea sicut deus remittit culpam et reatum ita de magna iustitia exigit satisfactionem et ex magna misericordia dei est quod penam eternam commutat in temporalem. Similiter si aliquis fuit meritum sufficiendum magis esset misericordia si concederetur redimere mortem suam per aliquam satisfactionem.

De tribus speciebus satisfactionis

Satisfactionis autem tres sunt species sicut dicunt sancti scilicet ieiunium oratio et elemosina. Item queritur quare opera aliarum virtutum non sunt satisfactoria ut per magnam fidem vel per magnam caritatem non dicitur quis satisfacere. Ad quod dicendum quod satisfactio non dicitur nisi quando aliquid datur ab uno et recipitur ab alio pro iniuria sibi illata. Sed per solum ieiunium vel orationem vel per elemosinam dicitur deus recipere, cum per ieiunium recipit sacrificium tribulati spiritus, per orationem quandam oblationem quare sicut ait Augustinus in psalmo penitentiali omnis oratio est oblatio. Per elemosinam enim recipit hoc quod datur pauperi quia ipse ait: Quod uni ex minimis meis fecistis mihi fecistis. Item cum deum credo vel ipsum diligo sicut vult audire quod aliquid recipiat ex meo et ideo opera fidei et

et caritate non sunt satisfactoria Sed
alia vero potest esse quia omnis satis
factio debet esse penalis Sed per fidem
qua videtur deus et per caritatem qua
diligitur patiens est delectatio quedam pe
na et ideo non est satisfactio. pre
mium autem accipitur Sic omnis labor
corporalis ut cum ieiunat qui cor
pus suum in servicio dei fatigat per
elemosinam enim intelligitur omne bene
ficium proximo impensum Sicud di
citur illud Luce omni petenti te tri
bue Sed vel increpacionem vel
orationem pro re manualem intelligimus
elemosinam vel consilium vel protectionem quia
magnam facit elemosinam qui bonum
dat consilium pauperi vel defendit in
nocentem Increpare autem aliquem
cum non indigeat vel cum laborare pos
sit magna est elemosina Sed iterum sciendum
quod non omne ieiunium vel omnis elemosina
vel omnis oratio sunt satisfactoria
quedam enim sunt talia que ex institu
cione ecclesie oportet nos facere et
si nunquam peccassemus ut ieiunare
in quadragesima et in quibusdam vigi
liis sanctorum et in quatuor temporibus Simi
liter dare decimas et oblaciones consti
tutas. unde et dare pauperibus vel
expendere in pias causas quicquid nobis
superfluum est ultra necessitates nostras
non enim est sed pauperibus est dandum
quia ipsorum est Similiter cathedre
dicere Credo in deum etc et pater noster
Similiter cum ex censu debet domino suo
annualem de terra sua solvere Si de
linquat liberari non potest a delicto
vel debito suo non solvendo predebitum
censum annualem nisi et de nouo
sibi aliquid solvat penam in qua
incidit Item videtur quod non potest peccator
elemosinam facere satisfactoriam
de superfluis suis que tenetur erogare
et si non peccasset nisi sibi subtrahat de
necessariis suis ut scilicet parciora habeant
in domo victualia et minus comedat et
bibat et inde elemosinam satisfacto-

riam faciat. quod tamen durum esset dicere
Est tamen iniungendum penitentibus
ut diligencius et efficacius et libencius
et cum hylaritate maiori faciant ea
que tenentur facere ex debito et illa
sunt eis ad satisfactionem valere Item
sciendum quod si aliquis ipse non potest ista facere
potest querere alios qui pro se faciant
et peccat nisi quererat Sicud autem
dominus consulit vobis dicens de mammona
iniquitatis ut [illegible]
et ita Orationes autem et elemosine et
ieiunia et disciplinae pro aliis facte sicut
et elemosine sunt eis valere Sicut
si tu alicui teneris solvere x solidos
et ego pro te solvam esses liberatus
Consuetudo autem est in quibusdam
monasteriis quod fratres unum pro defunctis
fratribus recipiunt disciplinas et valet
eis ad diminucionem purgatorii

~~Quod iniungendum est penitentibus~~
~~bonum facere pro defunctis~~ . 6.

Maiore autem providendum est sa
cerdotibus ut iniungant peniten
tibus suis bonum facere pro defunc
tis quia magis pauperes sunt illi quam
qui iuxta nos hic ambulant quia
nec possunt ambulare nec petere et
maxime pro illis qui bene fecerunt
nobis dum viverent quia cum in
nostris defunctis defraudamus eos
debitis que debemus eis et magis
peccatum est detinere ipsis defunctis
quam si teneremus quod ipsis tenemur
reddere vivis Cavenda tamen est prava
quorundam sacerdotum consuetudo qui
iniungunt laycis in penitencia ut faciant
celebrare missas pro defunctis cum
non sit officium laycorum missas ce
lebrare Sacerdotibus autem iniungendum
ut celebrent missas pro defunctis
quia ad ipsos pertinet celebrare
Hoc autem ortum fuit a prava cupiditate
sacerdotum Et recipiunt oblaciones
pro celebrandis missis Cum ad extinguendam

ceterarum cupiditatem prohibitum est in ca-
nonibus ne nomina defunctorum pro quibus
missa celebratur recitentur in
orationibus misse, sicut antiquitus fa-
ciebant cupidi sacerdotes dicentes
Miserere quesumus domine famulis tuis Rup-
ti et Giberti, non enim nominare debet
sacerdos pro quo celebrat nisi men-
taliter in mente sua ne videatur
parentibus vel amicis defuncti adulari
a quibus expectat oblationes. Quidam
post missam celebratam in partibus
vulgaribus que sunt ad populum ubi
non expectatur aliquis questus, bene
possunt nominare illos pro quibus est
orandum. Corruptio consilii possunt
habere sacerdotes laicis, et non integ-
rum si aliquos alicubi habeant sacer-
dotes impetrant ab eis ut quotiens
sine pacto licite celebrent pro
animabus suis. Et preterea sciendum
quod penitentia alia est privata, alia pub-
lica et alia sollempnis. Privata est
hec quod penitentia dicitur satisfactio quod pe-
nitentia que est confessio privata
dicitur esse, vel fuit a iure extorta.
Publica autem penitentia est que fit
coram omnibus quia qui publice pec-
cat publice peniteat. Triplex autem
est peccatum quoddam est quod fit in deum
tantum quoddam non fit, quod fit in deum
et in proximum, et quoddam in ecclesiam.
Omne tamen peccatum in deum est principaliter.
Cum autem deus tantum per peccatum offen-
ditur, satis facit soli deo. Cum
autem deus leditur et proximus utri-
que satisfaciet et utroque potest satis
fieri in privato. Sed cum offenditur
tota ecclesia tunc satisfaciendum est
publice quandam vel sollempnem. Et sic
differentia inter illas, publica penitentia est
illa que fit coram omnibus ita tamen
quod non apponatur aliqua sollempni-
tas ecclesie. Sollempnis autem penitentia
est cum adhibetur aliqua sollempnitas
ecclesie. Ut in die cinerum imponit
episcopus penitentibus manum et publice
expellit de ecclesia. Talis autem penitentia
nunquam iniungenda est clerico, quia
qui sic penitet efficitur irregularis et
nunquam potest suscipere sacros ordines
nec etiam debet admitti ad legi-
timum testimonium propter irregularitatem
quam contrahit ex tali penitentia de qua
diceremus ubi de irregularitate loquimur.

~~Quomodo audienda sunt confessione~~ a.

Post hoc secundum ordinem prenotatum
dicendum est de hiis que
audienda sunt in confessione et
quibus mundandis et sanandis est
providendum quia omnis confessio est
medicinalis. Sciendum autem sunt criminalia
peccata et venialia, circumstantie et
irregularitates que sequuntur ex
peccatis, et quedam non ex peccatis, ut
ex bigamia, que peccatum non est
quedam sequitur irregularitas propter quam
nec potest aliquis ad sacros ordines pro-
moveri. Est autem omnino diligenter
oportet sacerdotem considerare, ut sciat
genera peccatorum et circumstantias attendere
secundum quas maior et minor in-
iungenda est penitentia, et sciat etiam
a peccatis ex quibus nascuntur, ut
primum sciat penitentem, ne vadat
de uno peccato in aliud, oportet etiam
scire ex quibus peccatis sequuntur virtutes
ut penitentem possit instruere
a quibus sit ei pro virtute abstinendum.
Dicamus autem vitiis criminalibus
sicut scribit beatus Gregorius. Radix autem
cuncti mali est superbia de qua scrip-
tura attestante dicitur. Inicium omnis
peccati est superbia. Prime autem eius so-
boles sunt vii principalia vitia de
hac virulenta radice proferuntur
scilicet inanis gloria invidia ira tristicia
avaritia ventris ingluvies luxuria
Et quia hiis vii superbie vitiis
deceptos nos captos esse cernunt

ad spirituale liberacionis plus spiritus sep-
tiformis gratie plenius venit. Sed
sunt contra nostrum singula exercitium
sive alia de vana vel de inani gloria
nascitur inobediencia iactancia ypo-
crisis contenciones pertinacie et novi-
tatum presumpciones. De invidia hec
nascuntur puta odium detractio susurra-
tio exultacio in adversis proximi
afflictio autem in prosperis oriuntur. De
ira timor mentis contumelie rixe
clamor indignacio blasphemie
proferuntur. De tristicia malicia ran-
cor pusillanimitas desperacio tor-
por circa precepta dei evagacio mentis
erga illicita nascitur. De avaricia
prodicio fraus fallacia periuria in-
quietudo violencia et contra misericordiam
obduraciones cordis nascuntur. De
ventris ingluvie id est de gula inepta
leticia scurrilitas immundicia multi-
loquium hebetudo sensus contra intel-
ligenciam propagatur. De luxuria ceci-
tas mentis inconsideracio inconstancia
precipitacio amor sui odium dei affec-
tus presentis seculi horror autem futuri
vel desperacio generantur. Ex hiis autem vii
viciis v sunt spiritualia et duo corporalia
sed unumquodque tanta sibi cognacione
iungitur ut non nisi unum de altero
proferatur. Prima namque soboles superbie
est inanis gloria que dum mentem
oppressam corrumpit mox invidiam gig-
nit quia dum vani nominis
potenciam appetit ne quis hanc ad-
ipisci valeat tabescit. Invidia autem
iram generat quia quanto interno livoris
vulnere animus sauciatur tanto etiam
mansuetudo tranquillitatis amittitur
et quia quasi dolens membrum tangitur
ideo oppositione actionis manus velud
gravius pressa sentitur. Ex ira quoque
tristicia oritur quia turbata mens quo
mordente se concutit eo addicte
dum confundit et cum dulcedinem

tranquillitatis amiserit nichil hanc
nisi ex turbacione subsequens meror
replevit vel pascit. Tristicia quoque ad a-
variciam derivatur quia dum confusum
cor bonum leticie amiserit intus
in semetipso unde consolari debeat querit
foris et tanto magis exteriora bona ad-
ipisci desiderat quanto gaudium non
habent intrinsecus ad quod recurrat.
Post hec vero duo vicia carnalia scilicet
ventris ingluvies et luxuria supersunt
sed cunctis liquet quod de ventris inglu-
vie luxuria nascitur cum ipsa distri-
bucione membrorum ventri genitalia
subiuncta videntur. Cum autem venter
inordinate repletur aliud procul
dubio ad contumelias excitatur. Iu-
stum autem est quod nulla fit mencio ut
in actum fidelium de peccatis venialibus
quia non est necesse venialia confiteri
quia sine omni confessione possunt deleri ut
per aspersionem aque benedicte et per genu-
flectionem per dominicam oracionem per elemosi-
nam per orantes pauperes et etiam per cot-
tidianam confessionem que fit in ecclesia
ad primam et ad completorium. Que
sunt venialia peccata et que mortalia. 8.

Sed multi credunt de venialibus
quibusdam ipsa mortalia. Utile
est sacerdotibus per auctores scire cognoscere
que peccata sint venialia et que criminalia.
Beda ait super epistolam Jacobi peccata
que cognoscimus vel infirmitate huma-
na committuntur dicat et propter Jacobus
alterutro confiteri quia facile dimittuntur
criminalia vero non condelibacione sunt non
nisi per penitenciam dimittuntur. Augustinus etiam
aut nullum peccatum adeo veniale quod non
fiat mortale dum placet. Et postea
subiungit criminalia autem et si non omnia
saltem connumeranda sunt ne quis
in aliquo se excusare conetur et
dicat se nescisse que sunt sicut
minuta peccata seu criminalia et quibus
apostolus plura capitalia connumerat
nos tamen ne desperacionem facere videamur

breuiter dicemus que illa sunt. Sacrile-
gium / homicidium / fornicacio / falsum testimonium /
rapina / furtum / superbia / invidia / aua-
ricia et si longo tempore teneatur iracun-
dia et ebrietas si assidua sint in eorum
numero computantur. Criminum enim expositis
peccatis atque diuina cognouerint indigne
emendauerint. Et si spacium habent longo
tempore penitenciam egerint et largas elemo-
sinas erogauerint et a peccatis aperte absti-
nuerint / illo transitorio igne de quo
dicit apostolus purgari non poterunt sed eterna
illa flamma sine fine cruciabitur.
Minuta autem minuta peccata licet omnibus
sint nota tamen quia longum est ut
omnia replicentur opus est ut ex
[?]tinis saltem aliqua nominemus / quo-
ciens aliquis de cibo et potu plus
accipiat quam necesse sit minuta peccata
nouerit pertinere / quociens plus loquitur
plus tacet quam expediat / quociens
pauperem inoportune exasperat / quociens
cum sit corpore sanus aliis ieiunantibus
prandere voluit / aut sompno deditus
fuit / tardius ad ecclesiam surgit / quoci-
ens excepto desiderio plus uxorem
suam cognouerit / quociens in carcere
positos tarde requisierit / infirmos
tardius visitauerit / Si discordes
ad concordiam reuocare neglexit. Si
plus quam oportet aut proximum aut
uxorem aut filium aut seruum exaspera-
uerit. Si amplius quam oportet blan-
ditus fuerit. Si cui persone aut
ex voluntate aut necessitate blandiri adulari
voluerit / Si pauperibus esurientibus
nimium delicata vel sumptuosa conui-
uia preparauit / vel si in ecclesia vel ext-
ra ecclesiam fabulis ociosis se occupauit
de quibus in die iudicii reddenda
est racio / Si dum orantes vel
[?]tantes orantes et sic aliquam necessitatem
complere non potuimus utique peccauimus.
Et cum aut temeritate aut facilitate
maledicimus cum scriptum est neque
maledici possidebunt regnum dei.
Si iurauit aut periurauit [?] venalibus

secundum Augustinum dicit. Nichil adeo veniale quod
non fiat mortale dum placet / Item
alibi dicit idem / nichil adeo mortale
quod non fiat veniale dum displicet //
Ad quod sciendum quod secundum quod dicit Augustinus
omne peccatum aut ex libidine aut ex
praua voluntate committitur / libido enim
vel improba voluntas et praua delectacio
est sed quando ista conuertitur a bono in-
commutabili in quo solo delectari debet
et conuertit se ad bonum commutabile
scilicet creaturam aut res delectetur.
Si autem illa delectacio fuerit minor
quam illa delectacio qua delectatur
in deo tunc est veniale peccatum. Si
autem coequat illam delectacionem
que est in creatura / vel anteponit
illi delectacioni que est in deo tunc est
mortale peccatum. Cum sic exponi debet
predicta auctoritas nichil adeo veniale
quod non fiat mortale dum placet scilicet
si nimis vel magis delectacio adeque-
tur vel anteponatur delectacioni dei.
Alia vero auctoritas sic exponatur nichil
adeo mortale quod non fiat veniale dum
displicet. Veniale est id est adveniale
vel veniabile id est aliquo modo dignum
venia. Ex eo enim quod displicet facit
se homo aliquo modo dignum venia
et excusabilem ad recipiendum veniam.
Habes expositoribus quod ~~[?]~~ Augustinus diuersis
modis exponunt et distinguunt inter
peccata. Alia distinctio inter peccata secundum
apostolum.

Apostolus enim in epistola ad romanos
tercio modo distinguit inter
peccata sic. Repletos omni ma-
licia et iniquitate / fornicacione et
auaricia / nequicia / plenos inuidia
homicidiis / dolo / contencione /
malignitate / susurratores / detractores /
deo odibiles / contumeliosos / superbos /
elatos / inuentores / malorum parentibus
non obedientes / insipientes / incompo-
sitos / sine affectione / absque federe /
sine misericordia. Glosa autem exponit

predicta ut apostolus scilicet Repletos omni iniqui-
tate quia non parvi sunt / Deinde
enumerat iniquitatis partes ut apertius
eos accuset. i. illos dico repletos
malicia / Malicia est qua quis male
letatur alicui deprimi / Fornicatio est
omnis usus carnalis commixtionis
preter legittimum connubium / Avaricia
est multa acquirere nec superflua
pauperibus erogare / Nequicia est te-
meritas qua quis audet quod nequit
vel nequicia est inparancia sui / illos
dico plenos invidia. i. dolore alie-
ni boni / Invidus enim dicitur qui alterius
felicitate torquetur / et sic in dupli-
cem passionem inducitur Quia cum ipse alium
est alicuius esse non vult / aut alicuius
esse videns meliorem dolet non esse
similem homicidiis dicat plato quia scilicet
duplicia homicidia actu et volunta-
te contencione / Contencio est im-
pugnacio veritatis per confidenciam
clamoris / Dolus est cum aliquid simula-
tur et aliud agitur / Malignitas est
mala voluntas cum ultra non possit
vel debuisset grates non referre
susurrationes vel dicos discordias
seminantes / Detractores qui aliorum
bona negant et minuunt et velle
mala putentur / susurratio et detractio
que in nobis sunt addit dehinc deo
odibiles et contumeliosi quia deus vel
factis contumeliosa et turpia inferunt
Superbos a honoribus elati sunt illi
qui volunt parem vel parem / Inven-
tores malorum sunt qui genus novum
mali cum quo invenit / Inobedi-
entes verbo et ope parentibus carnalibus
vel spiritualibus non obedientes. i.
feris in dominatores / Insipientes
i. non distinctes inter bonum et malum
Incompositos habitu vel incessu. In-
compositio corporis indicat qualitatem
mentis / sine affectione. i. sine di-

lectione dei et proximi absque federe. i. so-
cietate sine misericordia quia comitantur
miseri / De Concordia peccatorum .10.

Ad hanc diversitatem concordandam
Animadvertendum est quod superbia est unum
medio et dicitur esse origo omnium viciorum
et initium omnis peccati aliquando dicitur unum
e in alium viciorum sed hoc quod est enim
vera excellencia sive vere honoris
amor talis excellencie vel talis
honoris non est superbia / Cum ergo dicitur quod
superbia est amor proprie excellencie
intelligitur de falsa excellencia est
enim quedam excellencia vana et
temporalis scilicet ut aliquis desiderat extolli
et elevari in temporalibus super homines
Si autem vult excellere vel sibi subsint
vitia et sic ascendat per virtutes ad
deum / Amor talis excellencie bonus
est et talis superbia si per superbia est [iemias]
dicenda est bona et sancta / Secundum gregorium
ait dicte sunt species superbie Quarum una non
superbia in modo dicitur sunt species que nominatur
pro hoc verso / Accipe primitus false
plus se omnibus inflat / Primi enim pu-
tat habere a se et non adeo superbus est
sicut qui putat habere adeo se
primitus suis et nunc de superbus est
sicut qui attribuit sibi falso bonum quod
non habet superbus est / sicut qui a deo bonum
habet et per hoc se preponit aliis superbus est
Sed nota quod michel magister naturale est
homini quedam appetitus proprii honoris
quia homo factus est ad ymaginem
et similitudine dei / quia naturaliter appetit
homo ut altus fiat et excelli appetitu
naturali sepe perpetitur animus hominis
ad considerandam propriam excellenciam
et sicut multi per actum peccatum ita
naturale est sicut superbia Cum contingit
quod de superbia nascitur omne peccatum
per occasionem / Sed dicit Apostolus quod
radix omnium malorum est cupiditas
quod quedam vero et actum enim peccatum
est sicut superbia dum est ex quo

Nota

quedam non crastat aliud ut ex gra invi
dia quedam nascitur rapina occasio
naliter ex ebrietate homicidium et ita
de omnibus aliis. Sed tamen quia ex sup
bia nascuntur omnia vicia quam ex
alio peccato et quia homo naturaliter
pronior est ad superbiam quam ad a
liud ideo dicitur superbia radix omnium vi
ciorum vel quia per superbiam primi pa
rentis omnes sumus corrupti ex
qua corrupcione nascitur omne
peccatum ideo dicitur superbia initium omnis
peccati sicut est dictum Gregorius quod initium omnis
peccati est superbia. Sic ita pateat de ipsa
et de alio peccato. ¶ ~~Quare superbia una virtutum~~
~~dicitur capud omnium virtutum ita superbia~~
~~omnium viciorum~~ // & .ii.

Preterea est notandum quod sicut dicitur
una virtutibus caput esse omnium vir
tutum, ita potest dici unum peccatum caput
esse omnium peccatorum. Ut fides dicitur esse
caput omnium virtutum fundamento et origine
mansuetudo educatione caritas in
formacione et imperio quia informat
omnes et imperat omnibus humilitas con
servatione. Quia qui sine humilitate
virtutes congregat quasi pulverem in ventum
portaret ut dicit Gregorius. Similiter potest dici
superbia capud omnium viciorum origine
quia ex illa oriuntur omnia peccata
quoque potest dici caput omnium viciorum quia
ipsa nutrit omnia cupiditas quia
omnia vicia eius obediunt imperio
Contemptus quia consummat omnia ut
dicunt compleccendo quod Gregorius contra sup
biam ut peccata virtus mortalia preter
vanam gloriam quia vana gloria
species est superbie. Sunt tamen secundum Gregorium
sic distinguere septem mortalia peccata su
perbia, invidia, ira, tristicia, avaricia,
gula, luxuria. Sunt tamen tamen istorum alia
nomina. Tristicia enim quam vocat apostolus
tristiciam seculi que mortem operatur
dicitur accidia, quia acidum vel acetosum
sive amarum et tedium est enim dicimus ob
sequium tediosum vel fastidiosum esse

alicui cum quadam aviditate. Avaricia
dicitur philargia, et dicitur a philos quod est
amor vel a philare quod est custodia
unde philargiria quasi amor vel cus
todia argenti. Gula non dicitur gas
trimargia a gaster quod est venter
et margos quod idem est quod pigricia. Gulas
abscedo tharro thura castrimar
gie et est sensus. Gulas semper menda
ces mala bestia ventres pigros. Augustinus
autem non enumerat species peccati sicut Gregorius
non enim enumerat illa principaliter peccata
que offendunt deum principaliter ut sup
biam et ydolatriam filiam eius. Sed
illa specialiter que offendunt deum et
proximum et tamen omne peccatum offendit deum
sed quedam etiam offendunt proximum
et ipsum agentem. Nec tamen aliquid offendit
deum. Propterea enumerat Augustinus peccata non
ut distinguat genera vel species peccatorum
sed enumerat ea que sunt in frequenciori
usu et quibus frequencius offenditur
proximus. Sicut enim ista sacrilegium
homicidium adulterium fornicacio falsum
testimonium rapina furtum iniustus pre
cipue offenditur offenditur proxi
mus. Per sacrilegium enim offenditur
etiam per alia maxime offenditur
proximus sicut enim ista homicidium
adulterium falsum testimonium ut supra. Pre
terea sequitur superbia invidia avari
cia et si longo tempore teneatur ira
accidia et ebrietas. Ista enim precipue
torquent et enervant hominem ipsum
et quia male torquetur homo ab
ebrietate. Igitur non fuit mens Augustini
distinguere species peccati nec est contra
enumeracionem Augustini. Redeo ad enume
racionem Gregorii. ¶ ~~De delecione venia~~
~~lis peccati~~ .12.

Item notandum quod supra dictum est quod veniale
peccatum deletur per cottidianam
confessionem. De qua dicit Iacobus
v canonica sua. Confitemini alterutrum
peccata vestra. Istud tamen preceptum non est per
se consilium et si fiat possumus confiteri

paribus vel inferioribus sicut sacerdos in
introitu misse confitetur ceteris suis.
Solet autem queri que sit forma talis
confessionis. Quidam enim confitentur
deo et beate marie et sancto petro et pau
lo cum ipsi non habeant claves ut possint
absolvere. Ad hoc dicendum quod confitentur
sanctis non ut absolvatur ab eis sed
ut orent pro eis. Item solent sacerdo
tes quidam in talibus confessionem generali co
fiteri homicidia et adulteria et alia
enormia peccata et excusant eos quidam
dicentes quod non confitentur in persona
propria sed in persona subditorum suorum
qui in talibus peccatis laborant, inclusis
tamen eis. Item simplices qui terrentur
qui audiunt quod sacerdotes talia confite
tur quod ipsi confitentur peccata sua cogi
tationibus et operibus et eis satisfaciant
sitant talis confessio generalis bis
in die mane ad primam et vespere ad
completorium ad delendum peccata
diurna. Item notandum quod non est
laborandum quod dispositio apostoli de
peccatis reducatur ad decem [precepta], quia
apostolus plura enumerat que continentur
sub eodem genere peccati licet diversis nominibus
appellentur. Quod ideo fecit quia magis
non sunt sub uno nomine quam sub
alio ut patet sine affectione et sine
misericordia. Idem fere dici possunt similiter
nequitia et malignitas. Fere idem
dici possunt similiter superbia et ela
tio. Et que apostolus distinguit fere
idem dici possunt vel una pro aliis dici.
Sufficit sacerdoti audire penitenti
quod omnia talia sunt peccata contra. Neque
apostolus neque gregorius neque augustinus aut
peccata mortalia posuerunt in eodem
vel ydolatriam vel apostasiam
vel veneficium vel sortilegium neque
peccatum in spiritum sanctum sed omnia talia
comprehenduntur sub enumeratis. De

Grosse. De decem preceptis 12.

Necessarium est omni sacerdoti scire de
calogum et precepta decalogi

ubi prohibentur omnia peccata contra tam
ea que pertinent ad deum quam que
ad proximum. Dicitur autem decalogus
a deca quod est x et logos quod est sermo
quia continet decem sermones id est
decem precepta ex quibus omnia des
cendunt. Primum autem est non habebis deos
alienos coram me. Non facias
tibi sculptile neque omnem similitudinem
in celo sursum vel in terra deorsum.
Similitudinem vocavit moyses
ydola que habebant aliquam similitu
dinem creaturis naturalibus ut ymagi
nem solis et lune vel neptuni
vel iovis. Sculptile vocavit id
quod volunt assimilare vel deo et
simulacrum. Conformaret talis fictio nichil
erat in mundo quia nulla conformatio
potest esse creature ad creatorem. Unde
apostolus ait ydolum nichil est in mundo
quia talis conformatio vel fictio non
est. Materia autem ydoli et forma
et dispositio eius aliquid sunt sed ipsa
fictio nichil est. Sicut dictum est. Item
secundum preceptum est non assumes
nomen dei tui in vanum id est non
iurabis pro nichilo. Vel non assumes
nomen dei tui in vanum id est corpora
qui est deus tuus sub carne
tua non separabis divinitatem vel
humanitatem. Tercium preceptum est
memento ut diem sabbati sanctifices.
Et ista tria precepta pertinent ad deum et sunt
secundum trinitatem. Primum refertur ad patrem
quia ei proprie fit iniuria quando
ei applicatur potentia. Iniuria enim
magna fit ei cum potentia sua
alia attribuitur creature quod sit sapientis
patris. Et per hoc preceptum excluditur
superbia. Quia ipsum deum sola ado
rat sed ille qui judicat. Quod autem
attribuit ydolo divinitatem maior
superbus est. Secundum preceptum attribuitur
filio quia cum dicitur non assumes
nomen dei tui in vanum sic ex
cluditur omnis pluralitas que est contra

veritati veritas autem sicut et sapientia
appropriatur soli filio hoc autem quartum in tercio
precepto dicitur memento ut diem sab
bati sanctifices attribuitur spiritui sancto
sicut igitur per precepta tria predicta per que
precipitur cultus dei verius et perfectius
scilicet ut colamus et veneremur deum
trinum et unum | Quartum preceptum est
honora patrem tuum et matrem ut sis
longevus super terram per patrem et
matrem intelliguntur illi omnes
quibus debemus honorem et bursam
impendere et habet soli precepto sit
promissio cum dicitur ut sis longevus
super terram | terram viventium quam in
terra viventium quia talis pietas
sicut ait apostolus habet promissionem
vite que nunc est et future | Ideo
autem promissionem habet preceptum dominus
fecit ut invitaret homines ad
opera eius | quia prediccabuntur
homines in die iudicii cum dicetur
eis esurivi et non dedistis mihi man
ducare sitivi etc. | Quintum preceptum
est non occides in quo prohibetur
tam homicidium voluntatis quamquam ho
micidium corporis homicidium enim
est cum quis vult occidere licet non
occidat sicut dicit Johannes qui odit
fratrem suum homicida est | Sextum
preceptum est non furtum facies in quo
intelligitur omnis rapina et omnis
ablacio iniusta rei aliene
sive per usuram sive per aliam extor
sionem iniustam ut in talibus et do
losis vendicionibus | Septimum est non
mechaberis in quo prohibetur omnis
usus illicitus genitalium membrorum
| Octavum est non falsum testimonium di
ces sic prohibetur omne menda
cium Nonum est non concupisces uxorem proximi tui | De
cimum est non concupisces rem proxi
mi tui neque domum neque agrum
neque bovem neque ancillam proximi
tui neque omnia que illius sunt
Videntur autem hec duo precepta
superflua quia sicut prohibita est volu
tas fornicandi et voluntas furandi
dum est non mechaberis non furtum
facies Ad hoc dicitur | quia occidere
quidem est horribile et non delectabile
et ideo non est attractivum voluntatis
Sed divicie et luxurie sunt delectabiles
nature corrupte et ideo multum attra
hunt voluntatem et appetitum fornicandi
et divicias habendi et ideo magis necesse
fuit prohibere voluntatem et concupiscentiam
fornicandi et divicias habendi quam
prohibere voluntatem homicidii | Aliter
tamen quod fuit necesse prohibere iniustam volunta
tem | quia ubi prohibetur voluntas ibi
prohibetur et opus | quia qui non
vult facere non facit Item duo tamen sunt
causa quare prohibita sunt opus quia
per penam voluntatem non noceret homi
nisi sibi ipsi et per opus proximo Et
ideo ne noceamus proximo prohibitum
fuit opus | Item quia ipso opere ho
delector efficitur quam sola volu
tate ideo prohibitum est opus | Tertio quia
valde naturale est et delectabile nature
corrupte fornicari et divicias
quere credebant homines sicut dicunt
est tales voluntates sine opere non
esse peccatum et ideo expresse sunt prohibi
te utreque scilicet voluntas et opus |
Que ista precepta ad deum pertinent
septem ad proximum pertinent
Notandum quod sicut tria prima
precepta pertinent ad deum ita
septem ad proximum | In duobus autem
tenemur scilicet proximus ut eis
subveniamus et non ledamus | prohibetur
autem quod dicitur patrem honora et
matrem intelliguntur omnia in quibus
subvenire debemus proximo Leditur
autem dupliciter proximus scilicet facto et
in dicto scilicet per cogitacionem facto autem
leditur supra deum nisi sibi ipsi
homo noceret | prohibetur autem deus
ledere proximum cum dicitur non occides
falsum testimonium | facto autem leditur

explicite scilicet vel in corpore vel in fama vel
in possessionibus suis proximi cum dicitur
prohibetur non occides quia sic prohi
betur omnis iniuria que fit contra pro
ximum in corpore. Item aut scilicet lede in familia
aliquis prohibetur cum dicitur non mechaberis
quia sic etiam prohibetur forni
catio cum uxore vel cum filia vel sorore
vel cum nepote aliquorum. Tertium scilicet le
de aliquem in possessionibus prohibetur
cum dicitur non furtum facies et in re
bus seculi. Potest autem dici quod in de
calogo diliges dominum deum tuum ex
toto corde tuo et ex tota anima tua
ad hoc est dicendum quod primum preceptum
fides precipitur ubi precipitur cultus
unius dei et idolatria prohibetur. Secundum
spes precipitur quia ibi precipitur ve
ritas et credere prime veritati. Deus
autem est prima veritas verax est in
omnibus promissis suis et ideo debemus in
ipsum sperare. Per tertium preceptum precipitur
caritas ubi precipitur honorare
primam veritatem vel bonitatem quia
non possumus facere sine caritate. Pos
set etiam dici quod ubi precipitur coli
et honorari unus deus precipitur
quod est caritas quia adorari non
potest nisi valde diligatur. Item
omnes quatuor cardinales virtutes
in decalogo precipiuntur precipitur etiam
prudentia cum dicitur honora patrem et
matrem magna prudentia opus est
invenire quomodo aliter honorandi sunt parentes
et aliter filii et aliter superiores. Per hoc
aliter filii et aliter inferiores per hoc
autem quod dicitur non mechaberis precipitur
temperantia. Per hoc quod dicitur non occides
precipitur fortitudo quia magna
est fortitudo vincere iram. Item
dicunt sancti quod decalogo prohibentur
omnia mala ergo prohibentur septem cri
minalia vitia et patet quia ira prohi
betur cum dicitur non occides et
luxuria cum dicitur non mechaberis
et avaritia cum dicitur non concupis
ces rem proximi tui. Sed ubi prohi
betur superbia ubi invidia ubi
accidia ubi gula. Dicimus quod superbia

quod in primo precepto prohibetur superbia ubi
precipitur deus adorari quod non potest fieri
nisi humiliet se homo sub deo. Cum
autem non vult humiliare se sub deo superbus
est. Unde primus homo qui noluit esse
subiectus deo sed voluit esse sine domino
superiore per magnam superbiam peccavit
quia non contra invidia super est superbie
comes non potest homo superbire nisi
aliis invideat. Ubi prohibita est in
vidia. Per hoc autem quod dicitur memento
ut sanctifices diem sabbati precipitur
ut celebremus interiora festivi
tatis dei tam interiores que sunt
in corde quam exteriores institutas
ab ecclesia. Ubi autem est talis festi
vitas removetur omne tedium et
fastidium. Unde ubi prohibetur accidia
dixerunt quidam quia ubi prohibetur
luxuria et gula quia comites sunt
gula et luxuria. Alii dixerunt quod in
prohibetur memento ut sanctifices diem
sabbati prohibetur gula quia
crapulatus per gulam nunquam bene vel
de die vel de nocte celebrare potest
festivitatem dei immo sepe impeditur
per hoc. Item notandum est quod precepta
affirmativa non obligant ad semper
sed pro loco et tempore cum non semper teneor
honorare parentes et maiores sed quando opus
est. Precepta non negativa vel prohibi
tiva obligant ad semper quia non sum
teneor fornicari et non occidere et
ita de ceteris. ~~De decem plagis~~
~~egyptiorum~~ ~~17~~

Sciendum est quod iuxta decalogi
preceptum assignari decem
plage egypti quas utile
est scire sacerdotibus contra multa casibus
confessionum solent etiam assignari
lineis versibus ~~prima rubens unda~~
~~ranarum plaga secunda inde culex~~
~~tristis post musca nocivior istis~~
~~quinta pecus stravit vesicas sexta~~
~~creavit pena subit grando post~~
~~bruchus dente nephanda nona~~

tegit solem prima necat ultima plenum
Primo convertit dominus omnes aquas egyp
ti in sanguinem Secundo fecit ebullire ranas
per totam terram et etiam per omnes domos
egypti Tercio tot fecit venire ci
nifes et culices in tanta multitudine
quod homines et pecora non potuerunt
oculos suos aperire vel defendere Quarto
misit cinomias et muscas caninas
que quosque homines pungebant et
torquebant Quinto occidit omnia pecora
per que debuerant homines vivere
Sexto fecit postulas et inflaciones
ulcerosas per totum corpus egypciorum
Septimo fecit venire tam grandinem
et fulgura et tanta quod destruerent
omnes arbores et fructus egypti
Octavo fecit venire omnes qui
dam bruci et locuste qui devora
verunt omnem herbam in terra egypti
Nono fecit venire tantas tene
bras et tam densas quod erant pal
pabiles ut nec se poterat movere homo
a loco in quo stabat et non poterat
stare quo ibat Ultima plaga fuit
mors primogenitorum quia omne pri
mogenitum sive hominis sive pecoris
sive cuiuscumque bestie fuit occisa
tum una nocte Omnes autem iste
plage notari possunt hiis versibus Sag
~~wis rana culex cinomia mors pe~~
~~cudum ulcera grando bruchus tenebre~~
~~caput~~ stirpe mortua prima Decem pla
ge que corporaliter fiebant in egypto
spiritualiter fiunt in ecclesia hodie Ad
vincendum x plagas dedit dominus
x precepta possunt ad aptari x pla
gis sic patet Prima plaga
aqua in sanguinem conversa est per aquas
significatur cognicio dei id est fides
sanguinis non est infidelitas vel ydo
latria huius plage est medicina
primum mandatum scilicet dominum deum tuum
adorabis Secunda plaga est rana per
quam intelligitur mendax loquacitas
huius plage medicina est secundum ma
datum scilicet non assumes nomen dei
tui in vanum Tercia plaga
culices et cinifes id est musce quedam
per quas intelliguntur curie mundi vel
inquietudines Hanc plagam sanat
tercium mandatum scilicet memento ut diem
sabbati sanctifices id est ut quiescas ab actibus
Quarta plaga est cinomia id est musca
canina canes autem non cognoscunt pa
rentes suos ideo per eos intelli
guntur illi qui in honorem sint parentibus
et proximis suis Hanc plagam sanat
quartum mandatum scilicet honora parentem et
amicum Quinta plaga fuit pecudum
per pecudes intelliguntur luxuriosi
qui moriuntur in luxuria sua Hanc
plagam sanat quintum mandatum scilicet
non mechaberis Sexta plaga fuit
ulcera id est vesice vel pustule sive sup
bie que deformat corpus vel faciem
hominis per hoc significatur ira et tumores an
imi et proximum Hanc plagam sanat sex
tum mandatum scilicet non occides Septima
plaga fuit grando que grandinavit
super ficus et vineas in quibus est dul
cedo per grandinem autem intelligitur
crudelitas que non miseretur proxi
mis Hanc plagam sanat septimum
mandatum scilicet non furaberis Octava
plaga fuit bruchus sive locusta que
devorant omnes herbas et fructus
per hoc significantur detractores qui
devorant quantum possunt
mendacia et annichilant virtutes aliorum Hec pla
ga curatur per hoc preceptum non falsum
testimonium dices Nona plaga fuit
tenebre dense omne autem peccatum
potest dici tenebre scilicet adulterium de
bet dici tenebre quia ultra omnia
magis ledit hominem et sensibilibus
quam adulterium uxoris Sic hanc
plagam sanat hoc mandatum scilicet
non concupisces uxorem proximi tui
Ultima plaga fuit mors primogeni
torum primogenita nostra sunt fides spes
caritas que faciunt nos filios dei
et heredes ihesu christi Deinde autem fi
dem habet sed dicit augustinus et non concupiscit

plus alicuius fieri diues qui autem
concupiscit res alterius non vult ut ha
beat alium heredem nisi ipsum qui eo
concupiscit, quia vult ei succedere in
bonis suis. Hec eciam accidunt primo
genita sua .i. fidem spem et cari
tatem quibus debent gaudere ut cent
filii dei spirituales habent quinque plagas
sanat hec mandatum scilicet non concupisces
rem proximi tui etc.

Septem peticiones in ordine dominica
vii dona spiritus sancti
liberari a malo
non induci in temptacionem
peccata dimitti
panem dari
voluntatem fieri
adventum regni
nomen patris sanctificari

Septem dona spiritus sancti

Spiritus timoris contra
spiritum superbie
pietatis contra s.
invidie
scientie contra iracundie
fortitudinis contra accidie
consilii contra a
varicie
intellectus contra gule
sapientie contra spiritum
luxurie

paupertas spiritus
mansuetudo
luctus
esuries
misericordia
mundicia cordis
paciencia scilicet pax

Octo beatitudines in evangelio

Regnum celorum
possessio terre
consolacio
saturitas
misericordia
visio dei
appellacio filiorum dei

Mercedes ad beati
tudines conceptas

De septem peticionibus in ordine
dominica et de septem donis spiritus sancti
et de octo beatitudinibus. 16.

Eloquia domini eloquia casta.
Octo beatitudines sunt quarum
septem impetrantur per vii pe
ticiones in oracione dominica et
per septem dona spiritus sancti per quas

peticiones peccata vii vicia Hec est
prima peticio sanctificetur nomen tuum
a te qui pater noster es cuius nos filii
tui dicimus cuius nos semper conformetur
in nobis nomen tuum ut non possimus
degeneres esse tui, non eciam poterit esse bonus
filius nisi patri se similet per hanc ex
cluditur vicium superbia que dyabo
lum fugat et introducitur timor
qui est inicium sapiencie. Inde sequitur
prima virtus scilicet paupertas spiritus quam
sequitur prima merces scilicet regnum celorum.
Secunda peticio est adveniat regnum tuum
hoc est veniat totus mundus ad regnum
tuum sic excluditur invidia que est
dolor felicitatis aliene et introdu
citur pietas dei per quam eciam ille
invidet omnibus prodest si potest et sequitur
2a virtus mansuetudo que impetrat
possessionem regni celestis quia beati
mites. Tercia peticio est fiat volun
tas tua sicut in celo et in terra .i. apte
ut sic faciant homines in terra sicut
angeli in celo et sic excluditur ira
que impedit constare que sit volun
tas dei et introducitur donum
sciencie que docet equanimiter compa
tere. Inde sequitur tercia virtus scilicet luctus
pro peccatis propriis et alienis et impetrat
consolacionem eternam. Quarta peticio est
panem nostrum cottidianum hoc est omnem
cibum qui pertinet ad 4 partem die
Ita excluditur accidia que est
fastidium boni et ingreditur donum
fortitudinis eciam per quam dormitat
anima mea pre tedio confirma me in
verbis tuis et sequitur quarta virtus
scilicet esuries et sitis hic impleti de
temporali vel spirituali et impetrat eterne
beatitudinis saturitatem. Quinta peticio
est et dimitte nobis debita nostra et ita lar
ge scilicet in dando et dimittendo debitum
et excludendo avariciam et intro
ducendo consilium quod est vadet vende
omnia et da pauperibus. Inde sequitur
quinta beatitudo que est misericordia que impe
trat misericordiam dei. Sexta peticio est
et ne nos inducas etc. et maxime

contra gulam cum excluditur gula et
introducitur donum intellectus quod est contra
crapulam et semper sequitur virtus scilicet con
tricio cordis per quam dei visio impe
tratur. Septima peticio scilicet libera nos
a malo hec est contra luxuriam et sic ex
cluditur vicium quod meliores quosque
apostatare facit et eciam sapientes
et introducitur donum sapiencie quia qui
saporem huius gustaverit a delectacione
luxurie elongabitur et sequitur pax
que impetrare et impetrata erit Ecce
decem dona spiritus sancti visio quorum
dam .fol.

Solet autem queri utrum septem
dona predicta sint virtutes et di
cunt quidam quod non ymmo sunt
quedam bona que adiuvant habentes
ad faciendum bona opera virtutum vel fa
ciunt eos ut sint habiles et ydonei
ad recipiendam graciam quamvis non sint
gracia. Cum et sapiencia et intellectus et
consilium multum adiuvant virtutes ad
bona opera sua per agenda. Unde dicit
apostolus Sine (?) pax vel nichil valet
ad hoc vincendum. Sed hec racio quod
fides cum sciencia non est virtus ut fa
ciat hominem esse bonum. Cum ipse predicator
dicat diversas species esse sub virtute
et sciam. Dicunt tamen quidam quod illa duo
dona non sint virtutes sed quedam
bona data hominibus sicut donum
prophecie interpretacio sermonum et genera lin
guarum. Dona bona sunt sed non sunt
virtutes quia multi prophetabant ma
li et sermones interpretati sunt et diversis
linguis locuti sunt. Timor autem cas
titas et pietas et donum fortitudinis
secundum eos dona sunt et virtutes. Nos
autem dicimus communiter quod omnia dona
sunt virtutes quia sciencia de qua magis
videretur virtus est vera (?) quia
secundum hoc sciencia est virtus eligendi fa
cienda aut faciendis ut fiant
facienda. Alia non sciencia qua scimus
que sunt facienda et quomodo facien
da non est virtus sed sola electio

faciendorum facit esse virtutem. Timor
autem quadripertitus est. Est enim timor
naturalis timor servilis inicialis sive
castus et timor filialis. Timor au
naturalis est quo homo ultra naturaliter ab
horret sibi nociva secundum carnem
et istum timorem habent bruta quemadmodum
homines. Timor autem servilis est
quo homo propterea videt penam
sequentem et propter illam solam abstinet
a malo non propter aliquem amorem ius
ticie. Iste timor est bonus ipse et non
est virtus sed introducit saepe virtutem.
Iste autem timor servilis duas habet
partes vel duas comites scilicet timorem
gehenne et timorem mundanum. Timor
mundanus est quo timet homo dap
num rerum temporalium. Isti autem timores
sicut contraria fugiant temporales naturales
sunt. Si non oriuntur ex racione sim
plices sunt vix tamen contingit propter hoc quod timor
mundanus possit esse sine motu
racionis. Ita dampnum temporalium vero. Si
autem propter istos timores dimittitur
bonum et fiat malum utique timor
per actus mortale peccatum est. Timor
inicialis est quo secundum ex una parte ti
metur pena et alia parte timetur
iusticia. Virtus est propter timorem iusticie.
Timor autem filialis seu castus di
viditur in tres partes scilicet in timorem
separacionis et timorem offense et
timorem reverencie. Timor separacionis
est quo non timet homo penam
aliquam sed ex nimio amore timet
separari adeo sicut aliqua mulier habens
virum honestum et benignum et nimio
amore timet ne discedat ab ea.
Timor offense est quo sine omni
pena homo timet offendere deum
sicud aliquis habens patrem debilem
non vult aliquo modo per minimum potentem tamen
timet eum offendere. Timor reverencie
est quo aliquis inspecta aliqua
excellencia recolligit se propriam debi
litatem subiectivam ut se humiliet
sub tanta excellencia et hic timor

et in prima. Cur autem pyetas sit virtus
nullus dubitat / sed videtur quod pietas sit
iusticia / Videtur etiam quod pyetas sit scientia
cum ad proximum et non ad deum / dicunt
tamen quidam quod pyetas donum idem est
iusticia quia iusticia proprie consistit
pietas quia homo reddit honorem
deo et proximo debitum / De dono autem
consilii idem est quod consilium est donum
homini datum / quod precepta hominis indi
et continet precepta carnis dyali et hu
tatis pertinet tamen omnia precepta pietatis
Cur autem que sunt dicta sunt donum
fortitudinem et inter virtutes fortitudinis
dubium constat enim quod fortitudo est una
de iiii^or virtutibus cardinalibus / et dicunt
quidam quod illud solum est differentia quia
fortitudo que est virtus tendit ad
victoriam donum autem fortitudinis
facit sustinere adversa patienter sed
depius non investigamus utrum donum
et sint dona fortitudinis et for
titudo an idem quia non multum refert
an hoc dicatur an id ad hominem vincens
Intellectus autem est scientia donum quod facit
delectari in virtutibus angelorum et ho
minum et illa considerare facit in solo
deo et in hiis que solius dei sunt
ut in bonitate et in dulcedine
spiritus dei unde dicitur sapientia est sa
pida scientia. ¶ ~~De tribus virtutibus~~
~~theologicis et quod sit credendum~~ ix

Preter autem hec oportet scire sa
cerdotem quod tres sunt virtutes
theologice et iiii^or cardina
les. Theologice virtutes sunt scilicet
fides spes et caritas. Fides autem est
virtus qua illuminatur anima ad crede
dum summe et summe veritati. Spes
autem est virtus qua erigitur anima
ut orectur ad primam et ad summam lar
gitatem. Caritas autem est virtus
qua inflamatur anima ad hoc ut
coniungatur et adhereat summe bonitati
et ad hanc ultimum finem tendunt
omnes virtutes et ideo dicitur caritas mater
omnium virtutum et ipsa movet et dirigit
omnia virtutum opera ad suum finem scilicet
ut finaliter quiescant in summa bea
titudine. Oportet ergo scire sacerdotem quid
sit credendum et qui sunt articuli
fidei ut sciant instruere penite
ntes ne maculentur aliqua specie
ydolatrie vel per sortilegium vel incan
tationes vel veneficium / maleficia
mi vel per herbarum vel petrarum
stulti talibus inquinantur. Oportet etiam
scire sacerdotem quod summa spes est
ponenda in deum et non in temporalibus.
Oportet etiam cognoscere scire quod per carita
tem diligendus sit deus et quo
ordine sunt diligendi proximi. Item
etiam sacerdoti scire scilicet quatuor
virtutum cardinalium que sunt pru
dentia / Iusticia / fortitudo / temperancia
ut sciat docere penitentem quo di
rigit / prudentiam ut de bono
et malo et quod per iusticiam de
clinet a malo et faciat bonum
et per fortitudinem destruat vicia / et
plantat virtutes et per abstinentiam
proprie vitet gulam et luxuriam.
Iste autem virtutes dicuntur cardinales
quia omnes alie virtutes ad istas
referuntur et ita eas confirmantur
sicut hostium vertitur in cardine
proprie autem tres virtutes theologice
dicuntur quia solum theologis et catholicis
note sunt / numquam enim apud paga
nos fuit tormento vel initio
¶ ~~De circumstanciis peccatorum~~ ix

Post hec dicendum de circumstanciis
peccatorum sine quibus non potest
sciri quantitas peccati / quia ut scitur
quantitas autem cuiuslibet peccati in
vestigitur quanta autem omni peccato im
ponenda est pena. Secundum nondum quod
quidam circumstancie sunt de superbia ipsius
peccati. Adulterium est fornicatio que
fit in uxore coniugata. Coniugium
autem circumstancia est ex qua talis
fornicatio est adulterium. Sunt autem
alie circumstancie que sunt quasi

accusatos et qui a longe constant peccatum
et ignorant apertum et diminuunt quas
ut ipsa perhibebit de quibus constatus
ita scribit Augustinus in libro de penitencia. Consideret
unusquisque qualitatem criminis
in loco, in tempore, in perseverancia, in va-
rietate persone et quali hoc fecerit temp-
tacione et in ipsius vicii multiplici
execucione. Oportet enim fornicantem
punire secundum statum sui excellenciam
aut officii aut coniugatum aut meretricem
et in modo operis sui turpitudinem et
qualiter turpitudinem suam peregit, si
in loco sacro aut cui debeat ex-
cellencia fidei, ut sunt domus dominorum
et aliorum multorum, si in tempore oracioni
constituto, ut sunt festivitates sanctorum
et tempora ieiuniorum. Consideret quantum perse-
veraverit et defleat quod perseve-
ranter peccavit et quanta victus fuit
inpugnacione. Sunt enim multi qui
non solum vincuntur sed sponte offe-
runt, nec expectant temptacionem sed
preveniunt voluptatem. Et secum per-
tractant quam multiplici accione
peccati delectabiliter peccant. Omnis
ista varietas confitenda et defle-
nda, ut cum cognoverit quod peccatum
est, mox cito inveniat deum propicium.
In cognoscendo peccati sui augmentum
inveniat se cuius etatis fuit, cuius
sapiencie et ordinis et status. Omnem con-
sideret altius non peccantem. Immoretur
in singulis istis et senciat modum criminis
purgans lacrimis omnem
qualitatem vicii. Defleat virtutem qua
interim caruit. Dolendum est enim
et dolore purgandum non solum quia
peccavit sed eciam quia virtute se pri-
vavit. Nam licet superat se confitens
veram dolere tamen potest quod non promeruit
in penitencia. Confidat anxiletur
et doleat quod non effugies despitis
penam vel penam missis in penitencia
expectat gloriam tamen omne opus
quod brevissimum est debuit dilatasse
ad confessionem penitencia. Defleat
eciam quod defendens in uno fuit

est omnibus virtutibus. Augustus enim expertus
qui plenus virtutibus deum omnis non
timuit. Iulius enim peccator quibus
fuit culpabilior quod deo est acceptior
ideo non adeo plus peccavit quia
omni bono caruit et adeo offendit
in uno factus est omnium reus. Quia omnis virtus
patitur detrimentum ab uno vicio
cum omnis virtus cuius caret est defle-
nda. De omnibus virtutibus quas unum
fugavit vicium indulgencia est
petenda. Animadvertere eciam oportet
et animadvertendo deflere animam
proximi quod deo fornicator eripuit
vel exceptam a malo confirmavit et quod
exempli extitit ad crimen cuius tamen
magis profuisset si in aliis fuisset causa
conversacionis. Gemet itaque aliorum
vitam in sua vita corrupta et damnum
sui comodum proximi quia dedisset
exemplum bonum, ut Augustinus. Caveat
spiritualis iudex quod sicut non commisit crimen
nequicie, ita non careat mu-
nere sciencie. Oportet eciam ut sciat cog-
noscere quod debeat iudicare. Iudi-
ciaria enim potestas hoc exigit ut quod
debeat iudicare diligens inqui-
sitor subtiliter investigator sapi-
enter discernat et quod astute interro-
gat a peccatore quod forsitan ignorat
et per verecundiam velit occultare. Cog-
nito itaque crimine varietates eius
non dubitet investigare et locum
tempus et cetera supra dixi. In expone-
ndo eorum qualitates quibus cognitis
adsit benivolus paratus erigere et secum
onus portare. Habeat dulcedinem in
affectione, pietatem in alterius crimine,
discretionem in varietate. Adiuvet
confitentem orando et elemosinas
faciendo et cetera bona pro eo faciendo
faciendo. Semper enim iuvet leniendo, con-
solando, spem promittendo et cum opus
fuerit increpando. Doceat loquendo,
instruat operando. Sit particeps do-
loris qui vult particeps esse
gaudii. Doceat perseveranciam

que sola punitur corona regni celestis
exclusis viis angustis. Patet quod quam necesse sit
sic sacerdoti circumstancias peccatorum tam
ad cognoscendas quantitates peccatorum
quam ad sciendum eciam medicinam pro eis
iniungendi congruam. Quedam circumstancie
augent peccata quedam diminuunt ea
ut si fornicetur aliquis in sacro loco
vel in die sacro augetur peccatum. Si quis
autem furetur propter angustia famis di-
minuitur peccatum. ¶ Que de circumstanciis
senciant philosophi et quid intelligatur per
hoc nomine quis etc.

Quia vero circumstancie plenius
et perfectius distinguuntur a libris
rethoricis quid de his dicant
philosophi utile est intelligere. Victorinus
dicit enim esse circumstancias que continentur
hoc versu. Quis quid ubi quibus
auxiliis cur quomodo quando.
Boecius autem querit cur per quid designa-
tur nomine suum quo suum sit circumsta-
ncia sui ipsius. Sed de his dicetur inferius.
Tullius autem in prima rethorica a principiis
et expedicionibus dividit circumstancias
in duo membra scilicet in attributa negocio
quomodo sit commodum est breviter
investigare. Hoc tamen prenotato quod circum-
stancie dicuntur quia circumstant ipsam
personam vel peccata sicut stant sicut nomi-
nibus signant et propter hoc nominibus perso-
ne et nominibus sunt aliqua adiciuntur que pertinent
ad laudem vel ad vituperium intrinsece
ut cum dico quis fornicatus est in
loco sacro vel quis sacerdos forni-
catus est propter significacionem huius nominis for-
nicatus circumstancia sacerdotis et circum-
stancia loci multum addunt. Quibus
enim circumstancia [illegible] attendi-
tur attributa negocio, attributa
autem persone dicuntur omnia accidencia
circa ipsam personam considerata ex qui-
bus colligi potest aliquid vel aliquid ad
peccatum agravandum. Attributa vero ne-
gocio sunt omnia circa que potest
considerari circa ipsum negocium id est circa
ipsum peccatum racione ipsius facti vel

racione persone. Cum post agnitum peccatum
potest considerari quid intelligitur per il-
lud nomine quis. ¶ Quid dicatur hic persona.
Quid autem hic dicatur persona. Quam-
vis tamen hoc vocabulum solet dici persona
racionalis creatura individua, circa
negocium autem vel furtum vel peccatum hic
dicatur omne factum vel furtum vel con-
ditum contra legem dei. Sunt autem xi at-
tributa persone id est xi circumstancie ex parte
tibus persone adiacentibus consi-
derate scilicet nomen natura victus fortuna
habitus affectio studium consilium
facta casus oraciones. Et hee circumstancie
omnes intelliguntur per hoc nomine quis.
Sunt autem circumstancie sex scilicet quid
ubi quibus auxiliis cur quo quo-
modo. Sed una attributa negocio
ut in [illegible] [illegible]. ¶ Non circumsta-
ncia quia nomen dicitur que attenditur scilicet
ex aliqua proprietate nominis vel nominis
alicuius personarum valet ad ne-
gandum excepto eo quod sepe potest fieri
presumpcio de malo contra illum qui ali-
quam maliciam nomine tenet. Natura
autem hic nominatur omnem proprietatem
corporis vel anime. Anima humana non
ab homine industria indita sunt
autem circumstancie persone que circa at-
tenduntur sexus nacio patria con-
nacio etas corporis commoditas vel in-
commoditas a dote nature considerate. [illegible]
et racio ut acumen vel obtusio
ingenii liberalitas vel benignitas
vel affabilitas vel crudelitas ut cum
aliquis procedens vel promptus est ad
implendum aliis obsequia vel difficilis
ad et alia cum quibus et corporis [illegible]
[illegible] contraria [illegible] inter mas-
culus sit vel femina, nacio scilicet ut
consideratur de qua provincia quis
oriundus sit. Cognacio scilicet ut consideratur
de quibus maioribus aut consanguine-
neis quis sit oriundus, etas con-
sideratur an sit iuvenis vel se-
nex, dotes naturales corporis scilicet ut

si sit fortis vel debilis magnus aut
parvus formosus aut deformis ve-
lox aut piger vel tardus dotes na-
turales dicuntur ut si sit acuti inge-
nii vel ebetis memor vel oblivio-
sus officiosus prudens et mul-
ta similia / tam secundum corpus quam secundum
animam alia data vicio aut co-
sideratur domus illa prelate quia considerat
homo anima vel ab aliis vel illis
vel quos missus est vel abiit
quos habet vel habuit socios familia-
res vel amicos vel doctores vel
inimicos etc. predicta. Circa istos status cir-
cumstancias preterea / In victu etiam conside-
ratur quo quis se familiarem
disposuit et qua consuetudine domestica
tota sit in domo vel familia con-
sideratur etiam in victu quo nego-
cio et quo questu et quo artificio
quis sit occupatus. Est autem ne-
gocium ut mercatura militia
agricultura et cetera similia que
tus est ut si sit pro aut para
sicut aut stomacus et similia ar-
tificium est ut circa aliquam artem liberalem
vel mechanicam plenam cognitam
vel exerceat vel doceat ut grammati-
cus orator rethor sutor pelli-
parius carpentarius et similia. Ex
his autem pluribus perpendi potest
augmenta peccatorum quia ad custo-
diam non plus peccat qui natura
est prudens et ita de aliis aliis
ad convenit potest et augmentum pecca-
ti propter hoc hec alia utilissima
cautela quod his circumstanciis potest
attendi ut scilicet cuiusmodi penitencia cui
persone sit iniungenda alia enim
penitencia est iniungenda Wallensi / alia
Anglico alia Polono / alia forti
alia debili / alia iuveni alia
seni et ita de ceteris. Similiter alia
penitencia est iniungenda agricole
alia mercatori / alia militi /
alia histrioni vel meretrici quam

a sordido questu operatur / alia oratori
et ita de ceteris. Numquam enim bene penitenciam iniungere
poterit qui proprietates et etiam species
personarum varietates non attendit

~~Quomodo fortuna sit consideranda~~ 21

In fortuna autem consideratur omnis
proprietas persone quam necessario natura homini
imposuit sed fortuna vel casus
contulit aut si servus sit an liber
Omnis enim servitus ortum habuit a
fortuna. Sicut quis non servus nascitur
Similiter a fortuna est si sit dives
an pauper privatus aut potestate consti-
tutus et si in potestate constitutus an
iure an iniuria. Item si sit felix
an infelix famosus aut infamis
Et utrum bonos habeat filios vel
malos / bonam uxorem vel mala-
m / nam habere filios bonum est nec
habere bonos vel malos bonum for-
tune est. Hec omnia in fortuna con-
siderantur et plurimum valent sicut
supradicta / ad distinguendas peccatorum
quantitates et ad iniungendas caute
penitencias / quia alia penitencia iniungenda
est libero / et alia servo / alia diviti
alia pauperi / Habitus autem est proprietas
persone per applicacionem et per industriam
adherens facile mobilis / sive
sit proprietas anime sive corporis / Ani-
mi sicut dicitur virtus vel scientia. Aliqui
quam de se [illegible] confirmavit homo
Similiter corporis ad corpus palestra
lucta que per usum in hominibus con-
firmatur / Illa enim et. si natura dedit
vel virtus comparavit habitus tamen confirma-
vit. Unde scientia aliud non est
plene aliquid scire et opere virtus
est et ita de aliis / Affectus autem
est subitos motus animi
vel corporis aliqua subdita vel
natos in statu hominis mutacio ut
leticia [illegible] subdita vel aliquis
cupiditas motus iracundia morbus
que omnia sicut predicta sacerdoti necesse
consideranda sunt. Studium autem est

vehemens ac applicat[us] ad aliquid agendum cu[m] summa voluntate ac p[ro]sequ[n]tio[n]e vel litature studemus p[h]il[oso]phia aut vel g[ramm]atica vel alia que[cun]q[ue] litteratura studium no[n] est s[ed] ipsa vehemens et assidua occupacio circa illas studendi studium. Talia que scire et facere desideramus cu[m] vehementi et assidua applicatione studium dicitur et valde est reprehensibile circa rem inutilem vel etiam p[ro]hibita occupatum esse et studiosum sed diligenter de studio dicit magister sacerdos ut ad honesta studia persuadet et a turpibus dehortetur. Ista aut[em] circu[m]stancie p[ro]pter [quo]modo videntur sibi p[ro]xime s[ed] quid vehementer s[ed] quid vehementer cu[m] magna facere volu[n]t[a]t[e] voluntate studium est. Deinde si aliud q[ui]d volumus ex aliqua p[ar]te co[n]sequimur affectu est. Si aut[em] ipsum perfecte tenemus et opere volumus utrius [con]venit c[on]tra unum et id[em] ex diversa qualitate in diversas circu[m]stancias co[n]tinetur. Consilium aut[em] est alicuius faciendi vel no[n] faciendi vera cogitatio. Quando n[on] semp[er] sunt in dubitatione s[ed] utrum faciamus vel no[n] faciamus tu[n]c aut[em] illud ad alterum faciendum vel no[n] faciendum ad longa cogitatione [con]firmamus [con]silium est. Consilium aut[em] votum i[m]p[et]us ad co[n]firmatio[n]e ad aliquid faciendum. Sic aut[em] circu[m]stancia attendenda est sacerdoti sicut studium et honesta co[n]silia p[ro]piant et i[n]honesta p[ro]hibentur. Circa vero t[em]p[or]a et ordines que sunt circa ulteriora p[er]sone attributa in sola [con]sideantur consuetudine ut cu[m] attenditur utru[m] h[abe]o co[n]suetus sit talia facere vel dicere. At utru[m] ex consuetudine aliquid turpe ei sepe co[n]tingat vel honestum tanq[ua]m ex co[n]sueta fortuna accidat. Hec aut[em] tres circu[m]stancie in sensibus at

f[ac]tis co[n]suetudinibus co[n]sistunt et diligenter attendende sunt quia longa co[n]suetudo plurimu[m] aggravat peccatum. Et quia magno op[er]e mala co[n]sueta sunt vitanda et fugienda et o[mn]ia alia p[ro]p[ter] que in malu[m] co[n]suetum de facili p[ro]venit si videmus. ¶

.22.

Porro quid aut[em] factum unde principale vel quo sit circu[m]stancia sit s[ed] attendendum est q[uod] aliud et illud factum q[uod] principaliter iudicatur et [con]sideratur aliud est illud extrinsecum q[uod] est circu[m]stancia illius facti q[uod] principali distinctum. Factum aut[em] de quo hic agitur sive peccatum dicimus o[mn]e dictum vel factum vel concupitum [contra] legem dei. Talis eni[m] sunt alia p[otes]t esse circu[m]stancia ut si p[er]cutiens co[n]stituatur de fornicatione p[otes]t intelligi alia facta precessisse vel iuncta vel post secuta fuisse cu[m] ipsum fornicationis p[otes]t circa [con]venire ut iuncta osculula vana collo quia et similia cu[m] victoriam aut[em] factorum tam sunt gu[l]a. Est eni[m] factum de quo quod est ut p[re]cedentia aliq[ui]d ex summa facta et est factum q[uod] dicitur est principali cui[us] illud factum est de quo quod p[ro]fert[ur] et [con]sideratur an factum p[ri]ncipale vel oppositum facto vel nunc post ut gratus gladium arripuit. Circa aut[em] factum vehementer p[er]cussit circa p[ri]ncipale factum. Est enim factum extra p[ri]ncipale negocium ex quo ad illud factum de quo quod est trahitur aug[mentum] motum vel melius argumentum. Quod aut[em] factum dicatur extra negocium dicitur co[n]suetudo peccandi facere talia vel faciendi talia ut sepe plus homines accidit vel sepe plus co[n]venit facere peccata talia et talia facta circu[m]stancie sunt p[r]incipalis facti et aggravant ipsum q[uod] principale est et ita unum factum p[otes]t esse circu[m]stancia alterius facti sine peccato

peccatum in quo differt hoc factum quod hic contraria consuetudine ab illo facto quod cunctavit tullius vel arbitrata persone et potest dici quod victorinus hoc cumulat in facto quod tullius attribuit persone vel potest dici quod quedam facta consuetudinem adherent aliis factis ¶ ~~Quid intelligatur per ubi~~

Per ubi intelligitur omnis instancia que ad esse poterit ex loco ut si fuit loco sacro vel prophanus in quo factum est commissum vel si locus celebris vel privatus / si fuit quod turpe factum in domo domini vel alterius cui ille qui factum commisit fidelitatem debuit / si fuit in ceteris commissum vel lecto coniugali quam pro certa tunc sui honoris augmentum recepit / prophane et claustralia quibus auxiliis intelligitur facultas aliquid faciendi sine qua factum fieri non potuit / et potest dici quod tamen tempore quam loco et quam certe circumstancie sine qualitatibus suis considerantur esse facultates causa facti sine quibus factum fieri non potuit ¶ Et certa ipse oportunitates temporis vel locorum possunt esse facultates per quas factum facilius fieri potuit Considerari etiam debent difficultates facti ut si armatus occidit vicinum inermem vel si forte proposuit aliter vereri quo cicius et facilius potuit occidi ¶ Et si habuit socios ad faciendum scelus suum scilicet homicidium furtum vel adulterium quorum auxilio cum eis suum facilius committere potuit / Et si socios ad scelus suum complendum invitavit quia cum eorum multas occidit quos sibi ad consorcium vel ad conscientiam illexit

¶ ~~Quid intelligitur per cur~~ .23.

Per cur intelligitur causa peccandi per quam ipsum factum magis aut minus aggravatur et licet sint multe cause hic autem specialiter considerantur due scilicet causa impulsiva et causa raciocinata Causa impulsiva est que subito nata impellit hominem ad aliquod scelus ut ebrietas ira amor fortis mulieris fames sitis nuditas / Causa raciocinata est causa finalis propter quam fit aliquid ita quod premeditata sit deliberatione et providencia ¶ Ista causa finalis duplex est prima ut si furtum fecit vel ampliandas opes suas vel ad sustentandum vitam suam vel scilicet aut causa plures ~~[illegible]~~ delectationis laboriosa cum sint que repentino motu ita accidunt / quam que premeditata inferuntur in iniuria unde Tullius ¶ Qui iracundia mala faciunt districtius erga se iudicium attendunt ¶ Tardius cum peccatum solventur quam per consilium solidatur quod ad non facile remittitur propter tamen temeritas autem apud quam difficile curatur studium dignitas ¶ Unde David minus peccasse videtur quod subitum adulterium cum Bersabee commisit quam si longo consilio et multo studio corrupisset eam unde hec peccare videtur qui cum pulcra muliere fornicatur quem species ad fornicandum compulit quam qui cum turpi fornicatur quod nulla causa impulsiva ad hoc impulsit nisi sola iniquitas / diligenter cum sint considerande cause finales propter quas peccatum committitur cum minus peccat qui propter precium vel propter corpus alendum furatur quam ille qui furatur ut habeat unde voluptuose vivat ¶ ~~Quid intelligitur per quomodo~~

Per quomodo intelligitur modus facti et circumstancia plurimum consideranda est quia turpis modus facti plurimum aggravat et deformat opus factum ut si quis per violenciam oppressam nec dormiendo cum muliere sibi non consenciente impedicione cuidat non sentiens posset defendere vel si longa vinculum aliquid accidat vel

torqueat ad finem cordis saturandum
In quo autem considerenda sunt duo
scilicet quemadmodum res facta sit scilicet utrum
occulte vel manifeste. Plurimum enim differt
inter publica et occulta peccata, quia ipsum peccatum
tantum occulte commissum commaculat conscien-
ciam vel duas, tantum scilicet agentis
et eciam patientis et in eis nunc consen-
cientis. Publica autem peccata totam viciniam
et animam sepe per imitacionem corrumpunt
sepe enim eorum exemplo alterius in
malo firmantur et proximorum usus
in peiora datur. Dicit Gregorius citius
meminit libencius illud quod quis
deridet quam quod probat et veneratur.
Magnum est igitur peccare opere et exemplo
quia peccatum exempli duo mala facit
corrumpit enim alios per imitacionem
et sepe conturbat ad scandala. Item
attendendum est qua quis (?)
ne suam commiserit scilicet utrum sciens
et prudens an imprudenter. Unde
dicitur enim est de eo qui dicit Video
meliora proboque deteriora sequor.
Plurimum enim delinquit qui sciens vel
prudens in foveam cadit. Item non
imprudenter a perturbata racione
casu aliquo scelus suum quis com-
mittit multo minus peccat quam si
ex certa sciencia et animo stabili illud
committeret. Unde si quis in iram et in-
fert et tu detineri in iram illa-
tam repelles vel eciam malefico
flagrante alterius in iram fervide
des minus peccares quam si longo
tempore post animo iam sedato in iram
vindicares. Quod enim manifestum
dicendum est te ad malum induceret i
vehementis animi commoto et excitanti
calore perturbatus te ad malum in-
duceret. ¶ ~~Quomodo intelligitur p qu. 29~~

Per quod intelligitur opera mortua
facta in peccato facta, et omnibus in
prosperitatis temporis ad reforman-
dum caritate ydonea ut si sint in peccato

in die festo commissum et in quo festo
si eciam illo tempore indictum fuit ieiu-
nium ieiunii et abstinencia et si
in illa hora in qua celebratur missa
quia multum delinquit qui saltem
illam horam non veneratur in qua
corpus Christi conficitur. Licet enim
peccatum omni tempore sit prohibitum, sunt
tamen quedam tempora et quedam hore spe-
cialis dici sunt prohibitiones (?). Item
plurimum oportet aggravari peccatum. Unde so-
licite querendum est quid mali in illa
die vel in illa hora fecerit. Item eciam
si homo ad quod tunc tenebatur ob-
misit, vel si missas vel debitas
horas non audivit, si ad predica-
ciones statutas non accessit. Vel
si debitas oblaciones non exsol-
vit. Ignorancia eciam peccata et minus itan-
di plurimum aggravant peccatum, quia si
quis iterat fornicacionem vel adul-
terium vel aliquid tale non minus peccat
in secunda vice quam in prima et in tercia
quam in secunda. Immo maiorem contemp-
tum forte magis. Item si igitur primo con-
victum debetur alteri septenis penitencia
quam iniungitur ei pro secundo vel pro tercio
vel pro quinto vel eciam millesimo.
Credunt miseri primam penam pro peccato
debitam sufficere ad satisfaciendum
pro aliis sequentibus vel sequentibus non at-
tendentes quod ille qui diu in peccato
iacuit omne illud tempus deo subtraxit
et deo tandem restituere tenetur
quod autem tamen restituet cum hoc tempus
denuo non possit pristinum temporale
in solucionem temporis deo oblata. Item tene-
mur deo omnia dici opus subtraxisse (?)
restitues ei illud opus quod non domino (?)
persolves alia opera sequencia, et scilicet
demum, quia deterior est condicio
dei quam hominis, cui deus audet
tollere quod de omni iure nomini ei
competere videtur. Igitur et diligenter
operetur penitens in tempore sequenti
quo tenetur omnia opera que in tempore

pori contraxit deo restitue(re) et p(re)terea de-
bitam d(omi)no congruam satisfaccio(n)em opa-
re et insuper omnibus opa sequenti tempore
debita plena perficere / preterea qui in
peccato diu iacuit ubi quanto iustercioe (?)
sub conpuncionis stat se sentit peyo
rem / et vulnus peccati gravius effectum /
quia sero medicina paratur / Un-
de ovidius de remediis dicit Cum
mala per longas convaluere moras \
principiis obsta sero medicina pa
ratur Quoniam dum nova sunt subiti
mala semina morbi . Preterea quod in
cepit putrescere impossibile est quod
moram non amplius corrumpi / secunda
ratio est quia peccare sed dyabolicum
perseverare qui cum fitere dis-
tulit deum contempnere voluit / quod
sine magno peccato contempnito fieri
non potuit Sed dicitur pena prima quia
non est pena querenda / peccatum n-
quod statim per primam deleri max-
imo pondere ad aliud trahit et sua
putredine magis inficiat / Invenca (?)
tamen pueris quod si eius peccata sunt
puniat ut suppleat peccatis per
cusse per abreviacionem quam per delibe
racionem et perseverande contentione
Dicitur capitulo alia circumstancia quibus temporibus
considerandis temporibus assignari quoque
tamen dicitur optimitas aliquid faciendi
exactibus hominum nata ut temporibus mes-
sis quod fere omnes sunt in agro et tempore
feriarum quia fere omnes sunt in foro
et tempore indicarum (?) quia fere omnes sunt
in indicibus / scilicet spiritualis confitendum
in pace aliquando sinit familiare vel
communi ex tali circumstancia si forte
augmenta peccatorum nascantur
inquirant Racione est quod plure
nascuntur ex augmentatione concessione

De irregularitatibus 27

Sicut supra dictum est oportet sacerdo
tem attendere non solum peccatorum
genera et eorum circumstancias sed eciam ir
regularitates Est autem irregulari

tas cuiusque persone indignitas per
quam repellitur ab ordinibus vel officiis
divinis vel ab actibus legitimis vel
a testimonio vel ab accusacione Et
contrahitur tribus modis . quandoque a statu
corporis / ut si sunt ab corpore viciatus
per diminucionem membrorum vel defor
mitatem eorum / Similiter qui aliquis nasci-
tur ex origine irregularitatis est quod reddigatur
in libertatem quandoque eciam contrahitur ir-
regularitas ex ipso genere facti sine omni
peccato ut si exercens iudex occidit fure
irregularis est licet non peccet Similiter
si ab contrahat cum vidua vel duas
habuit uxores quod dicitur bigamia
irregularis est quantum ad ordines susci
piendos Similiter solempnem facere
penitenciam non est peccatum ymmo magnum
bonum et tamen contrahitur inde irregularitas
Contrahitur eciam irregularitas ex infamia
ut autem sciatur quod sit infamia
et scire quid sit fama Est autem
fama illese dignitatis moribus et
legibus approbatus ac inducto ea quibus
sunt que libere hominum sunt gesta /
Et tamen illese dignitatis dicimus
quam homo habet quia est dignissima
creaturarum si non habet statim a quo
enorme facto leditur infamis effi
citur Et si semel infamis est nisi
ad famam restituatur quod potest sicut in
quibusdam casibus non potest admitti
ad sacros ordines vel ad legitimos
actus / sciendum tamen quod infamia nasci-
tur vel per facti evidenciam vel per sentenciam per facti
evidenciam ut si quis publicus fuit per facti
evidenciam fit infamis Similiter
et notorius leno et notorius histrio
non tales enim ad ordines admitti
non possunt Similiter si convincitur aliquis per
de furto vel adulterio per sentenciam iudicis
fit infamis nec potest ordinari decre
to Si autem occulta sunt talia ille
ma peccata non potest hic repellitur
aliquis ab ordinibus / quod autem sunt
infames audit canon sic duo
infames esse personas sic dicimus

quem per aliquam causam dicuntur infames [omnes] contendentes qui vane religionis normam abiciunt et statuta ecclesiastica contempnunt. Similiter fures et sacrilegos et omnes capitalibus criminibus irretitos sepulcrorum quoque violatores et omnes qui adversus patrem armantur. qui omni modo infames vocantur. Et similiter incestuosos homicidas periuros raptores maleficos veneficos adulteros de publicis bellis fugientes et qui indigna petunt sibi loca tenere aut facultates ecclesie auferunt iniuste et qui fratres calumpniantur et accusant et non probant et qui contra innocentes principum animum ad iracundiam provocant et omnes anathematizatos pro suis sceleribus ab ecclesia repulsos et omnes quos ecclesiastice vel seculares leges infames pronunciant. sed infamis omnibus non sunt a iure legitimarum libertatum(?) nec penitentes publice(?) nec bigami nec illi qui [illegible] deserunt et non integri corpore aut sana mente non sunt aut intellectum aut scire decreta … in obedientes consistunt aut furiosi manifestantur sed omnes nec ad sacros ordines debent promoveri / nec isti / nec liberi nec suspecti nec … fidem nec … qui sacrorum … summos sacerdotes possunt accusare nec ad accusationem seu ad testimonium ullatenus recipi possunt ¶ De apostasia . 26 .

Apostasia est temerarius recessus a fide vel a religione. Est autem triplex apostasia perfidie inobedientie assumpte religionis abiectio. Prima efficitur hereticus / secunda scismaticus i. qui non obedit statutis ecclesie. Tertia vagus monachus. Differentia apostasia non quia si clericus vel monachus hereticum religiosum non suscipit terminus(?) perdit privilegium clericale per apostasiam inobedientie infamis efficitur et irregularis. Si quis autem per apostasiam fidei infamis et excommunicatus efficitur per apostasiam regule vel ordinis … efficitur usque dum revertatur ad claustrum ¶ De expositione quorundam canonum . 27 .

Sunt autem quedam verba superius tamen sunt exponenda quia in d. dicitur qui per aliquam culpam vocantur infames intelligendum est per sententiam vel per evidentiam. Illi certe vane religionis normam abiciunt qui apostate sunt vel heretici. Similiter intelligere debemus fures sacrilegos convictos vel confessos. ita tamen quod convicti sunt fures et latrones publici. Similiter irretitos capitalibus criminibus intelligimus convictos vel notorios et ita de aliis. per illos qui in patres armantur intelligimus scismaticos vel eos qui corpora persequuntur patrum suorum convicti vel manifesti sunt. per illos autem qui fugiunt de bellis publicis intelligimus qui iuramento astricti sunt / tales enim si fugerent infames essent. per illos vero qui indigna loca petunt sibi tenere intelligimus symoniacos qui non solum ab ordinibus expelluntur sed etiam beneficiis spoliantur sive sunt occulti sive manifesti ut postea dicetur plenius. Calumpniatores sunt dicuntur qui in iudicio … falsa crimina imponunt ad eius condempnationem. Prevaricatores autem qui vera crimina cum possunt et debeant propalare penitus abscondunt. Tergiversatores dicuntur qui prorsus crimine in iudicio … probare possunt a universaliter abiectione recedunt / possunt enim dici calumpniatores quia per mediatores alios principum instigant contra subditos qui sibi notorii sunt infames

sunt. Sed dubium est quia hic dicitur quod omnes
excommunicati infames sunt et a sacris ordi
nibus repelluntur quod tamen multi concedunt
de nimio iniuste sunt excommunicati et ordine
iudiciario et propria culpa sua. Quidam autem
dicunt quod ex consuetudine ecclesie contra
ad dictum articulum est canoni dero
gatum. Quod autem hic dicitur quod omnes
infames sunt contra eos quos leges
seculares infames pronunciant hoc
concedimus excepto uno casu scilicet
quando mulier nubit infra tempus luctus
que scilicet tamen non est infamis talis
mulier. Illi autem qui curie deserviunt
vel dum ministri seu domini eorum pro
presentes vel membrorum mutilationi
vel homicidio suspensioni vel etiam illi
qui scribunt vel dictant litteras ad ta
lia exequenda quia omnes tales ir
regulares sunt. Quod autem sequitur de furiosis
vel sana mente non fruentibus intelli
gendum est de illis quorum furor ali
quando continuatus fuit. Tales autem
irregulares sunt non ex aliqua infamia sed
propter penam suam et scandalum. Scandalum
enim esset si ille qui diu furiosus fuit
celebraret in altari quia timeri
posset recidiva. ~~In quibus irregulari~~
~~tatibus possit fieri dispensatio et in quibus~~
~~non~~ 28.

Notandum est quod in quibusdam irregularitatibus
fieri potest dispensatio et restitutio et in quibus
dam non et in quibusdam sola suspicio
sufficit ad aliquem repellendum non
tamen omnibus sed de sola fide. Cum dicitur
in canone predicto quod suspecti de fide
non possunt accusare vel testimonium ferre
contra fideles in causa de fidei. Cum
autem aliquis suspectus sit de furto
vel adulterio vel similibus non tamen propter hoc
repellitur a legitimis actibus. Sed si
suspectus sit in fide ad purgationem
non admittitur vel ad accusandum vel
ad testificandum. In quibus autem irre
gularitatibus possit fieri et in quibus non

canones apostolorum consule. Si vero aliquis fuit
irregularis vel propter corporis vitium vel propter
sanguinis horrorem vel propter bigamiam
vel propter solempnem penitentiam non potest fieri
dispensatio. Neque etiam si irregularis fuit propter
servitutem nisi libertas ei restituitur quia naliter de
libero servus et restituta libertate ir
regularis non est. Si vero propter infamiam
irregularis fuit, sciendum est quod infamiam
iuris bene potest absolvere vel index vel
secularis vel ecclesiasticus. Si quis vero fuit
infamis et irregularis propter infamiam iuris
bene potest fieri restitutio fame in quibus
dam casibus non per simplicem sacerdotem
sed per prelatum. Item qui ex origine servus
fuit per solam voluntatem et non consensum
domini sui potest fieri liber et omnis ab
eo aufertur irregularitas. Si quis autem ta
cente servitute sua episcopo suo ignora
te ordinatus fuit ordines suos
servatus est nec de eis sine licentia
domini sui potest celebrare. Sed etiam
si dominus suus voluit de servitute
restituetur salvo tamen honore ordi
nis et dignitate sui et in obsequiis
honestis domino suo serviet ne vilescat
dignitas ordinis qualia sunt
panis coquendo texendo cophinos
de viminibus et de ligneis solidis ma
nubria faciendo vel faciat eum
ministrare in capella sua si quam ha
beat et ordine suo. Si vero dominus
sentit accedere servum suum ad ordi
nes et non contradixit non potest ipsum
repetere in servitutem. Decretum. Sciendum
etiam quod omnes illegitime nati irregulares
sunt nec possunt admitti ad sacros
ordines sine episcopi dispensatione.
In quibusdam regionibus per contrariam
consuetudinem non sunt irregulares
illegitimi vel naturales filii. Si sunt filii
sacerdotum vel alio incestuoso concu
bitu vel adulterio nati. Tales si
scienter se faciant ordinare episcopo

ignorante peccant mortaliter. Dicitur autem
in canone filii naturales quos sola genuit
natura sine honestate coniugii. Spu-
rii autem qui in incestuoso vel adulterino co-
cubitu sunt nati. Et dicitur spurius quasi spu-
to ardenti corruptus. Dubium est de
illo qui de adulterio natus est occul-
te utrum ipse bene faciat quod sic adulterinus
existens peccat mortaliter se permittendo ordi-
nari. Maior autem dubitatio est si pre-
putativus succedat in hereditatem
et iniuriam faciat fratri minori legitimo
ipsum ab hereditate que sua est defrau-
dando et excludendo. Et tamen sic se salvari
possit, magis timendo quam dubitando. Corpus
dicitur. De irregularitate symonie
et quomodo describitur. 29.

Est etiam notandum quod irregulari-
tas symonie sive symonia
sit occulta sive manifesta nunquam
institutum potest ad irregularitatem, propter detes-
tabilitatem symonie. Ita tamen si fuit
symonia de consensu recipientis. Si
tibi procurat beneficium filio ignoran-
te non efficitur filius irregularis sed tamen potest
retinere beneficium quia illud benefi-
cium est quasi res furtiva. Res autem
furtiva ipso vitiosa est, quamvis
ei adhereat vitium etsi pervenerit
ad centesimam manum. Tamen res fur-
tiva nunquam licite potest retineri. Si
detegatur vitium possidenti donec
purgetur vitium per debitam restitucionem.
Item notandum quod quedam irregularitates tollun-
tur per baptismum et quedam non. Sunt autem con-
troversia inter Leonem et Augustinum. Dixit
enim Leo quod per baptismum tollentur omnes
irregularitates bigamie. Unde sunt
inpossibiles quibus fuit maritus vel du-
as uxores habent ante baptismum irregulares
non sunt post baptismum. Contra autem
Augustinus cuius sententia prevaluit dixit
quod per baptismum nichil tollitur nisi peccatum
et sequela peccati. Bigamia autem
nunquam fuit peccatum vel sequela cuius

et ideo post baptismum ille qui prius duxit
duas uxores bigamus permanet
et irregularis. Similiter si aliquis accidit
hominem et ita fiat quod fuit licet
post ea baptisetur non tollitur irregularitas propter
horrorem sanguinis. Item quamvis
servitus nunquam fuit peccatum ideo per baptismum
non tollitur irregularitas servitutis necessaria
servitus unde precepit apostolus quod servi
etiam post baptismum obedire debent
dominis suis. Si autem defectus vir-
tutis alicuius contingat ut ex furto
vel adulterio quod aliquis ante baptismum
commisit tales irregularitates tollit baptismus.
Item ad comprehendendam irregularitatem
sanguinis sciendum quod homicidium
quoddam est voluntarium, quoddam contin-
gens quoddam casuale. Si quis autem volun-
tarium homicidium commisit sit irregularis
permanebit nec a papa nec ab aliquo
dispensari potest sed etiam ab irregularitate
excusatur si pugnando pro fide
paganum occidit voluntarie. Si
quis autem contingens accidit contingit
in defensione proprii corporis. Ibi quidam
distinguunt dicentes quod si aliter
evadere potuit irregularis non erit et
hoc sentiunt pro irregularis erit. Si non aliter
evadere non potuit irregularis non erit.
Alii autem distinguunt dicentes quod
melius est aliud est se defendere
et aliud ulcisci. Ille autem se defendit
qui arma sua contra hostes ponit
vibrando gladium suum vel apponendo
dolandoque et in tali casu ipse occidit
se cum inimici in arma defendentes
et illeso occidit qui taliter se de-
fendit et ideo non irregularis est. De
casuali autem homicidio hoc sciendum
est quod duo exiguntur ad illud ex-
cusandum scilicet qui occidit causali-
ter operam apponat operi non vetito et curam
diligentem quam potest et debet ne
quis occidatur adhibet sicut alteri

desunt irregularis est. unde gregorius. Si cirurgicus sa-
gacitatem lateat in tractatione carum ad
cuius officium non pertinet, licet diligentiam
et primum mendo adhibeat tamen irregularis
efficitur sicut aliquando accidit. Si non adhi-
beat opem [illegible] ut [illegible] ar-
borem sustentando ut premuniat
ad insensibiles irregularis efficitur et
perfectum. Si non premuniat non effi-
citur irregularis quia hoc opus licitum sit et
honestum. Si quis purgando ortum
suum lapides iaciat et insensibiles
premuniat licet aliquis stulte se
occultauit et occidatur, iste tamen
qui lapides iecit non efficitur
irregularis. ~~De deformatione moysi
de viciis corporis ex quibus nascitur
irregularitas~~ . 30.

Item quod moyses deformat omnia
et longitudo illa vicia corporis ex quibus
ab sunt irregulares dominus loquens ad a-
aron. Homo de semine tuo per fa-
milias qui habent maculam non
offeret panes deo suo nec acce-
dat ministerium eius etc. et sequente
subiungit. Si cecus fuerit, si claudus,
si paruo vel grandi naso vel distor-
to, si fracto pede, si manu, si vel
gibbosus, si lippus, si albuginem habens
in oculo, si iugem scabiem, si impetiginem
in corpore, si ponderosus sit.
De istis omnibus ad literam intelligendum
est sic quod si generant omnes defor-
mitates ad hunc sunt irregulares. Et
si quibus sunt ex toto ceci, ipso
facto irregulares sunt. Si non in uno oculo
sunt ceci, nisi sit vicium notorium
propter hoc irregularis erit. De lippitudine
que sit cum pupilla sana est
et de albugine que sit cum oculus
alba tela est velatus, et de paruo
vel grandi et distorto naso hoc
sciendum est quod si tanta sunt
deformitates quod facies hominis
potius videatur esse beluina
quam humana irregularis est quia ille

sit vicium corporis. Ut si palpebre sint
excoriate quod oculus non appareat et
si homo paruus vel habens nasum
simie quod hominis irregularis est. De
claudo autem et fracto pede idem
est iudicium, quia si non possit con-
versari sine baculo vel alicuius
instrumenti adiutorio irregularis est.
Similiter si gibbositas vel iugis sca-
bies vel impetigo ita deturpat
formam humanam quod sordidat aspectum
hominis, sit forma monstruosa, irregularis
fit. Ponderositas autem que et her-
nia dicitur que ex ruptura dicitur
descendunt viscera in pelliculam
genitalium, si tanta sunt quod homo
diu stare non potest sine periculo
rupture, expellit hominem a sacris ordi-
nibus. Eorum si quis sine cul-
pa virilia amisit ut per sua
medicatam vel per violentiam hostium
non propter hoc irregularis efficitur. Si quis
non se ipsum male ingessit et aliquod
membrum amputauit, quia creatu-
ram dei deformauit et se in
periculo mortis iniecit, irregularis
est. Unde tamen quod clericus maiorum sibi
pollice ne fieret episcopus precidit et
Origenes precidit sibi virilia ne
contestaretur libidine, et propterea
promoti sunt ad ordinum dignitatem.
Tamen exempla sanctorum quibus privilegia-
ti sunt ad quos usus non sunt
trahenda. De lesione autem manuum
et digitorum hoc sciendum quod magis
quam sit integritas in debito modo
digitorum ne offendatur aspectus
intuentium. Ita tamen quod digiti sufficia-
nt teneri hostiam et debito modo
tractari alter cum esset irregularis.
~~De ministra expositione predictorum vi-
ciorum [illegible]~~ . 31.

Sciendum autem quod beatus gregorius
omnia vicia predicta mistice ex-
ponit hoc modo. Cecus quippe est
qui superne lucis contemplatione

+ in tenebris conticescent +

ignorat qui presentis vite pressus dum
venturam lucem nequaquam diligendo
conspicit, quo gressus corporis dirigat
nescit. Hinc namque ~~statim~~ prophetante
Anna dicitur in libro regum: pedes sanctorum suorum
servabit et impii ~~in tenebris~~ + Clau
dus non est qui quidem quo pergere
debeat conspicit, sed per infirmitatem
mentis viam vite perfecte tenere non
potest quam videt, quia ~~videt~~ ad virtutis
statum dum fluxa consuetu
dine non erigitur, quo desiderium
innititur, illuc gressus operis effi
caciter non sequitur. Hinc etenim [illegible] Paulus dicit
ad hebreos: Remissas manus et dis
soluta genua erigite, et rectos gres
sus facite pedibus vestris, et non
claudicans erret, sed magis
sanetur. Parvo autem naso est qui
ad tenendam discretionem non est ydo
neus. Naso quippe odores fetoresque
discernimus. Recte ergo per nasum
discretio exprimitur, per quam virtutes
eligimus et vicia reprobamus. Unde et
in laude sponse in canticis dicitur:
Nasus tuus sicut turris que est in
Libano, quia nimirum sancta ecclesia que
ex causis singulis temptamenta
prodeunt per discretionem conspicit, et
ventura viciorum bella ex alto de
prehendit. Sed sunt non nulli qui
dum estimari nolunt hebetes, in
quibusdam inquisitionibus plus quam necesse
est se exercentes, ex nimia subti
litate falluntur. Unde hic quoque sub
ditur: vel grandi vel indistorto na
so. Nasus enim grandis vel distor
tus est discretionis subtilitas in
moderata, que dum plus quam decet
excreverit actionis sue rectitudinem
confundit. Fractus autem pede vel
manu est qui per viam Dei omnino
pergere non valet, atque a bonis actibus
funditus exsors vacat, quatenus
non ut claudus saltem cum infirmi
tate teneat, sed ab his omnino alienus
existat. Gibbosus non est quem ter
rene sollicitudinis pondus deprimit, ne
umquam ad superiora respiciat, sed solis
his que in infimis calcando inten
dat. Qui et si aliquid ex bona patrie
celestis aliquid audierit, ad hoc nimirum
perverse consuetudinis pondere pregra
vatus, cordis faciem non attollit,
quia cogitationes erigere non valet
quem terrene usus sollicitudinis curvum
tenet. Ex horum quippe specie psalmista
ipse david dicit: incurvatus sum et humi
liatus usquequaque. Quorum quoque
culpam per semetipsam veritas reprobans,
ait in luca: Semen autem quod in
spinis cecidit, hii sunt qui verbum
audiunt et a sollicitudinibus et divi
ciis vite voluptatibus euntes
suffocantur et non referunt fructum.
Lippus non est cuius quidem ingenium
ad cognitionem veritatis emicat, sed tamen
hoc carnalia opera obscurant.
In lippis quippe oculis pupille sane
sunt, sed humore defluente infirmate
palpebre ingrossescunt, quorum
quia et infusione crebra at
teritur, etiam pupille acies vitiatur.
Et sunt non nulli quorum sensum
carnalis operatio sauciat, qui
videre recta subtiliter ingenio po
terant, sed usu pravorum actuum cali
gantur. Lippus non est cuius sensum
natura exacuit, sed pravitas conversacionis
confundit. Cui bene per angelum in
apocalypsi dicitur: Colirio inunge oculos
tuos ut videas ~~[illegible]~~. Colirio quippe
ut videamus oculos inungimus,
cum ad cognoscendam veri luminis cla
ritatem intellectus nostri aciem
bone operationis medicamine ad
iuvamus. Albuginem non oculo
habet qui veritatis lucem videre
non sinitur, quia arrogancie sapientie
sive iusticie cecatur. Pupilla
namque oculi nigra videt, al
buginem tollerans nil videt, quia
videlicet sensus humane cogitationis

si se stultum predicatorem esse intelligit cog
nitorum intime claritatis apprehendit
Qui autem candore iusticie sine sapiencia
apprehendisse existimat salutem sese
ne condicionis concludit, si concla
ritate vicius nequaquam penetrat
quo se apud arroganciam exaltat
Sicut de quibusdam dicitur in epistola
ad Romanos dicentes enim se esse sa
pientes stulti facti sunt. Impetiginem autem
habet scabiem cui carnis petulancia
sine cessacione dominatur. In
scabie enim fervor ad cutem trahitur
per quam recte luxuria designatur, quia
si cordis temptacio usque ad operacionem
prosilit, nimirum fervor intimus usque
ad cutem scabiem prorumpit, et foris
iam corpus sauciat quia dum
in cogitacione voluptas non reprimitur
et in accione dominatur. Quasi enim
cutis pruriginem paulus curabat
abstergere cum dicebat ad corinthios temp
tacio non vos apprehendat nisi huma
na, ac si aperte dicat humanum
quippe est temptacionem in corde pati
demoniacum vero est temptacionis
certamine in operacione supera
ri. Impetiginem quoque habet in corpore
quisquis avaricia vastatur in
mente, que si in parvis compes
citur nimirum sine mensura dila
tatur. Impetigo autem sine dolo
re corpus occupat et absque tedio
occupatur, excrescens membrorum de
corem fedat, quia et avaricia
avari capti animum dum quasi exaltat
delectat, dum adipiscenda quoque
negocia cogitacio obicit ad
inimicicias accendit et dolorem
in vulnere non facit, quia estuanti
animo ex culpa habundanciam promit
tit, sed decor membrorum perditur quia
aliarum quoque virtutum pulchritudo
depravatur. et quasi totum corpus
exasperat quia per universa vicia
animum mactant, paulo attes
tante qui ait ad thymotheum

Radix enim malorum cupiditas
Ponderosus est qui turpitudinem
non exercet opere, sed cum ab hac cogi
tacione continua sine moderacione
gravatur in mente, quia nequaquam nephan
dum opus rapitur, sed delectatur. Vi
cium quippe ponderis est cum humor
viscerum ad virilia trahitur, que pro
fecto cum molestia aut dedecore in
tumescit. Ponderosus est qui
totis cogitacionibus ad lasciviam
defluens, pondus turpitudinis ges
tat in corde et quamvis prava non exer
ceat opera, ab hiis tamen non elevatur
in mente, nec ad usus boni operis
in aperto valet assurgere, quia gravat
hunc in abscondito pondus turpe.
Quisquis ergo quolibet horum viciorum sub
iugitur panes offerre domino pro
hibetur, nec profecto diluere aliena vi
cia valet, quem adhuc propria devas
tant. Vel per predicta que sunt in veteri
lege predicta corporis vicia inte
gritatem faciebant perpetuam ita
in nova lege vicia spiritualia operibus
significata perpetuam habeant facere
irregularitatem, sed non est quia corporalia
vicia deleri non possunt, sed spiritualia
delentur penitencia, et ita in quibus
dam eorum sicut predictum est potest fieri
restitucio. Preterea ab predicta huius
vicia peccat mortaliter, si se permittit
in illis ordinari et si talis existens
in susceptis ministrat ordinibus, quia
sicut dicit beatus gregorius In hiis qui
displicent in tradendum non mitti
tur iudicis animus ad districtiora
provocatur, sed hoc attendendum
est quod mali sacerdotes si in ecclesia
deo excitant iram dei, quia sibi non
quam subditos, quia cum eos ab
ecclesia institutos quidam habent
cuncti ut facilius exaudiantur
adeo sicut in loco sacrato sacri
libus exaudiantur adeo orantes.

quia in alio / Et tamen ex virtute ordinis sunt orationes iusti sacerdotis deo ac cepte sicut cayphas prophetauit ex virtute ordinis pontificalis non ex suo merito / facit tamen malus sacerdos non salutem sibi sed ruinam sed ecclesie subditis quibus tenetur ministrare deuotionis quam propria pravitas eius substrahit / Sed cum ecclesie bonus valent eius orationes non solum propter virtutem ordinis / et propter virtutem bone conversationis / et propter auctoritatem ecclesie / maius sunt orationes / Sed ecclesia propter devotionem propriam / quia multum valet deprecatio iusti assidua / peccatores autem non exaudit deus / [illegible]

De regula sacerdotum ab apostolo traditam 22

Sciendum quoque est quod sicut monachus debet scire regulam secundum quam debet vivere / ita sacerdos debet scire regulam secundum quam ordinatus est et omnibus ministrare. Hanc autem regulam dat apostolus in epistola ad thimotheum et tytum et sunt in illa regula xiiii capitula. Est autem regula talis / Oportet episcopum esse irreprehensibilem et sine crimine quod idem est unius uxoris virum prudentem sobrium ornatum pudicum doctorem hospitalem domui sue bene prepositum non percussorem non litigiosum non cupidum neophitum / Et hec nouem sunt affirmativa et quatuor prohibitiva / Hec autem regula est sacerdotum sicut et episcoporum quia sicut Ieronimus dicit antiquitus idem erant pontifices quod sacerdotes maiores omnes dicebantur episcopi id est superintendentes vel speculatores quia omnes speculari debent et intendere diligenter super gregem commissum / Si autem ex consecratione sua recipiat ordinem aliquem quod est [?] / dicunt tamen quidam quod nullum alium ordinem suscipit quod prius habuit / Sed tamen prelationem et dignitatem sicut rex cum consecratur et inungitur nullum ordinem sed solam dignitatem suscipit / et quidem ut sacerdos simplex extra ordinis ut episcopus / Sed episcopus extra dignitatis ut ordinare clericos et confirmare pueros quod non potest simplex sacerdos / et tamen antiquitus secundum antiquos canones poterat quilibet sacerdos ordinare psalmista et primam conferre tonsuram / Sed omnes abbates cum de layco faciunt monachum primam dant ei tonsuram non requisito consensu episcopi / Quidam enim abbates sed tamen exempti ordinant monachos suos in acolitos licet non sint uncti nisi in sacerdotes dicunt autem episcopi quod abbates in prima tonsura nullum conferunt ordinem sed tamen signum sunt ordinis et nec tales ordinati veniunt ad episcopum ipse prius ordinat eos in psalmistas et postea in acolitos / Quod autem dicitur oportet episcopum esse sine crimine dicitur in crimine quod est accusatione et dampnatione dignissimum sed quod inducit in infamiam sicut publicum vel per evidentiam vel iudicium de quo satis supra dictum est / Quod autem dicitur unius uxoris virum sic debet intelligi ut qui ordinandus est non sit vidue maritus nec bigamus id est quod non habuit duas uxores et ita irregularitas non contrahitur ex alio vel aliquo peccato sicut probatum est sed ex defectu sacramenti est enim matrimonium carnale sacramentum id est signum alicuius misterii quod est inter christum et ecclesiam unam sicut christus non duxit nisi unicam ecclesiam et virginem ita sacerdos qui est christi vicarius non debet esse maritus nisi unius uxoris et virginis / virginis namque corrupta carnaliter que cum fuit coniugata / licet fuit corrupta

vnde si viduam duxit nunquam promoueri
potest. Si autem corruptam tunc potest
quod autem castum et sacerdotem prudentem
esse oportet patet quia simultem stoliditem
contra canones debet abs deponi ab
officio. Et quia sacerdotem oportet habere
clauem vna autem est clauis sciencie
de qua prius dicebatur. Ebrietas
sacerdoti prohibetur propter periculum ne si
sacerdos vocatus fuerit ad infirmum et
vero non possit infirmus sine penitencia
moriatur vel si possit vere nesciat
tamen iustum et salubre consilium dare.
Infirmo etiam non debet aliquis si ebri-
us fuerit ordinari vel si ordinatus
fuerit suspendi debet. ¶ De ornatu
sacerdotum. 33.

Sequitur ornatus non solum in mo-
ribus sed etiam in habitu intel-
ligitur ut scilicet clericus habeat
habitum inuersum. Sed iste habitus qui sit
ex institutione canonum debet atten-
di quia non licet clerico habere pannos
virides vel rubeos nec cappas ma-
nicatas nec calceos laqueatos nec
certa huiusmodi. Cum autem inuenit episcopus
clericus canonicam obedienciam et
canones tales vestes prohibeant
potest tunc clericus quod sit priuus si hu-
iusmodi vestes habuerit. Habitus et tonsura
regularis attenditur scilicet quod sit re-
gulariter tonsuratus. Et non prudenci-
cia sacerdoti sit necessaria magis patet
quod dici oportet quod ecclesie doctor esse
debeat. Capitulo ... non de scientia sacerdotum
loquimur. Hospitalitas quoque sacerdoti est
necessaria et omni clerico quia pauperes
sunt ministri vero ecclesiarum quarum omnia
bona etiam eorum sunt bona pauperum.
Non in tanta datur copiis habundancia
ut habeant clerici vnde pauperes recipi-
ant et domus sacerdotis pauperis dici-
tur est hospitalis pauperum quarum ipsius
... ... domum sic preponit. Cum
enim gubernare nescit familiam suam
non debet assumi ad gubernandam ecclesiam

Dicitur et habere regulam sancti qui preesse
et stulte clericis ecclesias conferunt.
Secundo non percussorem. Quibus cum per animam
nullum debet percutere nisi forte disci-
plina aliter penitenti danda.
Simpliciter autem sacerdos potest percutere dis-
cipulos suos si aliquos habet et si est
eorum doctor similiter et famulos
suos si delinquerint et adstringe-
re eos ita tamen moderate ut verba
et flagellorum quantitatem non excedat.
Dicitur autem hic percussor ea qui
se percutit sed qui contumelia. Tercio
non litigiosum. Hic non de rixis et
abiurgacionibus turpibus intelligitur
sed etiam de litigiis causarum que sunt
in foro seculari quamuis res habeat
laycales sed possessiones aliquas non
debet de rebus ecclesiasticis litigare
in foro seculari. Vnde secundum canonem
si hoc fecerit debet puniri vel etiam hic
prodest quod ciuilis lex dicit lex in-
terest quod turpe est clerico si vera stat
similia versucias instruet ecclesia quod
clericus per se vel per alios litigare in
foro ecclesiastico et in foro seculari et perdi
recipit laborem suum. Sed vir religiosus
in nulla causa contra canones ad-
vocatus esse debet nisi in causa domus
sue quod enim sacerdos non debet esse cu-
pidus contingit patet testimonio. Quia per
sacerdotum cupiditatem fecere omnia
mala et vocem et diuina lege contra-
gerunt. Quarto non neophitum id est nouiter
conuersum quia non debet quis nisi prius
per experimentum deprobatur habeatur post
per conuersacionem suam statim admitti
ad sacros ordines. Cum tanta
enim diligencia aliquis est ordi-
nandus cum quanta est difficultate
deponendus. Scandalum enim est
Ecclesia si ille qui heri stabat in
foro hodie stet in choro et ille qui
heri fautor fuit histrionum sit
hodie prepositus stolo. Ita xiii capitula

ebriosus ...

duus et sunt regula apostolica qui precep
ta dei nescit sacerdos dei ne sit
Que teneantur scire sacerdotes · 38.

Sunt autem quedam determinate consti-
tuta a canone que oportet nosci a
sacerdote scire. Est autem canon tres
quecipis sacerdotibus necessaria ad dis[crete]
dua a sacramentorum liber lectionarius
antiphonarius baptisterium computus cano
nes penitentiales psalterium omelye per
circulum anni dominicis diebus et singulis
festivitatibus apte ex quibus omnibus
si unum defuerit sacerdotis nomen in
eo vix constare poterit quia valde peri
culose sunt minime cavente quibus dicitur si
cecus cecum ducit ambo in foveam
cadent. Si cecus cecum ducatur
ducens ferit in foveam ductor cadit
et inde sequitor. Ista sunt pauca
sed valde necessaria cum tanto tem
pus est ea ignorare quanto sic
sunt [illegible]. Canon autem est
in illud quod in fine apponitur quod si
unum istorum defuerit. Alia autem licet
nunquam constare potest vocat hic canon
librum sacramentorum missale quia
in eo continetur causa per que sacerdos debet
ministrare sacramenta ecclesiastica
scilicet quo baptizare debeat et eucharistiam
conficere et aliquos in matrimonio coniungere
et infirmos inungere. Sacerdos autem non
solum debet scire quo praedicta facere debeat
sed etiam que et quot sunt ecclesie sa[cra]
menta de quo dictum est prius ideo de libro
etiam sacramentorum comprehendit quod
graduale dicitur propter quosdam cantus
ibi contentos qui cantantur in mis
sa in gradibus altaris. Sunt etiam in
graduali alii cantus ut introitus
sine officium quod cantatur cum sacerdos
a vestiario egreditur ad altare.
Sunt et in eo cantus qui dicitur alleluia
et cantus qui offerenda sive offertorium
scilicet cum sacerdoti offertur hostia et
cantus qui dicitur post communionem. Sunt et
in eo cantus qui dicitur sequentie

qui de novo scripti sunt antiquos cantus
ecclesie Romane et gressi [illegible] illarum can
tant sequentiam in maioribus festis. Anti
phonarius autem continet responsoria
que vadunt lectionibus sed nomen sump
sit ab antiphona que dignior
est cantus propter significationem sicut
cum antiphona primum cantatur ante
psalmum et post psalmum tota hinc per inf
tamen propter dulcedinem pietate celestis
sed post psalmum bonorum operum completis
totam habens dulcedinem. Dicitur
autem antiphona quasi ante sonans et
tres modi cantandi sunt sumpti a
ritu gentilium. Gentiles enim in
primitiva ecclesia conversi ad fidem
quia non audiebant tales cantus in
ecclesia quales in prophanis suis sole
bant offitia et obsequia ecclesie
contempnebant. Unde ecclesia supposuit
tales cantus quales prius habere so
lebant gentiles. Baptisterium
vocatur manuale in quo forma
baptizandi continetur et sepeliendi qui
libellus exceptus est a libro sa[cra]
mentorum. Quandoque autem sunt lectionarius
et. Compotum vero vocat calendarium
qui sic vocatur a calendis quo sunt
in principiis mensium voce preconia
vocatio fiebat ad nundinas Sed
computus valde est necessaria sacerdoti ne
erret in determinatione terminorum et
festivitatum terminorum mobilium quarum in
mobilium. Quedam enim solempnitates
sunt mobiles ut septuagesima quadra
gesima pascha pentecostes que ma
netur secundum lunationum mutationes.
Canones penitentiales vocat
libellum quendam in quo continetur que
pena cuique peccato sit iniungenda et
de hoc quo modo penitentiale [illegible]
qui ope per tractat. Omelias vo
cat libellum quendam in quo continetur
quosdam sermones factos a sanctis ad
laycos. Unde dicitur omelya ab omi
quod est unum et laos quod est laycus
quasi unice et singulariter ad laycos

que omelye tm ad laycos sunt fre

Quid sit sacramentum 37

Est aut necce scire sacerdotibus
quid sit sacramentum et quot
sunt sacramenta et quo p illa min
trare debeant Est aut sacram in
visibilis gre visibilis forma vel
sit sacramentum est sacre rei signum
signum aut est res p(r)ter spe(cie)m q(uam)
sensibus ingerit ad cognitionem
vnius facieus ut aqua baptis
mi vnde facieus ut aqua baptis
matis p(re)ter speciem quam offert oculi
inciones sign(ifica)t ablutionem ap(er)tam Et
abiatur caro xpi in altari est
sacramentum id e(st) est visibil gre
visibil forma que videtur caro
Adhuc dicendum est q(uod) aliq sacramentum
est signum tm ut forma panis et
vini in altari et aqua visibilis
in baptismo q(ui)dam sacramentum est
res vel misticum corpus xpi a ecclesia
sine collectio fidelium est res significata
p forma panis et vinis sit vnum
ita congectis habz sit corpus
xpi Itz de bap(tismo) inter(ior) mundatio
apertatis tm est res et no(n) signum
q(uod) p exteriorem significatur ablutione
res et signum in altari est ipa ca
ro et sanguis xpi Signat enim
corpus xpi misticum a ecclesie et signatur
p forma panis et vini Sic
in bap(tis)mo caracter qui imprimitur
aie est res et sacramentum quia
signat p exteriorem ablutionem Res
aut est quia signat p exteriorem
inctionem vnde dicitur sacram est in
visibil gre visibilis forma sic
describitur sacramentum q(uod) tm est signum
aut no(n) q(uod) est res vel sit dicendum q(uod)
generalis est descriptio et q(uo)libz sa
cramentum est forma visibilis Ite
quia forma h(ab)et visibilem sibi an
nexam et eo dicitur sacramentum q(uod) est
res forma visibilis no(n) s(e)c(un)d(u)m se
sed s(e)c(un)d(u)m formam sibi adiunctam p
hec aut q(uod) dicitur sacramentum est sacre
rei signum aut q(uod) ymago quedam

in ecclesia sit sacramentum quia est sacre
rei signum sez xpi Videtur ergo q(uod)
q(uo)libz res q(ue) est in mundo sit sacramentum
q(uia) q(uo)libz res aliquomodo deum signat
Ad hoc dicendum q(uod) adhuc q(uod) aliquid
sit sacramentum in novo testamento
oportz q(uod) sit institutum ab ecclesia et q(uod)
h(ab)eat aliquam similitudinem ad rem quam sign
ificat et efficiat Et est sacram tm
novi testamenti sicut baptismus
et eukaristia instituta sunt sic
ab ecclesia et similitudinem h(ab)ent cu(m) rebus
quas signant sicut sup(ra) dictum est
et efficiunt q(uod) signant sicut Baptismus
cum sit mundicionem mundiciam et facit
castus p(ro)p(ter)a Item Aucte (?) apud dei est
sed quandam virtute sacra quam deus
ex sua gra contulit bap(tis)mo et ita de
aliis sacramentis Sacram tm in novo
est q(uia) veteris testamenti sacramentum
et eciam inter paganos non efficit q(uod)
signat signat enim cinctionem
xpi et ecclesie sed ea no(n) efficit quia
in nuptiis communi nucionis nulla
in nucionis communi nucionis illa
est liturgia Sit tm necesse homo p
hoc q(uod) unitionis gessit si hoc faciat
ut generet p(ro)lem ad honorem dei
sed no(n) ex virtute unionis ut dictum est
sed ex devotione quam homo h(ab)et ad
deum in ope illo Quot sunt sac

Quot sunt sacramenta et de baptismo 36

Sunt aut vii sacramenta ecclesia
dei Baptismus Eukaristia
Confirmacio penitencia extrema vnctio
ordo coniugium Circa bap(tis)mum notandum est
sciendum sacerdotibus in qua forma debeat
baptizare et quia dixit d(omi)n(u)s Ite
docete omnes gentes baptizantes
eos In nomine patris et filii et spiritus sancti
Amen Si quis ingrediendo puerum in
fontem baptismatis non dicat
Ego baptizo te sed tm dicat In
nomine patris et filii et spiritus sancti no(n) videtur
formam baptismatis observare Ite
in instruendi sunt layci q(ui) vero

baptizant ut dicant Ego baptiso te
i noie p̄ris et filij et sp̄us s̄ci . Si no
pretermittat hanc clausulam Ego
baptizo te timent multi q̄ non sit
vere baptizatus . Item si in bndic
tionibus omnibus d. eps vel sacerdos
in noie p̄ris et filij et sp̄s s̄ci no
dicit ego bndico te in noie p̄ris
et filij etc. Eadem ro vi q̄ dicere
possit sacerdos baptisando aque
i noie p̄ris et filij etc. Et si no
addat ego baptiso te . Sz quia dixit
dns baptisantes eos in nomine
p̄ris et filij et sp̄c s̄ci et quia bap
tismus [illegible] dz fi q̄ non
pt fieri sine mo indicativo tunc
du est q̄ no fiat baptismus sine
indicacione [illegible] p̄dictorum dixit
cum quedam q̄ ipa [illegible] est p̄ verbo
cum sacerdos im mergit i. fontem
puero adeo est ac si diceret ego
baptiso te . Sz queritur i qua noie
baptiset puulus cu d. In noie pa
tris et filij et sp̄c s̄ci . Si dicatur
q̄ i [illegible] noie deus no coheret
[illegible] quia p̄r et filius et sp̄c
s̄cus no sunt noia separata ab
unitate . Ideo dicendum est cu
d. baptiso te in noie p̄ris et
filij et sp̄c s̄ci . Supple est sp̄us s̄cus
[illegible] dicat baptiso te in noie p̄ris et
et [illegible] virtute baptismatis que dedit
p̄r et filius et sp̄us s̄cus . Nomen
cum [illegible] pagina sepe accipitur
p virtute . [illegible] sp̄us est . In [illegible]
[illegible] baptiso te [illegible] noie p̄ris
et f. et s. s. i. ad honorem p̄ris et
filij et sp̄c s̄ci . De trina misto
ne puulorum 2a

Respondendum est sacerdotibus
qui [illegible] faciant [illegible]
[illegible] cum est eis qui [illegible]
aquam sup puulum ne totus mergatur
quia [illegible] capite consepulti est xp̄o
sicut totus corpus fuit [illegible] sepulchro

ita totus mergetur baptisando et
no ultimum melius [illegible] mergere puero
est [illegible] aquam sup eum
[illegible] . Item sciendum q̄ in baptisma
te paruus dedit dns sine voce
virtutem quam d. in [illegible] lingua
bap[illegible] pt [illegible] sua voce [illegible]
[illegible] si corrupte pferantur
[illegible] integra sit [illegible] no
[illegible] est baptisatus sicut legitur
[illegible] canone de quodam qui baptiza
uit in noie patrias et filias et
spiritus sanctas no tm est [illegible]
baptisatus . [illegible] est [illegible] intentio
baptizandi cum si pueri ludentes
[illegible] balneo aque se [illegible] mergant et
dicant Ego baptiso te in noie
p̄ris et filij et sp̄c s̄ci no est baptiz
atus . Sz si ex intentione hoc facerent est
baptisatus . Sicut vidimus q̄ quidam
adolescens puulum baptisauit
iudeum in flumine balneantem
cum intentione baptizandi et ille
puulus iudeus [illegible] indicatum
fuit ab ecclesia q̄ xpianus esset et [illegible]
[illegible] iudeis xpianus [illegible] mansit
[illegible] tria [illegible] baptismate sunt neccessaria
scz forma vocum [illegible] materia
~~[illegible]~~ misto in aqua et in
tentio baptismatis et baptizandi
et cetera omnia sunt de solempnitate
ut exorcismus cathecismus et unctio
olei quia licet hec omnia deficerent
no minus tm baptisatus esset . Antiqui
[illegible] no baptisabant sacerdotes
nisi in vigilia pasche et penthecos
tes et habuerunt [illegible] suas
scdm exorcismos et cathecismos

De exorcismo et cathecismo 3a

Exorcisare aut idem est q̄
adiurare adiurant enim
sacerdotes dyabolum ut exeat
a famulo dei i. ne impediat ne
[illegible] impediendi habeat [illegible]
qui dz bap[illegible] . Constat enim q̄

l

inuicem recedit dyabolus a paruulo quia dum
peccatum originale in eo est scilicet donec
per baptismum abluitur. Dicitur autem ex
orcismus idest quia adiuratio qua ad
iurantur demones per ordines
institutas ab ecclesia ne paruulo noce
ant. Cathecismus autem idem est quod
instructio et cathecumini dicuntur in
structi, quia mos erat antiquitus
ut ante diem pasce et penthe
costes illi qui baptisari debebant
in fide instructi ad baptismum venie
bant. Sed quia sepe imminebat peri
culum ex eo quia multi paruuli mo
riebantur ante pascha et ante
penthecostem, institutum fuit ab
ecclesia ut puer natus statim bap
tizaretur et aperte et avire ul aquo
tu... si esset periculum mortis in paruulo
... autem loco qui instruebant
baptizandos ante baptisma succes
serunt patrini qui suscipiunt paruu
los de sacro fonte et ex promissione
quam ibi faciunt tenentur filiolos suos
instruere in fide christiana in credene
quod si non fecerint rei sunt
de morte paruuli, quia sicut dicit Augustinus
primum se obligant fideiussores pro
paruulis suis ut fidem Christi seruant.
Sacerdos eciam omnium eorum proprie specialiter
est quos baptisat. Nam si patres et
matres paruuli morerentur et eciam
patrini sacerdos tenetur
instruere paruulos pupillos. Si autem
contingat ita quod laycus vel mulier bap
tizet puerum et ille convalescat debet
paruulus portari ad ecclesiam et sacerdos
omnia compleat que a layco fuerant
pretermissa scilicet exorcismus et vnctio
propter missa ... scandalum ...
nes et ... propter ... non
videatur a layco non esse plene
baptisatus et eciam quia exorcis
mus et sacre vnctio valent ei quia
dyabolus ne possit ei nocere. Nec est
mirandum quod adiuratur dyabolus ut
exeat a baptizato licet in eo non sit
quia ibi est ... exi ab eo id est ne
... potestatem ei nocendi non ...

esse dicuntur compatres qui tunc astant et
tangunt puerum quia nulla est compa
ternitas ubi non est natiuitas et puer
non nascitur nisi tunc. De paruulis
autem expositis de quibus dubitatur
an sint baptisati an non ecclesia est for
ma cum sacerdos sic dicere: Si baptisa
tus es non te rebaptiso sed baptiso
in nomine patris et filii et spiritus sancti. Item no
tandum quod ille qui suscipit et
cunque plures suscipiuntur de sacro fon
te dicuntur compatres. Item scilicet et in vul
gariter compatres baptisati non dicuntur
qui eum susceperunt sed prius dum bap
tisatus non dicit iste compater meus sed pa
trinus meus denominato eo qui eum de
sacro fonte suscepit. Item prohibitum
est quod non essent plures patrini quam
duo vel tres tunc sustineri potest. Prohibetur
eciam plures propter impedimentum et
periculum matrimonii. Ideo enim cum multos
patrinorum dilatatur caritas si
plures essent quam duo vel tres. De
his autem largius dicemus infra
in articulo ... Item si plures ... in ... articulo
baptisata fuit et non videbatur an
esset masculus aut femina, ... autem
videbatur masculus esse ... et
femina et sacerdos baptisauit eam cum
intencione baptisandi matrem et
nomine masculi ei imposuit. Queritur
... illa mulier sit baptisata et
... est credere quod baptisatus sint
... nec ... baptismum non
... impedire licet impediat matrimonium.

De eukaristia et eius compositione sacramenti. 39.

Secundum sacramentum est eukaristia
quod tamen secundum dignitatem quia sacramentum
baptismi maximum est necessitate quia sine
eo non est salus et ideo primum est. Sed digni
tatem aliorum sacramentorum sacramentum
autem altaris maximum est racione
continencie quia carne et sanguinem
Christi in se continet. Quibus nichil est
dignius. Dicitur eciam sacramentum maximum
consideracione conferentis quia
solus episcopus qui maior est aliis

confert aliud sacramentum Sacramentum
etiam confessionis quamvis maximum dicitur ratione
curationis quia nichil ita curat animam
post lapsum sicut confessio Extrema etiam
unctio dicitur maximum ratione gratie
in extremis solum ita quod non potest
et quod est in extremum dicitur maxime
Ordo etiam dicitur maximum ratione potestatis
quia ex virtute ordinis potest homo fa-
cere quod non angelus scilicet conficere corpus
Christi Eucharistia etiam dicitur maximum
ratione panis significat enim quod vitam
Christi ad ecclesiam et Christi ad fidelem animam
quo nichil maius nobis dare po-
tuit Circa eucharistiam primo sci-
endum est quod ad conficiendum eucharisti-
am inprimis sunt necessaria scilicet puritas
materie ordo verba sacra et intencio
conficientis puritas materie scilicet quod
panis sit triticeus quia duo grana
nisi sint frumento dicentur nisi granum
frumenti etc. Si autem grana alterius
generis permixta fuerint periculum
est quod nisi admixtum tamen panem
sic quod absorbeatur penitus a fru-
mento non conficitur inde corpus
Christi Ordo etiam exigendus est quod
nisi vere habeat ordinem sacerdotalem non
est quod agit in altari Item verba sa-
cra ad hoc adeo constituta sunt ne-
cessario necessaria quia sine illis non co-
currunt necessaria Intencio etiam
conficitur eucharistia necessaria est quia si illa ludendo
faciat non conficitur corpus Christi Re-
cipitur alia est forma verborum in uno
canone et alia in alio non credimus
quod possit confici corpus Christi nisi tamen
illis verbis canonicis que ab ecclesia sunt
approbata quia est magna auctoritas
ecclesie attendenda Est etiam materia
vini scilicet quod sit vinum purum et verum
et quod non admisceatur aqua in tan-
ta quantitate quod pereat essentia
vini Si ita parva sit commixtio aque
quod penitus absorbeatur a vino
Cum tamen etiam est tanta aque co-
mixtio quod penitus vinum absorbeatur

ab aqua Cum tamen talis est commixtio quod
non est verum vinum nec vera aqua sed
quidam liquor qui nec est vinum
nec est aqua In talibus autem multum ti-
mendum est periculum Si autem tamen
dum conficitur vinum quod gustatur
acetum non tamen conficitur sanguis Christi
Aqua autem commiscetur vino quia
de latere Christi sanguis exivit et aqua
ad designandum quod populi qui sunt de
corpore Christi quod est ecclesia coniungendi
sunt in unitate sacramenti quia
sicut in apocalypsi legitur Aque multe sunt
populi multi Si tamen per oblivionem vel
neglegenciam non fuit mixta in calice
aqua non sic tamen minus sicut dicitur
sanguis Christi conficitur In facta con-
secratione semper unum solum non de-
admisceri aqua quia verius est
sanguis Christi Sed quidam putant quod
admisceri aquam obmisit postea
sciendum quod post consecrationem et pla-
tiones illorum sacrorum verborum hoc
est corpus meum Et illorum hic
est calix meus cum aliis quibus deus
virtutem dedit ut per ea conficiatur
corpus et sanguis Christi remanet accidens
panis nec vinum Sed quod tamen
tractatur sunt forme sine subiecto
quia est color et sapor panis et
vini sicut omni sensu vel per miraculum
posset homo nutriri cibis accidentibus
tamen nec tamen utitur pane nec
vino quod quia videtur impossibile
dixerunt quidam quod tamen in illa hora
in qua sacerdos conficit corpus Christi
in uno instanti desinunt esse pa-
nis et vinum et statim redeunt quan-
tum ad sensus et sunt simul verum corpus
Christi et verus panis et verus sanguis
Christi et verum vinum Sed quia non potest in-
telligi quod ille nominis panis et illud
nomen vinum recentur in de nichilo
quia postquam panis et postea vinum desi-
nerint esse tutius est prima secundum
opinionem

De renouacione eukaristie et qui-
bus danda sit . Ro.

Debet aut pr̄t i' rechiaz hmo
sacramenti i altari eukaristia
renouari de octaua die in
octauum, ne ex muscida fiat hostia
et ita generet orrorem sumenti
Sufficit aut viris pfris et sanct
inclusis de octaua in octaua die
sumere sacramentum sz eukaristiam
Sacerdotibz eciaz sufficit semel co-
tidie quia sicut dicit Augus Cotti
die sumere eukaristiaz nec laudo
nec vitupo, quia si comunia de
uacone cotidie celebrat sacer-
dos laudabile est dum mo vir
sit pfris Si aut ex alia causa
vituparabile est et maxie si aliqua
subsit pcti mortalis qscientia
Laycis salte semel i anno sz
in pasca nisi fuerint infirmi de-
tur eukaristia et si tunc noluerint
sumere debent exigitari nisi forte
qsilio sui sacerdoti abstineant
Multi eciaz post qtricom cordis
abstinent ab eukaristia donec
i aliqua pte satis fecerint Qui-
busdaz eciaz in inicitur in pnia
sicut dicit canon q vsqz ad fi-
nem vite sue ab eukaristia absti-
neant p quibusdaz enormibz
pctis de quibz dicetur postea
Est n. pcor indignus sumere eu-
karistiaz donec totaz pnaz suaz
vel saltez ptem qpleuit Dicit
aut eukaristia ab eu q est bonu
et karisma q est gra, quia meliorem
graciam no pt dare nobis quaz cor-
pus et sanguine sui videat eciaz
sacerdos q si plures hostias pot
sub corpali in altari no pferat
tu sacra vba hoc est corpus meu
demrato'rem ad omes faciens
no ad unaz solam quia nisi
omes demrentur no qsecrant
~~Pterea videat ne alie hostie~~
~~aliqua pvide i hora qsecro~~
~~nis talia sint ppinque q dicunt~~

Cronica et dudum qpbata pit h delecta

~~nibus omes hostias qsecrari que sunt~~
~~in altari Dicendum eciaz est q sub~~
~~panis qtinetur in sacramento non tantum~~
~~corpus xpi sz tm aug corpus est~~
~~sine sanguine ... Et ... ~~
~~tata est xpc et in forma panis totus~~
~~Pterea eukaristia qiunctio dat~~
~~gra Dixerunt quidam q pruulis no~~
~~esset danda eukaristia i formali~~
~~quidam dicunt sub specie i forma pa-~~
~~nis qmunita et ... ~~
~~quia si eis subtraheretur aliquis~~
~~de gra morerentur vel ... ~~
~~et ita nunq ... ~~
~~vel ... ~~
~~Alij dixerunt q no est danda eukaris~~
~~tia pruulis ... ~~
~~et quia nichil ei valeret nisi~~
~~deglutirent Alij dixerunt quod~~
~~magis vivit q no deglutitur euka~~
~~ristia ... nisi qgrusto ... ~~
~~et sapor ... Sicut sit in~~
~~datur baptizando ... sale~~
~~... no deglutit~~
~~sale ... gustu ... ~~
~~... ~~
~~esset dare eukaristiaz omi pruulo~~
~~cu tali cautela q si post gustu~~
~~pruuli ... ~~
qbruetur Sicut dr i exod si
~~quid ... sunt ... ~~ qbureda
tis aut ipenitetibz nullo mo dan-
da est eukaristia, oz eni q pnite-
at saltez extnus sicut dr. pbta
Manducauerunt et adorauerunt os
et sz opz eni q pingwes tre et pcco
res adorant saltez i qspetu homi
si velint manducare Si aut
ab veiat ad sacerdotez pctm suu
sibi occulte qsitendo, et dicat q
pnitere nolit vel no possit Si
pctu veiat in publico et petat
eukaristiaz no pt ei denegare
sacerdos sz dice ei dz in pruato
Ecce trado te morbem tuaz iudi-
cij tibi manducaris et bibis Si
no publice dicat ab senalle

consilii ut agere primam de peccato suo
illo modo sit ei danda eucharistia
Preterea sciendum quod nullus sibi ipsi potest
dare eucharistiam nisi sacerdos in al-
tari, cum sacerdos infirmus non debet
eucharistiam sumere nisi prius alicuius
et quia dominus dixit Hoc facite quo-
ciensque sumitis in meam commemora-
tionem mortis pertinet propter aliam
tamen quia propter memoriam dominice
passionis. Cur eadem die sacerdos
plures possit celebrare. Et
Patet ex predictis quod cottidie bis
sumere eucharistiam dampnabile
est. Deinde autem michi dubitatio
aut angelus sunt autem tres casus
in quibus sacerdos potest plures in die
sumere eucharistiam in die domini na-
tivitatis ter missa celebratur propter
misterium significans prima enim missa figurat
statum ante legem. Secunda statum sub lege
Tertia statum sub gratia. Et quia
missa non debet sine sumpcione cele-
brari eucharistie. Ideo oportet sacer-
dotem ter sumere eucharistiam in
illo die. Illud autem permissum est
ab ecclesia et non est preceptum scilicet quod si
sacerdos in illa die ter celebrat
Si cum in una ecclesia tres essent
sacerdotes melius esset quod unus unam
et alius aliam et tercius terciam missam
celebrarent quam solus sacerdos omnes
tres celebraret. Preterea dicit canon
quod si aliqua solempnitas sit prima
vel festivitas in qua ecclesia ut
sit concursus populi et possint ambo
simul una hora convenire sacerdos
potest bis in eadem die celebrare ne
priventur devoto fidelium. Preterea si
aliquo die solempni sacerdos plures
funus habet ita ut preciosam ca-
re missa voluit de die vel etiam
propter hoc scandalum corpus defuncti
debeat sepeliri sine missa potest
sacerdos illa die bis celebrare primo
de die. Secundo pro defuncto vel preterea de die

quia vita hominis finiatur in morte
sed de morte non est ad vitam regressus
Cum autem sacerdos bis in die celebrat
et manus suas abluerit cum vino
et aqua post communionem ne aliquid particula
et vini in digitis eius vel calice re-
maneat. Ablucionem illam non debet
sumere sed reponere debet in vase mundo
usque altimus misse et tunc sumat
utramque quia propter reverenciam sa-
cramenti nullus celebrare debet nisi
ieiunus. Non autem ieiunus esset si ab-
lucionem illam que est pura aqua vel
purum vinum sumpsisset. Patet ex predictis
quod si quis unam habeat ecclesiam matricem
et capellam ei adiacentem debet in eadem
die primo celebrare in matrice ecclesia
et postea in capella. Sed si capella
sufficiat propter sacerdotem habeat. Si
autem non sufficiat fundatores capel-
le necessaria sacerdoti inveniant qui
ministrent scilicet cum illis bonis que prius
capella habent semper addendo de pro-
priis quod si noluerint sacerdote care-
ant et sacerdos matrice ecclesia habeat quod
prius de capella habuit quia quod datum
est deo et consecratum non debet redire ad
fundatores. Sciendum quod si sacerdos cor
sine vestibus pallis celebrant et
sine corporalibus benedictis et sine al-
tari et calice consecratis ibi est ibi corpus
verum et verus sanguis Christi dum-
modo sint prolata illa sacra verba Hoc
est corpus meum quod pro vobis tradetur
et hic est calix novi testamenti in
meo sanguine. Quia in istis verbis
tota consistit sacra consecracionis cor-
poris et sanguinis Christi. Tota autem
sunt de solempnitate magna tamen
negligencia et magnum peccatum est si
aliquid de predicta solempnitate preter-
mittatur. Cum etiam beatus Martinus
nec ab angelo reprehensus quod nudis
brachiis celebraverat. Sciendum
etiam est quod dupliciter sumitur corpus
Christi scilicet sacramentaliter et spiritualiter

sumunt n sacramentaliter qui sacramentum
illud sumunt sub forma panis et vi
ni spiritualiter autem sumunt quicumque credunt
verum corpus xpi esse in altari unde dicit
Canon Crede et manducasti plus
autem valet sacramentaliter sumere quam
spiritualiter quia qui digne sumunt sa
cramentaliter augetur in eo gratia ex
virtute sacramenti sicut dicit vel
ti remittitur digne sumenti ad
de pena peccati et secundum quosdam omnes dimittuntur
ci venialia. Item est sciendum quod ad
confectionem eukaristie sufficiunt debi
ta materia ordo forma scilicet verbo
rum intencio. unde dicimus quod si sacerdos
hereticus consecrat hec omnia eukaristi
am potest conficere. Si autem materiam pa
nis et vini mutet vel formam ver
borum tantum non conficit. Tamen dicit
Augustinus non est corpus xpi quod conficit here
ticus et est supplendum si servat for
mam vel mutet materiam vel verba
Augustinus etiam corpus xpi congre
gatio autem hereticorum quam facit hereticus
non est ecclesia et ideo non est corpus xpi
hereticus n. et quilibet alius per eum
suo depositus et degradatus numquam
amittit ordinis caracterem
quia degradatio nichil aliud est
quam perpetua suspensio unde sicut
dicit apostata si redierit ad ecclesiam
non rebaptizatur ita hereticus vel
degradatus in dispensatione summi
pontificis vel summi sicut reconcilia
tus et suo ordini restitutus non reor
dinatur. unde patet quod hereticus vel de
gradatus habet ordines et ideo conservat
conservatum est. De quibus et pro quibus
sit missa defunctorum
sciendum &c.

Preterea sciendum quod celebrare
missam pro defunctis est ob
summum remedium quod impetratur a
deo per passionem ihesu xpi per quam
omnes redempti sumus si enim xpi
[illegible] credimus quia deus per

sine communicatione non respicit. Un
de cum sacerdos in altari xpm tenet
in manibus quod amore xpi se committit
peccatoribus ut dicat bonus sacerdos
quicquid vult hic a pe xpi faciet [illegible]
tur quod si missa pro uno defuncto
celebrata plus prodest ei quam alia
Ad hoc Bernardus dicit tale ostendit simile
quod si carens successibus offeratur
in donum aliquam ab aliquo domino
presidentibus conveniat omnibus tamen qui
sunt coram illo hunc participant eodem
modo si celebratur missa pro uno de
functo omnibus prodest defunctis
Nunc aliud quod intencionibus ostenditur
est bonum corpus xpi quod omnes illu
minat qui dum vivunt illuminari
meruerunt unde orationes speciales
et devotio specialis pro uno facta magis
ei prosunt quam aliis valet etiam
convenit vero una missa magis prodest
defunctis quam alia quia omnis
missa est defunctis sed non omnis est
de defunctis. Si autem omnis missa sit
pro defunctis patet quia hostia dividitur
in tres partes una pars significat gratiarum
actionem que est pro sanctis alia pars significat
orationem que est pro vivis tertia pars
impetrationem que est pro defunctis ideo
pars est pro sanctis pars pro sanctificatis
illa refert gratias supplicat illa deo
Quia tamen pro vivis quam pro defunctis
deo supplicamus sed pro sanctis gratias
referimus illa missa est specialiter pro de
functis in qua pro omnibus partes misse
sit mencio de defunctis ut in i
troitu misse ut dicitur requiem eternam
et in epistola et in orationibus cum ceteris
et in ewangelio et ita que pertinentur
conservari prout defuncto specialiter
valet. Sed sicut multi dicunt ipsa
oblatio corporis et sanguinis eque
valet omnibus. Ipsa autem devotio
quam habet sacerdos pro defuncto dum
deo offert sacrificium magis valet
uni quam aliis. patet itaque quod si

aliqui petenti
sacdos p'mittat alii petenti q
p'p'mus aia celebrabit et no sol.
uet p'missioz suaz/ nisi totu faciat
q ad missaz ptinet Itm si sim'
p'mittat q celebrabit p aia illi9
pt se solue quacumqz missaz cele
brando ¶ De ordine et ordinis digni
tate et honore xx.

Sequit' de sexto sacramento scz de
ordine/ Ordo aut est caracter
aut' et missio eius alicui impssus
ad aliquod officiu ecclasticu exercendu
cu dignitate et [illegible] aunexo
In quo eni in ordine ept. ab carac
ter dignitate insignitur/ quam in
ter dignitate et potestate est
quaz dilect pt sicut sup' dcm est
et ominis ordo est ad aliquod officiu ecca
asticu exercendu/ Itm patz q ordo p
ginis et ordo militaris et ordo gin
ginis no sunt p'pie ordines / Dignitas
talis no sunt p'pe ordines / dignitas
aut ordis est dup'x scz subalis
et accidalis Subalis dignitas e/ q
ordo semel susceptus nunq amitti
potest quantu ad ceteraz / dignitas
accidentalis est dupx vna est q
si aliquis manu iniecit violentaz
i ordinatu statim ipso iure est ex
cotatus Itm dicat' inde canone
late sine/ scz no est desta ordis
si quia laici p'mi erant gtumeliosi
infere clicis i corporibus suis/ no
institutio fuit in ecclia et lata fuit
i omnes excoicacionis suia/ Est
etiaz alia ordinis dignitas/ scz ut
ab ordinatis sunt no potest sena
exercere officia uel officia sordida
licz etiaz degradatus fuit/ no eum de
tetu incarcerare homines uel con
stringe uel aliquaz seruitutz i damp
natos potest exercere/ A sordidis in
obsequijs manus no pt imponere Itm
vidimus quosdaz sacerdotes suspen
sioni vertit ad curiaz romaz
eo q publice in aspectu hominu onera
uit tuu sum fimo/ ut transportaret

magnu magna u. pnaia ma
ribus vnctis debetur et capiti gsecrato
Itm valde repbandu est q in quibusdaz
regionibus cogunt' sacerdotes p vno
pia vetera et sordida calciamenta
reparare/ Itm ordinatus q quibus sus
tinent ptant et illi similiter qui
tale ab eis susceperit obsequiu in
ul officiu Sic igitur ordinatus ad
primaz venit et quendu est ab eo ut
tota uita in sordidis ministrauerit
obsequijs/ et si fecit pena priuatur
/ Omnis aut ordinis est q quibusda
ordinibz annexu est votu gtinencie
/ Sz antequam dica' de ist' videndu est q
sunt ordines/ et dicunt quidam q
no sunt nisi vij. hostiarius/ exorcista.
lector. acolitus. subdiaconus. dyaco
nus psbr/ Itm istos pbta no est or
do alius quaz ordo sacerdotis / dicunt
eni sicut pdcm est q no est aliquis
spalis ordo epi/ sz dignitas quedaz
et platonis ptas/ nec p'pe dicitur
epus ordinari sz gsecrari/ Dicunt
eni alij q pbta est ordo psi et sm
illos ix sunt ordines ¶ Quis debeat
ordinare xxi.

Attendendu quoqz est q ordinar'
dz fieri sm gstitucoz ecclie
ut scz ille ordinet qui ptate
hz ordinandi/ et dicunt quidaz q
solus epus pt ordinare/ quibus di
cat canon q pbta et cantor pt
absqz licencia epi. Sola psbiter
in missione officiu cantanti susipe dam
te sibi psbito dicendo ut cantes ore
/ credas corde et q corde credas opibus
gpbes Sunt aut quedaz ordines
sacri scz ordo subdyaconi dyaconi
et psbri/ Alij no ordines dnr' sacri
et no sacri ut ordo psalmiste
hostiarij exorciste et acoliti Itm
eni veraz lectoz et canonicam
illi sunt nisi sacros ordines Ille
aut i sacris ordinibz sunt q sunt

subdiaconi diaconi presbiteri Item tunc
ordo subdiaconi non fuit sacer sed tar
de Item antiquitus subdiaconi po
terant contrahere matrimonium sicut modo
acoliti et adhuc aliqui per ecclesiam ca
dispensatur cum diacono Sciendum
quoque est quod non omnes qui sacros
suscipiunt ordines votum faciunt con
tinentie de qua sacrorum ordinum
Item quicumque aliquis sacrum suscipit
ordinem non dicimus quod votum contine
re faciat sed secundum continentiam tacite
sibi votum solemniter obligat Sicut si
ecclesia sua ex antiquo ordinata
est ad solvendum censum aliquem insti
tutum qui terram illam suscipit ad
solvendum tenetur censum quam diu
terram tenet se obligat et si terram
dimittere voluerit liber homo ab ce
censu recedit / Item quamvis ordinatus
nunquam potest amittere caracterem ordinis
nunquam obligationem continentie
nisi nunquam absolvi potest Item etiam degradatus
nunquam amplius contrahere valebunt / tamen
qui manum violentam a degradatum
iniecerit non est excommunicatus ea
que sunt dignitatis et honoris na
ea que sunt oneris Et hoc de sacris
ordinibus et maioribus intelligendum
sunt minores non ordines non
sunt ad continentiam obligati Item a
colitus cum ministrat in altari licet
aperturam cappe sue usque ad [illegible]
per quod sequitur quod liberum est ei non
ad seculum et ad coniugium si velit
et tamen si uxoratus fuerit peccat si
tonsuram abiecit clericalem et
signis eius violentus [illegible] excom
municatus est ut etiam decreto [illegible]
[illegible] vel sacra officia exercere potest
Diligenter [illegible] sacerdos confessio
nis omnia inquirere ut sciat quod
in [illegible] De officiis ordina
torum xx

Preterea sciendum quod non est ab
ordo qui non habeat specialem
officium sibi annexum ut ordo psal-te
est psallere et cantare in ecclesia et talis
ab apostolo dicitur ydiota qui non dum
intelligit nisi ydiomata sua et lig
[illegible] [illegible] cui sufficit dicere amen
Ordo lectoris est legere lectiones omnes
preter epistolam in ecclesia / Ordo hostia
rii est claudere et serare hostia ecclesie
sed etiam penitentes et infideles in
tempore statuto ut in die cinerum in
penitentes et infideles in omni
tempore repelli ab ecclesia et iterum admittere
penitentes ut in die cene Item
matricularii laici qui firmant et aperiunt
hostia ecclesie nullum habent spirituale offi
cium sed tamen hostiarii qui ex ordine
suo habent potestatem excludendi in
dignos Ordo autem exorciste est
adiurare demones ut exeant ab
obsessis corporibus et ne possint im
pedire puerorum baptisma sive
parvulorum Subdiaconus autem dicitur
quasi sub minister cuius officium est
legere epistolas pauli [illegible] dignitate
epistolarum que quasi evangelio comparantur
Ordo autem acoliti est candelabra
et cereos deferre / acolitus idem
est quod ceroferarius / licet autem quatuor
sint ordines ut dictum est non tamen
esse debet nisi unus ordo acolitorum
Officium vero dyaconi est legere evangelium
quod bonum nuntium et quibus evangelium
possit dici omnibus predicatio de deo / tamen
[illegible] dicitur aliud sonum evangelii quod duos
[illegible] suo nuntiant Spectat autem dya
conus [illegible] legere evangelium sed solus
sacerdos illud exponere [illegible] / dicit
enim canon quod soli sacerdotes potesta
tem habent predicandi / quamvis tamen [illegible]
defectum priorum sacerdotum sustinet
ecclesia quod etiam in minoribus ordinibus
positi predicant clerici Est autem or
do dyaconorum tam masculorum quamvis
in [illegible] conveniat quod quedam
mulieres dyaconisse fuerunt ea que
in conventu monialium legerunt
evangelium Item sciendum quod nulla mulier

sit aliquem predictorum ordinem sed quia
non sunt tuti quod dyaconi ingrediuntur
chorum monialium et legunt ewangelium
prohibitio fuit ab ecclesia quod aliqua mo
nialium legeret ewangelium et est ratio
nominibus quod nec monialis nec aliqua
mulier sacerdoti ministret in altari neque
contingat pallas altaris neque sacra
vasa propter periculum monstri et propter
periculum sacerdotum qui moniales visa per
ultro incitare possent de facili / quod
autem officium sit sacerdotis patet per hos
versus Sacris dotatus et sacris de
ditus esto / dans sacra docens et
dux sacer esto sacerdos est enim do
tatus sacris qui ab episcopo ordinatus
et sacro oleo unctus et deditus est
sacris quia conficit sanguinem et corpus
xpi et est eius officium sacra dom
na dare et eukaristiam populo distribuere

~~Quod quilibet ordinatus debet ministrare~~
~~in suo ordine~~ xxvi

Debet autem ordinatus intentus
esse suo ordini et ministrare
officio in ecclesia alioquin peccat si
in suo officio ministret de officio ad quod
alius est ordinatus ut si psalmista
non est ordinatus ut si psalmista
epistolam vel subdyaconus legat ewangelium
mulier autem peccat laycus qui mi
nistret in altari et sacerdos similiter
qui permittet ut in pluribus locis fit
subdiaconorum defectu illi qui sunt
in minoribus ordinibus legere epistolam
permittitur debet igitur sacerdos cum ad
confessionem venerint clerici ab eis
in certa inquirere diligenter utrum
ministrent vel ministraverint in ordi
nibus suis vel non et si non fecerint
iniungat eis penitentiam de hoc sacerdos
sui ordinis tunc confessionem penitentiam transeo
do Sacerdos autem non solum ministrat in
ordine sacerdotum sed quemlibet in ordine
comportiste ut qui pluvium comportasset
vel qui benedixerit aquam Sic et episcopus
quemlibet exercet ordinem hostiarii ut
cum ab ecclesia penitentes expellit
et post in eam admittit / Si non ab

minoribus ordinibus preter omissis saltu
fecit et ordinatus fuit in dyaconum
vel sacerdotem ordinem licet quem susce
pit et est sacerdos vel dyaconus quia
forte numquam fuit acolitus vel sub
dyaconus Si autem per ignoranciam
hoc factum fuit sicut contingit quandoque in
multa clericorum pressura in ordinibus
faciendis ut si aliquis ad ordinem
maiorem accessit quam ad minores
accedere debuit tales in minoribus
ordinati ordinari debent ordinibus
antequam ministrent in maioribus
et de negligencia penitentiam agant Sacer
dos eciam qui elevat hostiam
in altari ultra caput suum ad ostendum
illam quod protulit illa sacra verba debe
at prius dicere hoc est corpus meum ita prius
conficit aliter enim populus prius panem
adoraret et exhiberet latriam
id est cultum soli deo creature ~~Quid~~
~~teneantur dicere ordinati~~ xxvii

Notandum eciam est quod qui in mino
ribus sunt ordinibus scilicet psalmiste
cottidie debent dicere vii penitenciales
psalmos ad minus acoliti vii psalmos et quindecim
cum gradibus subdyaconi dyaconi sa
cerdotes cottidie debent dicere omnes
horas canonicales et horas de
beata virgine si possunt / Si autem sub
dyaconi honestis et utilibus causis
impediti adimplere nequiverint
ad minus horas de beata virgine et vii
penitenciales psalmos dicat et sanctis die
bus eciam horas canonicas sub dia
cani dicant qui non debitas ho
ras non dixerint in ingendium
est eis ut quod preter omiserint pre
denti suppleat die sequenti modicum
ordinis fuit / Hore autem de beata vir
gine non sunt constitute sed voluntarie
propter devocionem beate virginis cum
eciam quisque monachi de beata virgine
horas non dicunt nisi qui volue
runt cum tamen constitutum est ab ecclesia
quod in eius sabbato plenum fiat officium

debita virgine quia a sabbato post
passionem domini omnes a fide recesse-
runt preter beatam virginem. Illa enim
sola credidit filium suum esse deum
et hominem, omnes alii qui viderant
eum mori quasi eum credebant ce-
cidisse, quia ideo predicta die sabbati
in beata virgine fides stetit ... [illegible]
omni die sabbati fiat etiam eius
memoriam. ¶ Utrum sacerdotes cottidie
teneantur celebrare. xx.

Sacerdotes autem non tenentur cot-
tidie celebrare sicut nec cartu-
sienses cottidie missam audiunt nec
etiam grisei monachi qui sunt [illegible]
domus sue. ¶ Sciendum autem est
quod sunt hore reales vi opera mi- *(margin: et sunt hoc vi... aut aut vij hore reales)*
sericordie: pascere esurientem, potare sitien-
tem, vestire nudum, colligere hospites
et peregrinos, visitare infirmos et in-
carceratos, et sepelli-
re mortuos, quod in Ythalia legitur.
¶ Si quis autem per has horas reales
ita sunt occupatus quod non possit
horis vacare vocalibus, [illegible]
est absolutus. Magis enim tenentur
ad horas reales quam ad horas
vocales. Unde magister Gilbertus Por-
retanus cum esset in consortio magistrorum
episcopi et episcopus horas suas diceret in-
venit eum pauperibus stantem [illegible] episcopus
dixisset aliquam horam, vocavit eum quod
pauperibus argentum dedit ei et
sic horas episcopi permisit. Cum autem
episcopus eum super hoc increparet, dixit:
vos dixistis horas et ego feci horas.
Diligenter sacerdos debet [illegible] utrum
[illegible] complevit sicut [illegible]
[illegible] exigunt et potius [illegible]
horas reales quam vocales.
Ad utrasque tamen tenentur ab una
in sacris ordinibus constituti nisi
absit facultas. ¶ De quibusdam sacer-
dotibus ita missas scienter. xx.

Solet autem queri utrum sacer-
dos pluribus permittens quod
pro eis [illegible] te celebrabit

celebrabit utrum se possit absolvere
ab omnibus unam missam celebrando.
Et dicunt multi quod si fecit speciales ora-
tiones pro singulis et in oblatione eucha-
ristie memoriam singulorum habuerit,
bene se absolvere potest, dummodo vitet
scandalum laycorum. Nam communibus
et decedentibus nichil prodest
missa pro defunctis quia statim sunt
in gloria, tamen potest prestare solacia et si
missa illa pro defunctis aliis
si celebratur pro eis ad gratiarum
actionem. ¶ Utrum etiam missa pro
... defunctis ... [illegible]

Queritur etiam utrum missa pro
defunctis prosit alicui in inferno
dampnato. Et dicunt Augustinus: Cum
sacrificia altaris sive quarumcunque
elemosinarum pro baptizatis omnibus offe-
rantur, pro valde bonis sunt gratiarum
actiones, pro valde malis et si nulla
sunt adiumenta mortuorum sunt
tamen qualescunque consolationes vivorum.
Quibus autem prosunt aut ad hoc prosunt
ut sit plena remissio vel certe
tolerabilior sit illorum dampnatio.
Et quidam venit in penam purgatorii
dampnatorum. Et dicunt in inferno dap-
natis nichil prodest vel sacramenta
ecclesie vel orationes vel elemosine,
quamvis tamen in precedentibus quedam scripta sunt
verba autentica. Sed scripsit enim
defunctis sepe nocentibus penam
celebrare sub stigio ... illa nocte
sacra qua resurrexit deus a stangnis
acherontis et ita quidam dampnati
... quod etiam dampnati amenda
... nocte dominice usque ad primam horam
diei sine quietem habeant in inferno.
Unde dicunt quod etiam in aliis diebus
si misse pro eis celebrarentur vale-
rent eis ad pene alleviationem.
Et ideo tamen consuetudo est
quod in die sue pro defunctis celebratur
quia tunc incipiunt mali torqueri.
Et sic eis non valent orationes et elemo-
sine. ¶ Utrum etiam ad mortem danda sit eukaristia.

~~et ecclesia. 11~~

Solet etiam queri utrum eis qui traduntur ad patibulum danda sit eukaristia et utrum suspensi debeant cimiterio sepeliri. De hoc sic dicit canon: questum est a quibusdam sacerdotibus de hiis qui in patibulis suspenduntur pro sceleribus suis post confessionem peractam deo utrum cadavera eorum ad ecclesiam deferenda sunt vel misse pro eis celebrande vel non. Quibus respondemus: si de omnibus peccatis suis puram confessionem agentibus et digne penitentibus communio in fine secundum canonicum preceptum danda est, cur non [illegible] vel communione vel sepulturam eis [illegible] dicunt qui pro peccatis suis penam expleverint et confitentur vel desiderant confiteri. Scriptum est enim: non iudicabit deus bis in idipsum. Alibi tamen dicit canon quod quamvis aliquo modo scripturas concedant, non debent pro eis misse celebrari nec ipsi debent in cimiterio sepeliri et in fine [illegible] de hiis placuit fieri qui pro suis sceleribus moriuntur. Sed hec tamen de penitentibus dicendum et intelligendum est. Ita tamen ex consuetudine ecclesie sunt mutata quia dampnati solebant eukaristiam ore tenere cum ipsa suspenderentur; propter eos etiam prohibuerunt ne corpora suspensorum sepelirent in cimiterio sed dum reportarent ad tortorem aliorum. Dicunt enim seculares esse corpora et [illegible] dicunt quod de corporibus defunctorum possunt facere quod volunt. Si autem permittat principes dampnatorum corpora deferri ad ecclesiam et sacerdotibus de eorum pena constitit, peccarent nisi tradant eos sepulture Christiane. Corona libere in prata sunt ~~dicenda. De triplici pace~~

Et autem ad pacem. 12

Christianam materiam dicendum est [illegible] dicunt horas in privato. Debent dare benedictiones ad hoc institutas et [illegible] sine proposito ut dominus vobiscum si sit sacerdos. Etiam si nullus fuerit clericus respondentis. Et si nullus fuerit in ecclesia nisi unus dicit tamen dominus vobiscum. Sacerdos in publico et loquitur ad omnes fideles de ecclesia. Sed tamen de debito in persona ecclesie et cum spiritu tuo et deo gratias et amen. Sic et enim dominus vobiscum proprium est sacerdotum et est sumptum a libro Ruth ubi Boos dixit messoribus suis dominus vobiscum. Alii autem clerici omnes loco illius vero dicunt domine exaudi oracionem meam. Dyaconus non evangelium legit [illegible] dicit dominus vobiscum. Episcopus autem qui principalis est vicarius Christi dicit pax vobis sicut in voce ipsius est dominus ad apostolos. Sed hoc tamen dicit in missa ut intelligat quod licet vicarius sit Christi tamen debet se moribus conformare et ideo dicit dominus vobiscum sicut et alii. Quando autem redit ad altare deponit mitram et baculum quoniam in humilitate tunc agit ipsi ad deum. Quando vero redit ad populum tunc mitram sumit et baculum quia tunc agit potentiam et tamen dei ad populum. Sacerdos autem quando danda est pax: pax domini sit semper vobiscum, ad significandum quod non est dignus vel ad pacem vel eukaristiam accedere nisi ad eos pacem habeat peccatoris.

[Margin: ex propria]

[Margin, boxed: [illegible] ad populum pax [illegible] autem]

~~De triplici pace. 13~~

Est enim triplex pax, scilicet pax pectoris per quam homo debet dimittere omnem rancorem. Alia pax temporis que quandoque deest. Quando vero [illegible] et est pax eternitatis que erit in patria. De autem triplici pace dicitur dominus [illegible] ait pacem relinquo vobis pacem meam do vobis non quomodo mundus dat ego do vobis. Primam [illegible]

pax eternitatis quam vocat dominus pacem
suam / pro qua pacem notitur pax pec-
catoris quam vocat dominus aliquando
pacis Tertia pax est temporis quam
dominus vocat pacem mundi / Et non
quando sacerdos dicit pax domini sit sem-
per vobiscum dicit ter agnus dei misere-
re nobis et tertio dicit dona nobis
pacem / et assignatur racio supra secundus
Agnus dicitur ab agnoscendo vel
ab agnos quod est pietas quia agnoscit
prius in morte parentis genitricem
suam perdidit ei innuendum pietate vnde
dicitur quibus in missa misereri posu-
imus agnum Tertia causa pro pa-
ciencia sibi pascit ab agno / Debi-
~~tum dicentibus lectionem~~ le xx.

Debent autem omnes dicere iube
domne benedicere et postea ben-
edictionem dare Est autem constitutio
ecclesie quod in quolibet nocturno prima de-
bet esse benedictio de patre / secunda de filio tercia
de spiritu sancto / Tamen si legatur exposicio
evangelii benedictio est evangelica vt fontis
evangelii repleat nos dignitate celi
evangelii vel sit evangelica lectio sit nobis semper
vel salus et protectio / Alia est benedictio
penultima que in multis ecclesiis est ita
semper / divinum auxilium maneat sem-
per vobiscum / Ultima non benedictio ista
est / ad societatem civium supernorum
perducat nos rex angelorum / non autem
quilibet debet sibi facere novas benedictiones
nisi / quia illa que sunt ab ecclesia
institute maiores sunt reverencie
Postea est notandum quod hic est in proposito
imperativa cum dicitur Iube domne benedicere
quia hic non domine ut patet / est
cum vnum verbum compositum iube benedicere
et sic declinatur iubeo benedicere iu-
bes benedicere iubet benedicere iussi bene-
dicere / et sic deinceps et idem est quod bene-
dicere / sic dicitur benedicas benedixi vnde cum dicit
lectorum Iube domne benedicere idem est quasi
diceret benedic domne / similiter est vnum
compositum iubeo saluare iussi sal-
uare significat idem quod saluto salutas

tat. Vnde poeta versibus amatorum
suum saluare iubemus id est salutamus
et est dictum compositum cum salue et iu-
beo Sed sunt quidam qui dicunt iube
domne benedicere dicentes quod cum deo
loquitur dicere debemus domine / cum vero loquitur
homini domne / Sed hec conventio fuit quorum-
dam modernorum qui abbates suos
vocant domnos Sed hoc nichil est / Hec
enim vox dominus non est significativa nec
ecclesia vtitur auctoritate vnde
sunt pessimum vocare domnos sicut dicitur
domnus papa domnus pontifex domnus rex /
~~Terminare videtur ad tu autem domine~~
~~deo gratias~~ et ad quod laici teneantur &c. /

Solet enim queri vtrum lectionis
cum dicitur tu autem domine miserere no-
bis dicatur deo gratias / videtur enim
quod potius dicat deo laude sicut ad
alias videtur dicendum Interpretatur
autem amen / id est sine defectu ut sit
sensus ut sit sine defectu / vel ita est
quod amen quandoque ponitur deprecative / quandoque
confirmative / ad propositum quod dicendum
est quod cum dicitur deo gratias non videtur
ad orationem illam Tu autem domine miserere nobis
sed ad finem precedentis lectionis et
agimus deo gratias de hoc quod datum est
Cum igitur etiam ad confessionem veni-
unt diligenter ab eis inquirendum
est quas horas suas dixerunt et
quatuor vocibus ministrarerunt
suas vel prius / et iniungendum est
negligentibus ut suppleant pretermissa
laicis vero omnibus iniungendum est
quod singulis diebus mane et vespere
dicant orationem dominicam et symbolum
apostolorum scilicet credo in deum et signant
se signo sancte crucis dicentes in
nomine patris et filii et spiritus sancti et quandocumque
ad mensam sederint cibum sum-
pturi benedicant ut sicut stant gratias
deo agant / Narrat enim beatus Gregorius
quod in quodam monasterio esset demo-
niaca et sacerdos admirans demone

ut docet videt

ut exiret vidit demonem sedentem in
mulieris: Cur me in. mulierem intrasti
non autem sed ipsa me inmisit cum
sederem in orto super lactucam illa
ingressa videns lactucam accepit eam
sine benedictione et me comedit sic
cum lactuca. Propterea attendendum est
quod laycis ut quociens comederint
quod deo dent elemosinam, magis
quam mensa cum sint mensa in qua christus
benedicta cum sint quia sicut dicit sapiens
non sunt quinque sacerdotalis officii etc.
De periculis sacerdotalis officii etc.

Post hec attendendum de periculis que
sepe contingunt circa officia
sacerdotis. Contingit enim quod
sacerdos pervenerit ad egrotum
quod cum sacerdos pervenerit egrotus et dubitatur
non potest loqui egrotus et dubitatur
utrum ei dare debeat eukaristiam,
non debet, quia confessionem non habuit, non debet
quia confessionem non habuit. Non debet
cum dari eukaristia nisi penitenti
cum si aliquibus de penitentibus mani-
festum si quis publice non debet
petit eukaristiam a sacerdote non debet
ei dari. Si quibus non vis exterior
bus fidem christi profiteatur et privato di-
cat sacerdoti non adhuc possim peni-
tere de hoc peccato non potest ei sacerdos in
publico eukaristiam denegare, sed
de privato dicit enim canon non possit
dispensator pinguedinem terre
manducare sed moneat exactorem
timere. Exactor autem est qui instanter
petit eukaristiam sed tamen non vult penitere
et privatorum sceleribus dicitur pinguedinem terre et
ideo tamen est exactor qui plexus mor-
talibus peccatis mortalia. Si enim corpus christi
sumit peccat mortaliter, quia indigne
sumit, sed tamen si non sumit peccat mor-
taliter quia peccare tenetur et sumere
penitere non vult nisi forte consilio
sacerdotis abstineat ab eukaristia quod
quamcumque penitenti propter enormita-
tem peccati precipitur ut abstineat
accipere christi nisi ad peractam penitentiam
vel partem penitentie vel eciam nisi ad
exitum vite sue. Credimus autem

quod cum egrotus loqui non possit si per aliqua
certa indicia intelligat eum sacerdos
esse penitentem debet ei dare corpus
christi quia debet reputare illum confessio-
nem quam si posset confiteri vellet, sicut circa
illum reputat esse baptisatum qui desi-
derat baptisari, et non est qui eum bap-
tisaret vel propter defectum aque vel
propter aliud impedimentum. Si in-
firmus non possit ultime cibum etc.

Item aliud periculum sepe contingit
quod infirmus qui ultimum potest ultime cibum
et si sumpserit eukaristiam statim vomit
et ita nichil ei prodesset si non
deglutire posset. Cum quidam contigit
in annalibus circa quandam presbyterum
christi qui cum de extremis laboraret
et nullum cibum deglutire posset. Sa-
cerdos autem pie ipsum deludere vole-
bat et non consecratam porrexit ei
hostiam. Ipse autem dixit non est hic
dominus meus. Iterum consecratam non consecra-
tam porrexit ei hostiam et vidit
ut prius. Ad ultimum non ipsum corpus
christi cum porrexit, et ipse per spiritum
statim edoctus, vere hic est dominus
meus, et ita sumpsit corpus christi. Circa
¶ dominus autem quod in predicto casu quod licet
egrotus non possit deglutire tamen si
gustus suus fuit immutatus per
unionem forme panis vel vini, satis
sumpsit corpus christi. Cavendum tamen primo
deciendum est ne reiectio illa effundatur
sed in mundo vase recolligatur et com-
burendum et combustio in sacrarium mittatur.
Si autem aliter per gulositatem contin-
gat vomitus post eukaristie sumpcionem,
sicut contingit in pascali tempore, de-
bent in confessione instrui ut recep-
ciones illas colligant et comburant,
et ad sacrarium deferant. Et si
hoc ex crapula vel gula et non ex
infirmitate contingit debent eis
[illegible] xl dierum alia xl in pane et
pro aqua ieiunans eius iniungere. Si

Aranea in [illegible] est / incidatur [illegible]

non sacerdoti contingit sed multo magis e-
ueniendum. propter hanc tamen institutum
est ab ecclesia ne consecretur in calice
cupreo vel stagneo, quia tale
metallum prouocat ad nauseam. similiter
institutum est ne fiat consecratio in ca-
lice ligneo, lignum enim porosum est et
possent aque gutte vini consecrati
poros ligni subintrare. ¶ ~~Si ara-~~
~~nea ceciderit in calicem~~ .18.

Item aliud periculum quod accidit
scilicet cum aranea incidit in calicem
vel musca venenosa, quid tunc sa-
cerdos faciat. legitur enim de quodam
sacerdote qui sumpsit totam araneam
cum sanguine Christi nec sensit lesionem.
sed hoc non est tenendum ad consequentiam
quia non debet sacerdos temptare deum ut
faciat pro eo miraculum. Si sumpserit
venenosum, ut non inciditur vel statim
extrahatur et comburatur quid quod est
de calice cum ipsa aranea et mittat
in sacrarium. Melius tamen est quod ara-
nea comburatur propter sceleratam formam vi-
ni [illegible]. propter hanc tamen institutum
est quod calix et ipsum altare mundo
panno cooperiantur, et nunquam sub
diuo id est sub aere puro celebratur
et ne cadat in ipsum desuper [illegible]
vel possit aliquid ¶ ~~Si calix effu-~~
~~datur cum sanguine Christi~~ .19.

Item contingit quod calix in manu
sacerdotis cadit et effunditur. Et
tunc dicit canon, si hoc per negligentiam accidit in ea
contingit sacerdoti debet penitere per
xl dies in pane et aqua. Si
tinxerit per primam scilicet pallam al-
taris. Si autem tinxerit per unam per
xxx dies penitebit. Debet sacerdos
lambere et sugere et extergere quantum potest
effusionem ab ipsis pallis, et si non
potest extergi abscindatur illa pars palle
et comburi que per talem madefacta
fuit per fusionem. Si vero ad lapi-
dem peruenit debet lapis abradi
et abrasio mitti in sacrarium. Propter

hanc causam institutum est quod ad minus
super altare sint due palle benedic-
te, vel non non benedicta apponatur
ut bibat sudorem et immunditiam
lapidis ne ad pallas perueniat be-
nedictas. Sudant enim sepe lapi-
des et precipue marmorei quando
aer spissus est et madidus. Propter
hanc tamen institutum est ne quis
celebret in naui, quia propter motum
nauis posset calix cadere. Propter
eandem tamen causam institutum est ne
quis celebret nisi super firmum
lapidem, et quia dixit dominus quod
ecclesia fundata est super firmam pe-
tram, et ideo nullum altare debet con-
secrari nisi bene firmatum sit
super basim quandam intra fixa vel
si altare sit portatile per tabula
debet firmiter coniungi cum quadam capsa
lignea, et si motus fuit lapis ab
illa capsa perit tota benedictio et debet
iterum lapis firmari et consecrari antequam
super ipsum celebratur. Debet esse
lapis tante quantitatis quod calix stans
super ipsum non possit attingere lignum
capse ex aliqua parte. Item cum super ali-
quas petras ut predictum est debet celebrari
sancta id est unctus est in petra sancta
[illegible] quod si aliqua dedicata fuit ecclesia
et aliquo modo maior [illegible] altare motum
fuit tota dedicacio. Item si extra
super altare celebrant non est alia
pena nisi moueatur aliud altare
quia sic perit tota consecratio. Adhuc
autem instituta sunt altaria portatilia
ut possit celebrari in loco
non consecrato tempore necessitatis vel expedi-
tione vel cum magni viri infir-
mitate. Multum tamen bene possunt celebrari
curatoribus et camerariis nobilium
in negligentia est si aliquo modo
possunt attendere ad ecclesiam aliquam
et in audire et non attendunt. ¶

~~Si sacerdos incipiat egrotare in altari. 60~~

Item aliud est periculum si incipiat
egrotare sacerdos in altari in celebratione ita
ut inceptum non possit perficere. In tali
autem casu si presens est alius sacerdos
debet perficere et ibi incipiat ubi egrotans
sacerdos dimisit. Si vero non possit
iudicare incipiat ubi per certa signa
perpendens credidit dimisisse. Si non
alius non fuit presens sacerdos expec-
tetur usque in crastinum et eius fiat
quod potest alius ubi debeat incipere
indicet sacerdoti.

~~Si araneus vel vermis formam panis corrodat. 61~~

Item est periculum aliud si ita negli-
genter sacerdos eukaristiam reponit quod
mures vel vermes venenosi accedant
et formam panis corrodant. Et in
tali casu hostia illa non debet sumi
propter periculum veneni sed comburi et in
sacrarium debet mitti. Et sacerdos a cele-
bratione misse ad minus per sex septi-
manas debet abstinere. Unde autem sta-
tutum est in ecclesia quod eukaristia sit
sub clave conservata ne mures vel
vermes possint attingere. Etiam ne
possint sortiarie accedere et sua
inde veneficia vel sortilegia exer-
cere. Ob eandem etiam causam statutum
est ut fons baptismatis sit bene coo-
pertus et cum aqua in vasculo conservetur.

~~De matrimonio et eius solempnitate. 62~~

In tractatu de prima quod unum est sa-
cramentis de aliis tribus diximus sacra-
mentis scilicet de baptismo de ordine et
eukaristia. Restant adhuc alia
tria scilicet matrimonium confirmacio et extrema
unctio. Est autem matrimonium coniunctio
maris et femine legitima et indisso-
lubilem vite retinens consuetudinem.
Dicitur autem matrimonium potius quam patrimo-
nium quia mater plures sustinet
angustias portando generando
et nutriendo prolem quam vir. Item
tamen potest dici coniugium quia eque per-
tinet ad virum et ad feminam. Similiter
aut coniunctionem facit consensus quia
sicut dicitur in canone. Solus consensus
facit matrimonium. Aliud tamen est consensus
aliud matrimonium. Sunt autem in duo consensus
et unum matrimonium. Unus consensus viri, alter
mulieris, qui scilicet simul consentiunt in
perpetuam copulam. Matrimonium autem
sive coniugium est illud vinculum
in duobus simul, sicut uno equo
vinculo duo ligantur. Est autem
consensus quedam interpretatio ut si quis
dat rem de aqua dicenda et
post cognoscit eam carnaliter. Simul
pertinet interpretatur in ipsa car-
nali copula mutuum intueri
consensum, et ideo sibi dicit ~~[illegible]~~ esse unum
matrimonium. Patet igitur quod vir et mulier
contrahere possunt matrimonium inter se sine
sacerdote et nullis aliis in quocumque
loco divino imperpetuum conveniat
vite consuetudinem, tamen propter reverenciam
matrimonii addita sunt multa ad securi-
tatem et solempnitatem. Debet autem si
in ecclesia tempore antequam vir et mulier
coniungantur denunciacio ut ex scilicet
coniugi possunt legitime et sic propter mag-
nam sanctum est securitatem. Si enim postea
accusetur matrimonium illud eo pretextu
quod denunciacio facta est et tacue-
runt nichil per eam dicentes
non testes esse contra illud matrimonium.
Item nisi matrimonium contrahatur in facie
ecclesie cum solempnitate a sacerdote
benedictione et anulo in missa et ve-
lamine nescietur an matrimonium esset
an non, et non in magna reverencia
haberetur. Statutum est etiam in ecclesia
quod si aliqui sine solempnitate inter
se contrahant non debet sic vel dici inter
eos matrimonium donec coram ecclesia cum
solempnitate coniungantur debita.

~~De forma matrimonii contrahendi. 63~~

Est autem talis forma contrahen-
di matrimonium ut scilicet vir dicat
mulieri accipio te in meam

z mihi videat Accipio te in meam
sunt verius est consensus per verba
de presenti et verum matrimonium Si autem
dixerit Accipiam te in meam vel te
in meum tunc verius est consensus
per verba de futuro et ultimum matrimonium obiectum
preterea cum condiciones apponuntur ante
debet attendi, potest enim esse talis con
dicio quod enervat substantiam matrimonii licet
etiam consenciant per verba de presenti ut
si dixerit mulieri sic accipio te in meam
vel in meum sub condicione quod steriles
procuremus tali condicione ut nunquam
prolem generare possimus tunc ultimum
inter eos est matrimonium quia talis
condicio est contra substantiam matrimonii. Item
si dixit alicui accipio te in meum
sub condicione quod liceat mihi cum alio
viro dormire nullum est matrimonium
ut dicunt multi. Secus si dixit acci
pio te in meum si occidas illum ho
minem matrimonium est. Illa autem condicio
non est contra substantiam matrimonii et ideo
condicio talis tamen teneatur licitum, frangat
illicitum ut c. ¶ de condicione vir et mulieris 6x.

Sciendum est etiam quod consensus ma
trimonii debet esse non solum verborum
sed etiam animorum unde si quis ficte di
cat accipio te in meam et tamen ani
mo non consentiat, sed licet non dicat in
anima, contrariatum non est in matrimonio
quantum ad deum, sed quantum ad ecclesiam
matrimonium est si coram testibus est.
Deus enim iudicat de occultis
et homo iudicare non potest nisi de
manifestis. Diligenter enim debent sacer
dotes inquirere cum est de talibus sus
picio utrum consensus animi virum et
mulierem intervenerit. Quod non dicitur
indissolubilem vite retinens consue
tudinem non est intelligendum
de omni matrimonio. Est enim quoddam
matrimonium initiatum ut cum sunt in
fide ambo katholica primo et secundum
est solubile. In primo enim casu scilicet post
contractum per verba de presenti ante carnalem
copulam licet potest vir vel mulier intrare
religionem altero invito et solutum est
matrimonium et persona que relinquitur
in seculo potest ducere sicut dicunt cano
nes. Secus si non potest nisi infra sex
menses et prorogatur non habet incurrit licet.
Aliter matrimonium per carnalem copu
lam consummatum in dispari cultu dissolvi
potest quia adhuc non est ratum
cum si iudeus vel iudea ad fidem
conversus velit et altera pars noluit secundum
canones quod contumelia creatoris vin
culum solvit matrimonium circa illum
qui relinquitur cum infide vel in
fidelitate sua remanens non fidelem
sequi volens adhuc matrimonio
obligatur et si alii adheserit adul
terium committit. Fidelis autem pertus
a vinculo matrimonii est solutus et
aliam ducere potest sponsam scilicet fidelem.
Si tamen infidelis cohabitare velit cum fi
deli patiens sine creatoris contume
lia cohabitatur non solum dicunt solutum
est matrimonium, quia sicut dicit
apostolus potest vir infidelis per mulierem
salvari fidelem. Cum bonum est eos
multi tamen cohabitare. Quidam tamen di
cunt quod conversus ad fidem nolit recipere
infideles cohabitare volentes peccat
mortaliter quod credimus esse verum nisi
timeat illam spem contendi. Alii
autem dicunt sicut etiam vult videlicet glo
super primam epistolam ad Corinthios quod conversus
ad fidem licite potest dimittere inconversum
quam volentes sine cohabitare velit
sive non. Non tamen ea vivente sicut di
citur vult patent nec vir sicut vult
aliam potest ducere uxorem. Et dicit
dictum super epistolam ad Corinthios intelligendum
est de illis de quibus non est spes
aliqua conversionis. Si enim initiatum
sunt matrimonium et consummatum et
ratum non potest separari eis viventibus
quantum ad substantiam. Sed cohabitacionem
scilicet causa fornicationis vel ex pari

consensu. Si enim mulier fornicaria fuit
sic potest eam vir relinquere quantum ad
thorum si adulterium fuit manifestum
ita quod probari possit et quantum ad omnia
contraria. Sed ea vivente aliam non potest
ducere sed eandem si voluit sibi recon-
ciliari. Idem est iudicium de viro
mulieris. Peccant autem archidiaconi
qui cogunt viros querere uxores
cum adulteris fugientes non enim possunt
cogi nisi forte velint cum aliis
fornicari. Similiter si ex pari consen-
su religionem intrare voluerint
solvitur matrimonium quantum ad cohabitacionem
si neuter sine altero religionem
intrabit quia sicut dicit canon
non potest altera persona manere in seculo
et altera in claustro. Tamen sicut dicit
canon si altera persona ita sit
confecta senio quod nulla possit haberi
in ea fornicacionis suspicio bene
potest manere in seculo et altera persona
in claustro. Remanebit tamen in seculo
continenciam debet vovere. Si autem in-
vita muliere vir religionem intra-
verit ipsum ex toto potest et tonsu-
ratum et cucullatum. Si in quibus
autem ordinatus se faceret in presbiterum
vel episcopum sine consensu uxoris sue
pro causa execucione sui ordinis co-
getur redire ad amplexus mulieris
quod autem si contractus ex claustro
fuit ad cohabitandum cum uxore
super viveret redire debet ad claustrum.
Licet autem sponsus solveretur duplex
tamen est casus in quo neuter alte-
rum alterum relinquere potest causa forni-
cacionis. Primus si alter fornicetur post
destitutionem alterius. Secundus si vir nollet red-
dere debitum uxori. Similiter si utrique
fornicatur ut illo alium relinquere potest
crimina cum criminibus compensantur.

~~De ordine prolis et de explicit~~
~~bono coniugii~~ 67

Ut autem ad propositum redeamus sci-
endum quod ex duplici consensu

esse non possit quia nesciunt quid
faciunt nullum est inter eos matrimonium.
Sustinet tamen quandoque ecclesia committi
illum propter confederationem nobilium
vel propter bonum pacis vel aliam ecclesie
utilitatem. Cum autem ad annos dis-
crecionis pervenerint se relinquere
poterunt vel tunc consentire ad in-
vicem si voluerint. Si tamen altera
persona in annis fuit discrecionis
et etatis altera minor ex quo maior
donec minor ad annos veniet
discrecionis expectet et tunc minor
si velit contradicere potest. Sed si
tunc minor consentire velit maiori
nec fuit potest nec prius potuit
recedere quia semper ligatus fuit.
Item dicit canon quod triplex est
bonum coniugii scilicet fides proles et
sacramentum. Fides ut neuter alium
faciat iniuriam de suo corpore.
Sed non vetula contrahat cum vetula
non est hoc bonum scilicet coniugium sed
plus ibi. Cum sciendum quod matrimonium
fuit primo ad utilitates constitutum
quod non procreat duos alium modum
multiplicando filios adopcionis.
Nunc autem matrimonium est concessum
ad remedium sicut ait apostolus
melius est nubere quam uri et unum-
quemque habeat suam propter for-
nicationem. Dicitur tamen esse plus in
illum sit impedimentum qui sextum
si possit. Sed mirum est quod sac-
ramentum dicitur esse bonum coniugii cum
ipsum coniugium sit sacramentum. Dicendum
non quod id sit bonum sui ipsius sed
adhuc dicendum est quod in duplex est sac-
ramentum quia ipsum manifestum est
sacramentum coniunctionis et ecclesie. In-
separabilitas autem matrimonii aliud
est sacramentum significat enim consepa-
rabilitatem Christi et ecclesie.

De impedimentis matrimonii 66

Sunt autem impedimenta matrimonii
Ordo habitus dispar cultus

error p^c error conditionis . ligatio
cognat^o spiritualis ut dictum est /
quedam autem istorum matrimonium impe-
diunt contrahendum et dirimunt
contractum / ut votum simplex / quedam
cognat^o spiritualis de qua dicetur infra
Est autem quoddam votum necessari-
us ut votum baptismi quoddam votum contine-
ntie scilicet voluntatis et abstinentie / et
hec votum sic describitur Votum
est promissio melioris boni cum de-
liberatione animi voce vel opere
confirmata Dicta enim esse debent in
voto ut in eius conceptu / cordis deli-
beratio vocis promissio / promissio
melioris boni dico quia non debent
mala voveri et si voventur non
debent impleri Unde canon
In malis votis muta decretum io
non dicitur promissio in bono quia
bona que sunt in precepto vel in pro-
hibitorum non solent voveri quia
quilibet illa tenetur adimplere
Sed illa que sunt de consilio ut conti-
nentia continentie religionem ut tre-
solent voveri / Ad consilia enim ad
implenda non tenetur aliquis nisi
voluntarie ad hoc se astrinxerit / cum
deliberatione animi dico quia
si quis clamante vel obreptionem
vovit ad non est votum Io at
dico ore vel opere confirmata quia
a quibus licet nichil dicat per assump-
tionem susceptorum ordinum vel habitus
votum suum confirmare potest sicut mini-
mus per aliqua indicia consensum suum
in matrimonio confirmare potest De im-
pedimento voti . ca .
Voti autem aliud est simplex
aliud est solempne / Solempne
non est quando in facie sit ecclesie cum
aliqua solempnitate ut cum aliquis
ordinem suscipit vel habitum religio-
nis vel cum aliquis facit promissionem
suam in manus episcopi vel sacerdotis
vel super altare et tale votum semper
impedit matrimonium contrahendum et di-
rimit contractum / Si de continentia fuit
Si non de perseveratione fuit vel de ie-
iunio vel de aliquo simili aliud est
impedimentum matrimonii De voto autem sim-
plici / dissensio est inter doctores
quia votum simplex est secundum quosdam
quod quis facit per se sine omni solemp-
nitate et tale impedit matrimonium
contrahendum sed non dirimit contractum
Alii dicunt quod qui sic vovent
eque se obligant quantum ad deum
ac si magnam adhibent solemp-
nitatem et post tale votum nullum
est matrimonium quantum ad deum / sed quia
probari non potest tale votum ecclesia
reputat esse matrimonium et cogit
observari Dicunt enim quod votum simplex
est illud quod fit per verba de futuro
ut cum dicat quis vovero quod intra-
bo religionem vel continebo post
hec tempus Si autem sic vovens
contra tale tempus contrahit matrimonium
quod fortius est vinculum matrimonii
et non votum / Alii est vero qui vovet
de futuro promittit quod dabit deo
continentiam suam et non deo dat Sed
qui vovet per verba de presenti statim
quod vovet deo dat et facilius re-
vocatur promissum quam datum
verbi gratia promitto tibi equum et do
eundem postea alii / licet tibi faciam
iniuriam habebit tamen equum cui datus
est Similiter si promitto deo contine-
ntiam meam in aliquo futuro / et
interim de potestate corporis mei mulieri
ipsa habebit quod ego ei dedi / non
vult enim deus ei facere iniuriam
tamen peccatum mortale matrimonium contrahendo
quia non solvi quod deo promisi / Sed
ergo quod consensus meus fuit in matrimonium
mortale peccavi / Sed tamen consilio ordinis est
quoddam bonum scilicet matrimonium quod semper
est bonum quod est unum Si tamen moriatur
mulier relinquitur prius votum

et persolvere debet nec debent mirari postea sicut
nec prius potuit matrimonium contrahere.
Si tamen contraxerit tenet matrimonium sed grauis
est ei iniungenda penitentia. Notandum
autem est quod mulier que in potestate est
viri non potest facere aliquod votum de absti
nencia sine viri consensu nec etiam
sacerdos debet ei iniungere ieiunium spe
ciale preter communia anni ieiunia et
si vel per sacerdotem vel per votum mulieris
sibi fuit votum tamen si vir consentire non
vult irritabit. Tenetur enim
mulier maritalem statum conservare corpus
suum et ut sit habilis viro ad redden
dum debitum. Taliter si puer fecit
votum potest pater et mater irri
tare si infra annos discretionis
et pubertatis fuit factum. Sunt autem anni
pubertatis in viro quatuordecim
et in femina duodecim. ¶ ~~Quando intrat~~
~~religionem ad experientiam~~. 68.

Queritur autem de illis qui intrant
religionem ad experienciam
ut expleto anno si exierint matrimonium
contrahere possint. Et dicit canon quod
talis qui exit post annum non potest ma
nere in seculo sed debet cogi ut intrato
rem ordinem intret ex quo illum
quem elegerat sustinere non potest cum
non habitum et tonsuram assumpsit in
telligatur votum fecisse singulariter vel
ad illam aut ad aliam religionem.
Alia decretalis dicit quod si inexperiens
fuit aliquis si vult potest exire et
ad seculum redire et matrimonium contrahere
et filios generare. Sed et aut ita sol
uitur contrarietas si tamen talis qui in
gressus est religionem tacuit vel ore
expressit quod votum fecit decreto ad
seculum redire non potest sed admonitores
compelli debet ordinem. Si autem volun
tatem suam expresserit et sibi iuris
libertatem retinuit dicens. Protestor quod nullo
modo votum facio sed per unum annum vitam
ordinis experiri volo qui si vel non

placuerit ad seculum redibo tamen postea
si manere noluerint matrimonium contrahere potest
et in seculo permanere. Notandum est
quod si aliquis vel aliqua in furore
egritudinis votum fecit et habitum assump
sit cessante illo furore habitum reii
cere et etiam si irretitus fuit castita
tis separare potest. Dicit enim
canon quod votum illud non fuit dis
cretum nec ex certa deliberatione ani
mi proprie sed constitit quod aliena
locutus fuit et perturbatam mentem
in illa egritudine habuit. Tamen tale vo
tum non impedit matrimonium. Item si
postea ad confessionem venit examinat
sacerdos in quo statu mentis fuerit
cum vouit et habitum assumpsit. Fuit
ipse enim seipsum decipere potest. Item
cum si sanam mentem habuit tunc quod
si habuit animam suam nisi votum obs
eruauerit dampnificabit. Licet enim
ecclesia cum debito non constat ipsum ad
observationem voti non compellat. Item
est quod apostata qui religionis habitum
religionis et egreditur ita odiosa
est persona quod etiam pater et mater non potest
eum recipere in hospicio suo vel mensa.
Ymmo dicit canon quod excommunicati
sunt si receperint fugitiuum. Item
non receperint filium ~~religionis vel~~ non
religiosum aliquo modo excecatum
sustinent. Talem enim non tenetur
pater et mater vitare. ¶ ~~De consan~~
~~guinitate et de lineis consanguinitatis~~. 69.

Sequitur de consanguinitate. Consan
guinitas autem est vinculum
diversarum personarum carnali propaga
tione contractum ab eodem stipite
descendencium sub ratione omnes des
cendunt ab uno stipite sed addas
intellige supplendum ita quod non
excedat quartum gradum. Nunc ad
ceterum linea est ordinata collec
tio personarum consanguinitate coniunctarum
diversos gradus inter continens et

et eos 2m mu ab unitate distinguens
et est prima linea descendentium
in qua sunt pater avus atavus. Secunda
descendentium in qua sunt filii et filie
qui a superioribus sunt nati. Tertia linea e
ex transverso posita et est duplex
una enim oritur a nobis et protendit
se ad fratres nostros et successores
eorum alta a superioribus nostris et alter
et inferiores eorum protenditur et eorum
successores. Ab inferioribus secundo est
linea. Gradus qui ab inferioribus
nascuntur a nobis descendunt
et gradu canonum duo persone consti
tuerunt quia talis gradus dis
tinguitur ad hoc ut sciatur inter
quas personas possint contrahere
quod esse non potest nisi inter duas per
sonas. Gradus legalis unica fa
cit persona que distinguitur ad hoc
ut sciatur quae persona cui possit suc
cedere in hereditate succedit quia ad
una cum. Gradus canonicus est conpe
tens habitudo consanguinitatis personarum
equaliter per eandem lineam ab eodem
stipite descendentium. Gradus
legalis est competens habitudo dis
tantie personarum consanguinitate coniunctarum
qua quota generationis persone
inter se distent cognoscitur. Contra
usque prohibeantur nuptie in linea
ascendente etc.

In linea ascendente prohibetur
matrimonium usque ad infinitum. In
linea ex transverso usque ad septimum
gradum secundum antiquos secundum modernos ultra
quartum gradum minorem est prohibitum
aliquibus personis. Item in linea
descendente usque ad infinitum
nuptie sunt prohibite. Semper enim
idem est sanguis qui descendit
ab eodem stipite durante naturales
successiones cum si hodie adam
viveret nulla persona posset matrimonium

contrahere omnes enim sanguinis eius sumus
qui per directam ab eo descenderunt
successionem sed quia semper magis
et magis variatur sanguis per plures
ideo qui sunt in lineis non venerunt
ad instantiam in canone constituta
bene possunt inter se contrahere. Item si duo
fratres ab eodem descendunt sti
pite illi autem qui a duobus des
cendunt fratribus sunt idem sanguinis
in stipite sed non ex toto idem inter se
variatus non est sanguis duorum
fratrum. De gradibus canonum etc.

Gradus autem canonici sunt
sic distinguendi. Stipes ullum
facit gradum sed persone que primo ab eodem
stipite descendunt primum faciunt
gradum et sunt sibi in primo gradu
ut duo fratres vel due sorores vel
frater et soror. Primi faciunt gradum
et sibi attinent in primo gradu. Persone
autem que descendunt ab illis
duabus sunt in secundo gradu et sic de ter
tio et descendentes ab illis ter
tiis sunt in quarto gradu. Qui autem ul
terius ab illis descendunt in nullo
sunt gradu consanguinitatis ad invicem
et ideo bene possunt inter se contrahere matrimonium.
Et vulgaris regula est quotiens inter
aliquas consanguinitates queritur personas
semper currendum est ad stipitem
unum ille primo descendunt et stipes
sicut pater et mater ponendus est in medio
palme et personas primo procedentes
ab illo stipite sicut vel duo fratres vel
due sorores vel frater et soror ponendi
sunt in duabus iuncturis primis duorum
digitorum quorum unus dicitur index
et alter medius. Deinde ponende
sunt per ordinem ille persone que
descendunt ab illo fratre in sequentibus
iuncturis unius digiti usque ad summi
tatem eius postea ille persone que
descendunt ex altero fratre ponende

sunt in ordine in scapthibus iuncturis
altius digiti usque ad summitatem
eius Ille ergo due persone que sunt
in duabus iuncturis primis duo
fratres sunt in primo gradu Ille vero
que in duabus scapthibus ponuntur
iuncturis in secundo sunt gradu / Ille autem
que in tribus iuncturis duorum digitorum
predictorum ponuntur sunt in tercio gradu
id est autem que ponuntur in summitate
illorum digitorum sunt in quarto gradu / ie
nos qui ulterius ab eis descendunt
non sunt in aliquo gradu et ideo licite possunt
coniungi Si autem inequaliter distant
a stipite ille due persone de quorum
coniunctione queritur consanguinitate intendimus
est hec rone considerandum est quo
to gradu distat a stipite illa persona
que magis distat et eodem gradu sunt
ille persone de quibus queritur verbi
gratia Si una persona in quarto gradu
ex parte unius fratris et altera in secundo
gradu ex parte alterius fratris illa que
persona que est ex una parte in secundo gradu
sibi ad invicem in quarto gradu et ea
ne sunt vitande inter se ac si amne
bo essent in quarto et primo hanc regulam
illa persona que est ex una parte
fratris unius in secundo gradu et altera
persona que est ex parte eiusdem fratris
est in tercio gradu equaliter attinet illi
persone que est ex parte alterius fratris
in quarto gradu / ex parte unius fratris extra
vitare debent omnes personas
ab illo fratre descendentes usque
ad quartum gradum quia illa persona
que ab uno fratre descendit usque ad
quartum gradum coniungi potest cum aliqua persona
que ab altero fratre usque quartum gra
dum descendit De affinitate ca.

Sequitur de affinitate / Affini
tas autem est vinculum ex
personarum commixtione proveniens omni
carens parentela / nuptias autem

sit coniunctio omnis commixtionis carnalis
sive fornicaria sive legitima / Ex que
ci contrahitur affinitas ex fornicatione
sicut per legitimum matrimonium Non enim
contrahe possum matrimonium cum fratris mei
fornicaria quam cum eius uxore si mor
tuus fuerit / Dicitur autem affinitas
quasi adfinitas quia affinis unius
cognacionis per copulam carnis
sicut homo affinis unius provincie
se petivit ad fines alterius De
primo genere affinitatis ca.

Sunt autem tria affinitatis genera
que primi hanc formantur regulam
persona que addita per carnis copu
lam genus mutat et non gradum
verbi gratia ego vel secundo fratrem additur
ei uxor per carnalem copulam
illa persona addita mutat genus
quia non est consanguinea mea sed affi
nis / gradum autem non mutat quia
sicut frater meus est michi in primo con
sanguinitatis gradu ita uxor eius
est michi in primo affinitatis gradu
Et notandum quod in primo genere affinitatis
mutatur genus sicut in consanguinitate
quia consanguinitas et affinitas
quantum ad gradus paribus ambulant
passibus Sicut enim abstineo a contractu
cum consanguineis meis usque ad quartum
gradum ita et ab uxoribus eorum usque
ad eundem gradum usque inclusive
intellige / Notandum est ex quo quando
persona extranea additur persone
michi consanguinee per carnis copu
lam affinitas attenditur inter
me et illam et inter totam consanguinitatem
meam et eandem extraneam personam
in consanguinea usque ad quartum gradum
contrahere potest cum uxore fratris mei
vel alicuius mei consanguinei usque
ad primum gradum Consanguinitas
autem ex parte persone addite nullam
facit affinitatem verbi gratia Uxor
fratris mei incertas habeat consanguineos

vel consanguineas vel illi vel ille valeant
mihi sunt affines mei vel consang-
uinei mei. Unde ego et frater meus bene
possumus duas accipere sorores vel
amitam et filiam. ¶ De secundo genere
affinitatis. Rubrica.

Secundum genus affinitatis per eandem
formatur. Veniens persona
per addita per carnis copulam mutat
genus et non gradum. Ubi gratia sicut
patet per predicta uxor fratris mei est
mihi in primo genere affinitatis. Mortuo autem
fratre meo et illa alium accipiat vi-
rum, mutat genus quia ille vir e-
ius mihi in secundo genere affinitatis et in primo
gradu illius generis. Unde non potest contrahere
cum aliqua consanguinea mea usque
gradu ad quartum secundum canones antiquos.

¶ De tercio genere affinitatis. Rubrica.

Tercium genus affinitatis est
similiter per eandem formatur.
Persona [illegible] hoc modo mediatur aliam
personam. Sicut vir cuius
fuit uxor fratris mei et post virum
aliam ducat in uxorem, hec uxor
addita mutat genus et non gradum
dum illa non sit addita attinet
mihi in tercio genere affinitatis et
in primo gradu tercii generis. Unde secundum an-
tiquos canones non possum eam
ducere in uxorem neque consanguineas
meas in secundo gradu. ¶ Contra vero affinita-
tis genus prohibitum fuit usque
ad secundum gradum. Rubrica.

¶ Ex modum tercii primi generis affinitatis attendit.

Sciendum tamen quod ecclesia hodie secundum
[illegible] attendit nisi tantum primum
genus affinitatis. Unde ille qui
duxit uxorem fratris mei defuncti
non sit in secundo genere affinitatis mihi
sit affinis et in primo gradu illius
generis non prohibetur hodie filiam
meam vel consanguineam in uxorem
ducere. ¶ Item aliud.

Item sciendum est quod tercia persona per
addita per carnis copulam secun-

propagationem mutat gradum et non genus.
Verbi gratia, uxor fratris mei est mihi
in primo genere affinitatis et in primo
gradu sicut predictum est. Addatur
ei filius per carnis propagationem,
ille filius et uxor fratris mei sunt
in secundo affinitatis gradu primi generis.
Et addatur filio meo filius, ille erit
ei in tercio gradu affinitatis primi generis,
et ita deinceps. ¶ De cognatione. Rubrica.

Post hec dicendum est de cogna-
tione. Cognatio autem est spiritua-
lis diversarum personarum coniunctio ex
officio regenerationis vel confirmationis
vel confessionis contracta. Et est tri-
plex cognatio. Prima est ex
officio suscipientium aliquem de sacro
fonte et baptismate. Secunda ex
officio tenentium aliquem ad epi-
scopum confirmatorem. Tercia ex officio sacer-
dotis in confessione penitentias dantis in-
iungentis. Unde prima autem cognatione
aliquis sacerdos est compater parvuli sicut
alii quos ipsum de sacro fonte suscipientes
unde sicut postea habebitur non nimis
peccat sacerdos suam cognoscendo
filiam baptismalem quam si cog-
nostat sive corrumpat propriam filiam
carnalem. Constat autem quod tunc aliqua
persona de sacro fonte suscipitur
spiritualis cognatio inter personam
suscipientem et susceptam et parentes
et matrem persone suscepte contrahitur
et est mediam inter omnes illas
personas prohibitum. Contrahitur autem
de filiis compatrum et commatrum
inter se ut fiat contrahere matrimonium. Verbi 2 ar
gratia, ego suscepi filiam alterius
de sacro fonte et sic effectus sum
spiritualis pater illius filie. Unde ipsa
est quasi soror filii mei carnalis
et quantum ad hoc efficitur soror
omnium filiorum meorum sive ante cog-
nationem sive post ante generatorum.
Similiter contrahitur inter omnes fratres

et sorores illius persone quam suscepi
de sacro fonte omnibus filiis sint
prohibite et antiqui dederunt talem
regulam filii ante compaternitatem vel
post compaternitatem geniti non inter se
coniugantur. Alii dixerunt quod tantum illi
filii qui sunt post compaternitatem geniti
prohibentur coniungi quia si ego ali-
cuius filiam suscepi de sacro fonte
filii mei primogeniti et filii compatris mei
vel commatris mee ante genitam illam
spiritualem sunt inter se compaternitatem vel
cognationem sed tantum illi qui post compa-
ternitatem sunt geniti. Ceteri dixerunt
sicut et ego dico quod nulla est compa-
ternitas inter filios ante compaternitatem
vel post genitos et tantum cum illa persona
que de sacro fonte est suscepta.
Cum illius filii ... quotiens geniti
possunt contrahere matrimonium cum illa persona
quam suscepi de sacro fonte sed quilibet
filius meus vel filia potest contrahere
cum omnibus fratribus filiole mee et
sororibus. ¶ ~~De quadam regula compater-
nitatis. Rubrica.~~

Est preterea magna ambigui-
tas in canonibus de cognatione
sed cum quod nullus potest duas commatres
ducere in uxores ad quod datur
talis regula: Tu, fuge, que, me, mea,
tuus, me, levat, mea, natum, sit mea
uxor. Et est sensus illius versus
Tu commater que suscepit filium meum
vel filiam meam ipsa est commater
mea et eam non possum ducere in
uxorem. Cum dicitur in versu Tu fuge
me que suscepisti filium meum de
sacro fonte. Nam uxor mea a
me cognita suscepit filium alterius
mulieris de sacro fonte. Cum non
possum matrimonium contrahere cum illa mea
uxore mortua. Et ideo dicitur in versu
Tu fuge me tuus natum levat
mea uxor quotiens alio modo dicitur.

compaternitas nulla est prohibitio. Cum si
uxor mea de alio viro filium ha-
buit mulier que illum filium levavit
non est commater mea licet commater sit
uxoris mee. Et ita est ratio quia
uxor tuus mea solam amicitiam suam
communicat actionem sed non suam amici-
communicat passionem ... cum uxor mea
alicuius levat filiam intelligor
ego facere quod ipsa facit passionem
autem suam non michi communicat. Cum
tamen filius eius de alio viro genitus
de sacro fonte suscipitur a michi
vel pater vel alius unde compa-
ternitatem contraho. Solet autem queri utrum
aliqua contrahatur compaternitas inter
me et illam que tenet filium meum
cum sit cathecuminus et predicto levat
ipsum de sacro fonte. Videtur quod
quod plures qui suscipitur non est
filius vel filia ecclesie ~~...~~ nisi
antequam baptizetur in sacro fonte
et ideo pro illud quod tenetur pro illo
ad cathezizandum nulla contrahitur
compaternitas. Non enim contrahitur compater-
nitas nisi inter filios ecclesie. Cum
autem aliqua persona tenetur ad confirma-
tionem episcopi non contrahitur compaternitas
spiritualis nisi inter illum qui tenet
et personam que tenetur et patrem et
matrem illius qui tenetur. Cum si
teneo aliquam ad confirmationem ipsa efficitur
filia mea spiritualis et ideo non possum
eam ducere in uxorem similiter nec
eius matrem quia commater mea est.
[illegible]
Cum autem aliqua efficitur spiritualis
filia in foro penitentiali non est prohibi-
tum nisi tantum sacerdoti qui iniunxit
ei penitentiam vel aliqua est spiritualis cog-
natio nisi inter sacerdotem et suam
filiam penitentialem. Cum filius sacerdotis
bene cum eadem possit matrimonium contrahere
sed non cum filia baptismali sicud pre-
dictum est. ¶ ~~De eo qui ...~~

suscipit vel consanguineam corrumpit. Ag.
Patet ex predictis quod spiritualis
cognatitas superveniens matrimonium non
impedit contrahendum. Sed si sciens
inicium quantum ad thoro separari
coniugalem. Constat enim quod matrimonium post
contractum dirimi non potest. Legitur
autem in canonibus quod ille qui suscipit
de sacro fonte filium vel ab uxore
sua separetur sicut dicit canon quod de
his qui filios suos patrocinant non debet
nunc [illegible] hoc a thoro uxoris sue separari
debet sed magna est ei pena iniungenda.
Sit in medici debet ei ne debitum
ab uxore sua exigat sed tamen reddat
quia ad veritate uxor innocens qui
ter sua effecta est. Addit etiam
canon quod si aliquis vel aliqua per
ignorantiam vel negligenciam propriam de
sacro fonte suscipit prolem vel teneret
ut ad confirmationem debet ei iniungi pe
nitencia. Sed nunc [illegible] hoc vir et uxor
debent a thoro separari. Sed maior
difficultas est in carnali consanguinitate
vel affinitate ut cum aliquis post
matrimonium corrumpit matrem vel filiam
uxoris sue vel [illegible] sed [illegible] hoc a thoro
uxoris sue debeat separari. Et dicit
decretalis una quod si crimen fuit ma
nifestum debet fieri separatio thori.
Si non occultum non debet fieri separatio
sed iniungendum est corruptori quod
debitum nunquam exigat sed reddat.
Sed debent scire sacerdotes quid
sit debitum exigere. Debitum enim exactio
nis violenciam importat. Unde ex
actores vel exanctores dicuntur qui
per violenciam pene vel timoris ad
extorquendum. Si igitur ille qui
non ~~[illegible]~~ blandiciis et promissis
uxorem suam sollicitat ut inducat
eam ad concubitum ei consentiat non
dicitur exigere nec facit contra penitentiam ei
iniunctam. Cum agitur tales ad confessorem
venerint diligenter sacerdotes debent

Exigere debitum

inquirere utrum aliquam uxoribus suis
fecerint violenciam ad extorquendum
debitum coniugale quod si fecerint convenientem
eis iniungant penitentiam. Si autem per blan
dicias ad uxores suas allexit
potius videtur debitum reddidisse
quam exigisse. ¶ ~~Quomodo distinctio
de eo qui consanguineam corrumpit~~. go.

¶ Alia decretalis ita distinguit
aut refert utrum crimen sit notorium
vel occultum [illegible] offendatur ecclesia vel
non. Si non cum vehementer offenderetur
ecclesia veluti si corrumpit matrem
~~vel uxorem~~ sororem vel filiam uxoris
sue non potest exigere debitum sed continebit
incestum sive crimen eius sit manifestum
sive occultum et in hoc tamen uxor eius
sine nichil delinquit [illegible] vel
gravi punietur quia incestum con
tinebit sive velit sive nolit. Sed
certo quod occultum sit crimen, verum
est ei quod non reddat debitum. Uxor
eius petat debitum, ipsa nolit reddere,
consequenter uxor eius cuius rei
veritatem ignorat. Et alius iussit reddat
debitum exigat, quid iste faciat vel
sustinebit excommunicationem vel reddat debitum.
Si reddit tamen penam suam facit
et ita transgreditur [illegible] peccat.
Ex altera parte durum est esse excommunicatum.
Et dicunt quidam quod auctoritas ecclesie
precipiens ut reddat et eius obediencia
cum transgressione crimen excusat.
Aliis videtur melius, sed quod error
ecclesie non debet in mutare ~~[illegible]~~ manda
tum dei. ~~[illegible]~~ mandatum ante sacerdotis
ut reddat precipiens mandatum dei
est et preceptum canonicum, et ita licet
ecclesia ignorans veritatem precipiat
per errorem contrarium non debet obedire
crimine decepte sed tenetur ecclesia ei
obedire et eam patienter sustinere.
Quemadmodum eum ligat sacerdos iniuria
est ligatum et [illegible] a deus in
celis illa approbabit vel approbat

&

illaz ligationez quantum ad hoc ut ligatus obediat non tamen est iste ligatus maleficus i. non est extrinsecus a consortio dei maleficus tamen potest ei remedium dari in filios scilicet quod non mittet quod stabit in mandato ecclesie et ita absolutum et statim impregnationem vadat ut ad uxorem redeat. Si autem pugna vi non potest vel non vult qualitercumque est consilium quod ad episcopum accedat et totam ei veritatem confitendo aperiat et postea mittet quod stabit in mandato ecclesie in omnibus que non sunt contra deum sive salutem et sic absolutus quanto potest tempore citius commonem accipiat. Si autem etiam excogitatum remedium pasta scilicet non mittet si potest. ¶ ~~Quod aliquando quandoque peccat una persona alia non peccante. 81.~~

¶ Est autem sciendum quod sepe aliquando una persona peccat altera non peccat sicut dicitur casu quo legitima non peccat. Item iste maritus ille peccat igno-rati soror. Item iste maritus ille presumens ea suam certans vanitas cognoscit eam suam certans ... ille non presumitur in aliquo esse uxorem. Ille non peccat sed que scienter contra ut uxor eius. Sed que scienter tamen ut uxor eius quod tenebit necessarium commisit impetrum continebit nec unum ... quod unusquisque per magnam prelati dispensationem aliter impugnatur potest ut si est mune cula et tenella et impotens continet. Item dicunt sacerdotes quod ... comm ... tunc illa persona que facit peccat eo non petere debet scilicet ut minimo ... continebat ut dicitur est. Contra esto quod aliqua et talis prima est mancta in oculto ad sacerdotem suum veniat et velit contrahere matrimonium. Quid faciet sacerdos ille dat ei consilium quod ad episcopum suum accedat et rei veritatem ei ostendat et si aliquo modo non potest impedire matrimonium illud indicat prelatum ad hoc si potest quod celebret matrimonium aliquis sacerdos quod si fuit statim verum est consilium et est indicandum in hoc casu.

eodem modo indicandum quod ab post super voto contraxit matrimonium. Constat enim quod peccat et tamen tenet matrimonium in hoc casu. Item eadem persona que suscipit ter primam continebit impetrum fecit votum quodam et promissionem de futuro sed non simpliciter vovet continentiam et ita sequitur matrimonium firmum et stabile. ¶ ~~De duobus voluntariis impedimentis matrimonii. 82.~~

Sunt et alia duo impedimenta matrimonii scilicet voluntaria et non naturalia. Error scilicet persone est quando quis audito nomine et fama alicuius mulieris eam desiderat in uxorem et adducitur ei alia cum qua matrimonium decipitur contraxit credens eandem esse quam desideravit. Si postea ei veritas patuit istam potest dimittere et aliam ducere vel denuo in eandem consentire. Sed ... nullum fuit inter eos fuit matrimonium quia non consensit in istam sed in aliam. Item dicitur quando est non dicitur ei vis istam et ipse videt volo istam habere et istam eandem esse sicut istam esse hic quod videt eam esse hic quo sit sed consentire in istam. Et ad hoc dicitur dyaci quod non consensit in istam ut sit istam esse hic ymo aliam putat esse hic obiicitur tamen de iacob et lya fuit ei supposita cum qua dormivit cum vacillante se credens dormire et tamen cum sciret veritatem lyam dimittere non potuit quia stabile fuit inter eos matrimonium. Licitum enim erat plures habere uxores quia dicitur canon obiicitur iacob plures habere uxores. Ad quod dicendum quod sunt exempla ad consuetudinem non sunt trahenda vel potest dici quod iacob qui adduxit lyam sibi appositam non unquam tamen consensit in eam et eam habuit in uxorem postquam rachelem quam pluries habuit in uxorem. ¶ Error conditionis est quando

¶ Error scilicet persone ¶ Error conditionis

quis putat esse liberam cum tamen quia contrahit cum ea sit ancilla. Si autem eius servitus detecta fuerit, ipsam si in eam consentire noluerit dimittere et aliam ducere potest, potest quamquam non nisi in libertatem consensit personam.

~~¶ Quare error vel alicuius conditionis non solvat matrimonium. §~~

Solet autem queri quare error paupertatis vel alicuius conditionis non possit matrimonium solvere sicut error conditionis. Licet enim aliquis cum leprosa contrahat credens esse sanam, nec potest postea cum eius fuerit de lepra dimittere ipsam. Ad quod dicendum quod servitus magis est de statu hominis sive de substantia quam aliud accidit, etiam maior error servitutis est quam alius error. Nondum tamen quod circa servorum coniugia multa emergunt dubia. Si enim dominus alicuius servum habuit et alius ancillam, dicunt aliqui quod contrahere non possunt matrimonium sine dominorum suorum consensu. Servus enim et ancilla non possunt velle vel nolle sed pro voluntate domini sui et voluntate. Sed prout videtur michi bene potest sine consensu viri vel mulier sine consensu superioris. Licet tamen filius est, quia servus et ancilla quantum ad contrahendum matrimonium sunt libertatem habent proprie voluntatis. Esto ergo quod servus et ancilla consenserint de voluntate dominorum suorum et servum dominus ipsius vendat in partes remotiores, dominus autem ancille ipsam non vult vendere, quid faciat illa? Fugiat de domino suo et sequatur virum suum? Credo quod non, quia ut ait apostolus, servi estote subiecti in omnibus dominis vestris. Cum dominus suo faceret, si fugiens ab eo servum ei servicium substraheret. Credimus quoque, dominus consensit quod ancilla sua contraheret cum tali non potest negare quin

[Margin: servitutis precedit error / servitus quam alius error]

vir eius accessit ad eam licet, quin voluit et ad hoc per censuram ecclesiasticam compelli potest ecclesia compelli, sicut dicunt multi, quod ancillam suam ad partes illas vendat ubi vir suus manet. Sed esto quod servus et ancilla sine consensu dominorum suorum contrahant et hoc constiterit domino, non permittat ut recedant ab eis. Credimus quod sacerdos qui tales sine consensu dominorum suorum coniunxit personas graviter peccat, et nisi hoc promittat domini quod servo et ancille libertatem reddunt quod sine denunciacione matrimonio coniunxit. Item si servus et ancilla a suis dominis licentiam contrahendi petierint, domini quod dare noluerint, ipsis reclamantibus sacerdos eos licite coniungere potest, non enim possunt domini cogere servum et ancillam ut contineant.

~~De impedimento disparis cultus §~~

Disparitas cultus similiter unum est matrimonii impedimentum. Si quis christianus cum iudea vel pagana contraxit non potest unio, si consenserint etiam nisi sit nullum est matrimonium. Si vero paganus cum pagana vel iudeus cum iudea contraxerit verum est matrimonium. De hoc autem satis supra dictum est.

~~¶ De impedimento precedentis ligationis §~~

Est et aliud impedimentum matrimonii scilicet precedens ligatio. Si mulier fidem dederit alicui de matrimonio contrahendo, et postea dedit fidem alteri, michil per hoc facit, quia non licet nisi unam fidem quam dare possit, et non cogitur observare fidem primo datam. Si tamen cum secundo per verba de presenti consensit tenet matrimonium, quia fortius vinculum superveniens. Et item si dedit fidem duobus

et secundus frater eam quam alter cogno
uit ipse eam in uxorem habebit quia
uidentur non consensisse in carnalem
copulam tamen per uerba de presenti Est
etiam quidam canon antiquus qui
dicit quod si aliquis contraxerit cum aliqua
de presenti per uerba si secundus eam prius
carnaliter cognouit eam in uxorem
habebit Si non uult cogetur ad penitentiam
... alle propter iniuriam quam sibi
fecit occiderit de facili eam in
aliis autem regionibus hoc est permissum
in unitatem quia in rei ueritate
cum secundo contrahere non potuit sed secundo doc
tuens adulterium commisit Item
nominandum quod si aliquis per uerba de presenti con
trahat cum aliqua fide et postea mulier pec
cauerit et fidem obseruare nolit
compellenda est ad hoc et inducenda
da per ecclesiam Si tamen inuita per maritum
et tamen dicat ita quod nec per ex
communicationem ad obseruationem fidei
possit compelli est ab adulterio compel
lenda absoluenda et de lesa
fide est ei danda penitentia et postea
cum alio si uelit contrahat et hoc ideo
quia sicut canon dicit Coacta
matrimonia infelices habent euentus

De impedimento adulterii · 86 ·

Aliud est impedimentum matrimonii
scilicet adulterium dicit enim canon
nemo illa ducat in matrimonium quam
prius polluit per adulterium Istud
tamen obseruatur in duplici casu primo
Si dederint sibi mutuo fidem
adulter et adultera de matrimonio
post mortem uiri contrahendo uel si
unquam inter eos postea potest esse
matrimonium Alius casus est si ma
chinati fuerint in mortem uxoris
uiri uel mariti mulieris siue occide
runt siue non numquam autem eos de
cetero potest esse matrimonium Tercius autem
casus secundum quosdam additur qui talis
est quod si quis adulteram suam du

duxit et eam publice tenuerit post
mortem uiri sui eam in uxorem
habere potest sed hoc intelligendum
est nisi cum magna dispensatione
uel hoc ... tamen dispensat per duobus
precedentibus numquam De impedimento
iusticie publice honestatis · 87 ·

Aliud impedimentum est iusticia
publice honestatis ut gratia si
pater uel frater meus cum aliqua contraxerit
per uerba de futuro antequam cognoscat
eam moriatur uel per uerba de presenti
in eam consentiat numquam decetero potest
esse uxor mea et honestum non esset
et scandalum in populo si diceretur quod
patris uel fratris uel alterius consanguinei
proximi sponsam in uxorem haberem
Tamen pena est in multis locis consuetu
do ubi si aliquis habet unam filiam
et alter duos filios tales faciunt
dispensationem quod unus filius si uxorem
habeat illam si non moriatur secundus
debet eam ducere numquam non illam habere
potest que fratri suo promissa siue
desponsata fuit et hoc ortum
ueteri testamento habuit Cum enim
rex dauid senuisset et propter talem
non posset consultum fuit ei quod puel
lam quandam secum in lecto haberet que
ipsum calefaceret licet constaret quod
eam carnaliter cognoscere non posset
mortuo dauid cum adonias filius
eius eam ducere uellet in uxorem
non potuit uidebatur enim uxor
patris sui fuisse De impedimento
violentie · 88 ·

Aliud quoque impedimentum scilicet
violencia siue violenta
coactio Si enim violenter cum
aliqua per uerba de presenti matrimonium quis
contraxerit illam tamen eam relinquere potest
ita tamen quod eam non cognouit Sed hoc in
telligendum est de tali violencia uel
de tali metu qui posset cadere in con
stantem uirum ut si timeat

morte mutilacionem vel tale aliud
Si enim imminet metus persone vel si
dampnum timeat persone extrinsece
tu compulsus cum aliqua sit contraxe
rit eam postea relinquere non
potest. Notandum tamen quod aliquibus metus
magnus est uni persone quam parvus
est alteri. Unde legitur in quadam de
cretali quod quedam puellarum sub
potestate patris constituta ut in
quadam consentiret invenem in
iuriis et terroribus compellebatur et cum
ducebatur ab ea vir tamen istum habere
in virum flendo respondit volo. Reple
bat etiam cum ad ecclesiam ducebatur
et postea dixit quod numquam eum haberet
in virum nec umquam voluit intrare eius
lectum. Et dicit dominus papa in illa de
cretali quod lacrime etc. sufficiebant
ad probandam violenciam. Preditus
non metus potuit compellere innocen
tem puellam ut consentiret se velle
eum habere. Numquam tamen ore non consensit.
Unus tamen casus exceptus est de
violenta copulatione in quo non
impeditur matrimonium, ut si quis
consuetudinem habeat veniendi ad
aliquam et corrumpit eam si tandem
deprehendatur cum ea et propter magnam
violenciam cogatur matrimonium cum
ipsa tenebit matrimonium sive velit
sive nolit. Item legitur in canone
nec quod quidam ita deprehensus
iuravit quod decetero semper eam in
qua fuerat deprehensus in uxorem
haberet et uxorem suam propriam non
clamaret. Ubi dicit canon quod cum
non fuit peccatum illam habere in
uxorem quam habuit a concubinam
tenuit iuramentum et eam deceptam
dimittere non potuit. Sed quia propriam
fuit uxorem deserere et illam non
clamare ex ista parte nullum fuit iu
ramentum. De impedimento impo
tencie coeundi . 89.

Est et aliud impedimentum
matrimonii scilicet impotencia coeun
di. Ut si quis cum aliqua
contraxit et cum ea coire non possit.
mulier hoc approbato illum dimittere et
alium accipere potest. Similiter si vas mulieris
ita parvum sit et artum quod ad usum
virilem non sit ydoneum tamen potest
vir etiam dimittere uxorem et alteri
matrimonio coniungere nisi possit per artem
cirurgicam subveniri. Accidit enim
in quadam muliere vas illud parvum
sic dilatari ita quod etiam concepit
post matrimonium et peperit. Item tamen si fuit
impotens coire distinguendum
est utrum sit maleficio impeditus vel
naturaliter frigidus vel utrum vile membrum
ita habeat dispositum quod coire non
possit vel utrum expertus fuit et
vilia dimisit. Si non per sortiarias
impeditus fuit quod perpendi potest. Si
autem matrimonium illud aliquem inde
rei cognoverint fuit non debet tamen
matrimonium separari sed debet vir et mulier
ieiunare et orare ut deus illum
actum absolvat maleficio. Constat
enim quod sepe mulieres sciencia exigentibus
dyabolus accipiunt ita membra suis li
gant quod debitum usum corporis habere non
potest. Sicut quondam quidam primus con
tigit quod quedam sortiaria virum quem
eam relinqueret impedivit ne
posset cognoscere aliam quam legitime
ante super duxit. Fecit enim incanta
tiones suas super claustrum seram quod
impotentem quemdam misit et clavem
pariter in alterum et sic dyabolus permit
tente vir ille factus est impotens
cum uxore sua coire. Si non apparet
defectum vilis membri impotens
coire fuit et vir forsitan se esse
dicat potentem quia caput
est mulieris incumbit probatio nisi
mulier vero expectat iudicium

a corpis inspectionem tacem indiciu
semp pbationem pcedit, deit g° ali
qi sagaces matrone fideles et
bone fame, et mebra genitalia
inspice, deit iurare ut videant
si vir ille mebra heat ad coeundu
ydonea vel no vel ipius mulieris si
in eo compendi possit veritas mebrorum
inspiciant. Et sm q ille dixerit
iudicium stabit. Si no mebra heat
ydonea puta mulier si valit sit
ita frigidus q ad hoc sit i inutilis et
hoc simul cu muliere confessus fuit
credendu est nec hoc dicat in malicia
quia forte libenter separari diligit
Inquirendu est a vicinia si qua
sunt ibi doli malicie suspicio, et
sedm q illi dixerint iudicandus e
Si aut post separationem viri posse
coire. ... fuit etiam si illa cu
alius contraxerit. debz tn priori viro iuter
p ecclesiam q separatione illorum de,
cepta fuit restitui. q si idem valuit
cogendi sunt vivi tn si plem ex s°
viro suscepit legitima. pp auctez
ecclesie est et imprimis succedet heredi
tatem. Sicut si aquius impegna
tionem impotens fuit et crediderit
mortuus. et mulier cu alio contrahat
si ptmo ille redicit uxorem suam
resabebit, pls cu s° vio contracta
legittima est. quia auctoritate ecclesie contra
rat Si no mulier dicat vir esse fri
gidum s vir dicat contrarium et p insp
tionem corpis no possit sit pbatio,
tunc post cibum et potum in uno lecto
sunt collocandi. et plures noctes
sagaces adhibeant mulieres, et
si semp mebra viri invenite et qi
mortuum fuit i ventu, bn potuit
separari, nisi pbari possit q pma
lectum contigit. Sunt n. no stati
separandi sunt s expectari debz ut
pdcm est, n° si deus talem velit

absolvere, videatur q si no curatur se
parari debz. Si aut postea cu alqua
contraxerit matrimonium tenebit et no
ad priorem redibit, etiam si possi
bilitas gubernandi sibi data fuit,
maleficiatus enim quibz quo ad
omes, no aut quare no dz redire
ad priorem sic est, cu n. maleficiatus
esset quo ad ipam rati inter
quos eos fuit matrimonium. Cu s° no
erat quam maleficiatus no fuit ra
tu fuit et stabile matrimonium,
serius est denaliter frigidus ille
n. eam illam cognoscere pt. Et isto
q stat aliqua mulier vero esse spado
ne sive natur. frigidum vel etiam
quatuor maleficiatum et tn cu eo velit
cohabitare quia forte dives est. Cur
tur utrz sacerdos debeat tales
coniunge et distinguunt quidam,
q si ille ad hoc dicat etiam ut ab
ista animo eam no debz continua pro eius
auctem pravare. Si no dicere velit
eam ut res eius custodiat, et in
aliis honestis obsequiis preter
thoro serviat, bn pnt ut dicunt
vel dicit audiundicaz vite consuetudinem
consentire et perpetuam castitatem
pmittere vel vovere, et cogendi sunt
postea simul manere, ac si vim
inter eos esset matrimonium. Sicut enim
dicunt no pt esse verum matrimonium nisi
fiat consensus in carnale copula
quia sicut vr dicere beatus augustinus etiam
beata virgo in carnalem consensit co
pulam s sub condicione, scz si deus
ei revelaret q cu viro suo dormi
ret prius aut vatu servat virgi
nitatem s simili sub condicione si
deus ei revelaret alit. Si aut
vir expertus fuit et velia amisit
distinguendu est utrz ante matrimonium
vel post hoc factum fuit. Si ante n. matrimonium
fuit matrimonium si mulier ignorat
no n. consensionem s virgo consensit

Et non postea matrimonium nullo modo separari
possunt quia verum inter eos et legiti-
mum est matrimonium. ¶ De impedimento
adoptionis .90.

Est autem aliud impedimentum matrimonii
secundum leges seculares quia filio
adoptivo patre mortuo adop-
tantis cum uxore illius non potest contrahere
et mulier illius mortua uxore sua
cum sua filia contrahere poterit adoptiva
filius tamen adoptivus alicuius non
potest contrahere cum eius filia adop-
tiva. Est autem adoptio in extraneum
constitutio qua quis aliene potestati
subicitur iure successionis heredi-
tatis ab intestato. Sed dicunt multi
quod nichil ad leges seculares perti-
net de constitutionibus circa matrimonium
faciendum canones in legibus
se predicant. Sed canones non inve-
niuntur [?] hodie de talibus adoptio-
nibus quia etiam hodie non fiunt
in ecclesia. ¶ De impedimento interdicti ecclesie .91.

Aliud quasi impedimentum est
secundum interdictum ecclesie. Est autem quod-
dam generale interdictum ut non
contrahatur matrimonium ab adventu
domini usque ad octavam epiphanie et item
a septuagesima usque ad octavam
pasche quia illud tempus sanctum ie-
iuniis et orationibus est vacandum.
Si autem quis illo tempore uxorem
duceret potius sponse sue amplexi-
bus quam ieiuniis vacaret. Et
ideo non tunc sunt celebrande nuptie ad
aliquos in matrimonio coniungendum.
Verum tamen in quibusdam locis consue-
tudo est quod si quis habeat fornicariam
et contrahere velit cum ea bene hoc
tamen sustinet ecclesia melius est
enim eam coniungi quam
in fornicatione. Hoc patet quod si vir
vel uxor ad confessionem venerint
debet eos sacerdos monere si pos-
sunt quod contineant in illo tempore in quo
prohibitum est matrimonium contrahere. Reddere
tamen debitum tenentur propter periculum
fornicationis. Sed peccant exigendo.
Notandum est autem quod hec prohibitio
ecclesie matrimonium non dirimit iam con-
tractum. Cum si quis in illo tempore con-
traxerit matrimonium est licet contrahen-
do peccaverint. Est alius magis
dubius casus secundum quem contrahere volunt
cum aliqua et dicitur quod sunt prope
illegitime ad contrahendum vel per
consanguinitatem vel affinitatem vel ad
tale et eis autem ecclesia precipitur
ne contrahant antequam declaratum fuerit dis-
cussum. Queritur si post hec [?] nichilo-
minus contraxerint si matrimonium sit. Et
dixerunt quidam non esse matrimonium
sicut etiam videtur dicere quedam
decretalis sicut inter dominum ecclesie fecit
ne esset matrimonium in quarto vel sex-
to gradu ita potest facere ne sit
matrimonium inter aliquos in illo dubio.
Sed quidam tamen hoc intelligendum esse
dicunt de interdicto per constitutionem
quam ipse autem esse non facto. Si
autem ecclesia faciet hec interdictum, aliqua
alia subsit causa non dissolvitur
post contractum. ¶ De impedimen-
to raptus .92.

Sequitur aliud matrimonii
impedimentum scilicet raptus
quod etiam tenere in foro seculari possunt [?]
rapite cum in detestato illius
in antiquis canonibus institutum
fuit quod inter raptorem et raptam
matrimonium esse non posset. Sed etiam
obstante tamen eam rapuisset vel
eam uxorem sponsasset vel haberet [illegible]
ipsa postea consentire vellet.
Istud tamen mutatum fuit et ita
constitutum quod si rapta et parentes
eius nollent consentire redderetur
ipsa parentibus et raptor predicte
sue penam ei reddat vel in alio
matrimonio honesto copulari possit.

Si autem raptor et rapta consentire vel-
lent postea per aetatem primam intelligo se
contrahere possunt. Sed illud tamen hodie non
multum in ecclesia observatur. Multos
enim raptores vidimus compelli ad
contrahendum cum aliis quas rap-
uerunt. Solet autem quaeri utrum extra-
ordinaria pollutio impediat ma-
trimonium. Ubi scilicet aliquis cognovit
aliquam extraordinarie. Utrum
ipse possit contrahere cum sorore illius
et videtur tamen quod sine carnali
commixtione non contrahitur affini-
tas. Non autem est carnalis commixtio
extra vas naturae et nec peccatum est
si fiat pollutio talis in quocunque
membro sed tamen in illo nisi sit in membro
fiat nec dicitur commisceri esse solet dubium
si aliquis dicat se cognovisse
aliquam extraordinarie quod ei sit credendum
magna enim est praesumptio contra
eum qui cognovit eam praecipue
[illegible] carnaliter quam alio modo et carnaliter
in illo membro probari potest. Sed credendum
est illi etiam quod in secreta confessione
confitebitur sacerdoti. ~~Aliud im-
pedimentum~~ raptus

Sequitur aliud matrimonii impedimentum
scilicet raptus quod etiam tamen in
foro saeculari punitur capite. Cum
in detestatio illius in antiquis
canonibus constitutum sit quod inter
raptorem et raptam matrimonium esse
non posset sed contra obtinet eam
quam rapuisset ut eam uxorem
duxisset vel haberet et ~~supra~~ //

~~De impedimento enormitatis delicti~~

Aliud scilicet impedimentum matrimonii
scilicet enormitas delicti. Dicunt
enim canones quod si quis uxorem suam
occidit vel sororem suam [illegible]
vel matrem vel [illegible] matrimonium con-
trahere potest [illegible] si dicto [illegible]
est autem sit matrimonium et distinguit

quidam quod duobus modis [illegible] contrahi potest
scilicet prohibitio [illegible] prohibeatur quod de
facto non contrahat cum aliqua et cum
contrahat vinculum est matrimonii. Sed [illegible]
sic est contra prohibitio scilicet quod nullum
inter ipsum et aliquam personam esse
possit matrimonium licet tamen de facto con-
trahat nihil tamen est quod fuit et per
hoc etiam tales facere constitutio praeter
tamen in multis non cognitione dilatare
et coarctare matrimonium sicut aliquis ex
constitutione ecclesiae non fuit matrimonium
inquisito [illegible] modo cum est. Sed non plene
determinate quousque extenditur
haec ecclesiae potestas scilicet utrum constituere pos-
sit quod sit matrimonium inter album virum
et nigram mulierem. Sed illud dispu-
tationibus est relinquendum. Quamvis quod
leges saeculares liberabant quemque virum
occidere adulterum cum sua uxore in-
ventum quod tamen non videtur. Sed
tamen ei amputare virilia nec de facto
sic crudelitatis imitatorem quietum
ad [illegible] etiam [illegible] consti-
tuit ut ei qui uxorem occidebat
amputetur ipsius virilia ut nunquam
de facto possit [illegible] matrimonium ad
[illegible] crudelitatis imitatorem
generandum. Et sicut constitutum est
in legibus saecularibus quod si aliquis
inveniret virum cum uxore sua
[illegible] impossibile non posset
evadere quia nulli loco poenis
fornicatio intelligetur quia adul-
[illegible] ita constituit ecclesia quod si aliquis
cum uxore sua inveniret et ei
virilia amputaret [illegible] non [illegible]
[illegible] excusatus esset dummodo
legis statute [illegible] non excederet
sed non amplius [illegible] pro facto
non laederet excusatus esset //

~~De confirmatione~~ // [illegible]

Restant adhuc duo sacramenta
scilicet confirmatio et extrema unctio

Horum notitia sacerdotibus est necessaria
Est autem confirmatio unctio crismatis
episcopi in fronte facta ad robur forti
tudinis dandum et audacie Quia spiritus sanctus
datur ad multa quandoque enim spiritum sanctum
recipiat aliquis per gratiam ad hoc spiritus sanctus
ei potest dari amplius vel ad opera
tionem miraculorum vel ad prophetie u
sum vel ad curationem sanitatis vel
ad robur audacie et firmitatis
Et est sciendum quod aliquis sine tali
confirmatione decedens non minus
est plenus christianus ut animus si carita
tem habet salvabitur Verumtamen deest
ei aliquid scilicet in suis constantie audacie
contra persecutores et demones quam
si esset confirmatus plenius haberet
Unde peccant adulti si sciant se non
esse confirmatos nisi pro confirmatione
ad episcopum accedant et parentes si non
a crismate possunt parvulos suos
ad confirmationem transmittant et
est generalis regula omnibus iniungenda
Sacerdotes quando ea die ad confessionem sui
parochiani venerint requirere
ab eis debent utrum sint confirmati
vel non vel utrum habeant parvulos
non confirmatos et instruere eos quod
facere debeant Sed propter huius sublimi
tatem confirmationis vel venerationem a mi
noribus non confertur sacerdotibus sed
tantum ab episcopis Hoc enim significatum est
per hoc quod spiritus sanctus in die penthe
costen super apostolos descendit Prius
enim erant timidi et propter iudeorum
metum absconditi Sed postea audac
ter exierunt et ante reges et
presides sine metu mortis publice
predicaverunt Antiquitus tamen quidam
erant episcoporum vicarii qui corepi
scopi dicebantur et vices episcoporum in confir
matione et quibusdam aliis sup
plebant Sed quia contra episcopos multa

sibi non ad eos pertinentia usurpabant
nomen eorum ubique est deletum Est
autem pessimus laycorum usus qui con
firmatorum frontes cum serica fascia
non ligant ad .n. crisma sit
sanctum est per honestam ligaturam ab
omni immunditia custodiendum et
circa diem ne sordetur crisma confir
mati debet ligatura Super hoc layci
a sacerdotibus sunt instruendi Est
preterea notandum quod in confirmatione
sepe mutatur nomen confirmati
potest enim episcopus in confirmatione alicuius
nomen suum mutare Solet etiam
nomen ipse in missa mutatur conferre
tur enim quasi novus homo nascitur
et ideo novum nomen suscipit Cum
enim conscribitur ipsa datur ei liber
in quo sunt nomina antecessorum suorum
scripta et in libro aspiciet nomen
illud habebit quod scriptum invenit in
illa pagina quod primo apparuit De
extrema unctione capitulum

Extrema unctio est sacramentum
unctionis quod confertur infirmis
ad diminutionem pene vel purgato
rii vel morbi corporalis et ad remis
sionem pene temporalis Sed primo In
tem enim unctione sepe alleviatur
dolor patientis et semper aliquid di
mittitur de pena purgatorii Et ideo sicut
predictum est extrema unctio unum est
illorum unde per que pene satisfacto
rie relaxantur Unde reprehendendus
est error laycorum qui nolunt recipe
re unctionem extremam nisi tunc in morte
te consultius enim est inungi a prin
cipio egritudinis Ait enim beatus Ja
cobus Infirmatur quis in vobis
inducat presbiteros ecclesie orantes
et ungentes oleo sancto et alleviabit
bit eum dominus et si in peccatis est di
mittentur ei Patet ergo quod nisi per
extremam unctionem curant ab ecclesia nec

pena. Alius quoque laycorum error
reprehendendus est dicencium quod nulli
post hanc vitam uxorem suam tam
generaliter. Dicunt eciam quod semper deuoto
debet esse in abstinencia. Et hec omnia
sunt falsa. Unde tamen quod sit virtus est
sunt falsa vii tamen quod sit virtus est
in maiori prudencia corporis suum debet
custodire et magis quam prius a sor-
dibus abstinere ut tamen quod hic dicitur
mancipato uxorem non sit contraria debet vi-
tare. Sicut eciam sacerdos ordinem
licet postea ad maiora maiori ordi-
ne quam prius se debeat custodire.
¶ Est preterea notandum quod extrema unccio
licet post annum secundum consuetudinem
eciam iterari. Sicut eciam eius duat
per annum sicut penitencia quocienscumque peccatorem
in anno firmatur et ideo videtur et
contrarium confirmatur semper iteratur in fine
anni per crisma non quia vetus sunt
crisma benediccionem et virtutem vmquam
amittat. Sed licet ideo fit quia vetus
forte totum consumptum est et quia est
novum crisma in maiori reverencia
haberi debeat non tamen dicitur extrema
unccio quia non possit sequi alia
sed quia sepe solet ita contingere quod
talis unccio datur in extremis labo-
ranti. Sicut autem confirmari debet hic quod dicitur
beatus Jacobus plurali inducuntur quibus
in verbo quod non sufficiat unus presbiter
sed hoc dictum est de consilio valet enim
plus oracio plurium sacerdotum quam
unius. Sicut magis prodest pluribus con-
fiteri sacerdotibus quam uni propter plures
erubescencias quarum quelibet valet
tamen ad deponenda peccata. Et tamen sufficit
confiteri uni. ¶ De clavibus et quot
sunt claves .96.

Post hec dicendum de clavibus.
Et quidam dicunt quod una sola
clavis est scilicet potestas ligandi
et solvendi. Sicut enim eadem clavis
est qua aperitur et clauditur hostium
ita eadem est qua aliquis ligatur
et solvitur. De sciencia non ligandi et
solvendi dicunt quod non est clavis
quia multi sacerdotes ita stulti sunt
quod nesciunt quid ligare debeant
et solvere. Unde non potest dici quod claves
habeant scienciam. Alii tamen dicunt quod potestas
ligandi est una clavis alia sol-
vendi. Sciencia non ligandi et solvendi
tercia. Videtur tamen secundum eos quod iiii[or]
debeant esse claves. Sicut enim
una clavis est potestas ligandi et
alia potestas solvendi, ita debet esse
alia clavis sciencia ligandi et alia
sciencia solvendi. Sed melius est ut
dicatur quod due tamen sunt claves,
una potestas ligandi et solvendi, alia
sciencia ligandi et solvendi. Et sicut
videmus quod aliter rebus se habet in phisica
naturali per quam corpora curantur et
aliter in theologia sive phisica qua anime salvantur.
In phisica enim naturali curari potest quicumque
sciam habet curandi secundum artem medi-
cinalem. Sed in theologia nullus
curare potest animas nisi ligandi et
solvendi habeat potestatem. Difficilius
autem est quod utroque quamvis sacerdos ha-
beat potestatem claves scilicet scienciam ligandi
et solvendi. Ad hoc quidam dicunt
quod sacerdos non est sciencia ligandi et
solvendi, sed obnoxietas sive reatus
ligacio qua quibus astringitur
ad hoc ut ligare sciat et solvere
sive sciat sive non. Quociens
enim assumit quis ordinem sacerdotum
ad hoc obligat se ut sciat liga-
re et solvere. Et si nescit non tamen
ad istum semper est in mortali est
peccato, nec tenetur scire et nescit
quo et quando et quibus in angore
debeat penitere et quos cognitare
vel absolvere. Sed multis ista opinio
non placet. Sicut enim aliquis pru-
ripis cantor non dicitur habere claves

quas forsitan amisit licet omnibus officium
sit claudere et aperire. Ita sacerdos licet
suum officium sit ligare et solvere tamen
nichil facit stante sic dicitur non solvere.
Ideo melius dici potest quod unicuique conferat
potestatem aliquibus ordinatur iuxta divinam
quantitatemque sibi debet scientiam. Ipsi
enim in susceptione ordinis sacerdotalis
aliqua nova scientia ordinata a deo
datur vel prescita augmentatur, sed
erit carisme exinde sacerdotali ordi-
nis datus spiritus prophetie et ita quilibet
sacerdos habet claves scientie quamvis tamen
magis quidam minus scientie quam deus
maiorem vel minorem dat scientiam.

~~De potestate sacerdotum .97.~~

Est autem sciendum quod quilibet sacer-
dos potestatem habet ligatam et
limitatam preter solum papam. Ille
enim solus ubique ligare potest et solvere.
Quilibet alius sacerdos non nisi in certo lo-
co et certas personas. Et episcopus non
potest solvere et ligare nisi in sua dyo-
cesi et suos subditos. Et minor sacer-
dos non nisi in sua parochia et suos
parochianos. Sunt claustrales et ge-
neraliter qui nullam habent parochiam
nec aliquam curam animarum, nullum ad
confessionem possunt recipere, neque ullum
quem possunt ligare vel solvere nisi relax-
ata sit eorum potestas auctoritate episcopi vel
alicuius prelati maioris. Dubitatur
autem de hoc quod dicitur Matthei: Quecumque
ligaveris super terram. Hoc autem dictum
est omnibus sacerdotibus qui iuste et
discrete agunt. Qui vero nullam habent cul-
pam ligant et talis non est liga-
tus in celo quia deus ligationem
illam non approbat. Ad hoc dicendum
quod deus illum habet pro ligato quantum
ad hoc quia vult ut obediat et
non impugnat rumpat unitatem ecclesie
quia ut pastoris sententia sit iusta
sive iniusta semper est tenenda

nisi pastor errorem suum exprimat, ut
si dicat: excommunico te quia
credis in deum trinum et unum. Sententia nulla
est et ideo non est timenda. Similiter si
iudex ferat sententiam manifeste contra
iura scripta ut aliquem post appellationem
excommunicaret alienum parochianum
nulla est sententia. Si forte alienus
ratione delicti vel contractus efficia-
tur eius et si alienus in ecclesia mea
vel parochia furtum fecit vel con-
tra matrimonium contraxit, iam quantum
ad hoc meus effectus est parochianus
et si delictum noluit emendare
possum eum per excommunicationem li-
gare. ~~Quando pastoris sententia est iniusta~~

Est autem sententia .98.
pastoris iniusta tripliciter: ex causa,
ex animo, ex ordine. Ex causa quando ille
qui ligatur nichil deliquit. Ex animo
quando quis propter iracundiam vel invi-
diam aliquem excommunicat. In utroque istorum
casuum licet sit iniusta sententia tamen est
tenenda. Ex ordine autem iniusta
est sententia quando non servatur ordo iu-
diciarius, scilicet contra constitutiones canonum,
ut quando iudex excommunicat aliquem ad
iudicium non vocatum neque per testes
convictum neque in iure confes-
sum. Et sciendum quod nunquam excommunican-
dus est aliquis nisi pro sola contumacia,
ut si vocatus fuerit ad iudicium venire
noluit vel postquam noluit parere vel
si sine licentia a iudicio recessit
quamvis eum tunc aliquis commisit
nunquam excommunicandus est si vel per testes
suum vel per ecclesie mandatum emendare
noluit. Si autem iudex per ordinem
iudiciarium non observavit ita
quod ex toto rumpat ordinem iudicii
dicunt fere omnes quod tunc non tenet
sententia. Utrum in articulo quilibet sacer-
dos potest ligare et solvere .99.

Sciendum etiam quod quilibet sacerdos
in mortis articulo ligandi et solvendi
habet potestatem scilicet in mortis periculo
ut si sacerdos aliquis advenerit
qui possit morientem audire confessio-
nem et ipsum absolvere, sed tunc non debet
ipsum ligare id est aliquam penam imponere
quia morienti cum nunquam iniungenda
est penitentia expresse sed innotescenda.
Audita namque penitentia confessionis sacerdos
ei dicet: tantam penitentiam debes fa-
cere si vivis, sed nunc quia ad fo-
rum dei vadis scilicet ad purgatorium
illam tibi iniungo penitentiam. Dicens enim
quantum voluit et quod deus voluit
[illegible] recipiet emendationem. Si autem
supervixeris admoneat ut tibi debi-
tam iniungat penitentiam et debitis (?). Potest
etiam diaconus (?) laycus sicut dicit
Augustinus (?) alicuius confessionem audire, sed
quia non habet clavem non potest eum ab-
solvere vel ligare. Valet autem ad
hoc laycorum confessio quod erubescentia
confitentis est magna pars satisfac-
tionis. Si non contingat copiam sit (?)
presbiteri nisi ribaldus vel histrio non
est tutum ei confiteri quia revela-
ret omnia que audiret. Et si a con-
fitente enorme peccatum audiret
magnum scandalum inter omnes au-
dientes faceret. Ex hoc patet quod multum
layci peccant qui intrant vel immi-
tant (?) incitant dampnatum ad pati-
bulum ut quidquid nequam fecit co-
ram omni populo confiteatur. Et quod hoc
periculosum sit accidit sic (?) dicitur quod est proprie (?)
si multa fecit enormia quibus
auditis totus scandalizatur
populus. Sicut contingit alicubi quod quidam
ita iniquitatis fecit iniuria (?) que
ad hoc (?) [illegible] confessus est co-
ram (?) [illegible] magnum fuit in populo
scandalum dicitur quod est pro (?) sua
dicit (?) dampnato quod sui (?) [illegible] foras

accusaverunt et eorum peccata revelet, nullo
modo in confessione aliena scilicet ipsa debet
confiteri peccata sua. Unde si quis confiteatur
quod adulterium vel homicidium commisit
non debet dicere cum qua muliere adul-
teravit ut (?) quod dicat quod hominem
occidit. Ita tamen quod circumstantias non
occultet scilicet si sacerdotem vel monachum
vel dominum suum occiderit. Et ita de
aliis intellige circumstantiis. Et autem
regula generalis est quod nunquam ali-
quem quis detegat peccatum cum quibus
confiteatur suum. ¶ ~~Si ille peccator con-~~
~~fiteri cui voluerit~~ [illegible]
Solet autem queri de clericis
utrum possint confiteri cui
voluerint sacerdoti et utrum
quilibet sacerdos potestatem habeat eorum
in confessione clericum absolvendi.
Est autem istud antiquum privilegium
omnium clericorum quod confitentur cui-
cumque vellent, sicut aliquis causam
habens querelam contra aliquem quemcumque
hominem alium virum potest eligere qui
partem faciat ut se et illum, sicut
cum iudicii illa sit [illegible] quia
iudex illum debet compellere ut [illegible]
[illegible] sed nunc aliter est ubique
quia illa sustinet episcopus quod clerici
sue diocesi confiteantur ali-
cui nisi sibi et quod ad hoc constituit
et hoc [illegible] faciunt decani. Decanis (?)
[illegible] sui capituli. Sicut etiam ab-
bates sustinere nolunt quod quis
de conventu suo confiteatur alicui
nisi sibi vel decano (?) speciali licentia
alicui fratri. Et hoc non faciunt ut eorum (?)
secreta cognoscant et ad quod peccatum
sit quilibet pronus. Et ita sciant quibus
[illegible] obedientias possint com-
mittere et quod [illegible] peccatum ad quod
pronum esse [illegible] quilibet [illegible]
Contingit autem in quadam abbatia
quod quidam frater [illegible]

quod prius voluit in confessus mori /
Abbas non aliquo modo voluit ei dare
licenciam alteri confiteri / Ille non
in extremis laborans quendam vocavit
de fratribus et tamen suum illi est con
fessus et sic mortuus / Abbas autem
quando eum mortuum sepeliretur precepit
fratres autem ad libitum loci episcopi et
aliorum virorum consilio in simul [illegible] se
pelierunt eum Abbas non nunc vinci
post ut dicitur impetrare potuit
Item alia videtur [illegible] mona
chorum consuetudo periculosa quod nullum
voluit in suum recipere monasterium nisi
devoveo omnia que prius fecerat
peccata confiteatur abbati / quibus ple
ne et perfecte peregit penitentiam non indigeat
iterum confiteri / nec non passus fuit re
cidivum et ab aliis moribus se con
vaculit immaculatum Hoc autem ideo
fecit ut statim de periculo omnino con
fitentibus et ad que prius fuit po
[illegible] in seculo sic et sic melius custodi
ri possit in claustro et auferri
in [illegible] peccandi occasio / Qui
autem boni viri sancti et literati eo
ordine dimiserunt quia ut ab
bas eorum secreta sciret omnia
voluerunt ¶ De periculo indiscreto
rum sacerdotum Ca. 101.

Notandum quoque est quod dicit liber
Angelus quod si quis habeat sacerdo
tem indiscretum magis discretum
cum confiteatur queat / Hoc tamen non potest
fieri sine licencia sacerdotis proprii
/ nullus enim quantumcumque indiscretus sit
contempnere proprium debet sacerdo
tem / Sed prius ei confiteri debet et post illa
petet licenciam alteri confitendi / et si
plus sacerdos dare licenciam non
velit ad superiorem et ad episcopum
vel ad alium prelatum accedat / et
eius sequatur consilium / Solent
autem multa contingere in isto casu pe
ricula / Contingit enim quandoque quod sacerdos
nescit quam penitentiam tali pro peccato de
beat iniungere / Item contingit quod
sacerdos ebriosus est et lingwa
preceps et sepe confitentium detegit
peccata Unde parochianus timet confiteri
illi sacerdoti / Item contingit quod proprius
sacerdos subditi domos combussit
vel aliud sibi dampnum intullit
et est sacerdos valde iracundus
et si sciret quis hoc dampnum sibi
fecisset in eius machinaretur mor
tem unde ille timet confiteri / Iniun
ctum sibi necessarium est consilium superioris
prelati / Sciendum quoque est quod pro
chianus suum absolvere potest a vinculo
simplici / Sed religare non potest nisi
dudi / potest enim ipsum absolvere a vin
culo peccatorum et a vinculo pene sue
ad tempus relaxando et a vinculo
excommunicationis vel suspensionis li
gare non non potest vinculo pene vel
excommunicationis maioris vel minoris /
Ca Item queritur quomodo sacerdos possit ali
quem absolvere a vinculo peccatorum cum
solus deus peccata dimittit / Peccata
autem penitens ad sacerdotem
accedat sic est vere contritus quod
ad culpam omnia sunt ei dimissa
peccata atque igitur cum absolvit sacerdos
et dicit quandoque quod est factus / sacerdos
absolvit deinde a peccato i. absolutum
ostendit / Hoc autem videtur esse factum sacerdos
non tamen in ecclesia nec alibi proprio ostendit
quibus ad confessionem venit / Ideo me
lius est dicendum quod sacerdos
penitentes absolvit a fori penalis
obligatione et a [illegible] impedicione
Et in foro iudiciali est simile / ab
[illegible] coram iudice debitum
petit / Sed in rei veritate nichil ei
debet actor sciens testes producere
et appellatione cadit / iudex vero
quia nichil debuit reum non absolvo

sed absolucione

sed obstinatione iudicialis absolvit
necessarium oportebat alium papa vel hic ad iudi-
cium venire et ab actore ipsum absol-
vit petitione non de retento nunquam
tale debitum possit petere / Similiter
sacerdos non absolvit penitentem
a peccato quia dimissum est ei prius
in contritione / sed nunquam et ad hoc ab-
solvit cum necessarium oportebat eum
papa vel episcopus peccata ad confessionem venire
et contra ad hoc quod dyabolus decreto de
hoc peccato contra ipsum nullam possit
querelam habere etc. De indulgen-
tiis prelatorum Capitulum 102

Est item valde dubitabile quod
quidam prelati indulgentias
et remissiones faciunt penitentie
omnibus benefactoribus sive ecclesie et de iniun-
cta sibi penitentia 40 dies vel plus
vel minus relaxant eis sive sint de ali-
eni sive ipsorum parochiam cum nullus liga-
re vel solvere possit aliquos nisi parochi-
anos est. Et hoc quidem verum est si
forte unius episcopi sive parochiani non
consenserint quod ratam relaxationis ha-
beant quia alibi in venire pote-
runt / sed item quia relaxantur x dies
de aliqua penitentia certis qui relaxantur
eis papa vel episcopus ac omnium non inter vos non in-
iungatur aliquid sed forte peregrinationes
et elemosina vigilie vel aliam et
orationes vel aliquid tale quod quomodo relaxa-
tur talibus cum eis dicatur relaxa-
mus vobis x dies de iniuncta penitentia
nunquam si iniuncta sibi fuit peregrina-
tionem quam non possit nisi xl dies perficere
absolutus est si faciat iter 30 dierum
et sic locum peregrinationis sive et tunc
redeat Et placet quidam dicere quod
si aliter per certo tempore penitentia iniungatur
et x dies sibi de penitentia relaxantur
omnia que per illos x dies debebat
facere relaxata intelligantur / Alii tamen
dicunt quod nullus sit preter deum qui tantam
quantitatem pro peccato debeatur penitentia nisi quod sancti
sancti reuelarunt ecclesie quod unum peccatum pe-
nitentia iniungatur septenis alii
biennis alii triennis et sepe secundum
diversam iustitiam maior debeatur
vel minor Ad hoc tamen valet talis relax-
atio penitenti quod si ante ecclesie aperte
penitentia sibi relaxata cessavit morte
preventus hic in inferno punietur sed diebus in
purgatorio quod sibi de iuncta defuit
penitentia supplebit Si autem ab aliqua
parte penitentie que ante cessasset morte
preoccupasset Alii melius dicunt et proba-
bilius sed quod cum primo in ecclesia dei
tales primitus fuerint relaxationes
fuit causa sicut consideratio qui dede-
runt quod se et ecclesiam suam ad tantam
partem penitentie supplendam obligabunt
quantam suis benefactoribus relaxabant
et est sensus verborum talis relaxamus
vobis x dies de iniuncta penitentia id est ob-
ligamus nos ad ecclesiam nostram ad
faciendum pro vobis x dies penitentiam
Et hoc potest bene fieri quia potest alios
penitentie suscipere ieiunia disciplinas et
orationes et huiusmodi et si illa fecerint
absolutus sum vere in quibusdam locis
religiosi fratres unum disciplinas pro
fratribus defunctis suscipiunt et prodest
eis Si non illi non faciunt quod pro-
miserunt oportebit me deo satisfacere
sed non sum tamen confessor si non feci quia
penitentie alius tenebatur et per alienam
remissionem deceptus sum. Quod
simplex sacerdos nullum excommunicare potest
notatum nisi auctoritate superioris 103 Capitulum

Notandum etiam est quod simplex
sacerdos non potest excommunicare ali-
quem notatum nisi commandato superioris
Et hoc ideo contingit quia non
sunt in foro iudiciale sed penitentiale Unde
nullum vocare potest ad iudicium sive ut
teneatur tamen iurare aliquos in penitentia
sua nullus quoque notatum excommunicandus
est nisi in iudicio ex contumacia

funt victus ꝗꝫ pt simpx bu sacdos i ymitac aque ī grie ad emedacone malefiꝯ ꝙ ī ipa ꝓchia sua fecit. et silit pt cu adnotare ī gne ad extandu / si ad emedam no venit ꝛ pdca extare ul absolue ī ipnato si ad emedacoz venit ꝗꝫ si venit ad sacdotez ꝛ sui crimē ꝯfitcatur et emēdare velit īmota ꝯsliu sacdot nichilominꝰ pt et debꝫ ipm extare / sicut decretalis dicit si ro no heat vni delictu emēdet iurare dz sacdoti ꝙ quitꝰ ult districtas īcitates ꝯquire potit ꝙ emedacone dabit ꝛ tuc ipm no extabit licz ī iniam passus instaut petat ¶ Valet aut queri si sacdos suu possit extare, epm si ī ipa ꝓchia sua fiu tu fecit ¶ Et dicut quidaz ꝙ pt licz eni nemo ligare possit suu supiorem ipe tn epus hͨ facie do scelus fecit se minorem ꝯstituit. aliꝯ ꝯtingit ꝙ sacdos suu ꝓchiam domu incendit ꝛ pdca oibus qui hͨ fecerant extamt / ꝯcessu ꝗ sunt ut sacdos sc ipm extare pt ꝛ absolue / et dicut quidaz ꝙ scipm extare et absolue pt nisi inducens / ꝗꝫ nullꝰ est maior nl minor scipso in quitu eni malefactor sunt minor in quitu sacdos ꝛ pastor sunt maior ¶ Dicimus tn est illi ꝙ ad suu accedat supiorez ꝛ suu crimē ꝯfitendo absolutem petat / ¶ Co stat n. ꝙ nullꝰ sine ꝯfessione sanari pt / nullꝰ aut sibi ipi ꝯfiteri pt ꝛ ipe ita scipm nullꝰ pt absolue ꝙmꝰ forte scipm ut dcm est possit ligare ~~¶ Ecce quz sacdos nͨ ligare nͨ solue pt subditos suos ꝯ̄i~~ ~~Capm.~~

[S]unt aut plures casꝰ ī qbꝰ sacdos nͨ ligare nͨ solue

| Accu- sacõe

[C]u̅m pro̅chiam pt / s3 ipm mittat ad epm ul ad epi ꝑmariu ¶ Sunt eni quedaz crimia quoꝝ ꝯfessionē ipi epi epus dz audire ꝑsona / epi no ī multis sepe impediti negocijs in sede kathedrali et et / p singlos archidiaconatus vicarios ꝑse ꝛ ꝑmarios ꝯstituunt qui ne fatiget pauꝑes eundo ad epm eoꝝ ꝯfessiones audiut ¶ Imprimo igr caū si regla est i ecca dei ꝯstituta / ꝙ oīa crimia que sunt accone et dapnatone dignissima si p sinaz ul ꝯfessionē aliam ul ꝑsti euidenciam publicata fuerint ꝛ detecta sunt ad epm ul ipiꝰ vicariu ad recipiendaz ab eo ꝑniaz trasmittenda / ꝛ h est ro quia h fit sicut canon dicit / qui publice peccat publice ꝑniteat / qui eni peccm omibꝫ est manifm, duplx est i offensa, offenditur n. deus ꝑmu et ecca p infamiaz ꝛ scandalu / ꝛ io qui publice peccat deo ꝛ ecce satisfacere dz / ut tota videat ecca eiꝰ ꝑniaz ꝙ si no posset nisi mittetur ad supiorem / ¶ ~~Que sunt crimia accusacone et dapnatone digna ꝯi~~.

[Q]rimia no accusacone et dapnatone dignissima no sunt omia gnalr / s3 tn illa dūtaxat ī foro quaz i iudicio ecclastico ventilant ut adulteriu incestus. ꝑiuriu. testiꝰ. fidꝰ lesa. veneficiu. sacrilegiu. rapina. incendiu ꝛ alia homicidiu si sunt manifesta ecca eni omia si maula fuerint insulti debꝫ ad epm ul eiꝰ vicariu quia simpx sacdos nisi i necitate ut dcm est tales absolue pt ul ligare, ¶ Multa aut sunt crimia que accusacone ꝛ dapnatone sunt dignissia ut hec fornicaco ebrietas ꝛ vc omia vicia spualia ut i vidia iracundia alia vicia nisi avaricia p usuraz ul

vel symoniam fuerit detecta. Crimen
enim ancillae accusatione et dampnatione
dignissimum est, sed maior non potest nisi per
usuram vel symoniam et non feneratores
manifesti ad episcopum tunc mittuntur.
De symonia non dicetur in sequentibus.
De aliis autem peccatis publicis non accusatur
aliquis in foro ecclesie et ideo pro talibus
simplex sacerdos potest penitentiam iniungere.
Sciendum tamen est quod consuetudo est ecclesie
quod simplex fornicatio vetata(?) ipsa
non punitur ecclesie, quia si simplex forni-
cator dum concubinam suam tenere in-
venit eam cogitur abiurare vel in
matrimonium ducere. Sciendum tamen quod eam
simplex non abiurabit, sed hoc non quod
si decto ipsam cognovit, eandem
in uxorem habebit. Si non post tale
iuramentum passus fuerit redium(?)
et eam noluerit in uxorem, mit-
tendus est ad episcopum non propter fornica-
tionem sed propter periurium manifestum vel propter
manifestam fidei lesionem. ~~Con-~~
~~penitentes mittendi sunt ad episcopum~~
~~licet crimen sit occultum~~ 106

Est et alius casus in quo pro occulto
etiam crimine tamen sacerdos proprium
parochianum mittere debet ad episcopum, scilicet
propter enormitatem delicti et tale crimen
est propter suffocationem, vel quando parvulus
per parentum negligentiam cadit in aquam
vel in ignem vel alio modo per custodie
defectum moritur. Unde sacerdos mone-
at in ecclesia parentes quod parvulos suos
secum non habeant nec eos vocabiles(?)
tenere constringant nec unquam esse sine
custodia permittant. Omnes enim sic
peccantes mittendi sunt ex consue-
tudine ad episcopum. Tale enim crimen est
violenta iniectio in patrem et matrem sua-
rum manuum iniectio. Quod si in patrem
vel matrem deliquerit, licet occultum
sit crimen, tamen ex consuetudine propter
enormitatem criminis mittatur ad episcopum.

Similiter fieri debet si vir vel mulier cum bruto
animali commiserit, quamvis occultum sit;
et si dum impeditione accidit vel
enorme incendium quibus fecit vel
enorme sacrilegium in ecclesia, scilicet forni-
cando vel furando de ea. Omnes enim tales
ex consuetudine mittuntur ad episcopum, quia
sicut legitur in canone quod propter tale crimen
debet ecclesia si dedicata fuit rededi-
cari debet vel ad minus per aspersionem aque
benedicte ab episcopo reconciliari, et donec
reconciliata fuit debet suspendi. Item
si fornicatio facta fuit cum bruto animali
debet ipsum animal occidi, quia forte non
posset fieri sine auctoritate episcopi. Item
omni tamen in quo crimine scripta est pena
pro aliquo crimine et non potest sacerdos
de pena aliquid relaxare si relaxatione
opus fuerit, mittetur penitens ad
episcopum, ut cetera. Si quis enorme quid
fecit incestum cum matre vel filia vel
cum duabus sororibus, cum impetrantur(?) debet
penitenti matrimonio si unde sit dispen-
sandum quod forte minimus est et multum
decarnibus(?) timetur lubrico mitti
debet ad episcopum ut videat si cum tali sit
dispensandum. Similiter si quis conferant ordi-
nes suos eos scilicet furando vel si-
moniace vel excommunicato vel heretico sus-
cipiendo peccavit, quia contra ambos tali-
bus certa est scripta pena, scilicet quod officio
vel beneficio sunt suspendendi, tamen simplex
sacerdos de pena illa nichil relaxa-
re possit. Omnes tales mittendi sunt
ad episcopum. Similiter si parochianus tuus
ab aliquo quia alte(?) excommunicatus
fuit, debes eum mittere ad illum
qui eum excommunicavit, de aliena enim
sententia episcopum non potest absolvere. Item
si habes parochianum incorrigibilem
in aliquo crimine diu iacentem et
illud singulis annis confitentem
nec tamen dimittere volentem, mittes
eum ad episcopum ad sollicitudinem medici
qui per multos annos curare debent

egroti et faciat quicquid potuit et non profecit. Alii tandem medico committit. Aliter cum sacerdos per multos annos parochiano suo fecit quicquid potuit et sentiunt non ille se emendavit dicat ei frater ex ignorantia mea vel peccatis meis vel forte tuis exigentibus te curare non possum, ad superiorem igitur vadas et eius utaris consilio / et si ille recusaverit vadat ipse sacerdos ad ipsum et omnia sibi ostendat et consilium circa eum sub divino cultus apponat ¶ ~~De sacerdote qui subditum suum corrupit~~ quarta

Est et alius casus in quo sacerdos nec ligat nec solvit potestatem suam subditum, ut si sacerdos in parochia sua aliquam corrumpit suam audire confessiones non in mortem primam potuit. Nulla enim confessio sine erubescentia debet esse, illa non multum curaret si coram corruptore erubescit. Idem est medicus si in aliquo crimine sit particeps sicut sui subditi vel in furto vel homicidio vel rapina vel flammatione et similibus, non eos tenentur subditi ad aliquem vicinum sacerdotem mittere potest. Crimen enim nobis quod deo sicut amisit dicit. Sicut medicus infirmo sibi commisso venenum per medicina daret, nullam de certo illius egroti curam habere debet. Sic sacerdos qui subdito mortalis peccati venenum dedit, nullam de certo in eo potestatem habebit et sicut mulier que puerum suum exterius exposuit et relinquit ipsum, tamen omne quod in eo habuit nobis demeruit et filium repetere non potest, sic nec sacerdos talem repetat peccatorem. Sacerdos tamen curatus auctoritate et licentia sacerdotis qui receptat illam potestatem illi vel illis absolvendi vel ligandi et io sepe sine pena remanet et confessione nisi quod

corde creditur ad iustitiam ore autem confessio fit ad salutem
praestat non ut talis ad prelatum superiorem accedat et ab eo primam accipiat
¶ ~~Quomodo confitendum per scriptum~~ fol. ¶ Cum.

Item notandum quod nullus potest confiteri per scriptum quia dicit apostolus corde creditur ad iustitiam, etc. et propterea ait confitebitur ... Legitur tamen quod rex Carolus tale crimen commiserat quod beato Egidio confessori suo noluit confiteri nec cuiquam alteri sacerdoti. Angelus autem illud crimen scripsit et scriptum beato Egidio tradidit. Beatus autem Egidius Carolum accessit ei quod occultum esse credidit ostendit et ita Karolus penituit. Sunt tamen illud miraculosum non est ad consequentiam trahendum. Item contigit quod quedam mulier lirata enorme crimen commisit quod suo sacerdoti confiteri noluit cum sacerdos de levis precepit quod peccatum illud scriberet et sub consignatum iuxta altare in ecclesia terre infoderet. Post vero tercio vel quarto die sacerdos mortuus est. Mulier autem de nocte consurgens ad sepulcrum sacerdotis cucurrit dicens ei O proditor quid de scripto meo fecisti alium tradidisti qui aperuit et crimen meum legit et venit de sepulcro vox dicens vade ad altare ubi posuisti scriptum tuum et invenies integrum quod tu fecisti et scriptum apperuit illud ex toto invenit vacuum et scripturam patuit quod crimen eius ex toto fuit deletum per tales confessiones. Item alius sacerdos dixit parochiano suo quodam crimen confiteri nolenti Tibe peccatum et pone super altare et dic tu va domine deus tibi confiteor et fuit sacerdoti peccatum licet quod scriptum est super cedula, hoc facto sacerdos tante scriptum aperuit et peccatum legit et postea sub eodem signo tante applicuit et insensibilis lesio fuit postmodum illum venit dicens frater

noli erubescere peccatum tuum confiteri
et multa huiusmodi. Timeo enormia nobis non
sunt que tu credis inaudita et multa
ei talia narrant inter que tandem
et illud quod erat scriptum in cedula non
narrant quod tu audisses ille exclamabat
aut o proditor tu scriptum meum ape-
ruisti. Sacerdos non protulit illi scrip-
tum integrum ut videret. Unde confessus
ille peccatum suum simpliciter est confessus
et ita patet quod qui propter verecundiam ob-
mittunt confiteri peccata sunt delu-
dendi et ad confessionem attrahendi

De confessione inimici. 109. Cix

Sciendum quoque si sciat sacerdos
se benepotens per scriptum sua peccata
confiteri statim debet scire quod tunc sacerdos
peccata scripta legit. Debet inimicus a quo
signo cordis se confiteri corde et de
illis dolet. Si non resistit sacerdos vel
inimicus eius advenerit ad eum sacerdos
loqui non possit, sacerdos pro-
dens familiarem suum vel vicinos de eo
eius querat peccatis si inimicus vel ob-
servatoribus eius notus sit vel si
plerumque ex fornicatione suscepit et
potator aut fornicator erit sive
vitator aut adeo firmo fuit vel
bona alicuius iniuste detinuerit
et filia et postea in fine notabit talia
peccata et dicet quod saltem iniuriam vel
gestu indicet si aliquid illorum que
notantur fecerit et hoc modo aliquod
consilium ei dare poterit. Item tum stul-
ti sive inimicos ad confessionem vene-
runt caute circa illos attendendum
est ne talia ab eis inquirantur que
faciunt scandalum. Tales enim nichil
celant sed omnia in confessione a
sacerdotibus audita narrant. Sicut
quandoque contingit quod a stulto quidam no-
bilis matrona diffamata fuit et
tamen dixit in confessione nichil dixit
sacerdos ab eo quesivit si unquam

esset quod in illa domina dormivit. Stultus
aut statim ex quo quod a sacerdote inter-
rogatus totum dixit et multis aliis narrabat
quod in matrona et vir eius et qui
sciunt sunt sacerdotes quod circa talia sunt
seclusi qui optime cognoscunt.

Quando sacerdos ligare et solvere potest aliquem pa-
rochianum. 110. Cx

Item aliquis casus in quo dixerunt
viri prudentes quod potest sacerdos sol-
vere et ligare aliquem parochianum
auctoritate dei et canonis ut si peni-
tens habeat indiscretum curatum sacerdotem
et similiter indiscretum episcopum qui in
nullo ei dare consilium sciunt et proprius
sacerdos vel prelatus ei dare licentiam
discreto sacerdoti confitendi noluit
et forte ita debilis est quod ad longe
cum prelatum non possit accedere, videtur
quod ad quemcumque sacerdotem discretum veni-
re possit. Item Angelus. Item cum
vult peccata confiteri aut in veniat gratiam
querat sacerdotem scientem ligare
et solvere, necnon negligens circa se
extiterit neglegentie ab eo qui cecus
in cordibus manet et petat ne ambo
in foveam cadant, quem stultus evitare
noluit. Item placuit quod deinceps
nulli sacerdoti liceat confessionem alii sacerdoti
commissi ad penitentiam suscipere sine con-
sensu eius cui prius se commisit nisi
per ignorantiam eius penitens
confessus est prius. Item non contra ista
statuta facere temptaverit. Iudicibus
suis predictis subiacebit. Propter hoc auctores
dixerunt viri prudentes et discreti
quod in hoc casu penitentes circa sua
peccata confiteantur indiscreto sacerdo-
ti et postea sine dederit ei penitentiam
sine non querat quemcumque discretum
sacerdotem voluerit et ille auctoritate dei
et predictorum canonum ipsum absolvendi
et ligandi potestatem habebit licet eum
per aliquem vel hoc casu efficiatur pa-
rochianus suus //

iiii Quomodo se extendat potestas sacerdotis
circa penitentiam iniungendam. Capitulum xi.

Dictum est quam potestatem habeat
sacerdos ex iussu clauium quantum
ad parochianos suos uel alienos
nunc restat dicere quomodo se exten
datur potestas eius circa penitentiam iniungen
dam/ scilicet utrum possit quidquid velit iniun
gere penitenti et utrum penitens
suo sacerdoti in omnibus debeat obe
dire/ de hoc autem Augustinus sic scribit
ponat se penitens omnino in potestate
iudicis et in iudicio sacerdotis/ nil
sibi reseruans sui ut iubente
eo omnia sit paratus facere pro recipi
enda vita anime que facere pro uu
tanda corporis morte et hoc cum
desiderio faciat quia vitam re
cuperat infinitam/ Cum gaudio n.
facere debet in morbis futuris
quod pro differenda morte facere mo
riturus. Et per depretetur deum cuius
deuenia que omnibus mors et
sic tedio potatem vagaret tre
nam/ abstineat de multis licitis
qui arbitrium libertate multa illici
ta commisit querat fructus non solum
dignos sed preuie dignos/ Sunt n.
digni fructus fructus virtutum cetera
sufficit penitentibus quia n. con
res expostulat fructus ut
multo dolore et gemitibus mor
tuis impetrat vitam. Quod penitens obedire debeat in omnibus
et obedientia iudiciali. Capitulum xxii.

Ex predictis videtur quod nullam peni
tens sine voluntate potestatem
habeat. Et n. nichil reseruat sibi
non potest aliquid nolle uel velle n
quam sacerdos eius vult uel non vult
et ita sacerdos potest quidquid vult
etiam ut fiat monachus in iungere
penitenti et tenetur obedire
penitens. Ad hoc dicendum quod triplex
est obedientia iudicialis. Alia

scilicet et penalis in iudicio n. reus
et actor obedire debent iusto iudi
ci et patienter sustinere quidquid eis
preceperit eciam mortem ut homicidio
uel furto uel rapina uel crimine alio
Et contra hoc obicitur/ cum aliquis dap
natur usque ad mortem patienter
sustinere debet ergo non ad patibulum ducitur
non debet fugere ad ecclesiam cum possit
quia peccatum mortale iniuste declina
do iudicium. Ad hoc soluendum valet
auctoritas presbiteri dicentis Quicumque
sustinuit exilium patienter et fortiter
quanto vero libenter et patienter et for
titer debet homo sustinere penam
dum eam vitare non potest/ de talibus
dicitur quod mortem habent cum pena/ et
vitam in desiderio et tales sunt
infimi et imperfecti. Ille autem libenter
penam sustinet qui etiam si posset
eam vitare non curat/ de talibus dicitur
quod mortem habent in desiderio et vitam
in paciencia sicut ait apostolus Cu
pio dissolui et esse cum Christo. Patet ergo
quod si fur ab dampnatur ad mortem
et eam vitare non potest patienter susti
nere debet. Si non vitare potest licitum
ei fugere quia non tenetur sustinere libe
ter/ ut in iudicio tenetur/ licet
sit iusti obedire cum illud sine
mortali peccato possit declinare.

De secunda obedientiali
Penitencialis autem obediencia
est ut penitens ita obediat
sacerdoti quod faciat penitenciam
morte anime quod quod faceret penitendam
corporis morte s. anima faciat
sicut quibus potius curari non potest Et
si medicus preciperat egroto quod vineam
uel dominum suam det sibi non debet
obedire contra ad hoc quod ad curatos
penam non exiguntur sed talia sunt electua
ria et medicine uel incisiones
membrorum et similia. Similiter peccatus

quicquid ei precipitur sine quo satis
facere deo de peccato suo non potest obe
dire debet. Sed si aliquid precipiat et tamen
sine quo deo possit bene satis
facere non tenetur suscipere. Unde si sit
publice fornicator sacerdos penitentiam ei in
iungat ut claustrum ingrediatur
non tenetur obedire. Multa tamen
etiam sunt quibus satisfacere potest de
constanti consuetudine que nego
cium. Sicut enim medicus debet inquirere
per iudicium pacientis et ita secundum quod
eger sustinere potest temperare medici
nam, ita sacerdos vires et faculta
tes debet considerare penitentis et secundum
hoc modificare penitentiam. Septimo notan
dum quod necesse in iudicio necesse imponere
penitentiam est prelato vel sacerdoti
obediendum quod si precipiat malum quod
est contra deum. Sed si ignorat pec
catum si laycus est quia non licet
ei discutere demandatum, tenetur
obedire et in sua salvabitur simpli
citate. Et si est in caritate deus
sibi revelabit ei si contra deum est
quod precipitur. Si non dubitet an
sit contra deum distinguendum est
sed utrum dubitet de circumstanciis
precepti an de ipsa precepti substantia utrum
sit iustum vel iniustum verbi gratia si pre
cipiat episcopus ut sacerdos coniungat
aliquos in matrimonio potest ipse sacer
dos dubitare utrum iuste iudicaverit
illos esse coniugendos et tamen obe
dire debet quia de facto vel iudicio
sui prelati ei discutere non licet.
Si non de circumstancia prelati dubitat
utrum illi sint coniungendi ut beche
ment suspicetur quod sint consangui
nei in gradu prohibito vel quod unus
alium vivum habeat tunc non debet obedire
sed episcopo errorem suum et tamen ipse dubi
tationis revelari et hoc fieri potest quod duobus
ex aliis dicentibus tenetur. Et dubitet

aucthu/ quia mentiri pro illicito est
fugiendum sed plerumque aut quociens du
bitas de aliquo utrum sit faciendum vel
non ne facias illud quia ipsa du
bitacio est signum in anime. De
precii claustrali. Capitulum xiiij
Claustralis obedientia multo est
arctior et strictior quam votum
claustralis in monachis quando
sunt contra deum suo debent obedire
prelato non est enim dubium quod voluntatem
sunt aut tria de claustrali voti
substantia. abrenunciatio proprietatis ut nichil
proprium habeat, perpetua continentia et habitus
perpetuus. Cetera autem omnia accessoria
sunt ut silencium et abstinentia et
cetera. Unde si monachus infringat
silencium suum per obrepcionem non per
contemptum vel consuetudinem non peccat
nisi venialiter videtur. Aut monachi
qui propriam habent consuetudinem ex
eo quod contra in preceptum mortaliter habitum
suum ad tempus voluit dimittere. Unde
cum quidam monachus albus in fracta
navi esset et vestimenta sua nollet exuere
dicens non licere sibi habitum suum depo
nere, licet sacerdos diceret ei ut abiceret
vestimentum sed magis mitteret
ad ripas est omnibus aliis salvatis
vestibus suis depositis. Unde videtur
quod monachus sui ipsius homicida fuit
quia se liberare a morte potuit
sed noluit. Item in quodam cenobio
fuit erat monachus et in tanto calore infirmus
fuit quod videbatur ei quod suf
focaretur nisi cucullam suam de
poneret. Prior autem nullo modo susti
nuit quod sine habitu iaceret dixit
autem quidam medicus qui presens erat
iste suffocabitur nisi ab eo cuculla
auferatur ad tempus. Nec tamen prior
admisit et ita suffocatus mortuus
est iste. Unde quidam vir prudens
bonus dixit priori nonne balneatis

fratres vir quidam tunc vestes suas deposuit ¶ Quia non sentitur in monachus est melius et fetore sudoris vestimenta sua potest deponere / et non potuit prior ad hoc videre ¶ Creditur quod inmodestius obedientiam solvit [sua / non] si habitum suum cum tanta nocivitate non deposuit ¶ Sicut contingit de quadam reclusa que cum cilicio dormiebat nisi super sarmenta etiam ita excoriaverat latus suum usque ad ossa cum ... infirmaretur usque ad mortem et sentiendo posset / ab omnibus et magnis viris ei consultum fuit quod lectum sibi meliorem faceret nec quod se ipsam occideret ut hoc etiam transgredi votum quia cogit utilitas

¶ De obedientia clericorum quam faciunt episcopo . 117 //

¶ Pone quod clerici ab episcopo beneficia recipiunt canonica et iurant obedientiam / postea precepit episcopus quod habitum et tonsuram sicut canones precipiunt habeant ¶ Ipsi autem vel in beneficiis suis manentes vel ad alia loca transeuntes comam nutriunt et cappas habent manicatas et calceos laqueatos ¶ Similiter prohibet dominus episcopus ne clerici fornicentur vel inebrientur et hec sunt mandata canonica ¶ Sunt ne illo clerici quod nisi observant periuri debent puniri de periurio ¶ Ad hoc quidam dicunt quod illud iuramentum sic intelligendum est ¶ Ego iuro quod obedio episcopo in canonicis mandatis salva consuetudine ¶ Consuetudo autem esse in multis locis est quod clerici arma portant et habitum suum quia timent insidias hostium ne agnoscantur mutant / vel quia sunt consortes vel pugnatores oportet eos habitum suum aliis conformare et tutandi sunt periurii tunc non precipiat episcopus mandatum canonicum circa quod non possit fieri dispensatio ut quod non fornicatur non inebriari et similia ¶ Credibile est quod transgressores talis precepti periuri sint / licet quidam dicunt quod tale iuramentum potius est quedam forma promissionis quam iuramentum ut est intentio episcopi quod clerici suas promissiones non observantes efficiantur transgressores iuramenti

¶ De dispensationibus sacerdotum et episcopi in casibus relinquendis . 118

¶ Pone quod episcopus ecclesiam dat clerico beneficium dicit ei ¶ Ego tibi hoc beneficium do ut videas deo in die iudicii de animabus quas tibi committo / ¶ Nunc per consequens secundum canones non licet clerico ecclesiam suam relinquere vel cum peregrinatoribus vel cum scolaribus vel studii sine licentia episcopi ymo etiam si per tres septimanas absens fuit beneficio suo privari potest ¶ Unde ergo dicit canon quod potest sacerdos sine eius licentia religionem intrare quia tunc ducitur lege maiori pro obedientiam quam episcopo iuravit ¶ Nam ecclesia est sponsa clerici quam curare et custodire suam recipit ¶ Sicut ecclesia episcopi sponsa eius est nec eam relinquere potest sine domini pape licentia / ymo etiam si religionem intraverit sicut dicit canon iuste potest compelli ut exeat et ecclesiam suam regat ¶ Ad hoc eciam quod solus episcopus sponsus est ecclesie unde in signum sponsus annulus datur ei ut conseritur episcopus nisi habeat ecclesiam quam recipit sicut sponsam et ideo eam dimittere non potest nisi magna dispensatione superioris ¶ Alii autem clerici possunt ordinari quamvis nullam habeant ecclesiam sicut sepe ordinantur monachi qui nullam habent curam animarum et ideo non dicuntur clerici sponsi ecclesiarum sed custodes earum unde eas facilius relinquere possunt

quam ecclesias suas. Cum autem alii per incorpo-
rationem vadunt ecclesias suas non
dimittunt, et ideo sine licentia abire
non possunt. Sed cum ad religionem se trans-
ferunt statim eo ipso ecclesias
dimittunt, et ideo non oportet quod licen-
tiam petendi. Item super illud
locum Matthei: Super kathedram Moysi
sederunt scribe et pharisei, que di-
xerint vobis facite, que autem faciunt facere nolite, dicit
glossa que dicunt pertinentia ad kathe-
dram. Ex hoc percipitur quod si episcopus ei debes
equum tuum vel pecuniam vel hoc non
pertineat ad kathedram non tene-
ris obedire in hoc. Cum non exigunt
tria a suis clericis episcopi tamen teneantur
obedire clerici. Adhuc est dicendum quod si
episcopus vel ecclesia sua in magna sit
necessitate, clericus suus ut ei subveniant tenentur
per preceptum canonicum cum est man-
datum ut patri spirituali subveniant
filii. Sed non debet episcopus quecumque exigere
aut ipsi tenentur obedire nisi ut
dictum est valde indigeat. Nec episcopus
debet exigere nisi quantum ei clerici possunt
subvenire, sicut ait apostolus quod licet
videat rapere contra a subditis non
tamen existima aut exactionem. De
scientia sacerdotum in danda penitentia.

Discretio est de penitentia. Ista
vel preter clavium, merito sic
dicitur est discretio ipsorum quam
sciam sive teneantur sacerdo-
tes in penitentia iniungenda. Dicit
semper ita Augustinus: Invenimus quosdam
palam quosdam etiam secundum diver-
sitates personarum diversitatem posse am-
pere medicinam exhibendam est, ne
si in calida egritudine vacat, non
cum uno collirio omnium oculos volun-
tate debemus nec omnibus mor-
bis eadem medicina exhibenda est
ne si calida egritudine laboranti
calida potio exhibeatur et pa-
cientis dolor augeatur (vitgeatur) quam

mitigetur. Unde et Augustinus hominis ait: Necesse
est ut iuxta diversitates locorum
et temporum et hominum quibus scripture scripte
sunt diversas causas et argumenta
et ordines videant. Et quod beatus
Johannes in Apocalipsi VII scribens
angelis ecclesiis VII una quaque ecclesia
specialia vitia reprehendit vel speciales
virtutes probat, et beatus Paulus per
singulas ecclesias vulneribus mede-
latur, ut ad instar periti medici
uno collirio omnium oculos non curet.
De diversimode danda est penitentia. 118
Sciendum ergo est quod quedam pe-
nitentia est iniungenda
ad medicinam preteritorum peccatorum quedam
ad preservationem futurorum, quedam ad
cautelam presentium, quedam ad utrumque.
Primo ad medicinam preteritorum peccatorum
iniungenda est penitentia satisfactoria
ut videat sacerdos districte per
que penitens possit satisfacere. In
quo duo precipue considerande sunt.
Primum est ut videat sacerdos quod
sunt offense et lesiones. Cum in uno
peccato offenditur Deus et proximus
et tota ecclesia, ut cum aliquis abstu-
lit alii uxorem suam, offenditur
enim Deus cuius preceptum ille trans-
greditur, offenditur proximus sed
vir mulieris cui pudicitia solebat,
et tota vicinia que tunc scandala
sunt. Oportet ergo quod sacerdos contra
singulas offensas singulas det
medicinas, scilicet aliam satisfactionem
aliam quia offendit Deum, aliam
quia totam ecclesiam, et ut penitens
omnibus quos lesit satisfaciat. Item
considerandum est sacerdoti quod sicut
in morbis corporalibus adhibenda
est cura per contrarium, ita spiritua-
libus morbis in peccatis iniungenda
est penitentia per contrarium, ut si sunt
libidinosi iniungatur ei castitas,
si gulosi abstinentia. Si preteriit

pro negligencia et pigriciam iniungatur
ei labor operandi et psallendi si
peccavit per rapinam iniungatur ei
restitucio et elemosinam largitio
et ita de aliis intellige / preterea in
omni satisfactione iniungenda
sunt ista tria . ieiunium . oratio . et elemosina
quia tamen ista tria secundum racionem
supradictam sunt satisfactoria / iuxta
ad predictas duas consideraciones
necessaria est tercia consideracio . sicut
supra dixit . sed sicut consideretur
vires penitentis . etas . facultas .
nobilitas . officium et regio . Alia
enim pena est iniungenda forti / alia
debili / alia puero / alia seni / alia
diviti alia pauperi et inopi / et
alia in calida regione et alia
in frigida / alia nobili alia rustico
cum in racione legitur non cogantur
divites cibis pauperum vesci / vita
tamen consuetudine infirmitatis sue
sed doleat se aliter non posse absti
nere qui consuetudine vivunt egro
tant vitantur preciosis dant pau
peribus vilia / vitantur superfluis dant
pauperibus necessaria / patet quod quidem
indiscreti sunt sacerdotes qui pro omni
peccato iniungunt ieiunium / cum multi pau
peres sunt rustici quorum tota vita
ieiunium est et multi sunt iuvenes
qui per ieiunium cerebro conturbant
iniungunt etiam sacerdotes aliquibus
estas piscium qui multo libencius
comedunt pisces quam carnes et
aliquibus corpus / talibus enim debet iniungi
esca fabe et olus et alia dura
cibaria Similiter illis qui peccaverunt
in lascivia mollis lecti vel in de
lectacione balneorum vel mollium ves
tium et talibus debet iniungi durum cu
bile et cilicium vel saltem vestis
lanea / cum multi sunt qui nunquam

aliquam senserunt nisi vestibus la
neis dormierunt nisi ad ecclesiam
nudis pedibus iverunt et in quarum
vel rad disciplinas aliquas susti
nuerunt ¶ De pena ad preservacionem
futurorum iniungendam . 119.
Item alio modo est iniungenda pe
nitencia ad preservacionem futurorum
Unde considerandum est quae penitentes
ex consuetudine peccata habent / ut prohibea
tur ei occasiones talium peccatorum
ut si luxuriosus est prohibeatur ei
ut coreas vitat et congregaciones
mulierum ut si fuit ebriosus ne
vadat ad publicas potaciones et
ita de aliis intellige talia quamvis
multum iniungenda sunt non quia
peccavit sed ne in futuro huius pec
cent peccatis / Item quandam penam
iniungenda est ut ad cautelam tam
vel ad tollendum errorem scandali
vel huius divulgaciones evitandi etiam
ubi nullum fuit peccatum ut si quis
magna necessitate utatur cibis
prohibitis forte non peccat / et tamen huius
scandalum aliquando est ei iniungenda
pena Similiter si occidit hominem
sine aliquo peccato / ut ictu lapidis
apposita tamen diligencia quam debuit
iniungitur ei pena aliqua non
quia peccavit sed huius ordinem sacer
dotis et homicidium / Item quandoque iniungitur
pena certo modo huius vite eterne
nuncius et huius noticiam omnium predictorum
ad notariam quae homo tenetur
ad vitare et abstinare et si nescit peccata
facere et ab ¶ Pena in quibusdam peccatis danda
sit pena per contrario . 120.
Quarto est sciendum quod iniunge
da est pena per contrarium / sed in
quibusdam viciis tam corporalibus
quam spiritualibus ut si aliquis fuit
in viduis difficile est quod pro contrario
purget in viduam ¶ Similiter

si per detractionem peccavit difficile opponi-
tur contrarium et ita de multis aliis.
¶ Ad hoc sciendum quod multis ad opera
exterius contraria et contraria [?] quae talibus
vitiis sunt admixta, ut si quis in-
vidus fuit saepe illi cui invidet per men-
dacium et malitiam detrahit et dam-
num ei gratiam auferendo et favorem
aliorum hominum circa eius negotia quantum
potest impedit. ¶ Iniungendum est igitur
paenitenti quotiens nocuit ei cui
invidet et iniungendum est ei ut to-
tiens et tot modis ei satisfaciat.
¶ Similiter si per superbiam peccavit atten-
dendum est quod homines per superbiam
offendit et quanta eis damna fe-
cit et de omnibus his ei satisfaciat
ad quos laesit ut non solum iniungenda
est ei humilitas contra superbiam sed
etiam humilitatis opera contra invidiam.

¶ Quando homo debeat confiteri [?]

Solet autem quaeri quo tempore homo
debeat venire ad confessionem.
Et dicunt quidam quod sufficit semel
in anno scilicet in quadragesima sicut etiam consue-
tudo est, etiam nisi prius infirmitas
occupaverit. ¶ Debet autem quilibet in infirmi-
tate quolibet tempore confiteri et eucha-
ristiam accipere et huius constitutionem generalis
concilii, nullus enim corporalis medicus
curae aegroti aliquam ei dare me-
dicinam nisi fuerit prius ab eo confessus
quia sicut ait Iohannes [?] ex flagello
dei et etiam diaboli [illegible] nascuntur
aegritudines quod patet [illegible] sa-
nari non potest nisi confessione et
paenitentia. Debet tamen quilibet Christianus statim
cum peccaverit de corde suo paenitere
et in toto [illegible] ut ad confessionem
veniat ad minus in quadragesima. ¶ Melius
tamen facit si post peccatum cum statim ad
sacerdotem accedat. ¶ Debet tamen obici
quod sicut vetera vulnera putrescunt
et fetent, ita difficilius curantur
ita et vetera peccata. Unde stultus est

et mortaliter peccat qui tam diu differt
confiteri donec peccata sua putrescant
et feteant quod nullus differre potest paenitentiam
usque ad quadragesimam. Sed ad hoc videri potest quod sta-
tim ex quo homo paeniteat intra se
de quantum ad culpam et reatum dele-
tum est peccatum ut amplius potest putres-
cere et ideo confessionem potest securus exspec-
tare sicut aegrotus dum certus est quod
infirmitas sua non potest crescere potest
medicum libenter exspectare. ¶
Attendendum quoque est quod deus nullam
recipit paenitentiam nisi mundam. Unde vero
quod si quis pro peccato mortali agendo
paenitentiam debet cavere ex toto,
ut si alicui iniunctum fuit unius quadra-
gesimae ieiunium licet totam ieiunavit quadragesimam
dummodo fuit ieiunus per mortale pol-
lutum iterum ieiunabit quia ieiunium
non fuit mundum, ut si quis
debet alicui denarios non potest se sol-
vere nisi debitam et legitimam solvat
monetam. ¶ Ad hoc dicendum quod quaedam
paenitentia quam homo portare non potest
ut si iniunctum fuit homini dare
eleemosynam vel si etiam voluit con-
struere pontem vel ecclesiam vel aliquid
tale non potest homo opera vel pontem
vel ecclesiam per peccatum suum polluere et
ideo bene placent illa deo licet cum [illegible]
immunde sint actiones operantis immunda
sunt tamen opera operata quantum de se [illegible]
et ideo non oportet ea iterare. ¶ Ergo qui vi[?]
[illegible] eleemosynam vel intrant [?]
ecclesiam vel pontem fecerint pro eo
omnia quaecumque fecit et ideo operata
sua valent ei. ¶ Sunt autem alia
operata quae iniunguntur paenitenti
quae ex se potest polluere ut ieiunium
et peregrinatio et similia quia nihil
operatur exterius sed tamen [illegible]
ideo totum quod actum est pollutum si in
peccato est mortali et nihil placet
deo quod agit. Unde tenetur iterare
districtus [illegible] apparente

sacdos q si pniaz x annos v omitta
pcto statim pagit et si dixit itm
mortalr pcasse in mge dz ei qto-
tam ptem illaz pnie quaz anpcto
morli fecit recuppiat Qz alio
tpe quo ncorde suo de illo pcto
penituit et firmiter confiteri
nc itare pposuit illam ptem pe
nitencie q pcta est sentita nc
illaz q pctm pcessit itare oz / Qui
daz tn adsr addunt dicentes qd q
opa ad vitaz etnaz pmenda no
p aliquibz pctis pctis sit ab
ecca instituta qd tn tenet sco
facto si mst peccassz hmoi sut
ista ieiunare v quadragesimali tpe
et in alijs solepnib ieiunijs / et
ire ad eccam diebz festiuis et
dare decimas et alias oblacoes
institutas et elemosinas et dice
pr nr et credo cotidie et similia
nullu istoz sicut dicunt pt ita
re liz omia v morli fecit pcto
no em ea p satisfacone fecit / sz
p vita etna lrnda / quaz iam
amisit / ut oz ex cogitac dep
titis / sz ut vitaz etnaz mereatr
p nona opa fienda / Itez constat
omnibz qd si alicui pcta sut p
pniam dimissa si postea mor-
talr pcant omia prius pcta di
missa redeunt / vel quedaz ratio
ingratitudo q tn e pctm ~~tnm~~ quia
fuit omia pcta prius dimissa
oraantur quo ntro teneatr itm to
fitr omia pcta p plena satis
faconez prius dimissaz pt solu
pctm pcta cmissu / Ad qd dcm
qd pmor est deus ad miserandum
quaz ad puniendu / Tm sicut oia
redeunt p vnu scdz sicut in
ewangelio legitr qd omne debitum
prius dimissum usqz ad nouissi
mu quadrantez exigebatur

asno / quia noluit dimittere conseruo
qd ei debuit / Ita si iste penitet
de solo pcto scdo p illaz solam
pniaz pozotinuistr pma et
redeunt omia bona opa que
prius fecit in caritate / Vn no oz
eu de prioribz confiteri quia prior
confessio redijt si nouiter hunt sac
dotez / Illi n. omia confiter dz
priora pcta nc ut cognat p eis
pniaz v iniungendaz sz ideo tm ut
noueris sciat sacdos quaz ei
pniaz debeat iniungere / Ex quo
n. tantaz graam qd oia pcta erat
sibi dimissa que prius hunt ingrato
gnus deu offendit quaz si nu-
qsz ei dimissa oz gro qd oibz
sacdos sciat que pcta prius fuit
et si eciaz sciat quantu beneficiu
fuat isti penitenti collatu / et
ita p quos sciat quantu sit scdus
pctm / Qno sacdos scire de-
beat sua penitentez quere / C xxvj.

Ecundu ordinem a principio
S p nominatum restat ad sic di
cere de duobz articulis / Sz quo
sacdos sciere debeat peniten
tez ad confessionem suscipiendo. et
que pnia cui pcto sit iniungeda
Circa prim attendend est qd
sacdos no dz statim ex ob rup
to dicere penitenti dic pcta tua
sz prius eu dz mltiplr docere et ab
ea mlta inquirere ut deuocius
et melius ad confessionem pnoretur
Primo igitr dz inquirere si ve
peniteat / Et sicut corporalis me
dicus p mlta signa et iudicia
pcognoscit / utrz curari possit vel
no consideat / Ita eciaz medicus
spualis ex multis signis utrz
ille sit ve penitens vel no quantu
pt considerare dz / Velud si
gemat vel plorat vel erubescat

et cetera alia signa faciat vel stridat
vel se peccasse negat vel peccata sua
defendit et similia. Si aut sacerdos
per confessionem penitentis vel per cetera in
dicia ipsum perpendet non vere penite
re illa debet ei iniungere penitenciam
non tamen dimittere ipsum expergere ne in despe
racionem vel obstinacionem mittatur
sed bene suggerat ei consilium unde debet
Si aliquis est in peccato et peccandi proposito
faciat interim quicquid boni potest ut
dominus ad penitenciam cor eius illustret
Sacerdos aut non debet illud ipsum a
penitente celare sicut nec alia que ei
dicuntur in confessione sed pacienter
illum in ecclesia sustinebit et ad bo
na opera sepe monebit / quod aut tali
penitenti non possit iniungere penitenciam
patet ex canone Gelasii pape dicentis
legitur expresso religio christiana incept
vel circa datur exemplum in ecclesia a
pontificibus quibuscumque / aut ab
ipsis apostolis / aut de ipso domino
salvatore / veniam nisi corrigenti
bus fuisse concessam / auditur /
/ sub celo non legitur nec dicit quod promissi
dicit / date nobis veniam / tamen dominum
nos de errore divertimus / mortuos
Christum suscitasse legimus / in errore at
defunctos id est inpenitentes ab
solvisse non legimus / unde dominus ait
ad Petrum quodcumque ligaveris super terram et
super terram ait nec obligacione de
functi id est de errore durante nichil
ait esse solvendum. Inpenitens autem
intelligitur qui non est de unitate
ecclesie unde Augustinus laboret penitens
in ecclesia esse et ad unitatem ecclesie
tendere nisi enim unitas ecclesie sub
veniat / nisi quod deus peccatori sua ope
conplicat de manibus inimici non
eripitur anima mortui / Creden
dum est enim quod omnes ordines et

elemosine ecclesie et opera iusticie et
nunc suffragant suam mortem confessio
ne recognoscenti / Ideo nemo potest
digne penitere quem non sustinet uni
tas ecclesie ~~Que primo inquirenda~~
~~sunt a penitente~~ .123.

Sunt igitur ista inprimis a penitente
inquirenda / utrum scilicet rectam fidem
teneat / utrum sit de diocesi sua vel non sit
utrum proprius sit et separatus ab ecclesia
propter aliquam culpam suam Circa fidem
est inquirendum ut sciat symbolum
apostolorum et divinam ordinem / Si aut
nesciat non est ei iniungenda penitencia
nisi deo et sacerdoti promittat / quod quam
cito poterit utrumque addiscat / Dominus
est talibus quod turpissimum est et decepcio lec
quod bene sciunt vanas et varias
fantaleuas et gesta Karoli et aliorum
principum / et rectam fidem et gesta salva nesciunt
toris et aliorum sanctorum que in ecclesia dei
leguntur ut eorum exempla sequantur
valde turpe est Si ab aliquo quereretur
~~ab aliquo~~ christiano / utrum sanctus
ecclesie sive sit martir vel confessor
et nesciat unde iniungendum est
tali quod ad locum ubi illius sancti corpus
quiescit in peregrinacione pergeret et
sancti vitam eius addisceret / propter hoc quoque in
iungendum est cuilibet christiano quod plures
audiat in anno predicaciones ubi
fides ecclesie et gesta salvatoris et
vita sanctorum predicatur. Mirarentur enim
quod principes et magnates rectam
sciant fidem cum forte nunquam vel
raro audierint predicacionem Credendum
est ergo ab omnibus si saltem sunt sine
subtilitate illos sciant articulos
qui in symbolo continentur / ut
scilicet credant unum deum esse patrem
et filium et spiritum sanctum et ipsum creasse
omnia visibilia et invisibilia et ut
credant solum filium dei esse in
carnatum et de virgine natum sine
viri semine pro nobis in cruce passum

et ad inferna descendisse et sanctos suos
inde extraxisse et iterum venturum esse
ad iudicium et omnes homines in corpore
et anima resurrecturos esse et iudi-
candos iudice iudicum et redemptu-
ros secundum merita sua bona et mala.
Et mandare instruendi sunt layci
ut credant sanctam ecclesiam katholi-
cam et sanctorum communionem id est credant
nullum posse salvari nisi in fide ka-
tholica hoc est in fide et unitate
ecclesie et nullum posse salvari nisi
obediat prelatis adeo a ecclesia consti-
tutis in hiis que secundum deum sunt sive
boni sive mali sint. Hoc autem ideo
dictum est quia multi layci presumere se posse
credunt preter sive obedientia salvari.
Consulendum est etiam omnibus literatis
ut sciant orationem secundum Augustinum que
talis est cum eminentem intelliga-
Diligenter te dicere quia magne virtutis est hec
oratio. Multe enim orationes ex constitu-
tione ecclesie multas habent virtutes ut
quedam valent contra pestes, quedam contra
morbos, quedam contra temptationes, quedam
contra tribulationes, quedam contra pug-
nam et similia. Unde cum hec oratio dominica
summam habeat potestatem id est auctorita-
tem quam plus uno spiritualis ecclesia ad
aliquid contra quia instituta est quia
oratio dominica licet ad omnia valeat.
Consulendum etiam est omnibus sacerdo-
tibus quod cottidie antequam celebrent
sicut etiam beatus Gregorius facere solebat
hanc dicant orationem quia magne
est virtutis: Deus qui nos pastores
in populo tuo vocari voluisti presta quesumus
ut hoc quod ore humano dicimur in tuis
oculis esse valeamus per christum
dominum nostrum amen. Quod
secundo sit querendum 12a

Postea querendum est a penitente
si in ordine sit frater si non
frater sui ordinis habeat confessionem.
Pape non potest dixi enim propter

dei scilicet in lege diligere deum plus quam
se ipsum et proximum sicut seipsum id est ad id
ipsum ad quod se ipsum ad vitam scilicet eternam.
Tenetur enim omnis tam perfectus quam imperfectus
dimittere omnem rancorem id est omnem
malam voluntatem quam habet erga
proximum suum et vite eterne sibi salutem
optare. Imperfectus autem non tenetur
dimittere debitum quod ei debetur
vel iniuriam sibi illatam ymmo potest
bene exigere satisfactionem in iudicio
ut tenetur illi qui lesit eum humani-
tatis obsequia exhibere nisi de pe-
na vitanda ut convia salutare vel
consilium pacis dare. Si non daretur
consilium putaretur quod omne dimissum
debitum. Triplex enim est pax pectoris
temporis et eternitatis. Pacem pectoris quilibet
tenetur habere sicut iam dictum est scilicet
dimittendo rancorem. Non autem quilibet
habet pacem temporis scilicet dimittendo in-
iuriam. Perfecti non qui sunt expositi quam
aliorum vitam non solum omnem tenentur
dimittere rancorem sed humanitatis
obsequia suis inimicis tenentur exhi-
bere. De eis enim dicit dominus: Diligite
proximos vestros vel inimicos etc. Tenentur
etiam iniuriam dimittere et debitum nec
sunt in iudicio ablata repetere sed
bene denunciare iudici si qua eis
iniuria facta est. Unde si aliquis perfectus
vir in domo religiosa prelationem
habeat enim potest in iudicio repetere ab-
lata ad opus pauperum non ad suum
ut sit eius a domo dum bona
enim religiose domus pauperum sunt
ut dicitur est in decretis xii q. ii. hoc
si malefactorem impedit et sua vel
pauperum bona in iudicio requirit.
De hiis autem plenius dicetur in
sequentibus. Dictum autem est de clericis scilicet qui
in decretis sunt quod dominus autem in
evangelio: Si offeres munus tuum ad
altare id est munus orationis vel confessionis

Xunc eciam dicis dimitte peccata mea quod id est //

vel alicuius rei et recordatus fuis
quod frater tuus habet aliquid adversum te et tu ad
versus eum relinque munus tuum coram
altari et vade prius reconciliari fratri tuo et tunc veniens offeres munus tuum //
et cetera. dimitte omnem voluntatem ma-
lam et habeas propositum satisfaciendi
ei quem lesisti. Bernardus. Non potest peccatis con
fiteri et prius recipere divino finem
proponat quod quanto citius poterit proximo
satisfaciat. propterea horribile est
qui in odio fratris est dicere Dom-
ine dimitte et dimitte nobis. petit
enim contra mortem suam quodammodo pacto quasi
dicens: si non dimitto fratri meo debita
id est peccata quantum Domine etiam consu-
luerunt et consuerunt multi quod tales
non dicant hanc clausulam et
dimitte nobis. Beatus augustinus de
tali refert qui orationem dominicam
decantavit quod angelus apparuit dicens ei
impropera domine non dicis in oratione
dominica vel mea. quam ego feci
nunc exaudiam orationem tuam quam
tu fecisti. petat ergo ut dimittit to-
tam orationem dominicam. Vel petat et
si dicat totam et petat si dictat eam
cum difficile est consilium quod istorum
unusquisque sit peccatum ex toto eam dimit-
te dicendo quibus dicat orationes alias
licet sit magnum peccatum illam pre-
mittere. Vide igitur ex predictis quantum sit
peccatum in psalmis syncopare. Sunt
enim multi sacerdotes et clerici qui in
eccles(iis) parrochialibus psallunt quod vix
principium et finem cuiuslibet versus di-
cunt. unde tales non dicunt psalterium
sed psalmorum dedecus. quia deo reddunt non
fecit quia nichil prestat sed ipsis fa-
ciunt contra ut deus tales psalmos
exaudit. Creaturas sunt psalmi et
ad totum recitare tenentur et deo
restitue orationes et sillabas quas
ei sunt furati tales sacerdotes et
clerici. Unde legitur quod quodam monasterio

fratribus vesperas decantantibus ipso ab-
bate absente ac fere eo in ambi-
tu deambulante venit quidam
mendicus claudicans ad abbate
ei supplicando ut sibi daret ali-
quid propter deum et saccum magnum sicut sub
brachio deferens. Abbas vero ei ele-
mosinam denegans quesivit ab
eo quid haberet in sacco sub brachio
deferens. et respondit ego collegi hec
fragmina psalmorum puta sillabas
et dictiones. Abbas vero propter hoc timuit
et quesivit ubi collegisset. hic in
vesperis a tuis fratribus. Statim ab-
bas ivit ad chorum et ipsi magna
festinantia decantabant fecit silencium
et mandavit a principio devote et moro-
se incipere cantare et ipse cum eis sed
abbas finitis vesperis exivit abbas
ad ambitum et mendicum ad quem
pervenit in stantem et sacco vacuo
nichil habentem. Abbas vero dixit ad
eum tu prius saccum tuum habuisti reple-
tum quo iam devenit. respondit mendicus
tu cum eis in choro omnia que habui
et iterum abbas dixit quis vero
respondit ego vocor titinellus et quis
es tu. et ipse respondit ~~diabolus~~ sic ab-
bas statim benedixit se et sic eva-
nuit et sic sub pena obediencie ab-
bas precepit omnibus fratribus tracti
legenda et sillabas exprimendo prima
de pori commissa minuta ad omnem
psalmos recitat et vadam dimittat
auctat fragmina vox titinellus
colligit horum. ~~Secundo tunc sit~~
~~commendum~~ et cetera

Tertio commendum est apenitere
te sed si per peccatorum ab
ecclesia sit separatus quia sacerdos
excommunicatum non potest recipere ad confessionem
nisi sit absolutus. Est autem duplex

excōicatio scilicet maior que dicitur anathema et minor que dicitur suspensio. Et hec est triplex quia quedam suspenditur ab ab ingressu ecclesie, et clericus quedam ab ingressu chori, et tam clericus quam laycus quedam a sacramentis altaris. Cum autem sit minori excōicatione excōicatus prosunt ei omnia suffragia et orationes ecclesie et bene potest ei sacerdos communicare in confessione divino pre optimo sive suspensatorius pa-tus sit absolutorem querere. Anathe-ma sive maior excōicatio est qua ab animo separatus est a communione xpistianorum fidelium tam in temporalibus quam in spiritualibus et sunt orationes ecclesie nichil ei prosunt quia pro eo non fiunt et etiam nec sacerdos nec aliquis communicare debet vel intrabit scilicet cibo potu et oro ne preter aliquas personas que post ea dicentur non enim possumus orare cum eo nec etiam salutacio ei debemus dicere ave scilicet aliquis vim amare debet ei videlicet ut habeat ve-niam. ut deus te emendet vel te. deus clemens faciat ut te possum salutare et cetera alia. Est autem hec orcione anathema substantium et quedam adiectum scilicet possumus dicere iste est anathema id est excōicatus et iste incidit in anathema id est in excōica-tionem. Ista autem maior excōicatio est tamquam lepra et ideo inquinat communicantem quia sibi communicans cum tali excōicato est minori excōicatione id est suspensio ab ecclesia et ideo solet dici quod maior excōicatio non incipit nisi in tertiam personam (qui enim suspenso communicat non est suspensus) unde hec si ana-thematizatur aliquis et non eo omnibus communicantibus sibi, sunt hic est excōicatus maiori excōicatione et quasi infectus alter, tertius communicans

hic minori. scilicet tertius tunc communicans nullo excōicatus est. Mandatum quod possumus loqui cum excōicato de omnibus que ad salutem anime pertinet dando consilium aut pro absolucione la-boret aut sunt domini ei excōicare. Si quis non sciens de aliis tractans negotiis communicat ei excōicatus est et cetera. Cum possunt communicare excōicatis 126.

Scriptum attendendum est quod ait canon quod quedam persone possunt communicare cum excōicato, ut sunt excōicati ut scilicet vir et uxor pater et mater filii et filie nisi filius sit apostata et etiam servientes et servi nullus cum istam aliam vitam tenere licet sit excōicatus cum possum etiam recipere debitum a meo ab excōicato. Si autem debitum reddere noluit com-pellendus est per interdictum ignis et aque ut per se procuratorem mittat quam etiam suam in iudicio defendat et nichil tamen licet procurator et testes pro eo inducti sibi communicent tamen tunc non sunt excōicati. Et hoc statutum est in favore petitoris ut scilicet fiat ei iustitia quam alienum excōmalicia sua non debet reportare lucrum et hic sunt domini recipere censum debitum a subditis excōicatis. Similiter in tenebris debent obedire servi dominis suis excōicatis, scilicet in nume licite. Si quis ex communicato communicare ut si quis sit itinere inter excōicatos et non habeat cibum nisi ab excōicato accipiat ut ab eo emat. Similiter si quis ex iusta ignorantia excōicato communicat non propter hoc excōicatus est. Item sciendum quod quedam canones dicuntur date vel quedam canones sive late sive et quedam dande sive ut cum dicitur quam hic vel illud fe-cit anathema sit vel maledictione dei se noverit incursurum, similiter

Ubi solent poni in privilegiis aliquorum
et in tali casu non sunt excogitati sed
excommunicandi qui contra sententiam vel prohi
bitionem agunt. C. i. n. sub intimatione
ne aliquid prohibetur. Divino lata
est sententia intimatione idem est quod ex
cogitatio qui autem excommunicare comminatur
non dum excogitat sicut qui penitere
comminatur non dum penitet. Sed si di
catur hic non excommunicamus illos omnes
qui hec fecerint tunc est canon
date vel late sententie quia iam
data est sententia ipso facto ille ex
communicatus est qui contra. Item ca
none ferit non solum autem excommunica
ti sunt omnes qui manus iniciunt
violentas in clericos sed in quosdam
religiosos et conversos. Similiter canon
late sententie est contra falsarios
et incendiarios. Solet autem dici quod
qui manus violentas iniciunt in
parentes vel matrem statim ipso facto
excommunicati sunt sed expressum canone
nec super hoc canonem habemus quem credamus
quod ad terrorem dictum est quia
propter horrorem illius criminis mittuntur
tales ad episcopum vel eius penitenciarium.
Item quia diversas regiones
diversi sunt canones et diverse late
sententie constitutiones ut in aliquibus
regionibus vel episcopatibus excommunicati
sunt omnes sortiarii vel sortiare
ipso facto et omnes qui testamenta
defunctorum puniunt et falsi testes et
usurarii. In aliis regionibus non est
ita unde oportet quod quilibet sacerdos sciat
constitutiones synodales sue patrie
suo fratres ut sciat excommunicato ipso facto per
rochianos suos ipso iure sit
excommunicatus et excommunicandus. Precedenti
quod dominus papa et alii prelati qui sunt
fecerunt sententiam quam sibi reser
vando potestatem absolvendi ex
presse quamvis non. Circa autem reservat

non potest minor sacerdos absolvere quamvis
non mittitur minoribus sacerdotibus con
cessum ut tales absolvant. Pa
giter summus pontifex specialiter
retinuit potestatem sibi absolvendi
qui sunt litteras suas quocumque contra sunt
falsificant et illos similiter qui manus
iniciunt violentas in clericos vel in
Item super sacerdos potest absolvere
in aliis casibus ubi potestatem non
retinuit ut in incendiis et ma
leficiis et ceteris penitentiis unde potest
minor sacerdos absolvere nisi crimen
publicum sit valde et enorme ut
incendium ecclesie vel domus alicuius
sacerdotis vel alicuius ville. Tunc non sta
dalum ut maior sit eorum pena
debent mitti sacerdoti superiorem
unde si quis falsificant litteras episcopi vel
alterius vel unde potest absolvi ab alio
quam a papa. Item prohibitum est super eo
quod excommunicatos in oratione vitemus
quod ideo factum est quia dicimus: tunc
Exaudi nos domine et dimitte
nobis debita nostra illos qui nobis
sunt comprehendimus et ita eis commu
nicamus. Vel etiam eos solum in mensa
vitare debemus sed etiam iudeos sicut
precipitur in canone in cibo et
potu vitabimus. Sed cum paganis
comedere possumus licet non iudeis
nec paganus sit excommunicatus quia
ecclesia non excommunicat sed eos qui fu
erunt de ecclesia. Quis autem videtur
quare comedere possumus cum pa
ganis et non liceat cum iudeis.
Quia factum est quia iudei periti sunt
in lege sua litteram ut facilius
possunt corrumpere simplices lay
cos vel christianos quam pagani.
Secundum quod cum dicimus
excommunicamus tales malefactores

nisi ad emendatoꝛ venerint ffꝛus
talis e excogitamus eos donec ad
emendatoꝛ venerint a n. i pdon
pona q aut sequit. Et sic extinguit
het cantela ista de extinguendis can-
dela coꝛam infirmo talis est senten-
cia eoꝛ absconduntur in tenebris
infernalibus scilicet ne videant lumine
gre dei donec ad emendatoꝛ vene-
runt. Qualis forma absolvendi
sint excommunicati capitulum

Post hec dicendum est in qua
forma debeat sacerdos absol
vere illos quos absolvere potest
ad quod distinguendum est quod aliquis
per sententiam excommunicatus est
aliquis pro aliquo crimine commisso
cum tamen nisi vitas considerentur
mus ab excommunicatur nisi per sola
contumacia. Circa n. nulli volenti
sinum claudit ecclesia cum nullus
excommunicatur nisi prius ad satisfactionem
fuit invitatus preter eos qui contra
canone late sententie delinquunt
qui et in canone late sententie in
cidit per contumacia excommunicatus est
quia contempsit canonem. Sed qui
dequos suum de quo non vult ab
satisfactione presisit et ideo excommunicatur
tunc de excommunicatis pro crimine licet
sit pro contumacia eius que nullo de
liquid et tunc votum admeditum
non vult venire sunt pro contumacia ex
communicatum sed ab illo nullum exige
que nisi quod stabit man
datum ecclesie et sic fecit absolvetur
Si vero aliquis sub sit crimine dura sat
innaninta vivo quod vinculum tale crimine
committat aliud quod ei quod lesit
satisfaciet et illis iuramentis
factis non absolventur nisi
prius satisfecerint sicut de novo
institutum est prius cum statim
absolvebantur prestito iuramento

quod satis facerent. Sed statim appellaverunt
et non satisfecerunt et sic delusa
fuit ecclesia cum nullo modo absolvitur
nisi prius de omnibus satisfecerit vel
satisfacientem satisfaciendi cau-
tione prestitit. Si aut sacerdoti con
stat quod vix emendare possit non
debeat iurabit quod de omnibus que
luciri potest et sibi ad necessitates di-
vitias reservabit et residuum sol-
vet ei quem lesit quod si furtum fecerit
sacerdoti restituet et pro eo ille sa-
tisfaciet cum tamen legitur decano
quodam quod si aliquis dampnum
fecerit et nullo modo satisfacere potest
flagellabitur quantum ad dampni valen-
tiam. Item sciendum est quod aliquis
petit absolvi cum liceat vitare
possumus petendo non ecclesie nec
sed sunt. Quando non tamen est suspe-
ctus quia si filius est ecclesie sine
iuramento solet absolvi
Aliter si quis semel vel secundo
ad satisfactionem vocatus non dum comparet
vel non cum ad hoc etiam iudicaret
contumacem sicut legitur canone nullus
non per brevem causa non diu tempe-
ro vel forum iudiciali
videtur et ideo in foro iudiciali
non solet puniri pro penam pecunia-
riam nec iudicari contumax. Sed
in foro penitenciali sed ei iniungi penitentia
quia inobediens fuit deo et
ecclesie quando venit ad penitentia et
secundum eius devotionem quod maiorem vel mino-
rem moram fecit sed ei maior
vel minor iniungi penitentia. Similiter
attendendum est diligenter de
per quantum tempore aliquis in excommunicatio-
ne mansit quod omne servicium quod deo
in illo tempore subtraxit ei debuit cum
iniungendum est ei ut missarum
solempnia et oraciones et que
deo subtraxit sibi restituat. Item

sias excitatus petit absolui ut eum facere velit Sacerdos absolucionem ei negat d. quia satisfacere noluit Sed potest dicere sacerdos quod eum noluit absoluere / sed non quod ille noluit penitere quia in primam eius quam audiuit in confessione nullo modo potuit reuelare / quid ergo sacerdos qui videt scandalum subditorum suorum faciet ad eorum quod bene potest dicere noluit te absoluere et bene cum sacramento tamen quare Sed credo quod ego fecerim tibi dimi... veniamus ad episcopum et reddebo tibi Si autem venit quia ... lata est causa a foro penali ad forum iudiciale compelletur excitatus ut publice dicat utrum voluit penitere et satisfacere an non et ita sacerdos liberabitur ab infamia et scandalo ¶ De sigillo confessionis 128

Est eciam sciendum sacerdotibus quod sigillum confessionis debet esse vel de secretum ut nichil sacerdos possit reuelare de hiis que audiuit in confessione ubi eum ut deus non ut homo sedet et ea de hiis que audiuit nichil scit ut homo unde penitenti non potest improperare peccatum suum sed sicut dicitur in canone delatori lingua capulcetur delator ibi dicitur qui reuelat secretum confessionis cui lingua debet capulari i. abscidi non corporaliter sed spiritualiter ut suspendatur ab officio et nichil habeat vocem legitimi hominis nec in testimonio nec in iudicio nec lege possit nec cantare in ecclesia / sed esto quod quis confiteatur quod aliquem occidet vel domum eius comburet quia forte precium suum ille occidit vel eum exheredauit / quid ergo faciet sacerdos debet ne sustinere quod ille occidatur vel domus eius comburatur

Ad hoc beatus Augustinus hic dat consilium in canone scilicet quod sacerdos hoc dicat illi qui velit et possit prodesse et non obesse ut si ille malefactor precium habeat vel cognatum propinquum vel aliquem familiarissimum dicat ei sacerdos filius tuus vel aliquis tuus proponit tale malum facere castiga ergo ipsum et corripe ne tam facinus presumat committere / aliter n. particeps est eius et reus homicidii Si autem ille nec precium nec matrem nec aliquem habeat alicui cui sacerdos hoc secure possit reuelare assumat sacerdotes vel alios bonos viros secum de quibus scit certus quod illum non prodant ad mortem et hiis presentibus ... sacerdos moneat ut a proposito tamen pravo desistat / et alii ei dicant quod non sustinebunt quod a tanto scelere procedat Et forte non est malum si in talis sacerdos ad illum cui facta est iniuria non accedat et sibi dicat Sic quod offendisti precium eius occidendo vel ipsum exheredando consulo tibi quod facies pacem cum illo et ego aut nos erimus mediatores / aliter magnum malum parat contingere Et si sciet sacerdos per confessionem aliquem esse furem et quod sepe suum vel forte ... dapiferum domini / vel si sciret eum esse adulterum vel corruptorem matronarum et virginum vel forte velit famulus esse in domo alicuius viri et multa bona et pulchras uxores et formosas filias has habent bene potest dicere sacerdos credo quod famulus hic non est tibi utilis in domo tua et ideo non recipias eum in domo tua vel seruicio tuo hoc autem non est confessionem alicuius reuelare / sed est innocentem de dampno et detractore suo premunire / ¶ Quod nullus sine

disciplina absolui debeat queritur.

Et aut ad priora pertinent sciendum est quod sicut nullus excommunicatus sine iuramento debet absolui ita nec sine disciplina. Sed illa verbera non debent extendi usque ad flagellorum quantitatem. Aliud enim est verberare et aliud disciplinare sicut verberantur discipuli, et aliud flagellare quod non sit sine sanguinis effusione. Mag. n. deus diligit humiliter penitentem quam divitias vestras. Si vero nobilis persona fuit excommunicata et voluit absolui non debet penitus usque ad camisiam vel ad aliam vestem tenuem denudari ita sed ut per illam vestem verbera possit sentiri. Si vero quis excommunicatus fuit publice absoluendus est in hostio ecclesie coram omnibus in alba veste. Si vero occulte in privato potest eum sacerdos absolvere. Unde ait quidam canon quod si episcopus aliquem excommunicavit et postea extra sinodum in mensa recepit eo ipso intelligitur eum absolvisse ut dictum est. Potest ipsum vitare aliquantum sed tamen tenuis excitat episcopus. Licet causa per illum absolutorum absolutus mitigatur quo ad absolutionem quoniam non aliorum tamen postea debet recipi disciplinam et iuramentum. Et si obedire noluit in eandem incidetur sententiam in qua prius fuit. Item magna solet esse dubitatio de hiis qui moriuntur subito sine confessione et excommunicati sunt et tamen aliqua signa contritionis preme habuerunt. Sed utrum debeant in cimiterio sepeliri. Aliter est valde dubitandum de privilegiis hospitalariorum que sibi non defunctos in cimiterio sepeliunt nisi nominatim fuerint excommunicati et excogitati. De quibus postea dicendum est. Contigit n. quondam quod abs-

sque confessione moritur et quomodo et fuit non solum ipsum quibus sacerdos in cimiterio sepelliri. Sed si vero in cimiterio non debet cuius sepulturam fratres hospitales quia annatam aliquid solvunt illius hospitali per privilegium suum in huiusmodi cimiterio nisi nominatim fuit interdictus ipsum sepeliunt. Illud autem ex sacerdotum circa contingit. Dicitur n. canonicum contingit n. quondam unum quemcumque licet et defunctorum cum quibus absolutio moriatur si prius ad ecclesiam admittebatur ut excommunicatus nominatim fuit per et debet cum sacerdos cum debita solempnitate in cimiterio sepelire. Quandoque tamen regione quadam fuit consuetudo quod cum aliquis moriebatur aliquo eius iudicio aque frigide probaverunt quod penitens fuit in morte et ita in cimiterio sepultus fuit. Talia autem iudicia sed aque frigide et ferri candentis modo prohibentur quia etiam generaliter prohibentur quia nichil aliud sibi in eius iudicium nisi aliud est temptare deum. Accidit autem quod eo tempore quo fuit torneatores excommunicati quendam miles in torneamento occisus extra cimiterium est sepultus. Aliquam autem eius ad dominum papam venerunt et quod manus dextera mortui super illum eius ad faciendam autem inventa fuit probaverunt et per hoc probato fuit quod in morte penituit. Summus quoque pontifex illum in cimiterio precepit sepeliri quia fuit absolutis excogitatis nominatim moriatur dummodo quod in morte fuit penitens possit probari. Absolutum est quod in cimiterio debet sepeliri. Sed nonnumquam quod tamen aliqua fuit villa excommunicata vel interdicta. Contigit quondam villam illam cum habitatoribus suis nominata satis fuit quod parochiani excommunicatione

novati et quia non recipiebantur de vita ad communionem non debebant in morte recipi ad sepulturam. Sed si sententia fuit lata contra generaliter excommunicans omnes illos qui hoc maleficium fecerit, quia sine magna probatione non potest sciri quis hoc fecerit, et quia non vitamus aliquem a communione licet forte reus sit illius criminis ex quo nescitur quis fecerit, nullus tamen novatus exigitur est. Item utrum ad vana recurrendum sit sepultura. Ex hoc igitur patet quod quantum ad sepulturam petunt nunc hospitalarii per privilegium suum quod non negat simplex sacerdos in ecclesia sua. Ad hoc tamen eis valet quod si ab locis fuit novatum interdictus ubi solent colligere elemosinas ad illum locum possunt venire et hostium ecclesie aperire et missam celebrare et suas elemosinas colligere exclusis tamen novatis excommunicatis et interdictis. Hoc autem facere non possunt nisi semel in anno illo scilicet die qui constitutus est eis. Item videndum quod in aliquibus regionibus consuetudo est quod si in debito aliquo defunctus est, potest ille cui tenetur inhibere mortui sepulturam donec uxor vel alius satisfaciat de debito. Hoc autem in multis locis commutatum est quia ex quo communicamus vivo communicabimus et mortuo. Item consuetudo est alicubi quod si aliquis tenetur alicui de dampno vel de debito et non vult ei satisfacere, potest ei communionem altaris in die pasche prohibere. Sed hoc non contingit quia materia est in penitentibus ex quo tibi tenetur satisfacere et remittit quia impenitenti penitentiale danda non est eucaristia. De exe

cutione sacerdotis in confessione. 130.

Post hoc dicendum est quod sacerdos debet habere aliquam similitudinem brevem tamen ... omnium

ad confessionem venientium ad excitandam devotionem suam et adhortandum quod non erubescat confiteri. Multum namque talem diligit deus erubescentiam et ipsa est magna pars satisfactionis. Et melius est hic erubescere coram uno homine quam coram omnibus angelis hominibus et demonibus in die iudicii. Debet autem penitenti ostendere quantam utilitatem habeat confessio. Ipsa enim est secunda tabula post naufragium, sicut tercia cum baptismati fecerit nullum restat remedium nisi confessio. Exemplum tale autem petrum qui veniam meruit, et ... est in via quod oportet qui criminis per confessionem ad hoc ut sanctum ... Iudas non per similem confessionem suam sine peccato criminis voluit propterea diffusa veniam omisit quia suspensus medius crepuit. Si autem simpliciter confessus veniam petisset dominus cum eo misericordiam fecisset. Sed ultra adhuc suum peccatum abscondere voluit. Dominus cum ad primam vocavit dicens Adam ubi es, ille autem noluit simpliciter confiteri sed se excusare voluit. Dominus increpavit quia dixit mulier quam dedisti mihi. Sed si ut convenit simpliciter veniam rogasset sine dubio eam obtinuisset quia maior est misericordia dei quam omnia peccata que sunt vel fuerunt vel umquam possunt esse. Dicendum est penitenti quod non est tenendum omnes circumstantias peccati. Et quia magna est ex circumstantiis dicendum est ei quod omnes confiteatur circumstantias in ipsa turpitudine peccati si non aliqua pars remanserit. Iam non est confessio. De circumstantiis autem superius satis dictum est. Dicendum est quod omnia peccata simul et uni sacerdoti confiteantur, quia sicut ait beatus augustinus Nescit deus dimidiam dare veniam, quia nescit dimidiam recipere animam ut potest sacerdos ...

absolvere ab uno peccato nisi ab omnibus
fuerit absolutus nec etiam ab aliquo
quod penitens non fuerit confessus et
et plura similia. ponere debet sacerdos
in principio penitenti. Considerandum
vero est sacerdos qui incipit ex
abrupto. attendat etiam sacerdos
quod verbulis non solum sed stimulis ad
suos bonos pungendus sit etiam sensi-
bilem et cautum ad eos demitten-
dum. Similiter sacerdos aliquid
dulce et molle debet ponere antequam
pungat per penam. Unde dicitur ad cap-
tandam benivolentiam breviter
misit prologum in ordine dicta
autem petitionem faceret. De fes-
tivitatibus celebrandis. 131

Post hec dicendum quod prima tam
peccato sit iniungenda. Sed
advertendum quod quedam sunt
que generaliter omnibus sunt iniunge-
da penitentibus. Quedam vero que
singulis penitentibus sunt singula-
riter iniungenda. Primo autem om-
nibus iniungendum est quod celebrent
et observent dies solempnes per
annum in ecclesia constitutos. Hec
autem festivitates celebrari habeant
et debeant per annum secundum canonem
sinodalibus premittendum est ut sci-
ant tempora feriandi per annum a die
dominica adventus usque ad vesperam
ne in diaysimo feriandi vestibus capiant
dies vero nativitas domini sancti Steph-
ani sancti Johannis Sanctorum Innocentium sancti
Silvestri Octava domini Epiphanie
purificatio sancte Marie Annunciatio
eiusdem Dies pasche cum tota ebdo-
mada Rogationes cum tribus die-
bus sequentibus Ascensio domini sancti
dies pentecostes Sancti Johannis baptiste xii
apostolorum in nativitate Petri et
Pauli quia sua predicatione mun-
dum illuminaverunt Sancti Laurentii
assumptio sancte Marie nativitas eiusdem
Sancti Michaelis archangeli Omnium sanctorum
oratorii dedicatio omnium sanctorum
sancti Martini. Et ille festivitates
quas singuli episcopi in sua diocesi cum
suo populo collaudaverint que vicinis
tantum commorantibus indicende sunt
non generaliter omnibus. Relique non
festivitates non sunt cogende ad
feriandum nec prohibende. Item dicit
idem canon quod sunt demittenda cum
ab omni restrictione et abstinentia
additur autem festivitatibus per decretum
in alio canone Exaltatio sancte crucis
per hoc etiam quod dicit quod festivitates
ille sunt celebrande que constitu-
te sunt a consuetudine et recepte ab episcopis
Inde patet sicut concluditur festi-
vitates plures quia iam sunt
ubique consuete sunt et recepte scilicet
festum sancte Margarethe sancte Marie
Magdalene Decollatio sancti Johannis
baptiste Sancti Dyonisii Sancte Cecilie
sancte Lucie sancti Nicolai Sancti Thome
Cantuariensis qui tunc non fuit quando
predictus canon fuit datus Item
festum sancti Vincentii sancti Fabiani
et Sebastiani Sancte Agnetis sancte
Agathe sancti Gregorii sancti Benedicti
omnes iste festivitates et plures
alie celebrari debent in illis locis
in quibus consueverunt celebrari. Cum
sit ita in hoc quia predicte festi-
vitates non sunt nominatim expresse
in canone nolunt eas celebrare
sed in illis ad laborem suum vadunt
et multitudinem scandalizant suum
plures laycos cum tamen multi fa-
ciunt quod in illis diebus non labora-
verunt Item sciendum quod dies dedicatio-
nis cuiuslibet oratorii debet celebrari
in illo. Item quod festum cuiuslibet

sancti cuius in honorem fundata est
parochialis ecclesia in illa debet pro
pria celebrari ¶ De celebratione diei
dominice et quorundam aliorum dierum 132

Diligenter etiam est attendendum
quod superius dictum est in ca-
none scilicet quod dies dominica debet cele-
brari a vespere usque ad vesperam non
ab hora sabbati nona precedenti
ne videantur homines iudaizare ce-
lebrando partem sabbati ; Et mirum
est quod sacerdotes quidam sabbato
celebrari iubent ab hora nona
usque ad vesperam et vocant laycos
sed post illam horam laborant At-
tendendum est etiam quod dies dominica
non habet vigiliam / et ideo non debet
celebrari ut dictum est ¶ Propter non
dum quod in multis locis prava est consue-
tudo ubi conveniunt ad festivitatem
aliquorum sanctorum lascive mulieres et
stulti adolescentes et tota nocte
dormitis cantilenas cantant
vel etiam vetita ducendo ibi chore-
as et turpes exercendo ludos /
omnia talia si potest fieri cum magna debet
diligentia prohiberi ¶ Distinctum
in quibusdam locis quod aliquando
veniunt homines ad tales festivi-
tates / sicut etiam patet eandem etiam
sustinetur quod miracula vel similia
fiunt et emuntur et venduntur ibi
candele et alia / licet deus ementes
et vendentes de templo eiecerit
et dixit vos domum dedit / predicandum
est etiam eis qui ad tales festivitates
venientibus quod vanitatem habeant
passiones sanctorum quos veniunt
adorare / beatus n. laurentius
suam festivitatem numquam ita cele-
brant petrus et andreas in
cruce martinus in cinere et alii
homines aut festivitates eorum

celebrant in conviviis et potationibus
choreis et turpibus cantalenis
quod non bene concordant talia ut
tales homines vitant solempnitates
Sunt autem quedam officia que propter
utilitatem publicam in talibus solemp-
nitatibus permitti non possunt ut
vendam qui de loco ad locum
ducunt auctores in quadrigis auri-
tori qui cottidie parant cibos
et illas festivitates celebrant
qui multis et locis mercatura fiunt
in diebus dominicis et solempnitatibus
aliis omnia talia si posset fieri de-
bent prohiberi / Ubi non non potest fieri
in sermonibus iniungatur quod fa-
ciant aliqua bona opera in recom-
pensationem pretermissarum solemp-
nitatum / De illis autem qui libros
suos corrigunt et lectiones in
diebus festivis affirmant non cre-
dimus quod peccent nisi sint tales
qui locent operarios suos vel de-
narios accipiant pro libris corri-
gendis Sicut n. licet legere verba
et audire divinum ita licet legere
meditando alios vel etiam divinum
dummodo ad honorem dei fiat
et ad utilitatem ecclesie suam
Sicut n. licet lavis agros
suos vel vineas fodere et ag-
nominatim circa rivos de-
ducere illa religio vetuit et
sepes vel macerias diruptas
si invenerint licet has sub
ito obstruere ne destruentur
segetes et vinee ita licet clericis
in diebus festivis libros
revolvere et eos si mendacia in-
venerint emendare ¶ Quare
passio domini non celebratur 133.

Solet autem queri quare
passio domini non cum magna

festiuitate et reuerencia celebrentur
/ quia tunc hominibus acquisiuit sin
gulare gaudium / nichil enim nasci
profuit nisi redimi profuisset. tunc enim victus
redimi
est dyabolus et ianua paradisi est ap
ta. Et ideo magnum et triumphabile
debet esse gaudium / quare quod passio
nes sanctorum et non domini celebrantur
Ad hoc dicendum sicut ait moyses quod
dies ille celebrandus erit in cele
britatibus anni / itaque omnis ani
ma que non fuerit ista die afflicta
peribit de populo suo / dedit enim nobis
dominus ancoram admiracionem
passionis sue / quia qui non compatitur
non conregnabit Ad hoc enim in mem
bris xpi compatitur vnde apostolus dicit ut
suppleam in corde meo ea que
desunt passioni xpi / debemus dicta
die dominum in passione mirari
vel imitari / et aliquas passionis
sue sentire angustias / et ideo
patiendo contra dyabolum pugnare
Quod sibi xpus nichil acquisiuit
moriendo sed nobis / quia condicio glori
ficacionis fuit eadem post mortem
quam fuit ante mortem / quia
fruebatur visione dei eque
in vita sicut post mortem / in corpore
autem dico in sepulchro iacuit ante
resurrectionem glorificacionem non habuit
inquantum immortalitatem et impassibi
litatem recepit Et ideo quia ante
illud tempus nichil sibi acquisiuit
non passio / sed eciam eius solempni
zatur Sancti autem sunt in morte sua
clarificacionem acceperunt quam
prius non habuerunt et ideo dies mort
eorum celebratur Et dicit beatus
Augustinus quod ideo eciam artissimum adeo
passionis domini obseruat ieiunium / quia
ea die ita ieiunant quod non
nisi unicam buccellam scilicet vini in
nocte comedit laicus Alie
ieiunia sunt ordinis generales alias

~~nanda ...~~ //

Quibus eciam generaliter in ec
clesia ordinanda sunt ieiunia per annum
in ecclesia constituta illud ieiuniorum
Prima sunt ieiunia iiii^or temporum que
et veteri testamento instituta sunt
quater autem ieiunia in quatuor erat
partibus anni scilicet in vere estate au
tumpno et yemis fiunt enim illa
tempora qualitates sunt distinctas
ver enim est calidus et frigidus sicut
aer / estas calida et sicca ut
ignis Autumpnus frigidus et siccus
sicut terra / yemps frigida et humi
da ut aqua / Ita nos debemus
in illis iiii^or temporibus anni purgare
peccatorum sordes quas in corpore nostro
contrahimus / Preter iiii^or tempora predicta
Est autem vero ieiunium institutum
secundum in prima xl^e septuagena et ita
ieiunium unum deo soluimus pro duobus
enim eciam secundum quod quamvis unam
missam possumus celebrare pro
duabus ut si eadem die duo anni
uersarii defunctorum acciderint eandem
missam possumus pro utroque celebra
re Tercium ieiunium secundum institutum est
in penthecosten / quia tempore illud
a labore vacat homo et propter estatis
feruorem quia tunc difficile est omnibus
ieiunare enim eciam propter difficultatem
ieiunandi datur tunc licencia ab
ecclesia laicis comedendi oua et
pilia / quod in aliis ieiuniis sunt
prohibita / Quartum ieiunium scilicet autump
nale incipit secundum quarta feria post ex
altacionem sancte crucis enim si exal
tacio sancte crucis feria iiii contingit ie
iunium non in illa sed in proxima septi
mana feria incipit vel ~~septembris~~
~~constat semper ieiunium mensis~~
~~post exaltacionem feria quarta sequitur~~
Quartum ieiunium yemale semper
fit in proxima septimana ante natiuitatem

Sy a ta tij

Qui ita tamen quod vigilia domini sabbato non contingit, tunc enim non fit de prima septimana ante nativitatem sed de precedenti, quia non possunt bene fieri simul scilicet de ieiunio et vigilia eodem die. Circa autem de omnibus hiis quatuor temporum ieiuniis quo quodlibet istorum debeat servari, hii duo versus bene sunt notandi: Vult crux lucie cineres karismata dia, ut sint angaria quarta sequens feria. Est etiam ieiunium quadragesimale quod fuit in veteri testamento inchoatum. Moyses enim quadraginta dies ieiunavit, similiter et Elyas et ipse dominus. Sed in novo testamento constitutum et confirmatum est ieiunium semper fieri in anno scilicet ante pascha. Et circa hoc notandum quod dominica pasche per hos versus: ~~Post martis nonas semper prima notatur. Bis septem completa dies ut pascha sequatur.~~ Incipiat ergo a prima luna post nonas marcii in marcio usque ad nonas dies et tunc erit plenilunium. Semper considerandum est ubi fuerit luna xiiii in illa lunacione et sequenti die dominica erit pascha. Si autem luna fuerit decima quarta in ipsa dominica non in illa vel in illa sed in sequenti die dominica erit pascha. Ideo autem pascha in plenilunio celebratur quia preceptum fuit in lege quod in illo tempore agnus sacrificare debebat paschalis, quod completum est quando Christus qui verus est agnus illo die dominice est ymolatus sicut ait apostolus. Cum venit plenitudo temporis misit deus filium suum. Tunc ii. vere fuit tempus plenitudinis quia tunc nobis dominus contulit graciam et plenam redempcionem. Fecit ideo autem hoc ieiunium xl^a dierum fuit institutum quia xl dies totius anni sunt

decime et nos dies nostros in maceracione carnis deinde decimare debemus. xl. autem dies septem faciunt septimanas. Si igitur in qualibet septimana ieiunabimus vi dies erunt 36 dies et deerunt iiii^or usque ad xl^a. Ad complendum igitur illos dies iiii^or quia dominicis diebus non ieiunabat constituti sunt illi iiii dies qui precedunt xl^a capite ieiunii et a die cinerum usque ad septem dominicam. Quartum autem sequens ieiunium dicitur letania maior et quod semper in festo beati marci celebratur, et dicitur letania quasi cantus lugubris letus vel i. mors dicitur vel ideo letania dicitur quia tunc devenitur mortuum ut sancte petre ora pro nobis etc. Post quam non sequitur ieiunium triduanum quod fit ante ascensionem domini et illi tres dies dicuntur dies rogationum quia tunc rogamus dominum auxilium et hoc ieiunium propter quasdam pestes que tunc occiderunt quarum una fuit inguinaria et alia rabies luporum sicut dyonisius legitur fuit institutum. Sed nunc ieiunamus illis diebus ad postulandum bonam temperiem aeris. Dicitur autem letania maior vulgariter magna crux quia rome in ecclesia ad quam illo die fit processio quedam magna nigra crux depicta est.

~~Quare vigilie sanctorum debeant ieiunari. 127.~~

In vigilia beati marci et apostolorum aliorum philippi et iacobi non ieiunatur propter solempnitatem dominice resurrectionis. Ieiunatur in vigilia penthecostes propter adventum spiritus sancti quidam etiam propter devocionem ieiunium apostolorum quod est inter ascensionem et penthecosten ieiunant quia propter illud tempus ad ventum

Ieiunnates — spt sti quidaz etiaz ppt devotoz
iem aptorum q est int ascensioz
et penthecosten ieiunant/ ex
pectant aptum aut est insti
tutu ut est in precepto illud ie
iunium Itez In vigilia bti Johis
baptiste ppt solempnitatez deci
Bach q non — iunatur ex institutione ecclie
insti vigilijs xii aptorum que non
tur hijs vsibus petrus et
andreas paulus cu symone iudas
et ieiunium nos denouet at
et matheus Sz nare aut in
vigilijs aliorum aptorum ieiunium in
stitutu no sunt Ecclia vona
monet sunt aut consuetudine
in omni aptorum vigilijs fere vbiqz
ieiunant excepta vigilia phi
lippi et iacobi ppt causaz supius
pratatam Item In vigilia sti
laurencij ieiunatur ppt marti
rij sui priuilegium vn etiaz hr
octauaz et 2 sollos post anti
phonas sicut et btus paulus ppt
priuilegium predicationis sine ver
siculos hr post antiphonas cuius
etiaz btus stephanus priuilegium
hr martirij quia primus post dnm
passus est Btus vo laurencius
ppt aliud priuilegiatus est tam
sz ppt grauissimaz penaz suaz
It in assumptione bte marie ie
iunatur et in vigilia aptorum
symonis et iude et in vigilia omni
sctorum et sti andree et natiuitatis
dni In aduentu aut no insti
ex libera voluntate ieiunatur quia
no est institutu insi forte ali
cui sunt et metu Inter natiuitate
aut dni et purificacionem bte
virginis no ieiunatur ppt solep
nitatem illius tpis totu n est
quasi de natiuitate dni Et
q — nondum ppt tres causas notu
est ieiunium prima est ut pccta

pccta puniant ut hic delicias
pecatas austitate vite recompenset
2a causa est ut domicetur in
mentu ne lasciuiat caro et re
calatret Tercia ca est ppt scanda
lu tollendu et institutos ecclie ne
vnus comedat cu alij ieiunant
vbi aut nulla causarum istarum sunt
corporalis exercitatio ad modicum est
vtilis pietas aut ad omnia valz
promissionez hns vite q nunc est et
future Et itm aptus no est regnu
dei esca et potus sicut ait apto
In sermonis de dedicatis et tredenat
ieiunijs prefert venter plenus vniu
ut refert ritus vno dic aptibus
te ipm occidas biduanum et tridua
nu ieiunium est qn duobus vel tribus
diebus continuis nichil comedis
q btus iubet Ipmo no n. d
h a sit ieiunac et corpus macerare
ut seipm occidat sz castigat

De visitatione matris eccle 136.

Est aut vtile scire vnum non
in quibus pdte festiuita
tes et solempnitates et ce
lebrantur Innotato aut q qday
est solempnitas in ecclia ob honorem
quaz no ... noiamus sz q quilz
prochianus semel i anno ad ma
tricez ecclaz sz sedem epalez et e
nio anno institutus sz in septia
na penthecosten et istud veti
testamento ortum sunt precept n.
q quilz ter in anno templum in
iehrm ascendet no manu va
cua ut oraret et hic institutum est
q quilz saltem in anno
semel cu oblatione sua etiaz
matricem visitet a qua recipit
omnia ad salutem necessaria sac
menta hanc etiaz auctez hr
ecclia q quilz pt compelle pro
chianus ad faciendum oblationem

quater in anno in ecclesia prochiali
sc. in natiuitate domini in pascha in
penthecosten in festo illius sancti cuius
est ecclesia. Secundum tamen istos terminos
mutatur ita alicubi solempnes
faciunt oblationes in purificatione
sancte marie et in festo omnium sanctorum
nec multum refert quo fiat dummodo
quater fiat in anno. Ad alias
autem oblationes compelli non debent
vel non possunt. Secundum tamen consuetu-
dinem ecclesie compellunt mulieres fa-
cere oblationes in purificatione et
in nupciis et hec sumpta videntur
in veteri testamento quia et beata
virgo fecit oblationes de lege in-
stitutas sc. par turturum aut du-
os pullos columbarum. Sed ista satis
sunt tollerabilia sed quia etiam exi-
gunt racione quantitatem in sponsali-
bus cum benedictionibus anuli ag-
videntur. hic autem iniqu-
itas potest esse consuetudo ecclesie.
Dicunt et in multis locis coguntur
parrochiani offerre panem diebus
dominicis et candelam ad faciendum
panem benedictum. Similiter coguntur in
multis locis ut cereum comparent
pascalem. talis autem consuetudo
non est reprobanda ubi nulla inter-
venit symonia sed aliquid spiri-
tuale emitur. Sed de hoc dubi-
tari potest exiguntur de baptisacione
puerorum denarii et pro sepultura
mortuorum. Similiter exigunt episcopi pro
crismate et oleo certam summam
denariorum a subditis sacerdoti-
bus. Sed multi excusacionem habent
qui dicunt denarios illos solui pro
synodalibus non pro crismate. Est
autem constitucio catholica quod quelibet pro-
chialis ecclesia soluat ecclesie kathe-
drali per annum duos solidos ad
minus. Isti denarii dicuntur
synodales kathedraticum. Expresse
tamen est prohibitum quod nichil soluatur
pro baptismo puerorum et sepultura mor-
tuorum. ¶ De vocabulis festiuitatum et
ieiuniorum etc.

Post hec utile est scire pro
quibus causis et racionibus voca-
bulorum quibus predicte festiui-
tates et ieiunia appellarentur.
Inprimis quo inchoandum est ad
aduentum domini. Dicitur autem aduentus domi-
ni usque ad natiuitatem domini in quo le-
guntur prophecie et cantantur et
uotum desideria sanctorum de primo
de aduentu domini in carne. Secundus autem
aduentus in die iudicii vel in mor-
te cuiuslibet hominis incipit. Semper
in aduentu domini dominica proxima
dominica ante festum beati andree
vel post celebratur. Quia illa
dominica que est propinquior festo
sancti andree siue ante siue post
aduentum domini incipiet ut autem
hoc melius pateat nota versus isti
Andree festo vicinior or-
dine quouis aduentum domini prima
tollit feria dies precedentes
andream tres et septem ande
quorum lucis aduentus sit tibi
limes. Antiquitus autem dies illa
dicebatur feria in qua homines
cessabant ab operibus quia feriare
ab eo est quod cessare. Nunc autem
quia quolibet die a malis operibus
est cessandum quilibet dies feria
dicitur. Unde dies dominica dicitur
feria prima dies lune dicitur feria
secunda et ita deinceps. Dies autem in
qua natus est xpc dicitur natalis
vel natale vel natiuitas domini.
Obitus autem aliorum sanctorum in qua
mundo vicerunt dicuntur corona-
tales quia tunc in corona nascuntur
nitatem et in gloriam. Sed cum ipso

dni scilicet octauus dies a natiuitate
in quo xpistus circumcisus est more
iudeorum / Deinde epyphania domini
sit autem illa festiuitas tria
nomina propter tria miracula que tunc
contigerunt / dicitur enim epyphania theo
phania bethphania / Epyphania
interpretatur quasi supra apparicio
quia tunc apparuit noua stella in
supernis / Theophania dicitur quasi diuina
apparicio et dicitur a theos quod est
deus quia tunc apparuit vox dei patris
et spiritus sancti in columbe specie
super xpistum in baptismo / Bethphania
autem dicitur quasi in domo apparicio
a beth quod est domus quia tunc xpistus
aquam in domo mutauit in vi
num / Et nondum quod quolibet istorum
festorum dicitur apparicio domini quia
omnibus xpistus in natiuitate sua appa
ruit homo [illegible] hiis tribus festis
potius esse deus apparuit / Deinde
sequitur festum felicis in pincis
dicitur in pincis [illegible] statua tes
tarum pro minimas [illegible] Tribus in felix
locum noluit nisi super pincas
/ Deinde festum sancte agnetis et
secundum quod beata agnes octaua
non sit sed sit aliud festum vel oc
taua die a passione sua propter
quandam miraculum quod ei contigit
/ Sequitur purificacio sancte marie
quam fecit more aliarum mulierum
post puerperium in templo oblacionem
fecit / Dicitur autem inde festum ypa
panti domini quod interpretatur ob
uiacio domini siue processio quia
tunc xpistus processionem habuit ab sancto
symeone et ab aliis quando induc
tus est in templum / Sequitur
lxx a qua illos sequit lxx dies
vel annos in quibus filii israel
fuerunt in captiuitate babilonis
antequam possent redire in iherusalem

et nos debemus captiui nunc [illegible]
memoriam per lxx dies ut ad ce
lestem ierusalem id est ad vitam eternam
redire possimus et ideo in principio
lxx incipit ecclesia leticie canti
ca tacere ut alleluia et te deum lau
damus in dolorem peregrinacionis
sue ad memoriam reducens sicut
filii israel per illud tempus quo in ba
bilone fuerunt organa sua et
cantica leticie suspenderunt
/ durat autem lxx usque ad sabbatum
pasche quod dicitur sabatum in albis
quia clerici cappas habent nigras
usque ad sabbatum illud ad dolorem
peregrinacionis sue significandum et
tunc quasi finita lxx dolore albas
habent super pellicia / Sequitur pascha
xl que durat usque ad quintam
feriam in septimana pasche / et
significat illud tempus quod fuit a noe usque
ad abraham in quo filii israel fue
runt quasi in [illegible] quia deus ces
sauit ab eis nec redijt antequam
venit ad abraham et fecit ei
promissionem quod in semine suo bene
dicentur omnes gentes / Aliter
[illegible] fuit ecclesia donec xpistus venit
in sexta etate in carne et ita
ad sponsam suam redijt et sic hoc
tam ecclesia celebrat xl que
durat usque ad pascha et significat annum
remissionis peccatorum que fit in illo
tempore / quadragesimus vero annus qui
dicebatur iubileus fuit annus
remissionis in veteri lege in quo
omnia remittebantur debita
/ Deinde sequitur caput ieiunii
quia tunc incipiunt ieiunare
layci / Clerici autem secundum canones
ieiunium debent incipere a die lune
precedente / Tunc autem super capita
hominum ponuntur cineres / ut

se intelligant mortuos / deferetur et
crux loco vexilli ad processionem
[illegible] ut sciant se penitentes
per illa arma pugnare contra dia-
bolum / Eadem etiam die penitentes
solempniter expelluntur de ecclesia
sicut adam propter peccatum suum expulsus
est de paradyso a qua eadem die cene
etiam introducuntur / quia post
peracta penitentia peccatores ad cenam
[illegible] / deinde [illegible] de qua
satis supra dictum est / Deinde
annunciacio sancte marie que sic est a
nunciata fuit per angelum quod con-
ciperet filium dei in utero sine vi-
rili semine / [illegible] concepto [illegible]
[illegible] celebratur non [illegible] quia concepta
est ex virili semine quia non po-
tuit fieri sine qualicumque peccato
Deinde nativitas eius sicut nativitas
sancti johannis baptiste celebratur / quia
fuerunt sanctificati in utero et ideo sine
originali peccato sunt nati [illegible] gau-
det ecclesia in eorum nativitate omnes
autem alii cum peccato originali nati
sunt [illegible] et aliorum nativitates ce-
lebrantur / Sequitur pasca flo-
ridum vel dicitur in ramis palmarum
et ideo sic dictum quia flores et ra-
mi palmarum [illegible] Quia
per quam dominus illa die in ierusalem
venit / cena vero domini dicitur quia
ista die cum discipulis agnum pas-
calem cenavit / dicitur etiam dies
absolucionis quia tunc [illegible] a
penis et penitentes ab excommunicatione
etiam absolvuntur / Sequitur di-
es crucis adorate quod dicitur sic quia
ea die crux christi a fidelibus adoratur
dicitur autem parasceve id est preparaciones
quia ea preparabant iudei que
necessaria erant in sabbato in quo
non licebat eis operari / inde sequitur
pasca dicitur autem a pascha a phase

grece quod est transitus latine / quia tunc
angelus extinctor omnes domos
iudeorum transivit in egypto non in super-
liminari domus esset scripta thau
in signum sanguine agni et nullum
tetigit in domo illa / sed in aliis
omne primogenitum occidit / christus
etiam illa die a passibilitate in
inpassibilitatem / a mortalitate in im-
mortalitatem transivit / declinatur
autem hoc pasca huius pasce sicut
hec mensa huius mense [illegible]
declinatur [illegible] grece pas-
cha [illegible] declinatur [illegible]
huius pascatis / [illegible] pascha
[illegible] aut aliis casibus [illegible]
[illegible] / Secundum [illegible] penthecoste [illegible]
pentecostes [illegible] penthecos-
ten [illegible] in neutro genere [illegible]
semper [illegible] / dicitur autem
penthecoste a penta quod est quinque
et coste quod est x quia quinquies
decem dies sunt a pasca usque
ad penthecosten et significat penthe-
costen annum iubileum qui annus
fuit leticie sicut supra dictum est
quod omnes servi fiebant tunc liberi
et omnia remittebantur debita et
significat leticiam quam habuerunt apostoli in ad-
ventu spiritus sancti / de letaniis autem
supra dictum est / letanie grece di-
rogacio latine / Ascensio domini
dicitur quia ea die ascendit dominus
in celum cum carne et adhuc
cottidie in melius ascendit
[illegible] a fine [illegible] dicitur gloria
tibi domine qui ascendisti / Nota quod qui ascendis super sidera
etiam quod assumpcio sancte marie non
dicitur natalis eius sicut et
aliorum sanctorum quia ipsa creditur
[illegible] sine morte dolore
ipsa etiam creditur esse assump-
ta cum corpore et anima / Sanctorum dicitur

l

festum sancti johannis ewangeliste ante portam
latinam quia eo loco missus fuit
in dolium ferventis olei / festum sancti
michaelis celebratur bis propter duo
miracula que contigerunt unum in
monte tumba / et aliud in monte
gargano. Octave autem festum
omnium sanctorum fuit et semel celebratur
in anno propter omnes / Notandum autem
l no quod nullum festum de veteri testamento
celebratur / quia omnes tunc inferno
baptizati descenderunt in limbum
donec christus venit et per passionem
suam genus humanum redemit
Sanctus autem johannes baptista de novo
testamento facti sunt quia
christo contemporanei sunt et bap-
tizavit quod ad novum pertinet tes-
tamentum. Innocentes etiam de
novo testamento quia christo fuerunt
contemporanei et pro eo occisi sunt
et ideo festum eorum celebratur.
Vinctis quia porta celi non dum fuit
aperta quando passi sunt / quam christus
in passione sua aperuit ideo in
festo eorum in quibusdam ecclesiis
non cantatur alleluia in missa. Capitulum
~~quibus septies in die laudabit~~
~~dominum. totidie~~ // 138

Post hec videndum est laicus ut
cottidie septies laudent
deum dicendo orationem dominicam
et credo in deum / et si plura sciverint
bonum est ut salutationem
beate virginis scilicet ave maria et
aliam que est talis Gaude sancta
maria dei genitrix virgo immaculata
gaude que gaudium ab angelo suscepisti / gaude que genuisti eterni luminis claritatem
Gaude mater / gaude sancta dei
genitrix que sola mater es in-
tacta te laudat omnis creatura
genitricem luminis sis pro nobis
virgo perpetua quesumus intercessrix
ad dominum nostrum ihesum christum filium tuum
amen. Et ut sciant miserere mei
deus si possunt / ad illa non non sunt
cogendi sciendum scilicet ammonendi
vero sunt ad sciendam orationem dominicam
et credo in deum et benedictionem etiam
scilicet In nomine patris et filii et spiritus sancti
quibus christiani cogi debent. Bonum autem
valde est ad esset quod scirent etiam
in peccatum pro te virginis salutationem
scilicet gaude maria ut legitur in miraculis
beate virginis quod quidam
clericus valde lascivus cottidie
in oratorio beate virginis hanc dice-
bat salutationem / Cum autem qua-
dam nocte quendam pontem transiret adul-
teram suam visitaturus precipitatur
cum equo suo in aquam ille autem
incipiens dicere hanc saluta-
tionem beata virgo venit et eum ex
aqua eduxit et ut ad penitentiam
rediret illi precepit et salvus
factus est. Multi etiam habent angelum
cottidie eis deputatum dicen-
tes Angele qui meus es custos
pietate superna me tibi commissum
salva defende guberna. Preterea
omni penitenti iniungendum est
ut cottidie signaculum sancte crucis
in fronte et in pectore suo faciat
dicentes In nomine patris et filii et spiritus sancti
amen / et si sciat hunc versum dicat
per crucis hoc signum fugiat procul
omne malignum et dicat pater
noster et alias orationes pro animabus
benefactorum suorum et forsitan cum
magno peccato ea acquisiverunt
que filiis suis et parentibus relin-
querunt et sunt forte in purga-
torio vel in peiori loco / Immo vel
dampnati est si non subveniat
eis in orationibus et elemosinis

quodammodo maior elemosina
est subvenire defunctis / quam vi-
vis / quia mortui mendicare non
possunt sed vivi pauperes sibi necessaria
acquirunt mendicando. Preterea
quilibet bene rusticus innitetur
semper dicere de profundis pro animabus
sic requiescentibus. In aliqui-
busdam locis bona est consuetudo
ubi parochiani antequam cenam in-
tendantur ipsam tenent ter pro
animabus requiescentibus prius di-
cunt videat etiam omnibus bene quod
nocte antequam dormiat cum signo
crucis se deo commendet et pa-
ter et credo in deum dicat / Sicut
etiam multi sancti viri quod omnes cleri-
ci cum habent beneficia totidie de-
bent dicere ex debito placebo et dirige
pro animabus defunctorum de quorum
bonis vivunt. Si enim benefacere te-
netur vivis benefactoribus et orare
pro illis multo fortius pro mortuis.
Idem autem si aliquis talis neg-
ligit vel dicere non potest de hoc vitam
in qui pro eo totidie dicat. De
histrionibus et officiis inutilibus
Preterea pro ... 139

Percudendum est sacerdotibus ut
perquirant a penitente quod
sit eius officium / quedam enim offi-
cia sunt que ex toto sunt peccata / ut
meretricium et histrionum / quedam sunt
que sine peccato vix exerceri possunt
ut mercatorum etc. sicut ait
Gregorius difficile est inter ementis
et vendentis commercium non intervenire
peccatum. Quedam autem ex toto sunt
inutilia ut eorum qui tonnas fa-
ciunt annulas floridas et decios
sive talos ad ludendum. Que-
dam non officia necessaria sunt sed
vix fidelis exercentur ut inca-

narorum et magistrorum et puerorum
et scola. Cum igitur meretrices ad con-
fessionem venerint vel histriones
non est eis danda penitentia nisi
ex toto relinquant officia alio-
quin salvari non possunt. Sed est a-
gendum de histrionibus qui de rapi-
na tum vivunt. Sed notandum quod tria
sunt histrionum genera. Quidam enim
transformant et transfigurant cor-
pora sua vel per turpes saltus
vel gestus / vel corpora sua tur-
piter denudando et horribi-
les larvas induendo / et omnes
tales dampnabiles sunt nisi offi-
cia relinquant. Sunt et alii
histriones qui nichil operantur
sed curias sequuntur magnatum
et aliis agunt non certum habentes
domicilium sed curias sequuntur
magnatum / et ignominias locuntur
et obprobria absentibus talis
etiam sunt dampnabiles quia prohibet
apostolus cum talibus cibum sumere
et dicuntur tales scurri et vagi / quia
ad nichil aliud utiles sunt nisi
ad devorandum et ad maledicen-
dum. Est et tertium genus histrionum
qui habent instrumenta musica
sunt musicalia ad delectandum
homines. Sed talium sunt duo genera.
Quidam enim tabernas et publicas
potationes frequentant ut at-
tendentes dom. Augusti. Item di-
cunt de clericis illis diebus
festis sequendo quia tabernas dicere
et choreas faciant ad lasciviam pro-
vocant et tales sicut et alii dap-
nabiles sunt. Sunt etiam et alii
qui dicuntur ioculatores qui
gesta cantant principum et vitas
sanctorum et hominibus in egritudinibus et
angustiis solacia faciunt et
non exercent turpitudines sicut

faciunt saltatores et saltatrices
et alii qui ludunt in ymaginibus
inhonestis / et videri faciunt quasi
quedam fantasmata per incantatio-
nes vel aliquid et tales dummodo
vitent predicta sustinere possunt
sicut artifices. Sic quidam ioculator
ab eo quereret utrum salvari
posset in officio suo / quesivit ab
eo utrum sciret aliquod aliud opus
unde vivere posset et videns quod non
permisit igitur sua que vivet de offi-
cio suo dummodo predicta fastidia et
turpitudinibus abstineret. Notandum
etiam preterea quod omnes peccant mor-
taliter qui dant superflua et
locatoribus vel pro diis hystrionibus
aliquid de suo / quia sicut dicit
canon hystrionibus dare nichil
aliud est quam perdere et sumptus hys-
trionibus dare est demonibus
ymmolare / Dantes enim talibus in
errore eos fovent quia si
nichil eis daretur relinquerent
officium suum primum. De officiis
pugilum &c.

Est et aliud quorundam of-
ficium qui dicuntur pugiles
vel duelliones qui operas suas
exponunt ad pugnandum in bello et
omnes tales sunt in odio fraterno ne-
mo enim alium potest diligere quem vult
occidere. Tales enim nichil videntur
facere quam deum et vires suas
temptare. Nam monomachia
id est singulare bellum dampnabile
est in ecclesia sicut et pena in-
dicia scilicet ferri candentis et aque
frigide et ubique modo prohibentur
et similiter ecclesia prohibet monomachiam
etiam. Sed per principes seculares
prohibita est ecclesia ne possint
inhibere. Nam cum princeps teneret
hereditatem suam et alius iniuste

eam impedit in duello licet
tenenti se et sua defendere pug-
nando sicut licet se et sua de-
fendere a latrone. Sed si aliquis
iniuste peteret hereditatem suam non
compellens quod per ea pugnaret / si
alio modo ius suum in iudicio
asseret. Cuilibet enim licet se defendere
si non pugnare vel vindicare //
De officio mercenariorum et meretri-
cum &c. Cxlj.

Post hec restat agere de officio
mercenariorum / Officium autem
mercenariorum est qui locant
operas suas vel ad diem vel ad
certum tempus valde est periculosissimum
quia tenentur plene iustum
suum exhibere hiis a quibus cibum
et stipendia accipiunt / si non cu-
rant quam parum laborant dum-
modo mercedem accipiunt / et hic
est quasi furari et rapere conductori
suo pecuniam suam facit enim merce-
narius pactionem unius diei vel
plurium pro tanto vel pro tanto precio
et forte non facit tanti laboris
dimidium ergo iniuste recipit quod
quam vel iniuste precium sui laboris
recipit. Nam vehementes assertiones
nobis sunt super hec invenpandi. Item
sunt multi mercenarii qui operas
suas ad turpes locant labo-
res et ad committendum fornicationem
vel incendio vel meretrici vel predonem
et omnes tales sunt quasi consentientes
illis quibus committunt in peccatis con-
sentientes autem et agentes
sicut dicit canon pari pena
puniuntur. quia non multi peccant
consensum committendo, etiam est / quia
multi vero dicuntur consentire. Est enim con-
sentire cum in actio maleficium ap-
probare vel scire. Consentire est

malefactores blandiis adulatoriis
commendare. Item consentire est per
maleficium malefactores defendere.
Item consentire est malefactoribus non
resistere, non possis vel non resistere
debes vel potes vel antequam fiat
maleficium vel dum factum est. Item
consentire est post maleficium male-
factores fovere et defensionibus protegere.
... quod consen. et agen. pari pe-
na puniuntur. Cum tamen alii omnes pec-
cata sint digni commendamus ut
ille qui consentit approbando male-
ficium vel apponit adiutorium vel
potest corrigere multo magis peccat quam
alii consentientes. Item meretrices
vel meretricarios computantur, lo-
cant et corpora sua quamvis ad
turpes usus et tamen quia de corpore
suo laborem sustinet licitum est
eis retinere quod per tali labore acci-
piunt. Unde lex solarix ait: Tur-
piter facit que est meretrix, sed
tamen de meretricio potest pulte et
precium meretricii retinere et inde elemo-
sinam facere. Unde tamen si appetit li-
bidinem et adimpleat iam non la-
borem suum locat et tunc turpi-
ter facit et turpiter accipit. Item si
meretrix se ungit et ornat ut
castiores decipiat et mentiatur
pulcritudinem et speciem quam non
habet quia tunc locator credit
se emere speciem que non est, tenetur
peccat meretrix quia non potest licite
retinere quod sic accepit turpissi-
mum est questus meretricis et ab-
hominabilis quia dicit apostolus
Custodi vas tuum id est corpus in sancti-
ficatione. Item nota quod meretrices
de turpi factis elemosinas de his
que de corporibus suis labore quae-
runt. Item districti sacerdotes iniun-
gant eis in penitentia quod non vacare
sunt in agris vineis pauperum

laborent et nichil preter victum
accipiant, ulterius id est de talis labora-
re, ut sicut deum laboret honoret
non suo labore cum deus dicit Ho-
nora deum de tua substantia non dicit
de solacio vel alia substantia set de qua natura
divino tua sit. De officio me-
dicantium xxii

Est eciam officium mendicorum
qui nichil aliud faciunt quam
mendicant et comedunt et ele-
mosinis fidelium vivunt. Talium
autem est vita periculosa, quidam enim
transfigurant se vestitu miserabi-
li ut magis credantur sint videantur
egeni et ita alios decipiunt ut
plus accipiant. Sepe etiam cum
non indigeant computant sibi
quod alii accipere debeant et plus
colligunt quam necesse habeant et
aliis vendunt. Si aliqui accipiant
illos eciam inique vel raro ad ecclesiam
veniunt ut divina audiant
set tamen ut accipiant, vix eciam
in vita sua aliquam audiunt pre-
dicationem. Sepe eciam fortes
sunt set propter pigriciam laborare no-
lunt et ita elemosinas accipiunt
quas tamen dare deberent indigentibus
et ideo eius peccant mortaliter
quia forte non intelligunt nisi
sacerdotes instruant. Item omnes men-
dici sunt ad orandum obligati
pro hiis quorum elemosinas accipi-
unt quod si plus accipiunt quam
orationibus suis reddunt vel redde-
re possunt peccant mortaliter. Unde oportet quod
sacerdos in confessione talium mag-
nam apponat diligentiam. Sic
autem qui propter inedia laborant
clerici qui tamen vivunt de elemosinis
et sunt obligati ad orandum
pro illis de quorum vivunt bonis
et non vel parum de hoc curant. Cum

omnibus inquirendum est in confessione
ut diligenter ordines suas compleat
quas tenentur facere. De offi-
cio magistrorum scolarium. §83.

Aliud quoque est officium simpliciter
valde periculosum scilicet magistrorum qui
in scolis suis alios habent in-
struere et pueros parvos docere
eos bona non solum in moribus
sed etiam in scientia instruere. Cum sepe
a pueritia puerorum soleant inte-
rim decipi quoniam non per magistrorum ne-
gligentiam in scientia vel moribus pueri
deficiunt peiores sunt magistri fu-
ribus. Fures enim substrahunt pecuni-
am, isti autem mores et scientiam.
Sepe etiam contingit quod scolares
ut tunc sciunt quod inde possunt vivere
ut ad officium aliud efficiuntur
fures et latrones vel malefici
et ita in perditionem vadunt. Unde
diligenter inquirendum est a ta-
libus scolarium magistris ut in offi-
cio suo sint fideles et in officio
suo diligenter instruant suos
subditos vel discipulos ne per ina-
vel ignorantias reprimat Deus
animabus magistrorum. De officio sa-
cerdotum curam habentium animarum. §84.

Est et aliud officium omnibus
periculosum scilicet sacerdotum et
aliorum clericorum curas animarum
habentium, si eas nesciunt regere vel
si sciant negligunt. Talibus autem
nullum resistat consilium nisi ut
beneficia sua relinquant vel ad
regimen animarum sibi commissarum di-
ligenter intendant. Multi eo
contra faciunt quia nec ipsi per
nec per ydoneas personas et minis-
tros parochias suas regunt
sed mercenarios constituunt et quos
esse meliores credunt quos pro
minori precio habere possunt vel si bene-
ficia sua ad firmam tradunt
vel aut alicui usque firme firmam
magnam curant ut unicuique suos vi-
sitantes parochias animas omnino
sectis lupis exponunt. In ulla pastor
excusatio fit si lupus gregem devo-
rat et pastor ignorat. Non atten-
dunt quanta apponit diligentiam
pastor secularis ita oves custodien-
das et pascendas, quod diligenter
eas minat quam bona eas querit
pastura et si per absentiam vel eius
negligentiam aliqua ovis perditur
restituere tenetur. Aliter Deus
sanguinem animalis sive perierit
de manu requiret pastoris. Mag-
na cautela est ipse curam
animarum de manu episcopi cum dicat
episcopus suscipite hanc et committo
parochiam ut in die iudicii respon-
deas pro anima tua et mea. Debet
custodia. Cum igitur talis ad confes-
sionem venit diligenter ab eo
inquirendum est si vigilet super
grege sibi commisso ut aliquis pro
... patiatur dormiens in
mortali peccato. Inquirendum etiam
est ab eo si non solum in spiritualibus
sed etiam in temporalibus parochianis
suis indigentibus si potest subve-
niat. Iuxta verbum: Quilibet sacerdos
vel pastor pascere debet gregem suum
scilicet verbo predicationis exemplo bone
conversacionis et largitione beneficii
corporalis. Unde Dominus ter dixit
petro pasce oves meas id est
pasce verbo pasce exemplo pasce
et opere. Magnum quoque omnibus est et
periculosum clericis curam animarum habentibus
... maius beneficium confert clericus
episcopo cum beneficium de manu eius
suscipit quam equo. Clericus enim
pro episcopo animam suam obligat et episcopus
animam suam pro clerico capitulo

libeat / nullum autem officium est magis
acceptabile quam regere animas / nullo modo
potest clericus animam suam salvare me-
lius quam bene parochiam suam custo-
diendo / nec citius dampnari quam
circa eam negligenter et ignoranter
agendo / Unde difficile est dare con-
silium clericis qui ponunt abusiones est
absentes et gregem suum neglige-
tes / Aliud etiam iminet periculum
clericis beneficiatis / scilicet quod tenentur
domino rationem reddere de bonis ecclesiarum
suarum qualiter expendant / dispen-
satio enim eis tradita est / ut sint
dispensatores pauperum / et eis et
ecclesie provideant et maxime
qui de prebendis suis sunt quorum
sunt oblationes et elemosinas
recipiunt / pro dominio sibi ad necessita-
tes sustinentes non ad luxuriam
et voluptates / Ipsi non contrarium fa-
ciunt quia bona ecclesiarum in lasci-
viis et seculi vanitatibus expe-
dunt et de ipsis militant stipendi-
is maximis principum / ut amplio-
res recipiant redditus et sibi phia-
las aureas et deargentatas et
ornamenta preciosa faciunt / et con-
forte cum meretricibus et histrioni-
bus multa expendunt / de omnibus
autem hiis expensis deo rationem
reddant vel deo reddebunt / Unde
difficile autem est clericis qui ve-
nerunt ad ~~ecclesiam~~ confessionem dare
consilium nisi ut ecclesias suas quas
spoliant sic relinquant et ipsis
ecclesiis et pauperibus pro restitutionem
satisfaciant vel ad ecclesias suas
reddant et melius ecclesiastica bona
expendant et de turpibus expensis
penitentiam agant / De bonis autem ecclesiarum
restitutionem non possunt quia sunt
ecclesiarum et pauperum omnia que ultra
necessitates sunt possunt / Unde [illegible]

est consilium quod si bona habent hereditaria
vel aliunde licite acquisita
de ipsis ecclesiis et pauperibus quanto possunt
satisfaciant ¶ De officio mercatorum 127
Aliud est mercatorum officium
de quo diligenter confessor
est querendum / Et sciendum quod omnis
negotiatio clericis est interdicta / Ex-
cipit autem canon [illegible]
licet negotiari / quamquam licet quamquam
non ut clericis negotiari licet antequam
fiant clerici postea non non iterum
enim tempore est questio de clerico et de
pura in layco / Negotiatio autem est
emere aliquid vilius eo animo ut ven-
datur carius / Hoc autem bene licet
laycis etiam si nullam apponunt e-
mendationem in rebus quas emunt
et postea vendunt / Aliter enim multe
essent defectus in multis regionibus
quia mercatores deferunt quod unius
loco habundat in alium locum ubi
eiusdem rei est egestas deferunt
Unde bene possunt percipere precium laboris
sui et cautionis sue et expensas
ultra sortem quam dederint in
emptione / et si in rebus aliquam
imposuerint emendationem bene possunt pro
ea mercedem accipere / Sed si in rebus aliquas
fecerint sophisticationes ut
decipiant emptores fures sunt
et latrones / Preterea dicit lex secularis
quod nulli licet venditori recipere pro
rebus venditis ultra medietatem
iusti precii et tunc precium est si aliquid
ultra iustum precium recepit / Sed lex
taxat medietatem iusti precii quod et si emptor ~~[illegible]~~ deceptus sit recepit plus quam ultra medietatem iusti precii /
pro salute / quidam autem emunt res
materias et artificium suum et la-
borem apponunt ut aliquod opus in-
novum faciant ut ligna la-
pides et metalla et vasa vel
instrumenta ex ipsis secundarius necessa-
ria ut corrigium vel pelles et similia
tecti

tes no dnr mercatores s3 artifi
ces / et bene licz eis vende opa
sua et artes suas quas mag
no didicerunt labore / du mo f
fraude no faciant in artificio
suo de suis aut qm emitu rebz
quas emunt et postea apponunt
artificium ut panis pistorib⁹ aut
ne et thing⁹ d' n' plus ambi
sordido lucro usantur quorz
opa no quorz artes emuntur
nichil eni lucratur et ad mo
dum mentiant⁹ Constat aut
omnibz qd lucrat p mendaciu
mortale est peccm / pz igitur ex
pdicte qd clici si sint paupes
sicut aut canon lz pnt et debet
artificio suo victu sibi quere
et aliqn ma artificia⁹ opant
materiaz eme Unde legitur
de bto paulo simia qui emit
et texuit camis' et vendidit et
unde vixit s3 negociatorem ullaz
fecit unquam si emit clicus q
sibi ad anni nitte crediderit et
infine anni sup expnata deqd
residuu fuit An illud iusto p
no vende poterit ut s3 negociato
dr qua no emit eo aio ut
postea vendet / itm si clicus pul
los equorz emit vel agnos vel
alia aia ut nutriat ea sup
tibz suis eo aio ut postea
vendat dicunt multi qd sit ne
gociato nc est sicte de materia
empta in qua artificiu suu
fecit quia ? aialibz de arti
ficio nichil apponit Et in
multi viri religiosi magnas ha
bentes pastuas aialia ma
tlenta et minuta emunt dout
vende pnt ani tunt videat
qi si negociatorem faciunt lz
tn credimus qd sic no fecit btus
petrus et paulus unquam si ha

habent aialia quantlentia vel
equos vel vitulos et silia et sic
faciunt negotia nd est / Si at
no essent eis aialia et magna
herent pasturaz sanius eis
est pasturaz vende quaz eo aio
aialia emerent et impinguarent
et postea venderent Clici vero
si oblacones suas vel candelas
vel vinu vel bladu suu vende
runt no est negotiato Si at
nitte sint eis res deo gsecra
tas vende vel impignorare
ut vestimenta altaris vasa sac
no pnt dare nisi clicis vel re
ligiosis psonis / quia laycus
no pt talia possidere nc eorz
dominium here Si aut magna
sint nititas calices et alia
vasa gsecrata pnt conflare
et in rudez massaz redige et sic
laycis vende ¶ De officio in
dicii tam spualium quaz selariu
est etc / ¶ .126.

Est aliud officium valde piculo
su s3 iudicium in ecca vel foro
tam spuali quaz sclari / In q⁰
pimo notandu qd clici mecq pnt
interesse sanguinis iudicio nisi
ad defendendu sicut daniel
susannaz a morte liberavit /
et btus nicolaus tres iuvenes
lz pnt interesse clici ut audiat
qd nulla sit iniusticia iudicio in
qd iniuria Sz cu viderint adhuc esse
veru qd defendi no possit cu
aliis sedere no pt qua cu ad
mortem iudicavit nc ctraz
tur est eis sedere vbi cau se
ex corpali psimunt aliq
veru esse dapnabiles et gdep
nant eu ad mortem / et ita sint
qi occasio qd ille dapnet An

periculosum est clericus secularibus iustic-
iudiciis quibus eciam prohibitum est
canone ne intersint lacrimosis pe-
riculis spectaculis ut duellis vel sus-
pensionibus latronum vel mutillacioni-
bus membrorum quod si fecerint irregulares
sunt / tantus enim est error sangui-
nis humani ut eciam qui iniustorem
malefactores occidit si ad religionem
transierit vel clericus esse velit ad
sacros ordines promoveri non possit
sicut dixit dominus ad David non
edificabis michi domum quia
vir sanguinis es Sic igitur quia vir
sanguinis erat non potuit domum
edificare domus materialem multo minus
potest clericus corporis Christi consecrare
domo spirituali Clericus autem iusti-
ciarius hereditarius in foro seculari causas
suas prosequi non potest Cum si fiat
eis iniuria in rebus mobilibus
vel in corpore proprio non potest prosequi causas
suas in foro seculari quamvis prosecutus
fuit sicut dicit canon precipit quod
ubi cecidit et periculo sui ordinis sub-
iaceat Insuper enim est privilegium cle-
ricorum quod communis lex dicit quod actor
forum rei sequatur tamen si clericus
aliquod debitum vel oblatum querat
ab aliquo vel satisfactionem de iniuria
corporis debet actor .i. clericus / laicum
foro seculari / Verumtamen bene potest clericus pre-
dicare iudicibus et dicere ut ma-
lefactores suspendant Sed si ventum
fuerit ad singulares personas ut dicatur
est iste suspendendus fuit de-
mirato debet clericus tacere nescio
quia non potest ei constare veritas illius
accusacionis non enim potest recipere per testes
probaciones vel alio modo iudicio
sanguinis vero canon Sunt quedam
enormia flagicia que partim per
mundi iudices quam per antisti-
tes et rectores ecclesiarum iudicantur
sicut est quando abbas interficit pontificem

eciam .i. apostolicum archiepiscopum presbi-
terum dyaconum tunc vero principes
et iudices mundi condempnant
Ergo sine causa gladium portant
quia talia scelera diiudicant
Sunt enim maxime constituti propter here-
ticos et raptores ut et illos
dampnent et alios pro timore
compescant / Verumtamen si aliquis
clericum vel ecclesiam suam spoliavit
bene potest clericus vel provisor ecclesie
ad principem accedere et dicere ei talis
et talis hec fecit nobis dampnum
facite nobis emendare / Sed tamen
contra malefactorem prosequi non
potest singulariter Sic igitur latrones
aliquod spolient clericum et ad cla-
morem eius alii veniant potest tunc
dicere clericus Iste spoliavit me
tunc bonis meis quod si dixerit for-
te ad vocem eius suspenderetur ille /
Videmus tamen quod predones bona cuiusdam
abbatis rapuerant Accessit ab-
bas ad principem cum querela / et que-
renti principi ubi essent dixit
abbas veni audacter et quo duce-
te cum principes ad predones venissent
multos occidit ex eis et abbati
sua bona restituit / Propter quod abbas
depositus est iudicio ecclesie Adhuc
quidam dicunt quod si fuerint rap-
tores vel iusticiarii iudiciis qui ha-
beant suspendendi talis potes-
tatem non debet dicere clericus iste spo-
liavit me sed debet dicere ista bona
sunt mea que asportavit iste
Ideo eciam possit dicere si staret
cum iudicem et videret bona sua
in manu latronis Ista sunt
bona mea que hic tenet in ma-
nibus / Videat ipse quomodo ad manus
suas pervenerint / Sed non dicat
iudex rapuit ne tibi iste
iudex debet inquirere per vicinos
famam eius et quod verum est faciat

tum est investigare malefactores et
perturbantes et ceteri est tum fuerint
tales per mortem compescere. Nisi enim cle-
rici possent repetere ablata tamquam
sua tota die tempore spoliarentur
et in paupertatem redigerentur. Verum
sunt quidam qui omnino abrenuntia-
verunt qui nichil proprium habere possunt
vel possidere et ideo nichil tamquam suum
possunt repetere. Sed ut predictum est vero
religiosi multa bona domus sue
non nomine proprio sed pauperum quorum
sunt repetunt. Sed ita sunt perfecti (?) quod
nec proprio nec alieno nomine quamquam
ablatum repetunt, sed sustinent
si quis denudat, si quis accipit,
si quis iniuriam eos cedit. Hoc
tamen cum est in canone constitutum
esse quod nullus clericus propriam potest in-
iuriam vindicare, sed a suo iu-
dice iudicium querere. Hic autem
notatur quod si iudicii ecclesiastici clericus
laica iniuria esset quemcumque
ledit ecclesiam licet potest ultionem
querere non sibi sed ecclesie cui illa-
ta est, vel si corpus spoliaretur
vel percuteretur, vel si imponeretur
ei quod esset adulter vel maleficia-
tus, hoc enim magnum obprobrium ecclesie
in persona eius magna esset ecclesie
illata iniuria et ideo ecclesia licet potest
iniuriam suam vindicare, ut si
quis episcopum filium rustici vocet
et diceret quod ex patre paupere et vili (?)
sanguine fuisset, hoc nullum dedecus esset
ecclesie quia multi tales pro ea sancti
sunt episcopi, et ideo talem iniuriam
secundum canones vindicare. Verum
si imperata (?) essent episcopo vel sacer-
doti alia ubi omne debet cessare
verecundia in iniuria esset ecclesie et
ideo vindicare posset. Commit autem
debet iudices tam seculares quam
ecclesiasticos diligenter considerare
quod viros prudentes habeant

et fideles suos ministros ad iudicandum,
quia sunt rei omnium peccatorum que faciunt
illi ex potestate et officio eis commisso.
Cum enim quidam princeps in extremis
laboraret et sapiens ad eum
sacerdos veniret ait illi: Audivi
quod multos sepius innocentes conde-
mpnasti, multas viduas et alios
pauperes spoliasti et multa iniudicata
punisti, et ideo oportet te de omnibus con-
fiteri. Respondit princeps: Ego ministros
habui, videant ipsi quid fecerint.
Cui sacerdos: Sicut per bonos me-
ruisses ministros si habuisses, ita
per malos peccasti quibus potestatem
tuam dedisti. Tunc princeps omnes mi-
nistros suos vocavit et eos illi
sacerdoti omnia que vi accepta (?) potestate
malefecerant fecit confiteri. Quo
facto sacerdoti dixit: Omnia mea sunt
mea opera decoribus (?) quo michi da
consilium. Est autem unus casus iudici-
bus valde periculosus cum scilicet aliquis quem
bene scit esse iudex innocentem
coram eo condempnatur et per falsos
testes convincitur et secundum proposita
et allegata iudicare debet, si scit
quod innocentem condempnabit et si
contra conscientiam suam ibit. Iudicis tamen
credimus consilium esse quod nunquam inno-
centem contra conscientiam condempnabit
sed remittat ad iudicem superiorem
et illum instruat de veritate totius
cause et ita iudex superior aliquam
faciat magis diligentem inqui-
sicionem ut absolvere possit in-
nocentem. Diligenter etiam inqui-
rendum est a penitentibus de offi-
ciis suis et est eis consulendum
ut turpia in quibus salvari non
possunt relinquant et honestis sine
fraude adhereant. Videtur enim
quod nullus labor vel aliquod officium
debeat approbari nisi valeat ad
accommodum humane vite, quia

dixit dns ihesus dōe wltubtui ves
ceris pane t m̄ · rc̄ ḡi dicet
no sudabis no laborabis nisi
in illo labore qui valet ad tm̄
pane · i · ad vite tue sustenta ōz
et molendariis et alys qui ra
ro celebrant / ḡpulendu est ut
ꝯ alys de bonis deo recompensēt

Sexto mō remissiōis pctōr̄ ē eā

Est eciā gnalit attendendu
omi penitenti q̄ vij · sunt
sicut sup̄ sm̄ pmalez pb̄ vy
legitur p̄ que oīa remittutur
pcta et hr̄ omi penitenti deuote
tenda et hyis inquitu pt adhē
at ꝯ m̄ mcorda hēat ut p ea
remittunt̄ pcta sua / Illi aūt
sunt vij mōi remissionis quibꝫ
delent̄ pcta s̄z baptismꝰ cleā
marti ꝯ gusto fr̄is remittē m̄
re pecanti / gemitus cotinuus
ꝯ satisfacto ꝯpectat̄ comicatio
corpis et sanguinis dni de hys
septē sup̄ · dcm̄ est · ulto s̄z alij
sut remissionis mōi s̄z ut ꝯ
trema vitto / ꝯ quare pcipue
sut isti remissionis mōi / s̄z ad
ad rpetendu est de istis / s̄z ut
sciant penitentes que eis rue
rencia debeatur ꝯ quo p ista
remittantr̄ ei pcta / debz igitur
intimare penitenti quātu homo
rem debeat exhibē baptismo
suo / ꝯ pactu q̄ fecit cu deo in
baptismate / Cum n · quilz homo
nascatur filius ire ꝯ ꝯpte pa
tris vl matris no tenim hēat
hereditatem nisi infūm / in baptē
sit filius reḡ / · a · xpi ꝯ filius
regine · i · scē matris ecce que
sponsa est xp̄i / ꝯ ita p regnatoz
baptismat̄ sit cohēres xpi
ꝯ hr̄ hereditatez regni celoz
Magnita igit̄ reuerencia dz ho
hre bapm̄a suu p quod de heredi

tate infni fcus est filius ꝯ heres
celi / Item magnita reuencia dz
homo hre eciā que est mr̄ eius
xpianus utero renatus est ꝯ fonte
baptismat̄ / ꝯ i ꝯ unctus est in
regem ut sciat se esse de regio
semine ꝯ regnaturus in regno celoz
s̄z ad hoc attende debz homo ut
observet pactu baptismat̄ qd̄ deo
pmisit s̄z ut sciat ꝯ teneat
xpianam fidez ꝯ q̄ plene dyabolo
ꝯ pompis eius renunciet ꝯ seruet
deo soli / Si eni pactu baptismat̄
fregit statim iterū ꝯ seruitutez
dyaboli reddit / et erit nouissimꝰ
error peyor priore / quia sicut
est melius viam vitare no ag
noste quā post agnitam retro
ire / Item ꝯ eodē grue pctm̄ pctat
dictus baptizatus quā no bap
tisatus rc̄ / De 2ᵒ mō · r̄c · d ·

Secundꝰ modꝰ remissioīs est ele
mosina de qua plane ꝯstat
omnibus sicut legitr̄ i tobia q̄
a pctō ꝯ a morte liberat et magnā
est fiducia omnibꝫ qui faciut
elemosinam quia ipa no patit̄
cadam ire in tenebras / ꝯ luca
date elemosinam ꝯ ecce oīa mūda
sut vobis / ꝯ in eccīatō sicut aqā
extinguit ignem ita elemosina
extinguit pctm̄ / s̄z est nūc vi
elemosina hēat tm̄ pmilegiū
ꝯ inter opa res que datur ut ecco
daniel dicat̄ / ī elemosina eu
dn̄ abscondite elemosinam
in sinu pauperis ꝯ ipa o · p̄ ista
n · uᵗ̄ ab eo ope rautat̄ q̄ ipm
ficut orat p̄ stōre suo ad dnm
quidaz tm̄ dice solent q̄ sicut
dns ex gr̄a sua quādam spe
ciale virtutē dedit ordinibꝫ ab
ecclīa institut̄ quā no dedit
alijs et sicut pmilegiū spale
martiris dedit innocentibꝫ

qui nominantur in corpore christo pertinentes
fuerunt / ita deus ex gratia sua qui-
dam specialem dedit elemosine cari-
tatem quam aliis non dedit qui
non sunt in caritate. Dicunt etiam elemosi-
nam valde large quia sicut legitur
super illud locum omni petenti te
tribue. Si res ordo et increpato
itinerans non pauper est quia religio
quia semper sit quod dicit scilicet vel ele-
mosinam incausalem vel ordinis vel
si petitur forte sit robustus et
laborare possit non vel indigeat
magna est elemosina. Item increpa-
re nullus non christianus debet esse qui
cottidie faciat aliquam elemo-
sinam vel aliud genus elemosi-
ne. Et sciendum quod quilibet christianus
omnia que vult necessaria sibi accipiat
expendere in elemosinis sed dif-
ficile est homini estimare que neces-
saria sint et que superflua. Potest
tamen dici quod omnia dicuntur homini neces-
saria esse que sunt ad sustentationem
suam necessaria et ad honestatem familie
sue pro ratione sibi necessarie non
vane vel superflue / ut si filias
sit maritare vel filios erudire
vel eos imposterum providere et si
videt aliquid bonum opus imposterum
ut domos suas ruinosas re-
parare vel ecclesias vel pontes construere
vel vicinis destructis subvenire
licet tunc ad tales usus pecuniam
congregat et usque ad tempus optimum
reservare et tunc non dicuntur superflua
sed necessaria. Si quis autem divitias
congregat ad tempus etiam tamen in
quos usus reservet sed ut sine fine
expendendi constituit sed delectan-
do in eis cor suum sistit pecuniam
in archam recludit avarus est et
quasi ydolo avaricie ymolat et
omnia sic congregata sunt superflua

et essent in elemosinas eroganda.
Cum summa igitur diligencia quibus
exhortandus est penitens ut in-
quantum potest de rebus licite conqui-
sitis elemosinas faciat cum
ad ora redeamus / licet iudici ecle-
siastico pena pecuniaria delin-
quentes punire / quia magis ti-
ment illam quam penam spiritualem
sicut ait beatus gregorius. Nec sic pauperi
admittor in malicia cum si par-
cius satellio punit cor / unum in-
honestum est signum cupiditatis
si prelati tales pecunias ad usus pro-
prios convertant non forte valde indige-
ant sicut olim pauperibus iudi-
cibus qui tota die defendendo
causas conquerencium laboraverunt
licite dabantur eis sportule unde vi-
vere deberent / Ergo prelati qui taliter
puniunt delinquentes pecuniam sic
acceptam in pias causas sic expen-
dant ut in fabrica ecclesie vel pon-
tis constructione vel captivorum
redempcione vel in desolatarum
nuptiis vel pauperibus christi et similibus
ut tota videat vicinia quod non
accipiunt propter ~~cupiditatem~~ cupidi-
tatem sed propter delinquentium emenda-
cionem. Solet autem queri utrum
aliqua sit distinccio in elemo-
sinis distribuendis quia dicit
quedam auctoritas desudet elemosina
in manu tua donec invenies
iustum cui des. Et alia dicit
auctoritas omni petenti te tribue.
Ad primum autem dicunt quod prima
auctoritas de illis elemosinis in-
telligenda est que sunt ab ecclesia
instituta et ecclesiasticis personis debite
ut decime et oblaciones que
reservari debent donec vocatur
sacerdos cui debentur. Alia
[illegible] in canone distinccio. In innu-
meris non et cottidianis elemosi-
nis

q distribuit. Hospitatum non debes ex
aminare cui debes set indistincte omnibus
advenientibus secundum facultates tuas
distribuas. Sed si aliqui maiores fuerint
tunc debes distinguere qui magis sint
digni et qui magis in dignitate
quibus magis tenearis. Decretorum
di. 86.

Tercia commissionis species est
martirium sub quo comprehenduntur
omnes maceraciones carnis
et corporis labores ut ieiunia
et vigilie et peregrinaciones cilicium
et discipline et similia. Nullus enim a
tali martirio immunis debet esse quia
cum non compatitur Christo non regnabit
cum eo. Unde ait apostolus: Stigma
ta domini mei in corpore porto ut sup
pleam ea que desunt passioni
Christi. Et beatus Augustinus ait: Delicatus
est miles qui vult gaudere cum se
culo et regnare cum Christo. Debent igitur dis
creti sacerdotes talia martiria
iniungere cuilibet penitenti secundum suam
discretionem quia carne potest parcere
carnis ieiunando sicut animus
comedendo. Hec autem scire debent sa
cerdotes quod magis iniungendum est
ieiunare a potu quam a cibo, plus
enim peccant homines per potum quam
per cibum, unde propter indigestionem
et cruditatem et propter periculum infirmi
tatis que provenire solet ex comunica
cione post cibum statutum est ut li
ceat in ieiuniis bibere post cibum
et tamen moderate quia si bibat sup
flue tunc peccat ac si superflue
comederet. Et ideo ebriosis iniungen
da est certa bibendi mensura.
Item non videtur vere penitens qui
numquam suscipit disciplinas sicut
pro nobis Christus flagellatus est. Sed quibus
aut sacerdotes copiam ad discipli
nam non potest habere in privato loco
patitur sepius disciplinare. Audivi

etiam quosdam religiosos consulen
tes penitentibus in latebris suis
angulis loco discipline velli
carent. Item vere penitens non
videtur qui aliquis aliquotiens
in anno vel saltem laneis vestibus
non induitur et in eis non quietus
dormiunt. Deus enim ad nudum
spoliatus fuit propter nos et nos
sustinere non possumus laneas ves
tes propter eum. Item iniungendum est
omni penitenti ut vigilet in
vigiliis aliquorum sanctorum aliquotiens
in anno. Ideo enim instituta sunt
in festis vigilie ut vigilemus in
eis. Deus autem in passione sua
vigilavit et in oratione propter nos
peccatores pernoctavit. Et nos con
tinue dormimus. Audivimus enim dis
cretos sacerdotes penitentibus
consulentes ut saltem in vigiliis
sanctorum aliqua nocte hora surgerent
et ante lectum stando vel saltem
sedendo propter ~~illorum orationum~~ certas veneratorum alio-
nes suas dicerent et aliquotiens ad factorum //
eius genua sua flecterent. Item
labor corporalis scilicet peregrinacio vel
alius labor honestus et utilis est
iniungendus penitenti quia sicut
ait Ecclesiasticus: Multa mala fecit
ociositas. Qui enim honestis non
intendit demonum temptationibus
intendit, quia aqua stagnans nisi
non potest quiescere quia mens hominis
quod sibi sufficiat. Et ideo oportet ut
exerceatur vel ad honesta vel ad tur
pia. Unde Ieronimus ad rusticum mona
chum ait: Unde ne umquam vacet
te dyabolus occupatum. Aut in aluea
ria apum texe vimina
aut vineas per areas orti dirigetur
tas aut aliud opus quippe
facias in quibus animus occupe
tur ne vagari possit ad illicita

Gentilis aut poeta sit aut gentilis
egestus qui sit fur adulter in
principio ca e dessidiosus erat //

De quarto modo 169.

4 Quartum genus est remissionis
quod est quiso fratribus errantibus qui
non renouant fratrem suum a via
erroris ad viam veritatis saluabit
animam suam ut dicitur et est quod plus
deo placet vnam animam a peccato li-
berare quam totum regnum a pericu-
lo saluare unde dominus dicit peccauerit
in te frater tuus corripe inter
te et ipsum solum si autem te non au-
dierit adhibe tecum duos testes
vel tres quos si non audierit
dic ecclesie dic ecclesie ista tamen auctoritas
multas habet dubitaciones primo utrum
sit preceptum omnibus quod sic est ergo
quilibet pauper tenetur regem et
episcopum corrigere item ista auctoritas
sibi esse videtur contraria sibi
non sic exponunt quidam sic tunc
idest te soli sciente si autem tu solus
scis quod non potes adhibe tes-
tes super hoc quia ipsi nesciunt vel
si occulte debes eos ducere ad ut
peccatum fratris tui quod solum tu scis vi-
deant nec publicare debes et
nec illius quod constat esse prohibitum
dicunt tamen quidam quod illud solum
dictum est petro et successoribus
suis scilicet prelatis quia dominus cum
hoc dixit soli locutus est petro
sed videtur contrarium quod sequitur quod
tamen dicto alius dicto dicunt ceteri
predicti quod in duobus casibus intelli-
gitur auctoritas domini prima autem
auctoritas prius si peccauerit inter fra-
tres intelligitur quod alicui soli
notum est crimen alterius secunda prius
scilicet adhibe tecum duos vel tres
testes sic intelligitur quod pluribus
est notum crimen vnius scilicet quod
quando sequuntur si eos non audierit dic
ecclesie dicit glosa studio conuincendi
sint testibus duces enim esset si
quilibet teneretur accusare fratrem
suum incorrigibilem coram iudice
et se expensis et laboribus fati-
gare ad hoc dicunt quod non sunt
producendi testes quasi in forma iu-
dicii sed amici et familiares ad cor-
ripiendum et castigandum stultum
ut sint tales testes qui velint
eum prodesse et non obesse et si nec
sic nec sic velint corrigi debet di-
ci ecclesie idest sacerdoti suo nec tenetur
prelatum tamen tunc incorrigibile
hoc casu preceptum generale est omnibus
pro loco et tempore scilicet si habeant possibi-
litatem et facultatem corrigendi
tenetur enim quilibet corrigere dominum suum
quando vult si potest vim tamen habens angelus
aut in libero de occulto non fingen-
do in muliere quod predicta auctoritas
intelligitur de fratribus religiosis qui
simul sunt in claustro ubi quilibet
tenetur crimen fratris sui coram
prelato publicare si noluit corrigi nec
hoc crimen est proditor sed corrigere primum
sed nulla est obiectio contra predictam
auctoritatem

De quinto modo 170

Quintum genus remissionis pacis
quod est remittere debita debitori
bus nostris unde dominus ait dimitte
nobis debita nostra sicut et nos di-
mittimus debitoribus nostris quod autem intelligitur
de debitis generalibus spiritualibus et
de temporalibus qualiter autem de-
bita spiritualia et temporalia debent
dimitti dictum est supra

De sexto modo 171

Sextus modus remissionis est
continuus gemitus contritionis
et pena dicitur quasi pu-
niens quibus pena ...ingat

alitem ad eius tempore adpertinentibus et
usque ad finem vite sue se doleat
deum offendisse et ne dolorem habeat
mediocrem peccati cum quibus sacerdos
districtus civiliter debet in magistro penitenti
ut peccata sua semper ad memoriam
revocet non ad delectandum sed ad
dolendum ac se vilem reputet quod
propter peccata adeo recessit et similiter
dyaboli se subiecerit valet enim ad
trea peccata reducere ad memoriam ad
confessionem depecatur inducere ad
maiorem confessionem et ad humilita
tem enim ait Augustinus Omne penitentem
omni tempore ille semper doleat se pec
casse qui numquam doluit peccare
Magna namque satisfactionis est pars memoria
peccatorum memoria a quibus homo
si se gaudeat evasisse similiter est
quod quamdiu homo vivit se peccato
rem notare debet ut dicat deus
propitius esto michi peccatori non quod im
puni peccet sed quod meminit se quod
peccasse propterea solus deus cuique
habet peccati quantitatem nomit et
quanta satisfactio per quemlibet debeat
expolvi quia ergo nemo certus
est quod plene satisfaciat numquam
namque semper a satisfactione desistere
potest ¶ ~~De ultimo modo etc.~~

Ultimus modus remissionis est
per eukaristie sumptionem sine
susceptionem Constat namque quod quotiens
aliquis corpus Christi digne sumit
totiens ei remittitur aliquid de
pena debita propter peccata commissa ideo
debet in magistro penitenti ut frequen
ter sumat corpus Christi Sed magna
namque reverencia et timor debet haberi
ad corpus Christi sumendum attende
re ipse deus ne sanguineo sudore
attriscit adeo offendisse ut unquam
debet ita ad hoc sacramentum attendere ut

confessionem mortalis peccati prius autem ne
mo certus sit utrum caritatem habeat
vel non quia nullus sit utrum dig
nus sit amore vel odio tamen suffi
cit ei quod non sit sibi conscius mor
talis peccati ad hoc ut ad dignum
sacramentum se attendat Est autem
consuetudo inter religiosos presbiteros
ut de septimana in septimanam
eukaristiam sumant et per vii dies
in ordinibus et ieiuniis se preparant
layci autem semel in anno accedunt
et in honeste conversationis sicut
et plures habeant confessionis consule
doctoris ut saltem quater in
anno communicent quia valet eis
ad augmentum gratie et remissionis
pene peccati Solent autem quidam
sacerdotes in magistro penitentibus
ut missas de sancto spiritu et de sancta
Maria vel pro defunctis celebrari
faciant sed cupiditate fonte
hoc videtur processisse quia sunt
certa precia apud misteros sacerdo
tes taxata quantum dare debeat
pro annali quantum pro tricenali quantum
pro septenali quantum pro una missa
singulari et ita credunt layci
missas venales esse propter hoc in magnum
inducunt errorem et putant
emere vitam et corpus domini pro denario
sicut iudei dederunt magis scilicet
xxx nummos igitur debet in magistro celebrando
missarum consulere sacerdotibus quorum
officium est celebrare potest tamen consilium
dare laycis quod si aliquos habeant
sacerdotes quos gratis celebrare
velint pro animabus defunctorum
suorum vel antecessorum similiter
ut hoc faciant et orent et
erit eis valde utilis talis ce
lebratio licet cuique layco capellanum
nec tenere ut pro eo et aliis suis

celebret et cum notitia prudentie non in-
telligitur, ubi turpis patet quia
sine notitia sacerdos hoc facere
non posset. Sciat igitur sacerdos predicta
iuxta notitiam et penitentem sicut
predictum est in eis instruat aliter
non que confessionis sunt plene non
exequitur. Que pena cuique peccato
sit iniungenda. q. 73.

Sciendum est ad extremum huius
opusculi articulum in quo
considerandum est que penitentia
cuique peccato sit iniungenda. Et sciendum
quod quedam pene determinate sunt
in canonibus que mutari non possunt,
alie mutabiles sunt et arbit-
rarie dispensatione discreti sa-
cerdotis. Omnes autem pene que con-
stitute sunt a canonibus propter con-
tractam irregularitatem indispensabi-
les sunt a minori sacerdote. Sunt
autem quedam irregularitates cle-
ricorum que impediunt eos ad sa-
cros ordines promoveri vel si
ad ipsos promoti sunt executionem
impediunt ordinis, sicut symonia
et homicidium et multa alia de
quibus predictum est. Irregularitates laycorum
sunt per quas excluduntur a matri-
monio vel si coniugati sunt suspen-
duntur ab usu matrimonii ita
ut coniugale debitum non possint
exigere sine superioris dispensatio-
ne. Sunt etiam aliorum laycorum irre-
gularitates per quas excluduntur
a quibusdam legitimis actibus
ut non possint testimonium perhibere
vel statum liberi hominis non possunt etiam
in certis temporibus determinatis de quibus
etiam predictum est. Istos canones
qui certi sunt et in certis casibus de-
terminati et omnino indispensabiles
nullus sacerdos ignoret. Quoniam aliter
non precaveret si aliquod aliquo ir-
regularitas contrahitur. In confessio-
ne peccatorum audiret nisi constricti

secundum irregularitates monstret quia aliquis
sustinere deberet penas irregularitatis sic et
peccat mortaliter si transgrediatur
etiam ignorans, ut patet si sim-
pliciter est ebrietas nisi a suo sacer-
dote. Alie autem pene sunt pro peccatis
satisfactorie ex quibus non contrahitur
irregularitas et in talibus non potest observari
rigor canonum antiquorum, tot ie-
iunia, tot vigilie, tot peregrina-
tiones et elemosine et tot alie
durities pro quibusdam peccatis anti-
quitus non iniungebantur quia
non est ista in temporibus qui tantas
penas sustinere posset. Unde in
alio canone constitutum est quod omnes
tam dure pene relaxarentur.
Dicit enim canon: defectus nostri
temporis in quibus non solum multa
mina sed etiam ipsa corpora defece-
runt non patiuntur districtionis
antique censura per manens. Unde patet
quod omnes canones penales que
ad corpus pertinent districtiones
sunt dispensabiles secundum arbitrium
et prudentiam discreti sacerdotis,
cum consilium fuit peritorum et sanctorum virorum
quod nullus penitens per immoderatam
tam et nimis duram penam a
penitentia abstrahatur, quia sicut dicit
canon melius est reddere rationem
de anima quam de severitate se-
veritas. In canonibus et premissis
constitute omnibus manifestanda
est. Si quis voluit eam observa-
re et possit bonum est. Si autem
durior videatur penitenti sic
mitiganda est ne abstrahatur
ad fugam vel remaneat penitentia.

De hiis que penitentibus iniungenda
solent aut generaliter. q. 74.

Si pro omni peccato mortali sep-
tennis iniungi penitentia si

stricte agatur cum penitente / qa
nimirum iste per septenarium volu
tur / et quia vix contingit quod homo
laboret aliquo mortali vitio quin
sequatur contagium omnium vii viciorum
quod ostenditur per mulierem que erat
infirmitate peccatorum a qua eiecit
dominus vii demonia et septem
mortalia peccata / sciendum quod tan
ta potest esse contritio in homine peni
tente quod sufficit ad delendam
culpe et pene et si in illa tamen de
cederet statim euolaret ad regnum
celorum sicut patet in latrone cui dominus
ait hodie mecum eris in paradiso
vii et quidam dicunt quod ideo sunt
sacerdotes sine vii ordinibus ut
absolvere possint a vii criminibus
peccatorum / Item alia ratio homo constat
ex corpore et anima / corporis autem ex
iiii or elementis / et anima tribus sunt
potentiis scilicet vim rationabilem
irascibilem et concupiscibilem / et quia
quandoque homo peccat per vitia corporalia
ut per gulam et luxuriam / quandoque per
spiritualia ut per invidiam et avari
tiam ideo ut plene in corpore et
in anima puniatur septenus pena
homini iniungitur / vel ideo quia vii
modis ut predictum est peccata remit
tuntur / ~~De nocturna pollutione~~
Cum igitur ¶ 477
sederit penitens ad pedes
sacerdotis tria sunt ei a principio
proponenda / primo aliquid per quod
timeat penam gehenne / ¶ 2o per
quod desideret gaudium vite eterne
¶ 3o per quod provocetur ab eo
confusio erubescentie / ut scilicet di
cat ei sacerdos forsitan sum ego
deterior peccator quam tu homo
non sum tibi similis ut faciem meam
erubescas quia melius est tibi
ut verecundiam coram me solo sus
tineas quam in die iudicii in
conspectu omnium sanctorum et plebibus premiorum
instruat eum sacerdos de quibus pecca
re debeat scilicet de vii criminalibus
peccatis et ea sibi innuat / quia multi
de quibusdam nesciunt utrum ea
sint peccata et ideo oportet ei etiam ad
memoriam reducere quia peccatorum pau
ci ii peccata spiritualia confitentur
vix enim confitetur aliquis se
sicut invidiam vel iram vel accidi
am vel superbiam vel avaritiam
¶ sunt etiam multi qui nesciunt quid
esset accidia fuerunt et tamen for
sitan per accidiam peccaverunt in
timandum est et penitenti quod
peccet per invidiam scilicet si de bono do
leat alieno et ideo illi cui invidet
machinatur malum ¶ Similiter osten
datur quid sit ira / scilicet in quantum
noceat fratri suo per iram scilicet verbis
contumeliosis vel in dampno cor
poris vel possessionis ¶ Similiter osten
datur quod mox peccet per ava
ritiam scilicet per cupiditatem rei aliene
et per abnegationem subveniendi
indigenti cui subvenire posset
cum omnia peccatum sepe est occultum
¶ est etiam ostendendum quod mox
peccet per superbiam scilicet ingestu
corporis ostentu in verbis inflatis et
in animo contemptu ¶ Similiter de accidia
intimandum est ei scilicet quod homo
est piger in servitio dei et in bonis
operibus tedio affectus mortale peccatum
est ¶ Multa similia proponenda sunt
penitenti ad cognitionem peccatorum
suorum de quibus nunquam confiteretur
nisi a sacerdote instrueretur et
tamen dampnabilis esset negligentia.

tales vel aggravant cum tamen non est
descendendum ad inlita specialia
peccata de quibus simplices nullam
habent noticiam. Multa enim specialia
sunt vicia gule et luxurie que non
expedient scire simplicibus propter
peccatorum enormitatem. Multi enim
ex quo tamen audiant peccatum
statim ad illud cognoscendum
suspirant et ideo tales circumstancie
non sunt simplicibus revelande.
Attendendum est etiam quod alicui quedam
iniungitur penitencia usque ad extre-
mum vite sue, quedam per quadragena-
riam quedam per annos et quedam
est dispensabile quedam non
hic autem diligenter providendum
est sacerdotibus quod nimis penitencialem
non committent credere desperati-
onem propter gravitatem pene in mente. Sed
ita penitenciam temperant ut penitens
se complere posse credat de aliis
autem penitenciam iniungere potest per que
deus non offenditur quia in
illis sine quibus non est salus
nichil sacerdos mutare potest ut
si fenerator in confessione dicat
se nolle restituere omnia abla-
ta per usuram in hoc tamen nichil
potest mutare sacerdos. Similiter
si iniungatur alicui ut a forni-
catione abstineat et ille non
possit continere nichil enim potest mu-
tare sacerdos quia sine talibus
non est salus. Sed si dicat peni-
tens se non posse sustinere tan-
ta ieiunia vel tantas vigili-
as vel tantas elemosinas et
similia ibi sacerdos temperet ne illum
in desperationem vel contemptum pro-
vocet quod si penitens modicum
quod ei iniungatur libenter suscipit
de divina tamen sperandum est una
quod suppleatur in purgatorio quod hic
minus fecit.

De nocturna pollucione 176

Post hoc videndum est de vii
criminalibus peccatis et speciebus
eorum et primo de luxuria. Cum
autem plures sint species luxurie
primo dicendum est de nocturna illu-
sione. Distinguit autem beatus Gregorius
in dialogis species. Prima autem est
que ex copia superfluitate seu nature
exhonerat et a tali superfluo
humore se purgat et tunc nullum
est peccatum nisi forte mentem
turpibus ymaginationibus concusserit. Sed
quidam si ita liceret se posse exhone-
rare in dormiendo quare se ideo
non potest vigilando exhonerare
et psalmo ideo quia vigilando non potest
fieri sine aliquo turpi motu.
Sed omnis talis turpis motus est
prohibitus. Sunt tamen multi qui dicunt
semen fluxum qui emittunt vigila-
do et dormiendo velut nolunt.
Sed dicunt medici quod hec porcius est
ex morbo quam ex luxuria. Multi
etiam sunt isti lascivi qui lasci-
vi qui membra vel aliquo tac-
tu vel fricatione moveatur ut
equitando vel eundo vel aliter
statim ex libidinis impaciencia effun-
ditur semen et omnes tales a
quantum possunt ab omni fricatione
in illo membro sibi caveant
et per aquam frigidam vel alias
ardorem compescant peccat
mortaliter. Secunda species est cum aliquis
se ita crapulat cibis et
potibus ingurgitat quod venit
in libidinem inflammat et tunc
veniale peccatum est si magnum quod
proprie. Si autem in pollucione
turpis ymaginacio mentem ag-
gressit sicut sepe in dormiendo
contingit quod turpes rememorari
ymaginationes. Sed in tamen sic

beatus gregorius dicit quod etiam non si sacerdos
in nocte pollutus fuerit debet in
crastino a diuinis cessare officiis
nec celebrare sed donec aquam
primam fecerit et nisi si dies solemp-
nis sit et populus ad audiendam
missam conuenit melius est quod licet
cum proposito penitendi celebret
si alter sacerdos non sit presens quia
scandalizaretur populus / debet autem
propter illusionem penitere uel disci-
plinas suscipiendo uel aqua
frigida abluendo se uel diebus
quadragesimalibus ieiunando
uel se laneis vestibus induendo
ut sordes nocturne pollucionis
abstergat antequam ad sacramentum al-
taris accedat ¶ Tercius casus
est quando ex precedenti cogitacione
alicui talis pollucio contingit
ut si quis prius nullum de aqua [?]
mulierem cogitauit uel cum
ea confabulatus fuerit et tunc sicut
dicit gregorius indubitabile est peccatum sed
tamen quod nulla pollucio nocturna mor-
talis est peccatum. omne enim peccatum a-
deo est voluntarium x [?] est peccatum
sicut constat quod in sompno homo non
utitur aliqua voluntate propria
nec utitur libero arbitrio nec
racionis usu. ergo nec peccat mor-
taliter ¶ Sed contra Canticorum / ego
dormio et cor meum vigilat / et
iterum in sompno licet caro nostra dor-
miat ut meus in Christo vigilat
¶ Item apparuit dominus ioseph in sompnis
dicens Surge et accipe puerum et matrem
et surrexit ioseph et abiit quo intel-
lexit quod ei in sompno dicebatur
ergo usus est racione in sompno
et ita mereri potuit in sompno
et peccare ista autem non oportet
hic determinare quia / sed semper beato
gregorio credatur et quod pollucio
sine nocturna illusione sit pec-
catum dicatur veniale. dicit quidam [?]

x quod si non est voluntarium x

quod sicut furiosus qui ex culpa sua
incidit in furorem peccat committen-
do homicidium licet libero arbitrio
non utatur nec sciat quid agat
quia omnia opera sequencia ex illa pri-
ma voluntate quam habuit defor-
mantur ¶ Ita nocturna illusio de-
formatur ex prima voluntate come-
dendi uel bibendi quam homo
habuit cum se taliter crapulauit sicut
qui locutus est cum persona fornicaria
uel de ipsa cogitauit licet alii di-
cant quod nullo modo peccat aliquis
dormiendo sed contingit immundi-
ciam propter quam se mundare debet
antequam ad altare accedat uel aliqua
vestia sumat ¶ Sed beatus gregorius ea
dicit esse peccata quia virgines et caste [?]
cor sint peccata ¶ De coitu coniu-
gali et de diuersitate coitus capitulum

Antequam de fornicacione di-
camus sciendum est quod licito mereri
et peccare potest mortaliter in
propria uxore ¶ Coitus enim coniugalis
alius est licitus alius fragilis
alius impetuosus / licitus secundum magistrum sentenciarum
est triplex / est enim quidam causa suscipi-
ende prolis ad cultum / quidam causa
reddendi debitum exigenti / et quidam
causa vitande fornicacionis ut
si quis accessurus sit ad corpo-
rum castimatis [?] utiliter et delapsum
timeat et propter hoc prius se in propria
uxore refrigerat possit mereri
tamen beatus augustinus dicit quod coitus
coniugalis duplex est meritorius sed
non sit causa suscipiende prolis
uel causa reddendi debitum / dicit
enim augustinus reddere et postulacione [?]
tibi reputabitur ¶ Cum enim vir sicut
cum uxore dormit conuiuus [?] prurit [?]
et voluptatem carnis senciat
animo autem non applicet / nec ei
delectacio carnis placeat nullo
peccat ¶ Sicut si quis dulcem

cibu comedet / licz ulla l cibi dulce
dine delectetur / dumodo illa delectacio
brutalis sit ita consensu ac
actus est peccatum Item coytus co
niugalis quandoque dicitur fragilis / qui
scilicet ex fragilitate provenit / ut
cum ab ipsis motu carnis / ut causa
sobolis / ut causa reddendi de
bitum / ut causa vitande forni
cacionis / sed cum ipse incontinencie
fragilitatem ad uxorem suam attendit
et talis coitus est veniale peccatum
excusatur enim a mortali propter
honestatem coniugii Tercio modo coytus
coniugalis dicitur impedimentum qui di
vitur quadruplex / Est enim quedam
coytus propter libidinem per meretrici
as et blandicias sagaciandam /
quedam autem fit in membro mulieris
non ad hoc concesso / Cum tali coniuge
da est pena quam committit adeo peccatum
patet / quedam autem fit in tempore prohi
bito / Coitus autem fit in muliere
pregnante partui vicina vel cum
menstruosa vel cum decumbente
in puerperio / quedam eciam addunt
quod impetuosius est coitus / si fiat
in publico multis videntibus cum propria
uxore dicunt enim plures multa possunt
honeste fieri que non possunt honeste
te videri et in quolibet istorum casuum
mortale est peccatum / Jeronimus dicit
beatus Hieronymus / nichil est turpius
quam ita diligere uxorem sicut
adulteram vel meretricem / Ambrosius
nam amator vel ardencior
non amator vel ardencior
in propria uxore adulter est Cum
qui ita delectatur in pulchritudine
uxoris sue vel in formositate car
nis vel in blandiciis meretriciis
vel adulteris que se offerunt in
libidinem et tota die et nocte
per lascivia oscula et turpes
amplexus et eciam quam ultima
uxoribus suis utuntur / peccant mortaliter
et gravius est pena in iungenda
Et ideo gravior quia uxoribus quas
habent ad utilitatem abutuntur ad vo
luptatem ut ipsi appetunt in vicium
sed abusorem adulterum et ideo minus est quod
quas habent possunt ad voluntatem
tum habent ad voluptatem coniugii
da est eis pena paulo minor
quod per adulterio / et est attendendum
quod uxores suas non debent ad libi
dinem provocare sed ad castitatem
conformare / Istud est indicium de
mulieribus instruendis quod sint vir
et uxor a sacerdote quod illud tum
exequatur in officio quod coniugali
quod concedit iunioribus non quod per sua
dat mulieri ¶ De hiis qui in festis
noctibus debitum reddunt 178.

Si queritur utrum est super hoc non dicitur vir
cum uxore sua dormire tempore
prohibito quia precepit apostolus quod vir
et mulier ad tempus vacent ab
amplexibus ut oracioni vacare pos
sint liberius et post ea in idem
redeant ne temptet eos sathan
nas Dicit autem quidam sapiens
Frustra veneratur laurencium
in craticula qui volitat in lascivia
Frustra veneratur festum petri
et audire in tempore pendentem
qui exercet delicias in amplexu
peccat ergo mortaliter qui in magnis
solempnitatibus in quibus obsequio
dei vigilare debet et divina
audire officia cum uxoribus suis
dormiunt Cum eciam vitas dicit
David non esse ei licitum cum uxo
re sua dormire quia diu archa
dei esset in castris Quid autem
si in nocte solempni vir vel uxor
debitum exigat / potest ne negare
a quo exigitur cum fortasse
dicat altera aut ego tecum

dormiam aut

dormiat aut nisi pa alternat ¶ Adhuc
multi dicunt q sicut no teneor s[ecundu]m
so gladiu que penes me tu sane
mentis esset depositum reddere qua
sue no repetit ut homo s[ed] sicut
insanus / ita vir no tenetur red
dere debitu uxori si repetat in die
natalis dni vel in die pasche vel
in die resurrectionis dni vel in die
penthecosten vel in die assumptionis
see marie et consilibus ¶ Si tn vi
det mulier ita esse impetuosum
q nec supplici pce nec aliquo mo
possit eu cohibere qn ad eam vel
ad aliam velit accedere ¶ Melius e
q tunc reddat debitu in quia per
mittat viro enormiter peccare
et sic dicitur tunc no peccat mulier
s[ed] vir / talibus aut iniungendu est
q ieiuniis disciplinis cubilibus
dni et aliis bonis opib recom
pensent excessus quos fecerunt
in talibus solempnitatib et reducen
du est eis ad memoriam q turpe
est illa nocte esse in amplexib
in qua petrus flevit amariter lau
vatus macula z ita de aliis
In iniungendu est eis ut tot noc
tib vacent ab amplexib lici
tis q[uo]t indulserunt illicitis et q
in magnis festiuitatib cubilia
sunt separata ne p minimos co
tactus ad libidinem excitentur
Istud tn nunquam dz fieri nisi ubi
ex utraque pte nulla sit suspicio
adulterii quia mulier sepe vellet
a thoro viri separari ut liberius
adulterari posset ¶ Quod ad pg
natam siue menstruatam no acce
dat 179 ¶

Octauum quod est sciendum q ad
uxorem pregnantem vir acce
dere no dz / quia sepe contingit
q tunc vir offensa ab ortu facit

Et constat q qui tales accedit ad
aliud nichil nisi ut suam exple
at libidinem illud facit ¶ Multu
valde facit periculosu est cu men
struata dormire / quia sepe pº
inde nascitur leprosus ¶ Item
turpissimu est mulierem in princi
pio accedere dum laborat menstruo
sanguine / quia sunt dum fluxu
in mundi humoris et pariunt morta
mulieres si illo tpe viros recipiat
et viri similiter debitu exigentes
et multo maior est eis penitentia in
iungenda quam p simplici fornica
tione ¶ In aliis aut casibus no
sunt certe pene assignate s[ed] tm
prius arbitrium discreti sacerdotis
imponende ¶ Illius aut debitus
circumstantie et cause impulsive
diligenter sunt considerande et
inquirende et cause periculi et scan
dali ut actib abstrahantur
unde notandum sciendu q si vir
ab uxore puerpera debitu insta
ter exigat et licet timet delap
su viri ad purificationem statim
accedat et debitu reddat no
est in certo tpe statutu mulierib
purificationis s[ed] quecumque volue
rint se purificare voluptas in
carnis no dolor in culpa est
In carnis in commixtione volup
tas est in partu prolis dolor Unde
pene mulieri dictu est in dolore
paries filios ¶ Si itaque enixam
prohibemus intrare ecclesiam ipsa eam
penam convertimus in culpam / quia
dicit canon ¶ Si mulier eadem hora
qua genuerit ecclesiam intrat
gratias agens nullo modo pondere
peccati gravatur / s[ed] cavendu est ne
cum aliqua accedat ad altare
cum etiam in veteri lege prohibitum
fuit sacerdotibus ne ad castra
intrarent sta stetit cu vncta

dormiverit cum uxoribus suis / sed sic
potius propter inmundiciam quam con-
traxerant quam propter peccatum Io. eciam
Ezech. dicit quod vir cum uxore sua dor-
miens nisi lotus aqua eciam
non introeat. Sed hic magis credi-
mus esse consilium quam preceptum / sur-
petum est si post fetorem concubitus
eciam ingrediatur. Item notandum
est quod si quis uxorem suam expo-
nat adulterio et sic fit leno propter
uxoris turpissime puniri debet / pena
autem lenonis et lenarum qui sic
sustinuerint mulierculas et vendunt
eas vel fornicatoribus exponant
gravior esse debet quam meretricum
de quibus autem dicetur in subsequenti-
bus. ~~De simplici fornicatione
capitulum 160~~

Restat ut de fornicatione
simplici dicamus. Est autem
fornicatio simplex cum soluto
soluta usu naturali committitur et
sic intelligitur solutus a vinculo
coniugii consanguinitatis affinitatis or-
dinis religionis et eciam a vinculo alicuius
voti. Si enim aliquo istorum vinculorum
ligatus fuerit non simplicem fornica-
tionem committit / vel adulterium vel inces-
tum quandam eciam canon dicit / quod
qui ad venales meretrices plus
committit quam simplicem fornicationem
de quo postea dicetur. Quod autem
diximus naturali usu / quia si quis
in loco ad hoc deputato aliquam
polluit contra naturam peccat / videtur
autem quod simplex fornicatio non sit
mortale peccatum quia super illo loco
apostoli Corporalis exercitatio ad modi-
cum utilis est pietas autem ad omnia
valet dicit Ambrosius Summa
tocius discipline in pietate et
ima consistit quam quis consequens
eciam si lubricum carnis patitur
sine dubio vapulabit / sed non

interitum peribit. Si quis autem exte-
rum habuerit perhennes penas pa-
tietur. Item actus talis in quibus
est naturalis in omnibus autem aliis
usus naturalis licitus est nisi forte
nimis excedat / quare ergo iste sol-
lum sine omni usu naturali peccatum est. Item
omne peccatum vel propter suam defeditatem
peccatum est vel propter prohibitionem peccatum est.
no. Respondetur autem quod utroque fornicatio vel
propter suam feditatem vel propter prohibitionem
mortale sit peccatum quia suam naturalem
feditatem non amittit. Sed propter feditatem
quod in ratione talis opus est
mortale peccatum quia sua naturaliter.
Si non propter solam prohibitionem quare
tunc deus creavit usum naturalem
in homine quem postea voluit prohi-
bere. Dicimus ad predicta quod sicut
constat verbis sanctis fornicationem
mortale peccatum esse / dicit enim apostolus
Omnis fornicator in mundo reg-
num dei non possidebit. Et item for-
nicatores et adulteros iudicabit
deus i. condempnabit. Et idem alibi
execratur fornicatorem et detestatur
dicens quodcumque homo peccatum fecerit
extra corpus est qui autem forni-
catur in corpus suum peccat / Tri-
plicem enim facit iniuriam deo qui
polluit mulierem. Primo quia tem-
plum dei violat. 2o quia creaturam
dei tangit illicite. 3o quia illud
quod est domini sibi aufert. Triplex
enim ius habet deus in homine / primum
quia fecit et condidit / 2m quia
per baptismum sanctificavit / 3m quia proprio
sanguine redemit / Cum enim for-
nicatur triplicat animam mittit in
rem alienam. Si autem dicas quod antiquior
propter lubricum carnis videtur
a mortali peccato excusari et tamen
veniale in purgatorio purgari

veri ambrosii sed abrosii qui ad opati qui sunt falsarius et multas falsas sententias scripsit beati ambrosii inscruit uel pro eorum predicta auctas sicut modo non negat ambrosius fornicationis mortale peccatum esse sine liberu tamen auis sed tamen dicit esse virtutes et mansuetudinem pietatis naturalis quod qui eas habent non mereri perhibet benignitas enim et pietas cordis etiam sunt audita diuinitus predestinacio sunt et ubi signum sunt duobus potamus et ubi signum sunt duo bus po sunt uel cito uel tarde apponet gratiam suam dominus in signo suo signatam requiret sicut auaruit et ad gregem de suis hominibus importabit eunde autem fornicatio sit peccatum et peccatum sicut ppeccandi similiter pro peccatum ulterius sunt corruptam carnis tamen etiam si retiisset sed digito tangit digitum quatur sine peccatum et fedite post peccatum non ita de eo na sunt corrupta et tota ratio aperit natura sunt per ipsa quia alias opus sine fedite carnis non potuit exerceri quia igitur fornicatio familiare est uicium omnium hominum fere et multis uidetur ex causa hoc diligenter quantum persuadi debet fornicatoribus ad primam venienti ne fornicationem credat esse ueniale peccatum quia talis error dampnabilis est contra fornicatione abstinendi autem sunt diligentissime predicta et multas auctes alias ne deo faciat iniuriam templum eius uiolando et carnem suam commaculando et inmaculando et in trahendum est eis ut contineant uel matrimonium contrahant sicut ait augustinus in clubus est nubere quam uri et itaque unusquisque habeat suam propter fornicationem ut pro a b. pecate

si est in proposito fornicandi ¶ de

pena simplicis fornicationis 164

Quanta autem pena pro simplici fornicatione sit iniungenda non legimus expresse quia si non sunt assidua pro modico mortali reputantur. Sed tamen licet alias publice fornicetur non ei solempnis pena iniungitur ad arbitrium districti sacerdotis talibus imponenda est pena ut si occulte uel si non diu peccauit saltem per annum peniteat et semper in aqua carnis afflicta te et castigatione ut per ista uoluptas carnalis pene contempereretur. Si autem diu et publice et ad quandam consuetudinem fuit fornicatus agrauanda est ei pena secundum prudenciam districti sacerdotis. Sic etiam iniungendum est fornicatori ut pretium soluat pudicicie illi mulieri quam stuprauit et uilem reddidit et contemptibilem ut in matrimonio possit collocari dicit enim lex domini quod qui stuprauerit aliquam soluat ei pretium pudicicie si non eam uolit contrahere magnum enim auxilium confert dampnum qui eam corrupit. Vnde consuetudo est etiam quod si quis diu fornicatus est cum aliqua et non uelit cum ea matrimonium contrahere cogitur in pena seruitem ab iurare. Sed hoc iuramentum quod tamen illicitam abiuret coniunctionem non coniugalem ut postea si ita est expediendum liceat eis et uelint possunt matrimonium contrahere. Sed si talis conditio per negligenciam indistincti sacerdotis fuit obmissa tamen ea uerum quod semper est sic intelligenda. ut uel in casu per eam contrahere poterint ¶ De adulterio quod etiam

~~sustinet meretrices~~ 162.

Restat ut de meretricis dicamus
R dicitur autem meretrix in
muliere quod scortator in viro / quia
sicut dicitur mulier meretrix / ita vir
scortator / unde eadem pena que
debetur meretrici debetur scor-
tatori / dicitur autem meretrix ut ait papi-
as vocatur autem amplius meretrices omnes
mulieres que post amissionem libidinis
se exponunt ut in epistola prima ad Corin-
thios legitur nescitis quia corpora
vestra membra Christi sunt tollens ergo
membra Christi faciam membra mere-
tricis absit / et iterum qui adheret
meretrici unum corpus efficitur et
primum habent acceptam omnibus mulieribus
fornicaria meretrix dicitur et quia ad
unius stuprum mittitur quia de sim-
plici fornicatione supradictum est
in canonibus autem dicitur secundum ut
hic accipitur et ita describitur
vidua est cuius maritus est defunc-
tus / ereta est amaritudo vincta
citatur / meretrix est que multorum
per libidinem attendit quod mulier
hec vero per illa quod mulier patet dicitur
multorum libidini que nulli virorum
se negat et unus non contenta sed
multis se exponit et sic dicit scrip-
tura divaricat pedes suos omni
transeunti Ezechielis xvi. hec est
tum est filia mulieris ut eas rapie-
tes unum describitur et in canonis
multus hec non meretrices esse et
ad meretrices accedere prohibet
dominus / meretrix autem est cuius publi-
ce venalis est turpitudo sed
non aliqua occulte se vendit
non ideo dicitur meretrix / item si tan-
tum uni se vendidit non adhuc meretri-
cis nomen habet / hec autem descriptio
tamen omnibus concordat prout ex-
cepta / quia hic non dicitur meretrix

nisi que vendit / licet multorum patet
libidini / intrans tamen communiter peccat
et que vagam sequitur libidinem
et que publicam exercet corporis sui
venditionem / et ideo Ieronimus commendat
patet / que ita corpore suo abu-
tur brutis animal se ipsa animam per
hoc est abuti / secundum autem
quod si qua se multis pro explenda
libidine et alia pro precio se ex-
ponit prior est deterior sed tamen ne-
cessario solemnibus penis dirigitur quod
meretrix sive non publica per sic
iure non professo primam plenipoten-
tiam induit / ~~Quando etiam sustinet~~
~~meretrices~~ 163

Queritur autem quare ecclesia sus-
tineat meretrices cum tanta
omnia publica et notoria ex-stir-
pare peccata et incorrigibiles per
excommunicationis sententiam coherceri / quia
ergo magis fornicatores quam me-
retrices prohibitum cum dominus iudicat
in lege non erit scortator de filiis
Israel / canones meretrices esse ne-
gant / et deus prohibet quare ergo ecclesia
sustinet peccata ut predictum est
si qua dum per maritum adhe-
siam extrahitur vel alter alterum
abiurauerit vel eo prohibet quare
ergo non cogitatur mulier que domini
multis adhesit videtur itaque
causa non esse petitum quod ita ab ecclesia
sustinentur prohibitum ne peccatores
in fide ne solummodo sequitur
universis principum scelerum sed
certam eorum et est manifesta
ratio / secundum fragilitas carnalis
presentibus temporibus valde sit ad libidi-
nem prona et vix possit aliquis ab
compelli et persuaderi ad continen-
tiam et decoram vitandam

libidinez meretrices et scortatores ad
ab ecclia sustinentur sicut moyses
cu videt pplm suu ad occidendu
uxores suas pmi ad vitandum
horridum pmisit dare libellum
repudii i. sustinuit ut dimitte
rent uxores suas polipositas ul
angi stabic rabidas ne occiderent
eas qm sit cu dimisit uxorez
suaz mortal peccauit Similiter
ecclia sustinet ista ne deterior
libido fmat i. usu Ita tn sus
tinendi sut ab ecclia qd semp ar
ceant ab ecclia nisi penitue
rint ecclia sicut ait canon me
trices scenici et hystriones ecclia
ad comonez no debent admitti
sed nec debz manducare pigwes
sive nisi adornant Isti aut no
adorant qui tme sua publice
psitentur et sine pnia sequi
solent etiaz nulli bom et lca
ti ul dice qd oblatones eoru
no debent a sacerdotibus i ecclia
recipi ad altare dicente dno
no offeres i altari meo pciu scor
ti ul canis et ita licz meretrices
et hystriones no suspendant
ab ecclia i ingressu debent tame
suspendi ab altaris accessu Pari
simus tn qd i villa parisiensi vo
lebant meretrices nobilem fenes
tram facere vitreaz i ecclia bte
virgis nec pmisit epus pisiensis
ne earo videtur aprobare vitam
quaro accipet pciuz Simili tn co
suetudo est i pdicta ecclia qd i
sabbato ad vesperam multitudo
mulierz sup altare candelas
offt int quas et meretrices ad
mittuntur qd no dz admitti
sine pmitti quia tut no sacri
ficatur corpus xpi ad missaz at
nullo mo admitti debent off
rr ad altari ne fetore pstibuli

ad odorem ptarent sacrifici
Cu qo meretrices et hystriones
ad confessionem venerint dz eos
sacerdos turpitudinez apire ut
intelligat qntu deu offendunt
qui corpa sua vendunt ad ob
sequia dyabli qd fecit deus ad
obsequiu sui Postea meretrices
peccatorz vero intrare qd
peccatores pericula senciant Cu n
quaz ignorant admittut si sit
conjugatus ul ceratus ul sacerdos
ul monachus ul iudeus ul pr
ul fr ul filius ul consanguineus
alicuius qd pus admiserint nec
intret cu teneant cu omni
diligencia pcoru vitare modle
tn illud faciunt qd vehementer
pnt psume scelleratu esse et
necessariu ab illo scelle no sint
i immunes Cu meretricibz dz i
iungi pnia et p adulterio et p in
cestu et pcomi in mendicata et
luxuria qua ex illa concubitu
incurre poterant et tamen
exorati debent absolui et sor
sint causa rapine furti ho
micidii et adulterii debz aut ut
pdictu est omnibus talibus solep
nis pnia iniungi ut sicut publice
peccaverunt sic et publice peniteant
videmus etiaz ceterx quasdam
mpnia dicens ab studio et relicto
medie qz no pt talis in mundi
cia purgari sine nulla carnis
afflictione Si aut ad continendu
induci no pnt et magnus sit
timor de libidinis credimus et
no constet qd enorme incestu
comiserit ut dormiendo cu
pre et filio ul cu duobus fribus
i quo casu dicunt canones qd
qm nulla causa no erit consta

committit / nisi de certo numero contentis possunt. Sed licet eis proprie dicatur quod nusquam admitti possunt ad testimonium vel ad testandum vel ad alios actus legitimos quia semper infames erunt iure. Infamiam tamen illam possunt tollere per penitentiam. Summa tamen est eis meditacio licet ut dictum est contentis possunt communicare. De precio prostibuli 162

Solet etiam queri de precio prostibuli scilicet utrum meretrix licite possit a scortatore precium accipere / quod quia possit superius probatum est / et hoc similiter auctoritatibus aliis probabitur / legitur namque quod iudas machabeus convenit thamar in trivio sedentem cum meretrice et facto pacto de precio cum ea concubuit et post precium ei misit. Commendavit autem eum auctoritas quod promissum solvit. Tamen videtur quod licite solvit dedit et hec licite accepit. Contra namque dicit lex ut supra dictum est non offeres de alto sicut autem licite accepisset licite offerre possit / preterea mulier talis aut vendit corpus aut usum corporis / Si corpus et libera est nichil vendit / quia liberi corporis nulla est estimacio et nemo scit quanti liberum corpus valeat. Sic namque nichil licite recipit / si non est ancilla non potest vendi cum sit infinitivi. Si autem usum corporis scilicet ille usus non est nisi mortale peccatum / peccatum autem nullum est precium quia nichil valet. Si igitur vendit precium nichil licite recipit. Ad hoc quidam dicunt quod et scortator licite dat et illa licite accipit / alii vero tamen offerat de via rei accepte nutu suo sed equitatis sine dubio contrarium confert ei dominum et precium scortatoris

quia sicut lex humana dicit in pari causa turpitudinis potior est condicio possidentis / dicunt autem alii quod precium recipit pro pena et vexatione quam sustinet et pro dampno sibi illato / Similiter autem pro suo dampno licite satisfactionem recipit / patet igitur quod precium meretricis si nullum decepit sicut supra dictum est licite potest de mercede sustentari et vicio purgato et pias causas expendere, mundato namque vicio munda est et pecunia / legitur enim quod beata maria magdalena unguento quo unxit pedes domini de meretricio corporis sui emerat / quod dominus non sustinuisset nisi legitima pecunia non compasset. De rapta virgine et pena raptoris
164

Quia raptus hic similitudinem cum predictis / pessimus hic paria de raptu submittere / est igitur sciendum quod tam de lege divina quam legibus secularibus detestabile est cuiuscumque mulieris loco rapere ad stuprum / par non est rapere pecuniam sed est detestabile rapere hominem non autem de raptu coniugatarum loquitur sed de raptu solutarum mulierum non pro violenciam opprimuntur vel ad invitos amplexus rapiuntur / De raptoribus autem talibus talis pena constituitur quod si quis mulierem nubilem vel innubilem ad stuprum rapuit debet mulier parentibus restitui / et raptor de iniuria et de dampno et de violencia parentibus satisfacere debet si non sit unde se redimat tradi debet parentibus cum suis rebus / ut cum non possit per pecuniam satisfacere satisfaciat per servitutem. Si non mulier sit nubilis et postea consentire velit debet tamen in vita a raptore

separi a parentibus restitui, in odiu
illius et predicto modo puniri debz
et solempnit penitere et postea
si parentes velint poterit ei predicta
mulier copulari. Si aut predicto
modo raptores satisfacere nolue
rint, precepit ait canon eos excōica
ri et si clerici fuerint debent de
gradari. Cum tn si quis aliquam
ad coniugium rapuit et illa postea
consensus cum raptore contraxit
non pt matrimonium separi, nichilom
tn tenetur raptor eciam satis
facere predicto modo et parentibus. Dicat
canonis tn sit lex pretitorum puni
ri ubi raptum coniugium dixit ec
ubi puella decoma impubis nichil
cum actum est vel fuit videtur ad
ducta. Item de raptoribus illud
constituendum censuras ait, si feras
propter violenciam pertulisse constitit
statim liberetur. De potestate rap
toris et raptor ad finiendum sibi
iectus sit aut redimendo se li
bertatem liceat potestatem. Si non que
rapitur et prius sibi constitit et
puella raptori consenciit potestate pa
tris excusata reddat. et raptor
per superiorem conditionis satisfacere
tenetur obnoxius. Si at nec
dum eas quas rapuerat cum vo
luntate parentum sub dispensationis
vel dotalicii nomine coniugium dux
erit, quod tn constitucionum fuit olim
bus promulgata ab eorum continue
separantur et publica penitencie subici
antur raptores. Rapiant
legaliter parentibus restituantur
pro actu non pena publica. Si etas
congruencia exigit patris exa
gerit placito coniugio sociente
non aliis regulam constitutionis
sunt vis magnis locis utram
quod sit tollerabilius estimamus quod
si virgo coniungatur obicit itaque

coniugium non prestat nisi eius ali
quam indulsit indulgenciam
ut gravorem amonere possit offen
sam. Item qui rapuit mulieres
vel puellas sub nomine simul habitan
di quo operantes vel comminantes
raptoribus decrevit sancta syno
dus ut si sunt clerici descendat
a proprio gradu. Si non laici ana
thematizantur. Est aut notandum
quod sicut raptus dicitur cum mulier
invita corrumpitur ita stuprum
proprie est illicita defloratio virgi
nis quando scilicet non precedente coniugali
pactione utriusque voluntate virgo
corrumpitur patre virginem sta
tim ad eum post pactionem vel
cognitorum non ignorante. Constuprio
aut intelligendum est esse mag
nus peccatum qui n. virginem deflo
rat florem virginitatis quam rapit
deo et aufert corrumpit et annichi
lat. Corrupta n. virginitas prin
cipium de tecto inest sequi potest
cum tali corruptori qui virgine
defloravit multo gravior iniungen
da est pena quam simplici for
nicatori et precipiendum est ei quod
satisfaciat de dampno illi predi
ctae. Multo n. magis est in
corrupta corrumpere quam corrup
tam contaminare. De adulterio

capitulum 166.

Hoc sic dictis restat ut de adul
terio dicamus. Est aut adul
terium alieni thori violatio
et dicitur adulterium quasi ad alie
num thorum accessio. Sic aut quan
tum sit peccatum ex eo intelligitur quod sa
cramentum a deo institutum vio
latur per adulterium. Deus aut
in paradiso matrimonium constituit et
inviolatum servari precepit cum

de adulterio sicut dicit canon quod
in omnibus peccatis criminis adulterium
est secundum in loco optinet nupcius
illi primum optinet qui a fide ab
erraverunt licet solvere vixerunt
que dicitur apostasia secundum est pacem
et primum adulterium est tum secundum
quod est unaque quaque instituta quia
in libro criminis peccavit david occi
dendo uriam propter nequiciam
quam adulterando cum bersabee
uxore pro propter fragilitatem Item
dicit augustinus adulterium malum
vincit fornicacionem fornicatio vin
citur ab incestu pessimum autem om
est quod fit contra naturam propterea
dathan et abyron qui vivi
sunt absorpti dicuntur peccaverunt
quam adulteri per totam sacram
paginam dicitur superbia maximum pec
catum que de anglo fecit hor
ribilem dyabolum vii pc et erunt
ut gp. c o. t. et mo. et comida
bor adelicto maior a superbia
et ideo retribuet dominus hija. fa
superbia id est magis punit superbos
quam alios peccatores quo ergo ad
illam dicitur secundum precius optine
locum Alii quidam dicunt quod
nequicie spirituales primo puniuntur
quia anima potior est corpore de in
vina carnalia sive corporalia
Adulterium autem plurimum nisi tamen fecit
corpus vel pro ideo optinet locum quia
canon respicit quod ad ordinem
decalogi decalogus autem scripta
sunt in duabus tabulis In prima
autem tabula erant tria manda
ta scilicet due prohibiciones et unum
mandatum quarum prima est non
adorabis deos alienos non
facies sculptile secunda prohibicio
est non assumes nomen dei
tui in vanum tertium mandatum est
est memento ut diem sabbati
sanctifices In secunda vero tabula vii man
data erant scilicet unum preceptum et
vi prohibiciones preceptum honora
patrem et matrem prohibiciones non
mechaberis non occides non furtum
facies non falsum testimonium dices
adversus proximum tuum non concupisces
domum proximi tui nec uxorem
eius et quia ergo secunda tabula inter
prohibiciones adulterium primo loco est
prohibitum ideo primum precius debet
optinere locum vel ideo primum locum quia
in legibus secularibus primo puniun
tur crimen lese maiestatis secundo crimen
adulterii Sed aut communis quia pi
losophus ... punitur aliquis
de adulterio cum nobili vel cum pulc
muliere commisso sicut de aliis
peccat et ideo dicitur communis quia
communis et maior perturbacio inter
homines nascitur quam de peccatis aliis
Secundum autem locum precius dicitur hic
quia in legibus secularibus primo
puniuntur crimen lese maiestatis
secundo crimen adulterii Nota autem de adul
terio posse peccari quod tamen peccat qui
voluntatem habet adulterandi sicut
qui adulteratur dicit dominus in
ewangelio Qui viderit mulierem ad
concupiscendum eam iam mechatus est eam
in corde suo Item augustinus Si sti
mulus non contingat facultas concubi
di cum aqua contingit plenum sit
sicut tamen cum aliquo modo fruimur
tempore et peccatis detur ei non minus
reus est quam si in opere foret
deprehenderetur Auctoritas alia
voluntas pro facto reputitur Et ideo
quantum intendis tantum facis
Si autem hoc vera sunt eadem racione
potest dici de omni peccato quod quantum
aliquis peccat voluntate et actu
tamen peccat aliquis solo voluntate
quod plus est actus id est via a se

splendido

hindat facietibus
b

in vicio | Invia .i. in bonis opibus
semper voluntas iudicatur pro facto/
ut si aliquis voluntatem habet dan
di elemosinas si haberet licet non
det tamen tam merebitur illa voluntate
bonum quantum dedisset et hoc patet ex
verbis domini dicentis de vidua/ quod vi
dua paupercula quae duo minuta
offerebat quae tamen merebatur quantum
divites qui miserunt divicias suas
sine | vicio aut .4. in malis
operibus aliter est. quia prius peccato
additum semper brevem facit deterio
rem unde peyor est qui vult et
facit quam qui vult et non facit
quia non sic | in bonis autem operi
bus non sic bonum bono additum
bonorem facit meliorem / Quia con
sensus penes caritatem consistit/
unde nisi crescat caritas non crescit
meritum virtutis / virtus ergo sicut de ca
continue manens caritate et
tamen uno bono meretur opere quam
multis et tamen uno die quantum per
annum | Ad hoc tamen omni valet bo
norum operum continuatio quod peccata cari
tatem conservet quam amitteret si bona
opera non faceret In malis autem
operibus non homo semper fit de
terior quia contemptus penes quod
consistit augmentum maliciae sic
crescit | Verbi gratia ab vult adultera
re deum et eius mandatum contempnit
tamen non magis peccat | Ille autem qui
adulterari vellet si posset non
minus reus est quo ad dampnationem
non quo ad penae intensionem
dampnabitur a propria volun
tate sicut deputaretur si sic
additum esset operis nec imperium
est equalitatis spacio / sed pau
cis notatur quoddam admirabile
ut cum dicatur quod nunc dampnatur
iste sicut et ille quorum unus ius
penditur aliquis cremat / quia

igitur dampnum est voluntas pro facto
reputatur et iterum quantum intendis
tamen et facis | in bonis intelligendum
non in malis est / Dicitur ergo quod in
hoc facto peccat mulier sustinendo
quod fieri illud peccatum / deberet
ergo virum statim corripere et penam
ab eo voluntatem auferre non autem
tamen peccat quantum vir nisi virum
ad luxuriam provocavit ¶ De pena
simplicis adulterii capitulum 16a

D(e)finiunt autem canones quod pro
simplici adulterio persone con
iugate vinculi de septenis penam
persone non solute quinquennis/
unde tamen si persona coniugata tamen
semel adulterata fuit de ei
similiter quinquennis de iugi pena | Ca
nones autem sic dicunt quod si vir
non habens uxorem cum alterius uxo
re adulterium perpetravit / aut si
aliqua mulier non habens virum cum
viro alterius / ille sed qui fedus
coniugii violavit vii annis pe
niteat / sed illi qui coniugi lege non
tenetur v. annis peniteat neque
in equalitate pena danda est illi
qui sufficere non poterat ad exti
nguendam libidinem suam per coniugii
amplexus / et illi qui coniuge ca
rentes ardore libidinis impelle
te informitatem reciderunt | Item
aliis canonibus | Qui quibus habens uxo
rem semel lapsus fuerit pla
cuit eum quinquennis agere debere
penam videtur tamen acerbior
pena ibi peccata debere in magis quia
Augustinus ait in libro de bono co
niugali / quod in adulterio violatur
templum deo consecratum quia
corpus hominis templum dei est
unde sacrilegium committere videtur
| Item in matrimonio dat vir mulieri

et mulier viro corpus suum quo ut
est pro suis sub celo per quam arcam
et totam corporis sui potestatem tradit
Ad aliud licet eum vir caput sit et
ad regimen et castigatorem corpori
bus tamen suis parem sunt potestatem
illud aut corporis domini quod sibi
mutuo faciunt sed fidei observa
tiones impertiunt sub testimonio
hominum fide solempni confirmat bu
dictione adhibita Si quis aut
in possessionibus creaturis tantam
fidem franget scribitur sed dampna
retur quanto magis si violatur
fides in eas qua nichil prosit
ut hoc In antiquitus adulterium
morte puniebatur et licitum fuit
legibus secularibus viro uxorem ad
ultero deprehensam simul cum adul
tero occidere Deus autem in evangelio
in ipse [illegible] errorem [illegible]
[illegible] nec morte adulteram puniri
tur quia noluit adulteram
deprehensam condempnare Ex quo at
tendat quod potius fragilitas carnis
quam malicia hominem ad adul
terandum impellit et ab hanc
tam [illegible] adulterio [illegible]
[illegible] esse [illegible] de occulto
adulterio dubitatur [illegible] de
beat mulieri [illegible] ita tamen in
iungenda est viro [illegible] ne mulier
[illegible] adulterium et [illegible] non
[illegible] mulieri [illegible] adultere
[illegible] [illegible] vigilie
[illegible] vel [illegible] spale Si
ita [illegible] vir [illegible]
tor adulterii [illegible] ita est
[illegible] potestate vel corpus mulieris quod at
temare non potest nisi ad volun
tatem viri [illegible]
ne [illegible] sit ydoneum ad usus
[illegible] quia carnis ad officium
carnalia membra placent

ut [illegible] ei in [illegible]
[illegible] largitio quia vir for
te non sustinet quod illas [illegible]
[illegible] distribuet [illegible] districtio
[illegible] mulieri ab ipsa muliere
[illegible] quod sine viri [illegible]
et de eius [illegible] possit facere
et hoc ei iniungatur in penitentia
Si aut nichil aliud possit ei
[illegible] [illegible] ei [illegible]
[illegible] et [illegible] cordis [illegible]
[illegible] ut abstineat [illegible]
ab illicitis [illegible] amplexibus [illegible]
[illegible] voluntate est [illegible] et
[illegible] et puniat [illegible]
quia [illegible] per [illegible] et quod
[illegible] agit [illegible] reddat
debitum quam exigat nisi forte
ita [illegible] sit quod [illegible] non
possit [illegible] est quod [illegible]
viro exigat [illegible] ad aliud [illegible]
amplexum [illegible] intelligendum est
de viro similiter intelligendum est [illegible]
de muliere vel [illegible] Et item de
[illegible] in adulterio valde detesta
bile [illegible] viri adu
[illegible] cum [illegible]
tatur et [illegible] alicui stupri
ut [illegible] alicui stupri
[illegible] lenones aut et le
ne [illegible] in [illegible] et
detestabiles de talibus dicit canon
Si quis adulterio uxoris sue co
senserit placuit ut [illegible]
dandam ei communionem tenetur
[illegible] ad [illegible] sanguine
[illegible] uxoris sue
[illegible] aut est qui uxorem
suam sponte [illegible] ad turpi
[illegible] quam debet dare
usque ad mortem non dico quod ab
se debet admittere [illegible]
mortem pro uxore sua sed quia
[illegible] [illegible]
[illegible] aut est [illegible]

suspendi aspectum a corpore xpi c[on]tin-
gendi p[otes]t q[uod] c[on]missum est prim[um]
tre lenocinii / quidem tamen p[ro]pter ea-
no[n]em sic volunt exponere scilicet ut
in fine misse tali detur eukaris-
tia lenoni sed post[ea] q[uam] omnes alii
susceperint ad sacramentum penitentie et p[er]fectam co[n]-
uersionem s[u]mpt[ur]. Sciendum q[uod] lenones
et lene a p[re]dictis scortatoribus forni-
catoribus mulierculas quas p[ro]sti-
tuunt p[ro]curant. et alio modo quia
quibusdam mulieribus pulcritudinem
fauent quam non h[abe]nt ad decipie[n]-
dum eos quibus vendunt. Videmus
eciam quasdam leones et lenas
ab ecclesia excludi et ad plebes
p[ro]vinciam expelli et de eis aut ce[r]ta
c[on]sue[tudine] ut moribus mulieres
ad castitatem reuocent quas cor-
rupi fecerunt et s[ecundu]m posse suum
p[ro]prium pudicicie eas restituant q[ui]bus
deceperunt / pena aut[em] c[on]tra adulteros
deprehensos est q[uod] publice nudi
p[er] vicos ciuitatis ducuntur et
flagellantur non tamen habent p[ro]p[ter]ea
semp[er] sacerdotes in usu de h[oc] ma-
ior iudex. ~~Cum mulier tenet[ur]
sequi virum in remotas regiones~~
Solet aut[em] / 168
Si queri in pluribus casibus utrum
mulier tenetur sequi virum suum
in regiones remotas / quia videt[ur]
q[uod] vir caput est mulieris / Si ergo
ioculator est vel hystrio uxorem
h[ab]eat et vult q[uod] sit cum eo vaga et
sequatur aleas vel tabernas p[ro]ce-
dit / queritur si tenetur eum sequi cum
vel forte res suas h[ab]eat vel fa-
ciat vel p[ar]entes / vel artificium
suum ad victum ei sufficiant
sup[er]uacuo vago itinere sibi turpi-
tudinem in anima timeat / utrumque
virum suum si non sequatur tunc
fornicaturum / Ad h[oc] dicimus q[uod]

nulla ratio suum ad ?p[ro]prie vitam
et in honestatem sequi tenetur[.] Item
si mulier honeste velit manere et vir
in honeste vicos et villas circuat
non tenetur eum sequi. Si non p[ro]pter
honestatem tamen alias velit cir-
cuire ut melius possit officium
suum exercere vel mercimonium ip[s]a te[netur]
eum sequi. Item si h[om]i[n]us aliquis
a domino suo rapiatur in partes lon-
ginquas et vinctus in seruitute teneat[ur]
Queritur si uxor eius eum sequi
teneat[ur] / Ad h[oc] distinguimus q[uod] si
ignorabat eum suum quem tenuit
cum ea p[otes]t eam sequi sive relinquere
quia ultra aut eos sunt ?in loco in
Si non scivit tenet[ur] eum sequi / Item
si quis p[ro] scelere suo expellitur
a patria queritur si uxor teneat[ur]
eum sequi. Ad h[oc] distinguunt / q[uod]
si ille c[on]strictus sit maleficiis
et uxorem velit h[ab]ere sociam sui
sceleris / et non sit spes de eius
emendatione non tenet[ur] eum sequi
/ quia ex c[on]suetudine tali formidine
?probata posset ab eo eam separari.
Si non p[ro] infortunium aliquod c[on]tin[gi]t e-
fugiendi devenit ut p[ro] ebrie-
tatem occidendo hominem vel aliquid
faciendo credimus q[uod] teneatur
sequi virum suum et ad h[oc] in con-
fessione debet a sacerdote c[om]pelli.
Si aut[em] talis mulier sit ancilla
alicuius et a seruitute recedere non
possit. Solet queri utrum eciam dominum
mulieris possit compellere ut eam
p[er]mittat ire ad virum suum h[abe]at
aut[em] de facto videmus ancillam et
dominum est q[uod] si ex c[on]sensu domini vel
iustorum suorum cum illa c[on]traxit
p[otes]t cogi ut det illi licenciam
ad virum p[er]gendi. ~~De eo q[uod] mutat
religionem sine c[on]sensu uxoris~~. 169

120

Sciendum est etiam quod sicut dictum
est supra si vir sine consensu
uxoris fuit monachus vel in
presbiterum vel diaconum ordinatus potest
cogi iudicio ecclesie si illa consentire
noluit quod relicto statu vel ordinis
sui executione suspensa reddeat
ad amplexus uxoris. Sed queritur
si ille qui extractus est a clau
stro ad cohabitandum cum uxore super
vixit utrum debeat redire ad clau
strum et dicunt quod cogi potest et debet
ad claustrum redire. Si autem quis
fide interposita promisit aliquid
fratrum quod de sua potestate non est dominus
potestatem habuit solum tenetur quod promi
sit etiam si pauper inveniret vel
inciderit sine voto se daturum
tibi C marcas debet solvere quod pro
misit si per eum modum dixit fratribus
fuit. Similiter si iste vovit intra
re religionem quod tunc de sua non
fuit potestate dominus illud facere possit
tenetur reddere quod vovit. Unde tamen vir
quod non possit nisi ad illum statum
de quo fuit qui claustrum exivit
ut si in probatione fuit ad probationem
revocetur. Si non professionem
fecit ad talem statum revocatur.
Si autem mulier sciente et non con
tradicente vir ad religionem transi
vit ipsa ad religionem cogitur in
ea remanere quod non contradixit consensit
sicut legitur de canone de qua
dam muliere cuius vir ipsa non
contradicente sacros ordines sus
cepit. Et ideo ipsa tamen consen
tiens ad religionem transire coge
batur. Peccant ergo claustrales et
sacerdotes penitentes quod tales
coniugatos in extremis labora
ntes religionem assumentes per
suadent uxoribus eorum ad hanc

consentiendum dicentes vir tuus
in extremis est post mortem potes
facere quod volueris, inveniuntur
autem quod post mortem viri sui cu
iuslibet cogi debent ad religionem
vel ad perpetuam continentiam quia vo
to se astrinxit cum viro suo ad re
ligionem consensit. Fuit autem ali
quando dubium casus de quodam ad pati
bulum dampnato quem hospitalarii
impetrabant sibi ad religionem
donari, uxor eius ad summum ap
pellans pontificem prohibuit ne
religionem intraret vel permitte
retur ei quod cum alio viro contraheret
de consilio autem multorum bonorum
virorum dominus fuit mulieri ut pacie
ter sustineret quia ille qui
mortis meruit religionem
non tenebatur ad religionem
observandam et ideo illa si vellet
post aliquantum tempus virum suum re
peteret et in aliam religionem ubi
servire possit. Item in quodam casu olim
decepta fuit curia per falsos testes
quidam n. ab uxore separatus
fuit quam propter hoc divorcium re
...
ad episcopum accessit et ei si non pos
se continere et illam suam legitimam
fuisse indicavit. Consilium ergo
fuit illi ut uxorem suam per verbis
religiosos solicitaret ut quo
ciens sine periculo ad eam pos
set accedere debitum redderet et
sic factum est. Item autem fuit quod
de illo qui pater filium suum primo
genitum de filio aut viro alium
habebat filium minorem natum

dicebatur autem ei occulte te quia
peperit mortuum et in iniuriam mariti
filio facit si maiorem patris pre
ratum heredem constitueret. Vel ad
hoc induci potuit ut a sacerdote viro
recederet et post dictum suum confes
sa adhereret cum tamen consultum
fuit ei ut totam veritatem ma
iori filio revelaret et eum ad hoc
induceret ut hereditatem minoris
filii compararet. Minori vero filio
quamvis forsan dicendum non esset heres in
dicio tamen ut tunc habetur heres. Mul
ta ergo sacerdotibus sunt necessaria ad dis
cernendum conjugatorum personas. Mulieri
bus diligenter exponenda ... in ingen
dum est quod virorum suorum fuerit
predicatores. Nullus enim sacerdos ita
cor viri emollire potest sicut mulier.
Unde peccatum viri sibi negligenter
non emendavit sepe imputatur
mulieri. Debet enim in cubiculo et inter
medios amplexus virum suum blande
alloquitur. Si durus est
et immitis et oppressor pauperum
debet eum ad misericordiam invitare. Si
raptor est detestari debet rapinam
et si avarus in eo suscitet lar
gitatem et deribus omnibus ele
mosinas quas ipse obmittit
et occulte faciat. Licitum enim est
mulieri de bonis viri sui utiles
expensas et pias causas ex
pendere multa ipso ignorante. Pa
ter et preterea sacerdotis prudentia
debet esse ista ut licet non uxorem
instruat et virum similiter ut scilicet
bonis conditionibus uxorem suam
tractet et debitum honorem sicut
corpori suo exhibeat. Et si stulta
est decenter eam et moderate
corripiat. Et si opus fuerit cas
tiget. Maiorem enim diligentiam

debet adhibere circa uxorem custodiendam
quam circa aliquam possessionem terrenam
quia cum nichil sibi uxore debet esse
carius. Si vero alter alteri propter occul
tam fornicationem quod absit faciat in
iuriam illa per blanda et iocunda
obsequia diminuere studeat et
in aliis necessariis diligenter provi
deat. Quia enim malum est unio
quam in pluribus perdere. De
incestu. Rubrica.

Post hoc dicendum de incestu. Est
autem incestus lubricatio car
nis contra votum vel ordinem
vel contra consanguinitatem vel affi
nitatem commissa. Est autem votum ca
nonicum vel susceptione habitus vel
sola promissione votis. Primo
ergo de incestu ordinatorum dicendum
est. Ad quod notandum quod quidam ordi
nes dicuntur minores et quidam sacri
et maiores. Persona autem in sacris or
dinibus est indicta continentia
non autem in minoribus. Aut noviter
in minoribus aut ordinibus consti
tuti nullam ratione ordinis committunt
incestum. Antiquitus tamen subdiaconi
in quantum ante inter sacros ordines
computantur non fuerunt sacri. Sed
licebat eis contrahere matrimonium sicut
acolitis et adhuc forte cum illis
dispensatur. Dicit enim canon
quod si qui clerici in minoribus ordi
nibus constituti continere non possunt
et matrimonium contrahere voluerint
debet eis assignari sustentatio
sua de beneficiis suis extra ecclesiam
ita scilicet quod decreto eis ministret in
ecclesia in ordine suo. Sed quod tonsu
ram habeat et libertate gaudeant
clericorum. Contra hanc vitam
canonum institutionem hodie apparet

consuetudo / quod statim ex quo acolitus
contraxit matrimonium omni ecclesiastico beneficio
privatur cum canon ut dictum est con-
trarium precipiat de beneficio sustentari
Si autem in secreta confessione ad
discretum sacerdotem venerit et
se nullo modo continere posse dicat
non multum peccat sacerdos dando
ei consilium ut cum aliqua occulte ma-
trimonium contrahat et oculos sui
episcopi fallat cum non credimus esse peccatum
beneficium cum occulto coniugio retinere
quam fornicationem contra divinam
prohibitionem facere / Si non postea ad
sacros ordines ascendere a prelatis
rogatur attendere credimus esse
minus peccatum uxorem uti quam cum
alia fornicari si ex toto nolunt
continere / In sacris autem ordinibus di-
cunt quidam votum continentie anne-
xum ordini esse / licet ore non vo-
veat clericus ordines suscipiendo
Sed si hoc verum est quod in grecia cum
idem sit ordo votum est annexum
ordinibus quod prius est / Ibi enim omnes
minores contrahunt matrimonium episcopi etiam
habent proprias uxores Sed dicunt quidam
quod si prius susceperint ordines postea
non possunt contrahere Si non prius con-
traxerint possunt permanere et coniu-
gio permanere / Sed eo tempore quo utun-
tur uxoribus non possunt in altari ministrare
corruptam autem ducere non possunt sed
virginem virginem Mortua autem prima
uxore non possunt secundam ducere quia tunc
essent bigami Apostolus autem prohi-
bet ne bigami ad sacros ordi-
nes promoveantur Dicitur autem
quod ex quo occidentalis ecclesia se
ad continentiam astrinxit in vicina
synodo ubi orientalis ecclesia con-
tradixit et continere noluit tamen
tenentur legem predecessores
servare / tunc non astrictum fuit quod

si quis sacros ordines vellet
suscipere continere etiam deberet
Dicunt autem quidam quod potuit
illi patres qui in vicina erant
synodo dare nobis legem quam
nec nos nec consensimus quod
potuit illorum constitutio irritare
matrimonium adeo et ab apostolis aut
legitimas personas constitutum
Sed ista dispensatio frivola est
quia sancte ecclesie romane oportet
nos institutionibus obedire //

~~De incestu sacerdotis~~

Incestus autem sacerdotis quadrupli-
citer punitur / primo per suspensionem / secundo per
penitentie asperitatem / tertio in ple-
/ quarto concubina / De sacerdotis sus-
pensione dicit canon Nemo
sacerdotem quem indubitanter concubinam
habere audiat missam / Si autem
hunc canonis literam sequantur laici
non possunt se abstinere quin voluerint
a missa sacerdotis sui / ad oculum
enim vident sacerdotes in multis locis
habere concubinas / Sed hunc canonem
debemus ita intelligere quod tunc primo
sacerdos sciatur indubitanter
habere concubinam cum convictus vel con-
fessus fuit coram episcopo suo / et
profert contra eum sententiam suspen-
sionis / tunc non debent laici absti-
nere et non ante / quia quamdiu
hec sacerdos ab episcopo sustinetur tam-
diu a subditis suis est sustinen-
dus / quod patet ex eo quia dominus Iudam sus-
tinuit proditorem / licet sciret eum
esse talem ex sua scientia occulta
Sed non sciunt indubitanter esse
proditorem quia dum convictus non
fuit nec confessus non est igitur
credendum talem suspensum
esse a canone sacerdoti institu-
tam nisi auctoritate episcopi condempna-

fuit. Si aut sacerdos fornicator
ad penitenciam venit confessionis, dz ei
iniungi quod se ipsum ab altari suspe
dat quia nisi fornicacionem dimittit
iudicium sibi manducat et bibit
dum sacrificat. nemo non potest dare
indulgencias fornicario sacerdoti
ut celebret quia dum est cum
plexibus concubine. Constat non
ergo aliam sententiam ut dictum est omnino dicit
si quis pollutus est celebrare quod
sumit. vii q. i. nullus mone
dz etiam ut celebret missam, qui
daret occasionem peccandi mortaliter.
Si tamen sit dies dominica vel sollempnis cari
tatis vel alia causa urgens quia
velit libenter celebrare. Si talis
sacerdos non approbatur sed approbatur voluntate
eius celebrare voluit potest eum
rogare ne missam suam vel ubi
vel cum voluerit cantare velit
Sic enim non dabis ei occasionem ce
lebrandi, consilium tamen esse utile cuilibet
qui vellet missam celebrare qui
sit astrictus est ad hoc de penitencia ut
inveniat querere sacerdotem qui
scivit ad celebrandum missam possit
invitare. ~~De pena qui incestum~~
~~commisit~~ sacerdotis

Que aut pena sacerdoti incestuo
sum sive fornicatorium consi
stit infligenda patet ex cano
ne qui talis est presbiter si for
nicacionem commisit sive fecit consensus
[illegible] secundum canones apostolorum
debet deponi iuxta tamen auctoritatem
beati Silvestri si non convictus per ordina
riam et sua sponte addicat ut
confingat. x. annis consimiliter modum
penitentiam tribus quadam mensibus
aretus remotus pane et aqua
a vespere ad vesperam vescatur, diebus
aut dominicis et precipue festivis

modico vino et pisciculis pane vescatur
atque leguminibus sine carne et sanguine
omnibus casto, et facto medio longiore
adhereat, die ac nocte misericordiam
imploret, finitis tribus mensibus
continuis, tamen in publicum non procedet
ne grex in eo scandalum patiatur
vel non. dz sacerdos publice penitere
sicut laicus, postea vero super continuis
vibus expleat unum annum et dies
in pane et aqua exceptis diebus
dominicis et precipue festivitatibus,
in quibus vino et sanguine omnibus et
casto mixto cauendam conservam
vesci poterit, finito primo anno et
dimidio corporis et sanguinis domini
mereatur communicare, ne in vanum crescat precepta fiat
et ad pacem veniat quod ultra cum
fratribus psallat ad coram altare * vel loco
vis non accedat iuxta beati Clemente
tis vocem minora gerat officia
deinde usque ad completionem septi
anni omni tempore exceptis paschalibus
diebus tres legitimas ferias in
unaquaque ebdomada in pane
et aqua ieiunet, expleto septi
anni circulo si fratres apud quos
penituit eius condignam penitentiam
laudaverunt, capitulis iuxta statutum ordine
in beati Calixti pape auctoritate, eum revo
care poterit consimiliter vii annis deinde
usque ad finem decimi anni sextam
feriam nulla intercedente redemptione
observet in pane et aqua. Eadem
quoque est pena sacerdoti et omnibus
aliis penitentibus qui eum de deposicionibus
adducit nec hic omnibus videatur
honerosum. Si sacerdos post lapsum
digne ut supra dictum est penitens
ad pristinos redeat honores. Sed
credendum tamen quod rigor huius canonis
observari non potest, ut hodie observa
tur non corpus humanum tantam
penitencie asperitatem sustinere potest. Cum
rigor huius canonis per alium canonem

rpatur est hoc modo quibus multa sunt
que in huiusmodi casibus obseruare
iubeat canonice sublimitatis
auctas tamen quia destinus mr cor
pis inquibus non solum mita sed
etiam ipsa corpora hominum deferrent
distinctionibus illius non patitur manus
sed que hominum prudentia districti sa
cerdotis sub singulis articulis adh
relaxari potest pene et ita tpari
ut possit sustinere attendendum
etiam est quod peccant prelati vel sac
dotes clericos suos gubernacionis
ab inuicare cogentes ut dicat
decretalis in contrarium hoc modo
Clericos in sacris ordinibus consti
tutos qui in domibus suis tenent
gubernacionis publice ad eas abin
vandas volumus arcta frenatione
compelli ne in eandem fornicationem
instinctu dyabolice fraudis recidant
et insuper pueros vestitu nutriant
et in super per suspensionis vel aut
vi ipos per suspensiones vel inter
dictum sinodus accinus coges ut inlic
res illas ita asse remoueant
ne de cetero nulla suspicio haberi
possit ut si qui eorum ad eas re
dire vel alias recipere presumpserint
dent in aliquo illorum perpetuam ex
communicationis sententiam iudicium ut
alii exemplo eius a sceleribus arceantur

¶ De incestu sacerdotis cum spirituali filia vel baptismali commisso. Capitulum [xxiii]

Est et alius incestus sacerdotum
quod parum intelligunt scilicet qui
suas filias spirituales vel baptis-
males corrumpunt /et quem non vitare
dent sicut et filias carnales
quia non autem sedis ad confessionem ve
teronum horum exiit et a sacer
dote renouatur filia generatur
qui non prius sunt filia dyaboli modo
efficitur filia dei et ecclesie et sacerdo
tis /et ita sacerdos pater eius spiritua
lis efficitur et sicut est cupla
alterius quando corpus tempore ergo sacerdos
eciam filiam corrumpit duplicem
incestum committit /unum quia sac
dos est alium quia filia corrupit
¶ Sicut eciam publice est quod instituit sed
canones de pueri /et hoc modo sil
uester dicitur admonet unum quemque sac
dotem ut nulla causa fornicationis
ad suam accedat filiam spiritualem
quia scriptum est omnis quos in
penitencia suscepimus /ita inter filios sunt
per baptisme suscepti quia propterea si quis
hoc scelus perpetrauit non solum dig
nitatem sui honoris perdet sed usque
ad exitum vite sue penitencie se subde
¶ Et si quis sacerdos cum filia sua
spirituali fornicatus fuerit sciat se
grauem adulterium commisisse id circo
femina si layca est omnia relinquat
et pauperibus res suas tribuat et con
uersa in monasterio usque ad mortem seruiet
sacerdos autem qui malum exemplum
dedit hominibus ab omni officio de
ponatur et peregrinando duodecim
annis peniteat postea vero ad monas
terium vadat ubi ibi omnibus die
bus vite sue seruiet ¶ Credimus
tamen hunc rigorem esse temperandum secundum
et porcionem ¶ Secundo inple prelatur in
cestus sacerdotis. Capitulum [xxiiii]

Quintus et ultimus incestus quod sacerdos
fornicator parum de inple
qui filius sacerdotum reddigi debent in
seruitutem per canonem quem talis
est ¶ Cum multe super in incontinenciam
ordinis clericorum altarium ministrancium
sine prorsus et intollerabilis eos in
formare potius correccio morum
ad suas indicant grauiter
commissa culparum ut non tantum in sedibus
in locis in actoribus placeat dei in
prelatis dampnationis /ideo ab
ab episcopis usque ad dyaconum

et de incestis vel ex ancilla vel ex ot
gentile detestando coniugio vel ho
nore constituti filios procreavit illi
quidem ex quibus geniti probantur
a canonica auctoritate dampnantur plus
aut aliena pollutione nata non
solum hereditatem nunquam accipient
sed etiam servitutem eius ecclesie. De cuius
sacerdotis vel ministri ignominia na
ta est iure perhenni manebit.
Credimus autem hunc canonem intelli
gendum esse de filiis illorum sacerdo
tum qui pertinaciter perstiterunt co
ntra matrimonium in statu ecclesie dicen
tes neminem posse prohibere quin sa
cerdotes contrahant matrimonium sicut
et alii et nupcias tunc ista est sed
constitutio. Dicunt autem alii canones
quod filii sacerdotum qui de concubinis
sunt geniti ad sacros ordines
et ad actus legitimos sunt admit
tendi dummodo parentum incontinencie non
sint imitatores. Credimus proprie
quod pena dictis et operibus et linguis dici
tur pt sed iuris dictorum nullo mo
do infirmari vel violari. ~~Quomodo
concubina privatur sacerdos. ar~~

Puniuntur etiam incestus sacerdotes
de propriis concubinis de quibus
canones expliciter ponunt varie
tatem. Dicit enim unus canon quod con
cubine clericorum in sacris ordinibus
constitutorum principibus dentur et di
cit per eas mancipentur perpetue
servituti. Alius canon dicit quod debent ab
episcopo in monasterium retrudi. Tercius autem
dicit quod in servitute debent vendi.
Stant autem credimus esse non de
fendandum. Si vero sit vilis condi
cionis de potestate episcopi potest eam ven
dere si voluerit in servitutem. Si non
sit in gemma et potestate episcopi debet
eam in monasterium retrudere. Et si non
sit de potestate episcopi tunc erit in potestate

potestate principis, ut tunc habetur
de ecclesia, quia fere ubique sacerdo
tum concubine ab episcopis sustinentur
credimus tamen hodie mulieres eme
ndare nolentes a parte que da
tur in ecclesia prohiberi. Credimus etiam
tres quoque vocari ad penitenciam episcopi
et querebatur ab eisdem xl // ad penam
pississent. Si dicunt quod a sacerdotibus
[illegible] statim puniuntur sacerdotes
sicut illi qui filias suas pro
les corrupissent. Si autem a sacerdo
tibus alienis, puniuntur et illi co
quod alienas prochianas ad penam
admiserunt. Sed pocius fiebant
illa propter cupiditatem quam corre
ctionem. Dicunt autem quod tres mulieres
ad solempnem debent mitti penitenciam
die cinerum propter publicum incestum
quod commiserunt, non enim peccat
minus mulier suscipiendo se
de uncto sacerdote et consecrato quam
a quibus corrumpens moralem
velatam et benedictam. Si igitur talis
vir debet solempniter penitere quare non
similiter et talis mulier cum eadem
tibus mulieribus raro debitam in
iungi penam quia sacerdotes for
nicarii sibi mutuo concubinas
mittunt ad confessionem. Sacerdos
autem fornicator quod mulieri for
nicarie vel etiam alii peccatori de
bitam iniungit penam. Si autem
tres fere ad districtos sacer
dotes et castos accedunt qui
eis incestum suum et fetorem et hor
rorem criminis aperirent multe
que forte negligenter aperirent
ad agnum quoque separantur pecca
ta suas subditorum qui nunquam
forte a castis et districtis sacerdo
tibus penam acciperent. Item peccant
episcopi qui a subditis suis debent

esse solliciti et eas in confessione vel
in propria persona vel per sacerdotes discre-
tissimos providere. Quod dolendum est
quia nunc decipiis sacerdotibus vel eorum
concubinis nunc eadem de aliis sub-
ditis curam habent nec tamen animas sub-
ditorum deus requiret de manibus
prelatorum. ¶ De incestu religioso-
rum. sab.

De incestu religiosorum restat
nunc dicendum. Item cum
periculosam non approbamus
consuetudinem, sicut est consuetudo
quod si quis eorum incestum commiserit
et sepe in eam sententiis fuit, si
postea ad veniam redeat licet
petat veniam et suscipere velit
penitentiam quam abbas ei voluerit
iniungere, tamen sine spe venie a mo-
nasterio sepe expellitur. Unde dicitur
deus contrarium: Pastor bonus a-
nimam suam ponit pro ovibus suis. Abbas autem iste malus est
pastor qui oves suas infirmas
expellit. Dicitur quia liberan-
da vitam suam exponere debet.
Debet enim sequi Christum exemplum domini
qui relictis nonaginta novem
ovibus in deserto abiit ad illam
que perierat et ad gregem super humeros
suos reportavit. Preterea non
debent religiosi statum extrinsecus
dicere nunc tamen vel tempori
se nec tantum indulgere. Contra hoc
deus concino in dicto pet. secundo dicitur.
Memoriale autem est exemplum
cuiusdam abbatis cuius quidam
monachus de claustro fugit et ab
recto habitu factus est scortator
et lupanaribus et aleator et ta-
bernis. Cum vero abbas ille cau-
sa cuiusdam negocii iter diu fecisset
vidit fugitivum suum in hospicio taber-
ne sedentem et in aleis ludentem.

Ad veniente autem vespera abbas ille
de monasterio suo solutus, scissas
vestes cuiusdam aleatoris induit et
caput suum cooperuit, quo facto ad
tabernam decios et pancos denar-
ios in manu portans accessit
et ad ludendum fugitivum monachum
invitavit. Cum autem luderent et
fraus et arte deciorum intervenit
orta est discordia inter ludentes
adeo ut abbas socium suum fugi-
tivum // monachum appellaret, quo ille audito
excandivit, volensque abbatem
per capillos arripere caput detegit
visoque et agnoscens expavit. Pro-
cidens autem abbas ad pedes eius
cum lacrimis rogavit eum ut re-
diret ad claustrum suum. Ille ergo
abbatis humilitate visa penitere
cepit et veniam petiit et sic salvus
factus est. Non autem mirum est si clau-
strales commoventur ad libidinem
et eorum carnis lubrico patiuntur
cum et beatus Benedictus post aut
tam carnis maceracionem et post lon-
gam moram in deserto tantum tem-
ptabatur temptacionibus quod fere
fuit pronum ad claustrum exire ad
quandam mulierem quam oculos defixe-
rat in adolescencia. Quam tamen vincit
spinas et urticas respexit ad quas
se nudum proiecit et tam diu vol-
utabatur donec dolore furorem
temptacionis extingueret. Beata
enim Maria Egyptiaca que corpus
suum in deserto quam incontinenter consuetu-
rat. Alia et preponens Egypti et
nulle decem modos tacendi obli-
visci non poterat. Nunc autem
carnis lubrico fluxum sacerdo-
tes debent apponere diligenciam
in medicina apponenda consulti

n. in sanum incidit amorem, ita
quod ab errore suo vix potuit avelli.
Est autem talis amor non solum mor-
bus animae sed etiam corporis, quia
inflammantur medullae, turbantur
venae, omnes corporis sensus debi-
litantur. Curandus ergo est talis
vir non solum per castigationem sed etiam
per cautelam medicinalem. Quidam
dam episcopus clericum suum in sanum amo-
re incorrigibiliter laborantem
sollicitavit et litem de beneficio suo
et tam diu litibus et sumptibus
fatigavit, donec eius insani amo-
ris oblitus fuit. Alius etiam
episcopus consilium tale imperabat
a principe ut clericum suum ita a-
mantem in arduo et periculoso
negotio ad curiam romanam
mitteret, in quo negotio tot adver-
sitates sustinuit et labores
quod cum rediisset insani amoris non
recordabatur. Quia etiam archi-
episcopus clericum suum incorrigibiliter circa
dulcica ingeniamente sibi circa illa
inclusit puellam et eos per multos
dies tante instrictae fecit et nec
die nec nocte eos exire fecit nec
ab invicem separavit. Cum igitur per mul-
tos dies sederunt huiusmodi conte-
nuasset concepit ut liceret ei a muliere
illa separari et cantoriam obtulit
incantatoriam semper ad amplexus
illius mulieris rursum et ita quod amo-
re sathana expellente ab infamia
purgatus est. Quaedam etiam
matrona ita in ardore cuiusdam
sacerdotis ardebat quod se prius vel-
le deum negare quam illius amo-
rem relinquere dicebat. Tandem
non per discreti viri sollicitudinem
omnia munuscula quae sacerdoti dederat
tradita sunt in praesentiam alterius mulieris
vicinae quae suus illa in sinum et

in manibus et in quodam festo ante
oculos insanae mulieris amatoris
abducta est in contemptum quae vi-
dens munuscula putans in sinum
contemptum illi esse data ita sacerdo-
tem odio habere coepit quod etiam eum
videre noluit et liberatus est. De
recidentibus autem talibus ad confessionem
sive sint moniales sive viri
qui cum monialibus peccaverunt sive
mulieres quae religiosos subverti-
merunt, consideret sacerdos ca-
nonicam institutionem secundum quam in
iniungendo penitentiam non invenitur
canon. Unde regula est generalis quam
opponi debet. Sicut enim cementarius
sive carpentarius quicumque in
arte sua sit peritus nisi suam
sequatur lineam errabit, sic
etiam sacerdos nisi suam sequatur
lineam errabit. ~~De pena in-~~
~~cestus cum monialibus commissi~~ iam.

Distinguunt ergo canones quod si laycus qui monialem — Distinguunt ergo
corrupit de civitate suspectum
peccavi, id est extra civitatem stare
bestiam non accipe nisi forte con-
dignam egerit penitentiam si videtur
ab episcopo in communione restituatur. Si
non religiosus est aliquo quocumque reno-
tus officio privetur continue lugendus
confessionibus in monasterium retrudatur.
Eadem autem est regula de muliere
layca quam monachus corrupit,
de layco quoque similiter qui mo-
nialem corrupit. De monialibus
autem ita statutum est quod si qua
incolarum vel per antiquiorem
licentiam vel per imprimis consuetu-
dinem penitentiam ad lapsum adulterii
adducta fuit aut in stupri
producta fuit voraginem sit post
competentem penitentiam vindicte in aliud

districtionis

districtius volumus monasterium virginum
imprimatis redigi ut illic ordinibus
et ieiuniis vacent et sic periculo
perficiat et metuendum ceteris ad
disciplinam proficiat. Item lex eciam secularis
vel secundum canonem in toto ita de hiis
statuit: Si quis rapuerit vel solli-
citaverit vel corruperit abbatissam
diaconissam monacham vel aliam mu-
lierem religiosam vitam gerentem ut
habitum bona ipsius qui huius sceleris
commune contaminata fuerit religiosis
vendicentur monasterio in quo talis
mulier habitabat per religiosos episcopos
et presides provinciarum et officiales
corpus ipsi aut capitali iudicio vel
periculo subiciatur. Mulier autem
ubique investigetur et in rebus
suis in monasterio cautiore tradatur.
Nota Ecce quod non solum corrumpere sed eciam
sollicitare religiosam mulierem
flagiciosum est crimen. Hec autem
de manifesto dicta intelligo. Si
autem occultum fuerit talis incestus
multo maior quam pro adulterio
penitencia est iniungenda. Pro manifesto
adulterium in matrimonio illud vio-
latur quod datum est homini et videtur
parcius homini iniuria fieri quam
deo. Sed hic autem cum pudicicia
deo dicata est et consecrata ipsi
deo eripitur. Cum quanto maior
est iniuria deo facta quam homini
tanto acrior debet esse pena
huius incestus quam adulterii. Unde in quo
canon ita dicit: Tenendum est
omnibus quod deo sacratas feminarum
corpora per votum proprie sponsionis
et verba sacerdotis consecrata esse deo
templa scripturarum testimoniis
probentur, et ideo violatores eorum
sacrilegi ut mox apostolus filii perdicionis
esse monstrantur. Sed quero
occultum fuerit crimen virginis
predicte corrupte quod numquam ad
sacros ordines promoveantur

nisi cum magna dispensacione post
longam et condignam penitenciam. Sed
moniali corrupte iniungendum est
ne umquam communionem accipiet nisi for-
te pro fragilitate carnis se esse
lapsam confiteatur, quia tunc tum
in fine communionem debet accipere. Est
autem dubitacio de monialibus occulte
corruptis. In quibusdam enim monasteriis
consuetudo est quod virgines in festivita-
tibus portant cereos accensos,
alie non extinctos. Virgines eciam
quam ab episcopo consecrantur cereos sunt accen-
sos et alie sicut prohibit non debet
consecrari sed cereis extinctis semper
faciunt professionem. Sed quero dubitatur
utrum monialis occulte corrupte
si cereum portat accensum deo men-
titur et peccat mortaliter. Si non
extinctum tunc seipsam detegit et
sorores suas scandalizabit. Est
quod utrum talis dico se scilicet esse
conformam nec mentitur quia licet
conformitatem inter que corporalia
impendit nec attendit ad cereum
accensum portandum. Mondum
eciam quod virginitas amissa iterum
infert cum sicut aqua et per violenciam
et sine omni peccato suo corrupta
fuit inter sacras virgines non potest
consecrari. Item abbatissa umquam de eo
fiet. Sed abbatissa que conscie cor-
rupta permisit elegi in abbatissam
ad confessionem venit, videtur
ei esse iniungendum quod abbaciam
relinquat, quia contra canonicam
constitucionem facit talis aut invitat.
Ceteris non tenentur. Cum licet alias
corruptam ducat uxorem ex consue-
tudine ecclesie non dicitur bigamus. Unde
illa defuncta potest ad promocionem
ad sacros ordines. Item nondum
qui corruptas viduam huius est
virginum vel

peccatum quam simplex fornicatio. Qui enim virginem sine matrimonio corrumpit fructum ei aufert centesimum quem deberet in eternum habere potius. Similiter qui matrimonio abutitur parte coniugali permittitur pudicicia usque ad mediam quam vite consuetudinem et ita vidua que permissionis sue est reatum se permittens sine matrimonio corrumpi nam talibus iniungenda est maior pena quam aliis fornicatoribus simplici fornicatione fornicantibus. Unde sciendum quod virginitas non est aliqua virtus spiritualis quod patet per hoc quia si aliqua sancta sancta mulier virgo suo nubens in thoro coniugali virginitatem suam amittit illam amittit virtutem sed quam prius habuit adhuc habet qui non habet virginitatem habet omnes. Eadem autem virtus que fuit prius pudicicia virginalis modo est pudicicia coniugalis et postea pudicicia vidualis. Unde articulus est pudiciciam ipsam esse virginalem vel coniugalem vel vidualem continentiam.

De incestu cum commatribus et cum compatribus commisso capitulum 148.

Quia multum superius de compaternitate premisimus non oportet ut hic eadem repetamus. Sed hoc sciendum est quod qui in huiusmodi personis superius ubi de compaternitate agitur ad contrahendum matrimonium prohibet contrahit matrimonium committit. Sciendum non solum sit copula quam corporum federacio spiritualis cognatio est multo maior quam carnalis. Unde si postea cum tali peccato gravissimam penam sustinebis. Hec autem de compaternitate maxime commendanda sunt sacerdotibus sed quod compatrem constituunt fideiussores eorum quos de sacro fonte susceperunt fideiubent enim pro eis quod quicquid in baptismate promittunt eos cum ad etatem adultam pervenerint sic facient. Unde Augustinus: Vos omnes tam viros quam mulieres qui filios in baptismate suscepistis moneo ut vos cognoscatis fideiussores apud deum extitisse pro illos quos de sacro fonte suscepistis. Ideo semper eos admoneatis ut castitatem custodiant, iusticiam diligant, caritatem teneant; ante omnia symbolum et orationem dominicam et vos ipsi tenete et illos quos de sacro fonte suscepistis ostendite. Cum enim queritur a parvulo in baptismate: credis in deum? et respondetur: credo, et iterum: abrenuncias sathane et omnibus pompis eius? et respondetur: abrenuncio. Idem est quasi diceret patrinus: ego fideiussorem me pro isto parvulo constituo quod cum ad etatem adultam pervenerit omnia sciet et faciet que exiguntur ab eo. Si autem per ignoranciam patrini defecerit fideiussor, unde iudicem deum videbunt. Debent igitur sacerdotes omnes parrochianos suos diligenter monere ut filios suos nequid desit eis in doctrina christiana diligenter instruant. Item scias quod parvulum prohibetur ne umquam plus quam unus vel una de sacro fonte suscipiat parvulum. Prohibitum est quod vir et uxor umquam eundem suscipiant parvulum; videntur enim quandam compaternitatem contrahere inter se spiritualem et si per ignoranciam fecerint penitere debent. Si vero per contemptum commiserint et si ante matrimonium parvulum simul susceperunt et postea contraxerunt matrimonium est.

De vicio quod est contra naturam capitulum 149.

De vicio quod est contra naturam sunt constat sodomiticum perpetratur aut naturaliter in lubrico carnis

quidam cum mulieribus abutuntur vel
iuloto carnis non contexto / vel ordi
ne nature non obseruato quidam in-
[illegible] membris ad libidinem abutu
tur et quam sicut ait apostolus mas
culi in masculis mulieres cum mulie
ribus turpitudinem operantur. quam
etiam tam viri quam mulieres ab
usionem brutorum animalium acce-
dere formidant / quod aut hoc vicium
ceteris dampnabilius sit exco
gitandi est / quia dominus dura genera
[illegible] ceterorum criminum puniuit sz
[illegible] et sodomitas / Chore in-
[illegible] dathan et abyron viui absorp
ti sunt per violentiam in infernum qui
voluerunt demandare moysi et aaron
sacerdotium extorquere Secundo loco pu-
niuit sodomitas et gomoritas
eos demergendo et totum locum eorum
in infernum nec sufficit ei delere gen
tes sed nisi etiam deleret locum ne
vestigia eorum admonitorum rema
nerent [illegible] itaque peccatum est
qui naturam peruertit quodammodo se
alium deum et alium creatorem
facit nomen [illegible] ita dei tras-
formans vel creaturam quam deus
conformare voluit cum angelus
violat ipsa quippe societas que
cum eo nobis debet esse in eadem
natura cuius ipse est actor libidinis
peruersitate polluitur Est [illegible] magis
dampnabile omnem mulierem vel
[illegible] mulierem naturaliter tangere
quam naturam semel [illegible] [illegible]
mulieris sine [illegible] alio modo cum
in sodomite in domum loth
intrarent ut duos viros qui
domum suam ad eum ingressi fuerant
ad abusionem suam extraherent /
videt vir iste sanctus habeo duas
filias [illegible] que virum non
cognouerunt accipite eas et utimini

sicut vultis Et tamen [illegible] hospites [illegible]
[illegible] facite [illegible] iniuriam / [illegible] pz quod
leuius peccatum reputabat loth
filias suas ad libidinem expo
nere quam sodomitarum vicium pati [illegible]
leuius [illegible] quam [illegible]
fornicatio naturalis quam contra naturam
luxuriari adeo naturalis usus
mulieris tollerabilis est quod qui ab
utitur uxore dampnabilius peccat
quam qui abutitur meretrice Cum
dicatur adulterium malum vincit for
nicationem vincitur ab incestu / peius
est cum matre quam cum aliena
uxore concubere sed omnium horum est
pessimum quod contra naturam est usus n.
naturalis sed ultra modum plabitur [illegible]
uxore venialis est peccatum [illegible] meret
rice dampnabile est contra naturam qui est
contra naturam execrabile. Turbabilis in
meretrice turbabilior cum uxore
tum non valet ordinatio creatoris
et ordo creature / ut si ad [illegible]
[illegible] etiam modus excedatur
longe sit tollerabilius quam in
eis que concessa non sunt vel vix
vel raris [illegible] extra [illegible]
[illegible] mulieris pollutio [illegible]
est [illegible] quod si quis aliquam ext
raordinarie polluerit nullo [illegible]
sanguinitate eius eam in uxorem
ducere non potest Cum sic statutum
legitur ut eam quam quis ex
[illegible] consanguinitate uxorem habet
vel aliquam qua illicita pollucione
polluit coniugem nulli [illegible]
ducere eam licebit / quia incestuosus
est talis coitus et abhominabilis
deo et cunctis bonis hominibus
Incestuosos non [illegible] coniugii
nomine deputandos [illegible] ordi
bus statutum esse legimus / [illegible]

est virum in mulierem in naturali lascivi-
re temptans membris, temptatores
viros mittit se et mulieres sentit se
et dyabolum. Si vir vel mulier tempta-
tionem cum animali bruto exercet //

De penitencia contra naturam peccantium 180

De penitencia facienda talium loqu-
untur canones diversimode: di-
cunt enim quod irrationabiliter versati sunt vel
versantur, id est qui cum pecoribus vel
masculis se coinquinaverint ante-
quam xx annos etatis hoc crimen
commiserint, xv annis exactis in penitencia
communionem mereantur oracionum, deinde
post quinquennium communicent communione, perdura-
tes tunc demum sacramenti oblationum
contingant. Discuciatur autem et vita
eorum qualis tempore penitudinis extite-
rint, et ita misericordiam consequitur quod si in-
expectabiliter hiis criminibus inherere
ad agendam penitenciam prolixius tempore
confinare. Qui autem post viginti an-
nos etatis uxores habentes hoc
peccato prolapsi sunt, xv annis penitenciam
agentes ad oracionis communionem reci-
piantur, in qua quinquennio perdu-
rantes tunc oblationis sacramenta
percipient. Qui vero si uxores habentes
transcendentes quinquagesimum annum
etatis ita deliquerint, ad exitum
vite communionis gratiam consequentur.
Item monachus vel clericus puerorum insec-
tator si osculo vel aliqua occasione
turpi deprehensus fuerit, publice verbe-
retur et coronam amittet, decalvetur,
turpiter sputaminibus oblinatur, fa-
cie vinculis ferreis coartatus, fratribus
carcerali angustia vi mensibus
maceretur et in fine per ebdomadas
singulas ex pane ordeaceo ad
vesperam reficiatur. Post hoc vi aliis
mensibus sub senioris spiritualis cus-
todia segregatus in curtiunculo degens
operi manuum et oracioni sit intentus,

vigiliis et fletibus subiectus et sub
custodia duorum fratrum spiritualium semper
ambulet, nulla prava cogitatione,
locutione vel consilio deinceps co- mucib(?) in ingib(?)
iungatur. Item ultimam peccant sodo-
mite cum sodomitis, exemplum quorum
patria nostra fuit. Item si quis animalibus
cuiuslibet commixtionem peccavit, xv annis
communitate subiaceat ad ecclesiam,
primam et post hos alios quinque annos ora-
tionis communionem receptus penitenciam agat
et sic sacramenti gratiam percipiet. In-
terrogentur autem alii de eo qualem
vitam in penitencia egerit et sic misericordiam
consequetur. Si quis autem post xv an-
nos uxorem habens hoc peccatum commi-
serit, xxv annis cum oracionibus peracta
recipiat sacramentum. Item si ab hiis
mensuram [illegible] fuit sacramentum
[illegible] consignatur. Item clericus for-
nicator sanctus contra naturam degradetur
et xii annis peniteat. Presbiter aut
subdiaconus prelati et monachi ita
facientes detrudentur et in carcere
detrudentur et flagellentur, xxv
annis peniteant et vestem cum
horea regent et sub potione pa-
ciantur una qualibet ebdomada,
exceptis quinquagesimis diebus.
Tercium est penitencia omnibus qui
cum bruto animali luxuriam exercent.
In primis enim illud pecus debet occidi
et comburi vel sub terra ne per ipsum
memoria criminis reficietur, et ne
ipsum cunctos a opus humanos vi-
dimus circa districtos viros in
hoc crimine habeant publice penitenciam
primam ut scilicet vir vel mulier tempe-
re luxuriandi nudi calciamentis
vite, sed loco calciamentorum in pa- paginis(?)
[illegible] sterent palearum nudi li-
neis admodum tegentur, nudi ecclesiam
ingrediuntur nudi carnibus vel

piscibus pascentur vel bibent que
inebriare possent vir angelicus
milicie deponet nisi forte tanta
corporis debilitas esset quod predictam as-
peritatem ferre non posset nisi forte
post longa penitencie tempora asperitas pre-
dicta temperetur qui descendit ab
eo in hospicia [illegible] et penitus mor-
te tantus est error erat hominis et
[illegible] quod in lege domini preprobatur
[illegible] periculum occidi vel
[illegible] Hujus [illegible]
que attulit ad omne peccatum morte
moriatur. ~~¶ De vicio gule et eius pena 181~~

De vicio gule restat dicendum. Est
autem vicium gule excessus
cibi et potus vel intemperancia
vel in moderata in cibis delectacio.
Dupliciter autem peccatur in gula vel
nimis sumendo vel nimis delectan-
do. Non refert [illegible] cibariorum vel
captus vel appetitus et in vilissimo
cibo vicium est. Unde Esau reputa-
tum est ad dampnacionem quod pro lenticula
rufa primogenita sua vendidit.
Illud autem vicium facillime est homi-
ni. Cum enim sine fame non potest esse quin
vicium gule non evadit quia homo
famelicus sepe modum excedit
vel nimis comedendo vel nimis
delectando. Tollerabile tamen est quod fit
ex fame, sed hoc est dampnabile
quod extra consuetudinem homo se ingurgi-
tat et vicium gule excitat id est instig-
at. Unde in quibusdam potentibus
et divitibus qui sunt [illegible]
[illegible] non potest iniungi penitencia
sed sicut dicit canon [illegible]
[illegible] divites cibis pauperum
[illegible] comedent preciosa dent
pauperibus vilia. Hoc tamen [illegible]
[illegible] est vel illis qui pro penam
[illegible] vel forte pro [illegible]
[illegible] sine delicatis cibariis

[illegible] non possunt aliqua de elemosinis
et oracionibus recompensare. In ingula
crapula autem et ebrietas districtis-
sime prohibentur. Iniuriam enim deo
facit et proximo qui cibum vel potum
duorum vel trium hominum in ventrem
suum introducit. Sed enim ordinacio
est divina ut unusquisque tantum su-
mat secundum cibum sibi necessarium et aliis
indigentibus distribuet. Quidam
creavit enim deus cibos ad susten-
tacionem hominis de suo servicio laborantium
ut qui pro cottidiano obsequio
panem accipient cottidianum. Unde
deo grandem facit iniuriam qui enim
[illegible] obsequium et tamen alii co-
sumunt stipendium. Unde [illegible] ad con-
fessionem venientibus quod sunt quasi fures
et latrones dicendum est quia
rem alienam id est cibos sibi assumunt
et [illegible] sumere meruerunt videat
quod [illegible] medice deo
[illegible] obsequium ut digne possit
sumere cibus domini, dicit enim Apostolus
qui non laborat non manducet.
[illegible] obsequio laborare qui
[illegible] bonis manducare. Item
prohibitum est ne cibaria deliciosa
pauperibus apponantur quod sit ad de-
licias invitaretur et easdem
[illegible] non possent [illegible]
qui non consueti sunt delicias nimis
[illegible] sumerent et ita egritudinem
vel crapulam vel nauseam inc-
verent ~~¶ De cognitione vicii gule~~

Solent autem .182.
vicia gule [illegible]
[illegible] lante nimis ardenter stu-
diose [illegible] vicium gule
temptat. Aliquem enim homo indigeri
tempora preveniunt aliquando non preveniunt
sed cibos lautores querunt aliquando
que sumenda sunt [illegible]
[illegible]. Aliquando autem

et qualitas ciborum secundum ciborum et
temporis congruit sed quia de moderata
quantitate seu modo in mensuram refec-
tionis excedit non tamen abiectum
est quod cibi desiderat et tamen ipso estu-
de intenso desiderio peccat / Peccat etiam
per gulam qui sibi fetitos cibos si-
mul xii statutum est quod si monachus
contra constitutionem suam carnibus ves-
citur per xii menses decretum a diui-
ditur et ibi detrusus carceri penitencie
subiaceat / Cavete quod attendendum
est sacerdotibus ut diligenter
inquirant a penitentibus si ieiunia
sua rite servaverint scilicet ut ante horam
nonam sicut statutum est de cetera in-
forte compulsi necessitate commederint non
ieiunium observant qui ante sta-
tutam horam comedit et illo die
ieiunium acabit excepit si plus come-
derit quam oportet fuit debet illa
die vel de alia tamen de nitiis re-
fundere et pauperibus quos de tanto
defraudavit erogare / Preterea con-
mis est aliis iniungenda pena
qui se crapulant usque ad nau-
seam Cum in die dominico hoc con-
tigit vel aliquo tamen festo debet
ei ieiunium in pane et aqua
cras dicere et ut tamen det pauperi-
bus quicquid illa die superfluit vel de-
bitum / Debet etiam vicium gule cas-
tigari disciplinis et aliis vel sal-
tem nisi laboribus / Et quia crapula
sepe facit sompnolentiam ne
possit crapulatus surgere ad ma-
tutinas et ad alia officia divina
iniungendum est talibus ut aliis
diebus suppleant quicquid tunc ob-
miserunt quando crapulati fuerunt
quia etiam de vicio gule et in vicio
crapule carnalis concupiscencia precipue
est vitanda / Debet etiam preponere mo-
omnibus quibus potest affligi ut non

solti est ieiunium et fletibus imponendum
sed etiam durum cubile ut scilicet de stra-
minibus iaceant sicut quidam sancti
super cinerem dormierunt lapide
capiti subposito et sunt etiam fletibus
iniungende vigilie nocturne in
festivitatibus sanctorum et dura vesti-
menta quot dies de anno et
disciplina per manum aliorum si sacerdo-
tes hec non possunt et ut quidam
nudis incedunt plantis et si no-
biles sunt licita facere non possunt
ut solcas non ligant de calciamentis
sicut et iaceant de noctibus de la-
neis vestibus / Sacerdotes vero tempore
nichil aliud contra gulam et cra-
pulam iniungere sicut nisi ieiunium
dicentes quod ieiunium frangatur
quamque mox ut supra dictum est / Videndum
autem est periculosa crapula in pas-
chali tempore quia si quis per crapulam
evitat eukaristiam debet tunc tempore
sumere et sic conmutare / De
ebrietate autem dicimus quod illa ebrie-
tas est mortale peccatum in qua homo
delectacionem potius deo preponit
ut propter deum non dimitteret illam
delectationem quam sit expositum / sive
ebrietas illa sit prima sive se-
cunda sive centesima / Ideo tamen dicitur quod
ebrietas consuetudinaria est mor-
tale peccatum quia consuetudo ebrietatis
est signum et indicium quod homo
preponit deo delectationem quam
sit expositum / Quomodo ebrietas 183

Diligenter quoque sacerdos debet inqui-
rere a penitente suo ebrioso
quo se debriaverit scilicet quod forte
vini potentiam ignorant vel
propter inimicam sitim super veniente
vel forte propter hospites et dilectis
casibus ebrietas non est mortale
sed veniale peccatum Sed si ex solo
potandi studio se debriaverit

l

pctat mortale Est autem nondum q ipa ebrietas non est pctm sed potius stupor et morbus capitis et sensuum pturbatio et pena totius corporis sed effectus et diligentia in ebriandi se et potus delectatio ista sunt pctm ex quibus nascitur talis pena. Vicium autem ebrietatis ex eo pendi pt quia noe bibens vinum inebriatus est eius verenda denudantur effectus ebrietatis p que significatus sunt principalis effectus ebrietatis quia partes illas detexit quas vix aut frequentius, scilicet instigat, vix

libido

enim p't esse continencia ubi regnat gula, naturalis enim fragilitas carnis ita per crapulam et gulam superfluis honeratur humoribus quod eos continere non pt nisi per partes illas exteriores expellentur vel per medicinam vel vomitum purgentur. Item circa omni alio pctm aliqua pt esse dei memoria et vigilas vo sed in ebrietate omnia extinguntur et quasi brutum animal homo efficitur ymo et bruto deterior quia rationem amisit per quam bruta excellere debuit Est et de alia causa ebrietas valde periculosa quia nullum est flagicium quod non ex ebrietate nascatur Cum enim est extincta ro rapitur homo sicut pecus ad omnem impetum voluntatis unde loth inebriatus ita memoriam et sensus amisit quod cum duabus filiabus suis dormivit et ex eis incestuosas proles generavit Item circa primam hominem ebrietas induxit cum noe filium suum maledixit et causam suorum successorum instituit detestabilis etiam est gula que primum hominem et omnes totam progeniem de paradyso eiecit vix autem aliquis condigne penitet de ebrietate

et crapula quia sicut dicitur ita consuetudinem est usu, quia iam multi apud non credunt esse pctm, dicunt quod scio fuisse ebrios si mane recolunt quid de nocte fecerunt quia non possent esse ebrii nisi penitus sensum amitterent vel sensus iam ad nauseam ingurgitarent vel aliquod vinum enorme committerent propter predictam huius vicium prohibitum est in canonibus ne layci aparas conviviis frequentant in eccia excercant et nec alia edendi causa vel bibendi nisi necessitate peregrinationis compulsi ingrediantur tabernas Capitulum de pena ebriosorum 18l.

p

Pena autem sive pena ebriosorum in canonibus sic habetur Ante omnia clericis vetatur ebrietas que omnium viciorum fomes est, itaque eum quem ebriosum esse constiterit ut ordo patitur aut 30 dierum spacio a communione submoveatur aut corporali subiaceat supplicio Item magnum malum est ebrietas unde omnia vicia pullulant quamobrem omnibus modis cavere precipimus, qui autem hec emittam revolverint excommunicandos decrevimus usque ad condignam emendam Item si quis a qua causam primo dicta ordinatione aut monachus aliquis fuit ebriosus inpaucum et ad tribus mensibus peniteat Item qui per ebrietatem vomitum facit si dyaconus aut sacerdos xl. dierum peniteat Si monachus est 30 Si clericus xx Si laycus xv dies peniteat Item sacerdos quidem si per ignorantiam inebriatur vii dies peniteat in pane et aqua Si per negligenciam xv Si per contemptum xl. dyaconus vel monachus sub ordinem ut supra dictum est Et et reliqui clerici et ministri in suo ordine iudicentur sacerdotis

peniteat. Layci vel ut nota non sentes
si in ebrientur arguentur a sacer
dote quia ebriosi regnum dei non pos
sidebunt et appellant eos penitentes
qui cogit hominem ut debrietur
quantitatem gratia anime corrumpat
et vii di(es) pe(niteat). Si pro contemptu xxx
d. p. Item si quis pro ebrietatem vel
voracitatem eukaristiam evomuit
xl. d. pe. Clericus non sine monachi
vel dyaconi vel presbyteri lxx episcopus
xc. Si pro infirmitatem eam evomuit
vii dies p. Item laycus si pro ebrie
tatem vomitum facit iii dies a car
ne et cervisa et vino abstineat
Item si quis aliud pro nequiciam in
ebriavit xl. d. p. Quod si consue
tudinaliter commone fecerit donec
digne p. et emendatorem permittat
Ideo autem ebrietas pre aliis viciis
est prohibenda quia ipsa est occa
sio omnium viciorum et fere omnia pecca
ta nascuntur de ipsa ut adulteria ho
micidia rixe contenciones et
omnium mandatorum dei alienacio. Quod
detestabilis sit ebrietas habetur
proverbiis ubi dicit Salomon Cui
ve cuius patri ve cui rixe cui fovee
cui sine causa vulnera cui suffusio
oculorum. Et nota quod hec sunt posite vi
gones contra ebriosos et secuntur
vi reprehensiones quod hec sunt prime
quoniam cui ve videt non necesse
qui commorantur in vino ad secundam habet
scilicet cuius patri videtur ve nonne his
qui student calicibus epotandis
hec dicuntur patres potatores quia
sunt duces et magistri in potacionibus
Ad 3ciam habent scilicet cui rixe videtur
ubi dicitur ne intuearis vinum cum fla
vescit et fulserit in vitro color eius ingre
ditur blande sed in fine mor
debit ut coluber. Coluber autem
antequam mordeat sibilat sic ebrius

prius rixatur quam percuciat. Ad quartam
habent scilicet cui fovee videtur ubi dicitur
oculi tui videbunt extraneas et vult
alienas meretrices que vere sunt
fovee sicut alibi dicit Salomon fo
vea profunda mulier aliena cui
iratus est dominus incidit in illam
Ad quintam habent scilicet cui vulnera sine
causa videtur ubi dicitur verberaverunt me et
non dolui traxerunt me et non sensi
si nulla castigacio valet ebriis
Ad sextam habent scilicet cui suffusio oculorum
videtur ubi dicitur Et eris sicut dor
miens in medio maris et quasi
gubernator sopitus amisso clavo
racionis scilicet que vel extinguitur in
ebrio erit sicut navis sine
gubernaculo. Capitulum De duplici ira 187

D nobilius ergo carnalibus viciis de
cursis ad spiritualia vicia
procedendum est. Et quia ira carni
est vicina de qua prius dictum est
dicendum est quod ira pro zelum
altera est quedam pro turbacione peccati quod commotu(m) [margin: carnis nascitur]
est non vicium talis perturbacio vitiorum [margin: perturbacio]
sunt duplex quia vel omnibus ... sunt
perturbatus sed in aliis sepe
perturbantur vel pro fragilitatem car
nalem et motus qui ex felle nascitur
Ira non pro zelo est quod irascimur
contra vicia vel contra viciosos
et bene possumus constare quod talis ira
restat quia virtus est sed tum recte
te demus inquantum possumus ne
eius anxietatem perturbacio restat
quia in tum possit esse quod excecatur
racionem. Est autem quedam virtus que
dicitur ira pro zelo quoniam scilicet a quibus vi
ciorum odio contra ipsa movetur
et ad eorum extirpacionem accenditur
De quo scriptum est. Turbatus est
pre ira oculus meus a. m. et v. m.
Hec ira commotus dominus eiecit emen
tes et vendentes de templo. Hec
autem ira sicut collirium turbat

oculi bonus an tempore et post longi-
dinis videat. Est autem ira per vicium
qua quis movetur ad nocendum
alii vel ad iniuriandum. Et si ro-
statim refrenat motum illum ne
procedat ad iniurias tunc est venia-
le peccatum de qua. scriptum est Irasci-
mini et nolite peccare. Et
iterum Sol non occidat super iracundiam
vestram. Si autem motus ille usque ad
contumeliam vel iniuriam procedit
tunc ira est mortale peccatum. De
quo dominus dicens ait Omnis qui
irascitur fratri suo reus est iudicio.
Qui autem dixerit racha reus est
concilio. Qui autem dixerit fa-
tue reus est gehenne. In his
verbis constituit dominus tres
gradus ire et tres gradus pe-
ne quibus illa ira punitur. Et (contumelia)
his triplicem culpam insinuavit.
Prima est ira cordis. Secunda contu-
meliam prorumpens generalem. Tercia
est ira contumeliam prorumpens
specialem. Prima est minor. Secunda
a minor. Tercia et prima maior. His
tribus gradibus debetur pena.
Prima scilicet facit iudicio, secunda concilio,
tercia gehenne. In primo que sententia
est data sed pena indeterminata.
In secunda pena est determinata sed non-
dum execucioni data. In tercio exe-
cucioni mandatur sententia. Unde ge-
henne est iudicio concilio. In iudicio
enim reo agitur de causa eius
distinguitur. Consilium non est se-
natorum inter se de modo pene in-
fligende collocucio. Sed cum iudi-
ces conferunt inter se quo dap-
nent supplicio quem constat esse con-
dampnandum. Primo enim data est
sententia quo ad culpam non quo
ad penam. Post concilium gehenna est
locus aliorum [illegible] remedio quia deter-
minata est gehenne pena ubi
nulla est dilacio plus quam concilium

est quam iudicium plus gehenna
quam concilium. His quoque similitudi-
nibus et humano more loquendi maio-
res eterne dapnacionis pro modo
peccati sequuntur exprimitur. Est enim racha
quedam interiectio indignacionem
mentis et generalem contumeliam ex-
primens. Concilium autem est con-
sessus et assessorum iudicium de
danda pene sententia in eum qui de-
linquit et quo ad culpam iam ma-
nifestata est et lata quoque quia ira-
cundia mala scilicet ira vel quecunque
iniquitas concepta et fructus
eius malus scilicet verbum malum vel minus
contumeliosum vel simile. Ille autem dicat
fatue qui in proximum aliquam specia-
lem iniuriam contorquet et eius per
aliquo speciali offendit opprobrio
quam gravissimum est peccatum et ideo gravis-
sima pena punitur. Vel alio modo
solet exponi: sicut iudicium et concilium
humana sunt et penas humanas
conferunt, ita ira et racha apud
homines puniri possunt quia in aliis
quam tali hoc fit de ira. Sed cum ho-
sapiens est deo, stultus non scilicet
contumeliam diuine sapientie stultus
appellatur. Appellatoribus sola
restat gehenna. Item racha et qui
dicunt racha nobiscum de his
que dei sunt sentiunt sed excessus
in verbo punitus minima accusat.
Qui non dicunt fatue punitus
mundanis dediti omnem sapienciam
divinam que de mundi contemptoribus
dicitur reprobant et fatuam ap-
pellant et ideo rei sunt gehenna pe-
nis enim dapnatus videlicet qui bonum
quod de seipso habet de alio vendi-
dampnat. Per hoc quod ira que at-
tendit hominem ad nocendum
vel ad iniuriandum generale est
peccatum si prorumpit in contumeliam

vero graviorius si ad iram enormem quod
nissimus quando in illo alio peccato prohi
betur a quibus munus suum ad al
tare offerre / in odio autem frequenti
vel ex ira prohibetur homo ¶ Si of
fert munus tuum ad altare ¶ Si
non ab fornicator adulter gu-
losus garulosus vel huiusmodi fuit
non prohibetur oblationem offerre in
altari unde videtur ex aliis peccatis
non displicere deo elemosina / in
hic autem peccato est deo ab homine
non etiam de eo velit elemosinam
acceptare unde Gregorius quod sit considerando
quanda sit pars ut si prius fuit
quem offendisti ante oblationem adip
accedes et ei reconciliatio et satisfac
tionis etiam ubi considerandum est quod
deus voluit peccatorem portare sed
relinquere munus altare / quod quod sol
deo est promissum debet ei ex solvi et
dupliciter peccaret qui promissum deo
subtraheret et odium fratris retineret
nec deus esset acceptor nisi prius
virum esset purgatum ¶ De ma-
~~ledictis 186~~

Rursus quod maledicta contra
proximum attendendum
quod maledicti regnum dei non
est quod possidebunt cum qui maledixit
patri vel matri morte moriatur
antiquitus morte temporali nunc non
eterna morte hic autem maximus
attendendum est de patre spirituali quam
de carnali quia ille patre suo
spirituali maledicere debet cum si quis
confitetur talis crimen debet ei in in-
iungi pena ac si patri suo carnali
maledixisset legitur autem in
actibus apostolorum quod paulus ante
iudicem constitutus dixit ei destru-
et te deus paries dealbate
tu sedes secundum leges me iudicare
et contra leges iubes me percuti.
¶ Cui cum circumstantibus esset quod scriptum
est quia tu principi tuo non ma-
ledices vidit at ego nescie-
bam, dixit quia principis offi-
cium non exercuit et princeps non fuit
patet quod quod diligentes debent esse
sacerdotes ad inquirendum de pe-
nitentibus si maledicti sunt hominibus
vel aliis dei creaturis / maledi-
ce conflicti vehementer vel irasci
creaturis dei vel peccatoribus vel
aliis et maledicere eis etiam vel
malicia nocendi quae saepe fa-
ciunt rustici et homines maliciosi
mortale est peccatum ¶ Magna vero
est malicia ita irasci contra
nocentes animalia et ultra homines in
hoc quod peccatum peccant mortaliter quod
se peccare non intelligunt
et pauci de ira confitentur quia
tamen est peccatum secundum canones
quod homo iracundus non debet eligi
in pontificem vel etiam ad aliam
prelationem extra cum quod etiam de aliis
verbis malibus ordinatur ¶ In capitulis
etiam unus est rex et solus ille
amulco caret / ad signandum quod qui
debet aliis preesse similiter iracundie
non debet expositum ¶ Illi autem irae quae
ex prava licentia non consuevit vel orit
nec non duorum procedit pena
vigiliarum diminui solet vel sicut
de ira non fuit sepulta ita contra
vigilia cum oculis iracundis debet in-
iungi vel ter vel quater decem vel bis anno
vigilent secundum alios sacerdotes in-
iungunt vigilias licet magna vel
medicinalis est per penitentia ¶ Si
autem ira contumeliam propter
timorem solent districti sacer-
dotes diminuere plerumque vel si quis

contentiosus fuit et vetitas iras fe-
cit et bonis viris obprobria intulis-
set per unum diem in septimana vel
vii dies in mense silencio puniatur
Si autem ad specialem contumeliam pro-
rupit ubi maius est peccatum per plures
dies ei iniungatur ei silencium
cum ieiunio Et sicut modo pene multi
sacerdotes ignorant Est tamen secundum
leges seculares etiam pena sta-
tuta contra illos qui ledunt alios
obprobriis et contumeliis scilicet ut lesor
tantam solvat penam quantitatem
pro quanta lesus voluit marcam vel
tamen taxacione iudicis quod nollet
sibi contumeliam esse illatam quia
cum homo leditur in eius fama
enormiter diminuitur et
timens eius vel per unum obprobrium de-
tegitur vel falsum sibi imputatur
et ideo sacerdos semper debet in iniungendo
ab mitigandum Ille autem qui odium
exercuit iniungere sibi debet quod tan-
tas oraciones adversario suo
restituet quantas per odium abstu-
lit / quilibet enim tenetur omni die
pro omni proximo dicere oracionem odium autem
est ira inveterata et dicitur odium
studiosa voluntas nocendi ali-
cui et desiderium ut ei per alterum
vel detrahatur et tale odium sicut predi-
ximus dicitur quandoque peccatum in spiritum sanctum
de tali autem odio satis supra dic-
tum est De percussione licita et
illicita 188

Quia vero tamen de eis qui occidit sive
proximi homicida est / Dehomi-
cidio aliquid dicendum est non tamen
quantum ad irregularitatem inde contrac-
tam cum supra est / Sed ut sciatur
quod homicidium est licitum et illicitum
et que pena sit pro illicito iniun-
genda Et quia per percussio homici-
dium sepe precedit / Videndum est

que percussio sit licita et que illicita
Sciendum est ergo quod contra sequitur
percussio et homicidium / percussio autem
quedam est licita Et in canonibus
tamen dicitur quam laycus qui ad
penam quam ad emendacionem
conteressa licet parentibus filios
vel subditos suos castigare virgis
et magistro discipulos suos et sacerdoti
penitentibus disciplinas corporales
infligere Adulteri autem et malefici
et sortilegi in maleficio deprehensi
dent per vices flagellari Similiter
laycus qui furtum de terra dei fecerit
isti pene subiacebit et qui libel-
lum famosum contra aliquem compo-
suit vel ebrietatem diu sectatus
fuit debet verberibus flagellari Simi-
liter qui tamen alium obiciat quod
probare non potuit vel pecuniam iniuria
auferre quod reddere non potuit / verberibus
corporalibus subiacebit / preterea si
necesse est aliqua vitas quam
melius per occultare velit debet cogi
verberibus Ad vitam manifestam
Monachus etiam evagatus debet
castigari verberibus vir tamen debet
mansuetudo episcopi esse tanta quod
sicut legitur in canonibus neque in
pena neque castigacione aliquis
propria manu debet percutere Omnis
alia percussio illicita est morale
peccatum et si quis alium percusse-
rit debet ei in iniungere ut percusso
tamen satisfaciat quantum ei dampni
ex percussione intulit ut si aliquid
ei membrum amputavit vel ad
operandum ipsum inutilem reddiderit
ipsi et familie sue tamen actam provide-
re sicut in necessariis inspectum per
videbit De homicidio vitando 188

Homicidium quadrupliciter
est quibus aut homicidium
vocat unum et fere semper
in malo accipiatur non tamen omne est
malum est. Item ut homicidium large
dicatur quoddam homicidium iu-
stum est ut in iudice maleficos
occidente quoddam non licitum ut
in proprii corporis tuitione quoddam
non imputatur ut cum aliquis in
fortuitu casuali alium occidit
quoddam non est prohibitum ut cum
aliquis innocentem occidit. De hiis
omnibus per ordinem est dicendum. Est
igitur homicidium multorum vite
et cum iudex secularis seculari gla-
dio qui licet potestatem a deo a papa
ecclesie et regni maleficos occidit
tunc non peccat sed meretur etiam
vitam. Item super quo vincentes cano-
nes consimilem modum loquuntur qui
malos punit eo quod mali sunt
et habet ius occisionis vel causam
potestatem ut occidet pessimos minister
dei est. Item homicidas et sacrile-
gos et veneficos punire non est
effusio sanguinis sed legum
ministerium. Item lex dei furta prohibet
adulteria punire et iniquos de
terra perdere parricidas et periuros
non sinere vivere et filios non si-
ne impune agere. Item quia etiam
habent castra et possessiones terre-
nas cum libertatibus et consuetu-
dinibus suis in quibus malefactores
solent ad mortem dampnare cum
ipsis personis religiosis non liceat
huiusmodi iudicia liceat exerce-
re sicut supra dictum est. Item statutum est
quod prelati ecclesiarum laycos habeant
ministros per quos talia exerceant
iudicia unde tamen quia ille videtur
facere cuius fit auctoritate quod prelatus
qui talem constituunt ministrum magis
non habeat iudicare a sanguine
melius tamen senescallo suo precipit
quod maleficos et latrones suspen-
deret. Item dicunt ad hoc quod senescal-
lus non occidit auctoritate prelati sed
legis vel principis qui dedit prelatis
non talem libertatem. Est autem cauen-
dum prelatis quod prudentes
et discretos habeant senes-
calos. Item si illi per maliciam vel
imprudentiam alios occidunt
non sunt prelati inmunes a peccato
unde tamen non permittunt canones
quod vel clericus tale iudicium exerceat
sed si precipit eo modo spiritualia [illegible]
tem et in penitentia membrorum et vite
sicut nec possunt episcopi sacerdotes
dyaconi audire tamen contra
fures et latrones et omnes ma-
leficos condempnare vel ad exilium
vel ad carcerem perpetuum. Item nunquam ad
sanguinis effusionem sicut est clericus
quod clerici non possunt ferre arma nisi
sit cum transitus per loca iusticiosa
vel tempore discordie ad repellendas
violentias. Preterea videndum quod
cum aliqui principibus detinentur in
carcere suis non possunt nec debent
principes denegare quin sacerdotes
cum corpore Christi ad incarcerandos
accedant sed prius debent exhi-
beri ne sacerdos cum corpore
Christi cum innudam fenestram descen-
det unde episcopus tenomenus tamen
adeganen excitavit qui hoc de-
negare voluit et mauricius
presens episcopus abcand tamen ipso
situ excitavit presens. ~~Item ma-
lefactores inventi sunt ab ecclesia~~ 189

Nondum etiam quod si malefacto-
res ad ecclesiam fugiunt

debet eos ecclesia a morte tueri ita tamen
ut satisfaciant hiis quos lese-
runt. Cum si quis dampnum alicui intulit
et in pecunia aliena hec tenetur et ad
ecclesiam fugerit prestita immunita-te
ante et in rebus ab ecclesia debet excludi
ut legitime componet quod iniquo
gessit. Sed nisi data fuit talis se-
curitas ante debet ab ecclesia concludi
sine defensionis vel habitis. Duo tamen sunt
casus in quibus ecclesia presidium non
prestat ad eam fugientibus. Primo non publi-
cum tuetur ecclesia latronem sicut
ex duobus videtur canonibus. Primus
canon est talis. Sicut antiquitus
a sanctis patribus statutum est ubi
maior est ecclesia per circuitum xl
passus habeat capellanis vel mino-
res ecclesie xxx. Secundo qui non confinium
ecclesiarum confugere temptavit aut
personam hominis vel aliquis inde
extraxit latro publicus est quousque
emendet et quod rapuerat reddat
et convincitur. Alia autem canonis
sic sunt nullus inde ad supplicandum
debet admitti ubi admittetur sacer-
dos non dubitavit nullus enim
in ecclesia tanta veneratione de-
putatur ut eo quod sibi liceat consti-
tuet pro suo voluntatis arbitrio
ut et libertates sibi vendicet
et favorem. Et ideo fratres karissimi
si manifesta reos facit quia pro-
bario ab omni protectione vitare
ecclesiarum in auctoritate penitus ut
non sciens qui in iniuriam sacerdotum
doctorum perpetrasse probantur multa
perpetrantur per fraudem suam qualitatem
vindicant. Unde certe [illegible] per suppo-
tionem aliquibus [illegible] vero uno
tenetur. Ex istis autem duobus ca-
nonibus in aperta oritur dubitatio
de ecclesia dicunt aut inversiti se-
illum esse latronem publicum quod sine

spiritualis principis auctoritate cuius licet omni-
de quod custodiri legem anglicanam caput
lupi dicitur ut a quolibet sicut lupus
occidatur et primo et ideo dicunt
multi tuitionem esse repellendum
et principibus permittendum ut a cornu
altaris tales evellant. Preterea
videmus in consilio episcoporum decretali-
tamen quod publicus non est latro cuius
si agressor sit viarum nisi etiam
furtis et rapinis offendet et
aliis maleficiis. Sed ut in primo latro
est publicus qui manifeste in viis
et ecclesiis dei [illegible] non formidat
et de talibus dicit [illegible] canon quod non
debet ab ecclesia illa presidium exspec-
tare quam non dubitavit incipit
molestare. Audivimus autem multos
dicentes quod si aliquis in una ecclesia
enorme flagitium commiserit et
ad aliam confugerit debet eo
sub presidio habere. Cum in una sit
secunda divisa tamen sit ancilla et
videatur esse peccatorem [illegible] ecclesia
cui scelestus sint persona [illegible] aut
a iure ecclesiastico non habemus expresso
credimus tamen esse salutiferum ut
quamquam penitens esse credit quod
non possit sicut per ecclesiam liberetur

De monomachia 990

Licet monomachia ecclesie
repugnat institutione ut
supra dictum est multa tamen dubita-
bilia circa eam sacerdotibus emergunt.
Primo igitur quia si aliquis in uno
reus [illegible] furtiva quam emit
legitime deprehensus venditor
rei [illegible] et ille
[illegible] fatetur se vendidisse [illegible]
[illegible] ei congredi in duello [illegible]
eo et [illegible] sacerdos in confessione
debet ei dare licentiam congrediendi
[illegible] aut tamen duplex audi-
[illegible] sacerdotale consilium. Dicebat
[illegible] alias quod talis [illegible]

iudicio constitutus, tamen odio fraterno non
debet insurgere ad effundendum sangui-
nem fratris sui, nec debet viribus suis
confidere, nec deum temptare, sed debet
dicere coram iudice se esse innocen-
tem, ut tamen velle cum alio pugnare
ad effundendum sanguinem humanum.
Si quis autem hoc facit, irreprehen-
sibile est consilium et etiam salubre.
Alii dicunt quod ex quo venditor in-
ficiatur, vel dicit emptorem licere
ad tuitionem sui corporis cum vendi-
tore congredi. Et quia constat
quod mortem non potest evadere nisi illum
occidat et inutilem reddat, licet
ei in hoc casu vim vi repellendo oc-
cidere vel confligere. Si autem innocens
sit ille qui appellatur, licitum est
ei tueri in duello quia potest vim vi
repellendo, et si fieri posset, tamen re-
sistat et non occidat, et liberabitur
si victus non fuerit; securus est de
appellatione, quia nisi vinceret
suspenderetur. Debet autem potius emp-
tor qui innocens est sine omni
odio fraterno congredi cum vendi-
tore et salutem suam considerare et
pro eo orare ut illum confitendo
resipiscat. Sequitur. Item si illi
qui in regno Anglico probatores
dicuntur, victi de scelere et confessi,
licite possunt illos malefactores
vel alios zelo iustitie accusare
et cum eis pugnare, sunt enim rationem
potestatem datam a principe ut terram
purgent et pacem fidelium procurent,
videtur quod licite possint uti illa
potestate sicut et principes possent
si vellent. Erant multi qui dixe-
runt quod si tales probatores zelo
iustitie hoc faciunt ut scelerato-
res debita exstirparent et in-
corrigibiles tamen accusarent,
ut sic propter cupiditatem faciunt ut
propter elongationem vite sue licitum

esset eis tales sceleratores vincere et
accusare. Cum tamen non est tutum sic
dicere, tum quia duellum a sacris ca-
nonibus est prohibitum, tum quia secundum
leges divinas convictus de scelere
vel confessus non debet habere vocem
alios accusandi. Et commendandum
autem potest vel approbandum sit
quorumdam consilium dicentium quod si
aliquis reus accusatur et suffi-
cienter peniteat et veram satis-
factionem in confessione promittit,
licite possit iurare se non esse
reum illius criminis. Quidam autem sa-
cerdotes tales absolvunt a principio
antequam iurent, quia secundum leges
seculares sacerdotibus non licet loqui
talibus post iuramentum. Sic autem
nullo modo approbandum videtur, quia nullo
peccato potest dispensatio, antequam fiat peccatum,
propter dispensationem illo quod facere
possunt. Possunt etiam dicti iuramento
periculosum est, quia ut tamen pro-
mittunt principes seculares non
iurent se non esse reum illius cri-
minis secundum ... quod illud crimen
nunquam commisit. Consuluerunt autem
quidam religiosi sacerdotes et dis-
creti quod si aliquis talis vere contritus
esset et longam penam egisset et vir
bonus et virtuose sic vivens esset
et ab aliquo maleficio dampnaretur
et ad duellum eligeretur, antequam
permittet se suspendi licite possit
iurare sub his verbis: Ego iuro quod non
commisi illud scelus quod imponitur
mihi, et vim aperiret quod ipse est alter
homo et non ille qui scelus illud
commisit, quia exuit veterem ho-
minem et induit novum qui
secundum deum creatus est. Quod autem alius
alius homo sit testatur propheta (?)
dicens: Vite tempus et non erit. Et
apostolus ait: Vivo ego iam non
ego, vivit autem in me Christus. Sed contra

quia apostolus dicit iam non ego alia
se reputavit in caritate quousque est
et alium non etiam prosequebatur
statim licet non legatur quod verba acci-
pienda sint in sensu audientis sed
ut intelligat non secundum sensum
proferentis tamen sicut dictum est ali-
bi si verum est audienti ita in-
telligere sicut proferens intelligit
licitum est proferenti nonnumquam
spiritualem conditionem verbis suis licet au-
diens ita non intelligat sicut
dicitur de beato Laurentio qui promisit
se thesauros ecclesie ostensurum alii
intellexerunt de thesauro seculari
et alii de spirituali. Si liceat occidere
iniusto bello 191

Notandum est etiam quod sicut iusto
iudicio licet principibus occi-
dere malefactores ita et iusto bello
vim. Augustinus. Si homicidium est homi-
nem occidere potest fieri aliquando sine peccato
nam et miles hostem et iudex ma-
lefactorem licite occidit. Patet igitur quod
milites regum debent sequi in
armis in iusto bello pro defensio-
ne patrie et pro iustitia considerandum conservanda
Sicut in. dicit beatus Ambrosius forti-
tudo que vel in bello tuetur a bar-
baris patriam vel domi defendit
infirmos vel a latronibus socios
suos plena est iustitia. Sed quid
si principes iniuste moveant
bellum contra christianos fideles sine
iudicio et regni sui consilio debe-
ant milites et subditi sui eos sequi
ut interficiant christianos quos non
vincunt. Auctores canonum ita dicunt
quod debent diligenter admonere eos
qui homicidia in bello perpetrata
pro nihilo ducunt excusantes
se non de singulis iniuste here
pugnam agere eo quod iussu principum
peracta sint. Secundum in. quod dei
iudicium semper est iustum et ulla

comprehensione dignum sed tamen oportet eos
considerare que ad hanc nepha-
riam necem tenerunt utrum se quasi
innoxios coram oculis dei accu-
sare possint qui propter avaritiam que
radix est omnium vitiorum et ydolorum
servituti comparantur atque propter fa-
vorem dominorum suorum temporalium etiam
deum contempnunt et mandata illius
spernentes non tantum sed per industriam
homicidium faciunt. Audiant quam fuisse
quod episcopi vel prelati in ingressu debent sub-
ditis suis ne sequantur principem
ad effundendum sanguinem inno-
centem. Ideo dicitur de iudeis
qui sunt dampnati quia consenserunt
pylato et principibus sacerdotum
in mortem christi. Sicut ait canon
periculose se decipiunt qui estimant
eos tantum esse homicidas qui manibus
occidunt homines et potius non eos
per quorum consilium vel fraudem et ex-
hortationem homines extinguuntur
nam iudei propriis manibus nequaquam
christum occiderunt sed ipsum cum lingua
crucifixerunt dicentes crucifige
crucifige eum. Unde evangelista dicit
dominum crucifixum hora tertia fuisse
alius sexta quia iudei cruci-
fixerunt hora tertia lingua, mi-
lites autem sexta manibus. Con-
trarium tamen videtur quod in legenda beati
andree legitur voluerunt in-
fideles populi in egea irruere et
suum apostolum a morte et ipsum tyran-
num ab homicidio liberare et
utrumque opus sanctum videbatur quod
prohibebat tamen beatus andreas quod fieret
id ne seditiosa et seditio fieret in
populo. Prohibebat in. egeas carnifi-
ces suos qui consistunt populo si
vellent insurgere et ita magna
occasio fieri posset que fieri
prohibebat populo ne se contra ege-
am moverent. Secundo autem

de iudeis erat in consuetudine sunt xiiii
liberare / quesiuit namque ab eis pyla-
tus utrum xpistum sibi vellent dimit-
ti an barrabam / ipsi autem barra-
bam pecierunt / Licet ergo possent epi-
scopi sine scismate et seditione a prin-
cipe bellum iniuste mouente re-
cedere et populum ad hoc ut unanimi-
ter ab eo recedat exortare bo-
num esse et salutiferum dicere. In iusto
autem bello milites principem suum
sequuntur quam diu possunt vitare
effusionem sanguinis et rapinam
Sed si ventum sit ad occidendum
christianos ibi non obediant neque
de rapina sed tamen vim vi repellendo
resistent. Cum igitur tales ad
sacerdotes suos redierint dili-
genter ab eis inquirendum est
si iniusto bello vel iusto homines occi-
derint vel rapuerint vel auxilium
dederint ad hec perpetranda quod si sic
confessi fuerint de eis in [illegible] pe-
nitencia sicut homicidis et rapto-
ribus. Queritur autem de his qui
coguntur occidere dampnatos in
regno anglicano et suspendere
et mutilare non nisi sint ad hoc per-
sone ad hoc assignate sicut in aliis re-
gionibus regnis. Si cum ad suppli-
cium dampnatus sit tractus aliquis
ex via raptus ad illum suspenden-
dum cogitur et vestis suspensi vel
modicum de silva regia illi datur
alicubi autem qui dampnum pro quo
ille suspenderetur sustinuerit
secundum consuetudinem illius regni
dampnatum suspendunt. Credo
autem quod si cum avaricia cupiditate lucri
tractus sint vel odio vel vindicte
ut suspenderet homicida est
Si autem alio modo coactus sint
timore potestatis suis cogenti-
bus ad aliquam coactionem inci-
derit. Cum tamen est ut aliqua

in iugatur et pena. Est igitur sacerdo-
tibus considerandum quod non sunt immu-
nes ab homicidio qui secundum consue-
tudinem anglicanam condempnant
homines ad mutilationes membrorum sicut
pro foresta regia. Cum non fere sunt
et aues silvestres de lege naturali
debent esse communes. homicida autem
sit quo eius occiditur vel mu-
tilatur pro tali fera capta vel
occisa et cum illi iudicant quod
illi qui mutilant generaliter dicuntur sub-
ire penam / quia secundum leges diuinas
dignum est tale iudicium. ~~De clericis
qui clericus degradatur~~ / 192

Cum secundum predicta constat clericum
non debere sanguinem effundere
neque manu neque lingua videtur
esse impossibile quod cum heretici et publi-
cani convicti in foro ecclesiastico
de infidelitate sua statim traduntur
curie seu potestati seculari ad comburen-
dum vel occidendum. Et quod peius est
non possunt euadere quin occidantur
vel iudicium [illegible] subeant
Si enim veros dicat se esse christianos
non creditur eis nisi per iudicium
ferri candentis probent. Si non
dixerint se fuisse hereticos. Si vero eos
esse penitentes non credatur eis nisi
[probent] nisi hoc probent cum tamen non possint
tuto via ecclesiastico hoc modo tem-
tare deum. Si autem contra iudicio
deprehensi fuerint et se esse hereticos
et penitere nolle confessi statim
occiderint / Videtur autem talis obser-
uatio clericis esse considerandam quam
obseruatur de iudeis de quibus
scriptum est: ne occidas eos ne
quando obliviscantur populi mei. Sibi non volunt
esse subiugati sicut et ipse de parte
neque fidem nostram neque nos im-
pugnare sustinendi sunt mi-
nus et deputandi ad sordida

officia ne se possent extollere sup
xpianos verum tamen non sustinetur iudei
quia capsarii nostri sunt et portant
testimonia (margin) capsas legis contra se pro nobis / a
multis etiam bonis viris audiuimus
ita esse prouinciatum quod si heretici vel
excogitati contra xpianos velint
insurgere vel impugnare fidem publi-
citis persuasionibus et predicationi-
bus non est peccatum eos occidere ¶ Et
si conuicti voluit esse et pacifici non
sunt occidendi quod videtur posse haberi ex
canone ita dicente ¶ Exigitatem
inscrutabilibus sunt ut coniunctione omnem (margin: omne)
dedicisti sed intentionem medium con-
gruum satisfactionis in inquire / non in-
eos homicidas arbitramur quos ad
iustos excitatos diuine zelo matris
ardentes in aliquos eorum trucidasse
contingerit tamen ne eiusdem
matris ecclesie disciplinam deserat
secundum tenorem quod diximus penitentiam
eius indictio congruente quam
dinime supplicet oculos super se
complacere valeant si forte quod
duplicitate contra eosdem fallacia plena
na contrarit fragilitate ¶ Item
credimus quod heretici sup infideli-
tate sua in foro ecclesiastico con-
dempnati iudicio sunt tradendi
ita quod secularibus dicatur iudici-
bus occidite hereticos istos / sed susti-
net ecclesia ut statim rapiuntur
a iudicibus secularibus ad supplicium nec
aliquid prestat eis protinus sicut
iudeis et sicut non prestat clericis
degradatis / non sustinet ecclesia
quod per eosdem statim aliam sustipiunt
penam nisi degradationem / quia
non iudicat deus bis in idipsum (above: dupliciter)
licet aut in aliquibus inueniatur
a canonibus quod clerici malefactores
in corrigibiles tradendi sunt
¶ Curie / non tamen intelligendum est

quod statim exponatur ad mortem
sed tradendi sunt i. dimittendi
ut si post aliquod scelus dignum mor-
te commiserint protinus ecclesia non
saluabit eos. sed sicut layci puni-
untur nec incidunt periculum in
canone late sententie si post degra-
dationem clericos in maleficio de-
prehensos occidunt ¶ Item licitum est
laycis raptoribus suis in indicto
respectu et eos ad mortem accusare
sed maleficii sunt sicut et homicide
diuino sed si faciunt zelo iustitie non
libidine vindicte clericis ut sup
dictum omnino prohibitum est ¶ De homi-
cidio licito 193.
¶ His itaque de primo genere homi-
cidii explicatis ad homicidium
licitum attendendum est non
etiam multa homicidia uoluntaria ad
inuicta sunt sicut in finibus precedentibus
prima aut videtur licitum esse
homicidium cum aliquis in tuitione
sui corporis alium occidit ¶ Item
quia licitum est vim cuique pro tui-
tione corporis sui / ¶ Sciendum est quod de
iure naturali vim vi repellere cum con-
tinenti in moderamine inculpate
tutele omnes leges et omnia iura
permittunt ¶ Prudenter aut et dili-
genter attendendum est sacerdo-
tibus quod aliud est vim vi repellere
¶ Aliud sine necessitate occidendi
euadere / aliud flagrante maleficio
resistere / aliud elapso tempore post odium
in surgere et aliud est ea sola que
ad defensionem spectant agere quod
consulte per iram et vindictam
plus mali quam necessitate est effi-
cere ¶ Ideo necessarium est sacerdotibus
ut diligenter inquirant ab eis
qui se defendendo alios occi-
disse vel lesisse quo modo vim
vi repellunt ¶ Si non per fugam

euade poterit et occiderit homi
desit Item si inimicus aggresse
rit ad eum cum fuste vel cum pugno
tm et aliis percusserit cum gladio
non fuit in culpa tutele quia
sic agere debuit ingressus ut se defen
deret ut est in culpata tutela
si percussor dederit alapam in maxil
lam et percussus arripit ferrum in
vindicta postea quia post iniuriam ac
ceptam repercutit cum aliter evadere
possit constat quod peccavit et vim
dictam insurgat et magis de in
iuria accepta inflamatur ad
nocendum exundat dicit hoc philo
sophus sit mihi dicente michi vin
dicta et ego retribuam. ¶ Si liceat
religiosis personis occidere. 198

Queritur autem si maleficio tene
atur prelatus vel clericus vel
religiosus tondisus ut ei liceat
sibi proprium corpus tueri et si aliter
euadere non possit occidere eum di
cat dominus in evangelio Si percusserit
te in una maxilla prebe ei aliam
ex quo videtur quod vir religiosus nullo
modo potest sustinere sed ut aliquilibet
occidatur maleficio sustinere quod
durum est dicere cum apostolus pro
cum tribunum suspectum miliciam
armatamque expecierit et ad cor
poris sui tuicionem habuit et
si illo conducto afflictus fuisset
suis et invasores illius tutoribus
occisi credendum est beatum pau
lum immunem fuisse ab homicidio
quia nullo modo milites secum ad
sui tutorem duxisset si in sua de
fensione eos peccare credidisset
Illud autem caute credimus ut si
quis virum religiosum invadat
ut eum occideret vel eius bona di
riperet licitum erit ei vim vi repellere

plagante maleficio cum moderamine
inculpate tutele non in. dz sustine
ne ut a latrone occidatur quam
diu se tueri posset. Quia hanc
legem et talem nullo ut predictum est
immutare potest. attendendum ita est
quod inquantum vel religiosi te
nentur permittere occidi sine omni
defensione ut si dicant regimine
animarum et questio fidei vel in ure
libertate agitetur debent se pe
titus spontanei offerre morti
nec per fugam eorum grex dei scan
dalizetur vel defensionem violent
tamquam prelati ecclesiarum non dz semper
se morti exponere dicente domino
Si vos persecuti fuerint in una ci
vitate fugite in aliam. Et ali
bi legitur christum in egyptum fugisse ne
occideretur ab herode. hiis autem
auctoritatibus videtur contrarium quod dominus in
evangelio ait bonus pastor animam
suam d. p. o. s. et fugit ad hoc
distinguendum est quod si tota ecclesia
persecutorum sustinet pro fide vel ecclesiastica
libertate conculcanda tunc prelati a
nimas suas pro ouibus suis expo
nere debent. Si vero ex absencia
pastoris periculum imminebat sub
ditis vel in fide vel re ecclesiastica
nullo modo pastor fugiat sed pro
modo suo murum se opponat. Si opponat
non nullo quiritur prelatus et sit
salus subditorum sine periculo
fugiat securus. ¶ De libertate
ecclesie et utrum liceat occidere
ad turpitudinem rapitur. 197

Quomodo autem defendenda est
libertas ecclesiastica sicut et fides
et mouendum est pro iusticia pastor
sicut et pro fide. Si autem persecuto
res tamen querant inuadere possessiones

salua fide et salua iusticia tunc non
opponant se prelati usque ad mortem
sicut legitur beatum ambrosium dixisse
ipse ad imperatorem / si rapis si
deuoras si accipis sustinebo sed
aut contra altare manum extendere
vel me sacerdotes inuenies ¶ Item
sic etiam conpurgat in prelatum quando
dum boni sunt inter eos vel spes
de eorum correctione eos non dese
rat si autem omnes fuerint in
corrigibiles relinquat eos sicut
beato benedicto legitur quod mo
nachos suos qui venenum sibi pro
pinauerunt tamquam incorrigibiles essent
penitus reliquit. patet ex predictis
quod sicut licitum est vnicuique proprium
corpus tueri ita multo magis
socio socium defendere et suo domino
et propinquos hospites et familias
et consortes ¶ Si vero istorum aliquibus
necesse mortis defensionem suam
abstraxit homicida est / et
sicut homicide iniungenda
est pena ¶ Sed non tenetur ali
quis se cum morti exponere pro
aliquo / sed quando dumtaxat locus est
et spes defensionis sed non expo
nere / ¶ Solet autem queri si vir
vel mulier ad turpitudinem ra
piatur et aliter euadere non possit
vtrum liceat ei occidere cum aliter tur
pitudinem suam non possit vitare
quod videtur quia si licet pro defen
sione corporis occidere multo for
tius pro defensione anime ¶ Sed dicatur
quod turpitudo potius est sustinen
da quam proximus occidatur / quia
violencia illata nullum est peccatum
sicut hemo quando debita agne
tha ad quam cum prefectus filius
ingrederetur ut ei illuderet in
prostibulo suffocatus est et
expirauit ¶ Item si ille de inter

expirauit vel a turpitudine libera
retur virgo / videtur similiter quod ab
ipsa mulier in tali casu licite pos
set ille violator occidi / quamuis enim vir
go vita corrumpitur non perdat
carnis tamen integritatem amittit
(et ideo ei quasi tunc corporis tuei licet quantum
potest vim vi repellendo ¶ De homi
cidio casuali .196.

De casuali homicidio superius
satis tractauimus sed pau
ca hic repetemus ut quedam
alia super addamus / Duo igitur
circa hoc attendenda sunt sacerdoti
utrum ille qui casu occidit dederat
operam operi licito ut si quis
volens edificare domum succidat
arborem diligenter obseruans
ne sit aliquis sub ruina et al
ta voce clamat ut si quis ibi
quis est fugiat nec pereat si aliquis
ibi occultatus stulte fugere nolen
tem arbor obruat ¶ Si autem alterum
istorum vel utrumque defuit homicida
est ergo si quis dum terra suam
ducat quadrigam et aliqua rota
per eum quis occidatur negli
gentiam / licet operi licito dedit
operam tamen quia omnem quam po
tuit non habuit diligentiam ho
micida est et debet ei iniungi penitentia
sicut homicide dolus ut aut sicut
ait canon / ¶ Si homicidium est
hominem occidere sine peccato / quando
et miles hostem et iudex et minister
cum nocentem et cum fortuna vite
atque imprudenti telum amarum
fugit non magis videtur peccatorum
hominem occidit ¶ Sed nec homicide
solent isti appellari dum tamen in
telligendum est ita quod ille cum
telum declinans contra vicio fugit et
ita quempiam occidit ea condicione

non peccavit. Si in opere licito illo tali
operis est et si diligentiam adhibuerunt
sicut necesse est et dampnum alterius timuerunt
et clamaverunt ei fugere. Alius casus
sic dicitur sepe contingit quod quis
operi licito insistens arborem ab-
scidit ut aliquis sub illa veniens
non sit eum periculo contingit si non ille
quod forte operi licito incumbit iste
insperatus occurrit sub arbore
et oppressus est in ipsa arbore. Non
tenentur homicidio. Iterum autem
illi qui tali casu occidunt ad sa-
cros promoveri possunt ordines
et promoti in gradu suo si sunt etiam perma-
nere dubitatur. Ymmo simpliciter sicut
dicunt canones. Clerico iaciente
lapidem dicitur puer interemptus. Nos
eo pro amore dei abire ordines pro-
mane permittimus ut semper in prima
et timore permaneat. Item hii qui ar-
borem incidere videntur. Si contin-
git quod casu arbore occidit homi-
nem inculpabiles sunt atque innoxii si
non voluntate nec desiderio homicidium
perpetratum est. Si non aliqua eorum
culpa vel negligentia inciderunt.
Homines contritus consistitur adversis
se abstinendi sunt a gradu. Et in sa-
cros ordines illatenus suscipiendi.
Item qui ob pedonis? nutriti hominem
occidit tam officio quam communione
divina corporis duobus annis privetur
ita ut duobus annis vigiliis et ie-
iuniis orationibus et vigiliis quas
dominus dedit expietur et ita demum
officio et communioni reddatur ea tamen
ratione ne ultius ad officia potio-
ra promoveatur. De illo qui
seipsum occidit. 19 a.

De eo qui homicida est sui
ipsius vel qui seipsum abscidit
membra dicit xvi. canon placuit

ut hii qui sibi ipsis voluntariam per sus-
pendium vel aliquo modo inferunt
mortem nulla prorsus pro eis in ora-
tione commemoratio fiat aut cum psal-
mis ad sepulturam eorum cadavera
deducantur. Hoc autem gravissimum est pec-
catum quia qui seipsum occidit
impenitens moritur. Preterea
nullus magis est familiaris homini
quam ipse sibi ipsi. Sed qui seipsum non
lesit sibi non nocuit. Et eo seip-
sum occidit et sibi ipsi iniuriam facit.
Unde tamen si quis vulnus letale sibi
ipsi inferat et antequam moriatur peni-
teat et non negabitur sibi christiana
sepultura neque suffragium orationum
neque viaticum domini. Aut Herma-
dio explexat error quod enim dixe-
runt quod licet alicui seipsum occide-
re vel martir fiet. Alii dixerunt ut
si quis positus esset in martirio
et timeret propter immanitatem tor-
mentorum fidem negare christianam
licite posset seipsum occidere ne
Christum negaret. Dixerunt autem alii
quod si aliqua ad turpitudinem in-
ducatur antequam periculum pudicitie
patiatur licet ei seipsam occi-
dere. Sed sicut videtur Augustinus ita
dicit: non est nostrum mortem ar-
ripere sed illatam ab aliis nobis ex-
pectare libenter. Unde et in persecutionibus
non licet christiana mori pure absque eo
ubi castitas periclitatur sed pro
Christi colla submittere. Sed dicunt
aliqui. Bernardus exponit ut sit sensus
non licet aliquis christiana moriturus
in morti se exponere absque eo ubi
castitas fide christiana periclitatur
id est ubi castitas fide christiana sit
in periculo vel potest intelligi tota
littera negative ut non credatur sit
per eundem tunc periclitatur castitas

at si diceret non licet hoc facere absque
illo .i. nisi hoc vel aliud quod [illegible]
simplex error sit dampnabilis patet
ex libris beati Gregorii ita dicentis
nemo desiderio melioris vite
que post mortem speratur seipsum oc-
cidat quia vero se mortis in-
melior post mortem vitam non sus-
cipit sed eternus inmiscet interitus
nec eum veneratur aut nimis quod
sibi tollere ligaverunt Sampson autem
non aliter computatur quod secum hos-
tibus oppressit nisi quia spiritus sanctus
hoc eum latenter iusserat quo
per illum miracula faciebat. Quomodo
quis seipsum mutilare et de castra-
tione 198

Patet ex predictis quod nemo de-
bet sibi ipsi inferre temptationes
[illegible] vel alia
membra amputare quia nullum ea-
rum decus [illegible] in honore et
gratia deo temptata non decerit ex
qua temptationibus resistat nisi
cum homo appellat [illegible]
obicitur de Origene qui [illegible]
ut mulierum confessiones secure
audiret et debito merito qui
ne ad pontificatum eligeretur sibi
pollicem amputavit [illegible] est quod
[illegible] ad [illegible] non sunt
[illegible] Et [illegible] colligendum
est quod [illegible] sustinere vel
aliis imponere [illegible] mortem
passit formidare [illegible]
nimia vel nimia pedum vel capitis
aut totius corporis nuditate aut
nimia ciborum aut vestimentorum
austeritate vel nimia vigiliarum
[illegible] vel [illegible] nimius vel
[illegible] debitum corporis [illegible]
[illegible] homicida est
[illegible] est [illegible] et non

comedendi quia vera debentur iumento
carnis virga et virga omnibus et
pabulum virga ad castigationem omnibus
ad operationem pabulum ad sustenta-
tionem videat igitur sacerdos quod pena quam
imposuit penitenti medicinalis sit
non letalis et sequens [illegible] ex-
terminare voluit prohibeat multi
enim credunt quod abstinenciam deo pla-
cere et non cessant carnes suas demo-
nibus immolare. Audivimus enim quosdam
monachum qui tantam abstinentiam [illegible]
sibi ipsi quod [illegible]
[illegible] imposuit [illegible]
[illegible] noctibus vigiliis labore
et frigore seipsum fere usque ad mortem
contrivit. Hic autem [illegible] ab
[illegible] quasi quedam
[illegible]
[illegible] quod qui [illegible]
[illegible] tollere crucem suam [illegible]
[illegible] seipsum in maceratione corporis
[illegible]. Cum enim dicat apostolus
mortificate corpora vestra super terram
[illegible] ita extenuate ut potius morti
quam vite sint proxima. Cuius ab-
bati [illegible] nollet suam [illegible]
[illegible] sustinuit. Abbas autem [illegible]
[illegible]
[illegible] quod nullo modo
[illegible] tibi
[illegible] tibi
[illegible] abbati
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] scriptura
[illegible] Ne
pena preceptoris [illegible] 199

Restat igitur secundum genus sin-
gulos homicidarum unde
que penitencia iniungenda est. Sunt
autem parricidia quedam, uxoricidia
quedam, homicidia simplicia. Par-
ricidium est non solum patris vel matris
interfectio, sed etiam fratris et soro-
ris, filii et filie et aliorum parentum
et affinium, et secundum hoc dicitur
parricidium quasi parenticidium. Omnium
autem penitencia expandis pendi
ut secundum habitacione personarum locorum
et temporum et maxime aut casualiter
aut ex sponte vel casu perpetrata
sint. Penitencia parricidarum talis est.
Primum autem ut parricide
per unius anni circulum ad fores
ecclesie orantes dei clementiam
perseverent. Completo autem
anni circulo introducantur in
ecclesiam, introducantur ecclesiam et
stent inter audientes usque
dum unius anni spacium finiatur.
Sic itaque peractis si per hunc fructus
vel per spiritum corporis et sangui-
nis domini participes fiant ut non
obdurentur desperatione. Carne
non vescatur omnibus diebus vite
sue. Ieiunet autem usque ad nonam
cottidie exceptis festivis die-
bus. Abstineat se a vino, me-
done atque mellita cervisia tribus
diebus per ebdomadam. Arma por-
tare non audeat nisi contra pa-
ganos, et ubicumque ire voluit
nullo vehiculo deducatur, sed pedi-
bus propriis pergat. Ab uxore si
habuit non separetur. Tempus autem
penitencie in episcopi potissimum arbitrio
ut secundum qualitatem illorum aut ex-
tendere aut minorare valeat.
Penitencia uxoricidarum hec est. Latore

patrum uxoricidam esse cognoscimus
in principio si sub prima penitencia per-
maneat ita ut per annum unum etiam
non ingrediatur sed ad fores ba-
silice stans orans deprecans
dominum perseveret ut atanto crimine
propicio. Completo autem unius anni
spacio introeundi etiam licenciam
habeat, tamen inter audientes stet et
non communicet. Completo autem
trium annorum circulo gratia ei commu-
nionis concedatur. Ieiunet autem
omnibus carne non vescatur nec
vinum bibere presumat exceptis
diebus festivis atque dominicis
et a pascha usque ad pentecosten, et
quocumque ire voluit nullo vehi-
culo deducatur sed pedibus proficiscatur.
Arma non ferat nisi contra pa-
ganos. Ieiunet autem tribus die-
bus per ebdomadam usque ad ves-
peram. Alteram uxorem atque legitimam
non separantur ne in fornicationis
voragine corruat. Si autem
sub annorum cursu vite illius finis
appropinquaverit corporis et sanguinis
domini particeps fiat. Fratricidam autem
ut statim super efficiatur tamen si
illius conversacionem et fontes lacrimarum
de oculis inde profluendo atque omnibus
et optimis operacionibus pullulare
quanta erga eum sollicitudo per-
vigil appareat et omnibus modis
demonstretur de eo qui occidit
filium suum diligentia nec non
fecit sicut parricidio morte si
filii sui non sponte commissa auctoritate
apostolorum petri et pauli et canonibus
penitenciam septenam nos imposuimus
se in eadem penitencia pacta tot
quinquagenantes ut anno usque ad
festum sancti martini duobus diebus
in ebdomada ieiunet sed iiii feria

et vi in pane et aqua a festo sancti mar-
tini usque ad natale completum a
[illegible] ieiunet exceptis dominicis et
v feria in quibus post vesperas ab oc-
tava epiphanie usque ad xlm duo-
bus diebus ieiunet in ebdomada
in pane et aqua scilicet quarta et vi
feria exceptis festis principalibus
in quibus elemosina redimet
in quadragesimali autem tempore con-
tinuum est ei agendum ieiunium in
pane et aqua exceptis diebus
dominicis. In v. ei tunc vinum bibere
et xl cibo concedimus uti post
annum anno completo in toto anno
duobus diebus unaquaque septimana
i. ebdomada ieiunet in pane
et aqua et vino. quarto anno usque
ad expletum tempus penitentie huius ie-
iunium agendum est et arma ab-
iciat semper per unum annum etiam
dei denegamus post ingressum ecclesie
fratribus aliis agmine separamus
nisi mortis fuerit timore preventus
Si quis autem episcopus vel religiosus
presbiter ea preceptis aliquid sibi
remedii relaxare voluerit hoc ex
auctoritate [illegible] concedimus. penitentia
paricide talis est per annum unum
penitentia huius maceretur ut scilicet a
pentecoste usque ad festum sancti michaelis
in una septimana bis ieiunet in
pane et aqua, deinde usque ad
xlm tribus diebus i. tribus diebus
ieiunet in pane et aqua et a
carne et a sanguine deinde usque ad
tres annos expletos mane-
at abstinens nisi periculum immi-
neat xlm totam preter dies domini-
cos in pane et aqua ieiunet
arma nulla ferat in vita sua
coniugio usque ad [illegible] vii an-
norum penitentie non utatur in
feria qua occidit ieiunet. Hec
omnia [illegible] in virginis [illegible] si in
fornicatione [illegible] tamen omnia in-
me [illegible] posse prudentia nostra

presensit licentiam habeat nubendi
prout voluit ¶ De penitentia spiritualis
paricide. [illegible]

Est autem notandum quod est penitentia paricida
est qui presbiterum occidit
spiritualis sicut qui parentem carna-
lem. Cuius penitentia talis est. Si quis
clericum vel aliquem ex civitatis viris
occidit per singulos ordines pun-
te de quia omnes qui incessant
presbiterum penitere debet sicut suscepte
[illegible] sponte commisit et mag-
de esse sine penitentia carnes non
manducet nec vinum bibet cunctis
diebus vite sue ieiunet cottidie
usque ad vesperas exceptis festis
atque dominicis diebus arma non
ferat equum non ascendat ecclesiam
per quinquennium non ingrediatur sed
ad fores eius stet post quinque
annos ecclesiam intret non commu-
nicet sed in angulis ecclesie stet et
sedeat. Cum non fuerint duodecim
anni circuli finitis communicandi ei
licentia reddatur et equitandi
servatur in ipso maneat in
reliquis observationibus tres
dies per ebdomadam ut perfectius
purificari mereatur ieiunet
presbiteri autem addita est talis
pena eorum scilicet qui occidunt episcopum
suum [illegible] quod civitas illa numquam habeat
episcopum in illo loco sed transferatur
sedes in remotiorem locum ut
[illegible] episcopi [illegible] gaudere non
possit [illegible] destructores
unos dicentes quod eadem pena
parochianorum est qui sacerdotem
suum occidunt nunquam in illo loco
sacerdos debet esse [illegible]
de parochia alia adiungi alie
parochie [illegible] est in
quibusdam [illegible] quod si pro
[illegible] occidit rectorem
eius ecclesie. Ecclesie amittit ius
[illegible] et [illegible]

que voluntarie donum heredes etiam recon
ciliari possint ¶ De pena uxoricida-
rum 201

Uxoricidarum talis est pena ut
confectores coniugum suarum sine
iudicio cum non addis adulterium
vel aliquid huiusmodi quod aliud ha
bendi sunt quam homicide atque
hoc ad penam redigendi sunt quibus
perpetuo coniugium denegatur excep
tis adolescentibus de quibus est
beati leonis pape xxv regula de re
talium vero indulgentia abstinen
da est ¶ Notandum est quod in principio
premissi capituli ut nichilominus puni
te adulterium mariti tam vel alte
rius huiusmodi crimen uxores in
as interfici quod non est verum ¶ Item
de eodem stephanus quintus astulfo
occidisti uxorem tuam sine ca
sa mortis et tunc post mortem eius ad
dis iniquitate super iniquitatem cre
dens vis super eam mortis causam
post mortem per unum hominem hor
ridam et ipsum testem cum nec coram
nec divina nec humana lex unius
testimonio etiam idoneo quempiam
condempnet vel affligat quanto
magis per istum flagitiosum et sordi
dum nec ante illa una debuit
dampnari, nec ante post mortem
eius accusari presens causa fornica
tionis erat subtiliter investiganda
et tunc illa esset convicta secundum
legis tramitem debuit corpo
rationis vindictam nam verum quod
absit fuisset sicut adulterium menti
tus post vii annos peractos eam
dimittere quam approbatam eam poteras
si voluisses credere tu eam nullo
modo debuisti ¶ Ideo pateat tibi
consilium nostrum congredere monasterium
absentia cuncta simpliciter cito quod
tibi fuerint imperata hoc melius
et levius bene exequeris sicias ¶ Si autem
publicam penam in domo tua per
manes vel displicet in mundo vis agere quod
per peius et durius et gravius esse
non dubites ita ut agere debeas
certam omnibus diebus quibus vivere
debes vinum et siceram non bibas
carnes nullo tempore comedas preter
quam in pascha et in die natalis domini
in pane et aqua et sale penam
age in vigiliis ieiuniis omni tempore
persevera armis nunquam utaris nec
in loco quolibet litigare presumas
uxorem nunquam ducas concubinam nunquam
habere vel adulteria committere audeas
in balneo non laveris convivio
letantium nunquam te coniungas in
ecclesia segregatus ab aliis stans
post hostium te humiliter supponere
ingredientium et egredientium ora
tionibus te simpliciter commenda commu
nem corporis et sanguinis domini cunctis
diebus vite tue indignum te esti
ma in ultima autem die exitus
tue vite si meruerit pro viatico
sibi sit quod tibi denegatur tunc modo ut
in mortis accipias tibi concedi
mus ¶ Sunt etiam alia multa que
tibi duriora et satis acriora erunt
minus magnum pondus peccati omni
feliciter addita tenda ¶ Et si tamen omnia
que tibi misericorditer superius data sunt
perfecto corde domino auxiliante fe
ceris et custodieris confidimus
de immensa dei clementia remis
sionem te tuorum scelerum percep
turum ¶ Si autem sancte mentis tecum tam
salubrem despexeris admonitionem
sanguis tuus super caput sit
nos autem aliquis consortio tuorum
per aliorum filiorum dei salutem ipso
opitulante omni sollicitudine
inimicum dissuadere ¶ De pena mulierum
que viros suos interficiunt 202

In premissa pena notandum est
quod cum de interfectione uxoris nunquam
ducat uxorem secundum rigorem
canonis datum est adolescentibus

aut post a xx annorum penitentia con
ceditur quingenta dierum indulgentia Item
decretum si maritus mulierem causa
fornicationis veneno occidit
aut quacumque arte perimere facit
quod dominum et seniorem suum oc
cidit seculum relinquat et in mo
nasterio peniteat. Certe alia vero
vel quam mulieris penitentia pro pari
peccato Item quod de muliere dicitur per
tinet tam ad virum quam ad mulie
rem quod autem viro alterius huius
modi penitentia pertinet tam ad virum
quam ad mulierem unum enim utrius
que debet esse iudicium. Hoc autem
notandum quod gravius puniuntur occi
dentes quam precidunt vel qui non
occidunt quamvis sit peccatum precci
dio. Item quia proniores sunt
viri ad occidendum uxores suas
quam filii ad occidendum patres
Si in modica huius qui uxores
suas occident augetur penitentia
talium uxores suas occident de
facili cum penitenciam abscindi sit
necesse delinitatem suam ad effec
tum perducant eius aut corporis
to canone videatur esse licitum
viro uxores suas deprehensas
in adulterio occidere / tamen adulterium in
causa dei nunquam est morte puni
endum sed sola penitentia purgandum
sicut ex canone sequenti apparet
huius viris quicumque propriam uxorem
absque lege vel sine causa inter
fecerit et aliam duxerit armis
depositis publice agat penitentiam
et si contumax fuerit et episcopo suo
obediens exstiterit anathema
tizetur usque satisfaciat / eadem lex
est qui seniorem suum interfecit
Rigor autem canonis precedentis
per sequentem emendatur huius viris
Item si vir a se statuas addo suo
inter si cuius uxor adulterium commise

rit vel uxor mariti illius liceat secundum
mundanas leges eam interficere Item deci
tum quemadmodum legibus impe
ratorum gladium non habet super peccata
lex et non occidit sed vivificat

De simplici homicidio

203

Simplex homicidium sic ino
ponitur in canonibus si quis
sponte per cupiditatem homicidium
fecerit tamen agat penitentiam in primis
annis licentiam non habeat introeundi
ecclesiam istos proximos xl. dies nu
dis pedibus incedat nullo vehi
culo utatur in laneis vestibus
sit absque femoralibus arma non
ferat et non sumat in huius xl.
diebus nisi tantum panem et sal. et
puram aquam bibat et nullam
communionem cum ceteris habeat Christianis
neque cum aliquo penitente aut
in cibo aut in potu usque xl. dies
ad impleantur extero quem fe
cit nullus alius maducet de
spectata tamen persone qualitate vel
infirmitate de pomis vel de olei
bus seu leguminibus qui vel visum
fuit aliquid pro omnia indulgeat
et ei omnino ex canonica auctorita
te dicatur quod in huius diebus cum
nullo misceatur nec ad propriam uxo
rem accedat nec cum aliquo
homine dormiat nisi contra
sit ante ecclesie fores defleat peccata
sua et non de loco ad locum pergat
sed in uno loco huius xl. diebus
sit et si forte habeat consideratio
nes vite sue mortem deferat
penitentiam eius donec ab episcopo ei pax
concedatur et si
ab invitis concedatur et si
infirmitate detentus fuerit ita
ut non possit digne peniten
tiam deferat penitentiam donec sanitati
restituatur Si autem longa
infirmitudine detentus fuerit

ad sinaz epi ptinebit quo rem z
instum tractae debeat Complet
xl^ur diebus aqua lotus z calcia
meta accipiat z capillu madat
In ano primo post xl. dies totu
i illo ano a vino medone mel
lita ceruisia a carne z caseo et
pinguibus piscibus abstineat nisi
festiuis diebus qui in illo epa
tu a cuncto pplo celebrant nisi
forte i magno itinere vel in regio
curatu vel infirmitate detentus
sit tunc liceat ei vno denario
vel precio vnius denarii aut tres
pauperes pascendo tercias et qui
tas ferias z sabbatu redimere du
taxat vna re. Diebus vtatur
scz vino vel medone vel ceruisia
post quam domum venit vel sa
nitati restitutus fuit illam liceat
redimendi licenciam Completo
anni circulo i ecclesiam introducatur
z pax ei osculum concedatur In
2° z 3° ano similiter ieiunet
nisi quod tercias ferias z quintas et
sabbatu prelatoris liceat redimendi
p taxato precio vbicumque est Octa
ant oia observet diligenter scd
i primo ano p singulos iii^or annos
qui remanent tres quadrage
simas z legitimas ferias dze
iunae z his iii^or anis accipi
at quodcumque volunt tercia feria z quin
ta z sabbato secundam aut feriam
semper observabit i pane z aqua
his explet septimam generaliter recipi
et ea ratione nec sit sine pnia
quam diu vivat sed i omni vita
sua omnes sextas ferias peni
teat Et ut redimere volunt p ta
re liceat precio modo redimendi z
hec sunt quam non sunt canonum
censuram canones sic prepunit
si quis per industriam vel cupidi
tatem homicidium fecerit secularis relinquat

monasterium ingrediatur z ibi iugiter deo
seruiat sicut vii anni pnes penitencie
sint distincti sic etiam distinguatur
vbi pnes penitencia distincti veniunt
sed simpliciter de penitencia dicitur xl. dies
i pane z aqua peniteat z vii
sequentes annos non autem i pane
z aqua sicut primos xl. dies
sed sicut hic vel alibi aliter z
i aliqua scriptura autentica
corpore distinctio facta reperitur

~~De reparatione rigoris moderanda~~
~~nouis 20 r~~

Nota aut ea consideranda
sunt primo quod rigor huius
pnie tractandus est quia
non possunt corpora humana his diebus
tum rigorem sustinere cum secundum fa
cultates z secundum etatem z secundum qualita
tem penitentis sub tempore dicendum est
vel commutandum / Secundo vero con
siderandum est quod iste vltimus canon
est quasi fundamentum omnis pnie de
p homicidio tanta pnia iniuncta
da est patet quia de parricidio z vxo
ricidio z in aliis homicidiis in
quibus circumstancie aggrauant peccatum
de maior iniungi pnia z pnia
de canonibus non de abmitti
huius canonis quod accionalis homicidis
sed quod quod augmentum eius pnie
iniungitur quod intelligatur Tercio aut con
siderandum est quod sicut aurem dis
cretis accipimus relationes pnie
que hic penitentibus indulgentur
per dies solempnes z sanctorum vene
rancias alias plurimas in magis
de sunt qui solempnitates sanctorum
venerari consueuerunt festiuitatem
celebrare z in illa festiuitate
tunc permittendum est ei quod re
iunia sua redimat z pnie sue
relaxacionem liceat indignum enim
esset z iniustum quod illa die sen
tiret penitenciam nisi inde exhibuit

q

ſuentiaz ptea ſi aliqͥ enorme
flagiciu͂ ı magna ſolempnita
te ꝑtra no͂ pepit qui ꝯmiſit
no͂ dꝫ ei in dulgeri ut illa die
pͥme ſue relaxacioꝫ habeat ſz ſſ
cu͂ aclinis pͥme ſtudeat ad
hꝛe coqꝫ no͂ incitu͂t Item di
cu͂ pollue͂ turpiter peccando hunc
eciaꝫ videmus diſtrictos ſacerdo
tes conſiderare in prima in m
genda ut illa die qua eciaꝫ co
eſſet penitens ſentiret diſ
pendiu͂ ꝯpendiu͂ timunt ꝯmit
te flagiciu͂ Est ptea notandu͂
qꝫ dicit canon hi⁹ vis ſi maior
aut quatuor hoies ſeu eciaꝫ plu
res ꝯtra vnu͂ hoiem rixati
fuerint ⁊ ab eis mortuus fue
rit quicumqꝫ eoꝝ ei plagam
ꝯpoſuint ſcd͂m ſtatuta cano
nu͂ ut homicida iudicetur ſi ali
qui aūt qui eu͂ inpugnabat
volentes eu͂ ut ſiue ſimiliter
peniteant qui no͂ ut e͂c ei in
pugnabat ut auxilio uel ꝯ
ſilio cooperantes fuerint ſz
tamen affuerunt extra noxā ſt
ꝯt tamen lex humana qꝫ ſi appar
nuꝯ wlnꝰ inflixerit ille ſolꝫ
ut homicida puniatur Est aūt
addendu͂ in fine huiꝯ cano
nis qꝫ ſi iſti qui preſentes fue
rant potuerant liberare illu͂
⁊ no͂ liberarunt in nocentem
rei ſunt homicidij ſicut pꝫ ex
vˢ canonis ita dicentis Qui
poſſit obuiare ⁊ perturbare qꝫ
impios ⁊ no͂ facit nichil aliud
quaꝫ fauorem impietati eoꝝ
ut careat ſcrupulo ſocietatis
occulte qui manifeſto facinori
deſinit ſiuit obuiare De hiis
qui ꝑ partu͂ ut ſciunt ꝛoꝛ
Est itē notandu͂ aliud ge
nꝰ homicidij turpiſſimum quo

mulieres ꝑ partu͂ occidunt ⁊ ſit quatuor
modis ſicut cu͂ veneno ſterilitati
priuatur uel poſt conceptu͂ ꝑ vio
lenciaꝫ excutitur uel cu͂ partus ab ipſis
mammis ſeparatur uel cu͂ proiectꝰ
exponitur uel cu͂ per negligenciaꝫ
in lecto uel in loco matris dormi
ens ſuffocatur priuare aūt
veneficia ſterilitate uel ꝑ potaciones
uel ꝑ incantaciones grande eſt
peccatu͂ quia ſit ymago dei ſua
in pedit qꝫ quedaꝫ mulieres
faciunt ut libere vtantur voluptate
ſue libidinis ⁊ no͂ detegantur
ꝑ partu͂ ſcriptem alie eciaꝫ id
faciunt ut dolorem euadent
parturiendi qꝫ grauius eſt peccatu͂
quaꝫ primu͂ cu͂ aut partus ꝑ po
cionem uel alio mō excutitur diſtin
guendū eſt utru͂ ſz puerperiu͂ in
forma fuit an formatu͂ quia
primu͂ minus eſt peccatu͂ ſ'o cu͂ n. for
matu͂ eſt puerperiu͂ infuſa eſt
aīa ⁊ tunc plenu͂ eſt homicidiu͂
⁊ valde duplex quia occiditur ꝯ
corpe ⁊ aīa ⁊ valde crudelis e
mulier que vitaꝫ eternaꝫ filio ſuo
ꝯ videt nec ſuſtinet ut naſcatur
ad baptiſmum hic etiam ſcriptu͂ eſt
ꝯlege moyſi Si quis percuſſerit
mulierem ꝯcepte habentem puer
periu͂ ⁊ illa aborſum fecit ſi
formatu͂ fuit puerperiu͂ det aīaꝫ
ꝑ aīa uel alter pena Ex hiis pꝫ
qꝫ multo grauius eſt excutere for
matu͂ quaꝫ ꝯformale puerperiu͂
Debent eciā ſacerdotes mulieres mo
nere pregnantes ne poſt conceptu͂
laborioſis inſiſtant opi Sicut
n. pluries qꝫ facili labore fe
tus excutitur poſt natiuitatem
ꝯceptionis Cum licet ꝯqueratur
mulier ꝑ partu͂ volentem excutere

quod ex plicis fecit saltum a scampno
in terram et in illo saltu fetus
recidit ad terram qua dissolutus
pellicula eius patet quod mulieres
super se non destructe vel per labo-
rem minimum vel aliquid tantum re-
ceptionis fetum sepe eiciunt. De
mulieribus que prolem non lacta-
verint. capitulum 20 b

Quod autem ad horridum pertine-
at prolem aliis quam maternis fo-
veri patet ex sanctorum scripturis di-
centium quod melius lac est ita
aptum pueris nutriendis sicut
lac matris. Cum enim alieno mater
lacte sepe tamen contrario nu-
trimento premitur, quia forte
complexio nutricis contraria est com-
plexioni prolis et ita parvulus ex
lacte sibi contrario quandam
corruptionem sibi contrahit, quod patet
ex eo quia gentiles lacte ferarum
filios suos nutriri fecerunt
ut exinde feritatem contraherent.
Crudelior autem est omni fera
mulier que fetum quem genuit nu-
trire contempnit. Parvum enim dudum
sanguine menstruo et tunc nutrire
negligit lacte divinitus dato. Ideo
enim deus mamas mulieri dedit
et lac in eis nasci precepit ut
prolem suam inde educarent.
Sicut non multe mulieres opus
dei irritare nituntur et lac quod
creavit deus ad usum extinguit ut
ad nichilum ducere. Aut in tercia
deserit tres mulieres a sacerdo-
tibus et confessoribus est eis iniungenda
pena que secundum usum nature par-
vulos suos dedignantur alere. Si
autem delicata est mulier et dicat
se non posse tantum laborem sus-
tinere, nonne adeo delicata eu

tantum sustinuit et parturiendo susti-
nuit. Si non cum labore non possit
lavet saltem et mutat parvu-
lum suum quod si ne videatur nam
parentes si nimis digneatur ad pro-
lem attendere. Diligenter autem sacer-
dotes parentibus iniungant ne par-
vulos secum in lecto collocant quia
si per modicam horam os parvuli
aliquo velato fuit extinguitur
de facili. Est autem consuetudo
quod omnes qui parvulos suos extinxe-
runt vel per negligenciam oppresserunt
de capite ieiunii ad confessionem
episcopi veniunt. Tunc non sit eis in-
iungenda pena solempnis si
occultum est peccatum. Sed diligenter
debent investigare sacerdotes
si culpa fuit vel pura negligencia
et secundum hoc penam augmentare vel mi-
tigare. Debiti enim debent esse
parentes circa parvulos suos custo-
diendos, quia post baptismum sus-
ceperunt eos usque ad septennium
completum sibi commendatos
cum si de custodia eorum nichil curet
deo reddere et cetera debent. De
veneficiis et sortilegiis capitulum 20 a

Quia mentionem fecimus de
veneficiis non est incongruum
aliquid de sortilegiis sive sorti-
legis interserere. Sors autem ut
Augustinus ait non est aliud quam res
in humana dubietate divinam in-
dicans voluntatem. Ad hoc autem
quod sors sit licita iiii or exiguntur
scilicet ut expediat sortiri aut querere
et ut humano modo investigari
non possit et ut sit licitum hoc
de celestibus querere et ut causa
nulli sit dampnosa. Aut quando
ei in aquis queritur de furto

vel adulterio vel alio flagitio quid
ei venturum sit et utrum sit licitum
non expedit. hic scire etiam in talibus
non sunt sortes mittende. ¶ Item
quamvis dum humana sit vestigatione
quid sit faciendum non sunt
sortes mittende quia hoc esset
deum temptare, non enim debet homo quando
dum habeat quod rationabiliter faciat dei
expectare miracula. ¶ Attendendum
etiam est quando mittuntur sortes
ad investigandum [illegible] et in re et
in omnibus iure quod non sunt adhibenda
sacramenta ecclesie nec etiam res
sacre ut eukaristia vel psalterium vel
aliquod sacrum quod ad usum licitum
est institutum etiam non enim debemus
uti sacramentis ecclesie vel rebus deo
consecratis nisi ad illud solum ad quod
instituta sunt. Similiter exorcismos
faciendos non debemus uti nisi psal
mis et orationibus etiam et propriis
oratione divina. ¶ Sed quibus enim non
[illegible] utuntur exorcismis vel car
minationibus vel etiam sacris scrip
ture verbis ad aliud quam ad hoc
ad quod instituta sunt sacrilegium
faciunt. ¶ Item quamvis talia predicta vite
perseverint. ¶ Sed aliter sit de sepulcro
sed autem quare sortilegium est
ut si esset aliquo furto ledatur
non licet per sortes querere actorem
furti quia si deprehenderetur
mortem non evadet. hic autem de
sortibus loquitur sicut licite erant
temporibus apostolorum et sicut quidam
liber apocryphus testatur qui
de sortibus apostolorum legitur constat.
constat enim quod sortes aliquando
erant licite quia mathias
apostolus sorte est electus et in veteri
testamento achior sorte deprehen
sus interiit. ¶ Ionathas etiam sor
te convictus fuit mel contra constitu
tionem patris comedisse. ¶ Ionas

etiam sorte deprehensus missus fuit
in mare. ¶ Sed hoc tempore sortes prohibi
te sunt triplici de causa. scilicet ne sub
hac divinationis specie ad incorrigendum
redeat cultus ydolatrie. ¶ Cum
enim ydola colebantur proprie sor
tes venerabantur quia per quasdam
sortes predicere futura videbantur.
¶ Secunda causa est quia in sortibus iam
dudum fraudes multe fiebant quia
facilius erant fraudes sortibus
immiste quam divina ordinibus
voluntate impetrare. ¶ Tertia causa
est quia non congreditur deus
hodie in virtutibus novis non enim sumus
tante sanctitatis quod in sortibus
nobis deus voluntatem suam aperiat
cum non debemus per sortes ab eo mira
cula expectare. deus enim temptatur
quotiens ab eo miraculum expec
tatur et expectando sue voluntatis per
mittitur. nec est mirandum si tempore
apostolorum fuit licitum nunc autem illi
citum quia etiam in conspirationibus libri
in vi sententia aliquid fuit [illegible]
quod per constitutionem ecclesie duplicibus. quod autem
vetita dei hodie non sit utendum
sortibus patet ex canonibus qui tales
sunt non statim debemus sub christiano no
mine sortibus credere vel illud de
actibus apostolorum sumit testimonio
copulare ubi sorte mathias in
apostolatum electus est. ¶ Inde hieronymus qui
de paganis circa sortes loquitur
et si obstandum est ut illud potius
nos faciat quam ad demonia
consulenda concurrat. sum [illegible] ista dis
pliceret consuetudo ad negotia
secularia et ad vite humane vanitatem
Item divina oracula contempte. ¶ Item
non exemplo mathie quod ionas de
prehensus fuit sorte ut in deuteronomio
[illegible] credendum cum privi
legia singulorum communem omnino
legem facere non possunt. ¶ Si qui

an aliqua [illegible]

an aqua mittere complexionis deo putant
sortibus apostolorum comparatos esse consulendum
videant ipsos apostolos collectos fratrum
cetu et precibus ad deum fusis hoc
elegisse ~~Quot sunt veneficiorum
genera 208~~

Que autem et quot sunt veneficiorum
sive superstitionum genera que
lege divina sunt damnata declarant Augustinus
Genus divinationis a
persis dicitur venisse Varro autem dicit
esse divinationum genera scilicet terram aquam
aerem et ignem Hinc geomantia ydro
mantia aeromantia pyromantia dicta Divini
dicti sunt quasi deo pleni divinitate enim plenos
se esse simulant et quadam
astutia et fraudulentia futura ho
minibus coniectant Duo autem sunt
divinationis genera ars et furor Incan
tatores dicti sunt qui circa ydolorum
aras preces nefarias emittunt
et sacrificia funesta offerunt hiis
que celebracionibus demonum responsa
accipiunt Aruspices vocantur quasi
horarum inspectores dies enim et ho
ras in negotiis et operibus agendis
custodiunt et quid per singula tempora
debeat homo servare docent Intendunt
etiam exta pecudum inspici
unt et ex eis futura predicunt Au
gures sunt qui volatus avium et
voces intendunt aliaque signa
rerum observationes et improvisas homi
nibus occurrentes ferunt Ipsi sunt et
auspices nam et auspicia sunt que
iter facientes observant dicta auspi
cia sunt et auguria quasi avigeria
que aves gerunt Sunt autem duo
auspiciorum auspiciorum genera unum
ad oculos aliud ad aures pertinens
Ad oculos volatus avium ad aures
vox avium Phitonisse a phitonisse
a phiton apolline sunt dicte quia
hic auctor fuit divinandi Astro
logi dicti eo quod in astris auguriantur
Genetliaci dicti sunt propter natalium
dierum considerationes Genesis enim
hominum per xii signa celi signa descri
bunt siderumque cursu nascentium
mores et actus et eventus hominum
predicare conantur id est quis quali
signo fuerit natus aut quem effectum
habeat vite qui nascitur interpretantur
Hii sunt qui vulgo mathematici
vocantur cuius superstitionis genus
constellationes vocant id est notationes
siderum quomodo se habeant cum quisque
nascitur Primum autem stellarum interpre
tes dicti sunt magi sicut de hiis
legitur in evangelio qui natum Christum
annunciaverunt postea hoc nomine
soli mathematici dicti sunt Cuius
artis scientia usque ad Christum fuit con
cessa ut Christo edito nemo ex
inde aliquid nativitate de celo
interpretaretur Horaspici dicti sunt
qui horas nativitatis hominum specu
lantur dissimili et diverso fato Sor
tilegi sunt qui sub nomine fictae religionis
vel per quasdam quas sanctorum
seu apostolorum vocant sortes divina
tionis scientiam profitentur aut quarum
cumque scripturarum inspectione futura
promittunt Salisatores vocati sunt
qui dum eis membrorum quecumque partes
salierint aliquid sibi exinde prosperum
aut triste significare predicunt Item
dicit alius canon Non observetis dies
qui dicuntur egyptiaci aut kalendas
ianuarii in quibus cantilene quedam
et comessationes fiunt et ad invicem
donationes quasi in principio anni boni
fati augurio aut aliquos menses aut
tempora aut dies et annos aut lune
et mensis solisque cursum Quia quicumque
has et quascumque divinationes
aut fata aut auguria obser
vat aut attendit aut consentit
observatoribus vel credit et sine
causa et magis ad penitentiam depositus quam

ad salutem tendit sive per quosdam
numeros literarum et lineam per pitagoram
nigromanciam egro tantum vitam
ad mortem prospera vel adversa futura
inquirunt sive qui attendunt super
maxilla scripta et sculpta in danielis
nomine et in tytulata et sortes que dicuntur
apostolorum et auguria anni aut pro
domo aliqua facienda aut coniugio
faciendo vel copulando aut in
collectionibus herbarum carmina dicunt
aut pittaciolas per que omnes confinite
super homines vel animalia ponunt preter
symbolum et dominicam oracionem aut
magicis incantacionibus aut grandini-
bus et tempestatibus credunt
qui aut talibus credunt aut ad eorum
domum euntes aut suis domibus
introducunt et interrogant sciant
se fidem sanctam prevaricasse et baptismum
et in apostatam paganum id est retro
abeuntem et dei inimicum et iram
dei graviter in eternum incurrere nisi
ecclesiastica penitencia emendati deo re-
concilientur dicit n. augustinus sive
manducatis sive bibitis sive aliud
aliquid facitis in nomine domini nostri ihesu
christi facite in quo vivimus movemur
et sumus ¶ De mulieribus que pu-
tant se cum diana noctibus equitare

Item aliud nota 26 q
Est obmittendum quod quedam mulie-
res scelerate retro post sathanam
converse demonum illusionibus et
fantasmatibus seducte credunt
se et profitentur cum diana nocturnis
horis dea paganorum vel cum herodia-
na et innumera multitudine mulierum equitare
super quasdam bestias et multarum
terrarum spacia intempeste noctis
silencio pertransire eiusque iussionibus
obedire velud domine et certis nocti-
bus ad eius servicia evocari. Sed
utinam hee sole in sua perfidia peris-
sent et non multos secum ad infidelitatem

pertraxissent. Nam et innumera multitudo
hac falsa opinione decepta est hec
etiam credunt et credendo a recta fide
deviant et errore paganorum involvuntur
cum aliquid divinitatis aut
numinis extra unum deum arbitrantur.
Quapropter sacerdotes per ecclesias sibi com-
missas populo dei omni instancia predi-
care debent ut noverint hec omnia falsa
esse et non a divino sed a maligno spiritu
talia fantasmata mentibus fidelium
irrogari. Siquidem sathan qui transfi-
gurat se in angelum lucis cum mentem
cuiuscumque mulierculae ceperit et hanc per
infidelitatem sibi subiugaverit illico
se transformat in diversarum personarum
species atque similitudines et mentem quam
captivam tenet in somniis deludens
modo letas modo tristes modo cog-
nitas modo incognitas personas os-
tendens per devia quaeque deducit et
cum solus spiritus hoc patitur infidelis
non hoc in animo sed in corpore evenire
opinantur ¶ Item alius canon per
querendum est si aqua facta per aliqua
maleficia vel per incantaciones men-
tes hominum se posse dicunt immutare
velud de amore in odium vel de
odio in amorem commutat aut ut
hominum bona dampnet aut surripi-
ant et si aqua est que seducat
cum demonum turba in similitudinem
mulierum transformata certis noctibus
equitare super bestias et eorum consorcio
annumerata esse hec omnino proscripta
rovietta apud antiochia citatur ¶ Item
alius canon quod quicumque sacerdotum
vel ministrorum de templis candelabra
dolorum permotus aut altare ves-
tibus exuere presumpserit aut aliqua
alia lugubri veste cinxerit seu
etiam consueta luminariorum obsequia
de templo dei subtraxerit vel ex-
tingui preceperit sicut antea venerandus
cardinalis caranus nomine tripolitano
sacrificio non purgavit loci sui

dignitate seniorum sive spernari alicuius per
vel dubio personis absistat ultionis sua
separatur que aut condempnationem sacrorum
ordinum vel subversionem fidei sancte inc
ruentes aut hospitalitatem vel obsidio
ni presentes sententiam divinorum officiorum
suam incurrentes fecisse contingit quo
quorum sed plus humilitas quam deus
placatur quam autem livoris dolosi
tas declaratur plerique sacerdotes
sanctati inimicicie dolo missam pro re
quie defunctorum promulgatam fallaci
voto pro vivis solent celebrare hominibus
ut hiis pro quibus offertur sacrificium
mortis inferrent periculum prudentiae
elegit unanimitatis connectus
ut si quis deinceps talia perpetrasse
fuit detentus officio privatur or
dinis sacri / et tam ipse sacerdos quam
ille qui eum ad talia pro agenda in
vitasse deprehenditur exilii perpetui
ergastulo relegetur ¶ ~~De scientia~~
~~demonum circa naturalia~~ c[apitulum] 20

Patet ex predictis quod demones
multarum habent scientiam de rebus
naturalibus tum propter nature sue sub
tilitatem tum propter dierum suorum longi
tudinem propter singula autem quedam cogitatio
nes cogitationes hominum cognos
cunt multo subtilius et manifestius
quam homines si autem homines cogitent de
hiis aliquid cum mulieres loquuntur cum
cogitare deprehendunt de luxuria vel ex
hitudine vultus ad adventum eius
turbat odio vel ira quanto magis
dyabolus ¶ Unde per talia signa cogita
tiones hominum cognoscit vel aliqua
futura previdet sicut dicit quedam
sunt occulta stultorum dicas sibi al
licet quod divinare habeat scientiam ¶ Preterea
propter suam subtilitatem penetrare habet corpora
intrare hominum et si adeo permissus
fuerit et animabus hominum se vicinius
applicare et cogitationes suas

conceptas quas ipse prius presentit
per quasdam formas ymaginarias
instigare quia dyabolus malarum cogita
tionum est incensor non immissor ut
potest per vide eas sed tantum per signa cogitatio
na conicere sicut predictum est / Quo
aut cogitationes hominum intendat
et instigat duplex est opinio
dicunt enim quidam quod cum adeo permit
titur applicat se aeri humane vici
num et quia ipse totus sordidus
et fetidus inficitur aer eius vici
nus et corrumpitur secundum illud poete
et una conferta livorem ducit
ab uva sicut animal sanum ex
alio contagioso contrahit contagium
¶ Et quia diversi spiritus diversis presunt
viciis si spiritus fornicationis appli
cat se aeri ex eius vicinia et cor
ruptione habet anima fetidum appeti
tum fornicandi ¶ Si aut spiritus ira
cundie se aeri applicat movetur
ad iracundiam ¶ Similiter de aliis in
tellige sicut etiam homo aliquos
vel odores sentiens ad capiendum
gustandumque movetur ¶ Alii dicunt
quod natura aeris mutata corporis
mutat humanam et secundum aerem vi
cinum et inspiratum compositum dispo
nitur aer enim est res flexibilis
et varias species mutabilis sicut
qui studet secundum suam naturam cooperari
¶ Cum dyabolus et potestatem et scientiam et
artem habet assumendi corpus aereum
ex aere sibi corpus formare quod
secundum naturam fiant non per miraculum
sicut enim non videtur mirabile
quod certis temporibus homines artem habent ex
putrida carne vermes producen
di quanto minus est dyabolus habet
scientiam et artem commutandi ae
rem quia potestatem habet et artem
ex aere corpus formare ¶ In
mutata ergo aera secundum diversas
qualitates pravas et pestiferas

Cum turbatur corpus humanum corpore
turbato et secundum diversas qualitates
commutato turbatur et anima et movetur
ad diversos affectus quod patet de anima cogi
tante que concipit diversas ymagi
naciones secundum diversas perturbaciones cor
poris ipsa perturbante Sicut ergo
quod non negamus quin secundum corpus pla
netarum mittentur affectus hominis
quod patet per cursus et siderum motus
disponitur et immutatur aer
et complexio quo immutato mutantur
affectus hominis fiunt tristes vel io
cundi irati vel mansueti Sed tamen
non ex necessitate cum immutat homi
nem ad aliquid vel effectum volendi quia
homo ex racione sua motus tales
refrenare potest de talibus tamen hic agere
non intendimus Item contrarium
est illud predictas assignare de quibus
ita scriptum est Si quis ariolos
vel aruspices vel incantatores
observaverit qui philacteriis usus
fuerit anathema sit Item qui
divinaciones expetunt et morem
gentilium subsequuntur vel in domo
sua huiusmodi homines introducunt
exquirere ab arte magica vel
expiendi causa sub regula quin
quennii iaceant secundum penitencie gradus
diffinitos Item non licet christianis te
nere tradiciones gentilium observa
re et colere elementa aut lune
et stellarum cursus aut inanem
signorum fallaciam pro domo facien
da vel propter arbores plantan
das vel propter segetes vel propter co
niugia socianda Scriptum est enim
omnia que facitis aut verbo aut
in opere in nomine domini nostri Ihesu Christi
facite gracias agentes deo Nec
oblacionibus herbarum que medici
nales sunt quas observaciones
vel incantaciones non licet
attendere nisi tamen cum symbolo divino

ut oracione dominica ut tamen deus creator
omnium et dominus honoretur Item si quis
paganorum consuetudinem sequentes
divinos et sortilegos in domum sua
introduxerit quasi ut malum foras mittant
aut maleficia inveniant aut lustra
ciones paganorum faciant quinque
annis peniteat Mulieribus quoque
christianis non liceat in suis lanificiis
vanitatem observare sed deum invocare
adiutorem qui eis sapienciam
texendi donavit ¶ ~~De hiis qui
ex aliquo eventu futura prenos
ticant~~ 2 ¶ ~~C. xi.~~

Sacerdotes ergo semper suos
moneant parrochianos ne
sortilegiis et veneficiis se commisce
ant et si fecerint peniteant
Pravum autem sunt quando de aliquo per certo
signum inchoati sunt quidam enim si
quosdam sibi obvios habuerint
maxime clericos vel eciam alia ut
potest sues et huiusmodi futuros sibi
inde prenosticant eventus alii vero
si surgentes sternutaverint bonum
vel malum sibi credunt inde fu
turum alii ex complanctu et ululatu
nocturnarum sive exululatu cani
et huiusmodi pestem vel mortem domini
sue credunt et sepe illud accidit
quod ex talibus signis vel auguriis sibi
credunt esse futurum Dyabolus enim
sciens illorum credencias esse pessimas et
stultas operacionibus in hominibus ad
fovendum eos in errore suo pro
curat aliquibus modis ut eveniat
illud quod credunt esse futurum
et si aliquo modo precognovit illud
accidere eciam prius permittit signa
ex quibus illa stulti homines credunt
futurum patet eciam per doctores quod non est
nobis utendo vel faciendo scripture per
scriptis ex carmine vel psalmis vel
ad [illegible] ad consuetudinem sunt
[illegible] ad illud quod ad salutem anime et

corporis est nocivum. Item tum incantaciones
nes sunt in revolucione psalterii et ad
inquirendos futuros eventus licet dicentibus
sacre scripture utantur non sunt tamen
minus [illegible] quam si facerent per
verba alia ad que uti non licet. Constat
tamen quod verba sacra in rebus naturalibus aut
tantam habent efficaciam in rebus n. dent
physici proprie vide[n]tur naturam esse con-
stitutam sed verbis et herbis et in
lapidibus deus dederit ut herbarum et lapi-
dum aliquid sciunt. Sed dedit vocem par-
vam vel nichil habent aut vocem artem
solus salomon habuisse dicitur que nunc
penitus omnibus est incognita. Sicut
in aliqua herba aliquis in corpore
humano habet effectum et alia in alio. Item
sicut unius elementi naturaliter creditur
habere effectum aliquid ad aliquid agendum
vel commutandum circa rem aliquam
et aliud circa aliam, et sicut diverse herbe
simul coniuncte aliquam habent virtutem
in medicina quam nullam per se haberet
ita plura elementa vel plures de
rectorum voces dictionibus temporalibus
aliquid si simul proferantur coniuncte
habent effectum quem prolate singulariter
non haberent. Sed non est homo vel si
deus est qui elementorum virtutem
sciat vel artem coniungendi vocem per-
fecte sciat non artem salomonis exorcis-
mos invenit in quibus hortando
demones eos in vitreis vasis in-
clusit et multa alia miracula dicitur
naturalibus per exorcismos fecit. Preterea
certam artem magi phitonis ex
[illegible] creduntur fecisse dicta-
nes secundum naturam artis et secundum occulta-
[s]cientiam ipsis verbis insita quorum
ipsi noverint naturam ex illis scien-
tibus procedendi dicciones habue-
runt artem. ~~De hiis qui sacra ver-~~
~~ba se portant~~ 2 12

Si quis autem huius artis habet
scientiam et utitur secundum naturam
non admiscendo nomina de-

monum vel aliter eorum vel aliquas
alligaciones vel similares turpitudines
videtur credimus quod non peccaret
licet operari miracula videtur. Sicut
non peccat medicus qui secundum artis
sue subtilitatem aliquam mortem suam
futuram longe antequam veniat pre-
dicit licet hoc miraculosum ignoranti-
bus videatur. Similiter qui per naturalem
aeris inspectionem et planetarum conside-
rat serenitates vel sanitates vel
tempestates futuras vel sterilitatem
terre vel fertilitatem vel pestem vel mor-
bos vel hylaritatem hominum vel tristiciam
vel quia ex disposicione aeris possunt
esse homines tristes vel iocosi licet hoc
longe antequam contingat predicat non
non peccat vel aliquam inde vanitatem
querat vel incantaciones demo-
num commisceat. Item patet ex predictis quod
qui sacra verba devocione vel psal-
mos scripta ferunt in cedulis et cir-
ca se portant cum intencione ut
sermonis et efficacie adversitates et
turpitudines arceant et creden-
tes per hoc prosperitatem consequi fortunam
et vitare penas quas meruerunt
et tales inde credunt virtutem esse
verbis qualem deus non dedit eis graviter
peccant et sacrilegi sunt. Sed multo
gravius peccant qui quosdam caracte-
res scriptos portant et verba quedam
quorum significacionem penitus ignorant
credentes quod ex virtute eorum suam
possint consequi voluntatem vel ad-
vitare adversitates. Si quis autem super
se verba sacra portat fiducia cre-
dens quod ex devocione et divina clemen-
tia ei contra demones et alias
temptaciones valeant non peccat.
Sed licet Augustinus in libro de laude
psalmorum dicat quod quidam psalmi
cum fide et devocione cantati va-
lent contra morbos quidam
contra temptaciones et quidam alias

adversitates. Dicunt etiam quod eos cantaciones
vel super se portare non est peccatum
legimus enim quendam crucem semper
in sinum suo portavit unde cum qui-
dam sicut legitur in miraculis
beati andree non proposuisset penitere
deformatione quam diu conceperat
rat a multis cogitationibus proposuit
aliud labefactaret crucem in sinum suo
decrevit semper portare ut ita
temptationes posset melius superare
victus in temptationibus et crucem
sui oblitus currerit ad lupanar
ut fornicaretur quem meretrix in
ingressu prospiciens ait egredere senex
egredere angelus enim dei es tu ne
contingas me neque appropinques
huic loco. Tunc ille stupefactus quod
hoc esset cogitavit quod crucem secum
haberet recoluit et conversus venit
ad beatum andream et de erroribus
suis penitentiam egit. Quid autem dampnosum
est si aliquis contra herbas colligendo
non est utendum nisi oracione dominica
et symbolo prout quosdam dictum est
qui per [illegible] commutare voluit
et incantaciones herbas quas portat
aliqui reputent virtutem quam ex natura
sua habent. Si quis autem circa her-
bis colligendis vel circa aliis operi-
bus operibus psalmos decanta-
verit vel alias quascumque oratio-
nes ecclesiasticas non ad facien-
das conjurationes vel incanta-
tiones sed ad deum laudandum
et ut deo per suas proprietates habeant
operandi benefaciat et impetrat

Sententia philosophorum de sompno 23

De sompno quam solet cri-
antes sed sit peccatum fidem
adhibere sompniis super quo ista
pertinent tamen katholicorum certa
est opinio. Dicitur enim plerisque sompnia
quandoque sunt sed in sompniis fantas-

ma sompniorum visio oraculum vocat
per simplicem sed per impendi distinctionem. Anima
enim rationalis creatura est et naturaliter
sit preteritorum presentium et multorum
futurorum. Sed autem cum presentia per mo-
lestias corporales et seculares pertur-
batur sed per inspirationem vel oracionem
in minima dimicat. Cum igitur anima uni-
ta sit corpori ex mole carnis pro-
naturalis sue subtilitatis perdit. Sed in
sompno cum quiescunt animales virtu-
tes et anima ab opere corporis quodammodo liberatur
tur in operationibus non sit tunc con-
tenta velud ad exercendum visum au-
ditum odoratum gustum et tactum ex-
terius autem liberata ad seipsam redit et
scientia sua liberius utitur circa cogni-
tionem futurorum et multa comprehendit
futura. Sed quia colligata est corpora-
libus omnibus non ea comprehendit nisi
per ymaginationes quasdam corporales
et in ymaginationes illas omnem consig-
nificationem aliquam interpretatur ut
pugne ne sentimus comprehendit ac
laborem per aquam et circa certa consimili
modo anima enim libera a corpore aspecta
et per illas corporales formas in
sompno res futuras comprehendit
ut sentimus laborem et pericula et sic modo
dicitur futura videre per sompnium
et multam habet talis visio significationem.
Contingit autem aliquando quod vel ex mor-
bo vel ex nimia fatigatione vel
ex nimia crapula corpus turba-
tur. Sicut et tunc in sompno et in vigi-
liis turbatur anima per vanas yma-
ginationes velud egri sompnia
vano fingunt species sicut in frene-
ticis contingit quod ex turbatione
sompnium morbi et humorum in corpore
multa que non videt reputat
videre. Item ex perturbatione per-
cedenti aliquando in sompniis re-
manent cogitationum reliquie

tita ex duplici molestatione vel ipsius
corporis vel ipsa cogitationum precedenti
cum angustiis videlicet anima quas-
dam ymaginationes vanas et talis
visio insompnium dicitur quia nichil nisi
vanitatem signat Si autem talis visio
fiat loco medio inter sompnum et
vigilias cum homo scilicet non plene vigi-
lat nec eciam plene dormit scilicet
cum apparent aliquando horribiles yma-
ginationes dicitur tale sompnium fan-
tasma quia fantastice sunt vi-
siones et hac de causa dicit vulgariter
phyaltes apprimere homines Creditur
autem phyaltes esse demon qui ho-
mines videtur apprimere et fere suf-
focare cum tunc clamores audi-
untur quamquam et nisi excitentur
fere suffocantur nec repugnat
fidei catholice illud quia demo-
nes corporaliter permittuntur sicut
apparuit in pectore suo Cum corrumpunt
spiritum et ascendunt quantum a deo
permittuntur Sunt eciam sompnia
homini non scilicet cum anima sine animi per-
turbatione et sine aliqua ymagina-
tione divinitus illuminatur ad futurum
aliquid videndum et hoc tamen prophetia
dicitur Fit quia quandoque dicitur quod
ostenditur ei cognitio futurorum sed
contingit in rerum eventu vel in cras-
tino vel post mortem et tunc dicitur
tale sompnium oraculum quandoque cum
apparent venerabiles persone futura
predicentes vel per signa aliquas
quod futurum est demonstrantes et tunc
eciam dicitur oraculum huic philosophie
non multum discrepat katholicorum
doctorum tradicio excepto eo quod
dicta species sompnii quod fit prophetia an-
tonomastice dicitur sompnium nec eam
non faciunt cum scilicet anima a corporalibus
operacionibus per sompnum liberata
et sua libertate liberius consti-
tuta aliquid futurum per suam subtili-

tatem quod habebit contra a corpore in-
ducitur Quid de sompniis senciant
theologi 218

Tradicio autem et opinio katho-
licorum doctorum de sompniis
hec est sex modis tangunt animam
ymagines sompniorum aliquando
enim sompnia ventris plenitudine vel
inanitate aliquando illusione aliquando co-
gitatione simul et illusione
generantur Sed duo que primo dicun-
tur omnes experimento cognoscimus
Sed mista autem interius de sacre scrip-
ture pagina convenimus sompnia
autem nisi plerumque ab occulto hoste
per illusionem fiant sicut hoc nequaquam vir
sapiens indicaret dicens multos
errare fecerunt sompnia et exci-
derunt sperantes in eis vel certe
non auguriaberis animi nec observa-
bitis sompnia quibus perfecto verbis
ostenditur cuius sint detestacionis
que auguriis coniunguntur Item
aliquando nisi ex cogitatione simul
et illusione procedunt vir sapi-
ens non dixisset multas curas
sequuntur sompnia et nisi eciam
aliquando ex misterio revelacionis ori-
rentur sompnia Joseph preferendum
se fratribus per sompnium non videret
nec eciam Joseph alter per angelum
de sompniis ammonitus ablata puero
et matre in egyptum fugeret Item nisi
aliquando ex cogitatione simul et revela-
tione sompnia procederent nequaquam
daniel propheta nabuchodonosor
visionem disserens insinuaret a
cogitationibus inchoasset dicens tu rex
cogitare cepisti et paulo post vi-
debas et ecce quasi statua una grandis
Sompnia divinorum et sortilegorum 219

Ut at ad pora redeamus prius
quam plenius colligi canones
de divinatoribus hoc anno sicut quibus
episcopis ad presbiteris sine dyaconis

vel alicuius ordine clericos magos vagos
aut aruspices aut ariolos aut
certe augures vel sortilegos aut
eos qui profitentur artem magicam
aut eorum aliquas similia exercentes
fuerit deprehensus consuluisse ab ho
nore dignitatis depositus mona
sterii ingressus ibique perpetue pene
deditus scelus admissi sacrile
gii luat. Commoneant quoque sacer-
dotes fideles populos ut nouerint
artes magicas et incantationes
que quibuslibet infirmitatibus hominum
remedium vel posse conferre non
animalibus languentibus claudicanti
bus vel etiam moribundis quicquam
mederi nesciunt vel nequeunt
sed hec esse laqueos et insidias ca-
lidi hostis quibus ille perfidus ge-
nus humanum nititur allicere et si
quis hec exercuit clericus degradetur
laycus anathematizetur. Item
qui auguriis vel diuinationibus
seruiunt vel qui credunt vel si qui
hominum sunt inmissores tempesta
tum vel si qua mulier incantatio
nes vel diuinationes fecerit vii
annis peniteat. Item auguria
vel sortes que dicuntur false sanctorum
vel diuinationes obseruauerit
vel quarumlibet scripturarum vel votum
voverit et non persolverint vel
ad lapidem vel ad arborem
vel ad quamlibet rem excepto ad
ecclesiam omnes cogitentur si ad
penitentiam venerit clerici tres
annos peniteat layci unum et
dimidium annum peniteant. Item
si aliquis veneratur lapides
vel ligna vel arbores quasi deum
suum negat et abrenunciat ba-
ptismati et ideo primam inde susci
piat quasi ydola adorasset. Item
iam de hiis qui demonibus immo
lant theodori episcopi constitutiones
generis in quibus scriptum est qui
immolant demonibus in minimis

i inmundis

anno uno peniteant qui vero in mag
nis x annis peniteant. Item si qua
mulier posuit filium suum super tectum
aut in fornace pro sanitate febrium
peniteat v annis. Item si quis
bibit vel manducabit aut portat super
se aut existimat dei iudicium pu
te et eximie probatus sunt eadem
pena feratur qua magi vel arioli
et incantatores feriuntur. Item
si tabulis et codicibus sorte futura
sunt inquirenda et ullo in psal
terio vel in ewangelio vel in aliis rebus
sortem presumat nec diuinationes ali
quas in aliquibus rebus obseruet quod
si fecerit xl. dies peniteat. Item
malefici vel inmissores vel incan
tatores tempestatum vel qui in
vocatione demonum mentes hominum
perturbant anathematizati ab
iciantur et si emendare noluerint
layci unum annum clerici vero tribus annis
peniteant. Item quicumque pro curio
sitate futurorum vel invitatione deo
rum vel diuinos quos ariolos
vocant vel aruspices aut auguria
colligunt et consulunt clerici ab omni
officio remoti tribus annis peniteat
layci duos annos peniteat. Item
si qui vallationes ante ecclesias
fecerit seu qui facere suas suppor
tauerit et ... mulieres et mulier in
ipsum viri emendatione palliata
tres annos peniteant. Item si quis
precantauerit ad fustum vel qua
cumque incantationes excepto sym
bolo et oratione dominica qui cantat
et cui cantatur tres quadragesimas in
pane et aqua peniteat. Item si
comedit stabiem vel cuniculos
qui super pedem aut viuam
bibit siue stercora comedit si
infantes fuerint vapulentur
si vili etate vii dies peniteat
Item pro diu debellis qui cestilia

porrigunt. Item qui sanguinem biberit pro
aqua vel tres annos peniteant.
Hec autem omnia quedam maliciose ho-
mines facere solent. ¶ De avaricia
et speciebus eius et primo de furto 216

Post hec restat dicendum de quarta
specie scilicet spiritualium viciorum que est
de avaricia et eius appendenciis.
Avaricie autem multe sunt species eciam per
avariciam hic cupiditatem complectimur. Est
autem prima species avaricie furtum, secunda
rapina, tercia usura, quarta symonia,
quinta et ultima subtractio elemosine,
que autem omnia ad avariciam pertinent. Et
de furto primus est dicendum. Est autem
furtum aliene rei subtractio invito
domino vel contrectatur aut res aliena
eciam ad alienandum ipsius corporis
rei ut qui furatur bovem vel asinum
ut nunquam restituat ipsum. Fit autem fur-
tum quando ad usum rei non sperat, est
si supposuit equum alienum et in eo equi-
tet invito domino licet cum voluntatem
habeat restituendi eum furtum tamen facit
quo ad usum rei. Et est generaliter re-
gula in omni furto et rapina quod nun-
quam dimittitur peccatum nisi restituatur
quando ablatum si potest restitui, quod si non potest
ille qui abstulit lugeat et doleat
se non posse restituere et sciat se esse
obligatum ad faciendum restitucionem
si unquam habuerit restituendi faculta-
tem. Ex hiis eciam patet quod eciam furtum facit
qui rem inventam detinet. Unde Augustinus:
Si quid invenisti et non reddidisti
rapuisti. Fecisti quantum potuisti quia
plus non invenisti. Qui alienum
negat si posset tolleret. Deus cor
interrogat non manum. Item plurimi
multa sine peccato putant esse si
aliquid quod invenerint teneant
et dicant Deus michi dedit cui
habeo reddere vel unde distant hoc

peccatum fieri esse rapine. Sed si quis
rem inventam non reddat. Unde tamen
distinguunt leges quod si aliquis inven-
tum tollit causa lucri habendi furtum
facit quia omnes scire debent suum
non esse quod alienum est. Si non tollit
rem inventam ut ei restituat qui
perdidit elemosinam facit et si perdi-
torem invenire non possit, tenetur restituere, tamen
tenetur cum consilio pauperibus pro anima
eius qui perdidit et suorum distribuatur.
Si quis non rem suam abiecerit
et eam pro derelicto habuerit fit inven-
toris contra suam proprietatem quia
dicit lex quod nullius hominis est occu-
pantis est. Item si aliquod animal est
perditum quod quis invenit distinguunt
iura quod si animal sit domesticum debet
restitui usque ad centesimum annum
quia ille cuius erat nunquam dominium
amittit nisi voluntatem habuit ali-
enandi. Si autem animal sit silvestre
ut columbe vel cervus in domo
nutritus quamdiu habet voluntatem
revertendi eius est cuius fuit. Cum
autem incipit habere animum non reverten-
di, fit occupantis est. Unde tamen in
multis regionibus contra has leges
prava consuetudo invaluit. Debent
enim reges et principes quod fere in
quocumque agro vel dominio cuiusque domino
sunt eorum sint et omnes incolas et
subditos suos minari faciunt quod
feris suis pacem dabunt et quam
prima transgressores puniuntur. Dicunt
autem si subditus principis occulto
cepit non peccat mortaliter et re-
stituere teneatur. Alii vero magistri dis-
tinguunt dicentes quod si iuraverit
subditus principi fidelitatem de feris
suis conservandis sponte et non
coactus periurium debet deponere et
principi dampnum restituere. Si autem

cartus quia alt' incarceraretur
vel possessiones suas amitteret pmaz
agit de pmio et phapi nichil
reddat / quia princeps non est dns
feratz sed violent sibi dnm usur
pant / si quis n. tm metu re
suaz abmisisset pmaz tm de pm
vio aget / quia a districtis sunt
iuramentum non tenetur restitue
si impnato poss eaz recupare
dicunt etiaz principes quod quis the
zaurus infra eos i fossus eoz
est cum si quis invenerit thezaur
in agro suo absconditum a princip
restituet dampnaretur / unde tm
credimus quod si quis occulte i agro
suo quo invenerit thezaur ut
dicunt leges licite retine possit Si
aliquo i agro alieno casu invenit me
dietatem habebit Si non agrum alie
num aut thesaur invenerit ab
sconditum pscrutatus fuit in ul
habebit ¶ ~~De hijs qui non putant~~
~~esse pccm furari res divitum et pa~~
Sunt etiaz aliqui qui non putant
furari res divitum esse pccm
ne eis non indigeat contra quos dicit
canon forte aliquis cogitat et d.
Multi sunt divites avari nec pccato
si illis abstulero et pauperibus dedero
Cum n. non bn agit intendens bene
pateo sed huius cogitatio ex calli
de dyaboli suggerit nam si toto pau
peribus erogat quod abstulit potius
auget pccm quam minuet quod tum
restitue teneatur / hec facit ut resti
tue non possit / Duo tm sunt casus
in quibus aliquis non tenetur re
stitue rem alienaz / ut si furiosus
rem suaz penes hospitem vel ali
cui deposuit et in furore suo re
petierit non tenet restitue Cum
dixerunt quidam districti ut quod si
quis potum haberet vel dictum hostem
gladium cum quo eadem nocte vellet

hominem occidere vel denarios cum quibus
cum quibus vellet adulterari vel meretri
cem emere et gladium vel denarios
sibi furaretur ne sua scelera ad
impleret non furtum sed potius elemo
sinaz faceret domino quod pte quod sibi
abstulerat sibi restitueret Alius
casus quod si aliquis oblatus est in
pdebito vel pfinito meo vel alio
modo et non vult mihi reddere si occulte
de suo tm possum ei surripere non te
neor restituere sicut precepit dns
filijs israel exeuntibus ab egypto ut
acciperent mutuo aurea et argentea
lig nunq reddent quia fuerant
in luto et latere et palea ut unquam
inde intendens recepunt lex tm
humana dicit quod ... nec pt etiam
ore sua ut rem suaz in manu
aliena inventa pse accipe sine
iudicis auctoritate credimus tm quod in
tali casu faciat si accipit Item
est quod res furtiva si ad ullesiaz
eius manum pvenit semper viciosa est
ut pnrgari pt vicium nisi vero
dno vel eius heredibus restituatur
Cum quociens non res furtiva ad
manum alicuius pvenit sive empti
one sive ex dono alterius delecta
vicio semper viciosa est et qui percepit rem
esse furtivaz tenetur restitue et
si non reddidit reus est furti ut
prius aurea dno recepit / sed contra eum
aliquo rem furtivaz recepit accidit
sed Rapina aut multo maius e
sit pccm quam simplex furtum / rem n.
aufert dampnum facit spoliatori
eius infert ei violentiaz et ideo duplr
offendit Cum multo peyores sunt
latrones quam fures / latrones aut
sunt qui fraudulent latent in
silvis et violent spoliant transeu
tes / fures non sunt qui pr absconditas
homnibus bona sua eis ignorantibus

surripuit et de talibus dicit Salomon in proverbiis Non grandis est culpa cum quis furatus fuerit furatur enim ut esurientem impleat animam / constat autem quod plurimum peccatum sit mortale tamen est scilicet aliter hic ac unde vivat sicut legitur in textu contra peior est fur quam assiduitas viri mendacis perditione tamen hereditabunt ambo / Notandum etiam quod si fur a patribus civitatis id est spiritualibus inventus fuerit non exponatur ad mortem sed potius ad secreta ut se cognoscat et post fustigatus de civitate eiciatur sed mirum est quod in quibusdam regionibus occiditur homo pro simplici furto cum antiquitus in lege dei et in legibus patriarcharum statutum fuit quod si fur non aliter pateretur vel puniretur nisi quod dampnum restitueret in duplum vel in triplum vel quadruplum quamquam furtum esset magnum vel minus sed hoc propter magnam constitutum est considerationem quia in multis regionibus ita sunt homines proni ad furtum vel rapinam qui nisi mortem timerent vel membrorum mutilationem numquam rapere vel furari cessarent et ideo sustinet ecclesia quod fures occidantur a regibus autem et principibus ista est hec constitutio ¶ De sacrilegio 218

Sacrilegium etiam quoddam est species furti vel rapine et multo gravius est peccatum quam simplex furtum vel rapina / Sacrilegium autem committitur quotiens res sacra aliquo etiam loco sive sacro sive non sacro surripitur vel quotiens aliqua res sive sacra sive non sacra a loco sacro aufertur per furtum vel rapinam dicitur etiam sacrilegium quotiens res leditur ut cum clericus percutitur vel affligitur vel contenditur vel cum locus sacratus aliquo modo polluitur vel violatur / Secundum decretum gravius est peccatum ipso sacrilegio et gravius punitur Unde secundum quosdam canones omnes incendiarii ipso facto sunt excommunicati licet videatur quod omnes ecclesie raptores ipso iure excommunicati sunt ¶ Est enim canon contra omnes raptores ecclesie et suarum facultatum alienatores a liminibus eiusdem matris ecclesie anathematizamus / et non solum eos sed omnes consentientes quia qui non faciunt rei iudicantur sed etiam qui consentiunt facientibus par enim pena consentientes et facientes complectitur / quot autem modis quis dicatur consentire / supra dictum est ¶ Erat etiam antiquitus quoddam genus furti valde detestabile scilicet effodere sepulcra mortuorum ut ibi raperetur quod cum mortuis fuit repositum Unde canon Si quis clericus in demoliendis sepulcris fuerit deprehensus quia hoc facinus pro sacrilegio legibus publice sanguine mediatur (vindicatur) oportet eum a clericatus ordine submoveri et penitencie triennio deputari ¶ De pena furti et latronum 219

Infligitur autem pena pro furto variis modis secundum qualitates personarum Unde in decretis sic statutum est quod si aliquis de cimiterio ecclesie quolibet modo aliquid furatus fuerit non solum sed etiam dampnum restituat sed et unum annum peniteat / et de religiosis ita statutum est quod si aliquis furtum fecerit de rebus ecclesie puniatur ut nec ad progradum sit ad ordines promoveri Si autem ordinatus fuerit modo propriis dignitate privetur et sit ei sufficiens in pena satisfactione sola communio ¶ Si quis autem fame coactus furtum fecerit furando cibaria quecumque vel vestem propter nuditatem

tres ebdomadas peniteat. Si red-
diderit non tenetur ieiunare. Si aut
quadrupedia tulerit vel casas
fregit et res maiores abstulit
iiii annis peniteat et quod furatus
est reddat. Si quis non decibus
in oribus semel vel bis furtum
fecit reddat quod tulit et unum annum
peniteat. Si quis vero sepulcrum
violaverit vii annis peniteat quod
ideo statutum est quia antiquitus de
sacrilegio iudicabat [illegible] quod
sunt sepultus pena aut pro furto
sacrilegio multo maior est quam
cum ecclesias invaserit et destruxe-
rint et bona rerum rapuit scilicet vel
vasa vel ornamenta ecclesie vel ibi
deposita reddant omnia ablata
et etiam dampna que sustinuit
omnia restituant et etiam uno
anno constant. Secundo aut anno ad
fores ecclesie sine communione maneant
aut iii° non anno etiam decimam
trent(?) sed stent inter audientes in-
terim carnes non manducent neque
vinum bibent nisi in precipuis fes-
tivis annis et deinde usque ad septi-
mum annum tribus diebus in ebdomada
sine esu carnium et potu et vini
peniteant. Imponitur tota integra-
tione et dampnificato respondent
[illegible] fecerunt et ita post
septem annos corpus domini et sangui-
nem indicantur. Item canones
precipiunt quod vastatores et rapto-
res ecclesiarum non solum teneantur
ablata restituere et dampnis sa-
tisfacere sed etiam magnas debent
facere emendas pecuniarias episcopis
ad quos sacrilegii cognitione
iniuste pervenerint xxx libras
sacrilegorum argenti examinati red-
dendo secundum diversas consuetudines
regionum varie sunt emendacio-
nes de furibus et latronibus

sicut dicit Canon. Si fures et latrones
insidiando vel predando occidantur
visum est nobis ut ecclesia pro eis non orare
debet. Sed si confessi fuerint confessi
presbitero aut dyacono ordines ecclesie
non eis negamus. Sciendum est quod illorum
qui simul furtum et rapinam de ecclesiis
deo faciunt gravissima est pena. Item
canon pessimam et depopulatricem
et vitandam et incendiariorum maliciam
auctoritate dei et apostolorum petri et pauli de-
testamur et interdicimus. Si quis igitur
post huius promulgationis prolationem
vel prolationis promulgationem malo
studio sive pro odio sive pro vindicta
ignem apposuerit vel apponi fecerit
vel appositoribus consilium vel auxilium
tradiderit excommunicetur et si mortuus
fuerit incendiarius christianorum careat
sepultura nec absolvatur nisi
dampnum cui intulit secundum sit fa-
cultatem et consuetudine se rationis(?) [illegible]
ira appositurus pena aut ei detur
ut aut iherosolimis aut in hyspa-
niam per integrum annum in servicio dei
maneat. Si quis episcopus hanc pe-
nitentiam relaxaverit aut archiepiscopus
dampnum restituat et per annum ab
officio episcopali sustineat. Item si quis
pro dolo mittat manum in episcopum scilicet
in patrem et pastorem suum et qui
ecclesiam devastat et incendit pla-
cuit sancte synodo ut in uno loco
in monasterio peniteat omnibus diebus
vite sue.

De hiis qui furantur mortuis 220

Est etiam pessimum genus furti quod
scilicet aliquis furatur bona de-
functorum per ultimas testamenta eorum
peyus enim est furari defunctis quam
vivis quia ipsi magis indigent. Item
turpius est archiepiscopus [illegible]
in hystoria Karoli aut [illegible] nob

exemplum dominus dedit vel ostendit digito de illis qui mortuorum elemosinas iniuste sibi retinent. Cum enim quidam miles tempore Karoli apud Baionem laboraret in extremis et a sacerdote penitentia accepta precepit ut venderetur equus quem habebat precium eius pauperibus erogaret et clericis executionem testamenti sui propinquo moriens cuidam consanguineo suo mandavit. Ille autem centum solidis equum vendidit et in lenocinijs et gulis denarios illos subito expendit. Post xxx^ta dies apparuit ei in sompnis dicens quia elemosinam meam detinuisti per xxx dies in penis fui. Nunc autem liberatus et tu mitteris quia cras eris in penis tartareis et ego in paradiso. Cum autem ille qui viderat sompnium narraret, demones cum magno clamore et rugitu venientes ipsum vivum de medio christianorum rapuerunt et diu quesitus inveniri non potuit. Post xxx^ta dies cum Karoli exercitus per desertum navarrorum transiret inventum est cadaver ipsius positum super excelsam rupem a civitate Barona quatuor dietis distantem. Demones enim corpus illius laceratum abiecerant et animam in infernum rapuerant. Unde patet quod heredes satisfacere tenentur, et heredes debent enim restituere legata et satisfacere hiis quibus res legata sunt et etiam defuncto satisfaciant de dampno quod pro defectu distributionis sustinuit et insuper deo pro magna pena eius propter tam nequiter sunt transgressi. De crudelitate contra pauperes. 221

Est igitur alia species avaritie crudelitas quam fere nemo considerat. Quod si quis pulsatus precibus pauperum et mendicis dat nec tamen dicat Salomon: Qui obturat aures suas ad clamorem pauperis clamabit et non exaudietur. Secundo enim attende quod dispensatores sumus bonorum que nobis dominus commisit. Nec possumus retinere nisi tantum necessaria. Unde Augustinus: Retine tibi tantum necessaria et da pauperibus superflua. Que autem homini sunt necessaria superius est determinatum. De hiis etiam sic dicit canon: quicumque hospites non recipit in domo sua sicut dominus precepit, quanto tempore hospitibus humanitatem denegaverit et mandata ewangelica iuxta possibilitatem suam non impleverit nec pedes eorum laverit nec elemosinas fecerit, tanto tempore in pane et aqua peniteat nisi alio modo emendet. De quibusdam occultis speciebus rapine. 222

Sunt autem multe species occulte rapine in quibus est restitutio facienda ut si iudex corruptus vel advocatus vel assessor vel arbiter vel iniquus accusator aliquid ab aliquo ad dampnum alterius accepit restituere tenetur. Sic autem dator qui sponte et ad proximi sui dampnum dedit sed illi quem forte innocenter dampnificavit. Similiter si quis a monachis vel monialibus vel ab adulteris mulieribus que omnes non habent potestatem nec proprietatem aliquid dandi nisi ex licentia abbatis vel virorum aliquid accepit tenetur restituere non tamen monachis vel monialibus sed domui religiose ubi manent et viris dona mulierum. Item si quis in bello iniusto aliquid accepit

restituere tenetur. Item qui in iusto bello ab ecclesiis vel ecclesiasticis personis vel a pauperibus nisi forte armati repugnent aliqua rapuerit restituere tenetur omnia. Item notandum est quod iudex non debet vendere iustum iudicium nec testis verum testimonium licet advocatus iustum vendat patrocinium et iurisperitus verum consilium quia iudex et testis inter utramque partem versantur, advocatus vero et iurisperitus tantum ex una parte consistunt. Videtur autem quidam canon hic quod quedam persone iniuste sicut officiales si per aliquam extorsionem sive simonie non violatam aliquid accipiunt a subditis etiam in vitiis non tenentur restituere sed dominis suis gratie quia sicut dicitur non sane quidquid ab invito accipitur iniuriose ab eo aufertur. Item hiis si viam vite mutaverint facilius quia sic non acceperint pauperibus tamquam sua largiuntur quibus a quibus accipiuntur tamquam aliena restituant. Qui hoc communi humane societatis furtis rapinis calumniis oppressionibus invasionibus aliquid abstulit reddenda potius quam donanda censemus. Dicunt tamen aliqui quod licet dicti officiales quantum ad capitulos qui sicut homines vivunt ad iudicium est iustum in hoc laborant officio et solebant antiquitus aliqua habere stipendia que nunc aliqui dare nolebant et talibus liceat vel licebat aliqua per improbitatem extorquere cum Johannes militibus ad se venientibus dicit neminem concusseritis. Item illi ad per violentiam auferatis vel per extorsionem evincitis in commissionibus et honorem in iuste vexare donec aliquid det et submittit adhes et estote contenti stipendiis

vestris. Solebant autem antiquitus homines qui per longa tempora a legibus et canonibus rem alienam detinuerint tueri se prescriptione et dicebatur prescriptio cum quis per longa tempora rem alienam tenuerat non tenebatur eam restituere sed hoc totum per novum consilium est irritatum. Est ergo aliquis bona fide rem aliquam acquisivit et credit ipsam aliquo modo esse alienam et iusto titulo eam habuit veluti per emptionem vel per aliquam donationem non tenetur eam restituere sed quam cito male fidei incipit esse possessor id est quam cito scivit quod res aliena est tenetur restituere licet per multa tempora eam habuerit. ¶ ~~De usura~~

Sunt autem detestabilia duo avaritie genera que etiam in iudicio puniuntur per sententiam scilicet usura et symonia de quibus restat dicere et primo de usura. Dicit autem dominus dicendo mutuum dare et nichil inde sperare et canon dicit usura est ubi amplius plus requiritur quam datur quod si aliud sit et etiam si non recipiat sed spem recipiendi habet sed hoc intelligitur: in donationibus et aliis contractibus lucrum sperare possum et recipere. Si tibi quidquid dedero possum sperare antidotum id est contradonum et recipere quam prius dedi tibi. Similiter si tibi commodavero equum meum et vestes et huiusmodi possum ea sperare et recipere pretium quare si non accommodavero tibi denarios meos ad hoc plena est iusto quia commodato non transit dominium sed remanet penes commodatorem. Item si commodavero tibi equum meum vel aliam rem ad commodum et usum tuum licite possum inde recipere pretium quia res mea est sed ubi est mutuum ibi est dominium. Item mutuum dicitur quasi

de medio tunc si ergo mutuavero denarios
vel vinum vel frumentum statim
tuum est Item si panem vendo reciperem
de tuo non de meo lucrum habeo fene-
rator ergo nichil quod suum est vendit
debitori sed tempus quod est dei Item
quia rem vendit alienam omnis
potest ibi licite lucrum habere propterea fene-
rator vult habere lucrum sine omni la-
bore etiam dormiendo quod est contra
preceptum domini qui ait in labore vultus
tui vesceris pane tuo Insuper creatur
deus solo ad contractum sibi retinu-
it liberum ut scilicet pro mutuo nichil spe-
retur ab aliquo nisi a solo deo et hac
racione nichil facimus vel damus deo
nisi ad usuram pro omni ei fructuo
mo quodcunque ei fecimus centuplum
recipiemus Item salomon ait fene-
ratur domino qui miseretur pauperis
ait ergo vere feneramus quia deo nichil
damus sed ad magnam usuram mutu-
amus voluit deus speciali cum mutu-
amus quod damus proximo nichil speramus
vel recipiamus ab aliquo nisi ab eo
solo quia vere regula est canonica
quod numquam dimittitur peccatum nisi resti-
tuatur ablatum patet ergo quod venerator
numquam vere penitere potest nisi tota resti-
tuat quod extorsit per usuram Sunt
autem circa usuram multi casus dubita-
biles de quibus aliquid dicemus

~~De dubiis casibus circa usuram~~

In primis ergo queritur si licite posset
aliquis laborare vinea vel in
aliquo feneratoris ob premio et
stipendia recipere ab eo cum conduxit
et nichil dabit nisi de lucro usure
Ad hoc dicunt quod si aliud invenire potest
locum laborandi peccat mortaliter
si sibi laboraverit et de fenebri
pecunia mercedem recipit Si vero
invenire non possit ut vitam habeat
necessaria potest et nec fama torqueatur

labore sicut est possibile in necessitate ab ex-
quisito aliquis capere Similiter queritur
de uxore feneratoris qui non vivit
de usura utrum debeat ab eo propter
incorrigibilem spiritualis fornicacionis
ius tamen divertere vel manendo sem-
per de fenebri vivere Ad hoc dupliciter est
responsio dicunt enim quidam quod de labore
manuum suarum debeat vivere si quod
sit operari vel de bonis amicorum suorum
si autem amicos non habet nec operari sciat
bene potest a viro suo recedere eque propter
spiritualem fornicacionem sicut propter
corporalem Iam in tali vero corporis
sui sanitatem non dat quia est quasi
ydolum Avaricia enim ydolorum est
servitus Alii dicunt melius quod sicut
deus cum peccatoribus et raptoribus co-
medit qui nichil ei dabant nisi
de re aliena tamen quia ipse egit
tamquam pauperum et persuasit rapto-
ribus ut ablata restituerent licite
de bonis eorum comedit Similiter
si uxor viro persuaserit ut usuras
restituat vel saltem a pauperibus
mores accipiat et ita tamen omnes
quos ille spoliat in omnibus dili-
gencius agat licite potest uti de bonis
eorum Item si quis domum habens in-
gentiosam alii eam commendat tuto
ad custodiendum nec amplius con-
veniat vel equum saoficio cui non sit
pastus alteri concedat ad usum
moderatum aut eum pastat quantum
si sit usura Si non maior est
utilitas in domo habitantis quam
accedentis ad usum equi laboris
quam valeat pabulum quod ei datur
usura est Item queritur quod si aliquis
det mutuum ut defendat eum
a suis principes in talibus et hiis
exaccionibus utrum dando per hoc de-
fensione pecuniam usuram committit
Et dicunt ad hoc quod si iniuste
sunt tales exacciones qui dat mutuum

ut ab eis libetur usuram committit
quia magnum lucrum exinde con
sequitur. Item si non iniuste sunt
tales exactiones non est usura
quia nichil recipit quod sibi debetur
defensionem ab iniuria. Sequitur
eciam quod si aliquis det mutuum clericis
et pauperibus sub tali pactione quod pro
eo celebrent et orent et per consequens
mutuum restituant ultra usura est
et videtur quod sic concedunt canones, omne
quod ultra sortem accipitur usura est.
Verba autem canonis sunt hec: ista
vestis usura est et quodcumque sorti
accidit usura est et quodcumque ve
lis nomen ei imponas usura
est. Alii tamen dicunt quod quia homines
spiritualia beneficia non computant inter
lucra temporalia non est usura. Solet
eciam queri si usura sit si quis
quantum dederit alicui ut gratis mu
tuum det alius. Et constat quod qui recipit
usuram committit licet non ab
illo cui dat mutuum quia ultra
sortem accipit. Item quibus aliquis
mutuum accipiens sequentibus dicat
dare creditori non tamen dat gratis
voluntate absoluta sed voluntate
coacta vult enim libencius aliquid da
re quam mutuo penitus carere
et licet ex toto det animo pro mu
tuo usura est. Unde dicit canon
Si quis in stanwandum (?) commune
putat et nunciant ad aliquem
negociatorem ut deferat sibi gratis
tapicilam (?) vini ab sufficientia u
sura est et hic contingit eo quia
inter duos maiores duos [illegible]
possessorem suam alienare non potest aliquis
enim non potest dare vel vendere feodum
suum sine consensu domini principalis. Sed licet
duobus veris non sit omni bonorum
principalis duobus et quando pro usura
vel nomine usure pro mutuo detur
prohibeat tamen ex voluntate
faciat qui sic dat et eo irrita

est talis donatio patet ergo expeditis quod
licet aliquis sponte et gratis alii det
usuras ipse tamen fenerator recipiens
furtum vel usuram vel rapinam co
mittit quia rem alienam contra veto
domini sui recipit. Tamen licet fenerator
sit fur vel raptor cum sit benignus
nec publicam rem perturbaret. Sed
quamvis possit non suspenditur sicut fur
et alii latrones per leges secula
res et tamen ecclesia persequitur fene
ratores sicut alios fures quia
assumunt publicum fenerandi offi
cium sicut et meretrices ideo persequitur
quia contumelia dei sunt exercent
ministrum quasi de quo vivant offi
cio. Item queritur si peccet mortaliter
qui accipit ad usuras quia sic
suo occasionem dat peccandi et
dicendum est quod si aliter homo potest per peccatum
mortaliter sine notabili dampno hoc faciat
non peccat licet ille peccet mortaliter
qui dat ad usuras. Item quibus autem
mutuant se usuras alicui pro
mutuo soluturos nec sit primus de
quo solvat. Sed potest postea causa vindicte
repetere. ~~De sacerdote usuras promit
tente. xxvij~~

Queritur autem de sacerdote qui
cum magna necessitate mutuum
a feneratore petit et usuras sibi
promittit in crastino aut contra quod ipse
excogitat et ille contra sacerdotem ex
clamat heri autem quod tibi darem
mutuum instanter petisti et michi
usuras promisisti sine quibus dare
ipsi quam me exortas pro causa fecit ad
preces tuas. Videat autem sacerdos
preces ante quod dares mutuum et hic
propter deum sunt licitum usuras aut
contra vitus promisi quia aliter ante hoc
non potui et ea tibi precium sunt
non michi patet igitur correptis quod omnis
qui intersunt pactis vel conventio
nibus feneratorum et scribunt cartas

corum vel testes sunt in tractatu vel ad
extorquendum usuras eos iuvat
in iudicio usurarii sunt et restituere
tenentur quantum fecerunt dampnum
debitoribus. Item mirum est quod ecclesia sus-
tinet quod principes pecuniam iudeorum
imprimis usuris quesitam recipiunt et mediante(?) vel
licitant nisi de usura et ita tales
principes usurarii et usurariorum sunt
participes. Sed non puniunt eos ecclesia propter
eorum potenciam, tamen apud deum excusa-
tur. Dicunt tamen principes quod quia de-
fendunt subditos suos contra iudeos
et alios homines malos qui eos iniuste
defenderent atque expellerent, licite
possunt tantum de bonis eorum
accipere pecuniam. Videant ipsi si bene
accipiant et diligenter subditos
suos defendant. Item dubium est.
Beatus Ambrosius exemplo(?) videtur quod
usura in aliquo casu sit licita. Ait
enim ab eo usuras exige quem licet
occidere, ut quia licet paganos occi-
dere et omnia bona eorum rapere, sic aliter
eis nocere non possumus licet eos spo-
liare per usuras. Unde etiam in lege dicitur
non feneraberis proximo tuo sed alieno
scilicet infideli. Multi tamen dixerunt quod ve-
rius Ambrosius non dixit sed Flavius quod
autem dicitur in lege non feneraberis alie-
no sustinencia fuit sicut etiam in le-
ge permissum fuit repudii libellus
et tamen dare repudii libellum peccatum fuit.
Dicunt tamen alii quod si quis pagano
suam daret pecuniam ad usuras propter
cupiditatem, fenerator est. Si autem
ad honorem dei promovendum hoc faceret
ut scilicet ita paganum faciat pauperem
quod fidelibus nocere non possit, non est
usura. Item arguitur etiam de illis qui ac-
comodant vel commutant rem suam
aliis ut quando carius vendi potest
recipiant. Similiter et de illis qui

bladum emunt in herba ut plus quam
tunc valeant in messe recipiant. Et
dicit quedam decretalis quod si aliquis
bladum suum credat aliis vel suas
messes ut plus recipiat quam modo
vendi possit propter incertitudinem e-
ventus non est usura. Ad quod dicendum
quod quicumque rem suam credit aliis
ut recipiet plus ut res carius
possit vendi in anno et etiam habet
spem plus quam modo valeat recu-
perandi ipsa mente fenerator est.
Si autem eligi bonus vir et eius peritus
qui ipsa meliorem noverit qui boni
fori vel carioris considerabit et
si consideratis temporis circumstanciis
dicat quod plus quam modo res va-
lebit usura est quia plus petit
quam non accipere possit. Si autem melius
est ille bonus et etiam qui mutuum
dat vel bladum emit in herba vel
vendit ad terminum et se mittit
in periculum quia nescit utrum minus
vel plus recepturus sit non committit
usuram. Melius tamen facit si hic
una dixit illud meum bladum modo
nunc vendere valeo sed tibi die ven-
ditionis(?) si autem tunc vis mutuum
dare quantum in illo die valebit sic
plus sive minus accipias meum bla-
dum et dic in reddere denarios. Contra
[illegible] vide confirmare usuras 226

Est et alius casus de quo quidam
multum mirantur quod dum quis
vult confirmare usuras cum u-
nus homine mutuum ab aliquo
accipit pecuniam facit pactum cre-
ditore nisi debitor ad certum ter-
minum solvit penam minuatam(?) pe-
cunie simul cum debito principali
exsolvat. Sed dum quis habent etiam
confirmat pactionem sed vices(?) vi-
tate quantum ad forum contractus

non est in usura. Si autem alicui mu-
tuam dedero pecuniam ad certum terminum et
tunc mihi non solvit, dampnum michi
magnum facit, quia forsitan illo
die teneor solvere censum domino meo
et ipse cum eandem non habeo forte va-
dia mea rapit et me a domo
expellit. Vel si mercator sum et
nundine imminent et ego cum
non habeo vel forte filiam meam debeo
in matrimonio collocare vel alia mihi
contingere, quod ergo post terminum pre-
dictum dampnificor, licitum est
me repetere ab eo quod de dampno meo
michi satisfaciat, precipit enim
dominus quod dampnum satisfaciat qui fecit
iniuriam. Contra hoc scilicet fraus est
creditoribus, quia dicunt mutuum
petenti: vendo tibi marcam ar-
genti pro l solidis vel xl alterius
monete, quos michi reddes tali die,
et non valet marca nisi xl soli-
dos. Ille ergo qui recipit pecuniam
possit non aliter non habere facit cartam
suam quod xl solidos ei debeat de
venditione mercationis, que latet
dum fraudem; dies autem prima debiti
in carta confirmat, et hoc secundum formam
contractum licitum est et iustum.
Item quis fraudem alii facit
vel precio quam tunc valeat adeo
terminum. In isto venditionis fraudem
facit quia in rei veritate non ven-
dit sed commodat vel mutuat,
nomen vel ipsum fraudem non mutat
at contractus. Idem est contractus
sive dicat vendo sive commodo
ad terminum certum. Si autem statim
solvet tunc venditio est, quia
creditor expectat et vendit
mercem temporis, alias est contractus
et in usura est. Ibi quoniam eo
per plures mensuras aliquid lucratus
fuit vel emendo vel vendendo

quod decepit omnia restituere tenetur. Re-
spondeo contra quod quidam dicunt quod si
quis mutuum det alii licite ab eo
alia vice sperare potest mutuum pro mu-
tuo sed nullum donum, quia cum recipio
mutuum nichil recipio quod non teneor
totum restituere, et ideo non est in usura
ut dicunt. Contingit autem quandoque quod
tanta est utilitas in mutuo una
vice quanta in dono alia vice; et ideo
si mutuum ab aliquo recipio quia prius
sibi dedi mutuum, post forte magnam
magis quam recipio utilitatem. Item
esto quod ab aliquo centum libras
quis recipit pro usuram, quibus eme-
rit vineam ex qua centum libras
fuit lucratus; sufficit ne ei ut
tunc C libras restituat et vineam
tum et quod ex ea lucratus fuit resti-
tuet; credimus quod totum restituere
tenetur preter iusta dispendia
et iustum precium laboris sui, si forte
ex colendo vineam pecuniam ex-
pendit et alio modo laboravit. Sicut
si oves suas alicui rapui teneor
eas restituere et omnem fructum quem
recepi ab eis. Sed item queritur quod si
mercator illas C libras vel
marcas in archa sua reservasset
intus ille cui usuras dederat, illa-
rum cum fructu quem ab eis item
consecutus repetere posset, sicut si quis
spoliasset alium vinea sua et illa
inculta iacet posset tamen contra
vinee spoliatorem omnes fructus
repetere quos per moderatum cultum de
vinea sua potuisset recepisse. Sed
non est simile, quia denarius ia-
cens nullum fructum valet facere
sed vinea valet, est fructifera.
~~De ... capitulo ... xxa~~
Sed item queritur quod si emerit
ab aliquo modium vini qui
valet xx solidos pro mutuo et
illo modo petat ante restitutionem

tum xl valet solidos nunc possum esse
solutus si xx solidos dedero vel solvero
et dicimus quod quia tam diu morando
morendo detinui ex culpa mea in-
habent usura incidi sed plus solvendi
sit ei imputabo et non alteri. Item est
casus quod ab aliquo habeat nisi de usura
et penitere velit si quid quod habet restitu-
erit filie sue fornicabuntur filii la-
trocinabuntur et ipse mendicabit
uxorque sua ab eo fugiet. Sic nec etiam
aliquod sibi dare amicorum consilium ne totum
restituat. Et dicimus quod utile esset eo
consilium quod relaxacionem ab hiis peteret
quibus restituere tenetur. Si autem
gratiam invenire non posset credimus quod
sicut licet alium in extrema necessitate
vivere de alieno ne moriatur sicut
supra dictum est dummodo voluntatem habeat
restituendi cum posset, ita iste cum mag-
na necessitate retinere potest rem feneb rem
ut inde vivat cum magna tamen parsimonia
te ita scilicet quod cibum et potum habeat pro
se tantum cum potest. Item est quedam
modus fenerandi satis usitatus
multi enim pecuniam alicui mercatori
committunt ad medietatem lucri vo-
lunt tamen habere sortem suam et insuper lucri
medietatem hec enim manifesta est
usura, quia cum non laboraverint nec
periculum eis immineat aliquid lucri
reportant. Si autem medietatem sus-
tinent dampni sicut medietatem
expectant lucri et medietatem expen-
sarum solvunt mercatori et huiusmodi sic quod
esset restituendum non est usura. Item est
consuetudo in aliquibus civitatibus
quod certa pecunie summa traditur
pueri aliquibus mercatori usque ad
certum tempus ut discat ab eo officium
suum expleto autem termino totam
mercator recipiat pecuniam. Interim
autem vestibus pascitur et sumptibus
mercatoris. Queritur igitur si usura

committat. Ad hoc respondemus quod si pastus
et vestitus pueri plus valeant
quam eius servicium usura est. Item
consuetudo est alicubi quod aliqui ha-
berant ad firmam oves suas in
morbes que sed numquam morientur
ei numquam sunt videlicet cum aliquis sed oves
recipit ab aliquo pro tanto precio pro quarum
fructibus dabit ei xxx solidos
vel plus secundum quod inter se convenerit
et in fine termini tot oves et tam
bonas restituat. Queritur utrum in hoc
sit usura. Et dicunt quidam quod hic
est contractus boni hominis consilium
si enim oves fuerint morbide
vel pastura in firma et ita magnum
imminent firmario periculum et
ei qui dat oves nulla usura est
si non dicat quod non est periculum
recipiendum omnibus vel propter infirmi-
tatem omnium vel propter potestatem temporis
vel propter pasture malitiam et fructus
omnium scilicet agni lana et casei va-
leat precium quod solvere debet firmarius tunc
nulla est usura. Item alius casus
est in quo videtur licite recipi usura
ut si aliquis contra meam voluntatem decimas
detineat tunc possum ei dare nummum
suum et interim recipere decimas in
pignus et convertere in usus meos nec
aliqua est ibi usura. Item quando a-
liquis si aliquis bona mea rapuit
vel me alicui defraudavit ut
pro venditorem iniustum vel stipendiorum
meorum vel aliorum debitorum deten-
tione contra voluntatem meam et
dampnum sustinui nec quia po-
tens est ille possum emere ab
eo pro medietatem quod michi debetur
possum ei dare mutuum pro v-
suram et tantam in usuram recipere
pecuniam quantam mihi restituere tenetur.
Et dicunt multi quod si imminerent
ei periculum paupertatis et debitum suum
non posset aliter recuperare dummodo

sine scandalo fieret ecclesie non committit
usuram quia nichil recipit nisi
quod sibi debetur ¶ De symonia 228

Postquam de alia specie avari-
cie dictum est scilicet de symo-
nia / describitur autem symonia
dupliciter primo sic ¶ Symonia est
studiosa voluntas emendi vel ve-
dendi spiritualia vel spiritualibus an-
nexa ¶ Aliter sic symonia est pac-
to de temporalibus quod spiritualia fian-
da vel equivalens secundum descriptionem primam
videtur quod iudex qui vendit iusticiam
committit symoniam quia ius-
ticia res spiritualis est ¶ Item committeret
scilicet advocatus plus vendens iustum
precium quam iudici iusticiam
dicendum ad utrumque sic spirituale
prout hic accipitur ipse est illud
quo spiritus sanctus confertur vel datur ut
virtutes vel quo spiritus sanctus
significatur sicut quedam sunt
sacramenta ecclesie et similiter hic decime
et ius percipiendi decimas non sunt
res spirituales sed rei spirituali an-
nexe scilicet ordini clericorum et hec sunt
annexa quia ad eum pertinent
in quo est res spiritualis scilicet ordo
iudex autem non dat nec vendit
virtutes nec sacramenta ecclesie nec
aliqua eis annexa ¶ Quod autem dicitur
quod iudex iusticiam non accipitur
ibi iusticia pro virtute sed pro iusta
sententia unde sciendum quod quedam nec
vendi possunt de iure nec de facto
ut virtutes / quedam autem possunt ve-
ndi vel emi de iure ut sacramenta
ecclesie possunt tamen de facto / quia ordi-
nes et prebende que sunt annexe
rei spirituali quamvis venduntur de
facto quedam tamen largiunt accipiuntur
spiritualia ut sacra vasa altaris
et vestes sacre et talia vendi et
emi et inpignorari de iure et
de facto de illis qui videntur ius
suum audire non aliter Item non

possunt / dicimus quod non peccat quia nec
audire recipit nisi quod sibi debetur
iudex autem peccat qui recipit et isti
nunc tenentur sicut nec ordines magnos
redditus pro tenenda iusticia indigni-
tatibus suis et ideo michi videtur recipe-
advocatus enim non simpliciter vendit
iustum precium sed procurandi la-
borem multum nec laborat studendo
et aliis modis pro causa quam suscepit
defendenda ¶ Si non contra scientiam cau-
iustam defendit licet symoniam
non committat mortaliter tamen peccat et
restitutioni tenetur quod recipit ibi vel
illi scilicet ut dicunt multi quos suis
allegationibus dampnificavit ¶ Est
etiam sciendum quod quedam annexa sunt
spiritualibus et spiritualia ut predicatio
que est res spiritualis quia per eam
spiritus sanctus confertur et annexa est or-
dini sacerdotali ¶ Sunt etiam spiritualia
spiritualibus non annexa ut unctionem
per quod significatur communio Christi ad ecclesiam
quedam autem sunt spiritualibus annexa
et non sunt spiritualia ut sepulture et
decime committitur autem vel pro lucro
temporali vel pro humano favore vel pro
vana gloria predicat symoniam
committit ¶ Est autem triplex munus
quod recipiens tunc symoniam facit
sicut dicit canon scilicet munus a manu
munus obsequii munus a lingua
munus obsequii Item nonne orat
causa pro fructibus temporalibus quare
similiter predicare non potest pro fructibus
temporalibus Item nonne predicat amplius
pro collecta ad opus pauperum faciendam
qui orat in hospitali ¶ Responsio dicenda
non quod si ergo est corpus alieno clerico
dare potest prebendam ut inde prestat
pauperes tamen conferre potest spirituale pro
precibus sibi vel aliis offendens
¶ Sed contrarium dicat ¶ Augustinus non de-
bemus evangelizare ut manducemus sed man-
ducemus ut evangelizemus ¶ Est quo nondum
quod aliud est de ordine et aliud de

predicatione/expedicatione eius naturaliter
sequitur emolimentum quia cum pre-
dicamus corda fidelium ad largitatem
et ad virtutes alias excitamus. Unde naturaliter
sequitur quod ministrant indigentibus
unde optime dixit Augustinus cavere de-
bemus non ut mercedes predicationis
fructibus afficiamur sed nutrimentum quod seq-
uitur i. sustentatio in talibus que necessaria
est predicanti et ita talis predicator
non tendit ad alium finem nisi ut pie-
tatem excitet et largitatem et alias
virtutes in cordibus hominum ex quibus ex consequenti
sequatur aliqua utilitas pauperum.
Secundo oramus pro fructibus terre finis
principalis est ut per eos honoretur
deus et deo servire possint qui de
fructibus vivunt vivere (et ideo si vere in-
tenditur locutus qui etiam orat pro tempora-
libus potius orat ut deo sine im-
pedimento serviatur. Ex quibus patet quod spiritualitas
sit in temporalibus. Patet ergo quod non licet dare
prebendam ut distribuatur fructus
pauperibus quia ex prebenda naturaliter non
sequitur quod pauperibus provideatur.

~~Si orationes defunctorum vendi possunt et exequie xxix~~

Videtur etiam quod exequie et ora-
tiones que fiunt pro defunctis ven-
di possunt et cum tamen spiritua-
les sint consuetudo enim est in terra
quod aliquis laborans in extremis
certum aliquid confert loco religioso ut
eius anniversarium faciant et in ora-
tionibus suis memoriam eius habeant.
Aliter sacerdos stipendiarius sub
certa pactione recipit pretium ut divina
celebret in terra. Item absolutio ex-
communicati res est spiritualis et tamen nullus
absolvitur excommunicatus nisi certo pretio
in terra constituto et sic spirituale emitur
pro temporali. Ad hoc dicimus quod viri sancti
et angeli qui orationes fidelium domino
offerunt non recipiunt munera ob-
lata sed tamen devotionem que cognos-
citur ex oblatione munerum quia
probatio dilectionis est exhibitio
operis et ita non orant etiam pro mu-
neris oblatione sed pro devotione offe-
rentis. Nec datur spirituale nisi pro
spirituali. Excommunicatus autem non dat pre-
tium pro absolutione sua sed pro pena
pecunie sive et contumacia. Pro sepultura
autem mortuorum et pro baptismo et pro
sacramento et pro sponsalibus viris licet
accipere ut dictum est supra ubi
plenius de eis tractavimus. Ad
quartum quod allegatum est de sacerdote stipen-
diario quod sicut ministrat pro temporalibus
unde quod dominus precepit ut sacer-
dotibus in domo sua et quod etiam
illi qui spiritualia prelatis mini-
strant dent eis sua temporalia quia
aliter vivere non possent. Unde archi-
episcopi et episcopi in visitatione etiam
procurationes suas recipiunt et
ita spiritualia ministrant pro tempora-
libus ut notatur. Non tamen finalis
sed tamen sine qua tamen non possent.
Sed cum si aliquis devotionis velit
fundare etiam vel inclusum dotare
dare potest ex quibus etiam cum eo facere pac-
tionem ut conveniat ministris ecclesie
vel ipsi incluso. Nota et patet
quod etiam triplici ex causa recipit
temporalia ut scilicet fidelium devotionem
cognoscat unde et ministri ecclesie vi-
vant et ut victum habeant et ut ma-
neant. Item etiam dum
benefactores proveniunt. Item etiam dominum
laudat et gratias ei reddat de tempora-
libus omnibus beneficiis suis temporalibus.
Si igitur possum gratias agere deo quia
dedit mihi bonum equum quare
non possum orare ut det mihi bo-
num equum. Si igitur possum gratias
reddere pro preteritis orationes possumus
facere pro futuris. Item constitutum est
quod dentur denarii his qui veni-
unt ad matutinas vel ad alia officia

committunt ne symonia clerici ppt de
narios ad eandem venientes qui ali
ter non venirent Ad hoc dicimus
quod impor mos dat nobis temporalia do
minus scilicet ad necessitatem unde malachia
chia Inferte omnem decimationem
in horrea mea ad consolationem
ut in ysaya sicut blanditur mater
filiis suis ita consolabor ego vos
ad negotiationem ut scilicet ex temporalibus
que nobis dat emamus vitam et
nam ut in evangelio negotiamini
dum venio ad provocationem ut scilicet
per beneficia sua ad dilectionem eius
nos provocet quia igitur hiis tribus
modis dat nobis deus temporalia
licite possumus ministrare spiritua
lia et ab eo petere predictis modis
quatuor temporalia sine omni symo
nia scilicet ad necessitatem ad consola
cionem ad negotiationem ad pro
vocationem et gratias ei reddere pro
talibus Sed si nos preter predictos
modos quattuor nos venimus temporalibus
temporalibus ut scilicet cum eis deleste
mur et hoc modo spiritualia ministrare
pro temporalibus symonia est Cum igitur
dicitur iste minister ministrat
spiritualia pro temporalibus si hoc facit propter
ista est propter alia predicta causa
non est licitum est si autem causa non
finalem delectationis symonia est
Primo autem non licet aliquis spi
ritualia ministret pro temporalibus non tamen
possit ea sibi prius ~~Si aliquis spiritua~~
~~le possit emi pro temporali 2 30~~ |

Notandum tamen quod consecrando eu
kharistiam nichil attendi
tur preter spiritualia sive celestia
Sed preter sacerdos in canone misse di
cit sacerdos in canone misse dum
consecrat eukaristiam illam autem quo
nos de orationem misse que pertinet
ad consecratorem Cum igitur dicitur
iste consecrat vel celebrat pro

temporalibus falsa est locutio Solet tamen
accipi sub hoc sensu iste obligatus
est celebrare missam vel consecrare
eukaristiam quia recepit temporalia scilicet
decimas et oblationes et notan
dum quod temporalia annexa debent esse finis
spiritualium Sed spiritualia finis temporalium
unde hoc est falsa Sacerdos tenetur dare
spiritualia pro temporalibus Sed hoc est vera
laycus tenetur dare temporalia pro spiritualibus
non tamen ista emit pro illis ut dicitur est
Legitur autem in parabolis salomonis
quod mulier fortis providit agrum et
emit illum et in evangelio quidam nego
ciator preciosam margaritam in
venit et eam emit per margaritam
et agrum intelliguntur celestia Si
igitur non licet michi emere celestia et
spiritualia quare non licet michi emere
spiritualia sacramenta Et si licet deo
dare temporalia pro celestibus quare non
licet dare eius ministro pro sacramentis
Ad hoc dicimus quod bona celestia sub
precio cadunt quia dantur pro meritis
meritis que sunt qualecumque precium vite
eterne Sed gratia dei que datur per
sacramenta omnino est inpreciabilis
quia non hic homo aliquid unde gratiam
dei emere possit caritas autem et
cetere virtutes supra modum sunt et
ipso precio eterno excepit quod autem
aliquid dat pauperibus ut orent
pro eo orationes eorum non emit Sed
tinas ex quibus sequitur quod pro
eo orat provocat quia homo per beneficia
pauperes adorandum pro se sine
symonia potest excitare Cum autem
peccator dat deo orationes vel aliud
pro secunda prima gratia eius opera que
sunt de genere bonorum non sunt ca
efficacis vel causa meritoria prime
gratie Ex hoc patet solutio questionis que
queritur utrum liceat dare sacer
doti aliquid pro trecenalibus vel
annalibus quia ut dictum est

pmissa cantata vel cantanda nunc
aliquid aliquis dat pt / s3 dari pt sacer
doti unde vivat et etiam ut appareat
deuotio dantis pt dari aliquid p
q moneatur sacerdos ad orandum
vel celebrandum. Melius tn est q
sacerdos post accipiat quam ante
ppter scandalum ecclesie & reputat lau
tus q p patronos presentes possit
ecclesie talia spiritualia. Queritur etiam q
sacerdos sine precio nolit bap^tizare
puerum utrum pater pueri debeat eum
reponere vel mittere puerum mori sine
baptismo. Ad hoc dicendum q in tali casu
dabit precium non ut baptismum emat
sed furorem sacerdotis compescat et
quod sibi debuit redimat & hoc
i omnibus licz si aliter haberi non pt.
Legitur autem in deuto. Ecce obtuli
mus i annulos & armillas ut ores
deum pro nobis / & in 2° li^o machabeorum
legitur q vir fortissimus iudas misit
xij dragmas argenti i ierosolimam
ut sacerdotes orarent p
occisis i bello corporis. Sz secundum
q dixi ibi fuit simonia primo primum
quia obtulit ppter deum / 2° fuit p
illo ut deus iram daret et gratiam
tn sicut predictum est p tales oblatio
nes deuocio offerencium apparuit
& ita sacerdotes excitabantur ad
orandum. ~~Si symonia fit co~~
~~sic pbendas consanguineis &c.~~
Solet etiam queri si sit symonia
dare consanguineis spirituale be
ficium ronne consanguinitatis & videtur
multis q similiter sit proprium non tn est
symonia / quia non est ibi merci
monium nec intencio emendi vel
vendendi aliquid spirituale. Est tn
triplex peccatum dare intuitu sanguinis
primum quia nimis tenere carnem
suam diligit / 2^m cupiditas qua
rem debitam suo consanguineo cupit
3° quia rem spiritualem dans indig-

no vilipendit. Ut tn q i symonia
est quia expectat commodum temporale
consanguineo suo p spirituali q ei dat
ut minor est symonia si expectat
commodum temporale aliter desinit quam
si expectat sibi. Sz dicit ad hoc
q non est i symonia quia dat
consanguineo suo ut in commodum
sciat illud commodum non ponit se
precio venali vel mercimoniali licz
illi expectat utilitatem. Sz tn ista
dat ut nomine consanguinei ipse fruc
tus recipiet symonia est q recipit
q sibi non debetur / exponitur
aut dare dupliciter debetur n. dare
quam gratis i. nullam venalem tam
pone ut gratis dare i. nichil i
dando respiciens nisi solum deum vel
solam gratiam & ideo non dat gratis q
sic dat consanguineo suo licz dominus
dicat gratis accepistis gratis date /
dupsistis gratis ecclesie impendite gratis
Item notandum q cum dicitur iste episcopus
dat quit clerico beneficium p seruicio
suo vel p seruicio parentum suorum dupliciter
pt intelligi dicit n. canon q clerici
qui mittuntur de ecclesia debent beneficiari
p amicis suis / pt etiam intelligi
ita q episcopus nichil aliud considerat
nisi voluntatem quam habuit ex seru
cio clerici vel parentum / & sic dare sy
monia est vel ita q considerat prudenciam
clerici sui & diligenciam i obsequiis
diuinis & bonam eius conuersacionem &
ita dare non est symonia. Dixit n.
vir prudens ecclesie platorum sunt
pbatoria clericorum dent n. i ecclesiis p
bat clerici qui sunt beneficio digni
& qui non vel pt dici q sicut ordi
nata caritas monet hominem q prius
det pri quam filio & domestico prius
quam extraneo & multi prius quam non
multi deus illam caritatem ordina
uit eodem ordine aliquid spirituale
beneficium pt dare si n. magna magis

diligendus est ille qui sumunt quam
qui non sumunt. Ymmo utique bonus
sit potius dandum est potius benefi-
cium quam sr. Dominus bone memorie
parisien cantor sic dixit quo-
niam patribus omnibus constan-
tibus eadem felicitate possum dare
beneficium digniori peccato mortali
si propono a digniorem. Queritur etiam
quare magister scolarum recipere possit
precium a discipulis suis sine sy-
monia cum cancellarius qui dat sco-
las nichil possit pro scolis recipe-
re. Videtur quod possit. Laycus non potest
regere scolas et docere de artibus
et auctoribus et similibus in quibus non
est spirituale, ergo vendere ei licenciam
docendi etiam non est symonia.
Ad primum dicimus quod magister scolarum
non licet unde vivat de labore suo
non potest sibi accipere naturam. Cancel-
larius aut qui docendo non la-
borat et redditus licet unde vivat
recipere potest sine symonia pro danda
docendi licencia. Ad hoc autem quod
obicitur quia possit dominus quod lar-
gitus spiritualia sumuntur quam
super donum est dona non sancti spiritus
licet de eis non operatur gratia
sunt tamen spiritualia ut donum gratie
ne domini martirum interpretacio-
ne symonii et exposicio scripturarum
cum quicumque etiam vendit quia sunt
dona spiritus sancti symoniam committit.

~~De iure patronatus 232~~

Solet autem queri de iure patro-
natus si vendi possit sine
symonia et videtur quod non, spirituale
non est putare etiam ad beneficium
aliquod a ecclesiasticum. Solus enim episcopus dona
dat beneficia spiritualia de patrimonio suo
sed layci putant aliquos idest clericos
in quibus episcopi dent beneficia et
secundo canonum constituta. Et dixit
papa Allexander quod magna ecclesie
consuetudinem. Ius patronatus habent
layci quia naturaliter non habent. Est igitur
ius patronatus sicut dicunt multi cum
spirituali iure mixtum et scilicet quia
non spirituale est non potest vendi quia
temporale sit quemadmodum pro ipso iure pro tali
in bello dicunt agitur quod ius patronatus
non venditur sed transit cum universitate
unde si quis totam villam emit ius
patronatus alicuius ecclesie non emit vel ville
sed adherens ad emptorem ville transit.
Dicunt tamen multi quod si universitas
propter hoc ius patronatus carius
quam si non haberet vendatur vel emat
idest plus detur precium propter tale ius
quam sine hoc pro universitate daretur
symoniam committitur. Queritur etiam
de decimis si vendi possint vel
emi et videtur quod sic si enim ecclesia potest
vendere domos et agros et predia que
sunt data de elemosinam perpetuam
non tota iure suo quia non sunt sicut
potest vendere decimas cum omni iure
vel si ius percipiendi decimas pro
re est spirituale quia layci in multis
locis possident decimas et dant
et vendant cui volunt. Ad hoc dicimus
quod decime pure sunt spirituales. Sunt
enim adeo pure instituta ad sus-
tentacionem ministrorum suorum et nullo
modo possidere potest ius decimarum
nisi ministris dei et ecclesie unde
tamen videtur quod etiam ex permissione sua
laycis concessit fructus decimarum
non ius percipiendi fructus enim de-
cimarum sicut et oblaciones altaris
vendi possunt et dari. Unicuique sine
omni symonia sed nullo modo ius
percipiendi unde licet clericus vendat
layco fructus decimarum non tamen
potest laycus cohercere rusticos ad
solucionem ipsarum. Queritur autem super
donum est quem penam sustinere pro ma
symoniace sit in antecedenda
sed quod omnis uterque sunt et

emitur tenetur

constitucione tenerentur quando symonia
reposset tunc sic dicimus quod si pena
eorum si eius positum est et institu
tum ab hominibus aut si pena et si eius
potest mutari sed dubium est utrum a
solo summo pontifice vel a maioribus
prelatis mutari possit Credimus autem
quod non omnis symonia inrecte faciat
sed illa sola de qua pertinet ad ecclesiam
iudicare et per ecclesiam condempnari Sunt
enim multe symonie occulte et quedam
in sola voluntate sine effectu committitur
symonia et tales non puniuntur per
irregularitatem et sunt multi contra api
nionem quod in talibus symoniis que
prius se expresse non sunt ab ecclesia dap
nate sicut aliquis forte buscum que
se acceperunt ¶ De invidia et
de eius pena 233

Diximus de quatuor criminibus
capitalibus scilicet luxuria ira gu
la et avaricia Et quia sic
et sacerdotes quod prime sunt in talibus
imponende restat adhuc dicere de
tribus scilicet invidia accidia superbia
Et licet superius dictum est quod difficile
decisus tamen superius dictum est quod difficile
est talibus peccatis condignam penitenciam
assignare penitenciam imungenda tamen
est per hiis peccatis per clericis que
sequi solent excessus per superbiam
enim vel invidiam sepe aliquis nocet
proximo suo in multis scilicet sibi de
trahendo et famam eius et sibi dampnum
inferendo vel bona eius auferendo
et multis aliis modis Sepe eciam homo
per accidiam deo aufert oraciones
quas ei debet et missarum audien
cias et vigilias et multa similia Cum
ergo in talibus ut restitucionem deo
faciant in omnibus et de excessibus
suis hominibus Degradacione istorum viciorum
pauca sunt dicenda et primo de
invidia Sed videtur quod invidia non sit
peccatum quia invidia est de bono alieno
tristicia omnis autem tristicia do
lor est et pena et ita nullum peccatum

quia dicit Augustinus omne peccatum tendit
ad finem delectabilem in creatura sa
cium vel solo peccato consistit quod a bono
incommutabili homo se convertens
ad bonum commutabile ut eo delectetur
se convertit Circa autem invidia nullam
ingerit delectacionem sicut videtur quod
nullum sit peccatum Gentilis eciam ait
poeta Iustius invidia nichil vel
equalis illa namque vel auctori
parat acerba suo Alius eciam poe
ta describens invidiam sic ait pa
lor in ore sedet macies in corpe
toto pectora felle virent lingua
lent rubigine dentes Iustice ra
cies liquida est suffusa veneno
Risus abest nisi quem visi fecere dolo
res nec fruitur sompno vigi
lantibus excitata curis Sed videt in
gratos et tabescit quod videndo Suc
cessus hominum carpit et carpitur
una suppliciumque suum est Unde Oracius
nec latinas quia vel latina le
fuit Sed ex hiis aliquatenus patet so
lucio Consistit enim invidus du
videt vel sperat malum alterius
et tunc delectacio est ei peccatum dolor
autem et tristicia quod sit ex prosperitate
alterius pena est Sed ista pena
non est sine quodam desiderio
mali alterius et desiderium illud
placet ei ¶ De accidia ca 238

Accidia autem gravissimum est pec
catum et fere omnibus ignotum
dum homo diligens et devote
divinis intendere obsequiis sed ad
homo tedio afficitur diligenciam au
fert faciendi deo et devocionem
in obsequiis divinis tollit peccatum
est accidie et tunc nullum peccatum
ut dictum est quia enim indevotus
orat iudicium sibi implorat hoc
autem peccatum tristicia seculi mortem
operatur ab apostolo vocatur ex
tali eciam peccato multi se credunt
quod scilicet ita absorbentur contemplacione
in deo aut in obsequiis divinis sunt
cupiditate Sepe enim dicitur accidia
vel ex pigricia vel ex negligencia

in diligent[er] et caute monendi sunt penitentes ut non sint ociosi sed ho nestis operibus et negociis occupentur et eis diligenter intendant et sicut aut apostolus sint hospitales sine murmuratione et omnia eorum opera deo pro bonam operatorum faciant sapiente alit[er] n[on] multum obsequium deo pla cet / pessimum autem est peccatum accidie quod pertedium et fastidium aut homini bona sua opera quibus vitam et nam mereri possent / sollicitus sit ergo quilibet ut vincat dyabolum veni et ipsum ociosum quia multa mala docuit ociositas / sompnolentia n[on] et pigricia ex quo proveniunt que abs omni obsequio divino et ab omni hilaritate gratia dei benivola hinda cor hominis auferunt 237 Superbia aut[em] secundum de superbia

Superbia secundum Augustinum est amor proprie excellencie / amare autem dignitate excellencie et excellenciam ut humane et eam et mundam a sordibus demonum tam est mare bonum est / sed in aliquibus ex cellenciam ut sicut considerans contempnunt vicia et nichil sit peccat sed prosus est aliud superbia amare excellenciam per n[on] excellenciam quibus est omni ut humane quam homo naturaliter appetit sicut appetit veritatem et scientiam / aut vana in hoc vult preesse aliis in plenius temporalibus ut sint ei subiecti et eius voluntate eis imperare possit vel ut gloriatur in eo aliquibus quod excellit alios in scientia vel dignitate aliqua / et talis amare excellenciam peccatum est superbie Sunt autem iiii or species superbie sicut ait gregorius que numerantur hic contra ... falso plus omnibus inflat / prima aut species superbie est qua putat homo aliquid boni habere a se et non a deo / 2a aut est qua licet pu tat bona sua habere a deo putat tamen quod debeat ei deus ex debito

pro meritis suis / 3a cum se iactat in bono aliquo preferre alios cum tamen de illo bono n[on] habeat / 4a species est qua homo licet se putat plus habere de bonis dei quam alii / quarum autem istarum specierum maximum est peccatum / Solet autem communiter dici quod in inicio omnis peccati superbia est / et quod omne peccatum nascitur ex superbia quod videtur durum / quia sicut dicunt sancti maximum est peccatum superbia sed si omne peccatum est superbia omne peccatum est maximum / sed aliquis simplex fornicator peccans subito ex fragilitate sua dolet et nullam deest agilitate superbie aggressio de spiritu / sit species superbie / et dicunt multi quod tamen in eo est superbia / et dicunt quod superbia omnis peccati est inicium quia non est aliquod genus peccati quod aliquando non oriatur ex superbia sicut ex quolibet vicio nasci potest aliud vicium / quia nichil magis appetit homo naturaliter quam suum honorem / nullum peccatum ita naturale est homini sicut superbia et ideo vix est homo qui careat superbia ut tamen dicamus quod in omni honore ... peccatum sit superbia licet sepe ita contingat / potest tamen ideo dici superbia inicium omnis peccati quia superbia primum fuit peccatum dyaboli a quo omnia orta sunt alia peccata quia cum omnibus peccatis transgreditur preceptum dei vel tatur quod deum contempnat et eius preceptum / contempnere aut deum superbire est et ita videtur quod omnis peccator superbiat / sed respondendo quod contempnere pluribus modis dicitur est n[on] contempnere habere aliquid tamquam vile et non dignari quod aliud / sic non contempnunt omnes peccatores deum vel eius preceptum quia sic eo contempnere superbie est / est item contempnere ab aliquo per fragilitatem vel levitatem aliquid declinare et sic contempnere non est superbie unde patet quod non omne peccatum est superbia ~~De mendacio~~ 236

Quia non tam ex invidia quam
ex superbia sepe nascitur men-
dacium pauca de mendacio dicenda
sunt. Est autem mendacium sicut dicit
Augustinus falsa vocis significatio cum intencione
fallendi, sed quia sepius mentimur ope-
ribus sicut et verbis / ut si aliquis co-
ram me iterum viam querit et ego viam
indicavero ei audiens mentiri
opere videtur quod debuit dixisse quod
mendacium est falsa vocis et operis
significatio / sed est dicendum ad hoc quod institu-
te sunt voces adeo et date ad expli-
candum cordis veritatis testimonium un-
de vox est quasi testis cordis et omne fal-
sum testimonium est iudicium cordis ideo omne
mendacium vocis est peccatum / sed quia opera
non sunt ad testificandum sed ad
merendum / licet aliquis menti-
atur opere non est peccatum cum simulavit se
longius ire dominus opere et tamen non
fuit mentitus sicut eciam licet rex
simulavit se sacrificaturum Baal addu-
cens hostias ad templum eius et
ignem sperans ut ita attraheret sa-
cerdotes Baal qui letantes de eius
sacrificio et cum sint ea omnes occidit
et tamen illa simulacione non est mentitus
Tercia sit quod aliquis quandoque mentitur
adeo verum et tamen non est in mendacium
vocis ut si quis quereret ante utrum
personis precinctus aliquis possit tunc
ire et ego credo eos esse latrones
tamen non sunt et video ei quod sic
constat quod verum dico et tamen mentior
et falle intendo et ita est mendacium
datum mentis et non vocis Si
quis autem non habet intencionem falle-
ndi non semper falsa vocis significatio peccatum
est mendacium ut cum in disputa-
cionibus falsa sunt proposiciones propter doc-
trina facienda ut cum dico Christus
quod fuerunt ante incarnacionem domini
et predicta dico Christus nascetur de v-
irgine constat quod dico falsum et tamen non
pecco quia sic propter aliquam instruc-
tionem facio. licet quod falsa sit et vocis
significatio nullum tamen est in mendacium / ideo
autem mendacium est peccatum quia ob-
viat veritati / veritas autem pura pla-
cet deo / quia ipse dominus dicit Ego
sum veritas propter hanc veritatem
omnis falsitas que deformat cari-
tatem peccatum est / et ideo omne menda-
cium est peccatum De diversitate mendaciorum

Omnia vero / a
Quedam mendacia sunt
venialia et quedam mortalia unde sac-
erdotibus sunt species mendaciorum ut
sciant pro quibus maiorem et pro quibus
minorem iniungere debeant penitenciam
Distinxit autem beatus Augustinus primo
tres species mendaciorum sicut pri-
cipium scilicet quod contra deum est in ar-
ticulis fidei vel in doctrina celesti
vel quod in dampno proximi et illud
semper est mortale / aliud est io-
cosum et illud veniale est / aliud
est officiosum scilicet quod fit propter utilitatem
alicuius sine dampno alterius
et hoc similiter veniale est / preterea di-
viditur mendacium in octo species / primum
est capitale mendacium et longe
fugiendum quod fit in doctrina religio-
nis ad quod mendacium nulla quis
condicione debet adduci Secundum est quod
aliquem ledit iniuste ita quod nulli
prodest Tercium est quod prodest alteri ita
quod alteri sit aliud Quartum est quod fit
sola mentiendi fallendi que libi-
dine quod mendacium merum est Quintum
quod fit placendi cupiditate de
suavi eloquio hiis omnibus perito
enitatur atque reiectis sequitur
sextum genus quod nulli obest et
alicui prodest ut si quis pecuniam
alicuius iniuste tollendam sciens
ubi sit se nescire menciatur Sep-
timum est quod nulli obest et alicui
prodest ut si aliquis volens volens
hominem prodere quesitum ad mortem
menciatur Octavum est quod nulli

ob est et ad hoc prodest ut ab immundi-
cia corporali aliquem tueatur non est
agitur mendacium in doctrina religionis
quia maximum scelus est. Primum igitur
genus mendacii detestabile non est
mendacium secundo genere. Secundo genere quia nulli
utilitatis alicuius in iniuria consulendum est
non est mentiendum. Tercio genere propter
libidinem mentiendi que per se
ipsam viciosa est. Non est mentiendum
quarto genere quia neque ipsa voluntas
placendi certa hominibus cunctanda
est. Quinto non est mendacium quod per se
ipsum quia mendacium utique turpe
est. Non est mendacium sexto
genere quia neque veritas testimonii veritas
pro incolumitate temporali cuiusquam ac salu-
te corrumpitur. Ad salutem non
sempiternam nullus ducendus est
opitulante mendacio. Neque in
septimo genere mentiendum est quia
neque cuiusquam commoditas aut salus
temporalis perficiende fidei preferenda est
neque si quisquam nostris factis recte
ita male moveatur ut fiat
etiam animo deterior longeque a
religione remocior. Non octavo
genere mentiendum est quia in bonis
castitas ac pudicicia corporis preferetur
et in malis quidem ipsi facimus
eo quod fieri sinimus nobis dampna-
bilibus. Ultimus octo mendacii gene-
ribus tanto quisque peccat minus
tamen mentitur quanto magis apud
recedit quisque aut esse ad quod genus
mendacii quod peccatum non sit putantur
decipiet seipsum turpiter qui
honestum se deceptorem arbitretur
aliorum. ~~De quibusdam quom-
bus ita mendacium~~ 238

De hiis autem octo membris
multe sunt disputaciones
scolastice de quibus non est hic
dicendum. Sed dubium proprie dissensio
est inter multos quia dicat Augustinus
peccatum esse si quis mentiatur pro
vita alterius conservanda tamen non
sit ita aliquis perfectus si alium

qui quereretur ad mortem apud se
haberet absconditum qui potius men-
tiretur quam illum morti exponeret
cum dicat quod talibus non mentitur qui
non sit contra mentem suam dicat
tamen ei conscientia sua quod potius de-
bere non est hic quam quod dicat hic
est in thalamo. Quod autem dicit Augustinus
hic mendacium esse peccatum intelligen-
dum est de illo qui nichil aliud res-
picit nisi vitam temporalem et non atten-
dens spacium penitencie quod patitur ille
hic qui queritur ad mortem vel
etiam attendens quod quamvis li-
beretur a porta mortis. Item legitur
quod obstetrices pharaonis quibus
ipse preceperat ut omnes masculos
ebreos occiderent eos reservaverunt
ad vitam et cum quereret ab eis
pharao quare hoc fecissent menti-
te sunt dicentes quod mulieres ebre-
as reservaverunt cum dicit quedam
glosa Augustini super ysaiam quod eis
eis deus domos retribuit sempi-
ternas cum videtur quod meruerunt
mentiendo. Videtur aut velle
quod peccaverunt ita mentiendo
quod mercedes illas que poterat
eterna retribucione recompensari
merito mendacii in temporalem recom-
pensacionem commutata est. Dicit
enim scriptura quod deus dedit obstetri-
cibus domos in egypto pro merito
suo. Sed potest dici quod vestiebatur utra-
que obstetrices mentirentur pro vita
sua conservanda ita quod deo vitam
suam preparaverunt. Si primo non mor-
tali peccaverunt et tamen dedit eis deus
nostra domos pro naturali pietate
quam circa parvulos habuerunt. Si
autem secundo modo mentite sunt scilicet vite
sue temporali deo preponendo tunc ve-
nialiter peccaverunt. Si veniale peccatum
non abstulit eis omnino suum et
tamen hec vitam eternam meruerunt
tamen aut eas opinabatur fuisse
mentitas primo modo Augustinus

rio ro mo Item quia in li^o sto^s sc
Jacob vir sanctus mentitus sit cum
dixit patri suo ysaac ego sum esau
primogenitus tuus et dicit quod est non
mentitus quia per consilium spiritus
sancti adhuc secundum sensum locutum
fuisse sit ego sum esau primogenitus
tuus i. ego sum filius tuus cui de
bentur primogenita esau Et ibi arguitur
quod verba sunt accipienda in eo sensu
quem intelligit auditor si vero in
telligit non oportet propterea sententias
supplere debet articulus scilicet quod quelibet
verba ita sunt accipienda sicut ver
bi est intelligere audienti Et ar
guitur quod iacob mentitus est opere
quia induit manus et collo pelles
edulinas sicut dicitur quod super dictum est
quod non est peccatum mentiri opere quia
opera non sunt instituta ad perhibendum
testimonium cordis sicut voces Ar/
Deprecia illorum qui libenter mentiuntur 239

Debet ergo sacerdos districtus
magnam adhibere diligenciam
ut interroget a penitente si men
dacio assuetus sit et si aliquem pro me
dacio lesit ut si eum dum super
vel alterius boni viri qui ei benefa
cere consueverant vel quos beneficium ali
quod habituros speravit odium incurre fe
cerit Tunc enim ad duo tenentur tales
mendaces scilicet ad restituendam leso
graciam et favorem illorum qui ei fa
vorabiles erant et post ea ei satis
facere de dampnis temporalibus quod si
non potest veniam ab eo postulat
et semper inquantum potest deo et proximo
peccatum suum emendare requiret et
diligenter sacerdos si mentitus sit
aliquibus quod dei sunt ut in doctrina
sacre scripture periculosissimum enim
est talia in vere mendacia que
durant post mortem quia sicut
legitur pena arrii est in ferna
ppter mendacia tunc enim penas

expectat quas heretici per suas falsitates
errant vel errabunt Et intelligat
sacerdos multas animas constare mendaces
cum et perpetue quod diabolus totum mun
dum primo decepit per mendacium et
quod ipse sit pater mendacii vnde vbicumque
generatur mendacium ibi est diabolus
perpetue autem districto sacerdoti sit
consilium ut penitenti assueto ad
mendacium iniungat plenarium merore
ti..sunt in multitudine hominum quia in
se sunt mortalia mendacia et
vix esse potest quod qui multum est assue
tus mentiri non diligat mendacium
qui enim diligit iniquitatem odit
animam suam Item pro eos qui
loquuntur mendacium non dicit qui
locuti sunt sed qui semper loquuntur
et sunt in consuetudine mentiendi
summa autem sit proximus cautela
est iniungere penitenti silencium
per aliquem diem in septimana saltem vel
per aliquam diei horam si autem dis
cretum ei non possit iniungere silencium
prohibeat ei saltem garrulitatem
quia sicut ait salomon In multi
loquio non deerit mendacium per
sonam autem multi tam clerici quam
layci habent consuetudinem dicendi scilicet
quod in ecclesia dei vicia et in vtilia
multa sepe fiunt et de diuinis que
ibi aguntur non intendunt Cum pe
dicitur talibus quid sicut status tota
die occupati velle autem increpandi
sunt et abscondi cum enim diuina
sunt et abscondit cum non teneant absque
tum intentione teneantur absque
audire nec intendant nec oro
nes dicant vim dei tenentur
audire tenentur et de eo quod in
sacro loco vanitatem sunt locuti
penitenciam agere sicut enim enorme
est polluere sacrum locum per tur
pia opera ita enorme peccatum
verum maculare per turpia eloqua
dicitur enim Domus mea domus
orationis vocabitur Item beatus Augustinus

Iudaeis dei nil aliud faciendum est
nisi illud ad quod instituta est et pro
tempore divinum celebrantur in ea divi
na quia aliud facit quam orare
et legere vel cantare constitutionis
dominum non observant unde graviter
puniuntur de peccatis. De iuramento
et periurio capitulum x

Quia non mediocriter periuri
um vite sue vitium est ad
de periurio assendimus ad cuius
rei evidentiam primo videndum
est quid sit iuramentum Iurame
ntum autem est assertio alicuius rei
cum atestatione rei sacre vel
non sacre unde verum iuramentum
nisi contestationis assertionibus sed
res sacra vel non sacra indicatur
qui testis verum est dico per deum ita est
idem est ac si diceretur deum
testem duco quod ita est sicut
dico Si autem dices per lapidem
istum ita est sicut dico idem
est ac si dicerem hunc lapidis
creatorem invoco testem quod ita
est omnibus enim creaturis sine modo
sine deo prohibet testimonium quia
ubi dicit deus nos scimus cuius
veritati tamen dicere non possumus
verum qui iurat sicut per creaturam
potius deum quam creaturam
contempnit sed deum invocare testem
ad assendendam falsitatem turpissi
mum est et deo magnam facit
iniuriam cum enim ipse sit summa
veritas non vult aut esse per falsus
testis est igitur periculosum valde
ad aliquid deceptio non est tamen
falsus deum testem invocare sed
dubium est utrum iuramentum in
se sumptum consideratum sit malum
et hic in vestigare disputationis
est constat autem quod iurare bonum
est certum ut cum aliquis non
vult credere veritatem nisi per iura
mentum aliorum et tunc ille qui

iurat non peccat immo peccaret si
iurare nollet quia enim aliquis
innocens magnum dampnum in ali
qua causa incurreret si per bonos viros
quibus constat veritas non probaretur
patet ergo quod iurare propter bonam causam
non est peccatum nullus autem sine causa
iurare debet quia dixit dominus
in decalogo non assumes nomen
dei tui in vanum quod preceptum non
observant qui per nichilo et sine
causa iurant Item dicit dominus
non iurabis omnino id est non appetes
iurare sicut enim iuramentum non prohi
betur sed desiderium et voluntas
et consuetudo iurandi qui enim
iurare desiderat vel volenter vel
sine causa iurat vel consuetudine sic
iurare semper peccat vel mortaliter
vel venialiter non autem est cre
dendum hereticis dicentibus quod ac
iuramentum sit prohibitum cum sepe
bonum sit iurare sicut perdiximus
causae autem in quibus sit iurandum
sunt hec pro fide distinguenda pro
pace vel concordia observanda pro
veritate ac ulciscendum in dampnum aliorum
licitum etiam est iurare de calump
nia sicut sit in principio cause quando
tam actor quam reus iurat quod
credit se habere iustam causam
Item pro fidelitate principibus et dominis
facienda licet iurare licet etiam
aliter iurare ad certificandum alium
de re de qua timet vel dubitat
ut si quis det mutuam vel in
ut et timet vel dubitat
tamen ut quod non reddam ei licitum est ut
certificare eum per iuramentum meum
quod ei reddam Item licitum est
ut ei tecum per iuramentum ex
tunc purgare de crimine quod ei sic obicitur

De forma iurandi capitulum xi

Forma autem iurandi in
veteri testamento hec fuit
vivit deus et vivit anima

mea quia ita est sicut dico sed in
primitiva ecclesia sic iurabant Testis
est michi deus quod ita est postea
vero habent formam habuerunt per deum
vel per sanctum petrum vel per caput meum
ita est. Nunc autem additur in ecclesia
dei hec forma Sic me adiu-
vet deus et hec sancta dicit
ibi beatus augustinus quod quanto sanctius
est illud per quod iuratur tanto
magis penale est periurium. Si ei
aliquis ita horribiliter iurare ut
per quedam membra christi que non sunt
nominanda sicut solent layci quia
etiam deo et hominibus magis displi-
cet talis error quam ipsa falsi-
tas iurandi quia multe possent
fieri instantie ita per iniuriam qui
multi agravant ipsum. Valde autem
reprehendendi sunt in confessionibus
qui christum per sacramenta sua membra-
tim dilacerant. Christus enim propter nos
membra nostra non propter se suscepit
Vnde sic iurantes per membra christi
improperant ei quod infirmitatem nostram
propter nos suscepit et ita se declu-
dunt ab hoc bono quod nobis per illa
membra acquisivit. Queritur autem
utrum peccatum sit iurare per cappam vel
per cultellum vel aliquid tale cum multi so-
leant sic iurare cum dicat dominus
de omnibus Sit sermo vester est non quod
amplius est a malo est Et iterum
omnino nolite iurare neque per ce-
lum quia thronus dei est neque
per terram quia scabellum pedum eius
est neque per urbem quia civitas
dei est. Sed dicendum quod iuramentum
non prohibetur sed requiritur sicut a con-
periculo auditur sic autem sicut ex
ponunt illud quod amplius est
i. ab infirmitate illius cui iuratur
quia aliter non vult credere ut dicit
dominus quod amplius est a malo. i.
a peccato quia non peccat qui sic
iurat ex quo aliter non vult credere
et qui recipit iuramentum non
peccat mortaliter quia ex infirmitate
sua incredulus est. Videtur autem
quod christiani peccent mortaliter qui
iuramenta a iudeis et paganis
recipiunt per falsam fidem suam quia
non aliter credentur eis. Sed notandum
est christianus quod aliquo modo faciunt
eis fidem et iudei et pagani non
aliter nec forsitan preter illud ac-
sustinet ecclesia hoc malum propter periculum
vitandum. Notandum autem quod omne
iuramentum tres debet habere comi-
tes sicut legitur in Jeremia Et in
iurabunt vivit dominus in veritate
iustitia et iudicio. Veritas debet esse
in iuramento sed veritas iuramenti
licet quandoque sit falsum quod iuratur ab
eo quandoque omnibus modis credens
esse verum quod iuratur forte falsum
iurat et non veritatem hic committe
quantum ad mentem suam. Iustitia
similiter attendi debet in iuramento
ut sed licitum sit et iustum illud
fieri quod iuratur esse faciendum
Iudicium quod est discretio attendi
debet ut sed ille qui iurat quando et
cui et qua et ubi et de quo iuret vlli
attendant non enim omni tempore est
in temporibus sollempnibus est iurandum
ut in adventu et in quadragesima nullus iu-
rare debet neque etiam hominibus iurandum
est quia sicut legitur in canone
Clericus non tenetur iurare
laico nisi quando prelatus hic alicui
feodum pertinens ad ecclesiam propter quod
facere debet ei fidelitatem ut etiam
cogi debet iuramentum nisi in lo-
co honesto. Similiter deturpare
non debet pro peccare iuramentum Si
autem peccatores tamen hoc licitum
est et observare debet iuramentum
Si autem non liceat dicit beda quod
omne iuramentum quod observatur
deteriorem vergit in exitum salu-
briori consilio est mutandum
dicit enim canon In turpi voto
muta decretum In malis promissis

construde fidem / impleta enim est promissio
que stabile adimpletur ut si quis iuret
se non suscepturum episcopatum vel religionem
intraturum vel tale aliud si postea con-
tingerit quod invitus sit electus in episcopum
esse episcopum vel quod religionem intraret
non tenetur servare iuramentum /

¶ De multiplici appellatione periurii

Sciendum ergo / rubrica

est quod multipliciter dicitur periurium
dicitur enim periurium falsum iura-
mentum ut cum iuro aliquid falsum
quod tamen credo esse verum et tale periuri-
um non semper est mortale peccatum / Di-
citur etiam periurium transgressio iura-
menti ut si iuro aliquid illicitum
tunc transgredior illud et tale periu-
rium non est peccatum quia non im-
pleo quod iuravi sed statim fuit peccatum
tamen quando sic iuravi quod facere non
debui / Item dicitur periurium indis-
cretum iuramentum et tale semper est
veniale vel mortale / Dicitur
etiam periurium quando prius iuramen-
tum et tale si fiat contra scientiam semper
est mortale peccatum / Item dicitur
periurium illicitum iuramentum ratione
iuramenti ut si clericus iuret
quia iuravit contrahet quia
contrahere iuro non est peccatum ipsum
ratione iuramenti / Item dicitur periu-
rium illicitum iuramentum propter illud
per quod iuratur ut cum aliquis
iurat per ydolum sive tunc venera-
tione ydoli et tunc illud iuramentum
est obligatorium / quia qui sic iu-
rat dignitatem credit deitatis
esse in ydolo et ita deum testem
non vocat / Dicitur tamen de illo
iuramento de quo dicit Gregorius
quod mulier servans fidem adultero
mala est / si autem non servet pe-
ior est / Et sciendum quod tale iura-
mentum duplex est / iurat enim adul-
tera quod supponat se adultero
suo et hoc semper peccatum est / iurat
etiam quod non supponat alii adul-
tero et hoc semper licitum est cum si illud
non observet quod deterior est / et tale
iuramentum quantum ad illud non ob-
servet tenet et quantum ad aliud
non tenet / Similiter dicit Augustinus quod
latro qui iurat se iuste ad socios
suos spolia dimissurum si recte divi-
dit malus est / si autem non recte pe-
ior est / Si enim sibi omnia retinet
maior esset cupiditas et plus te-
netur restitutione / qui autem iuravit
quod non omnia sibi retinet licitum
fuit / et ideo quantum ad partem illam iu-
ramentum tenuit / Notandum etiam
quod si verba iurantis duas habent signi-
ficationes et qui iurat intelligit
unam et cui iuratur alteram sic
debent accipi ut ille intelligit
qui decipere non intendit qui enim
iuramento ad decipiendum utitur
semper peccat mortaliter
Sed non semper in eo sensu verba acci-
pienda quod solent generare in eo
intelligentis dicit enim canon quacum-
que verborum arte iuratur sic acci-
pienda sunt verba sicut ille intelli-
git cui iuratur sed si recte intel-
ligit vel si utile esset ei intelli-
gere sicut ille intelligit cum iu-
rat tunc tali sensu accipienda sunt
sicut dictum est supra de Tolan-
ventio / et si iurans verba sonat
sive duas habeat expositiones forsitan si-
tantas debet accipere in eo sensu quod
intendit ille intelligere cui iurat
cui iurat / ¶ De iuramentis coactis

De coactis autem / rubrica

De iuramentis dicit [illegible] Augustinus
quod nullo modo contrahitur illud
quod iuramentum ad aequitatem ob-
ligavit quod conditio illicite [illegible]
extorsit sicut etiam legiste
quod si aliquis cogitur ad iurandum
quod facere nollet per talem metum
qui cadere posset in constantem
virum non tenetur observare illud

iuramentum. Si quis autem iurat quod
aliud facere nollet pro incommodo incerto
coactus debet observare iuramentum
ut supra dictum est. Videtur autem de
quali ratione quod quociens aliquis
iurat quod iurando se nunquam proponit
observaturum statim in ipso iuramento
periurus est quia ex certa scientia fal
sum iurat. Non aliquo metu impel
lente debet semper iurare. Item ut
supra dixi. Si quis per magnam viole
nciam coactus iurare cogitur a
quodam pro [illegible] tenere quando iura
mento sed qui iurare cogit vel
ab eo recipere petit quia sicut eo
gaudeo sic ad aliquid accipiendum
indignum facit. Non ut dicatur ille
ge qui vi vel metu. Sed eciam
nolens aut peior sic intelligendum
est non cohibeo ei iusticiam qui
sic alium coegit vel promittere ut
compellam eum qui iurat quod faciat
quod promisit quia coactor eis se in
dignum reddidit. Considerandum est
a sacerdotibus quales iniungant
penitencias fratribus periuris. Semper
penitencias pro [illegible] semper
cum illi qui per falsa iuramenta ali
cui dampnum intulit restituere te
neatur. Et preterea cum confessione iuramenta quando
dicunt agere penitenciam et nichilominus se
licitum iuraverint licet iuramen
tum confessi fuerint semper ad [illegible]
compelli debent ad solvendum et cau
te in timere debet fratribus periuris
quod si publicum fuit iuramentum de
certo inquirendum est eis in aliquo iu
ramento credendum. Non etiam
unquam debent recipi ad perhibendum
testimonium. Preterea omnibus periuris et
sine causa et inutiliter iuran
tibus iniungendum est quod abstineant
aut caveant. Et quociens iura
mentum recordantur se periuros fuisse
vel genua flectent vel pectus
percucient et oracionem dominicam dicant.

et si forte per obrepcionem ab ore aliquo
in eis evolaverit iuramentum placeat
postea ab omni voto per longas horas
et temerarium iuramentum plenius
reddent deo dominicam oracionem cum
devocione vel si litteratus est dicat
servencius deus et filia decan
tent lingua eius admonicionem vel
ad vaniloquium vel ad periurium
pena est multiplici sacerdotis consilio
refrenanda. De Voto xx

Post hec de voto pauca sunt
dicenda licet enim de voto plura
dicta sunt hic tamen quedam
sunt addicienda. Est autem votum
sicut in diximus melioris boni pro
missio cum deliberacione cum voce
formata. Dicentibus non quibus non
est esse votum si decetur quod ad arciorem
artant religionem et ad ea que
deo magis placent. Possunt enim quod
de votum facere pro aliis sicut fit de
pueris baptizandis ubi non pro filio
lis suis vota faciunt et sunt ob
ligati pueri ac si vovissent ipsi.
Unde dicitur quod sicut vota sunt
necessaria et vota sunt voluntaria. Vota ne
cessaria sunt vota baptismalia quod
quidem non promittitur deo in baptismo vo
tum unde qui dicit abrenuncio
sathane vovet quod sathane ab
renunciet et omnibus operibus eius
et eo si postea facit opera dyaboli
voti fracti reus est. Vota voluntaria
sunt que postea sponte fiunt
ut votum ieiunii vel peregrinacionis
vel huiusmodi aliquid et talia vota sunt
in principio voluntaria sed cum facta
fuerint sunt necessaria quod non dicatur vove
te et reddite. Primum est in consilio secundum
vovete. Secundum est in precepto scilicet red
dite. Circa votum autem religiosorum
superius plura prediximus sed hic
quoniam potest de anachoritis et heremitis
utrum ex voto religionis sit tene
tur hoc opera quod si tenentur non
hic quare heremite peccata sunt

et periculo et ea possident et distribuunt
pro voluntate sua tamen ut illi sunt
collegium ut dici possint quod talia
bona sunt collegii. Item elemo-
sinas sibi datas prout volunt dispen-
sant et distribuunt quo proprietates
quibus non sunt sicut scilicet pauperi de de-
nariis ad usus suos aliquis dona-
tis ipse dominus efficitur et proprietatem
sit a bono aut vero super hoc an-
dimus quod tunc est heremite quod
curam ipsius et heremitagii sui et
omnium eorum que ad ipsum pertinent
sive elemosinarum sive aliorum
bonorum habet committet qui ei dictis
rebus providet et si forte plura re-
ceperit egenis supervenientibus
erogaret sicut etiam premissum est
de ordine guilhelmitarum similiter quod quidam
layci dictis sunt omnium exteriorum
et curam in illis ita provident etiam
quod michil sunt solliciti layci et si
qua sunt residua in egenis et
hospitalis pauperes expendunt
videlicet igitur tamen est heremitis
et anachoritis cum ita habeat qui eis
provideant quod ipsi proprietates sunt
tamen sicut predictum est omnes res suas
prout volunt expendant. Dictum
etiam est supra quod si quis ad pro-
bandum sub conditione religionem
intraverit si finito anno manere
voluit non redibit ad seculum sed ad
minorem cogetur ordinem vel
religionem nisi in ingressu suo pro-
testatus fuit quod in fine anni ad se-
culum redibit si illa religio non
placuerit ita ut antiquitus statu-
tum fuit. Nunc autem ita statutum est
quod sive protestatur in ingressu suo
sive non expleto anno licite potest
redire ad seculum et omnes redditus
quos prius habuit reparari et recu-
perari debet ad omnes actus legitimos
sive clericus sive laycus fuerit.
Dicitur autem quod si aliquis voto
religionis fecerit et claustrum
intraverit debito obligatus alicui
ut teneatur reddere ad seculum et sol-
vere debitum suum quod videtur quod
illud votum absolvere potest secundum illud a
precepto dei. Preceptum autem dei est redde
deo quod debes. Dicebat autem aliquis quod
dam decretalis quod si aliquis cenobium
contra sua aliquem alicuius debito
obligatum recipiat pro eo reddere debet.
Si quis non obligatus debito religionem
intrare voluit omnibus modis an-
tequam intret satisfacere debet vel per se
vel per amicos suos. Quia regula ve-
ra est quod non dimittitur peccatum nisi
restituatur ablatum. Si autem ita pau-
per sit quod nec per se nec per aliquos sa-
tisfacere potest intrare potest religionem
sine peccato ita tamen quod astringit se ad
orandum pro illis quibus est debitus
toto tempore vite sue. Secundum est
quod minus votum solvitur a maiori
unde si quis votum peregrinationis fe-
cerit et postea religionis non tenetur
ad primum votum quia secundum maius et
plus deo placet. Quod autem deo ma-
gis placet magis faciendum est
et habet ratione dicunt quod si quis ad
religionem venit et in certa et sex-
ta feria in pane et aqua ieiunabit
vel tale aliquid postquam religionem
intravit absolutus est ab omnibus
talibus votis minoribus et tenetur
sequi consuetudinem religionis at-
tamen sue quod autem votum religionis
arctius sit quam maius est quia
aut ex voto religionem intraverit
omnem voluntatem suam transfert
in alium scilicet in prelatum suum ut vel-
lehit [?] et in omnibus que non sunt
contra deum debet sequi voluntatem
prelati sui et quod hoc plurimum deo pla-
ceat evidenter patet omnibus.

~~De scandalo vitando 287~~

Post hoc restat ut dicamus
de scandalo. Quia scandalum

maximum est peccatum et multis pariter ig-
noti Scandalum autem secundum ethymolo-
giam dicitur a scandalon grece quod est obex
vel quod offendit pedes incedentis
et facit hominem ruere unde scandalum
dicitur quasi offensa vel impactio pedis
ad ruinam scandalum autem prout
translatum est ad spiritualem hominis
ruinam sic describitur Scandalum
est dictum vel factum prebens aliis occa-
sionem spiritualis ruine ut si quis
religiosus aliis videntibus publice
fornicetur qui sumunt inde exemplum for-
nicandi vel religionem contempnandi
peccant et ita ruunt spiritualiter
Est sciendum quod aliud est scandalum
activum et aliud passivum Ille enim active
sive facit scandalum qui instigat
alium ad peccandum vel peccandi dat
exemplum Ille autem scandalum patitur
sive scandalizatur qui per alium ad
peccandum commovetur Vide autem quod nullum
scandalum passivum sit peccatum quia nulla
passio est peccatum Ad quod dicendum quod in
rei veritate licet dicatur scandalum
passivum non est tamen passio sed actio
ex actione nata vel orta aliquis
videns alium fornicari similiter
fornicatur eius fornicatio scan-
dalum dicitur passivum quia originem
sumit ex alia fornicatione Sed
iterum queritur de scandalo activo utrum
sint ibi duo peccata vel tantum unum pec-
catum et utrum puniatur pro uno peccato vel
pro duobus sic intelligenda verbi gratia
sacerdos multis videntibus fornicatur
fornicatio eius unum est peccatum nunc
queritur utrum aliud sit ibi peccatum
quod dicitur scandalum vel si eadem for-
nicatio sit peccatum vel scandalum et ita
est unum peccatum duo peccata quod licet con-
cedimus quod ita est ibi nisi una actio
tantum scilicet fornicatio et ipsa est scan-
dalum sed sunt ibi due deformitates
que faciunt duo peccata una deformi-
tas illius actionis ex eo quod est for-
nicatio et alia eius deformitas
est ex eo quod alium ad peccandum irri-
tat Sicut dicunt dyaletici quod eadem
vox sunt plura nomina ut vox ca-
nis propter diversas eius significationes
sicut si aliquis male tractans vir-
ginem deflorando eam inficiat duo
peccata committit scilicet fornicationem et homi-
cidium licet non intendat nisi forni-
cari non tamen concedendum est inquantum
quod fornicatio sit homicidium quia
diverse species sunt et una species non
potest esse sine alia et posset dici quod
accidentia non mutant speciem rei
sed hoc est falsum immo tamen quia aliud
accidens est quam speciale alicui pec-
cato ut hec circumstantia coram aliis
fornicandi specialis est illi peccato quod
dicitur scandalum Vide autem est
timendum scandalizare homines quia
dixit dominus Ve mundo a scandalis
et iterum qui scandalizaverit unum
de pusillis istis aliquod scandalum
est veniale peccatum sicut ociosum
mendacium Si enim instigo aliquem ad
ridendum vel ad verbum ociosum ego
scandalizo eum venialiter quia tale
scandalum non est mortale peccatum

~~De scandalo non vitando~~ 2 & 6

Sciendum tamen est quod non omne scan-
dalum est vitandum Sepe enim
contingit quod qui scandalizatur
peccat et non qui scandalizat Unde
nunquam vitandum est scandalum ubi
triplex veritas est in periculo scilicet veritas
doctrine veritas iustitie et veritas
bone vite Primo sicut dicit Beda ~~Scan-
dala non vitant doctores~~ medeor ~~luc-
rum eius~~ Item ~~iustitie vite doc-
trine scandala tendunt~~ verbi gratia
Si aliquis scandalizatur quia
tamen doctores non propter hoc dimittant

simpliciter si scandalizatur aliquis contra
tem iudicio non propter hoc dimittere in
dictabo. ¶ Item si quis scandalizatur
quia bibo vinum aut quia nolo ire
cum eo ad prostibulum vel ad tabernam
vel quia nolo inebriari secum vel
simul dicit non meam bonam vitam propter
hoc dimittam. Concludit ergo quod omne
illud quod licitum est fieri vel non
fieri pro sua natura debet dimitti propter
scandalum. Dicit enim auctor ad quoniam
nec possimus sine peccato debemus
vitare scandalum, quia infinitum
magis debemus diligere animam proxi
mi nostri quam res quales. Si ergo scan
dalizatur aliquis quia repeto
quod michi debet vel non do ei librum
meum vel vestes meas quas pe
tit cum hoc possim facere sine dimit
tere scandalizo proximum et mortali
peccato. Unde dicit apostolus: Melius
est mori fame quam ydolatricis
vesci. ¶ Sunt enim ydolatria ydolis
immolata et sunt munda ad come
dendum in se natura sicut dicit apostolus
quod melius est fame mori quam scilicet
cum scandalo fratris vesci, et ita vere
quod melius est bonum mori quam scan
dalizare fratrem suum quia licet est
vitari scandalum. Unde dicit apostolus:
omnia michi licent, sed non omnia
expediunt. ¶ Multa enim sunt licita que
sui natura sed non expediunt quoniam quia
pro tunc sunt illicita, et intelligit hoc
apostolus in triplici casu, quia licitum
est cuilibet repetere sibi ablata in
sui natura sed si religiosus sibi ablata
expetit vel repetit scandalizantur
illi a quibus repetit. ¶ Tunc est illi
citum religioso ablata repetere.
¶ Alius casus est in quo intelligit apostolus
quod si licitum est petere stipendia a subditis
sed non expedit si subditi hoc
scandalizantur. ¶ Tercius casus est
quod licitum est comedere ydolatrica sed
non expedit propter scandalum infir
morum. Est ergo dicendum quod aliquid addendum
est predicte regule de scandalo propter

pacem non vitando. ¶ Sunt autem alie rationes
quare quas licet repetere abla
ta cum scandalo aliorum vel negare
propter cum scandalo petentes. ¶ Prima
ratio est refrenacio malorum. ¶ Secunda pax
unitatis communis. ¶ Tercia est consolacio
infirmorum. ¶ Quarta causa est multitudo
scandali. Ista enim sunt scandala propo
nenda. Sicut enim viderent mali quod
sancti viri ablata sua non repeterent
eorum bona tota diriperent. Et ideo bonum
est eorum maliciam refrenare per re
petitionem ablatorum et ita etiam
eorum consulere ut peccarent retinendo.
Similiter nisi cogerentur raptores
ad restitucionem dissiparetur pax communis
et melius est quod raptores scanda
lizantur quam pax communis destruatur.
¶ Item quidam infirmi et pauperes qui
nisi negare bona sua possent
ribaldis petentibus sustentare se
et familiam suam non possent. Quidam
boni homines bona sua diversis
rebus operibus apponunt expendenda circa
dare non indigentibus et ideo ad conso
lacionem indigencium licitum est bona
sua retinere cum scandalo utiliter
et male petencium. ¶ Item bonus homo
presumere potest quod non scandalizatur
ille qui iniuste aliquid retinet si
ab eo repetatur nec etiam ille qui
iniuste petit si ei denegetur
et in tali dubio non peccabit cum
ipsius. ¶ De pena scandali et gra

Pro peccato autem scandali quod
est difficile cognoscere intelligere
primum quod enim contingit quod ab
aliquo peteret peccato quia per illud
aliquos scandalizet et duo sepe
offenditur magis per publicacionem
peccati quam per ipsum opus. Ut in Ie
remia legitur: publicaverunt peccata
sua sicut Sodoma publicaverunt
non absconderunt. Qui enim peccat
in occulto propter amicitiam cum offendit

et forte nullum nisi solum deum offendit
qui autem peccat in publico non solum
seipsum animam sed etiam alias per scandalum
occidit et forte totam ecclesiam offendit
Unde multo maior indigeat est pe
nitentia illius qui peccat in publico
quam si peccasset in occulto. Unde dicit
sapiens: Si non caste tamen caute. Unde
tamen multi abscondunt peccata sua non
propter honorem vel reverentiam dei ut
sic alios decipiant et videantur bo
ni cum tamen sint mali et tales sunt ypo
crite et propter hanc causam abscondere
peccata malum est sed semper propter hono
rem dei peccatum suum abscondere bo
num est aliquando id est in secreto suo sicut re
mediam quia ut illud nesciatur ab
scondit. Unde autem peccator accedit pe
nitentiam debet sacerdos ab eo in
quirere sic modo: frater qui peccasti fuit
peccatum tuum occultum vel notum pluribus
et si notum fuit dicas si in tota sit
civitati parrochia tua et si forte per
illud aliquos commovisti vel odium
firmum et semper secundum scandali aug
mentum maior debet enim iniungi penitentia
qui multos offendit enim multis
debet satisfacere. Unde scriptum est qui
publice peccat publice peniteat
et ait Augustinus ubi est malum ibi mo
ratur et si in occulto peccatum suum
est extinguatur per occultam penitentiam
et si quis in aperto peccavit per ma
nifestam satisfaciat penitentiam ut
gaudeat per congressus per quos dolebat
prius. Unde ille qui multos scanda
lizat ad eos debet accedere et veniam
ab eis petere quia male fecit eos
vel tamen debet agere penitentiam ut omnes qui
eum vel eam viderunt [illegible]
cant quod deprecatur dolore commissis et
sic videntes eius penitentiam coram omnibus
mitigantur remittentes ei quid
eos deliquid. Istud autem generaliter
omnibus sciendum est sacerdotibus
quod non nunquam prohibeant publicatores
peccatorum per quam sunt scandala quam
ipsa peccata et multo maiorem indigeat
penitentiam pro peccato manifesto quam
pro occulto. Et hec ad presens de penitentia dicta
sufficiant et sic est finis etc.

Explicit tractatus de penitentia
Innocentii quarti. Deo laus.

8 Liber iste qui stimulus
amoris in dulcissimum et
primum dominum Ihesum salua-
torem nostrum / non inconue-
nienter dicitur / in tres diuiditur partes quarum
prima de Christi gloriosissima passio-
ne agitur / videlicet quomodo homo libenter
ipsam passionem meditari debet / et
quare sit hoc utile / et quare libenter
homo uti debet ad compatiendum
domino Ihesu Christo crucifixo / et alia que
circa ipsam comprehendi possunt. In se-
cunda parte de hiis que ad contempla-
cionem disponunt quomodo homo possit
amplius proficere et magis deo placere
qualiter ordinatus debet esse ad deum
ad se et ad proximum / et alia plura que
ad contemplacionem dispositiua et
inductiua sunt. In tercia autem et
ultima parte de ipsa contemplatione
quiete prosequitur ut in capitulis
declaratur / Primo igitur partis capitula
premittuntur Incipit ordo capitulorum
prime partis ~~Capitulum primum~~
4 Quomodo homo libenter passionem
debet meditari et quare sit utile
oracio ad deum pro passione meditanda
Meditacio uel qualiter debet compati Christo crucifixo
Oracio ad Christum
Meditacio super hiis que beata virgo
sustinuit in passione
Circa passionem domini in consideranda sit
Passio domini adoptatur quatuor
affectibus animi
De septemplici ascensu in passione domini
secundum septiformem graciam spiritus sancti
Quod Christus beatitudines vie perfecte
in passione habuit
Quod in cruce apparuit fructus quos creat
apostolus
Quod a passione omnia sacramenta
efficaciam habent et quod dat mereri et stip-
turas
Quod beata passio relucent (?) acriter

that (?) et summa potencia et bonitas
diuina et tota excitatiua
Quod in passione domini excitatur
ad omnia opera uirtute
Oracio valde deuota circa passionem domini
Currite gentes undique et
admiramini erga vos caritatem
dei / erga ipsum crudelitatem et
maliciam vestram. Si enim filius dei vo-
luit inseparabiliter coniungi nature humane
quanto magis anima mea debet inseparabiliter
sibi copulari / et si idem vo-
luit tanto caritatis feruore sic vilis-
simas carnes sibi unire / quanto amplius
deberet quislibet ad ipsum recipiendum
cor aperire. Sed heu est vesania cor-
dis quod hoc negligit et potius wlt ster-
coribus adherere / Non enim assumpsit
filius dei carnem ut carni adhe-
reat / sed sicut ipse in carne sua
carnem afflixit et carnalia con-
tempsit et anima eius semper deo praesto ad-
hesit Sic homo carnem mortificet
et se semper erigat ad diuina. O mi-
rabilis cecitas hominis / qui cum con-
stat ex anima et carne / et anima
sine comparacione sit nobilior car-
ne / totum tempus suum expendit
in hiis que caro requirit et animam
suam negligit ac si nichil esset
nec ipsam nutrire / nec in summo crea-
tore quietare studet / cum in hoc
leuius et delectabilius sine compara-
cione valeat inpetrare. Ubique enim se of-
fert homo deus et sui ipsius mortem
filij parum requirit / quia nisi mor-
tuus fuisset homo deum gloria na-
turae (?) Corporalia autem semper fugiunt
nec est cum omni sollicitudine et anxieta-
te possunt plene possideri ab aliquo in hoc
mundo nisi forte dicamus quod plene
omnia possidet qui omnia contempnit
O nunc demencia ut anima licet a car-
ne aliquantum inclinata non tamen co-
acta / que voluntarie se subicit car-
ni et intuitur carnalia ad implere

et si te subderes ut in bono proposito et in perpetua
utilitate non velit facere deum volun-
tatem. Certe si anima quo esset peyor
omnium aliorum, deum cui subiectus est debet
super omnia diligere, ac decetis non
curare. Si tu o anima carnem diligis
illam cum Christi amabis, sicut enim
propria et totius generis humani salute
est in ara crucis oblata, cuius passionem
in corde ruminet continue, singularis
autem passionis Christi meditatio te
tuam mentem elevabit et indicabit
que agendum meditandum et sentiendum
sit, te demum ad ardua inflam-
mabit, te vilificare contempnere
et affligi faciet affectare, te in co-
gitatione et locutione operatione con-
regnabit. O passio desiderabilis
mors que amabilis, que mirabilius que
que mors vivificet et rubea faciet
sanguis album facit et candidet
dolor dulcorem inducit, apertio
lateris cor cordi coniungit sed ad
hoc mirari non cesses, quia sol ob-
scuratus plus solito illuminat, ignis
extinctus plus inflammat, passio
ignominiosa glorificat. Sed vere mirabile
quod Christus moriens sitiens inebriat nu-
dus cooperuit virtutum vestimentis or-
nat. Sed et cuius manus ligno cruci-
fixe nos solvunt, pedes confossi
nos currere faciunt, emittens spi-
ritum nostrum inspirat, in ligno deten-
tus ad celestia vocat. O passio
mirabilis que suum meditatorem
alienat a morte et non solum reddit
angelicum sed divinum nam per meditationem
commorans in Christi tormentis et se
ipsum non videt et semper intuetur
Christum suum passum vult secum crucem
baiulare et ipse in corde portat te
sicut fratrem et pupillo coniunctum, vult
secum spinis coronari et ipse gloria co-
ronatur, vult secum in ligno sine ves-
timentis suspendi, et nimio amoris
ardore accenditur, vult secum aceto

gustare et vino inenarrabilis dulce-
dinis potatur, vult secum sibi illu-
di et ipse ab angelis honoratur et
a beata virgine in filium adoptatur,
cum Christo nolens conservari letatur secum
volens affligi consolatur et nimium
in iocunditatur. Cum Christo vult in cruce
pendere et cum Christo dulcissime amplexa-
tur. Secum vult facere mortis pallore
per faciem inclinare et eius caput
Christo elevans suaviter osculatur.
O mors amabilis, o mors mirabilis
o mors delectabilis, o cur loco illius
crucis non fui, ut Christo in me fuissem
conclavatus, et ut Ioseph dixissem au-
ferens ipsum a cruce, sed me secum sepelias
in sepulchro, non enim volo amplius
ab ipso separari, sed si hoc modo facere
non possum hoc saltem mente facere
volo. Bonum quippe est secum esse
et in ipso volo tria tabernacula facere
unum in manibus, unum in pedibus, sed
aliud continuum in latere, ibi volo qui-
escere et dormire legere et orare
comedere et bibere, et omnia negotia
mea pertractare, ibi loquar ad cor
eius et quod voluero impetrabo. Sic fa-
ciam et quod vestigia dulcissime matris
eius sequar cuius animam passionis
gladius pertransivit. Hec tunc directo
ipsam alloquor vulneratus, ipsam que ad
quod voluero inclinabo et non solum
aspiciebo cum suo filio crucifixum sed
ad presepe rediens ubi cum eo iacebo
pannis involutus ut ibidem cum suo filio suis
uberibus merear ablactari. Christe
hoc ergo lac matris cum sanguine filii
et michi facias unam dulcissimam
potationem. O amatissima vulnera
domini mei Ihesu Christi nunc cum ea qua-
dam vice oculis meis intueri apertis
ipsi oculi sanguine sunt repleti. Sed
quia nichil aliud videns, cepi
ingredi manum palpans donec
veni ad intima viscera caritatis
sue quibus undique circumplexus

veniri nequiui. Ideo qz ibi situ et quibus
vestitur cibis uestor ac membrorum suo
potu. Ibi habundo tanta dulcedine
ut non valeam enarrare. Et quam p
ius fuerat duro virginali pro peccatoribus
onus, dignatur me miserum aut sua
antea comportare. Sed multum timeo
ne veniat partus eius et ab illis
delicijs excludar quibus fruor. Ecce
et si iam peperit debebit sicut mater
lactare, uberibus levare, manibus
portare, brachijs, ore osculari, fo-
veri gremijs. Aut quid faciam
explanabo. Certe scio quod semper sua
vulnera sunt apta. Ideo per ea deuius
iterum introibo. Et sic tociens in-
plicabo quousque ero sibi inseparabi-
liter conglutinatus. O creatura
filiorum Ade quam pro hac vulnera domini
nesciunt introire. Semper suas vires
laboraverunt vanam et apta sunt
hostia ad requiem. An ignoratis
quod christus est gaudium beatorum, curtan-
dat per sui corporis introire fora-
mina. Caro mysanthes quod beatitudo
angelorum quasi et constans parces
est confractus et non intrare negli-
gitis. An non creditis quod anima dicto
valeat quietari. Sentio quid vel
natur corporis verum. Crede mi
o homo quasi si in ipsum per hac angusta
foramina ostendis non solum anima
sed et quietam et mirabilem dulce-
dinem conveniat corporis tuis. Et
quod carnale est ad carnalia tren
deus. Ex illorum vulnerum intuitu si
et adeo spirituale ut preter eas ce-
tas quas sentit delicias spiri-
tualiter esse sed ymmo fortasse aliquam
propter aliquam obedienciam vel uti-
litatem dictabit esse recedendum
et cras illecta illa dulcedine dicet
esse morandum. Et si ita acciderit
dulcedinem quanta credis anima fruatur dul-
cedine quam per illa foramina con-
ingitur cordi christi. Certe tibi
exprimere nequeo sed experire et scito.
Ecce apta est apotheca aroma-
tibus medicinalibus plena per vulnera
hec fenestras intra et accipe medi-
cinam sanativam, restaurativam,
conservativam. Ibi quas volueris species
accipe. Ibi quecumque appetens de-
licata electuaria sume. Ibi cuiuscumque
suavitatis unguenti volueris de-
sumere per illa intrare vulnera non
postponas. Ecce apta est ianua
paradisi per lanceam militis gladius
versatilis est amotus. Ecce lignum
vite tam diramis quam de stipite
perforatum in quibus foraminibus nisi
pedes affixis possimus non poteris
carpere fructus eius. Ecce apertus
est thezaurus divine sapiencie et cari-
tatis eterne. Intra igitur per vulnera apertu-
ram et ibi cogitacionis delicias
obtinebis. O quam beata lancea
et beati clavi qui apericionem huius
facere meruerunt. O si fuissem
loco illius lancee, exire de latere
christi amplius noluissem. Sed dixis-
sem hec requies mea in seculum secu-
li. Hic habitabo quoniam elegi eam. O stul-
ti et tardi corde qui ad possiden-
dum aliquod vanum per ineptam foram
introitus et inde exire nulla ratione
exire non poteris. Et ad possiden-
dum dei filium summum bonum can-
dorem et splendorem eterni per
apertas vulnerum non intratis.
Anima ad ymaginem dei creata et
facta, quo potes te amplius conti-
nere. Ecce sponsus tuus dulcissimus pro te
vulneratus cum sit gloriosus. Te cupit
amplecti, tibi dulcissima elargi-
ri oscula. Ad ipsum neglige festinare
nam preninimo amore apperuit sibi
latus ut te recipiat cor suum. Et
sibi etiam voluit perforari pedes
et manus ut ad ipsum per neruos
et manus tue intrent in suas
et pedes tui in suos ut sibi insepa-
biliter coniugaris. Obsecro fratrum

ostium apti ora pba hec experiri coneris
et si tibi bonum videbitur inde am-
plius non discedas non dubito quin si
sic expertus omnia preter passiona-
maritudinem spiritualibus velles libe-
ter et in illa vulnera xpi posses
intrare observari ut exire am-
plius non valeres Et admirares si-
mul tuam et aliorum supersticiam hec re-
ritatem Gaudebis nichilominus de
tanta dulcedine quam sentis
et ibi es inflamatus cor tuum et
qui deforis exire velit in xpi vul-
neribus habitare et inebriabitur
a dulcedine et fervore vix poterit
ad aliud inclinari O vulnera cor-
da saxea vulnerantia et mentes
congelatas inflamantia pectora
ad amandum liquefacientia pauo-
re O certe vita dulcedo et spes mea
tua sit mihi per meditacionem illius passio-
nis ad illos pervenire dulcedinem
de qua dixi vel etiam ad altiorem
Attende non ne velis ipsam passio-
nem meditari ut aliquam dulce-
dinem spiritualem sed ut eum creatorem
beneficium cognoscere valeas et in
eius amore accendaris et hec debet
esse tua continua oracio semper

Domine sancte pater per tuam
largitatem et filii passionem
quam ipse qua sustinuit et mortem
amaris eius excellentissimam cari-
tatem atque omnium sanctorum merita con-
cede michi peccatori et omni beneficio
tuo indigno ut te solum diligam
tuo amore suspirem tuum honorem
semper sentiam beneficium passionis
semper in corde habeam meam mi-
seriam confitear et ab omnibus con-
culcari et contempni cupiam nichil
me afficiat nisi tu nichil me
delectet nisi culpa Amen

Ad compaciendum domino nostro Ihesu
xpo crucifixo primo studeas
quantum potes te uniri illi per fervorem
amorem Nam quanto fervencius dili-
gis eum tanto plus compaciaris sue
passioni et quanto ei compaciaris tanto
plus erga eum accenditur tuus affec-
tus Sic sic mutuo se augebunt
dilectio et compassio donec venias
ad perfectum nisi hec firma fuerit Sed
aliquam inscias et proprie studeas
abicere omnem presumptionem diffidenciam et
negligenciam debes enim hoc tam nobile
opus aggredi humiliter confidenter
et instanter et cum quanta potes inti-
ma cordis Et quamvis hoc videatur
sibi indignus et incapax nichilominus non
desistat quia ipse pro peccatoribus cru-
cifixus est Primo igitur sic unias a-
more sibi ut cor tuum iam sibi
non tibi videatur esse quantum Deinde
intus sic sentias eius vulnera aut
quas passiones habuit que non
perfundant cor tuum studeas quantum
potes ut cor tuum inheret in ipsum
totaliter et te totum ipsum tamquam deum
intrabis tunc tua anima dictatur sta-
dium tuum passio sua eius esse quod
es ut debes alia aliquid exhibere
et sic translatus in ipsam non posses
credere quam eius vulneribus vulneraris
et perfundaris eius doloribus illusio-
nibus et opprobriis quantaque iocunditate
et dulcedine assequeris dominus per
suam misericordiam te faciet experiri Quale
enim sit non habet tibi calamo de-
clarare Et si hec tibi nimis alta
videantur nec ad hunc statum pertingere
potes sicut velles potes ad hunc
exercitare te modo grossiori debes
enim cogitare quantam passionem susti-
neres si excoriareris sicut beatus
Bartholomeus aut assareris sicut
beatus Laurencius aut ossa ad ossa
carnes tue dentibus ferreis
carperentur et alias eciam cogita
penas quas volueris et passiones
Et tu ista super te cogitando co-
gitas quendam horrorem et

cogita quod ihesus dominus pro te vilissimo
peccatore multo maiores et intollera-
biliores sustinuit interius dolo-
res quam tu sustines in passioni-
bus predictis. Cum ergo magis in anima
misericordie tue gravitatem sustinuit an-
gustiam et afflictionem et pro nobis amor
ad hoc ipsum induxit, et sic meditan-
do afficiatur cor tuum illis dolo-
ribus et qui illos sustines amarissime
lacrimis perfundaris, ut debitum quod
in dulcedine contentum. Et si
adhuc hoc tibi non valet melius ex-
pone. Postulas tibi unum bonum fla-
gellum multum afflictivum et non in-
nus lesivum et ab abscondito exige-
re te flagelle. Non percutis cor-
dis hec sunt pro ipso dolore, et
in illos senties dolores ad hoc
passum dige cogitatum tuum, et me-
ditare quod dilectus sponsus tuus amor
tuus, desiderium anime tue, angustiarum
solamen, bonorum premium dominus ihesus
pro te vilissimo servo ac ipsius corpore
qui sine comparatione sustinuit multo
intemporeos dolores et non du-
bites quod illud ultimum remedium mul-
tum valet contra passiones addiscat
lis compati compacienti. Adhuc omnia
addas orationem et qui continue depreceris
dominum ihesum xpistum ut suis vulneribus
vulneret mentem tuam et adipiscas pas-
siones et vulnera a largitate sua
impetres quod intendis. Et si tamen non
valent contra duriciam cordis
mi tetamen sterius ab horrens
plores amare et dicas insuper cor-
dis mei nequicia prevalebit ad-
versus dominum suum passum. Omnis vul-
nera vicerunt dyabolum. Porro superavit
primi parentis veneficia, confregerunt
portas inferni, et aperuerunt por-
tas paradysi. Et cum confidat ma-
licia cordis mei ut non devincatur
ab tam excellentissima bonitate
Quid ergo me nequius et quid
magis nequicia cordis mei

Heu michi quid faciam qui tam
insignis passionis domini mei memo-
riam meditans non cessant oculi
mei a ploratu, donec lacrimarum
habundancia emolliat duriciam cor-
dis mei. Heu heu quomodo assu-
tuo quod faciam ex quo anime
vanitatem nescio invenire. Et ergo summa
diffusionem domine clemencie non va-
leo degustare, procedo inste quali-
ino et mentis mee famam testa co-
vadam vadam affligam me detecto
ut aliquis in praam donec per afflic-
tionem inveniam dominum afflictum. Unde
est etiam quod hoc sic paciam a se
ipso videns tantam duriciam et ne-
quiciam cordis sui. O pessimum cor
quo dyamante vestis largituri
in mense. Cur ac magis delectaris in
vulneribus pecti quam in vulneribus ihesu
xpisti. Cur ac magis compateris pu-
niciones pedum tuorum quam transfixione mor-
ti domini tui et intensissimo dolori
capitis tui vere anime tue xpisti. Nonne
tibi videtur quod illum plus diligis
cui plus compateris in dolore plagis
condoles in propria afflictione quam
domino tuo in maxima angustia et
dolore. O veritas mea. In mensa
O prudente dictior qui in afflictione
compaciendo capiti toto corpore
suum flagello exposuit. Et certe
videtur quod tamen membra putrida a ca-
pite nostro ihesu xpisti excise sumus
quia ipso vulnerato eius vulnera non
sentimus. Heu heu domine mi quare
me fecisti si non debeo tibi esse
coniunctus, aut si tibi sum coniunctus
quare non sum tecum pariter vulneratus
pro me domine pro me vulneratus es non
pro te et tua vulnera portas et non
ego. Quid est hoc ego debeo pati
non tu. Quia ego sum qui peccavi
ego qui inique egi. Heu qui es
agnus innocens quid fecisti. Ver-
tantur obsecro hec vulnera in me et
in domum patris mei. Reddere nob
domine redde vulnera mea ut qui

in nocens es / nocens appareas / si times
vulnera aliena aut saltem tecum
vulnera cordarum. Eu mori volo
nisi vulneres cor meum et mentem meam
Si tamen omnia non valuerint et tam
nobilissimo [illegible] es indignus et
de certo non reputes te esse hominem
sed bestiam et tu fieres habitatio tua
/ quia indignus es consortio angelorum
forte si nimium te humiliare / ille
qui respexit humilitatem ancille sue
respiciet humilitatem ancille tue / et da
bit et cor novum ut cognoscas eum
passum. Sed quid domine erit hec differ
mors mea est et nimia expectatione
[illegible] forte desiderio liquefiam / et
postmodum in liquido vulnera prima
inventa amplius non valebunt. Iam
[illegible] domine incipit iam languere
o domine ubi est sapientia tua an ignoras
quod melius est te hic creaturam
tuam vulneratam quam ad nichilum
redactam / non quod queso me differas
vulnerare ne dilatione annullas quod
tuo sanguine redemisti non peto ut
nunc amplius vulneres sed ut michi
ad mortuo applices tua vulnera et
reviviscam; Domine fons creaturarum
[illegible] voluisti tuum corpus
vulnerando intrare et me creaturam
[illegible] intrare per iam facta vulnera
[illegible] non permittis. Quid est hoc inquit
cor meum durius est et vilius [illegible]
[illegible] an cogitas quod crudelius est sed
qui mea crudelitas obesset si
[illegible] amo [illegible] passibilis
[illegible] intrem per tua vulnera
et desiderium et carnes tuas [illegible]
medam per amore [illegible] impassibilis
permanebis et meos saciabis appetitus
/ ita tamen quod amplius incendar / hem
[illegible] domine cum quo te video crudeliter
vulneratum quanto dolore te video
aggravatum / quis michi [illegible] ut pro
te moriar te video nunc in tanto
dolore sustinentem [illegible] passum / te [illegible]
liberari mors michi esset. Et
[illegible] angustie sunt mi [illegible] et quod

eligam ignoro nisi tecum crucifigi
tuas angustias considerans. O me
ipso defecio et iam exanguis efficior
pre dolore / Et nunc sustines tanta
mala / quod fecisti me / quare nunc vi
lissimo tu altissimus ostendisti
[illegible]. Et quid sum ego vilissimus
vermis putredo detestabilis pro quo
tu deus omnium debebas sic affligi
[illegible] sic sapientia patris que etiam ad
imitationem fecisti ut dares vitam
per mortem veritatem per vanitatem graciam
per maliciam gloriam per miseriam. Cuius
quare hec feceris potest cogitari in
[illegible] sunt dicta tua et [illegible]
tue dimensitas pretereat. Nonne melius
erat michi ut non essem quam ut facerem te
occidi. Et cur carnes meas
non comedo pre dolore aut quo
omnis creatura non me occidit quod
sum occasio tue mortis. Nonne
mirabile videtur cogitare te tam
benignissimum dominum pro me tam vili
[illegible] mortuum. Et non statim de
[illegible] proxima hora. Cum pugna
ergo magna me deo sustinens / sicut
sustinuerim aliquem meum inimicum
tam oculis meis quod toto corde
[illegible] non auderem
nunc et hic nequissimus est qui post
fructuosam tue passionis [illegible]
et ad mundum non cesso [illegible]
[illegible] et si passio tua nichil
est. O bone ihesu tu te in dedisti
et ego te [illegible] tenebras effugasti
et ipsas [illegible] mundum [illegible] et
[illegible] eligo / an non vides patientissime
nunc domine quod [illegible] pater tue
[illegible] ad te ac si michi
esses non aspicio sed [illegible] corporis
et cordis mei faciem ad ea que
vana sunt et ad illa que [illegible]
est [illegible] et sic cum cor meum
amore [illegible] colligatur ut ad
te [illegible] est nequeat elevari et
[illegible] detestabilis abusio est sed
[illegible] bone domine voluisti nunc
frustra mori quare quem sic care
emisti pro nichilo dedisti me [illegible]

ordis et pectori crucifigas ut amplius
valeam a te separari et tecum possim
vivere in eternum. Amen.

O domine Ihesu Christe cor meum tuis
vulneribus saucia et meam
mentem tuo sanguine inebria
ut quocumque me vertam semper te videam
crucifixum et quidquid aspexero tuo
sanguine appareat rubricatum. Nichil nisi
tua vulnera valeam intueri. Hec michi
consolacio sit domine vulnera tua intima
sit in afflictis sine te aliquid medi-
tari. Non quiescat cor meum domine do-
nec inveniat te centrum suum, ibi
iubet ibi sum delectet appetitum.

Stabat iuxta crucem Ihesu mater eius.
O domina mea ubi stabas numquid
iuxta crucem? Immo certe in cruce cum
filio. Ibi enim crucifixa eras cum eo, sed
hoc distat quia ipse in corpore tu autem cor-
de. Item et eius vulnera per eius corpus
dispersa sunt in corde tuo unita. Ibi
domina lanceatum est cor tuum, ibi spi-
nis coronatum, ibi illusum, obprobriis ex-
probratum et contumeliis plenum, ace-
to et felle potatum. O domina cur
ivisti immolari pro nobis? Numquid non sufficie-
bat filii passio pro nobis nisi crucifigere-
tur et mater? O cor amoris cur conversum est
in globum doloris. Aspicio domina cor
tuum et iam non cor sed mirram absin-
thium et fel video. Quaero numquid dei
matrem in vero inveni flagella et
aculea, quia tota conversa es visa ama-
ritudine plena. Quid fecisti o domina
nostra serenitas? Quare non es solitaria in
camera tua? Quare ad calvarie lo-
cum ivisti? Non est magnitudo domina
tua in isti? Non est consuetudo domina
ad talia spectacula comparere. Cur te
non retinuit verecundia virginalis, pu-
dor mulieris, horror facinoris, tur-
pitudo loci, multitudo vulgi, detestacio
mali? Cur te non retinuit clamoris
vehementia, stultorum insania, demo-
niacorum caterva? Hec non considerasti
domina quia cor tuum alienatum erat
a te per dolorem; non eras ante te
sed in afflictione vulneribus et morte unice
filii dilecti considerabat cor tuum.

virgines vel vulnus non sentiam sed sentiam,
non clamorem sed amorem, non hono-
rem sed dolorem. Attende domina ad lo-
cum passionis ne in persione pastoris
te etiam amittamus. Sed non potes quia
amaritudine plena es tunc cor tuum
depressum est domina ita filii tui passione
omnia res tota es in vulneribus Christi, toto
corpus crucifixus est sic in intimis visce-
ribus cordis tui. Quid est hoc quod omnibus
sit incontenta? O homo vulnera cor-
dium si vis intrare quorum aperi cor tuum,
clama et lancea vetas quod subtrahit
non intrat sal. [illegible] incor-
clausum. Ecce o vulnerata domina vulnera
cordium et in cordibus nostris filii
tui renova passionem. Cor tuum vulne-
ra conspice cordium ut tecum sub
vulneribus vulneremur. Cur sed cor tuum
non habeo domina saltem ut quocumque
pergam semper filio tuo videam te confixam.
Si non vis quod in filii tui vul-
nera compunctiones, illusiones,
obprobria atque sentis detestata. Domine,
non [illegible] possit a Christo et filio suo non auf-
erret passiones et non [illegible] sus
saltem domina hiis me indignissimum
compunge ut tibi et filio sit solacium hec
[illegible]
[illegible] saltem in vulneribus [illegible]
magis [illegible] domina mea quam hec
cor [illegible] cordi tuo et filii tui corpore
perforato. O domina mea grande peto
non tribuas [illegible] te offendi per iniusticias
vulnera cor meum sed tibi [illegible]
promitte peto vulnera. Et est domina
pietas et liberalitas tua quae es nimis
amara et semper larga fuisti, non peto
a te domina solem vel sidera sed
vulnera. Quid est hoc quod dixisti
es amara aut ante vitam cor-
poralem auferas domina aut cor meum
vulnera verecundie et obprobrio sunt
est mi vide domina meum vulneratum
a te vulneratam [illegible] et me [illegible]
velissem persistere [illegible] Ecce sto
quod faciam vel tibi committere vel sine
intermissione cum clamore [illegible]
nus tuis pedibus [illegible] postu-

stabo et si ero nimium importunus aut in
hoc tibi nocens aut si me pepuleris ut re
cedam tamen stabo et sustinebo donec
ero undique vulneratus. Si aut sine
percussione blandiri volueris perse
verabo constans et tua spiritualia (?)
blandimenta et ipse blandicie vul
nerabunt cor meum amore. Si
aut nec quicquam dixeris tunc cor
meum vulneratum efficias (?) et dolore
et sic sine dolore et vulnere non
recedam.

Circa passionem domini scire potest ho
mo se habere et ad se eam comparare (?)
primo ad imitandum 2º ad compati
endum 3º ad mirandum 4º ad exul
tandum 5º ad resolvendum 6º ad
quiescendum. Primo eam ad imita
ndum consideret. Hec est enim summa
et perfectissima imitatio Christi et
summa religio perfectorum et regula per
fectionis et exemplar omnis vite
et virtutis secundum Christum imitari in passione
et in morte. Sit ergo regula nostra
vivendi passio salvatoris et tanto
amplius ei hec considerantur quanto am
plius Christo conformamur et tanto
plus deficimus quanto plus
ab hoc exemplari amplius elongamur.
Tempus igitur quando nobis est
velimus ab omnibus exultari deinceps
vilipendi, illudi, persequi et flagel
lari et in dominis ab servis (?) [illegible]
bus exspoliari. Primum [illegible]
do nichil penitus cupiamus. Sic
primo ad hoc sit nobis compassio (?)
pena et dolor intensus, nichil
aut hec plena exultatio. Abhor
reamus delectabilia et dulcia gusta
re et potius velimus vilibus et amaris
cibari ut desideremus quod quelibet
cibaria fellem nobis potius quam
mellem ferant saporem, quia
ipse fuit felle et aceto potatus
et utinam dicam consideremus que
pro nobis sustinuit qualiter in pas

sionibus se habuit et nos pro modulo nostro
quanto possumus conformemur eidem. Secundo
debemus eam considerare ad compaciendum
deinde considerare quomodo flagella
illusiones et alapas et in corde
nostro ruminare et imaginari quanta
fuit derisio et contemptus circa dominum
nostrum, quanta nec afflictio in corde et
corpore quod tantum pro compassione et [illegible]
[illegible] fuit. Consideremus quanta
tunc amaritudine repletus erat an
gelorum dulcedo qui et aggravabat eum
non tam pedis illatio et nostra ingratitudo
sed etiam assistentis matris afflictio quam
sic diligebat et quam deficere passionis
doloribus videbat. Sibi filius
crucifigabatur in matre et propter mutuam
intensissimam caritatem ob compassionem
mutua erat nimia afflictio, nec tamen (?)
et maior tamen per vicem patentur.
Videbat mater quod filius patiebatur
propria sicut pro reliquis redimendis
videbat filius et mater stringebatur
quod sui martirum gladius ex compassione
matris animam pertransiebat. Dum passio
filii erat passio matris. Eya ergo
dane hec vite in corde tuo et totum
cartum reple illius contritis (?) et penis
videns dominum tuum et sponsum tuum pro
te talia sustinere. Si enim pro amore
suo unitus sibi tunc compaciens eius.
Si autem non sentis dolorem capitis
quomodo es unum cum Christo nam sicut compa
tiendum plus est capiti quam ceteris
inferioribus membris. Sit sine compassione
sibi compati debemus quam quantumcumque
dilecto filio. Quod autem (?) primo plus
quam pro nobis ipsis. Si super dicta omnia
[illegible] patenter [illegible] felle et ab
[illegible] atque mirra inebriemur
et solum eius vulnera sentiamus
[illegible] corda nostra (?) [illegible]
[illegible] flagella et vulnera nemini
nobis sit quod non perfundat compas
sione et dolore affligat in medio

3o consideremus eam ad admirandum
si n. consideremus que quis pro quibus
et a quibus passus est, multum mirari
debemus. Quis scilicet dei filius verus sum
me potens sapiens et bonus et
simpliciter quidquid nobilitatis ei attribuitur
et adhuc nichil est respectu magnitudi
nis sue / Sed que peregrinationem et fugam
sitim et famem et frigus tempta
tiones et horrores persecutiones et
obiurgationes vincula et flagella
illusiones et dolores. Conspuitur ei
gloria / condempnatur iusticia / iudex
iudicatur / inoffensus increpatur
innocens infamatur / deus blas
phematur / christus conculcatur
occiditur vita / obscuratur sol / et luna
denigratur / sydera dispergentur / sed omnia
tollerat paciens ut agnus cum
solo nutu omnium creaturarum destruere
posset universum mundum. Sed pro quibus hec
patitur pro nequissimis mancipiis
pro sceleratissimis inimicis, ymo pro diabo
licis viris et pro imitatoribus diaboli filiis
pro contemptoribus divine maiestatis
et ingratis divine pietatis. Ergo
talis et tantus tanta et talia pro tam
vilissimis et abiectus passus est. Sed
a quibus a psalis deltis et aliis perditis
quibus omnem lenitatem ostendit et
a vilissimis a stultissimis sapientissimus
qui dei virtus et dei sapientia ab impiis
pius summe, a sanie fedissima sp
lendor eterne lucis quod omnibus i
divine pietatis admiracionem clemencie
4o consideremus eam ad exultandum
exultacionem in ea debemus de redempcione
tione humana et restauracione an
gelica et divina clemencia. De redemp
tione humana sine dubio nimis con
gaudere debemus scilicet per christi passionem et
mortem. Quis queso non exultet
et gaudeat cum sint semper hanc beatis
simam passionem liberatum a dampnacione
nacione eterna a culpe ignominia
a potestate diabolica. Sed non exultet divine
simus cum erat dominus ipsius nichil deli
ge ut tante vilitati et penalitati subice
ret seipsum pro eo non quod congaudeat
de eius penalitate et morte seu vilitate
sed de eius affectu et amoris mani
festacione. Igitur debemus super extolli
in immensa exultacione plus eius sue
operacione nos diligit quam ipsi met nos
gaudeamus et exultemus quod per christi
passionem restaurata est angelicarum
ruina magna celestis civitas dei esse
mus cum videmus per christi passionem tam
nobile collegium reparari de nobis ut
fiat unum ovile et unus pastor et simul
unum in uno. Sic tota ecclesia
et eciam militans eciam generaliter pre
dicant gaudere debemus directis in
pedibus summa clemencia dei et domini
nostri. Hec puto esse summam gloriam
sanctorum tam hominum quam eciam angelorum
quanto intimius et profundius conte
mplatur benivolenciam et clemenciam
dei et immensitatem bonitatem eius
et sic delectatur eius contemplantis ex
ulta medullaris. Sed ubi queso
maior appareat diffusio bonitatis
divine et clemencie domini nostri ihesu
christi quam in passione sua ubi tam
turpia et tam gravia sustinere voluit
pro inimicis suis liberando et glorificando
pro vanitate et vilitate quadam digna
sua morte eterna. In istud gaudium
intret homo et refirmatur magnifi
cencia bonitatis divine. Accedat
homo ad cor altum et in corde suo
exaltetur excellentissima et in
enarrabili clemencia christi passi.
Quinto eciam consideremus efficaciam
christi passionis ad cordium nostrorum
transformacionem in christum et per hoc per fidem
transformantur in ipsum quod fit quando
semper imitatur / compatitur admiratur
et exultat / Sed eciam tota hec conatur
in eundem dominum nostrum ihesum christum crucifixum
ut quociens ubique et semper sibi cru
cifixus occurrat, ymo ut vere ipsum
respexit qui exire exiens homo

et supportus omnino et totus sup se
abstractus ab omnibus totus ergo quasi
in deum sum passum ut nichil aliud vi
deat senciat nec auit preter ipsum ihesum
xpm crucifixum illusum exprobratum et
passum pro nobis / Ex tota consideracione
beatissimam xpi passionem ad quietem
dei et amore dilectionis efficitur iam
resolutus ut dixi scribendo canticum
passionem ruminare aut cessare in
tus frui sum posse in ista passionis
thesauro quia quanto plus homo
eius dilecto ipse mortuo inheret tanto
plus devotissimo amore inse desi
tit liquescit et requiescit in dilecto
suo crucifixo per adhesionis et de
vocionis amore ac in eius amplex
ibus detentus non vult ad hec se
parari et ut sit tamen se augeat ad
hesio et amoris devocio donec totus
deficiens absorbebatur / ab illo
tanto amoris passionis dilecti sicut
in amplexibus sponsi sponsa quiescit
tit qui clamat et dicit Adiuro
vos filie syon ne evigilare faciatis
dilectam meam donec ipsa velit Sic
ita passionis dei debet esse imitacio
ad purgacionem et ductionem compas
sionem ad unionem et amore ad
imitacionem admirationis elevacionem / gau
dium et exultacio ad cordis dilatacionem
resplendeat ad perfectam conformacionem
omnes et pausacio ad devocionis
operationem

Sed nunc diu ruminare cessemus
gloriosam passionem ut per eam
surgamus in omni bona affectione et
virtute et sapiencia et cogitacione / locu
cione et operacione / Et primo de
mioribus affectibus anime videamus / qui
sunt gaudium dolor spes timor In
hac beatissima passione datur nobis
lissimi gaudii materia et vehemens
exultacio Ubi enim est utilis et
nocivi gaudii expectacio Ubi et maior

materia gaudii et exultacio quam ita
xpi passionem qua ab omni peccate dyaboli
liberamur a pena et a culpa salui
mur unde in filios adoptamur et
a amicos inungimur qua enim gracia clar
gitur / celum aperitur gloria offertur
et datur Ubi maior est et excel
lencior gaudii materia quam ut videamus
nos adeo intus diligi ut etiam voluit
pati pro nobis et enim ubi est utilis
et nocivi gaudii expectacio Consi
dera diuturne beatissimam passionem et
videbis quod expectanda est omnis
expectacio consolacio corporalis et omne
gaudium corporale / et omnis laus
humana Est enim in hac beatissima
passione materia magna doloris
ni dolore dum nunc intime debemus
sibi condolere et compati maxime
quia peccata nostra fuerunt occasio tan
te abiectionis et tam immense af
flictionis Est insuper ubi materia
spei Qui enim ipso filio suo non pe
percit deus / sed pro nobis omnibus tradidit
illum Quomodo enim cum illo non omnia
nobis donavit Est adhuc in materia
vehementis timoris Si enim sic predi
tis nostris passus est ipse deus magis
non potuit esse pecius quanto magis
puniuntur peccatores Si sic est in viridi
in arido quid fiet Invicem aut qui
te spem et norem ne desperacione
curvat vel presumpcionem

In hac enim gloriosissima passione
reluceret speculum sapiencie et intellectus
consilii et fortitudinis scientie et pietatis
et timoris nam in illo crucifixo in
xpo ad arcuum contemplacionis
ascendit per sapiencie donum / hoc modo
Consideracio specialis est In hac beatis
sima passione quam hoc ostendit illum
potentissimum principalibus conculcari Sa
pientissimum admodum stulti illudi op
timum amatorem repleri et tamquam
pessimum turpissima morte condempnari

et ex hiis surgit mentis in quandam admira-
cionem dignacionis et tante erga
nos indignos sue benignitatis. Et
sic quando masticat ista incipit mentis
desiderium et amoris ardor erga nos
dominum nostrum accendi et quadam avidi-
tate sciant excellentissimam salua-
toris clemenciam rimans incipit
gustus anime quodam ineffabili
dulcore appetitus refici et totus
homo interior alienari a se et quietari
in Christo. Et in hiis perficitur contemplacio
speculantis qui summam et ineffa-
bilem dulcoris suavitatem quam sen-
tit in consideracione illius summe cle-
mencie qua dignatus est pro nobis
mori. Cumgit(?) in ineffabili amari-
tudine quam sentit compaciendo do-
loribus Christi passi. Amaritudo enim
compassionis cum recolligit et vi-
ncit(?) admiratio divine clemencie
in eadem passione cum iam ani-
ma elevatur et tota in deum diffundit
et obstupescit in predictis quasi alie-
nata sit quod totus ebrius amore
currit in deum. In compassione illius
amaritudinis fit quasi aurum in
fornace anima purissima. In consi-
deracione vero clemencie illius et be-
nignitatis fit ab illo sole iusticie
splendidissima. Fit quidem illa
amaritudine abstractissima. Quando
deinde exaltatus fit aspectus interior
et ab illa ineffabili clemencia ab-
sorbetur. Tunc requiescit sponsa in
sponso et iuxta illam(?) ... scribitur de(?)
est eciam ascensus in paradisum(?) pa-
per domini intellectus hiis modo. Eo enim
quod homo cogitat quod voluit dei fi-
lius propter redimendum talia susti-
nere recognoscit quante dignitatis quanteque
nobilitatis sit anima sua pro qua redi-
menda voluit filius dei mori. Et
hic ipse ad notabilia excitatur et quia
illum preciosum sanguinem pro anima sua
dealbanda esse effusum agnoscit de-
dignatur de vilitatibus viciorum. Ita

recognoscit eciam per illam passionem beatissimam
ruinam angelorum de hominibus reparari
ideo provocatur et excitatur ad angeli-
ce vivendum et in celestibus conversari.
Et quia videt Christum in cruce to-
tum pro expositum tribulacioni cum anima(?)
levia sibi videntur dura illi soli
passi vivere et placere. Recogitat quod
ab ipso Christo dilectus est quod per se sic vi-
det ignominiose et acerbe tractatum
et amore accensus illud latus beatis-
simus pro suo modulo imitari nititur
re quod per se et sibi cogitet esse aptum
ardescit quasi ignis [illegible] et
cum Christo toto corde desiderat crucifigi.
Infirmitates et miseria reputat esse
et suspirat et anxiatur nisi plena-
rie illa passione perficiatur et a suo
sponso crucifixo transformetur et nisi
coniungitur in sanguine redemptoris
non reputat honorem ymo pocius
quandam bestiam nisi sit vestitus di-
vina passione. Abhorret negli-
gere tam nobilissimum beneficium dei
et ideo semper qui vult meditari de ipsa
[illegible] ut semper redemptus ma-
neat sic ut semper redempcionis pre-
mia corde portans meditari suam vitam
et suas delicias reputat Christum pas-
sum et ideo semper conversatur cum illo. Cum
continuus dolor quietaque extra(?) si videa-
tur suum ad aliud inclinari. Inchoat
se Christi amore et iam dedignatur
per sanguinem illam porcionem(?) nam sanguis
Christi ornat genas eius et Christi for-
mis fit sponsa Christi. Agnoscit
quod sponsa apercione lateris eius
copulata est coniugio eius et ideo ut
semper stare ad latus eius palpat et
attractu sponsum suum vulneratum
et toto vulneratur cor eius. Emanat
sanguis sponsi vulnera sponse
et ipsa dolore deficit et amore li-
quescit illumque requiescit. Eius ascensus
est in illa beatissima passione per

dom̄ ꝯsilii hec mō Recogitat aīg
contemplant̄ q dñs m̄r ihūs usq
ad mortem crucis fuit obediens
pr̄i omi vilitati abiectiōni et de
risioni subiectus ꝓnob̄ ꝓximū
in sua deiectione requirens ho
norē ut sicut qntū erat ex pte
sua pr̄is nr̄s in honorauit eū
sic ipm̄ honoraret ignominiose
moriendo ꝓnob̄. Recogitat etiā
q si xp̄us ꝓ fuit paup ante tn̄
pauꝑior fuit nā expoliatus nudꝰ
ꝑmansit in cruce pendens aliquo
Item q cruce fuit amaritudine et
doloribꝰ plenꝰ qui angelorū dulce
do et solaciū erat Elongata fuit
eī ab eo omīs delectacio et consolacio
tpalis Ex his ergo ꝯstringit aīus
ad ꝯsilia faciendū et iam se ab
stinet ab omi appetitu honoris ab
omi rerū possessione et ab omi ꝯsola
tione Primo ergo intuens xp̄m diuī
sum abiectū et vilificatū iam tpa
lem honorē nō appetit sed toto
desiderat corde in dura sua omēs
vilitates abiectiōn et derisiones
subire in quibꝰ possit dn̄o suo aliqūr
conformari honores tamq vilissima
abhorret iam nō desiderat placē
hominibꝰ sed potiꝰ inquantū ꝑse est
ab omibꝰ abhorreri nā ad honorē
dei Sunt eī sibi fedissime laudes
de ipo Quia solū diuinas laudes
requirit ubiqz totus affluit resolui
et sibi extinguitur in omibꝰ solum
diuinū honorē requirit Sunt maxie
letatur aīg eius qui cū vituperio
suo honorificat deū quia ad nich
tendit sed quid dicam de pau
ꝑtate semꝑ vellet esse nudꝰ cū
nudo cruce dolor est eī sibi
nudo cruce aliquid gaudiū maxi
inūg hēre aliquid nō hēre sine ꝯpis sine eīn
minimū nō hēre sine ꝯpis sine eīn
qm sine qntū ad diuiā sine qntū
ad sim Quis paupertas maxie
ei placet Sed quia necitas aut
spūalis vilitas nō ꝑmittit aliqz

rebꝰ indigē Secz 2m q ad honorē
dei videt esse tenet sed tn̄ semꝑ
qu gladiū acutū i corde co pauco
ribꝰ utitur quibꝰ pt alienas
se abiens amplius pt q dz nc de
latur multiplicando sed gaudens
abiciendo Sed corporis ꝯsolacionibꝰ
et deliciis dumtaxat ab omi huiꝰ con
solatione que nō est adeo sm̄ deū
uel euidēn se abstinet qm pt sp̄s de
siderat amaritudinem et afflictione
cū xp̄o reperiri Quid plaz suo cor
pi aut corporis oracione abhorret
horret consolacionibꝰ in amari
tudibꝰ et doloribꝰ gaudet Sic ergo
egregius contemplator ꝓ dom̄
consilii i passione xp̄i se ab omībꝰ
abstinens et totus i deū tendens
sup omia eleuatur iaz solus cū
deo solus ꝯsolatur et tūc diuinos
honores et eternas diuicias et
immensas delicias dei negociat
impetrata passione xp̄i aīa delicata
ubi habitat i requiescit i duo deo
suo dulcoratur cor eius liquescit
pectus meus sup se eleuatur aīa
tuna inebriatur Virtus asten
sus est ꝓ dono fortitudis q huius
modi impetrata passione nā aīa
diligent illā passionem dn̄i sui ru
minans considerat xp̄i fortitu
dinē in agrediendo voluntarie ob
ꝓbrosa cūcta offerendo se ad tāq
vilia et acerbissima ꝑferendo ꝯnobis
vdolatis et inimicis suis ꝯtolle
rando tam acerba atrocia sua
q i monito deserte patat et stringa
do se morte dyam subiugauit
et morte moriendo destruxit Sic
et fortis miles et imitator dn̄i
sui qnto res difficilior est et igno
miosior tanto feruencius et atten
cius et libencius eam aggreditur
dūtn̄ sit ad dei laudē et ad aliorū
salutē uel aīe utilitatē q totū ad
honorē diuinū est Jam nichil
difficile esse uel ignominiosū videt

de pro ipso facit qui pro ipso indigno ta-
lia est aggressus / ymo omnia dulcia
omnia amabilia omnia laudabilia et
desiderabilia indicat Et quanto plus
assilatur illi ignitione passionis
illa libencius astringit amplectitur
audacius / Set quia nec cogitatibus
placuit ais adimplere desiderat /
non dico quod impositum est ei hoc vel
illud omnibus sed quamvis non sub eo
honore vel aliud grauissimum et vilissimum
ponderis Ex hoc eciam intitur imitari
dominum deum suum intellectum passio-
nem / ac sicut agnus et coram se
tondentibus et irridentibus et flagel-
lantibus penitus obmutescit
ymo ipsis omnibus arridet cor
eius videns se domino conformari et
pro nobis digna pati et corpus domini
honorari Imitatur eciam dominum in
fortitudine domandi Subiugat
enim sibi omnes ad suum appetitum ut
ad vel nociua ad vel vana vel
inutile extendatur quasi castrum
fortissimum cor suum custodit ut non
solum nociua sed nec eciam ociosa
vel infructuosa permittit ibi va-
gari omni custodia custodit cor
suum et sic vite diuina vel ad deum
tendencia ruminare Et quia
dum est hac in vita sicut Frumentum palee
cum tritico admiscentur Ideo semper
ventilabrum tenet in manu et con-
tinue ad purgandum aream suam
Ostio corporis sui statuit versatilem
gladium ut ipsum quasi dei paradisum
custodiat diligenter Cum quibus
cogitatis in corde suo vesti noluit
de ligno vite sicut diligenter fo-
vet et nutrit Cum vero ad lignum ve-
titum solum aspectum duxerit illud
statim de corde suo abscidit non
ibi introytum colubri tortuoso
nec intactibus cogitatis aperitur et si
in venatur cum vituperio et quodam
impetu amouentur Soli ibi
virtutes inferuntur / Sic vero diuine
contemplacioni peruenit ad hec quod purificato

corde et mundo corpore incedit non e-
leuat oculos ad vana non aures
ad inutilia vel nociua non nares ad
odorifera non gustum ad dulcia non
tactum ad mollia sed totaliter omnibus
exterioribus cum diligencia se custodit
et dicatur plenarie sui dominus quod per eas
qui in hac vita ... sui puri-
tatem aptissimus fit ad susceptionem
diuinarum irradiacionum libenter conspi-
taculo sol iusticie splendet et fulget
in quibus clam angelus eius in intimo
splendor caritatis sine plus diuina nil
impediens splendet vel resplendet de
nec illud cor purum absorbeatur di-
uina claritate Cum super se anima ele-
vata diuina caligine intrat / nunc
clamat et dicit Vox illmario mea
in delicijs meis Quintus ascensus
vberrima passione domini per donum sci-
encie et si velis accipe donum sapiencie
mediacionibus sanctis et puris nam
sic convenientibus passione christi ad
prudenter conparandum possumus in
passione sanctis donum accipe. prout est
por agnitio in quantum ipsa sit aux
iliaria et diligencia ad spiritualia
et super celestia contemplanda / et hoc
de passione domini nostri Ihesu Christi in ea
potissime maxime considerantes cor
videncia signatur Et vere reperies
et inaestimabilem thesaurum sub illis figuris
absconditum in quo mira deuota
omnis sanctitas et caritas fecit fodie-
ndi cum diligencia elargitur Diuina
in quantum potissime ad Christum crucifixum
fixa videamus et dicamus cum apostolo
i. iustus. pro crucifixo creauit deus
celum et terram sed angelicam et huma-
nam naturam / humanas condicendo et angeli-
cam de hominibus reparando dixit deus
fiat lux Christe in cruce lux expellens
omnes peccatorum tenebras per suam presencia
faciens diem et absenciam noctem
fiat eciam firmamentum in medio
aquarum in cruce diuidens spiritu-
ales temporales ab eternis vel diuide-
aquas sapiencie humane ab aquis sapiencie
diuine

vel dividens aquas viciorum ab aquis
graciarum / vel aquas tribulacionum ab
aquis consolacionum Item ipso exeunte
in cruce congregate sunt aque que sub
celo erant / quia deus posuit in eo
omnes iniquitates nostras .i. penas
pro nostris iniquitatibus debitas In
eo non facta est congregacio aquarum
quia in eo sunt diluuium passionum
tribulacionum amaritudinum et obprobriorum
Et ideo tunc sicca arida apparuit /
quia qui prius pro peccatis digni eramus
inundacione omnes pene liberati
sumus merito passionis sue [illegible]
[illegible] ipse sunt magnum mare et spa
ciosum ac profundum nimis Et
sic discurre per scripturas [illegible] de
[illegible] dominus quia quasi infinita invenies
que pulcherrime passionem domini
designant nam et si quis diligen
ter eas colliget et [illegible] in quo
Christi passionem demirant Videt deus
mirabilem condecenciam et audiet
[illegible] melodiam que miro
modo dulcoraret cor suum et faciet
ipsum ingredi [illegible] dei Accipe
[illegible] alias figuras
de passione domini et videbis quanta
est dulcedo si bene diligencia
[illegible] Vide obsecro illam a
[illegible] figuram de passione domini et
de vitulo que [illegible] ad ves
cendum dedit [illegible] dulcedinem
contemplacionis continet [illegible]
[illegible] passio [illegible] sicut est illa
ligni vite in medio paradisi .i. Christi
in cruce in medio [illegible] sine [illegible] cor
de [illegible] que erat sicut paradi
sus et de fonte egrediente de
loco voluptatis .i. delectabilis Christi Quid
est obsecro abraham vitulum tener
rimum de armento dare ad ves
cendum dare [illegible] nisi deum
patrem suum filium unigenitum incar
natum [illegible] pro nostris ini
quitatibus tradere morti [illegible] Et ad

est tres viros illos vesci nisi ex illa
passione toti satisfacere trinitati que
erat pro nostris iniquitatibus ad iusticiam
famelica Sicut apparet illius figure
dulcedo / quia per abraham deus pater / per vi
tulum dei filius et per istos tres viros
ipsa trinitas / cuius non distinguitur
pater et filius ab ipsa trinitate quia
sunt deus unus personis tres / Et multi
dicunt [illegible] mira et ineffabilis dul
cedo contemplantibus quod deo ad
iusticiam famescente in semetipsum
[illegible] nimiam benignitatem sua mi
sericordia flexit Alioquin devorasset nos
iusticie fames / quia cum non esset
qui satisfacere posset illi appetitui [illegible]
ille tenerrimus vitulus / deus
pater tradidit filium omni afflictioni et
derisioni ad satisfaciendum et
sibi ac filio ac spiritui sancto et [illegible]
iniuria illata a nobis Quid est hoc
[illegible] quia offendimus eum debuit
se ipsum vindicare nisi adiret
penam offense ipse Christus offensus
erat a nobis / et ideo sunt vindicatus
a nobis in nobis et pro nobis [illegible]
non [illegible] diversas [illegible] / [illegible]
sunt offensa et vindicata [illegible]
[illegible] de vitulo abrahe sic vis
mirabilem [illegible] / Attende ergo
quid in figura sequitur promittitur
filius abrahe senis de sara antiqua
Quid est hoc nisi post Christi mortem
nascitur denuo Christus cum per ysaac
intelligitur Certe sic in cordibus nostris
nam iste abraham senex deus pater
quem antiquus dierum in danieli dicitur
propter principalitatem auctoritatis que [illegible]
[illegible] competit apud senes Iste pater
antiquus de sara antiqua post vi
tuli comestionem ysaac genuit
filium quem genuit et generavit ab
eterno .i. postquam in cruce pro nobis im
molatus est in mentibus nostris [illegible]
[illegible] antiquitatis [illegible] non [illegible]
[illegible] imitacionem sed per meritum nostrorum

irradiacionem. Et tu vere vide potius
quia dulce est lumen et delectabile
oculis intueri solem iusticie et
eo verius quia .a. Iohannis 4. Sed michi dico
quod antiquus de antiqua queritur. Ita
cum admiracione et graciarum accione
dignum quod ille qui est summe maies-
tatis et antiquus ut antiquis pro nostra pa-
litatem vilissimarum animarum et ydolatrarum
et omni malicia voluit recordari.
Sed hoc maxime mirum videtur quia post
mortem vituli .a. Christi filii dei quem
occidimus et eo ipso digni eramus
carencia eius de illa morte, ipse
nobis donavit et fecit nobis bene
quia fecimus ei male. Vide et
attende benignitatem et mirabilia
dei sed nunc anxiaris de promissis
diebus iam senex facta. Quod si
esset mortua. Dicamus mecta et
dicamus. Gracias tibi domine quia recor-
datus es nobis repugnantibus inimicis
tuis. Totos tibi nos debemus ymmo
infinitum plus quam totos quia
non solum nos fecisti sed eciam divina
sua benignitate totos redemisti. Ac-
cedam igitur ergo ad te ut tu taliter
ad hec vel. Ibi quiescat cor meum
et delecto pro venia non desistam.
Sic igitur in predicta passione nos ele-
vari debemus per suas figuras concor-
dantes et prefigurancium ipsam bea-
tissimamque passionem. Debemus enim eas cum
magna diligencia ruminare et
in illos divine benignitatis thesau-
ros per ipsam contemplacionem intrare
donec elevetur in eum ut eo modo
in ipsum suum dominum vulneratum totaliter
profundatur ut eius amore ab-
sorbeatur cor eius. Hoc enim dei de-
vocio est totumque ab ipso petere et
quod rogaste debet faciat in illud quod
in se est. Sextus est eciam des-
census per donum pietatis. Cum enim
homo contemplat illa intime pietatis

visitea dum mirabiliter et in cruce mortuum pro
nobis monetur et aperitur cor eius erga
proximum suum ut libenter pro salute sua
se totum ei impendat. Pro quo videt
dominum suum crucifixum dilatatur cor
eius a sanguine Christi redemptos et sicut
toto corde compatitur domino suo in cruce
pendenti. Ita intime et quasi sibi ipsi
condolet proximo suo ab istis vulneribus
procedenti. Sic vulneratur cor eius propter
contemptum domini sui vulnerati et propter
compassionem proximi beatam vitam in eternam
mortem voluntarie commutantem. Et
sicut malis condolet sic bonis congau-
det videns eos recipientes effectum
vulnerum Christi Ihesu cum omnibus imitatur
vulnera illa et sit unum cum eis. Cum
gaudentibus de bono gaudet et cum
flentibus de malo contristatur. Quilibet
proximum reputat sicut se ipsum in deo
secum proximum et ab eodem creatos et
eiusdem ymagine insignitos et eodem
sanguine redemptos et ad idem premium
ordinatos. Et hec facit cor suum
aperit proximo quia videt dominum suum
pro omnibus crucifixum et eo ipsum in
omnibus requirit in omnibus contemplat
in omnibus suo modulo intuetur.
Totus est Christi quia totus est cru-
cifixi. Quantum gaudium cordis quantum
tripudium cum videt proximum dominum suum
bonis operibus honorare, non invidet
non emulatur non detrahit non retrahit
non impedit non scandalizat sed totaliter
sitit proximi profectum et detestatur
defectum. Utraque caritas sicut sum
et maxime placet domino Ihesu Christo
crucifixo qui pro animarum salute et proximo
amore est ipse affixus in cruce
animarum salus et honor domini compassio
Christi et inflamacio sui sitit hec at-
tendenda in vulneribus Christi et pro
pietatis domini non immobili anima
elevatur in dominum suum. Quando enim homo
inquantum potest se nititur conformare

illi divine pietati quam erga nos mani-
festavit maxime, tunc anima proprie
placet ipsi christo et ideo sibi confor-
matam sibi dilectam pietatem aptam
ad suos amplexus tamquam sponsam
electam adducit, hanc diligit, hanc
ad se stringit, quam videlicet scit idem
sentire sibi compaciendo, idem sape-
re deum honorando, idem zelare anima-
rum salutem siciendo usque ipsum cum Christo
nimio amore ardendo. ¶ Secundo pietas
ad omnia utilis est, que et divinum
honorem appetit et dolores ab ani-
mabus expellit, et animarum fructum sitit
et Christi sanguinem requirit et amorem
erga deum et proximum gignit. ¶ Istud
domino inter omnia et pre aliis placet
deo. ¶ Secundo pietatem haurias ex latere
eius sicut omnes unum vivus dico unde
crucifixo et vel iuste Christum crucifixum in
proximo requiramus. ¶ Et sic in proximum ten-
damus ut sic Christi vulnera [illegible]
tempore non proximum pulsare aut hungi
que cum distrahe aut retrahe ab eius
amare ... ut mortem [illegible]
tu ut sanguine Christi per [illegible] anima
proximi cum sanguine Christi [illegible]
animam nil nobis sit difficile, nil vi-
deatur vile et ignominiosa morte
mori pro illo pro quo deus noster est cum
tanta ignominia crucifixus, pro quo
omnes sperantes pro animarum salute omnem
ignominiam et mortem etiam turpissi-
mam sustinere. ¶ Sit quoque semper cor
nostrum per quod est cor domini nostri Ihesu
tot doloribus aggravatum, multiplices
predicationes, exortationes bona
exempla et orationes et ieiunia et
genuflexiones et vigilias et visitationes
pro animarum salute. Hoc sit officium nostrum,
hec gloria et consolatio nostra semper pro ani-
mabus aliquid offerendo tertiis lacrima-
rum fontibus ab oculis nostris pro nostris et proxi-
morum peccatis. ¶ Sufficiat nobis hiis do-
loribus in hac valle miserie satia-
ri semper peccata proximorum et nostra pen-

deant in oculis nostris, unde intrent et
penetrent intima nostri cordis. ¶ Semper
et ubique et in omnibus diebus nostris per
tactum nostrum crucifixus occurrat. Ista pie-
tas corpus totum emollit et dilatat
et inter amplexus Christi collocat et quie-
tat. ¶ Septimus et ultimus ascensus est per
donum timoris a quo omnes perfectio actionis
et contemplationis consumatur, scilicet timor
id est timor filialis excludatur. ¶ Est autem
perveniendo ascensus iste a passione
domini nostri qui cum hoc videlicet quod filius dei
deus deus summus natura humana
assumpta tanta pro peccatis nostris sustinu-
it, et tam constanter peccatum curam usque
iudicis innocentissimo meditatur
considerat quanta pena quantis obprobriis
illusionibus et flagellis dignus est ipse
qui ipsam nequitiam commisit. Cog-
noscit etiam ex hoc quantum peccata sue
summe maiestati displicent, et
quantum ipsum abhorruit deus ad ipsum
abolendum filium suum tradidit morti
crucis. Magis placuit sibi filium
tradere cruci quam dedecus peccati mi-
sustinere. ¶ Videat igitur hoc et consideret videat
quantum illam summam maiestatem
offendit, deum ipsum deum creavit per
tale medium contempsit, et crucifixus
quantum usque est filius dei crucifi-
gens. ¶ Timui et quod hoc nimio ti-
more non contineo tremuit populum
solum tamquam magno vento movetur de
beat qui maxime et etiam preterire su-
blimis. ¶ Reatum quod beneficium ad vacu-
tatem et ad nequitiam nostram et di-
mam offensam et contra ipsos nos
ipsos humiliemus quantumque possimus
et ad hoc modicum est semper quod congruit
nequitie nostre et maiestati sue
parcamus et nunquam oculos nostros
ad celum elevare. ¶ Sed dicimus per
tota nostra more publicani ut
nobis peccatoribus misereatur. Dicamus
magnum est si dignabitur nos aspicere

qui pro vilissimo fetore contempsimus
ipsum Timore reverentie maiestatis
illius summe et infinite pro peccatis
perdicionem et delecto nostro vilio
sentiamus Contra nostram nequitiam
creature et nos ipsi sumus condictores
summus vindictamus in nobis in mar
tirum divinum. et nos quanti possu
mus condolemus Dei ipsius oneris
dominus meus ita vilificatus est et
afflictus quod mee vilitati et af
flictioni pro peccato qui peccatum ab
sit amice ut delecto peccatum ac
detestabile vilissimum et abhorabile
stercus meus fetorem ego ipse sus
tinere non possum ego ipse qui contempsi
dominum meum et pro quo mortuus est
dominus meus ita horrent me vesti
menta mea et miror videre quod non
me detestatur omnis creatura quia
omnem creaturam contempsi Sed tamen
time debemus ut spero de dei infini
ta clementia confidamus quia in
finita sua bonitas excellit mali
cias nostras / Iste superdictus horror humi
litatis et reverentie est mire osten
sionis occasio quia nunc superne
ducatur homo ad superhabundantias
gratie Sed ne displiceat si hinc non
ex sermone aliquam digressionem
faciens ad nostram passionem intendo
etiam tandem reverti ad istam et ut
istius horroris contemptum exprimam
iam mihi videtur ut tota illa mundi
machina contra me et post me
nephande proclamet et dicat
Iste est ille qui dominum deum meum
contempsit hic est ille vanissimus
et nequissimus qui plus vanitatem
quam dominum dilexit / pessimus et
nequissimus qui plus diabolicis sug
gestionibus quam divinis beneficiis est tractus
tus / plus sibi complacuit diabolica ne
quicia quam divina benivolentia
magis eligens suus esse diaboli
quam filius dei Iste est qui contra

dei et in iniuriam non timuit Iste
est qui non potuit divinis beneficiis vel
blandiciis nec terreri divinis iudiciis
Iste est qui divinam potentiam sapientiam et
bonitatem suis maleficiis contemp
sit et quanto in se fuit arripuit plus
timuit unum infirmissimo vel inimicari
quam summe potentem. Dei plus verecun
dabatur coram uno rustico turpia
peragere quam coram summe sapiente deo
nephandissima committere / plus amplex
us est stercus fetidissimum quam summum
bonum et summe suavissimum Iste deum
pro nichilo reputavit nec pro deo adora
vit Convertebat se ad abhorabile
faciem et dorsum vertebat ad di
vinam maiestatem Quando dicam
omnia abhominabilia non timuit
in dei presentia committere nec verbis
creatorem suum Clamat pro me
creature et dicunt iste est Iste est
qui nobis abusus est et qui nos
debuit in beneplacito creatoris
ordinare nos fecit inequali dolo
... deum nos super deum amavit
ad aquam iniuriam fecit nobis
Iste nephandissimus homo qui nos
ad honorem dei fecit iniuriam
dei contulit Erat ad dei imaginem
factus et ipsam deturpavit Voluit
omnem ymagine insignem Terr
renior eius fuit quam terra fluxi
bilior quam aqua vanior quam
aer exardescentis igne concupis
centie durior saxis Quando dica
nec deum timuit nec homines vere
tus est Sui veneni quantum in se
fuit in multos diffundit sive dictis
sive gestis nec verbis et factis non
sufficit deo iniurari in se sed et
alios in dei iniuriam quantum in quantum
potuit provocavit non omnipotentem
deum estimavit dum nec dei vo
luntate nec aliqua lege voluit

singulari pro libito contra deum et prout
sibi placuit vagavit se et posse suo
super deum erexit. Si deus non adim
plevit velle illius et aliquid adversum
tulit aliud sue propter felicitati previderet
contra ipsum dixit dicendo sum / si cont
unum famulum tribulatur. Si dimisit
aliquod peccatum non dimisit nisi odium et
detestacionem mali ac dilectionem summi
boni / sed quia timuit aliquid sibi pericu-
lum propter erat ad reflexio sine in
dimittendo sive in faciendo et omnia
dimittenda sive in faciendo et omnia
que se vel dimisit vel fecit tam de
malis quam de bonis voluit contra
me. Quid ultra distrahi supplicior
dari. Quid ultra dilectionem? Lucifer superbior fuit ade
electo de paradyso quia caritatem ple
ni habuit maxime allectivam persone
nostre. Iste non plenus stercore
et tenebrositate ac miseria non
habuit nisi vilia. Clamat ergo
contra me digne universe creature
et dicunt venite et disperdamus eum
qui totus fuit deditus in iniurie dei
sive vi et suo modo clamat et dicit
terra quare tam nequissimum sustineo.
Aqua quare eum non suffoco. Dicit
aer quare ei non despiro. Ignis ait
quare eum non consumo comburendo. La
pides quare eum non lapido. Insur
gunt quare eum non devoro et iniurie. Heu
me miser quid faciam quo ibo quia
contra me sunt omnia armata adeo
creature. Stas in hanc damnacionem hominis
viatores multiplicat offendi alius
rebus creaturis. Quid distra hac
ipso quod creatori omnium innexatur sed
omnium creatorem offendi. Nescio qui in
ter quos me utar. Qui omnia me
circuit dimicia ut superius ut inferius
ante vel retro a dextris vel sinistris
declinare possum ymo ut intus
ut exterius. Conscientia enim mea pungit
nat contra me et tam dimisit est
est cor meum. Vigilabo igitur miser

et omnibus meis sine fine plorabo du
ro ostat valle miserie. Si forte
pessimus pater dignetur me respicere.
Scio quod facere disposui propicias me
conspectui dei mei et dicam ei domine
ego sum ille tuus pessimus inimicus
nequissimus servus nephandissima crea-
tura qui feci detestabilia conspectu
tuo non sum dignus creatura esse tua
et inquitatibus constituta peccata. Si in
ego solus haberem penas illas omnes
infernales quas habent omnes demones
et dampnati et habebunt non sufficeret
mea peccata punire. Expande super
hunc miserum pallium immense cle
mentie et vincat meas nequitias
immensa bonitas tua. Recognosce in
me ymaginem tuam quibus detur
patam et redue me ovem errantem
ad te pium pastorem. Gratuletur
tua dulcissima pietas de me
prodigo filio redeunte. O felix di
es et hora qua super tollis meum
crucis et osculo exhibeo et ut te
quidem possem placare studeo quod sa
nam. Contra me ego ipse animabor
et ero pretiis crudelior in et
severissimus iudex. Afficiam me
vindictis penalitatibus et angus
tiis et metam ipsi lutum fetidissimum
conculcabo / abhorrebor me sicut
stercus in mea confusione delec
tone et conculcatione sine ame
rone et ab aliis illata letabor et
exultabo cum apparuerit ignominia
mea / et quia non sufficio me
detestari quod me universas creaturas
tecum congregabo. A qualibet confundi
et puniri desiderabo quia carnem causa
vestra contempsi hic ac michi desi
derabilis thesaurus super me penas
et obprobria congregare. Et intimo cor
de diligere qui me ad nequiciam navit
dulces fero / omnem consolationem prout
vite et honorem horrendo et blandiciis

in velud hostes videbo Credo firmiter
quod si sit factus universa lex ame offi-
sa pro nobis michi compaciendo patrius
quam ad mediandum inclinabo Eciam
que contra me prius clamabunt aut
pro creatori fame suo meo michi
aut Respicitur semper in digni et
misterium divine pietatis thesaurus
et illustrior gloria sua Exuar ves-
timentis viduitatis et clara veste
fulgebo Et certus sum quod si sit me
deiectus sicut dixi quam nunc omnibus
creaturis abhominabilis sum et malo
dignissimus propter nimiam clemenciam
dei mei / ornabor monilibus et
per eius sponsam apparebo / in vocibus se-
cum consubiculum eius et tamquam secu-
rior conscitabo Resolvar et ip-
se fiat unus spiritus cum eo / et qui
prius eram demoniatus ero magis
divinus O mira et inenarrabilis
mutacio dextre huius divine dexteris ma-
ad quod ergo festinabo impleo / que dixi
quo capiunt complementum oculi mei et
quietum cor meum donec veniam
ad dominum desideratum sponsum meum
et dominum Curvant ergo undique ob-
probria et flagella et me nequissimum
interdicat ad benignissimum dominum
meum Hinc honorificum et delecta-
bile sit quod nil unquam audiatur
infinitus meus, salus honor dominus
in omnibus reputatur et abiectus
Tu eciam quid faciam dum
mei nolua inibo et in eius dolo-
res et obprobria inquantum potero
transformabor / cuius obprobriosissima
passionis indumentum tamquam vestimentum
regale et nil requirimus nisi que
sunt conformiora huius passionis
teta abraham sicut scriptum est Dicere
creaturas audebit decoro cla-
mare pro me si sed hac veste
indutus Iam passio Christi fuit
mere sicut contra omnia militabit

non erit quod contra me militare audebit
si Christi stigmatibus sicut consignatus
aliquis et sic habitabo in illis et sum secu-
rus ab omni impulsu maligno Im-
possibile erit quod si vere fuero in Christum
crucifixum transformatus quin sim illi
conformis et coheres in regno Illi-
aut dulcissimi eum sit crucifixi cum
Christo non potest se denuo negare sangui-
ne Christi perfuso Ornabo ergo genas
meas Christi cruore et ero amabilis
deo / mirabilis mundo et laudabilis
consortio beatorum Clamabunt et dicent
Quis est iste formosus in stola sua
Quis est iste qui sic gloriose ingreditur
laureatus in sanguine Christi Certe
omnes predicabunt me beatum Non est
enim dubitandum certissimum quod illud sit non
solum refugium ad omne malum vi-
tandum et ad omne bonum assequendum
hortus deliciarum paradysus decoris lateris
mei habundancia omnis dulcoris et
suavitatis emanat Ibi inebriatur
homo dulcedine ineffabili et mira
amenitate alienatur a se et reformatur
per amplexus sponsi dilecti Sed aut
quam refugiamus ad ea atque sic tote
sic ad honorem dei ad compassionem
Christi et devocionem nostri et hoc toto cor-
de / nil aliud sperans quod nobis
concedat qui vivit et regnat in
secula seculorum Amen
In hac eciam beatissima passione
domini nostri beatitudinum vie refulget
clarissimus splendor Unde hic apparet
est fons et origo ... et allectivum
ductum exemplar Omnis aut pau-
per spiritus nisi Christus nec miles
omnis mitis nisi qui tamquam ovis
ad occisionem ductus est et coram
tondente non aperuit os suum / Quis
est lugens nisi qui cum clamore va-
lido et lacrimis preces et supplicaciones
obtulit Ipse enim plus peccata
nostra lugebat quam penam suam

plus compatiendo nobis quam sibi /
Omnibus nos esurivimus et sitivimus iustitiam
nisi Christus moriens pro peccatis nostris
satisfaciendo in cruce pro nobis esuriens
et sitiens salutem animarum nostrarum In
cuius signum dicebat sitio. Omnibus
autem mentibus nisi hic samaritanus
qui transeunte sacerdote et levita in
fundens oleum et vinum vulnerati alli
gavit vulnera et imposuit iumento
suo scilicet corpori suo nostras infirmitates
assumens pro nostris peccatis patiens qui
iniquitates nostras portavit super
lignum ubi claruit munditia cordis
nisi deo qui innocens ymolatur
et ipse cordis animam suo sanguine per
se ipse mundavit et lavit Omnibus
toto mundo patiens nisi ille qui est pax
nostra qui fecit utraque unum qui pas
sione sua pacificavit nos deo
sanguine suo / Omnibus insuper passus
sanguine suo passus est propter iustitiam
...enim hebat propter iustitiam quod sitiebat
nisi ille qui est audiens crucifixus
hic est verus deus cui maledixerunt
homines adversus eum mentientes
Hee sunt beatitudines quas hic do
cuit et ipse in se ipso qualiter sunt ad
implende exemplo suo monstravit
in hac etiam cruce arbore. //

Sunt illi suavissimi fructus quos
enumerat apostolus ad galathas dicens
Fructus autem spiritus sunt caritas
gaudium pax, longanimitas, boni
tas, benignitas, mansuetudo, fi
des, quia fides est fidei fundamentum
et fulcimentum et oblectamentum in cruce
obediens et sibi subiecti quia de Christo
non sunt fides Et modestia conti
nentia castitas hec omnia manifes
tissime claruerunt in passione Christi
in cruce, et non immerito subdit apostolus
Qui autem Christi sunt carnem
suam crucifixerunt cum vitiis et
concupiscentiis scilicet ut et manifeste

ostendit hos fructus pendere in arbore
sancte crucis quos capere possunt confor
mantes se ei et affigentes se cum

Nos hac sanctissima passione
Omnia sacramenta ecclesiastica
efficiunt virtutem que sunt nobis
contra omnem morbum spiritualem sa
luberrima medicina, hec etiam est
nobis sacrum scripturarum davitica
clavis que aperit et nemo clau
dit, claudit et nemo aperit, sine
hac impossibile est intelligere sacram
scripturam et hac bene in mente ex
pressa omnia clarius claruerunt incri
pias ab adam et quo eva de latere
eius formata est et de ligno vite
in medio paradisi et ymolatione abel
et morte et sic per totam scripturam
discurre bene vis videre quod veritas elu
cet in speculo passionis //

In eadem beatissima passione etiam
resplendet omnibus pressius pulchritudo
et decor angelice veritatis, nam
in ipso summo et principali refulget
ille seraphicus ordo amoris non enim
credo quod omnes angeli sunt sub in
telligentiis capere vehementiam caritatis
quod deus non voluit tria pati pro nobis
vilissimis servis et eius nequissimis
inimicis Refulget etiam in cherubica
speculatio et intelligentia veritatis
nichil enim in hoc mundo quod tantum
veritatem scripture claudet eum ad
contemplandam elevet, eum ad deum
sapiendum illuminet sicut passio altissimi
Christi, hec vere in merito scientie
plenitudo Hic etiam maxime splendet
erga maiestatem divinam reverentia
Hic enim illi celestes
principes throni dicuntur quia in ipsis
sedet deus tamquam in suo throno resi
det propter nimiam venerationem quam
erga divinam maiestatem habent quia
ipse quiescit in humilibus et treme
tibus sermones eius, Hec in beatissima

passione domini dicitur dominus tamquam in suo thro-
no quiescere / quia sunt excellens humili-
tas reverentia et veneratio summa
circa divinam maiestatem / nam quam ordo
angelorum reverentiam possent con-
parari Et ut per anticipatos loquar
quia spiritus dei spiritus unitatis
et inquietatis inhabitat beatissima pace
requievit / [illegible] thronus sicut apparebat
primo quia in ca. 1. in throno crucis in
dicatus est mundi iudex ad indicandum
mundum denique in ea sua apparebit
ubi crux lancea corona spinea cla-
vi spongia et homo et dominus cum stig-
matibus suis atque clamabit vi-
dete qualia quanta in nobis pro vobis
passus sum Et tu ingrate omnia
contempsisti et pro nihilo penam
et ignominiam meam duxisti Ite
ergo male. in ig. et Illuc etiam
refulget dominationum presidentia simi-
liter cum se filius obediens usque
ad mortem mortem autem crucis propter
quod deus exal. illum Ibi etiam
resplendet potestatum presidentia / quia
illam divinam potestatem de qua dicitur
data michi est potestas super terram que eo
competit ei victoriosissime sibi
subiugavit per patibulum crucis
et mortem moriendo destruxit Re-
fulget etiam in cruce virtutum efficax operatio
et purpure fuit in virtus cordium pe-
netrativa et attractiva verum illud
Cum exaltatus fuero a terra etc. Ideo
et ut nos trahamus aut diligamus
nullo modo nolis attrahamus / quia
nemo venit nisi tractus neque
trahitur motus non voluntarius ex
parte nostra / sed potius violentus /
Clarescit etiam in principatuum regi-
mine / quia filius est principatus super
humeros eius / Ibi etiam virescit ar-
changelorum oraculum quia occulte scrip-
ture et divinorum misteriorum secreta

pandantur per apertionem lateris christi
et ideo veniens morte [illegible] velum templi
scissum est / ut apparerent que occulta
erant in spiritibus sanctorum per has etiam
predictas conformitates quas passio
christi cum ordinibus angelorum ordinibus habet
convenientissimum et aptissimum opus fuit
non solum ad nos redimendum / sed etiam ad
reparationem ruine angelice disponere
et ordinare quia apparet nimiam caritatem
que splendebat in cruce intendit
amorem circa deum et proximum verbis
attendebatur Et sic reddebantur
et adhuc redduntur apti ad supple-
mentum seraphicum ordinem per
puritatem etiam inhabitat expressa illu-
minantur homines ipsamque contemplan-
tes ad divine vitate cognitionem
et ideo apti ad restaurationem cheru-
bin per humilitatem etiam magnam et
reverentiam et venerationem circa dei
maiestatem que fuit in illa passione
provocantur homines ad complendum
et sic apti sunt ad thronorum repa-
rationem Exemplo enim illius excel-
lentissimi domini de quo dicitur est
propter quod et deus exaltavit illum con-
tra homines provocantur ut in mate-
rialibus et afflictionibus corporalibus
intendant vitiis et concupiscentiis domina-
ri et omnem sibi appetitum subiuga-
re ut nil onerosum nil inordinatum
permittet in ratione hominis dominari
sed omnia recto iudicio rationis huius
appetitum generalia flectentur
et sic apti sunt ad reparationem
ordinis dominationum / ut autem liberter
subeant sicut per reliquos ordines
distincte sine per ordine potestatum
ut quod sed per resistentiam demonum atque
temptationes et fraudes / ad potesta-
tes per virtutes operationes et
comparationes ad virtutes per diligentes
regimine omni sensuum suorum et motuum

intiorum et etiam aliorum hominum si ad ipsum
spectant. Ad principatus pro periculorum
necessitatem et indigentiam pertinet
ad archangelos. Set etiam aliam
breviter assignare rationem quare pas
sio christi ydonea fuit ad reparationem
angelorum, quia sicut illi per presump
tionem et superbiam ceciderunt ita
per infimam exinanitionem et humilitatem
christi crucifixi dei et hominis debue
runt post ordines ex hominibus in
suis oculis abiectis et humilibus
reparari. Sed insuper angelorum et
archangelorum qui reputantur de illa
passione ut dictum est reddunt
de hominibus beatis dictorum aureole que
debentur doctoribus et predicatoribus
martiribus et virginibus, nam christus
de kathedra crucis docuit et in
martirum caput fuit et virgo
virginum virgini commendavit. Pro sexto
enim apostolorum beatorum plenitudo glorie
refulget in hac beatissima passione
sed etiam ab ipsa meritorie emanat
et ut apertius loquamur per apertionem
lateris meruit sanctis visionem
aperta per pedum et manuum clava
tionem teneturam firmam per gusta
tionem aceti et fellis in ebrietatem
amoris et sic quod sitiebat per coar
tationem ligaminum meruit nobis
agilitatem per illusionem sputorum sol
claritatem per mortem impassibilitatem
per inclusionem in sepulchro subtilitatem
per coronam spineam aureolam aureae
sed etiam aureole venustatem scilicet
illis electis quibus homines virginum mar
tirum et doctorum et quid plus dicamus
credo quod hac beatissima passione
sit manata excellentissime glorie
et immensi gaudii tam hominum
quam angelorum beatorum homines pro vi
dentes se per illam passionem redemp
tos gaudent et totum in deum excedunt

congnoscentes in ea tam potentiam quam
sapientiam inestimabiles et inmensitatem
clementiam dei summi super celestis ecclesie
ierarchia qui deus est manifes
tatur in illa beatissima passione per
quam refulget dei potentia summa
sapientia et benivolentia et clementia
eius scilicet in tollerando in liberando
in iustificando iustificando in
magnificando, dico ut aliqua
summa videamus quod hac mani
festatur fortitudo dei et clementia
in tollerando quod ante ille qui est
deus omnium et omnia gubernat sine
cuius maiestate erigitur in mitti
bus sustinet pacienter effugari
qui ubique est, ligari qui universa
est, flagellari qui gloriosus est
alapari qui mundum creaverat, co
spui splendor eternus, blasphe
mari pater immense bonitatis
ad inducta mendax infinite pietatis
crucifigi deus eterne libertatis,
aceto et felle potari fons in
mense suavitatis, gaudium an
gelorum affligi, vita viventium
occidi, spinis coronari glorie coro
latus aperire immense clementie
et ex in lapide sepeliri sol iusticie
et omnia amenissimis hominibus per
eis pacienter sustinere ymo pro eis
orare, fuit pietatis immense tollerantie
bonitatis et clementie immense sic
ergo patet dei clementia et bonitas in
tollerando signum etiam fuit immense
potentie et bonitatis in liberando
qui enim crucifixus potentissimum
ligaret et moriendo mortem de
strueret et occideret, ac sepultus
infernum spoliaret fuit immense
potentie signum, sed sic fuit immense
et excessive clementie quod pro suis
inimicis nequissimis a morte
liberandis dignatus est mori

hec eciam inexcogitabilis est quod per mortem
que sibi iniustum libet inferentes
a morte / tunc propter hoc potius debuis-
set secundum suam iudicium nos omnes
eterna morte dampnare eo quod
a nobis et actione nostra fuisset tam
vili et crudeli morte occisus /
non credo quod angeli de paradyso po-
tuissent hanc summam clemenciam ex-
cogitasse autem fuit revelatum
eisdem / Fuit eciam manifeste po-
tencie benevolencie signum in iustifi-
cando / Si enim maius est iustifi-
care impium quam celum et terram
creare propter repugnanciam volun-
tatis / quare ergo clemencie et potes-
tatis fuit salvare et iustificare impium
summam impietatem [illegible] et
salvatorem et iustificatorem
occidentem / Est summe potencie
et clemencie hoc fuit quod nos iu-
stificavit merito passionis sue
que parata est a nequicia nostra
et merito nostre nequicie sed omnia
audita et mirabilia sunt dilige-
ter ruminanti et cum admiracione
digna / et restat in omnibus ideo et in-
tellectus / et non modicum intenditur
affectus / Apparet eciam summa potencia
in resurgendo planum est enim quod
resurgere et mortuus resurgere et magne
surgere per se vel mortuum suscitare
utrumque enim est infinite potencie
et utrumque in fuit quia et resurrexit et
secum aliquos suscitavit qui vene-
runt in sanctam civitatem et apparue-
runt multis / Et ad hoc fuit immense
clemencie quod dignatus est non sta-
tim resurgere sed pro fide nostra ali-
quantulum differre et per nos mortuus
permanere ut ipsum fuisse verum hominem
crederemus et alios suscitavit ut
testimonium ei redderent et permanet per
xl dies apparens in multis ar. Ad ce-
lum ascendere distulit ut omni dig-
natione et frequenti visitacione nostram
salutem procuraret / Non tamen suf-
ficit ei mortalis et passibilis

conversari nobiscum / sed eciam gloriosus
ac immortalis per xl dies manifeste
apparere et suos de regno dei docere
O amor quantum deum nostrum vinxisti
nobiscum qui non videtur separari posse
a nobis et nos vilissimam saniem
dignatur sibi tunc diligencia per fidem
et amorem unire / Manifesta eciam
est summa potencia in magnifi-
cando / Magnificavit enim eum in conspectu
principum et regum / qui tunc in conspectu domini
dei fuit magnus et hoc fuit summe
potencie / quia contra sapienciam grecorum
contra scandalum iudeorum / contra ydo-
latriam romanorum / contra omnem astuciam
demoniorum / contra seviciam tyrannorum
super omnem racionem et intellectum fuit
deum credere esse hominem crucifixum
Et istud fuit summe clemencie quod
sibi credere immo deum credere contra
omnem duriciam et nequiciam nostram
nos ad se sua mira virtute traheret
do et nos summas grates sibi demus
quia non fuit volantis neque cur-
rentis sed dei miserantis / Commendat
sibi nos fecimus quod nos ut deum
plus quam certum a credemus Fideli-
go et cum omni fervore et amore sum-
mus ei corde puro et anima volanti ac
iubilemus ei cum totis precordiis nostris
qui indignis nobis luxit cum sere-
nitate admirabile lumine suo et
dulcissima claritate irradiat ani-
ma mentes ac tenebras cordis
in lucem elevat et corrigit dirigat
et repellit / Ex predictis patet quod summa
potencia et clemencia refulget in
passione domini nostri ihesu christi // Nunc
restat videre qualiter summa sapiencia
reluceat ibidem et licet non sufficiam
ut sciam enarrare / tamen aliqua
de multis dicamus / Sapiencia eius summe
relucet pa. appar iustissima cor-
providencia et in omnibus iustis tr. de-
tonus a culpa nam sicut multis de

virginea carne sumpta et sic seducta
est sic xpus de virgine natus est cru
cifixus Et sicut illa accepit de lig
no vite vetito et dedit viro suo
de quo sic erat / sic xpus in ligno
crucis est voluntarie passus et hanc
passionem matri sue dignissime natus fu
erat quando eius animam gla
dius doloris pertransivit / vere eum
hodie ignorarem que deus ihesus il
lam dilectissimam matrem suam sibi
voluit assistere et secum tanto dolore
affligi cum tamen nobis sufficeret passio eius
sicut video sic summa clemencia et sa
piencia exigebat quibus essemus in dig
ni et sicut eva seducta est a dya
bolo et sicut deus ita passus est
homo deus Et sicut illa de latere
viri sui sumpta fuit principium nostre dampna
cionis quia viro sibi consenciente fecit
Sic xpus latus aperuit unde sal
uatoris omnibus emanavit Et sicut
illa vidit lignum quod erat pulcrum
visu et ad vescendum suave Sic
xpus conspectus est in vultu et a
maritudine fellis Et sicut illius
pedes cucurrerunt in lignum et manus
se extenderunt in fructum ad sicut
cum Sic xpus pedibus et manibus
est affixus Illa ambiciosissima
ille humillimus Illa inobedientissima
ille usque ad mortem crucis obedien
tissimus / contra appetitum scientie dei sapi
encie dampnatur Ibi ambo cadunt
mundi cum peccavit xpum autem iu
dei crucifixerunt iudei Ibi homines
post culpam se abscondunt a facie
dei Sic xpus deus noster post mor
tem in sepulchro absconditur a
facie hominum / Ibi descendunt ad
ymum ut laborent / Sic descendit
ad infernum spoliandum Sic probatur
quod sancta summa dei sapiencia / summa
summa dei dignacio et clemencia
cum ipse voluit pro remedio illius

ligni crucis lignum ascendere et extensis
ad fructum manibus clavari manibus
morte et humani que superius dicta
sunt hec sunt summe et inestabilis
clemencie ut credo quod tanta digna
possit creatura aliqua comprehe
ndi Sed puto quod ut opera angeli et
hominum excedunt et super infinitum
illius clemencie immensitate non
potest sicut in mari et sic non sit
plenitudo ipsa Attendamus autem hominum
ad cor altum et in illa profundita
te benignitatis immense totaliter
immergamus Attendamus in fiducia
xpi latus inventum in ipsum Atten
damus hominum attendamus et anima
in corpore attendamus obsecro atten
damus quod ad amplexus eius bra
chia sunt extensa O bone ihesu
quid fecisti quod me tantum amasti domi
ne quare quid sum / ego non sum
dignus ut intres sub tectum meum
quanto magis ut non morari Sed
tantum dic verbo et sanabitur
anima mea Quare ad ipsam sanandam
vis emittere animam tuam sufficiat
domine sufficiat unum verbum Quare tam
ignominiosa et crudeli morte effun
dis sanguinem tuum solo verbo an
gelos celos et totum mundum creasti
quare tot laboribus tam dura et
crudeli morte me sanum necessario
redemisti Sonet obsecro hominum
vox illa domini nostri ihesu in auribus
nostris ymo in intimo cordis nostri
Attendite et videte si est dolor
sicut dolor meus / Penetrent
illi dolores intima nostra et corda
nostra illis doloribus gaudeant Ac
cedamus ad latus eius et sugga
mus sanguinem eius / quia hic est
bufflatum ei non faciamus ipsum tantum
frustra pati non permittamus hunc
sanguinem fluere super terram Consi
stant quoque corda nostra receptacula
vasa sanguinis domini et custodiant

doloribus dicamus nobis autem absit
gloriari nisi in cruce domini nostri ihesu christi
quod nobis concedat qui vivit et reg-
nat deus. ¶
Aliis premissis videamus etiam
qualiter in ipsa passione domini
est excitatio et inflammatio ex-
emplaris speculum aliorum operum nostre
de quibus in mattheo xxv dominus dicit
se in iudicio discepraturum et pro
illis eternum premium largiturum. Vi-
te itaque videte et ¶ Consilium cum ter
intueamur diligentissime aliam vitisque
passionem et abstersa caligine ab
oculis cordium videbimus clare quod
in ipsa predicta opera nostre que eloquia
sacra commendant eleganter relu-
cent. ¶ Et primo videamus qualiter
ad ipsa complenda allicimur, postea
videbimus qualiter operamur in
eisdem operibus regulam. ¶ Sic cum
consideramus qualiter dominus noster esuri-
vit et sitivit pro nobis multum mo-
veri debemus ut esurientes et si-
tientes pascamus ut sic sibi in
suis membris subveniamus et ut
omnia perducamus ad christi passio-
nem. ¶ Audiamus ipsum in cruce cla-
mantem sitio. Nec sic vero fuit qui
esurivit et sitivit iusticiam operum
fuit plenus omni gracia et perfectione
maxime in ipsa passione. Verissima
vero iusticiam esurivit et sitivit
quia macerabatur circa et non solum
habent esuriem et sitim specialem ha-
buit in cruce quia caro valde gravabat
credo quod corporales que in nocte pre-
cedenti multum laboraverat et
vigilaverat in oratione et postmodum
in captionibus anxietate et diversis
diversis flagellis et laboribus fati-
gatus. ¶ Circa horam sextam cum ap-
petitus consueverunt excitari et incen-
di fuit crucifixus in cruce et
usque ad horam nonam ieiunavit

dic quod quia dominus noster esurivit et siti-
vit pro nobis multa debemus allici ad
ipsum pascendum in membris suis. Pere-
grinus etiam fuit quia dixit immunctus
illa passione. ¶ Regnum meum non est de
hoc mundo. Maxime in cruce peregrinus
et alienus fuit reputatus ipse predicat
quia amici et proximi eius longe fue-
runt accesserunt ab eo et tamquam peregrinus
et extraneus fuit et fratribus suis.
Sicut ergo fratres boni peregrinum pro nobis
recolligamus in membris suis. ¶ Captus
est pro nobis et captivus ad mortem
deductus et in ea suspensus et
cruciatus. ¶ Ad membra igitur sua
captiva et incarcerata eamus visitando
Sic quod patet qualiter in predicta passione
fuit obiectum allectivum et excitativum
ad predicta nostre opera explenda in
membris suis. ¶ Nunc videamus qualiter
exemplar nostrum et doctor in
operibus supradictis dominus fuit. cum ipsa
exivit. latus namque suum aperuit
et sanguinem suum effudit ad sacie-
potandum. ¶ Carne sua in cena cum
agne amoris nimis confortavit ad
esurientes pascendum. ¶ Et in cena
suo presente sacramento altaris pro-
dicunt quod quidem sacramentum medici-
nale est dimitte passionis nam cibus
spiritualis est cibus et sanguis cor-
poris est potus sicut dominus ipse testatur.
¶ Sic ergo dominus noster fecit sibi
nobis et potum quanto magis alcius
debemus esurientes et sitientes
non solum de superfluis sed etiam de
necessariis nostris. ¶ Si cum dominus noster dedit
nobis carnem suam in cibum. ¶ Quanto magis
nos debemus sibi dare in membris
suis carnes bestiarum nostrarum
¶ Si ipsum panem vivum qui de celo
descendit dedit nobis ad man-
ducandum. Quanto magis debemus
ei dare in membris suis panem
mortuum qui de terra exivit. ¶ Si

nos aliorum tibi Christo magis et venire
bis suis debemus dare unum indu-
mentum. Similiter ergo solliciti ad alen-
dum pauperes Christi, immo ad alendum
Christum in pauperibus suis. Christus etiam
hospitari voluit. Narratur enim quod quidam
peregrinus qui ierat viam longin-
quam et a Christo hospitium petens ait:
Memento mei domine dum veneris in reg-
num tuum. Qui dicit: Signum domine
illud Christe peregrini recognosce et illo
regni tui pallatio recollige. O ad
mirandam dei clementiam. Ita obli-
tus videtur quod alias dixit illi-
cui de eius hospitio interrogabat:
vulpes foveas habent etc. Sed quod non
tardat ipsum hospitio recipere non in
porticu non in stabulo non post tres
sed hodie mecum eris in paradiso. O
mira hominum nequitia. Dominus tamen in
se ipso latronem hospitio recepit
et nos infirmis et luteis do-
mibus et bonos homines recipere nolu-
mus, excusamus nos et dicimus for-
te ipsi sunt latrones. Memento miser
homo quod ipse dominus latronem recepit
et si forte non recipere potes quia
et tu pauper es in materiali domo
recollige saltem in corde tuo ei
compatiendo. Dominus etiam denuda-
tus fuit se ad nostra verecunda operienda
et nudus pependit moriens. Christo
magis nos pietas nostra mandare
debemus ad operiendum eum in pau-
peribus suis. Aut ut dicis loqui-
cellarum vel loculorum aureos a superflui-
tatibus seu aliis pro pauperibus Christi
erogare debemus. Quanto gau-
dium nobis esse debet tunc nos ex-
ne possemus pro Christo ut non solum
superflua sed etiam necessaria pauperibus
elargiremur. Ipse namque pro me nudatus
et ego pro ipso nolo indigentiam
aliquam pati. Absit a nobis, karissimi, hoc
ut non solum nostra sed nos ipsos

immo Christo in pauperibus largiamur
quia ipse totum se nobis dedit. Nam
etiam nos infirmos visitavit et
sustinuit infirmitates nostras et
ceterarum infirmitatum angustias
et dolores portavit. Sic karissimi
infirmos eius solliciti visitemus
et eorum infirmitates in nos com-
patiendo recipiamus sive suppor-
temus ut cum apostolo dicamus: Quis
infirmatur et non ego infirmor.
Ipse etiam dominus in illo sancto
captivos infernales adiit. Omnes
ergo et sic profundissimus car-
cer et teterrimus quem visitemus
captivos, immo in captivis dominum
nostrum totum reputat dominus sibi fieri
quod amore eius facimus ipsius mem-
bris. Omnia autem istarum pietatum
in domino nostro compulsiva et conforti-
va et confirmativa fuit illa pie-
tas qua pro suis crucifixoribus
exoravit. Sic et nos iram pie-
tatem et veniam apud proximum con-
mittere debemus in hoc ut non solum
nobis offendentibus parcamus et
erga eos tranquillum animum habeamus
verum et pro ipsis affectuosissimas
ad deum preces fundamus quod nobis
concedat etc.

O domine Ihesu Christe o vere amice
o amantissime sponse
fac lutum ex sputo et lini
oculos meos ut qui cecus sum
videre valeam gloriam tuam. Introduc
me domine quibus condignissimum fa-
mulum tuum in gazophilacium
templi ut immittere valeam
quodcumque optulerint pro pueris
fortassis aliqua a te vero sponso
multis iniquitatibus viduata
sic offert tibi duo minuta
recipe quibus filium tuum dignum ad eo-
rum descendendo tuo virili sagitta
tu in cruce affatim doce me

thezauros sapiencie beatissime mortis
tue atero atque atero domine aperire dig
neris latus tuum nequissimo ordi
qui depredati sunt animam meam
intus late inveniant predam meam
O bone ihesu omnium est saxeum cor
meum nisi emolliatur sanguine tuo
O bone pastor ego sum illa ovis
que periit et erravit perquam
ante posuisti animam tuam meam
agnosce me et introduc me in cavernas
vulnerum tuorum Tu domine in
tua passione custodias me dili
genter nam sine morte tua mo
rior sine vulneribus tuis vulner
sum tuis curatis curator sine tuis
flagellis virga non equitatis sed iniqui
tatis flagellabor Sed quia necessi
tatis in tua beatissima passione sum
quasi in nichilum redactus Quia
ignorantiam crucis diminuisti ignoranciis
suis / Quia infirmitatem tue pas
sionis neglexi infirmus sum sum
quia a doloribus aculeorum crucifixi
tuorum spinis compunctum confixus
sum Quid dicam nisi cor meum
aperiatur doloribus tuis nephan
dissimis nequiciis et viciis aperiatur
nisi sanat latitare in vulneribus tuis
alatimibus plagis impositis spe
liatur nam contra superbiam et va
nam gloriam avariciam et invidiam
am odium sive iram et accidiam
gulam et luxuriam summam medi
cinam / unde sine qua nulla alia
est passio tua Contra superbiam
eius humilitas / vanam gloriam eius
vilitas avariciam eius summa
largitas et sic de aliis Ipsa est
que aures sepit ne audiant
vana / oculos claudit ne aspi
ciant mortifera vel nociva / Os
abstinet ne loquatur vel gustu of
fendam / Nares obturat ne of
fendant odorifera offendam / Manus ligno
affigit ne extendantur ad tac
tus vel opera viciosa / Pedes concla
vat cruci ne in vanum vel nocive
discurrant Ipsa fovet mutuam dilectionem
auget internam devocionem / elevat
ad supernam contemplacionem / hanc ergo
domine acerbissimam et ignominiosam passionem
da michi in sponsam et indivisibili
et insolubili vinculo apparatam michi
coniunge super omnes mulieres .a. delici
as et consolaciones temporales ad ama
ndum eam et tu sepe alia superinduc
ta. repudiam eam Nunc meo vero
et reprimo eam ne mecum agas
iuris rigore / sed me clemencie dis
posicione Hanc ergo da michi domine
quia hanc amam et totis visceribus
concupivi Ipsa sola michi sufficiat Ipsa
me sola in medullis omnibus et refi
ciat in hac vita Ipsa est vita et
consolacio mea et delicie Ipsa lux
et patria mea Ipsa me reducit
deducit et adducit / Nunc ipsa de
nuo circo et apertum salutis declu
no O bone ihesu nil aliud a te
peto in hac vita nisi ut pro te
sim tecum crucifixus moriens Cum
te dulcissime ihesu volo vivere ut
tecum moriar / aut ergo da michi mortem
spiritualem vel corporalem / aut concorde
meo imprime mortem tuam / heu
michi quare natus sum nisi dum
meum amplectar morire ut
requiescam in vulneribus eius Magis
eligo ad tempus tecum crucifigi quam
sine te deliciis affluere / hanc tuam
beatissimam passionem volo peto et
totis visceribus concupisco Omnibus
que ipsa abrenuncio et crucem meam
relinquo Ipsa sit michi anima mea
corporis meum et omnis consolacio
mea nam sanguis tuus inebriat
me et dolores tui stimulant cor
meum / Domine quamvis fecisti celum et
terram et solem lunam et stellas
et ignem aerem et aquam et aves
et pisces bestias et reptilia arbo
res et flores herbas et lapides
metalla et colores Sed quibus de
manibus tuis hec que sunt sine

petitione et instantia sed anima nobis
dedisti et tota die affligo animam me
am petendo agnoscendam mortem
tuam et vix possum aliquam consola
cionem impetrare Scias domine quod anima .i. vis
ibilia in volucrit propria et universa
creatio Et da in vulnera tua / hec
super celum habitant cor meum super
sydera refulgent michi / et illuminant
intellectum meum / super ignem accendunt
meum affectum super aerem scandent
sermonem meum super aquam emolliat
animum meum / hec omnibus bestiis et
piscibus utiliora fructibus suaviora
arboribus et floribus amoeniora / ar
gento auro et preciosis lapidibus pre
preciosiora / ymmo certe sed omnia non
nisi vanitas respectu tue beatissime
passionis / Hanc volo domine hanc
tibi in uxorem / non peto pulchritudinem
celi sed ignominiam tuam non mundi de
licias sed tuas angustias Grato
in tibi domine eam / consentiat
tamen domine anima consencio in eam,
est mirorum ratu Intrent vulnera
tua cor meum et animam meam et
erit mirorum conjunctum ex quibus sin
domine mi ut illam in sponsam an
deam petere quam solam tuis omnibus
amicis et maxime pro omnibus aliis
tuis cunctis Tamen licet nichil
sim nisi vanitas et detestan
da fames proximo semper de
in mensa clemencia tua et si non
habeam puritatem et sanctitatem animis
me ut digne tibi conparari latro
nis tamen puritatem habeo ut secundum
latus tuum crucifigi debeam nuge
in hac vita / desidero domine non
latrone tecum in morte ascende
quam ut Petro Jacobo et Johanne
in monte tue transfigurationis con
scendere et te oculis meis videre
conspicuo quam transfiguratum et si
non sum tamen velum nobilissimum
in templo ut in morte tua scin
dar / sed tamen fetidissimum monumentum
ut apercione tui lateris aperiri de
beam Quid in me queris dul

cissime domine si in morte tua petre
scisse sunt et ego sum durior pet
ris terra mota est et ego tremisco
sum Quid quod angustiatus deest in
me ut indigeam tua morte / et
si celestis non sum in tibi conpatie
do ut quemadmodum sol obscurari
tam crucifixi conpassionis / sed mihi
fidus mortis tue arte debeam
[illegible] Ideo quod domine te [illegible] in
quietas mea qui michi habere no
bilissimam sponsam sed morte tua
inseparabiliter [illegible] Ipsa enim est
pulcherrima omnium mulierum et excel
lentissima omnium gratia Nupta fuit
summus dei celitus summa dei dig
natio summa dei ad nos in [illegible]
ipsa summa sapiencia et potencia prostravit
superbum et animas de inferno transtulit
in celum / donavit deum eius violen
talorem amplectuntur humiles
et confessores lilii candorem
innocentes et virgines rosei
ruborem invenit caritate flectes
quia in ea fuit humilitas summa
innocentissima dignitas et excel
lentissima excessiva caritas
eius purpuream et tormentorum calo
rem amantur angeli ad eius
fragrantissimum odorem suscitantur
mortui Ad eius suavissimum tactum
roborantur infirmi / ad eius dulcis
simum gustum [illegible] et consumatur
perfecte tales filii et filie atque ipso
sa mea despondit [illegible] mee Ipsa
animum meum [illegible] superat [illegible]
a mundo elevat. carnem eciam
meam castigat [illegible]
[illegible] nisi in morte [illegible] Aqua
in quippe gratias domine quod prime
celum et sydera et alias creaturas
inferiores fecisti Sed multo [illegible]
racione maior gratias quod prime
dignatus es homo fieri forma
servi accipiens qui me fecisti ad
ymaginem et similitudinem tuam Magna
in gratias quod tot beneficiis cumulas
me et mirum / sed maior quod prime
[illegible] et passus es fatigatus

sup(er) fontem sedisti et multa i(n)como-
da sustinuisti. Magna magnificatio
q(uod) cunct(is) a(n)i(m)alib(us) me p(re)posuisti / sed si-
ne co(m)paratione q(uod) p(ro) me te d(omi)n(u)m m(eu)m
uni puelle et fabro subdidisti.
Magna mihi gl(ori)a q(uod) me sicut aliis
tuis servis honorificaturus me
es in celo / sed sine co(m)paratione maior
q(uod) p(ro) me adhuc peccatore [illegible] tuo
[illegible] co(n)sputus et multiplicit(er)
es illusus p(ro) me. Magna mihi gl(or)ia
est q(uod) me sicut iustus servos dita-
turus es in regno tuo / sed multo
maior q(uod) p(ro) me p(re)tiosior extrema
paup(er)tate fuisti in ligno / ubi siti
ad gustum cu(m) sitires fel h(ab)uisti et
acetum q(ua)ntum ad operimentum corporis
h(ab)uisti nudum quantum ad reclinatio-
nem no(n) h(ab)uisti ubi caput tuum re-
clinares p(re)ter corona(m) spinea(m) que fuit
pulvinar tuum. Magna mihi gl(or)ia
est q(uod) sicut angelice vivens angelis
es me sociaturus in celis. Sed multo
maior q(uod) p(ro) me [illegible] vitam du-
centem cum latronibus es crucifixus
[illegible] et deputatus cum impiis et
iniquis. Mihi igitur absit gloriari
nisi in cruce d(omi)ni n(ost)ri ih(es)u xpi.
Si n(on) p(re)tiosa est in conspectu d(omi)ni mors
s(an)c(t)orum eius qui patiuntur et mo-
riuntur p(ro) ipso / quanto magis debet esse
gloriosa in conspectu n(ost)ro mors d(omi)ni
n(ost)ri cu(m) ipse patiatur et moriatur
p(ro) nobis. Gloriari ergo nos oportet in cruce
d(omi)ni n(ost)ri ih(es)u xpi. Sed heu heu an-
[illegible] clamantem et dicentem:
Longe fecisti notos a me / posuerunt
me abhominationem sibi. Elongasti
a me amicum et proximum et no-
tos meos a miseria. Fratres fugerunt a me
et non est qui requirat animam meam.
Extraneus factus sum fratribus meis et
peregrinus filiis matris mee. [illegible]
[illegible] qui simul conversantur et no-
[illegible] qui collactanei [illegible]
[illegible] noli te fugere noli te xpm

crucifixum in medio latronum. Aliquando
[illegible] et carus et mo-
[illegible] omnes fugerunt sola mater
d(omi)ni remansit cum eo. Carus cum Jo-
hanne et assistens d(omi)ne matri et ste-
terunt cum ea iuxta crucem. Si cum maria
cleophe et maria magd(alena) assistant
virgini matri vix possumus nos sociari
matri et discipulo. Credo similiter quod
cum Johanne dicetur nobis: ecce ma-
ter tua. D(omi)na mea et ei dicetur: ecce
filius tuus. Carus similiter cum eis si veli-
mus filium [illegible]
[illegible] Ascen-
damus cum eis in palma et apprehen-
damus fructum eius. Nam in ea cor-
[illegible] cum filio pendet. Nullus se ex-
cuset ignorantia sui status quia
nullus est qui non inveniat in hac
arbore suavissimum et sufficientis-
simum nutrimentum. Nam si peccator es
illam acerbissimam et ignominiosam
passionem considera ad detestandum
peccatum et horrendum quia ipse pro pecca-
toribus mortuus est. Si es incipi-
ens et penitens considera illam
passionem ad exemplum patientie et sa-
tisfactionis studio. Si es proficiens
considera passionem illam ad eius effica-
cius imitandum in quo [illegible] proficiat
nullum. Si es perfectus considera illam
passionem ad compatiendum christo et [illegible]
[illegible] et totum te in illam passionem
transformandum. Si es in iusticia con-
stitutus considera illam passionem ad dei dilectio-
nem erga nos admirandum. Nullus quoque se
excuset quod hic inveniat suum pa-
bulum [illegible] dominicum atque cen-
[illegible]. Vos igitur cuiusque status [illegible]
[illegible] plagas [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] cordis [illegible] quod ipse [illegible]
qui est benedictus in secula seculorum
amen.

Explicit prima pars de stimulo

Incipit secunda ps de stimulo s[ecund]m ta[m]
Qualiter homo possit amplius pfice
et mag[is] deo place //
Qualiter homo ad amorem dei se dz
ptare et qu[ant]u pt aquire cor suu
Qr ho libent debz dare cor suu deo
Qualiter homo ordinet cogitacoes
suas ita q[uod] deu semp heat i corde
Qualit homo ad bn opandu forcat
Qualit ho se pfte ordinet i deu ut
pfecte diligat
Qualiter ho debz in actione sua co
templacione
Quoddam delectable et allectiu
Qm bn sit ordinatq i cogitacoe
locucione et opacone
Ordinatio ad proximu
Qualiter zelator aiaz se dz hre
Qz aia dz affici in amore salutis
xpi tremore utilitate ptempta
Descripcio btitudinis
De crucifixione atc dulcedine eius
Qualit se debz hre sacerdos in
admissez celebracde
Oracio valde bona et devota
Peticio ad excitandu cor i amo
re dulcissimi ihu

Ut homo possit amplius pfi
cere ac magis deo place ista
decem que secuntur inse stu
deat hre. Primo studeat quatu posst
se vilissimu reputare et indignum
om[n]i beneficio dei sibi displiceat
soli deo semp[er] place cupiat ab
aliis velit vilis no[n] humilis reputar
ex hac summa dei clemencia recog
noscat q[uod] sit stercus vilissim[u]m
omnibus infidelissimu ad maieste
maiestatis inimice[?] pmptissimu dig
natur infirmi sibi assumere et
qd magis est in pl[ur]m adoptare
nos q[ui] reputes magnu q[uod] deo servis
sed reputa maximu q[uod] ipse dignatur
hre sic insufficientez et miserez
suu. Secundo ut de isto aust de pco
vel ad pc[at]u ducente a bono

retrahente doleat ymo de quacumqz
alia tribulacione iniuria et afflic
tione gaudeat inferentes intime
diligat et spalem oronem pro eis
faciat inde deo copiosas laudes
referat et ad regraciandu de tanto
beneficio insufficientez se recognos
cat quia quem deus diligit cor
rigit et castigat et tribulaciones
nos ad deu ire compellunt. Tercio ut
paupertatez et omnez penuriam
pp[ter] xpm diligat de talibus u
strecte artitates suas requirat et
appetat se da[?] xpo capiti in paup
te et in omnibus consolacionibus spiritualibus
corporis q[ue] delectacione se studeat
conformare et hoc debz maximu re
putare quia rex regum et dns
dnantium xpus suu sic vilissim[um]
suis dignetur induere ornament
Quarto quanto videz se ditorem et i
plibus corporis consolacionibus hundare
tanto dz in intimis et profundius
contristari cu[m] se eo magis a
perfectitudine elongatum. Quinto ut
in suis bonis seu i omnibus porcis
alterius quam suaz adimplere stu
deat voluntatem ymo semp
suaz exterioribus actibus studeat
abnegare alioz beneplacita affec
tanter cu[m] omni vigilancia alicit
adimple et sic et omnibus fac
deat prioz et superioz dz proprie
obediencie beneplacita totis medullis
et visceribus amplexari et quecumqz
dixerit honesta esse aut velle
fiei adimple. Sexto alia imitare
vit dz p posse suo cu[m] magno de
siderio affectu maturare. Septimo ut
nullum qualiumcumqz miserez despiciat
si erga omnes pcores intimo mo
veatur affectu et omnibus compaciatur
intime sicut mr compatetur uni
co filio pdilecto omnes eoz miserias
reputat esse suas et sicut sibi
velet ipse dz omnibus semp q[uod] potuit

debz subvenire Et quamvis erga omnes
compaciendo et misericordo debeat
universaliter se habere Sed tamen omnibus tamquam
patres et domos fuerit ¶ 6us ut
nullum iudicet de peccato cum ignoret
quid divina gracia in anima operetur Sed
si aliquem per signa et manifesta co
gnoverit peccatorem plus de peccato illius
doleat quam si ipse corpore mortis
mulctis infligeretur recogitet quod
preciosior est anima quam sit letaliter
vulneratur quam anima corpora vivificat
corporibus et ideo sicut corpus suum a
morte sic ymmo multo magis Sed
proximum cum omni diligencia curet
eodem et apertis correctione exhorta
cione oracione et exemplo ¶ 7us ut
bonum proximi diligat sicut suum
et sicut mater de bonis filiis ad
mirantur sic in bonis omnium virtute
cum Sed concedat et maxime de hiis
que spiritualia sunt et ad spiritualia
ducta et sicut si sua essent Sed
aliorum bona procurare et potius
ta sollicite promovere et pro plu
ra et maiora Sed de proximis credere
quam valet nimirum bona Sed nichilominus
spiritualibus proximi admodum congau
deat ¶ 8us ut nichil preter deum dili
gat aut querere preter deum ut in
omnibus solus deus sincerius
diligatur sine fine ut cum alli
ciat quantumcumque sanctitas alicuius
aut beneficiorum in mensitas ut
aliquem amore diligat sicut sed ad
te quem ut sic caritate omnibus in
deum referens magis diligat melius
tamen quod sit beneficia pro beneficiis re
pendere et pro benefactoribus aut quorum
quibus et proprie parentibus oracionem
deo ad salutem animarum effundere
specialem ¶ 9us ut quamquam faciat et
quibuscumque negociis implicetur
deum per actum liceat intendere et nichil
aliud quam honorem suum de omnibus
intendat et ad hoc proprie intentum
ut sic per deum intelligat / ac

sic ipsum in sua videtur essencia ¶ Decimus
ut liceat et veneratur ac in immenso
amore in ipsum feratur / cum quo potest
sit, fruatur, a via et in ipso non in
alio requiescat ¶ 11us ut sic predicta
possum potest esse, magis, dei beneficia
recognoscat Sed hic et celorum beneficia
animi et inmutabilium ut potest cum Christi
et proprie quod sua cum voluit ymagine
in sanguine / ipsius autem assumere et
se ipso morti tradere ¶ hic vero tribu
lacionum et penarum conquassata fluctuare
¶ Et quia non deum est assecutus eterna
premia tandem in via aspirat eternum
patriis ¶ Decimus sibi preparatur ac si
omnia eius volita in suo corpore susti
nerit et proprie de hoc dolere debet
quod tot vicibus frustrari beneficiis tam
in menso ¶ Cernat ipsum deum in
altari exhibitum sibi in cibum et
potum omnem suavitatem habentem et
in ipso toto affectu delectatus clamat
et dicat domine ihesu christe tu es panis
vite qui de te me saciare digne
ris ut nichil preter te esuriam
¶ quam ut de te me inebries ut nichil
preter te siciam / Tene domine mentem
meam ne inficiente umbra
tre a te vo sole iusticie recipit
Mater autem ipsius christi omnes quos
potest reverenciam exhibeat et di
cat / dulcissime ihesu dignare me
infirmum peccatorem matri tue debi
tam reverenciam exhibere ¶ Et tu
clementissima domina accipe et da
ut tuo filio sim deditus sumitur et
tibi cum ipso obsequar prima mente
te et corde devoto committere digneris
assistam ¶

Quia tot contemplantis cur
parcenda Sed investigare quod
creatoris amore amplius
suum manifestat / postquam balbuciens
adhuc audire aliquid conducturus
quam ergo agnoscere o homo quod nichil
est quod eius amore te tam inflamet

sicut hospitem tuum in mensa domus huius cum
ipse qui est ad largiendum tam ineffabilia
bilis recogitas ipsum te diligere nimium
tenere. Et quid est quod magis homines
incitet ad amorem quam diligi et
amari sicut enim fuerunt quantumcumque crudeles
homines qui diligentes se diligunt quod
minus tamen erga suum creatorem instigante
dyabolo negligant adimplere. Cogita
quidquid velis de creatore tuo et ha-
bebis non modicam materiam diligendi
eum a te. Ergo ipsum presentem modum debes
esse eum non sentire sed velut cogi-
tare te assistere domino tuo. Ita enim est
ubi es sicut enim in celo empireo
et tecum esse suum non tuum cogitat et non du-
bites quod ab eo quidquid ad salutem
non ad tuum dampnum pervenerit impetra-
bis tamen certe omnia sunt incentiva amoris.
Quo non diligis eum cuius es et qui
paratus est tibi omnia dare. Nonne
multum diligis qui aliquid tibi tribuit.
Dilige ergo deum qui etiam tribuit tibi
temetipsum. Si te diligis quomodo ipsum qui
te fecit non diligis. Tu te destruxis-
ti et adhuc te destruis et amas
et ipsum qui te construxit et construit
et conservat non amas. Sic ergo domine
dum creatura tua sit et in te ipsum ne-
gare non potest. Sed antequam procedas
tamen que dixisti memorare et inflamme-
ris amore. Quibus in se convertit pro
qui statim oblitus omnibus in deum
se totum convertat non propter [illegible] cogitat
deum suum summum bonum. Delicias angelorum
primum littera hominum infirmo et corpo-
ra ad miserias meos [illegible] exprimere scripsimus
negare non posse si ad ipsum et precor
sequitur et peteret tamen nos desi-
derat petere et largiri et non dicit pe-
tite et accipietis nescio quid amplius
laborarem et cottidie affligerem et
ut nichil non possideo creatore omnium
valeam. Si omne bonum sit dulcem
gratie valeo non autem plena miseri-
cors possidere. O domine deus meus
quid tibi unquam moriam facimus

quod te nobis sic tribuis libenter. Nichil enim
tibi confert si te habeamus et tamen sic nos
diligis quod te esse nobiscum delicias
tuas dixisti. Amare nos tamen diligis
ut liberencius te ipsum nobis tribuis quam
aliud quod petamus. Et certe ut ego vo-
lo dilecto aliud possidere ex quo de-
bita petitione possidere valeo dilectum
meum. Ornabo me omnibus et
ipsum introducam in talamum cordis
mei et in sede dilecto representem
devotione quod nil aliud petit ipse quam
intrare desiderat et diu est quod pul-
savit doleo tamen quod tam carum talibus
non dicam ergo ei. Scio domine quod plus
quam ego me diligis. Deinde me amplius
non curabo sed solum deliciis tuis in-
herebo et tu tamen curam habeto non posse
intendere michi et tibi et io [illegible]
tatem tu intende mee infirmitati
ut ipsam sublevas et ego intendam
tue bonitati ut ipsa delecteris
et quamvis ego tecum habere nimis
et tu amore michi. Scio tamen quod li-
bentius amator es et me convertes
promoves quam ego te ut tua perfruar
bonitate. Cum sic certe non amplius quia
me odi et tu me diligis. Si autem
domine vellem distincte per omnia tue
dilectionis signa describere que tibi bona
nature nec bona fortune gratie vel
glorie sibi hominum et angelorum linguis
loquerer exprimere possem et io [illegible]
tarem minimum filum [illegible] respic-
bo cogitata sunt gratia hominem dilecto
tua deus meus qui certum dilex-
isti ut voles te hominem esse et deum
appellari. Quid enim tibi plus facere
voluisti quam quod eum tibi inseparabiliter
unisti. Quando dicam de sexu fragili
ipsum filium tuum de ipso sexu nasci
voluisti et qui erat tuus unigenitus
et summus filius voluisti filium virginis
vocari. Multum quid domine sed in tantum
sexum exaltasti genus humanum qui
et equalem filium voluisti hominem
esse et inter filium non heres dilectionis

signum voluisti circa angelos demonstrare
non enim angelos apprehendit sed semen
abrahe. Mirum est domine quomodo potuit do-
re cor dei filiorum hominum non studen-
tium, cum sunt aliud facere quam in peccata
nimis insistere, presumendum nos diligere
et aliam nobiliorem creaturam si vo-
luisti instanti creare. Quanta fuit
illa dulcedo dei quod post lapsum digna-
tus est nos querere tam et post eius
offensam nos plusquam prius exaltare.
Quomodo fuit istud munus exaltationis
meruit culpa mea eterno sed ne
a se amplius fugeremus humanam
naturam sibi unire inseparabiliter voluit.
Quia vere tua dulcedo deus meus
qui te odientes diligis et consolan-
tes. Tu ergo nos qui nichil sumus
tam diligis qui es summus quando
nos miseri te non diligamus. Quomodo
bonum cor meditantis quod in
tam excellenti dilectionis afflu-
entia deficit pro amore. Quid in hoc
deus voluit nisi ut suo nos inebri-
aret amore. Quanta est hec dignatio
tor dignatio quod tam nos desiderat
sibi per dilectionis vinculum colligare.
Quomodo potest cor hominis aliud cogitare
ut sic ergo nos exaltares deus
qui voluisti pauper nasci ut nos
bestiales per primum celestes faceres
voluisti inter bestias in presepio re-
clinari. O glacies non cor quod non
liquescis ad hunc calorem. Heu in-
nescio per quam viam deus amplius
nos acquirat ex quo per hanc nos
non habet. Sed quid dicam xpc qui est
acceptantum [illegible] voluit fugere
in egyptum nunc quam domine qui eras ubique
indigebas fugere non domine quia oculis
infirmitas nostras in tua paupertate te
videbas sed hoc facere voluisti ut hic
per nec patiens tuus nichil acquireres
fraudes amorem ut ad te fugeremus
per securius. O deus meus tu vides
quam totus es meus et meus totus [illegible]

possidere. Sed quam plurima tacta me interpresso
qui totus es dilectione plenus et ve-
nio ad alapas et sputa. Certe hec dulce-
dinis signum cor hominis non sufficit
cogitare. Si enim nil amplius in michi
fecisses nisi causam sumus esses nisi
quod tu deus meus eius in mea natura
passione voluisti, sed obiurgata dulcis
totaliter me ignivit amore. Quid
est magis dico et quid volens peto
acre et tu deus pro peccatoribus exaltasti a
peccatoribus conspui et illudi deus meus
quid fuit istud quod creatura tua
quam in momento delere poteras sic
vilia tollerasti dicentibus te esse
demoniacum benignissime audiebas. O
summa tue manifestatio caritatis qui
tam pronos ad demones audiebas
O cor plus quam lapideum. O cor non
cor cur non attendas quam amore
lapis calore solutus in cor et vitro
stitur et tu ad tam calorem in ami-
cabilis conservas [illegible] lapideum
esse non carneum et quid mirabilius
quam quod caro corde lapide durior et
insensibilior invenitur. Sed nonne
dixit deus quod auferret a nobis cor la-
pideum et daret cor carneum. Quomodo
ex quo lapis [illegible] mutatur quod cor
carneum debet lapideum cor carneum
insensibilis ad verecundiam multum dico
O cor nequissimum. O cor infidelissimum
cur sic te odis cur sic te laceras
et consumis. Cur sic fortiter diligentem
te non diligis. O cor crudelissimum. Cur
mortem plus quam vitam diligis
cur te querentem non diligis et in-
[illegible] O lapides et creature insensibiles
flete [illegible] cordis mei. Certe
te domine etiam si me odires ex quo
deus meus est es et refugium meum
et salus protector et gubernator meus
diligere te deberem quanto magis cum
me tam diligas et me sequaris
tribus beneficiis fugientem. Nam tu
me diligis ut te pro me odire
videaris. Nonne tu [illegible]

volunsti p[ro]me mediato[r] (?) et mortem tur-
pissimam et [con]tumeliosissimam p[ro] me sustine[re]
O deus meus quid m[ihi] amplius facere
debuisti Certe si michi hec fecisset
omnium rusticus op[er]tui debebam dili-
gere me[n]tem et ego no[n] te diligo de
um meum non dico sanguinis effusio
quanto sit plena caritate s[ed] plus tuus
aspectus me inebriare deberet q[uan]to
magis passio tua [con]tumeliosissima et igno-
miniosa pena Certe me totum vo-
luisti qui te totum m[ihi] exhibuisti Cur
tibi o[mn]e fuit tam devilissima ca-
ro tua / et nichil aliud nisi tua anima
bonitas et in mensa dilectio hoc exegit
nam si nos redime[re] volebas aliter
facere potuisti / s[ed] sic facere dignatus
es ut nos tuo amplius inflamma-
res amore O amor et desiderium
cordis O dulcedo et s[uav]itas mea
O ardor et inflammacio pectoris
O lux et claritas oculorum O aureum
symphoma O hostia odorifera deo
patri O a[nim]a mea vita mea et vis-
cera cordis mei O medulla ossium
vegetativa carnium sensificacio orga-
norum interius inspiracio et consolacio
mea Cur ergo ego non sum q[u]ietus
totus in tuum amorem Quid possum
aliud meditari Et q[uod] amori tuo
gulosus Cur ergo non sum illaqueatus
illo et captus undique Accedat me
amor tuus et nescio q[ui]d sit amor
Heu heu michi cur in stabilis ma-
neo sic ita Cur vanitas plus q[uam]
veritas me allexit Cur iniquitas
plus quam benignitas salvatoris me
attraxit Cur stercorum odium plus q[uam]
redemptoris mei amorem adamavi
O q[uam] dilexisti hominem deus meus
non cum solum p[ro] ipso in cruce pati vo-
luisti s[ed] etiam ipsum apud inferos vi-
sitasti et totum ad superos reduxisti
nonne potuisti d[omi]ne p[er] ipso mittere
aliquem angelorum nisi ipsum exhiberes p[er]
te ipsum Cur ubique vis hominem tibi
sociare Cur in omni loco vis cum
homine habitare quid hic in vitā

ipse homo / cum ipsum diligis sic immense
postq[uam] etiam surrexisti voluisti ad-
huc xl diebus homini apparere / s[ed] etiam
tu esses glorificatus nichil voluisti
parcere donasti et te eis palpabilem
exhibuisti / videtur q[uod] p[ro]pter hominem diligere
et absque nobis sustinere An ignora-
bas q[uod] tam de excellenti huius pas-
sionis studium auxisti et quos spiritua-
les hucusque incredulitas extiterunt
Quo q[uo]modo nos potuisti amplius intrare
O q[uam] mirabilis est tua dilectio dulcis-
sime d[omi]ne Nonne q[uando] ascensurus
eras ad dexteram patris tui p[ro]tatem
homini dimisisti ut te in velit habeat
in altari / hanc p[ro]tatem aliq[ue] mor-
talibus exhibuisti ne amittere te ti-
meret s[ed] omnia facere voluisti tu ad
eos amplius esses spiritu sancto Cur
semper tu hanc vis morari Tu no
corpore cibare nos taliter voluisti
et tuo potare sanguine ut sic tuo
ebriasti amore totum unum cor et una
animam haberemus Quid enim aliud est
tuum sanguinem bibere qui sedes est
a[nim]e quam mea animam tue anime
inseparabiliter colligare / hoc est utique
vis quod desideras deus meus / hoc
redemptor et d[omi]ne mi q[uod] tanto tempore
p[ro]curasti p[er] hoc enim a[n]i[m]a sancta
laborasti o[mn]ibus credat cor

O d[omi]ne tu te m[ihi] michi dedisti
et a[nim]e cor meum petis s[ed]
quid est hoc d[omi]ne mi qui
ita excellens es Si enim haberem
unum cor q[uod] solum maius esset q[uam]
si simul essent omnia corda hominum
et omnes affectus angelorum spiritu totum
p[ro]fluens tibi aut p[ro]fluere deberem et
adhuc tanto d[omi]no minimum
p[ro]mo unus q[ui] nil esset quanto magis
illam p[ar]vam cordis scintillam
quam habeo tibi dabo et totaliter
interponam hoc enim p[ro] maximo
est michi q[uod] cor meum habere digneris
Nonne ego stultus essem si illud ap-
plicarem derelicto alicui creature

cum deus meus velit illud sive est
in me ipso nolo quod permaneat amodo
sed taliter requiescat ante cum castis
illud ad laudandum te melius dece est te
quod cor meum vacat interna locutione
et divina maiestate et in mensa bo
nitate quam in mea fragilitate in
tua scilicet divinitate quod in mea iniquita
te. Si sic sive / O contemplativa tu
pro mentis corde desideres et multum
ore postules et desiderem anime
tue deus vel tenet et voluntate no
strandabis sed mentem tuam elevabis
in blanditionibus dulcedinis te preve
niet tamquam corona lapidis precio
si cum ipso coronabit mentem tuam
Regula. Nullus perfecte potest in veritate
deum qui se perfecte non perdit ¶
O Homo vis perfecte quod tui
dignus cogitatum videri tu
semper te esse cogita in dei
presentia semper et ipsum cogitatum semper
tui presentia et ipsum a cogitatum semper
habeas super ipsum aut pro te quem misse
habeas super ipsum aut pro te cogitatum
voluntatem qui semper dignas cogitatum
et quod ipse sit deus tuus qui pro te etiam
passus est cogitabis. Sepe vos ad re
miens quod est misericors solacium tu
presentia festinabis et quotiens
cogitatum tuum dignus ipsum
ad ipsam tuum cogitatum ut sit quietis de
cogita in eum dei ut sit quietis de
gras cogitatum deum tuum semper habeas
in corde et sic coram ipso omnes suas
et admirans magnitudines et tuas
miserias recognoscens quantum potes
respiciens ante ipsum admirans non
modicum quod dignatur rem tam feti
dam coram oculis suis putare
et te admonitum patitur a sua presentia
demorari. Sit faciens de hic dominus
magnifice et omnibus aliis deo gratias
referas. Illa et alia et ut gressit
tu vigilancia custodias sed tamen magis
ma anxietate in illas admiratio
ni non insistas miseriam aut acer
parum exteriorem cogitatum tuum
a presentia sua absentares sed magis
ma anxietate niti studeas ubi
cas sit ad presentiam dei. Et sic facis

qualem possum sive dicas unde te docebit
hic tu peto habeas quod quod sit de aliis sed
debes te ad inclinandum recogitare quantum potes
et omnium peccatorum transire superiorem
et tam pro te quam pro aliis adeo humiliter
veniam postulare. Tuam autem considera ergo
super hic dirige per hunc modum intus
cogites quod alii peccatores sunt adeo
elongati quod sepe et si non sed ad deum
sunt corde et qui diu sunt tunc multi
magis recogitent quod et clarius recog
noscant / et qui maiori coram ipso
assistant reverentia et maiores suorum
confusionem habeant peccatorum et humilius
se ei subiciunt quam etiam maiori et
ardentiori moveantur affectu in
presentia tanti boni / Et si hic pleno
corde non potes cogitare hic ipso
deus te superbissimum reputare primo misi
num cogitasti omnium te inditiis. Sed for
sitan tua superbia cogitatio tibi dicet
Quomodo hic de miserabilibus cogitare possum
quod sum eis inferior qui non deum ei
cognoscunt. Audi superbia tecta. Si
ignoras quod si deum cognoscis in
quo te redemisse credis suo sanguine
propter et contra tu superbia elevaris
quod quibus peccatis quod si hec omnia in
noscasses. Numquid ubi eum peccato maio
noratisses. Nonne ubi cum peccato maior
est cognitio maior est et contemptus
magis est peccatum / nullus quam despicias
o superba quod plene crede te hinc
habens tuam miseriam cognosce et
si tibi tunc sub repat cogitatio
quod tu es adeo reprobatus / hanc cogitatio
nem excludere debes. Tunc tu de
beas non modicum et altissimi dei
semper extollere pietatem ac confide
re in Christo vulneribus et misericordia mise
ricordia in mensa est eum anima dei mise
ria. Etiam si centum mille solo omnia
peccata que umquam facta sunt vel possent
decreta committi in comparatione super ex
cellit gratia dei et sic omnia si ad
te reverteres pro sua pietatem lar
gissimam condonaret. Si etiam

at ubi

veniat tibi tua cogitacio intra se et
caritate an non time propter dubio deus
sed tamen ne declinate in partem aliquam
inclinetur fideliter age et de divina mi-
sericordia semper spera. Si enim hec egeris
et te reputaveris peccatorem nec te
videris abiectum ac de tanta tene-
britate dolens ad fontem pietatis
quilibet contritus sapientiam tuam orietur
in illis tenebris lux tua et elevaberis
dei tui dulcissima pietate ad ce-
lestia contemplanda et meditacionibus
sanctis. Sic dicas cum propheta Et
nox illuminacio mea in deliciis meis.
Quod ipse prestare dignetur. Si
attendas o homo quod deus
Sic ad ymaginem suam te creavit
et fecit et propter te tot et tam nobiles
condidit creaturas et tuam naturam as-
sumens tam care te redemit et
non solum ut ipsum haberes in patria sed se
ipsum in futurum in premium tibi promisit
quantum est nunc infundit qui tuum obli-
gatus sum (?) pro nichilo quod est honoris consolatio-
nis aut tribulacionis sive iniurie
tibi contingerit ac si nichil accideret
reputares tantum in laudem et gloriam
respiciens creatoris. Et tunc quid face-
res ad dei honorem licet tunc
tantum diffi(ci)le esset non meditares
sed quadam impetu mentis ymo ar-
dore fervido ad implendum studeres. Si
enim hec esses creatoris tui amore
succensus nichil pro ipso in amore
nichil est difficile reputares. Omnia
tibi levia amabilia dulcia et suavia
apperent. Et tam libenter hec
omnia adimpleres ut cum omnia perfe-
cisses tamen nichil pro ipso fecisse crede-
res ymo potius defecisse teque
existimans tunc coram deo ut te vix
posses aliquatenus tollerare et cogi-
tare sollicite quid posses maiora
facere aut saltem perfectius eadem
quae cum in corde tuo de fratribus tuis
sint flagella nec cruciatus non

modicum et doles tam inferius inistre
altissimo deo tuo. Et quod plura dicam
quanto plus perfeceris tanto plus te de-
fecisse cogitares et amore accensus
semper maiora remoto pene cumulares
quia tamen desiderabis quicquid ad honorem
dei cedens tua posset efficere appetitus
Cum inestabilis calor amoris qui sic
cito dignum facit ac tandem quietis
in premium sine fine. Non dubito
quod sic animo fervore ebullientem cor-
pus tuum semper est felices corporis et aliud
te sollicitantem affinitas dei tui
quod tu videris tibi piger. Aliquid deo
servientes corporis tui videretur tibi
promptissimi et fervetissimi et cor-
ruptas esset tunc in magnum gaudium
sed pensuram in merorem. Attende ergo
quod ad celum altum et in tuis attingit
exaltabitur deus tuus. Si non hominis
cor infirmum et tumidum minima fue-
rit maxima reputabis et difficilia
et illa que parte vel proximo aut
tuo vilissimo libenter facies pro deo
tuo altissimo gravabit. Oculus infirmus
in radiationes veri solis iustitie
abhorrebit et amblare contenebris
affectabit. Sic igitur sic ad facundiam
deo proximo suis et lucem divinam odientes
predestinatus est et magis ligatas absolvo
operibus hominis non restat nisi ut in tenebris
exterioribus mittamur a quibus ipse nos cus-
todiat cuius misericordia plenus est orbis.
Amen.

Quoniam ad dileccionem dei homines
impedit dilectio sui et quanto plus
intenditur una remittitur altera. Ideo
ut perfecte possimus deum diligere debemus
nos perfecte odire. Tu autem perfecte te
odis cum appetis ab omnibus pleno
corde conculcari et vilissimus reputari
flagellari. Denique cum ad nichilum
redigi et hec omnia reputabis esse pauca
intus in minimis dilatari et non solum
tibi vis ab hominibus hec inferri sed etiam
cupis eas corde te istis in minimis

et tribulacionibus esse dignum hoc dico quia multi
appetunt sustinere adversa ut in corpo
talibus ab hominibus concedentur
Tales autem non se odiunt sed diligunt
et merita sua rapiunt in hoc mundo
Tunc non poteris te odire quando non sapi
ens ab omnibus consolari sed cotidie
ipsum tu ab hominibus ut vix te tol
lere et esse tibi abhominabile et vel
les insuper a creaturis irracionabili
bus impugnari Et cum aliquid sit
tuam utilitatem delectabile aut non
afflictum corporis contra te ipsum tur
bari Solum deum queras et omnia
temnas extra ipsum Ad hoc autem de
um per maximum pervenire valebis
si considerans et ex corde sepe pe
nes habere adeo Ex parte autem ma
teria esse aliqua inductiva et
dispositiva ad dominium istud Primum
considerare debes quod natus es in
peccatis et ex quo ab illo lavacro re
generatus es et purgatus ac lotus
post quam usum liberi arbitrii habuisti
usque ad hanc horam quam continue
immemor ablucionis prime quam de
crevit aliquis Christi ut te sor
didasti et divinam non veneris
maiestatem in omni presencia existe
bas et te ipsum offendens plus quam
quibus crudelissimus inimicus Quomodo
si hec cogitaveris non te odibis
Quid nunc odimus nisi mala et
nociva et quod peius quam se oppo
nere summo bono quod conteris quod sac
ris Christi enorme mediante Quod
nocimus quam dic sue occisio et
tu talis tibi fuisti eciam plus quod
valeas cogitare debes eciam co
gitare quod quanto ab extrinseco am
plius molestaris tanto magis pre
cluditur tibi via undique ne
vageris per devia aut affectum ap
plices creature sed ut in solo deo
altissimo requiescas Quibus ergo
non odibit illius clausure aptio
nem cum potest exire adeo Ite hic
apitur ut ipsa tribulacio non amatur
sed ab eo effugatur potius valens
questus misterio quam inde Co
gitatis quod soli deo debetur reverencia
et honor et ipse amicus et amicus
creaturis solus est diligendus Et
non si vere deum diligis et debes
te honorari et diligi ab omnibus
ab homine Quomodo non abhorrebo in
fini quod est dei primo opposite potius
affectabo nec si iucundum tenere vellem
in tenere maxime temporales utiles
sunt iste afflictiones ex diversis ter
te propriis ad cognicionem tuam inspice
deveniamus et per cognicionem tuam ad
cognicionem dei nam quanto quis magis
sue vilitatis est cognitor tanto
plus est divine maiestatis inspec
tor Quod ergo vilius quam per hec
humiliari et ad celestia exaltari
Quis renueret se odire et omnibus
conculcari etenim nisi stultus
Si igitur times o homo que a corpo
ribus inferuntur quanto magis nere
que a deo infliguntur Et si illa
times hec ista diliges nam ille
sunt vie ad piam et materia mag
ni boni Consolaciones non sunt
vie ad penas et materia magni casus
Iste sunt consolaciones quam inficiunt
et deturpant hec autem eciam a
macula lavant et purgant aspe
ra peccatorum ut sit dealbata et
mundata videat deum suum Quod
quis non appetit hic habere nisi qui
non appetit te videre vel supernis
convolare et quod probabit aliquis
esse tunc verus amicus nisi qui pro te
voluit sustinere adversa nunquam
vera amicicia probatur in consolacionibus
et honoribus mundi huius Certe
sic parui in vehementem ualet
parui sunt et vix aliquid qui non
appetit consolari Sed illi cum filii
constituuntur quos corrigere non de
sinis nam sunt in celestibus commodius

no g° hic acimat s; diligat nisi q
no wlt tamen specialis amicus ye
tamen karissimus filius eius dno ha
bitare / hec n. nobis sunt stimulant
et faciunt tendere ad maiora faciunt
q ascendere ad montana et ad ce
lestia contemplanda. Et sic ecce
que ceteris pacientibus melius compati
instruunt / Quo enim p xpo amari
as passiones et dapna paciendo
compaciar qui magnum probam pertra
dicit apostolus ad hebr. non enim habemus
pontificem qui non possit compati
infirmitatibus nris. Et hoc est quia
in suo corpore fuit ipas expertus sed
idem in mentur. Et sic ut aequus
no compatitur quo cu illo congruabis
aut si membra mortua et insensi
bilia sumus quid restat nisi ut de
corpe exordam. Aut dicito michi
quid ipi capiti xpo pro te mortuo si
es compati qui no pates aut si no
pateris quo sibi potis conformari
sz tu si te aliud no monet sic
salu debet te face auidum passio
num. Quid peyus vel magis mortiferum
quam passionibus xpi no compati aut
tanti beneficii ingratum existe. Aut q
fructuosius aut preciosius q illius
passiones exorare compassionis ple
nam gere. Quod nullus pt bn facere
nisi qui in iniurias expertus est /
Aut dic michi q nobilius quam
assimilari filio dei / quo si ei dissimiles
fuimus p consolaciones et honores
eciam sibi confres in regno numquam
Quid et abhominabilius quam videre p
maiestate dei filium i assumpta huma
nitate in iniurias et opprobria sustinere
mortem amarissimam et turpissimam
tollerare et ego volui ab hominibus
honorari et deliciis affluere. O ho
plus quam sterius et p in iniuria
quam sibi ferebas ipe se ad talia
indicauit idem actor et iudex
pro te reo super se reflexit iudicium

amarissimam et turbam eo qui sibi adhuc
in iniurias vis tristari in minimis saltem
totam oculis sic pro te afflicti pro tua
de merorem et cor te offer ad co
siliam paciendi. Certe no dubites
eo quo fuis sufficient sic primus
Si enim hic atm sustinere velles et to
to affectu corde no sustines q
no vult ut perdas in iniuria. hic pa
ruisceatur / Sz q credis esse in iniurias
in honorem cuiuscunque et q credis tribu
lacionem in consolacionem videbis conu
Et ubi credis dampnum esse vsqui
es fructu nullum / Ac quanto iniuria
maior tanto honorabilior eris
Quanto tribulacio et afflictio maior et
intensior tanto magis consolaberis
et si omnia pter ipm amiseris etc
ipm qui est sup omnia possidebis
Si aut honorem pecieris deprimeris
Si temporalia parum eris / Qui enim pter
deum aliquid appetierit se affliget
ymo etiam si indebite dilexit se
accidet. Si no se diciens deum
dilexit ipm plenarie possidebit
enim qui deum diligit ipm hic. O stul
tissimi homines qua hic oculos vros
no ponitis si vult vos et omnia ab
homine. Certe eu videtis vos pos
sidere creatorem deum et meus vita
in ipo quieta fuit omnia vanita
te reputabitis et corpa vra diu
adhuc sint mortalia tamen stercora
erunt vobis abhominabilia et paciendo
iniuria exultabitis ita nil potest
vos cruciare aduersa quia consolaci
ones et honores no poterunt
vos decipe eo q decipis no ma
bitis quia conscium appetitis / Aduersi
tates etiam no poterunt vos decipe
quia ipas affectabitis / ymo quanto ma
ior est tribulacio / tanto maior erit
consolacio quia magis in hac cau im
plebitur desiderium vrm. Ecce sic
debet esse et quibus no debet gaudere

si separetur a vanitate et iungetur veri-
tati. Et quis est vitas nisi solus
deus. Ideo omnia preter deum aut
que in ipsum tendunt abhorrenda
sunt. Si enim sic esses, o homo, quod in
solo deo velles affici et similiter sentir-
es honorem et te ut deum est non
diligeres sed odires et ab aliis appe-
tens contempni, etiam dyabolo obstrue-
res ut penitus ad te intrare non
posset. In hoc enim concordant docto-
res quod omnis malicia est timor
vel amor, ymmo eciam primus causa
est amor sui. Quod si ex toto corde
peccata poteris quam desiderabis
affligi et contempni et ab hominibus
conculcari. Et pro amore tui
preciare potius quam te ipsum odis
et creatorem tuum diligis. Si etiam
sencies ad perfectam innocenciam et
sanctitatem constitucionem contingens et
quam alii sancti dyaboli eris primus
principalis in regno dei. Et quod
assequi ista tardaverit [illegible]
quamque sanctam perfectionem habere, nunquam hoc
donum excellentissimum negabit nobis
deus si ab ipso postulare volumus.
Certe non debes dubitare posse,
ymmo hoc tibi libentissime dabit. Non
dico quod tu debes pati quia non omnibus
concedit sed habere velle pati et
forte si dignus fueris tunc eciam istud
dabit. Et si dicis non possum tam
laborare ut ad tantam sanctitatem
venirem, ego dico tibi quod ad deum
solum diligendum et te super omnia
abhorrendum et ab aliis pervili-
pendi non requiritur iste labor
extrinsecus aut corporis validus sed
pocius sollicitudo cordis et quies
corporis. Labor cordis et quies mane
tis non requiritur. Dico autem la-
bor extrinsecus quia pro alto dicitur
homo anterior labor in pietate
et humilitate et ad hec et ad omnia
utilis deo in homo quiete manere

custodiat, ut requirit valido corporis ex-
pugnat valitudinem spiritus. Requi-
ritur autem labor cordis insurgendo
et totum se excellendo ad abyssis
infimus ad celestia ascendendo
et dum ascenderis requiritur quies corporis
cultu. Abhorreret deus nugas
ipsum degustat et inde requiescit
sed postremus tamen deus sibi non esset
sufficiens redit ad amplexanda
stercora, et sic inquinatus inter
deum amplexari. Quod si hoc vini rus-
tico facere non audemus, hoc ipso deum
plus enim rustico vilipendimus
et micheloninus valuens quod in omnibus
satisfaciat nostre voluntati sed non
erit ita, ymmo si impetire voluerit
sic repulsa tam precellens domi-
nus alia adipiscimur indicat osten-
dans illius questas et palliata co-
gitata, ut amplius non te per-
mittat redire ad vomitum. Et sic
feceris non dubito quod ab illo sple-
dore eterno illuminatus tuas mi-
serias recognosces et super omnia te
odibis, divicias et corporis bonita-
tes et omnia tamquam stercora reputabis,
cingeris insuper amoris vinculo
soli deo. Quod ipse concedat qui est
benedictus in secula seculorum. Amen.

Si homo tam inebriatus amore sui
creatoris ut in omnibus quereret
unde quo suo creatori possit dili-
gencius et perfectius deservire et complacere
penitus quamvis possit valentius abstin-
dens solum magis deo credet
placere cum impetu eorum assequi
ut sic in omnibus et per omnia non que
sua sunt quereret sed que ihesu christi
oblivisceretur quandam sui salutis
memor dei hic talis et tanta pre-
fulgore et amoris in intensitate non
multum ut credo distingueret inter
gaudium et gaudium vitam et vitam sta-
tum et statum, personam et personam,
tempus et tempus, locum et locum, sed quo-
cumque modo et quacumque hora deservire

posset quam amplius suo creatori placeret sta-
tim perfecte conaretur toto animo attin-
tendens videns quanto creature ad
deum amplius adiguntur tanto a se in-
vicem distinguuntur et quanto plus
ad deum adiciuntur tanto in se mi-
nus amplius uniuntur Omnia quoque
quietans et ad unum que omnia reddun-
tur quomodo facit quis non reputet
in omnibus nisi honorificentiam
dei ad quam facta sunt universa et
ad hoc omnia ordinat et in suo creatore
emergit quod unum est cum universa a deo
collocata et solum deum pro omnibus
in omnibus intuetur semper suspirans
et anhelans ad fruendum in omnibus
deo suo totus attensus totius
ingenii non consideraret quid
sciam quid dulcius esset sed
quid deo amabilius O felix talis
qui in activa contemplativam haberet
sic domino ministraret ut martha
ubi in pedibus domini non discederet
cum maria Et sic angelicis spiri-
tibus videtur conformis qui nobis
ministrando a divina contemplatione non
vacat Quid est aliud nisi cum in-
firmo sano si fuerit infirmus pro-
ut eis diminueri et servire deo proxi-
mo assistendo et manum porrigit
ad proximum et cor ad deum proximo sint
non ut homini sed ut in homine deo Totum
sibi refert ad illum qui dixit quod
uni ex minimis meis fecistis mihi
fecistis Et in multo videtur infirmi
vel quod videat xpi domini sui et pro
hoc nichil sibi difficile nichil ab-
hominabile ut ignominiosum facere pro
infirmo et pro aliis desolatis sed quam
dulcia omnia fructuosa et amabilia in-
dicat sic in proximis ministrat xpo
Credo sub protectionis quod qui sic ut
perditus est fructuose atque diligenter
xpo in proximis ministret pure propter xpm
tendens in ipsum quod plus meretur
et in ipsis movetur et adeo amplius
impleretur quam si ipso corpori xpo

ministret Et hoc sic patere potest unus qui
possumus homo si viderit xpm esse
in uno loco et hic cognoscet ipsum non
est dubium quod sibi fructuose et dili-
gentissime ministret sed quia vero in proximis
non tanto fervore et diligentia mini-
strando possum nisi perfectus sit credo
uno ut ita loquar et plusquam pro-
fectus et in toto ad conamine hanc
gratiam conamine habere quis de toto
absorbebit lepsum declinabit in-
firmum negliget desolatum sed in
eis xpm et plus possideat mereri et
deo placere ut dictum est quam si ministret
etiam ipsi xpo Indicabo si sponsa
que diligit anima mea Item in-
firmaria iacet ubi angustiatur ubi
dolore torquetur Curre et sibi
ministra sibique compatere in infirmanti
Cur sponsa instas cottidie ut spon-
si osculo osculeris Attende ad lep-
sum et oscula eum quia ibi iacet spon-
sus Cur sponsam pro sponsi amore
languere te dicis et ipsum cottidie
medium et destitutum afflictum a
te vides tristem et neglectum ut compatiaris
compatiaris sibi Et si non possis
fructuose omnibus prestare obsequia
quia multi sunt indigentes saltem
omnibus compatiens doleas et in
omnibus considerans xpm nec si ipsum
neglexeris invenies ipsum non sed velu-
ti in celo Audi quod dicit infirmus
eram et non visitasti me ite
maledicti etc Domine quando vidimus te
infirmum quia tociens neglexi eum
eum non inveni eum Dicito
ut dicam ei ubi iaces ubi cubas
in meridie quia iam nonne locum
Bonum cum quod in infirmaria iacet
non restat nisi prestare obsequium
Et qui vult in activa contemplativam
habere ut sine domini in omnibus conte-
plentur Dicitur hec via brevis et
bona videlicet ut se totum recolligens
intret ad cor suum et intima

cordis ingrediens se resolvat in deum
ut nichil nisi videat nisi sentiat nisi
deum. Et tunc quodammodo fit deiformis
et transformatus in deum ad quem
se tenet. Nil nisi deum considerabit
et quidquid operis faciet non homini
sed soli deo facere existimabit. Deum
semper pre oculis tenebit, in omnibus
deum videbit et in labore actione
contemplatione fruetur. Et si con-
tigat unquam quod contingat ab hac
nobili discedere forma, ad ipsam sta-
tim nitatur redire. Et hoc totiens
faciat ut quasi in habitu ducat. Et
quod magis honore et divina largitate
quam aliqua industria impetrare
se credat. Et si hec omnia tibi ni-
mis difficilia videantur, saltem
ad hoc conare ut semper et in omnibus
queras facere quod sit magis honorati
sicut deo conforme christo utile tibi
et proximo, afflictiones et ignominias
corporis, quod deus nobis concedat etc.

Anima mea liquefacta est
ut dilectus locutus est etc.
O mira et inestimabilis virtus amoris
deum inclinat ad terram, mentem elevat
ad patriam, deum simul et animam con-
glutinat. Ad gloriam deum facit ho-
minem et hominem facit deum, temporale
facit eternum, immortalem occidit, mor-
talem immortalem facit et unum excel-
sum constituit, dampnatum facit ami-
cum, facit filium et abhominabilem
facit gloriosum, frigida facit ig-
nea, obscura facit clara, et dura
facit liquida; iam anima mea liquefacta
est etc. O bonum admirabile et de-
lectabile, domine deus meus, ego vilis-
simus et nequissimus servus tuus
qui etiam non sum dignus aliqua
tua creatura vocari nec esse, quomodo
sum tibi tanto caritatis vinculo
colligatus ut ad verbum tuum pre
amore fuerim liquefactus. O ardor
amoris qui intima mentis in
deum effundis, nam et amantissima
erat anima mea, nunc autem amore liquefac-
ta est, nunc ex se exit et in deum tota-
liter se diffundit, quid loquar intelligit
et in deum intrat, absorbetur adeo
et obliviscitur sui. O amor quid
sic ebriam qui me fecisti divinam,
vivo autem iam non ego, vivit vero
in me christus. Inenarrabilis est
virtus tua. O amor qui hominem in
deum transfiguras. Quid ergo te poten-
tius, quid dulcius, quid preciosius,
quid te nobilius, abscondito qui terrena
ponis in celo. Desidero tui memor,
O amor, et facis me vivere alto.
O felix amor qui nos languidos
facis in sponsi tui amplexibus
sustentari. O desiderabilis amor
qui sinum deliciis reples egenos.
Eia o anima que liquefacta es ad verbum
eius, quo sustinebis amplexus
eius, quo non es corrupta ad oscula,
si liquefacta es ad affatum eius, quo-
modo non es absorpta cum intraveris pul-
chra cum perveniens ad cor eius.
Eia omnia dulcedo mira iocunditas
ut que non merentur narrare possim
masticare, non mereor esse ancilla
et facta sum karissima in deliciis.
Quis sufficiat tanti amoris scintillam
modicam intueri. Unde est hoc, cape-
re nequeo sed obstupesco admiratione,
laudis delectatione, in ebrietate exulta-
tione. Eia quid merui, quid feci ut
tanta michi beneficia exhibeas. Te
persecutus sum et in te collocatus sum.
Cuius faciem conspui et tu osculum
michi tribuisti. Te occidi gladio
et tu me amore liberasti. Te reple-
vi dolore et tu me gaudio et exul-
tatione atque consolatione. Occidi te
deum meum et tu michi felicem vi-
tam tribuisti. O mira mutatione
dextere tue. Non ergo mirum si ad
verbum tuum liquescit cor meum. Unde
decetero totus accendar et taliter
liquescam ut in te totus sum effusus.

nichil preter te sentiam videam nec in
aliud dicta facta cogitata tendant vel
solo uno michi videtur quod sic
mens sit contenta ad te quod ignoremus
omnia preter te si habemus te quid am-
plius volumus. Inter hec dulcissime
domine requiescat mens mea et a te
nec ad modicum separetur. Stultissimus
quidem est tam nobilissimum et iocun-
dissimum locum exire. Quando audemus
nisi dulcissimum sponsum inspicere ne-
scit sublevatur a nobis. Quando quesumus nos
moneat ad intuicionem eterna
sunt secreta et hec summum bonum est.
Quando anima non despicit. Quando omnia
non fetent ad puritatem tanti. O stul-
ticia hominum miserorum. Redite preva-
ricatores ad cor. In vobis est regnum
dei et vos per famem fetidissima in-
fames et diversitatem servitutem subicitis.
In vobis est enim deus vester. Quanti
sunt super eum et similiter ipso habetur con-
tenti sitis et hec sit porcio mea quod
ipse concedat etc.

Si formus dei michi deceret ut
ad nichil aliud cogitare loqui
et operari quam si deum facie ad faciem
videret. Nec enim dubium est quod sic e(um)
videt. Quia nobis presens deus et sic nos vi-
det sicut sessemus in celo cum pre-
sentia beate virginis omnibus non
sit influat hec sicut et Et non licet
eciam non videamus ex quo scimus eum
esse iuxta nos et eciam in intimis
cordis nostri non deinde sit hec plus
ut magis vel aliter operari loqui aut
cogitare quam si semper videmus eum. Tam
enim timet servus imperatoris si sciret
quod imperator esset cum eo et vi-
det eum quamvis ipse non possit impera-
torem videre quam ipse timeret si
imperatorem videret. Et quamvis est
tunc servus timeret eum videntem a domi-
nam si sciret certo quod dominus suus
non possit eum videre nec scire quid servus
faceret non timeret. Sic deum quamvis
puto. Ideo si sciret se videri a domino

et dominum tamen videre non posset tunc multum ti-
meret. Quanto magis quod coram deo ma-
gis qui nobiscum est et in nobis est et omnia
intuetur. Deinde in nobis spiritus timore
reverencia et devocione amore et
erubescencia peccatorum. Mirum est dicere
quod modica sit scintilla sicut est
cor meum non absorbetur totaliter
ab immensa bonitate dei et quod ser-
vus amore eius sic inebriatus
non ascendit. Hoc credo fieri si illi
bonitati immense vellet applicare
cor suum tanto melior et perfectior
esset et qui summo applicare posset
ut penitus omnia preter ipsum tanto
et conamine ut ipsum tenderet ibi
quiesceret non statim a tanto bono
resiliens credo quod ut absorptus dul-
cedine consummaretur in statu. Quando
inter consolacionem et tribulaciones
vituperia et honores asperitatem et
blandimenta insensibilis perstaret et
nisi deum solum suum affectus homo
verus. Quando corpus homo diei posset
parvus quam viator beatus non minister
angelus non homo sanctus non peccator
et si ad hoc pervenire cupis o homo
habe brevem regulam tene. Quia
cuique vult esse conservatus in statu sue
despicientia virtute totaliter desperare et ple-
nare committens se in manibus pre-
latorum in mense tota corde confidat
de ipsa. Nichil est in quantum cum est
admittens de contingentibus sed ut
agat quod quod vult ut debet ad eius perveniret
honorem. Et adhuc in hac regula
ancora est domini dei per maxime
et consideratio ipsum habere non aliter
ad eos sciret cognoscat sciens
peccata quod ad hoc impotens est per se et
omnibus peccatis ad digna mortis
eterne . . . . . .

Ut proximo a tempore habeat deus
sui usque ad finem habeat deum
deo reputa te ipsum. Et hoc bene in
corde tuo imprimes non est dubium
quin bonum illius sicut tuum diligis
et quod ad salutem suam spectare

videre sicut per te solliate procurabis ora
nes et exhortationem et alio modo
quo poteris et tu ipsum videre haec
dicere vel facere gaudio replebaris si
per dicebas aut faceres ipse Si aut sci
veris ipsum esse impeditum aut in aliquo
speciali delicto vel defectu minimum
condolebis et ipsum a malo ut potes
revocabis et indices ad bonum
demissius corporis sicut operarius sibi
ac si illas in ipso corpore haberes et sicut
libenter ac diligenter fames ei sicut
faceres tibi et etiam quod te debes
adiuvare illum aut diligere Si te offen
deret deo vel sibi non plus curabis
quam si tu ipse tibi hoc dixisses vel
fecisses ymo placebit et quia et
est maior materia merendi et si
quid boni dixit vel fecit non plus
elevaberis quam si aliquis dixisset
vel fecisset Si non defectum aliis non
plus curabis quam si in privato
ubi nullus vidisset fecisses Inde etiam
sequitur quod si quosdam reputaveris te
ipsum ullum specialem habebis quia ob
tibi singulares erunt nullum plus
alteri diliges nisi inquantum ipsum non
ius meliorem nec quia sit tibi
plus familiaris et natus ut etiam
ita quod cuiusque boni deo assisti sicut salu
mo ita deum sine mesure ab salute
sine et acquisitum isti vel illi tanto
bona largitur possumus tam orare
pro illis quibus sumus magis obligati
ut tamen sic orandum est pro illis ut a
lios dimittamus hoc solum et quod pecca
bus sicut culpas et defectus tuos et
quod te viliorem omnibus reputes et
non solum tua sed etiam aliena peccata
reputes esse tua et pro ipsis veniam
postulas Et ne dicas quomodo possum
omnes homines estimare me ipsum quia
hoc te docet facere perfecta caritas
que te eis coniungens unum facit
hoc tamen clarius ostenditur et ad hoc
faciendum monetur facilius qui
corpus suum in honorem dei tollit

radicavit vel ad minus ipse aut in aliis
querens Sum hoc est via pro optima quod
sicut vult deum et proximum diligere solum dei
honorem sentiet et nec magna aviditate
tate quererat vel ad intendens in
aliquo non solum deum

Sit debet esse modus et forma pro
curandi ac disponendi se ut
possit quis fructifficare proximo
sine sui detrimento quod contingit aut
contingere potest quod in procurando aliorum
salutem propria negligitur immo propria
suffocatur Cum ergo vis pro proximo orare
vel ei predicare aut litteram legere vel
eius confessionem audire primo facies
mentis ad eternam lucem convertere et eius
splendorem Confortate spiritum ut
non prevaleat caro abstinere ab exterio
ri labore quantum potes ut solum sis
ad interiora conversus tunc enim interio
rem hominem impedit tamquam de
eius exteriori non curans nisi quantum
ad interiorem ordinatur Tanto enim
tior tuus homo interiorem proximi
caritatem et intus sit exterior in sup
dictis actibus tamquam vanitas negli
gatur nec per exteriorem interior ad
vana trahatur Ipsum ergo exteriorem
proximi hominem tamquam tabernaculum
creatoris et imaginem considera interiorem
ad ymaginem dei factum sanguine christi
redemptum et locum spiritus sancti habitaculum
lum christi dei virtutis et sapientie
sedem et ad eternam beatitudinem
possibilem Tunc honore dum dei
tui scitibundus ingemiscere et plora
quia eius ymaginem vides denigra
ri proprius consultam spiritus sancti ha
bitaculum pollui sponsam christi prostitui
eius sedem dici et totam suam bea
titudinem pro vilissimis rebus
contempni Hic exclamare quomodo celi
iusti possunt applaudere cessare videntes
tes tantam desolationem in proximo
ymo etiam quod fuisse nescio
et tantam iniuriam factam deo suo

Cuius nichil queso dabit ut cum mar
garitas indutus sacco pro tanta per
dicione iam imminente ut illa mulier
vocem suam cum fletu plorem cottidie et
sine continue usque ad fores pallacii
ululando Sed ille per corporali
morte iudeorum tunc dolorem et tristi
ciam propter nimiam caritatem pleni
tudinem publice pretendebat Quomodo
ego miser lacrimis impono quie
tem qui infinitam stragem video
animarum et deum meum pro nichilo reputari
tali Annectitur legis anima cuiuslibet iusti
et dei sui contemptu ita sus
tinens animarum mortem abhorrens
conetur omnibus modis quibus potest
aptius animas liberare quod potest di
ci sic deum diligere et eius amorem
appetere qui eius ymaginem videt
iacere inter quilinio et neccavit aut
quod sic cogitat quod filius dei pro ani
mabus mortuus est quas et ipse pro ani
mabus mori non incipit et maxime cum
videt christi sanguinem perditum con
culcari Certo quis potest sanare dei
sui iniuriam sustinere Certo secto
cum non fundit in orationem cottidie
clamat predicatione aut instruit
leccione aut eos audit confessione
ut saltem deus sui sanguinem recolli
gere possit animas convertendo Quid
plura dicam credis te esse sanctum
templum spiritus sancti qui vides eius
templum lucernam sine luce et ita cla
mas sed salutem tuam quiete
requiris Aut quid credis te
posse sed diccionem sponsi tui qui
eius sponsam ab adulterio non cus
todis aut adulterantem non re
vocas cum facultas non desit a
cam festinata ad sponsum non re
ducis quia ei videatur potius per firmi
ssimus bonis quod vides adeo contemp
ni ut per vilissima sibi committere
et neglegatur ymmo potius blas
phemetur et tu ad hoc contemptum

negligis animas amore et ad eas domi
nus committe Hiis audito studeantur
corda nostra et illo in tantam dei in
iuriam paciam fateor ut nos ad
zelum animarum alliciat in corde meo iace
quod sic christus tuus certe ... debent
per firmi deo meo in nichilominus adho
norem suum vellem libentissime per
qualibet anima peccatrice semel mori
quia quod tot mortes in partis sustinent
quod sunt in mundo animae peccatrices
et ipse consequentur gloriam imputi
et gloriam de futuro Quanto magis
sic sentire debemus postmodum gloriam
Ista tamen sed dominus contemptus et
animarum interitus sunt que debent
nos inflammare ad predicationes
confessiones et orationes ac bonorum
exemplorum exhibiciones non vana
gloria non cordis iactancia non
complacencia humana ut aliquid utili
tatis mundana Talia ab animabus
illum christum crucifixum quocumque empte
sunt pro magno Aut in precio
reddant aut in emptione per ma
neant Iubemus eas sanguine
non conosicate ut sic deum nostrum
conspiciant dicat quilibet nostrum eas
nichil iudicavi me scire inter
nos nisi dominum nostrum ihesum christum et
hunc crucifixum Non enim aliis aut
potius predicavi alium reputo sed
solum dicere posse illud quod nichil
apprimo nisi christi passionem requirit
et inquibus proximo vice sibi quod videat
christum passum Tamen apostolus nichil me
iudicavi scire inter nos quod dicit
non solum nostra non valo aut nobis
placere turpis sed etiam ut tam nobis
apostolus nichil ad cognoscere nec in
dicere sed solum dominum ihesum et
hunc crucifixum et hic dicit non
iudicavi quia et alias spiritualiter si
scita tunc sic ad christi passionem
solis pertinentis ut mentem in
dominum ad aliud non reflectatur

possit autem aliquis dubitando aliter ad aliam consolacionem exponi. Dico tantum si in hac passione domini inebriatus ut quidquid aliud offertur michi aut visum aut auditum aut gustum sive aliis sensibus. Et quidquid sit aliud preter istud totum reputo esse nichil quia iam non delector iam non glorior nisi in sanguine ihesu christi. Adhuc totaliter sit conversus quod non sunt actus mei pleni adulterio sed christi tormentis non os meum plenum est detractione sed christi passione et sic de aliis quinque sensibus. Et si aliis verbis non sonat secundum intencionem pauli sit tamen hec intencio mea quia non intendo hic pauli intencionem exponere sed meam devotam excitare. Quod nobis concedat etc.

Anima racionalis ad divinam ymaginem creata unde dum a corporales creaturas inc media constituta non ad infima peccatorum se debet inclinare sed solum erigere se ad deum eius inebriata amore et inferiorum creaturarum contempta. Et si ad aliquam contingat se creaturarum etiam equalem aut aliquam superiorem vel angelorum statim debet anima ad amorem dilecti referre solum ad summum sponsum unitum medullitus cum impetu tendens vel quasi inveniens columbina sponsa in quo nisi in sponso requiescat pes eius nec etiam appodiare debet vel adherere. Castissima enim sponsa nescit vivere nisi cum sponso sicut nec piscis nisi in aqua ibi natat anima delicata ibi reficitur ibi delectatur in enarrabili suavissimo nutrimento. Et quando extra statim incipit palpitare statim quasi ad flumen igneum rapidum quasi redit extra spiritum dicit reputans vel suspicans esse mortem quia tota liquescit et resolvitur in dilectum. O amor quid facis. Credo quod amore nobilius quid utilius quid suavius. Et tamen omnes vel quasi omnes negligunt hunc amorem. Amor hic deus est. Qui manet in caritate in deo manet et deus in eo.

Accipe karissime frater sine verba que debitudine dicta non sicut puto ipsam posse describi tu tamen corrige. Beatitudo est plena et iusta in deum gratulacio. Beatitudo est summa exultacio de glorificacione dei. Beatitudo est ex castissimis et eternis amplexibus sponsi cum sponsa mirorum gaudia. Beatitudo divine dulcedinis inebriacio sine fine fervidus ac solis iusticie splendor eternus. Beatitudo est cum in mensa desiderio refectio plena. Ad quam nos perducat qui vivit etc.

O deus meus o amor meus o lux mea delectabilis dulcedo inextimabilis o suavissima irradiacio iocundissima contemplacio intimum mentium desiderium sapidissima degustacio. O mellifluum osculum amplexus felicissimus indissolubilis connexio cordialis diffusio solidissima inebriacio liquacio solidissima. O sponse meus cordis iubilus meus ardor dulcissimus solacium verissimum gaudium irradia fulgoribus mentem meam dulcissime caritatis tue tuamque iaculo et amoris facula inflamatamque sapidissimis affectionibus tuis reficere dulcedatamque. O dulcissime ihesu transfige medullas anime mee suavissimo ac saluberrimo amoris tui vulnere vulnera viscera anime mee vera sempiterna et ampliori caritate ut vere et langueat et liquefiat anima mea solo semper amore et desiderio tui concupiscat et deficiat anima mea in atria tua cupiat dissolvi et esse tecum. Da ut anima mea esuriat te solum panem vite celestem

qui de celo descendisti panem angelorum
et refectionem animarum sanctarum panem nostrum
cottidianum supersubstantialem habentem omnem
dulcedinem et saporem et omne delecta
mentum suavitatis te in quem desi
derant prospicere angeli semper esuriat
et comedat cor meum et dulcedine
saporis tui repleantur viscera ani
me mee. Te semper sitiat fontem vite
fontem sapientie fontem scientie fontem
eterni luminis torrentem voluptatis ubertatem
domus dei. Te semper ambiat te querat
te inveniat ad te tendat ad te
perveniat te meditetur te loquatur
et omnia operetur in laudem et glo
riam nominis tui cum humilitate et
discretione et facilitate et effectu cum pa
tientia pace et profectu cum perseverantia
usque in finem et tu sis solus semper totum
spes mea fiducia mea divitie
mee delicie mee iocunditas mea
gaudium meum quies mea tranquil
litas mea pax mea suavitas
mea odor meus dulcedo mea
cibus meus refectio mea refugium
meum auxilium meum sapientia mea
possessio mea thesaurus meus in
quo fixa et firma et immobiliter
semper sit radicata mens mea
et cor meum. Amen.

Si enim aliquis princeps invitasset
pauperem et vilissimum hominem ad
convivium nimium habundans et de
licatum in quo omnis sufficientia et
suavitas esset que excogitari posset
in aliqua creatura et ille vilis
quod nausearet super illo convivio
nobilissimo et ad stercora porcorum
inhiaret debet stultissimus repu
tari. Sic ymo sine comparatione plus
stultus reputari debet quilibet et maxime
vir religiosus qui est ad celestes nup
tias vocatus et proprie sacerdos
qui celestibus alimentis vescitur
si cor suum istis corruptibilibus
applicat. Et sicut sapiens et de
licatus homo fetidissimas carnes
non solum non appeteret sed etiam si videret
vel audiret nominari abhorreret. Sic
omnis vir religiosus et proprie sacerdos
abhorrere debet quaslibet illas mun
danas divitias et delicias que ali
quo impedirent aut illud christi ha
bitaculum macularent. Cum omni cus
todia debet custodire cor suum.
Omnia temptas omnium impiorum qui
magis eligunt pro suo [illegible]
[illegible] unam fetidissimam
consolationem et vilissimam quam summam
et excellentissimam consolationem adeo
gratie divine. Omnes reputares stul
tissimum qui plus vellet ab uno
tabernario vinum corruptum et fetidis
simum emere pro omnibus bonis suis
et se tolleret omni bono suo pro tam
vilissimo potu [illegible] seu ex
spoliare quam ab uno alio dul
cissima omnia gratis habere et cum hoc
bonis omnibus repleri. Hanc tamen stul
titiam et multo maiorem implet
peccator. Sicut enim stultus reputari
deberet et nimis ad penitentiam perve
niret ille mercator qui mercationis
mercationum loca et tempus et modum
mercandi nosceret et sic eadem aliis
differret et in suo tempore sepius repe
teret et numquam tamen mercationem aliquam
bonam vel utilem faceret. Sic qui
tota die de regno celorum scripta
multiplicat et ipsis vacat aliis quam
in predicatione denuntiat et tamen numquam
aggreditur aliquam operationem bo
nam. Quid prodest astutissimum
mercatorem studere et predicare et ope
ra non implere. Sicut sponsa delicata
et nobilis quesiret nobilissimum
sponsum pulcherrimum et sapientis
simum et omnibus inclinaretur ad
afficiendum ita aliquem leprosum fe
tidissimum. Sic ymo multo magis as
sinus vel pestis non solum separari sed
etiam retardari debet ab amore

dei sui propter amorem alicuius creati ut nullo modo afficit creatura cum tamen sit parum abhorrari sicut dicta sponsa fetidum leprosum

Si precise et caste deberet vivere quamvis at si sciret quod certe cras die moriturus, cum non est perfectionis quod communiter dicunt multi quod si scirem me moriturum infra breve tempus bene me prepararem et ita sancte viverem. Sed cum perfectis dicere non sit sic sed sic si mille milia annorum viverem et sic pro certo scirem ita studiose et sollicite sancte et iuste volo deo meo servire ac si hodie deberem de hoc mundo transire et in hoc filius non mercenarius vel servus apparet. Secundo quia diligo deum et ipsi soli servio propter se non eque bonus sit si multum vivo sicut si parum vivo ita bene debeo ei servire.

Ad missam celebrandam sacerdoti sex sunt attendenda. Primum est rationis discretio vel veritatis ut consideret quis quid recipere debeat aliud quia vere deum qui fecit celum et terram et redemptorem qui pro nobis pependit in ligno. Ecce quia homo non bestia propter peccatum. Unde propter peccatis expellat a se sacerdos bestialitatem peccati. Secundum est mentis devotio vel eius sanctitatis debet enim considerare quod ille quem recipit tres est sanctus sanctorum est et omnis sanctitatis auctor. Et ideo quantum potest sancte ac devote accedat ad ipsum a se expellens omnem immundiciam vel duritiam per lacrimarum compunctionem et omnem amaritudinem per devotionis ardorem et dulcedinem. Tertium est admiratio respectu maiestatis ut scilicet tam ad excellentem dominum accedat nunc tam vilissima creatura. Si enim ad imperatorem non esset dignus stare homo infectus putredine quanto magis dominum recipere in sacro altari indignus est nisi homo cuius omnes iniusticie sunt sicut pannus menstruate et si iusticie sunt tales qualia sunt peccata. Et quia indignissimus est ad hoc omnis homo. Consideret enim quod maior est eius indignatio sua quam indignitas nostra sua benignitas quam nostra miseria. Quartum est amor et desiderium cordis vel pie bonitatis cum multum deberet tantae homo ne cum tedio aut cordis torpore ad illud sacramentum accedat in quo continetur summa bonitas et infinita iocunditas. Secundo miror videtur quod in ista receptione homo non ignescit calore et quod non absorbetur suavitatis dulcore. Consideret ibi dominum sui passionem si vult ad amorem accendi et illius nobilissimi corporis et sanguinis cibationem si vult ad desiderium provocari et tandem in fine provocatum. Quintum est per se palis affectuosa et humilis deprecatio in sermone vel pie clementie ab ipso enim sicut petere quae dixit peccata et accipiet quod petit et invenit. Et ad hoc credo istud maxime sacramentum esse ut postuletur venia et gratia impetretur in oblatione illius excellentissimi holocausti. Sextum est totius hominis diligentia vel immense nobilitatis et inequitatis. Secundo non est diligentia magna quibus sunt aliqui principi servare cum quanto maior diligentia debet sacerdos domino suo ministrare et omni vigilantia pertractare illud dignissimum sacramentum. Debet esse vitea tota probatio sufficiens et distincta ut nihil sit confusum vel diminutum. Debet nihilominus esse contractio per munda et discreta ac omni honestate ornata ut sic omnia ibi in summa diligentia operetur sacerdos de hac copula nisi sacerdoti ut per certis hominibus sic omni tempore abhinc abbas quod aliquis non tam sui ... tactum recessu sic pollui sunt sine

peccatorum sive multum tam occasionaliter quam
actualiter elongetur se quantum potest. Cum autem
proprie ad missam vadit attente
se abstineat quantum potest et se totum
recolligat in seipso ut nec per sensus nec
cogitatio ad aliud diffundatur sed
conscientiam discuciat diligenter et quod
invenerit lavandum lavet. Si mundan-
da lacrimas vadat ad confessorem
suum et extra eructat omnia vene-
nata et immediate facta penitentia
sicut sibi fuerit facere potuerit recolligat
iterum semetipsum et ad divinam maies-
tatem elevet mentem suam divinam
considerat magnificentiam et ad propriam mi-
seriam vergat ut sic videat quam
magnus est deus et quam parvus sum ego
immo quam vanus et inutilis homo. In-
tret quantum potest in deum et in seipso
quantum potest ad nichilum redigatur. Et
non sit alacratus et divinis affectibus
ut quasi nil aliud videat vel sentiat
nisi deum et propter deum omnia repu-
tet vanitatem. Tunc cogitat qualis
sit quia nos dilecti dei nostri quem sic
pro vili re immo pro tam detestabili
voluit sic vilem emere sibi itaque
et in ea a vilissimis et abhominabi-
lissimis tam sena et tam turpia
sustinuit. Tunc ruminet illam magnam
magnificentiam caritatis et illo in estu-
li ardore quam valde inflammetur
et non igneus sit caritate ita di-
ctum et accipiat Christi pietatis et
sit ipse vilificato afflicto et letaliter
vulnerato comparatur ut se. Omnia
illa vulnera in se transformet ac
si ipse met esset letaliter vulneratus
ut magis Christi vulnera eius cordi impri-
mantur discurrat per singula vul-
nera et ut quantum dixi et quantum in
illo vulnere passus sit meditetur
ut quantum et qualia sunt ista
vulnera et obprobria ut cognita et qualia
sunt ista flagella estimet dili-
genter et ut sic dicta meditatione

cum Christus fuit crucifixus. Quia dicto
maxime exigitur sacramento ut
cogitet quod illam nobilem carnem
domini nostri tam immolatam pro nobis dig-
natus est nobis dare cibum et
sanguinem eius effusum pro redemptione
generis humani declarare suis sponsis.
Et nunc credas quod sanguis ille
quod recipimus in altari sit ex corpore
eius. Tunc eius dilectionem circa nos
consideret et ruminet illius magni-
ficentiam sacramenti. Sic intellige
quantum potest quia vix potest aliquis
investigare scintillam tam immensi
amoris dei nostri in hoc facto. Et
cum bis ruminavit aliud magnificum
sacramentum salvatoris et iam quasi
celesti dulcedine indutus sit
similiter et reverenter ad sacramentum
accedat et cum omni diligentia
preparatur ad libitum et aliis con-
stantibus quibus dominus carpit primo
pro tractaturi. Cum autem prope de-
venerit aliqua potest premeditari si
placet utpote dicat in corde suo
ad sacramentum nobile recipiendum
non sufficerent nulle anime ad preparandum
condignam. Quanto magis ego nimis
indignus sum qui cottidie peccatis
incorrigibilibus per se nectens et impa-
tiens accedo. Unde me domine fe-
cisti ut tibi concordandam in mira
faciem quod te pono in labia peccato-
ris mee. Et cum non est cloaca
magis fetida quam peccatrix anima
mea saltem per hanc in munda
animam meam aliqualiter compuncto-
nibus fluminibus discurristi ut
non sunt peccatorum sanies congregata.
Domine quod est hoc nimis ei pone te
debeo sed in infinitum maior est
misericordia tua quam miseria mea. Et
ad tuam dignitatem considerans
te presumo sumere ut sic ausus
accedam ad te medicum dulcissimum
ut tua liberaliter medicina quanto enim
plus ausus sum tanto plus

indigeo remedio deus meus et vinci
liberacione magis apetebit me diuine
pietatis pietatis. Attendo quod ad deum
meum confidens quia infinite
sunt me erga te sed tu semper in delictis
bonorum. Ingrediar ut sponsa ad
sponsum suum volo inseparabiliter
commorari, nolo amplius aliud in hac
re nisi te ipso solo gaudium habeam
sed fine tali. Talia que dixi voluit
corde dicat, non ore, quia non credo
expedire ibi proferre alia quam ea
que oracione continentur. Et non
quod sunt duo ad istud sacrum efficaci
ter recipiendum valent scilicet passio
mortis xpi ac vilificatio et annichi
lacio sui, ut censura per vilis fiat
et indignus in oculis suis, qui in re
se est. Cum autem sacrum sumit ex
pleto cogitet in corde suo pietatem
nobilem cibum dicens, nolo ster
cora degustare et tu ipse supersti
cionia sit iocunditas nolo ut de
lectus afficit ita aliquis creaturam. Si
non ibi nullam affectionem habent recogitet
signum esse infirmitatis vel mortis.
Ignes enim posuit in sinum et ca
lorem non sensit. Vel posuit in
ore et dulcedinem ignoravit et
ex talis miseriam suam recognos
cat et mutet in melius vitam suam.
Si autem refectionem ibi recepit non
sibi attribuit sed diuine bonitati que
ad bonos et ad malos se extendit
et dicat in corde suo. In me deus
mirabilia operatur ad detestacionem
miserie mee et ad magnam meam
iniquitatem beneficiis [illegible]
quam me mortuum fecit sentire et
diuine velut celestia degustare.
Si ita sic peccatori talia facit deus
quid faciet si correxero vitam
meam et tu [illegible] voluero
me [illegible] et celestibus
meditacionibus dedicare ac si
bi soli devote adherere. Oracio

facie cogitet auxilio dei non gracia ... te
et sicut cogitat sic opere adimpleat
... concedat qui venit in cenam domini
O domine deus meus quid auxius sic
te alloqui vilissima creatura
nam fetidissima et horribilissima. Sum
stercus et vermis nequissimus et vilissi
mus. Tu autem deus deorum rex regum
et dominus dominancium omne bonum omnis
utilitas amenitas suavitas fons
splendoris et dulcoris fons amoris
et intimus dilectionis amplexus et tu
me vocas et ego fugio de te salli
citus et de te non curo mihi semper
benefacis et ego te semper offendo, tu
me libras et ego te contempno. Tu me
... vanitatem multum diligis et ego
te infinite et inenarrabile bonum
propter fetorem horrorem morta
lem dolorem tibi o beatissime benig
nissime et amatissime sponse propter
non plus me allicit creatura quam
creator vanitas quam eternitas de
testabilissima miseria quam felicitas
summa, plus me inclinet sordes
quam eleuet pulchritudo summus
quam magnitudo, amaritudo quam
dulcedo, nam et meliora sunt vul
nera diligentis quam fraudulenta
oscula et tu plus ... et affecto
fraudulenta vulnera quam diligentis
oscula, sed ne remissa domine delicta
mea vel parentum meorum sed pietatis
tue viscera et dolores vulnerum
tuorum non quod ego et quod fecisti in
me respice non quod egi sed quod tu
pro me sustinuisti considera. Ecce me
ut ... dilige ... me relinquis
cum me vagari permittis. Hec quo circa
sume tene, amore constringe ... are
iuncta dulcare dulcissime sponse
nequeo ... nolo tibi ... re
tibi adherere te toto corde ...
... cordis amare ... in
me ... tu potes et scis ... de
me tu vis et ame ... Ergo

desertam in bnplacito meo non tu in
meo / absconde ut non prevaleat homo
sed deus / noli in hac contristate
desistere sed me sponse noli sinere sed
succurre festinanter / nam unicus dilecto
res .i. unus mee et meas caritas
castime amando totam meam substantiam
dissipavi / nec agnoscam recogitare penitenciam
et infirmitatem meam et salutem
appetitum et prime misericordie vis
cera reddenti oculis tue pietatis agnoscere
et dignare in radiis tue gratie
delectabimur occurrere ac tu amplexibus
paris et quietis osculo
largiaris Certe cognosce quod in
celum in totam celestem curiam
et ecclesiam katholicam unde vacem
creaturam tuam et coram te / te comprehendo
peccavi unde et tibi soli
peccavi et ma. co. te. feci. et iam
non sum dignus vocari filius tuus
ut mercenarius etiam aut aliqua
vilissima creatura tua Misere
mei et dele mea in. ut. misti. in
finis t. et um non mediatrix Anima
dicit aie mee non est salus ipsi
in deo eius Absconde ubi ut detur
michi prima caritatis stola fidei
fulgentis anulus et calciamentis de
nantis et confirmantis spei protegant
pedes .i. affectus capidus tamen meum
bone ihesu ad vulnera tua ut quanto
me diligas cognoscam aut sit
cibus tuo sanguine totus in te
transeat amore Intret dolor
tuus intima mea et omnem amo
rem expiet alienum Cum tecum
crucifixus mundo ut sit mortua
vita mea sit sola abscondita tecum
in deo O vita felix et beata que ab
scondita est ipsi mundo et sociata
ipsi christo eidem centro suo quieta
tur / Cum est in nemini et unum so
lum querendo abscedat quo fantasma
te multitudo / unus est dilectus meus
sponsus et amor meus ihesus christus

dulcis amans Igitur nil sapiat nil delectat
nil alliciat nisi christus ihesus Totus
sit meus totus sum suus et fiat
cor meum unum cum ipso nil me indi
cans scire nil amare nil affectare
nisi dominum ihesum christum et hunc crucifixum
Ergo dilecte bone ihesu recollige
me visceribus sponse et verbis Cingi
la aia mea ad viscera compassionis
quibus ploravit dominus ihesus super urbem
super lazarum et nutric unus in illis
super te quia egrediebatur flumen
de loco voluptatis ad irrigandum
paradisum qui est in iiii or capita divi
sus Si igitur flumen lacrimarum egredie
batur de loco voluptatis et omnium de
liciarum quanto magis debet egredi
de loco omnium sensualitatis Igitur hoc
ihesu qui me summis delicias plenus
plorasti Cingula etiam aia mea
ad vulnera instructionem exhortationem
et permissionem qua dedit vite eterne
spes Cingula insuper ad vulnera ex
pectationis illusionis et ad ceteros
nes ad dolores sue passionis At
tendite inquit et videte si est do
lor sicut dolor meus Unde
domine attendam et videbo si est dolor
sicut amor tuus Unde et si est
amor nisi amor tuus et ideo nil
nisi te nil preter te nolo amare
Tu domine me nimium et pessimum contemp
torem tuum vilissimum peccatorem
et honorem divinum amasti tam
ut tanta pro me dignareris sustinere
et pati Et ego te infinitum bonum
premium purissimum sponsum dilectissimum
omnibus pulchritudinibus et suavitatis
fontale principium non tam diligam
ut saltem pro te moriar mundo
unde moriar et michi ut totus
tecum affixus ligno vel semper
nisi te ut unum adhuc eo ego sed
vivat in me christus Cum dignetur
buam dud. pro oribus que rbunt. in
Sal. sa. ac. et. na. do. i. vo.

Sit quasi calix passionis christi in corpore
et super habundans gratia radicetur
in corde melos divine laudis diffu
datur qui continue in ore eius lauda
bo eum deum meum in vita mea psal
lam deo meo quamdiu fuero Iocundum
sit ei eloquium meum ego vero delecta
bor in domino. Elevabor et ostendam
illi faciem mentis mee et manu
eius ab ore meo resonabit in
mensa ara gratiarum et magnifice
ne precelandus. Recedant vetera
vetera de ore meo et de corde meo
quia deus scientiarum dominus est et ipsi
preparantur cogitationes ac vocis
arcum fortem superabo et induar quasi te
exalto. Gaudens gaudebo solum in
domino et replebitur cor meum in iu
bilo et omnia ossa mea exultab
unt in deo meo quia totum me
afficiam salutari meo, quiescet cor
meum in dulcedine bonitatis in
mense laudabo excellentiam
glorie summe et sequar vestigia
passionis Christi. Corpus continuum
retur cor elevetur laudendo re
pleatur os meum ut die ac noc
te dei mei magnitudinem canem
te. Omnia abiciens totus in te sit
eus nil preter te sentiens psal
lam in te et in te tollit requiestam
Absistat vanitas accedat veritas
transformet caritas et fiam totus
deus amatur cor amantur vel
nea mutantur intima et sim
unum in christo. Amen. Et sic est
finis secunde partis.

Incipiunt capitula tercie partis

Causa sit que inducit hominem ad
contemplationis quietem
Quam gloriosum sit se invenire deum
et qualiter homo sit mutetur
Quam mirabile est semel deum gus
tantem posse post separari
Quod homo nullo tempore possit se perfectus
Quomodo anima habeatur contemplacione a caritate
Quomodo anima ad raptum disponi debeatur
Quod contemplativus debet gaudere de
bonis proximi aliter eius mala cogitet
Quod contemplativus non iudicet alios
propter apparentes defectus || perfectos
Quod contemplativus non reputet alios
Quomodo simplices et alios debet preferentes
De paucitate bonorum obediencium
Quod utiles sunt temptationes fratribus dei
De temptatione desperacionis resp
qui debet || virgo
Quo tamen ad dominum prosequi debet
Devota et similis meditatio super
ave maria
Devota et similis super meditatione
oracionem dominicam
Meditatio super antiphonam salve regina
De statu beatorum in urbe celesti

Incipit tercia pars de stimulo amoris
que loquitur de contemplacione et eius
quiete

Si ad contemplationis quietem
volumus pervenire inter cetera
studeas meditari ut qui
tuum creatorem offendis et a te
et ab aliis cottidie offendatur
et de tuis sceleribus
intime dolens altius tamen tibi
compatieris si potes tot
lacrimis et hec cogitans
magis turbari desideres quam gau
de tuis quia non sumus in statu le
titie sed merori. Magnum est enim

si deum meum sic grauiter offendisti meis
delictis possum toto tempore vite mee plo-
rando placare. Et habent consolacionem
demum eligere inpunitum posse sed et
[illegible] et prolongaciones deplorare.
Et ipse benignissimus dominus meus sic
fideli in amaritudine exulti post
lacrimacionem et fletum exultacionem in-
fundit et sicut aqua de vite pu-
tata sine solis calore decocta con-
uiuum conuertitur sic lacrime compuncto-
cionis feruore caritatis decocte in
vinum leticie conuertuntur. Nec enim de-
cet dominum tam nobilem ad aliqua
domo habitare nisi mundissimam in-
uenit et cum omni diligencia lacrimis
expiatam. Tercium est ut mentaliter quantum
possis christi compati passioni et
vbique eam tecum tulisse in corde quia
nisi compaciendo nolumus pati
secum non poterimus conregnare. Si in-
cessanter passionem domini medita-
tus et multum mentaliter latus eius
intraueris ad cor eius. O felix
cor quod sic cordi christi dulciter colli-
gatur cuius leua sub capite eius
et dextra amplexatur. Ecce tunc
cum sponso sponsa collocatur in
cubiculo. Quam optime cor michi nar-
ra ab tanta dulcedine quam tu
sentis quibus affluis delicijs non
occultes sed ut bene video non au-
des quia cor absorptum est pre dul-
core. Jam tui ipsius et omnis crea-
ture es oblitus. Certe enim te sic
amenitate nimia esse raptum sen-
ciam non sic vox [illegible] sensus. Non
ergo igitur ad contemplacionis dulcedinem
nisi per istud ostium intrare volunt
fures se reputent et latrones. Quartum
est ut possidere non cupias nisi deum
et quid quod nisi deus fuerit aut ob-
latum sunt vel videris vel audieris
[illegible]. Debes tamen decet [illegible]
[illegible] non curare. Judica suo stabi-
lias mentem tuam et soli illi inherere

tunc in auribus tuis melos sine clamore
resonabit thezauros sine sapore
[illegible] mellifflua oscula exhi-
bebit. Ecce per delicias non potes susti-
nere et sub te sustentes amplexibus
nimia dulcedine absorberis. O felix
anima quo abisti quod non in tanta ama-
ritudine reliquisti miseram nobis ob-
secro si tibi sufficit illud bonum am-
bis quod de viris abscidimus tibi aliquid
transmittamus. Sed ut puto non reputas
nos exemus sed secretioribus [illegible]
[illegible] Quid respondeamus. O anima
nimia iocunditate repleta quia
etiam [illegible] tua aspice [illegible] de
dignaris donare sic quod diligimus
[illegible] contempnimus. Sed ut video nos
non loqueris quia rapta es a dilecto
amor ineffabilis quam cor sic
conglutinat suo fini. O mira beni-
gnitas saluatoris qui se singulariter
diligentes tam dono visitat ex-
cellenti.

O quam mirabilis unitas dextre
excelsi. Sicut enim apud ho-
mines temporalia diuicias [illegible]
bile esset si quis unum fetidissimum
sterlus quintaret et omnes deli-
cias mundi et honores huius per vno
fetidissimo sterco haberet huius mer-
cacionem [illegible]. Et quanto ad tempora-
lia admodum imperator regnat
et quanto ad spiritualia admodum
[illegible] et [illegible] resistencias habere posset
et insuper maligni spiritus obtineret
ei solum et non tota sed etiam sydera
celi ad suum regentur nutum mor-
talitate etiam posset et mortuos sus-
citare infirmos curare et [illegible]
[illegible] in omnibus imitare et haberet
omnes delicias diuicias quas deus
posset facere dicerem quod non diceret
sic ymmo multo plus est mirabilis
laudabilis et amabilis illa quam
racio qua anima quintat se ingenerata
quam maior est sine comparacione
distancia inter hominem et deum quam

uel quamque vilissimam creaturam
ad omnia que vult se facere deus posset
Dicit autem scilicet homo mutatur in deum
quem eligit odire et solum deum diligi
et ita uel ad wlt affici nisi solum
circa deum et solus iacet a suo affectu
et de nichilo curat nisi de ipso
deo et talis fit quod per se et per
alios honorificetur deus deus
fiunt O mutatio desiderabilis ua
iste wlia peccatorum Christi wlnera com
mutavit et mentis feditatem
in dei bonitatem suam utilitatem
in dei maiestatem suam nequiciam
in dei clementiam amaritudinem
cordis in dulcedinem creatoris
quia totus est dei et nichil nisi
deum requirit Cor suum plenum est
ipso deo se conuit et deum induit
zelo dei sibimet grauem facit
tamquam crudelissimo hosti Si tal
tamen continuatio ista cor sine necessitate
est infidele mancipium inutilis crea
tura si ad implere retardas Caue
caueas ne si adimplere studeas cu
ius operis continue cordis anxie
tate per totam impossibilitate mentis
sed potius cum omni animi auiditate
sincere intencione amoris diuine
pietate Cauere uel sit tibi utilius
uel delectabilius uel nobilius
Si igitur te ipsum comperis et per hunc modo
in deum mutatum tamen necesse est ip
possis uero aliquo in venire Et si
aliquando mentis infirmitate uel neglige
ter contingerit aliud statim
recurre ad fletum et deprecare suppli
citer ut tibi indulgeat et dignetur
te suscipere sicut prius Et tue opere
nas firmiter in corde tuo ne am
plius inde cecidat non sicut dicunt
ete exercitia facias quod te aduersa
culpam obliget quia fragiles sumus
et inconstantes Et si millies ab eo
recederes totiens ad ipsum reuertas
Regula istius capituli bona nullus
potest perfecte et bene uniri cum deo uel esse

qui alicui creature affectu ligatum si
ue inclinatum habet
Multum mirari deinque ymmo nos non
mirari mirum quod homo semel
degustans dulcedinem dei potest
ab eo amplius aliquatenus separari quando
non obliuiscitur etiam ex ebrietate
diuina et comedere et bibere et dor
mire et si quid aliud circa ipsum ponatur
quod potest ibi aliud quam suum dominum bene
ipsum inuenire et in ea summa dulce
dine delectari cum ipsum in omnibus sentiat
esse et in omnibus valeat inueni
ri et in omnibus requiescat O quam
bonus deus iste hijs qui recto sunt
corde O quam dulcis et suauis est
spiritus eius vere O quanta amaritu
dine quanta [illegible] quanta anxietate
repleri debemus qui [illegible] dul
cedine adinuenctum requestitur

Quomodo per contemplationem
ad summitatem montis syon
deus wlt peruenire nunquam quiescat
dum vigilat sed semper per mentis ele
uationem ascendat nam in isto ascen
su non quiescere est quiescere et qui
quiescere wlt fatigatur ut peccata
sicut bene potest ascendere ymmo contingit
quod qui non quiescere wlt minus fa
tigatur et amplius ulterius ascen
dere possit In ascensu enim montis
materialis quia tota infirma est corpo
ris spoliatum requirit Sed in ascen
su montis spiritualis quia spiritus pro
mptus est contrarium requiritur non ut
quiescat sed dum fatigatur tunc
ascendere debet velocius tunc fortius
et recentior fiet et audacior erit
ad maiora et sibi leuius apparebit
et delectabilius et suauius et dul
cius contemplatione non quiescere eligens
per quietem Et ideo stulti sunt et
quid sit contemplatio inexperti qui
ea [illegible] uires requirunt
[illegible] per [illegible] in illa quiete uires
resumunt sed potius uires perdunt

vn si fortis fuerit animus contemplatiuus
tunc suave est ei. Si plane vadit
incipit fatigari, si quiescit vires
perdit. Et ideo non est aliud nisi cum digni
ne bta pancta cum festinacione
ascendere. Si quis sic rape non potest
sed vult quiescere et in ascensu non desi
deria sit sibi restat remedium cum ibi
non valeat adhuc dies ad comparari sed
ut saltem modum ascendendi
tale vel maiorem non decidat. Nam
qui in aliquem montem ascendunt
et in medio fatigati volunt quies
cere non descendunt ad quiescendum
in vallem quia sic ad summitatem
nunquam venire possent et stultissimi
reputarentur ab omnibus. Sic sunt stul
ti reputandi et nunquam ad cacumen
contemplacionis pervenient qui hoc
contemplacionem invadunt vel multum
ascendunt et affecti tedio ad statum
cum recesserant redeunt ad quiescen
dum et in peccatorum seu vanitatum val
libus sine inspeccionis planicie
redeunt ad ascendendum effecti pimp
tores vel fortiores ignorantes
quod vix poterunt ad locum suum sine
statim ad quod venerant redire. Et
ista est racio et causa quare homines
sic pauci contemplacionem attin
gunt superiorem montis. Cum si homo
ascenderet quantum posset et ibi quies
ceret non recedens aliquo modo et
cras elevaretur altius et ibi certe
figeret pedem cordis et postmodum
inde ascenderet. Sic faciendo sic
dico vobis quod iste proficeret plus in
vna mense quam alius in decem
annis qui retrocedet ad quiescendum
et sic ad eandem reduceret. Et puto quod talis
in brevi consummaret inspiratum et
cet gloriosus coram deo et a tota ce
lesti curia perdilectus. Si in monte
timueris aliquid eras ad cavernas
vulnerum Christi. Si vero non potes ab
stinere a valle quod in melius es ne
vis adimplere quod dixi sic saltem

fac ut ad vallem tunc miserie et
tocius generis humani condescendas
per humilitatem tui et passionem
proximi tam dictus quam de alie
nis dolendo peccatis et pro eis veniam
postulando a deo, quam ipse concedit
qui est benedictus in secula seculorum. Amen
Reuidens breuis regula omnia ea
comprehendit quia per contemplacionem
pervenire ad summitatem montis
domini non quiescat vel retrocedat
donec ascensus fuit quod intendat
nisi forte descendere velit ad
suorum et aliorum miserias peccatorum.

O Altitudo diviciarum sapie
ncie et sciencie dei quam incomprehensibilia sunt iu
dicia eius et investigabiles vie eius, quibus as
cendet in montem domini aut quis
stabit in loco sancto eius. Sed quis ascendere
valuit per quam viam ascendet cum
investigabiles sint vie eius. Audi
dilectum tuum anima dilecta et gaude
cum cuncta que dicta sunt cum omni
diligencia studueris adimplere
et sic deo approximaveris ut nil preter
eum valeas cogitare et creatura preter
eum sint tibi in maxima amaritudine
et quasi libenter velles animam
a corpore separari quam animam tuam
separari a continua meditacione
dei tui. Et quare videbitur tibi
quod tempus non amicis sed ipsum quod
tibi de dilecto contingit ausculta
amore repleta immo quasi tota in
amore conversa. Iste dilectus tuus
o dilecta anima non potes aliqua
tenus separari se ipsum a cogitatu
tuo continue paulisper subtrahet
quatinus cor tuum erit ad aliud incli
nat evagari volendo sed sine
eum bene diligas cum quare non
vides eum quem sic fortiter debes
diligere ab stessisse nimia amaritudine
repleta quereris eum videre quia
possis eum invenire omnibus ea
rum breviter mittas ut inducere

Ubi est dilectus tuus et invenies
dilecto quia languida efficeris pro do
lore Quanto tunc fletu quanta la
mentacione perfunderis si fortiter di
ligis quia nec amplexus te. post dilectum
tuum distillas et nescio quare
Sed o mirabilis amoris inebriacio
hic ipso quod in ipsum tendis in ipso es
et ignoras sed quid faciet dilectus
tuus o anima nimia amore reple
ta nunquam se potest amplius occul
tare sed dulcissimus sponsus tuus
quam totaliter se tibi presentabit et illum
videbis quod in tanta aviditate eo
perdebas nimio amore amplexaberis
eum tamen licet in omni reverencia et tibi
Quanta nunc tibi assit consola
cio sapiens sibi potest experiri Sed
audi o amatissima anima cum te
securam reddideris sentiens absen
tabit et tunc maiorem ardorem
quam prius ipsum requirendo. Velles
Quando dicam tibi se tacens ab
sentabit donec sis sic sollicita
custodire eum ut te securam non
audeas reddere et omnia habeas iam
suspecta Sed o felix anima audi quod
tibi faciet dilectus tuus cum senci
incipies quietari vino dulcissi
mo incipiet te potare et tu
eius allecta dulcedine amplius
incipies delectari et quanto plus
tibi dabit amplius postulabis
et ipse benignissimus amplius infun
det Quid dicam faciat nec po
terit donec inebriata fueris et vi
no vinces ... Ceteri autem post
suscepcionem et animam inebriatam
saporem aut raptum consequeris
si tibi dominus concesserit poteris ex
periri largissimus enim est et plus
in comparacione quam credi valeat
largitur in corde tuo, quod sis vi
lissima creatura et quod nullo modo
ad hoc apta sis vino per maximum Sed
tibi videtur quod ipse dominus per tua mala
etiam in quantascumque penarum afflic

Hic tamen desiderat inebriari

cione et in hoc omnes perit esse
Quoniam in pluribus supra dictis
capitulis locus habemus hominem
circa divina affluencia inebriari
posse ut mens tua plus elevetur
volo quod huius ebrietatem illarum afflue
ncarum divinarum non ignores. potes
non intelligere quod vir contemplativus qui mul
tas contemplaciones spirituales habeat
antequam ad saporem et raptum per
veniat ad quos pauci pertingunt
valet ebrietatem duplicem experiri
prima est quedam habundancia iocun
ditatis in corde et vehemens in
hilaritas mentis que post multum ple
tum ac multam consideracionem passionis
Christi aut per magnum fervorem cari
tatis singularis inde venit ex
quadam nova divina irradiacione
in mentem et illa leticia tamen habundat
in corde ut etiam in membra corporis
redundet et ea facit divine cle
mencie arridere Et per exultacione
nimia ad modum ebrii propter tam
perditur quietem non sustinens et
tribulacionis quas in venit sui con
dicionis amoris magnitudinem am
plexatur Et tamen potest credere quod car
nis non multum applicat ad terrena
sed quidquid occurrit omnia reputat
ut vana Alia dulcedo sine ebrie
tas est quando nimia dulcedine repleat
tur ex divino consorcio hic venit ex
contemplacionis quietem et in
tantum habundat hec dulcedo in corde
ut redundat in omnia membra hinc de
adeo ut totus sibi tam intus
quam exterius mellifluus videatur
Et sicut prima ebrietas per hilari
tatem quietem non sustinebat sic
ista per nimia dulcedine quiescere
facit et hec nisi in tantum intendat
ut saporem sequenter non aufert
totaliter particularium sensuum actus
sed ad modum ebrii esse liberos non
permittit Sunt ergo quod quidem videris

reputabis quedam divina dulcedine
inundare Et quamvis prima sit in i
tentione letitie et ista in intentione
dulcedinis tamen non oportet dubitare quia qui
sentit dulcedinem et ista letitia
non privatur Et quamvis non sit ante
tunc de prima secundum proprius sit gau
dendum Tamen de 2a que consi
stit in quadam ad instabili dulcedine
cordis semper secundo est dubitandum
quia dyabolus transfigurat se in angelum
lucis consuevit aliquando contra providere
vellet ei quod hic superbiret ut se esse
aliquid reputaret et ut talibus
deliciis frueretur ubique quamvis esset
ut sic delectetur adeo sic bene provi
det deus cavere quia quidam
contemplativi minus presumunt
despicere alios qui contempnunt et cre
dunt se esse deo proximos cum tamen
propter superbiam sunt minus elonga
ti Etiam dyabolus per superbie hac
titudinem in eos accipit ut talibus
deliciis eos decipere possit Ergo
cum summa diligentia attendendum
est ut quotienscumque tibi accidit ac
cum aucupium in deum dirigas ut ab
ipso totum discedat ut si de
stare optat solum delectari iden
tur si adeo esset illa dulcedo
debet intendi si autem non debet
... aut saltem committi quod si
deus in hoc te voluit aliquem co
solari ut quasi partibus aliorum post
tantam amaritudinem replevit quam
deliciis perfruari reputari sibi de
bes impotes et adhuc tam hactu
est tunc ne presumptionem incurras po
tes enim cogitare ad humiliandum
cor tuum super hac dulcedine quod
deus aliquo premio bono quod facis
in presenti et tu reputas esse mag
num fortasse vult tibi pro premio da
re illud quia te peius esse cum
non reputat esse dignum potes
etiam tunc ne illud dulcissimum
vinum tibi adhuc spiritualiter sabbati

periculi mortem indicat a continualiter
faciat superbire Ideo pleno corde
dum vivimus in hac valle miserie
constituti debemus magis appetere nos
partibus Christo conformari quam affluere de
liciis potius Et sicut cotidie post
tamquam unus qui continue sit debemus
pro eius partibus velle penam cotidie
sustinere Tertium sumus vilissimi
servi dei sic debet nobis placere
unde debemus appetere ab omnibus nos
vilissimos reputari Et sicut ad
honorem dei sic sumus sic illud
solum debet nobis in nobis et in aliis
placere quod ad suum tendit honorem
et illud solum displicere quod contrarium
Deinde defectibus ullomodo debemus
curare nisi quia causa debemus
ad laudem dei Hoc ipse et ...

Ac est eciam contra appetere con
templative debes nulli hon
et debes propter quomodo hore sollicite
orare et quando vides bonum in proximo
inmutabile debes gaudere etiam si
illud non evitas nisi quod si non feceris
secundum proprius dolere fac magna ma
la committis. Aliud peccatum sed est quod
honore dei qui bonis astimus re
sultat videre odire Tertium est quod
passionem Christi qui in hoc passus est
ut quamvis ... virtutibus contemp
sit caritatem quia proximus
sicut te ipsum debes diligere et eius
bonum sicut tuum affectare loceas
et diminuis consilio quod bonum proximi
diligas et preterea maxime spirituale
et eciam tu invitas se obtulerit
temporale et propterea tibi spiritualia deus ad
hibebit et tandem ad celestia te vobit

Dyabolus in malicia antiquus
viros contemplativos dices
in celestibus conversari Cum propter superbiam
electus est nititur nisi aliquo
secum eos trahere ad inferna quia
videt eos non posse vincere in aperte
conatur saltim eos decipere in

occulto. Et quamvis diversa mala demo-
nibus suggerat tamen ad hunc maxime
ad contemplacionis desperacionem et ali-
os inducit vicios aptiore alicuius
sine. Omnia iudicat spiritualis et
ipse a nemine iudicatur. Est quippe
atque mors gravissima et occulta que
deum fugat presumpciones pessimasque
abhorrentes quiescentes in merore
-as facit sterta amplexari que spiritua-
li plenum leticia ad accidiam ducit
que ad honorem dei perficienda facit
dyaboli fraudi dari. Est o homo
nunquam in altum contemplacionis
ascendisti ut sic faciens et alios
iudicans debeas magis propri-
am sustinere penam quam tui considera-
cione te indempnisso loco et tadere
na valebis dei commendas opera
et omnia commendanda attendere
per contemplacionis dulcedinem consti-
tutus et cognosce qualiter deus
que sui honorem faciens creatu-
ris diversis diversa voluit omnia clar-
ius et uno modo secundum multiformiter
honoretur atque sui thesauri ma-
nifestare ut commendandi suam
magnificenciam magnam multifor-
miter homines. Debes quippe primo cogita-
re quod deus sicut bonus paterfa-
milias ordinans suam domum pensat
filiorum potencias sapienciam et boni-
tatem et secundum quod viderit diversa
committit officia et tribuit dignita-
tes. Cogitato quippe primo tu qui conte-
placioni vacas quod deus benignissimus
prioribus sicut te ad omnia in-
becillem noluit temptacionibus
et difficultatibus ac multiplicatis operibus
ministrare sed sua clemencia tranquil-
lissime per contemplacionis quietem
te voluit consolari. Alios autem suos
in caritate perfectos et fortiores et
exercitatos voluit super periculosa et
difficilia ordinare nichilominus sibi
quietem tribuens post laborem

et consolacionem non modicam in labore.
Si quippe videris te spiritualibus in here-
reteras aut circa alia laborantes
eos inducens secundum sapienciam dei in ipsis
et te infirmum cognosce aliosque considera
esse fortes. Unde cum te fortem
reputare potes qui propter tuam nimiam
infirmitatem vel mollitiem a con-
templacionis dulcedine sustine-
re vales secundum admodum arundinis
a vento moveris. Quando quippe facies
si te oportet una manu edificare
et altera hostes gladio effugare. Ne
ipse solo pavore deficeres. Lauda
ergo dominum deum tuum qui potentes in
ardinibus posuit et adversis provi-
dentes cautelos fecit studiis ele-
gentes bonorum temporalium distributo-
res ordinavit te autem ne defi-
ceres voluit quiescere per contemplacionem
ne curares voluit te subtilia et
curiosa investigare aut simplici-
tatem horum ne malus dispensator
esses. Ideo quippe te deiectis exaltas ut
alios inducens secundum exaltes ut ab
ipsis excludas eos quos videris
occupatos. Debes enim cogitare quod tales
sapientes et plus thesaurum acque-
re abscondunt laborantes in occulto
et in publico quiescentes. Aut certe
cogitare quod deus permittit eos in
istis minimis et manifestis deficere
ne de maioribus que sibi committit a super-
biam extollantur. Et quamvis sic
facere videas de omnibus tamen que videas
eos in periculo esse debes tu qui in
quiete es pro eis orare et si posses
eos allicere ad quietem. Debes ergo
ad laudem creatoris reducere quod facere
poteris plurimo modo et eciam melius
si deus dignabitur meditare. Cum enim
videris aliquos in plenitudine temporali
vel dignitate aliqua sive spirituali
constitutos hoc esse scias commendandam
magnificenciam dei et primum cogitabis

atque laudabis. Cum autem videris aliquos
sic insistentes et non solum creatorem
sed etiam creaturas occultissima inquire-
res et quibus consilium curiosissime
ordinate esse manifestandam dei
sapientiam non ignores in eis divinam
sapientiam commendabis. Cum quando videris ali-
quos temporalibus negociis insistentes
in ipsis laudabis divinam potentiam
per tales quiescentibus providentem.
Si quos videris insistere operibus pie-
tatis in ipsis laudabis pietatem
bonitatem divinam se ad omnia diffun-
dentem. Si videris quosdam tectos
meditare divinum iudicium time. Si
penam infirmantes divina cogita
iusticiam. Si rigidos divine iusticie
experimente rigore. Si reprehensores
tales discussiones futuri iudicii re-
cordare. Si videris prelatos circa pu-
nitionem remissos in eis divinam
misericordiam commendabis. Si calorem huma-
nos recogita quomodo nos dei patris in-
mensam caritatem qua filium voluit
incarnari et pro nobis omnibus cruci-
figi. Si frigus senseris ab omni con-
tra miserie refrigerium anhelabis
et sic omnia ad laudem potes reducere
conditoris. Non enim debet esse creatura
quam sibi non honorifices creatorem
quia ipso omnis creatura digna est
et ipso omni laude quia a deo condita est et ab
eo conservatur. Unde et istud est
divinum iudicium ad quod apostolus voluit
te invitare in auctoritate premissa quod
tu pessime assumebas. Nam non vult
[illegible] quod spiritualis homo tectos dicat
contemplacione ut alibi ipse dicat
nolite ante tempus iudicare / et alibi
tu quis es qui iudicas alienum
servum. Sed dices quod si secreta divine
sapientie non percipit carnalis homo
sed spiritualis in qualibet creatura
qualibet iudicabit id est discernet. Re-
spondeo dico quod et tu omnia in divinam po-
tentiam sapientiam et bonitatem
in omni creatura discerne et venerare

omnia ut premittitur honorifices condito-
rem. Si autem aliquod cotidianum malum
ac probabile acciderit peccatorem cave
diligenter ne propter hoc ipsum condemp-
nans etiam ipsum quem credes sed vicium
in tibi displiceat et comparans in quantum
potes pro ipso laudabis etiam deum
devotius qui non permisit ipsum similiter
[illegible] cadere ut illud vicium perpetrare
nullo enim modo dubites quod si te non
custodiret a malo gravissima et
turpissima perduceris ad effectum. Deum
etiam suppliciter exorabis ut ipsum
et quemlibet peccatorem convertat ipsum et te
custodiat ab omni malo. Insuper
[illegible] peccatis compati proximorum ad
bonum inclinabitur cor tuum et forte
in malis invenies sui [illegible]
[illegible] orationem et exortationem
bonum proximorum ponat in facere
potest non dubito quod ab ipso deus [illegible]
gatur. Sed quanto magis credis ab
[illegible] deum elongari qui arriden-
do detractoribus et ceteris pecca-
toribus applaudendo eos in malicia
sua fovet et audaciam tribuit [illegible]
[illegible] faciendi. Si quando oportunitas se
obtulerit malum argue aut si non
expedit saltem tristiciam ostende
faciei ut aliqualiter confundatur
peccator. Item attendas magnitudinem
alicuius unius [illegible] esse
magnum qui approximat deo [illegible] et
tanto maiorem quanto plus approxi-
mabit. Cum enim puritas faciat
[illegible] tunc et magnum reputa-
re et filium dei ad optimum con-
templacionem iam [illegible] possi-
dentem est vesania nimis magna
[illegible] nos custodias [illegible]
dei. Amen.

Non cessat antiquus hostis
cum non potest viros contempla-
tivos [illegible] decipere ut velit alios
iudicare saltem nititur eos ad
hoc inducere ut quia in multis opi-
bus que ipse facit preferre alios

imperfectos esse iudicet quia non vacat
eisdem laboribus vel etiam quia eadem
qua ipse sollicitudine et quiete si-
ne vigilia et abstinencia non utun-
tur sed pocius eos videt secundum suum
iudicium otiosos vel certe eos ita
extra implicatos in quibus ipse quam
sit modo perfectus credit. Ecce
iste error pessimus et occultus qui
eam exteriorem conversationem vult de
interiori hore indicare. Non enim respi-
cit tantum laborem corporis quantum
laborem cordis edificium spirituale
unius cuiusque apud deum. 2o non valet
quia non est possibile sicut primo. Non facies
hominum sunt diverse sic et modi vive-
ndi et in bono proficiendi. Et ideo quos
vides te laudabilibus operibus sim-
ilibus aliis quam ita alia intentos vi-
dere sed ita eadem negligentes cogitare
debes quod licet ista sint in aperto in
occulto tamen vel saltem in cordis cella
clamose ipsi laborant opera delica-
ta. Et quia deus illos propter cordis
sinceritatem specialiter diligit forte non
onerat eos exterioribus laboribus
aggravare ut ne tam intus quam
exterius laborantes sustinere non
possent. Debes ergo ad istam con-
templationem expellendam primo
in corde tuo cogitare non esse conve-
niens quod filie regum cottidie ad
lucrandum panem suum manuali-
bus operibus se affligant sed ut de-
licate et sine labore magno de
regalibus divitiis nutriantur. Non
sicut est ad literam quod militaribus ex-
ercitiis ad aliquam meditationem devotam
aut aliquam interiorem ordinatam
multum laborare et aliud illud ideo
melius sit in sola ad deum mentis
conversione. 3o cogitare debes illud
esse quod laboras hic et non devo-
cionis incipis degustare iam in aliis
in veritate et forte ista est una ra-
tio quia ipsi afficiuntur sicut tu exterius
ista bona spiritualia non videntur

quia dulcedo spiritualis de novo
veniens imitatorem induit. Sed
non sic ut puta illum qui iam diu
est mutatus sed perficit et conservat. Et
quando vides te quasi totum liquefieri
per amorem et alios minime debes co-
gitare quod ad calorem solis in estu
ad plenitudinem solis mane aliqua
liquefiunt per amoris fervore adeo
ad sua membra vix aut non valent
sustinere. Alii non desiccantur sed
solum ab aquositate peccati sed etiam
ab humiditate reliquiarum peccati et
in bono ita consolidantur et confor-
tantur contra malum ut nichil a
caritate dei eos valeat separare.
Aliquis autem maturescunt ita quod
sibi tam intus quam exterius dul-
cissima videantur et absoluta
cum mentis serenitate. Iam pocius
experta quos dubitare contra
aliqui etiam crescunt admodum
arborum. Et communis sic fructus dul-
cedines degustent crescentes
tamen de die in diem sunt apud deum
maiores. Aliqui etiam putrescunt
ut mali. Cum ergo aliquis istorum effectum
recipis debes credere quod ille idem
effectus est melior sicut in fine tuo.
Et communis non sic cito liquefiat
per amore sicut tu fortassis consoli-
datur et maturescit vel crescit in
bono et sunt forsan meliorem effectus
et eterno credis liquefieri tu ma-
turescis. Et ideo alios non iniuste
propter talia perfectos iudices sed pocius
time ne sibi valeas comparari. Nam
sicut cera cito liquescit ad solem
ceteris tamen durat ultimum bustum
solis aut non ita magnum perficit
sicut ego stultum esse. Quia et si
non liquefiant ad solem sicut
opera tamen arbores pociora perficiunt
beneficia que dant fructus. Potes
et aliter ante supradictam temptationem
effugare. Debes enim cogitare quod

rursus quantum ad bonum opera

sicut quantum ad bona temporalia dei bonita
tem participamus omnes. Ita tamen quod 2m
aliam rationem aliter iste et quot homines
ymo quot creature tot participandi dei
bonitatem differentes rationes percipiunt
Ista similitudo credendum est quantum
ad spiritualia in rationabilibus creaturis
et sicut diversitatem in spiritualibus bonis
invenit apostolus ad Corinthios cum dixisset
volo autem omnes homines sicut me
ipsum esse statim subdit Sed unus
quisque proprium donum ex deo habet alius
quidem sic alius sic. Si ergo ita est
quod non aliter spiritualiter currit et
movet iste quam tu. Aliqui enim tendunt
ad deum per quietem aliqui non per la
borem alii sic alii non sic. Et nul
lius est melior quam vilior in spiri
tualibus. Non ergo alicuius imperfectorem te
indices si non facit omnia que tu fa
cis. Cum ergo vides fratrem tuum cum alio
sive cum aliis commorari et tu solita
rius es tunc cogitare debes quod iste
perfectus est in caritate sicut apostolus mag
na dilectione dei ubi sic cum eo sive
cum fratribus sit sive solus. Et quod in
dilectione es imperfectus vix te potes
continere ad proximum quin offendas vix
autem vel numquam ad deum potes continere
quin te oporteat aperto secessu. Sed
hoc etiam imperfectionis est neque angeli quando
sunt dedicatione perfecti ita bene monet
in ipsum quod animam intentam mentis
corporis dissolvi videatur et ad in
aniam redigatur debilitatem. Et ideo
ut vires consumant ut perfectius de
ficiant et nec eciam sua sanitas ab
aliis adiutatur se offerunt ut tamen
animus solatio priorum semper tamen omnia
ad honorem dei facientes. Et
ideo stultum est fratrem suum per talia
aliqua indicare aut imperfectum esse
reputare. Multi enim sunt hodie ho
nestissimi exterius qui perfecti sunt
corporis interius. Et multi sunt dissoluti

in gestibus qui sunt corde sanctissimi et
amicissimi dei. Aut quod peius est aliqui
sunt ad odoris hominibus et coram deo
sunt fetidissimi et sic exterior sanctitas
iam reputat pulcram intercedentem. Et
aliquando apparent hominibus peccatores
quorum interior conversatio in celis est
non tamen dico quin multociens exterior conversatio
sanctos correspondeat interiori. Et quia
hoc vel eciam contrarium discernere non va
lemus omnes esse dei filios indicemus
et nos inferiores omnibus nisi ma
nifeste contrarium videamus. Neque debe
mus proximi et de sua eminencia
sanctitatis iudicium sumus sed de multiplici
nostra malicia certi sumus. Magna ergo
presumpcio velle erga proximum meum li
mitare influenciam divine bonitatis
quod in omnes mores suos non placet.
Et quid insanimus quam velle di
vinam complacenciam secundum meam compla
cenciam regulare. Sed tamen facio cum illud
quod non placet mihi deo suppositum non
placere. Cum eciam vides eos circa exterio
ra implicari tunc cogitare debes quod
illa ad laudem sui creatoris refe
rant et magis in illis circa deum affi
ciantur quam tu in sole te recte quantis ad
deum extatasse. Cum quia sic diligunt
deum vehementer ipsum student que
re in omnibus creaturis quia ipsum
in omnibus est nimis laudabilem
et desiderabilem recognoscunt. Et
hoc magnum eorum et leticia cum vident
et in rebus vilissimis suam potenciam
sapienciam et bonitatem mirabiliter conne
dandam. Et ideo forte illa vilia sic
libenter pertractat ut afflatur nobis
quibus omnia sunt nociva. Et forte
quos credimus eos oracios esse tunc
in enarrabili leticia semper spirituali
interius perfruuntur. Quamvis hoc dissi
mulent sapientes. Aut forte quia
reputent se esse viles non presu
munt sic se facere divine pietati
sed sicut velut se ad indigentes
ipsum intuitur parvuli in corde. Ita

tamen ipsum in civitate alii contemplantur
Et si potest esse ratio quare sic multa
lius semper iocundantur quia ad eius
letitia quod sicut viles homines se ec
existimant sunt in eis quos fi
lios vere reputant consolari Et si
dicas quod quosdam quod debent in me
lioribus conversari dico quod forte illos
meliores reputant qui maiorem
plant sanctitatem Aut forte esse in
illis non reputant se fore dignos
quia nimis conversatione illorum videtur
esse dissimilis vita sua Et ideo sufficit
eis vel si valent esse in eis illis
dei filiis quos putant aliqualiter imitari
Aut forte volunt esse in maioribus perfectis
ne bona sua intentio cognoscatur
potes etiam cogitare quod sic forte
dominus sibi concessit ut ita ista contem
pta implicentur et in aliis secularibus
consentiantur quia sic est deum fa
cilius possidere quam si solitarii perma
nerent Et quanto in maiori pugna
na et labore deum obtinet tanto
est laudabilius eis Quis dubitat
quod si homo implicatus vite active
negociis adeo perfecte possidet deum
sicut ille qui moratur solitarie quin ei
laudabilius sit Et item ubi est ma
ior resistentia ibi quam intenditur
vis amoris et per multiplicem inten
tionem actus sui fervoris augetur
sua caritas et inde maius premium
consequatur Quid ergo eos credis pre
api liciuntur Et in eos existimas
inferiores imperia super te iacentes
exaltatos si tamen ibi finis consultum
cum timendum est ne sicut humilitas
eos exaltat Ita invia superbia quia
omnes alios volumus iudicare nos
deiciat in infimum Aut cogita de
eis quod ipsi magis appetiant posse
finire deo perfecte nihilominus ad quem se
invenerunt paratos quam ascendere
ardua et ibi deficere sicut fatuus
vel multum reputant seu reputare
dent in magnum aliquid tanto domino a
gere imperfecte Aut forte tam mag
na in occulto quam prima operibus

tam terrena quam celestia accipiant sane
ut ab omnibus ab eis dimictis humani
generis impugnentur et ipsi ab omnibus
inveniantur Et quamvis sic sit perfecti vi
deantur forte plus in uno mona
sterio mitiori inveniuntur quam in multis
ymo quam in domibus Quid igitur sic
ignores mores de aliis non iudi
ces sed lauda deum qui de eis dig
natus est sanare quorum forte multi
spiritualiter vivunt et si non vivunt per eos
forsitan evenisset Sicut autem dixi
ad compescendam istam temptationem
Et quamvis sic sit aut possit sic esse
et sic de proximo sit credendum ut tamen
est in mihi semper magis placet
et credo quod plus placeat deo vita
contemplativa quam activa et solitaria
quam domestica et magis placet in
honestas quam dissoluta Credo
etiam contemplativam solitariam et
honestam vitam plus esse diligendam
quia et si alia ita possit ordinari
quam a sapientibus ordinetur tamen
in deum quod communius est sibi magis di
ligendum est et magis ipse finis quam
illud quod est ad finem Et ita habeant
ce ista tamen non dictum est quod preponere
ista homines sciunt ut excedentia
et excelsa nam aliquem activum maioris
sunt caritatis et meriti quam aliquem
contemplativum et econverso Quid tamen
non habeamus dummodo deo placeamus
magnum erat quia in tanta multi
tudine hominum pauci sunt deo grati
rumque vere et pro nobis et pro ipsis de
beremus cotidie non modicum lacrima
et quam continue deprecari ut digne
nos facere sibi gratos Aut si sumus
nescimus an finem in quo nos concernet Et
ipse nos concedat qui sic voluit
incarnari et letaliter vulnerari ~~dme~~

O superbe o luciferi imitator
O unde nunc cogitas de deum
esse an non esse adeo ignoras Si
ergo ate alicuius esse protestaris et de te
deum esse fateris quam amplius vide

ut tua in sanctam transmutat? Nam de alie-
nis stultum est gloriari. Cum igitur cuncta
sint a deo si de aliquo gloriaris te
comprobas ex toto. Audi quam insane si
gloriari vis et stultus apparere non vis
excludes que non sunt tua et deinde
de quo glorieris. Sed certe si omnia non tua
excluseris in nichilum redigeris quo
de nullo gloriare si non vis incurrere va-
nitatem. Specialius etiam ad dona
gratuita fortuna descendamus de
illis neque gloriari non potes, quia hec
te habere ignoras. Ymo si glorieris non
habes. Sed quod tu habeas supponamus et gra-
tia possideas, videamus. Tibi ubi
dei filio proditari dum tu misera
quam habes ut benignissimus deus tanquam
parum altissimus dedit tibi et tu eam
stillare non cessas sanguine me
struato. Sed o plene vesania etiam nam
saltem frontem uteris meretricis
habes. Nescio que sit meretrix sit
corrupta que menstruo glorietur
ymo in uteres que debent non intume
confundantur, ut etiam audi sponsa
hoc sponso suo dilectissimo renuclat.
Dicunt sed o stultissime et maliciosa
gloriaris si tu semel in mense ad
modum mulieris deficies habes forte
tam gloriandi sed erubescere et dole
quia continuus est fluxus tuus. Si
ergo a te tuum malum et a deo tuum bonum
non intelligis sed inde glorieris et de tua
turpitudine coram omnibus dicitur ma
iestatis continue erubescas sicut
desine non desistis, sed dicis in me
decreto nolo gloriari sed tu ab omnibus
impius commendari. Sed impie latro
audi nonne stultum est largissimo
domino qui omnia tribuit laudandum
furari sibi quod ei est carissimum maxime
ut videat et sibi displiceat et
sustinere non valet. Sic stultus
est qui ab omnibus laudem querit, ideo
quod non invisa apparet ipsum operatus sit
deus omnes laudes omnia quod laude dig-
na ad honorem offeras dei tui.

Interdum ipso cogita diligenter quod ad hoc
creatus es et redemptus ut non
tu sed deus in tuis operibus commen-
detur. Cum ergo dum voluntatem
fidelis execraris ut laudari ab-
horreas deum atque gaudeas ab
omnibus exaltari et quanto plus ab
aliquo commendatur tanto amplius
gaudium eleveris et studeas quantum
potes mente lingua opere deum tuum
omni tempore honorare. Sed actu solas
suas laudes intendas. Si in hiis
diliges dominum deum tuum eiusque honorem
appetes ut debes malles
amarissimis quibusque passi et
stratus ab omnibus reputari ymo tanquam
stercus ab omnibus abhorreri quam
quibuscumque deliciis laudare quan-
tumque ab hominibus elevari vel quantum-
que corporali prosperitate si deus
tuus amplius laudaretur. Inde
etiam posito quod par esset premium ut-
rumque hoc deberet esse gratissimum nobis
ut altissimus deus ut a nobis
et de nobis aliquid laudis minimum
vultu tempore dignaretur. Sed qualiter
istas nuptias ingratum autem tecum
dic. Sed o nimia et ineffabilis et
laudabilis quam clemencia salvatoris
que tam benignissime nos miseros
condescendit. Cunctus illam potest
imitare. O homo tolerate et revolue
in spiritu tua et inde et tu dicti dico
gratias age non desistas. O mi domine
quod et consuli quod dulciter me suscipisti
et arrogantem me pertractas et
fovens. Et est ista gratia quod vicin-
quod ante te me persistens admonere
tu. Certe non merui sed potius
in inferis habitare ymo bene domine
ut etiam in creatura tua incor-
porare. Quid tibi pro hiis faciam
o immensitas bonitatis quid pro tan-
tis beneficiis potero exhibere. Ego
confiteor satisfacere pro delictis nec deo
pro beneficiis laborare ut tibi valeo
aliquid dare nisi tuum. Bonus quid

Q hic orac(i)o(n)e(m) est si dignaba(ris)

faciam me tibi totu(m) exhibebo et me
ip(su)m mete totu(m) p(ro)iciam et semp(er) timore
et verecundia plenus et contritu(m) pectus re
uerenciaq(ue) exhibebo et si dignaberis
tibi coniunge(re) m(ise)r(um) tenebo fideliter. Et si h(ec)
pars sit tua quia feci et potui non
dubito approbaberis. me tecu(m) vocari
commorari. Quod in tue dulcis esset
magnificencia deus summe bonum et
redeas tu plenitudo et dispensacionem p(re)
des tuas ut me digneris adunci
am in unione(m) copulare non quies
cam. Ecce donec tuis amplexibus
gaudeam et in enarrabili dulcedine
consopitus in tuis brachiis requies
cam. Tunc deliciis affluam et inunda
bitur et dilatabitur cor meum et
mira suauitate potitus nil nisi te
potero cogitare. Attamen et nunc ob
secro amabilis domine ut meo re
gimini non tempore me dimittas quia
semper mee anime laceratur et dila
pidatur ipsius. Omnia gracie volueris
in clargiri sicut illa t(ri)buis tu
omnia et tibi soli sit honor et gloria
amen //

Quis dabit capiti meo aquam
et oculis meis ymbrem la
9 crimarum ut plorare valeam p(re)
sentem statum qui ad nichilum iam re
dactum. Nam terra culta diuinis consiliis
et exemplis primas et sanctos genu
erat p(er) frumento. Certe quanto res
p(re)dicta nobilior tanto dolor magis
sior debet esse. Sed ut de multis aliq(ua)
videamus de obediencia tamq(uam) de
religionis fundamento breuiter p(er)
tractemus. Hec enim c(ir)ca et distr(ict)e viri
possis in sua p(er)fectione eam vali
quibus inuenire. Credo quod vix
aut numq(uam) eam in nostris latitate
sed in diebus potes in religiones et
religiosi multiplicentur valde.
quia obediencie p(er)fectio sit rara
primo qui in illis valeat experiri.
Certe et si multiplicata est gens
non est tamen magnificata leticia
spiritualis intrinsece. Tunc sit

dicas michi. quis est ille qui diceret
hodie prelatum ad p(re)cipiendum nunc potius
ad suadendum. Iam nolumus prelatorum vo
luntatibus assentire sed volumus ut ipsi
uoluntates meas debeant in omnibus
adimplere et si aliquid dicit. Iam
plus despicitur quam dum de suis statuti
fera minimas eius gladio lingue
non parcimus et quod peius est quod nobis
ab alio esset graui hoc ipso quod fit a prelato
est nobis odiosum. Iam non cogitamus
quomodo possimus eorum voluntatem ple
nius adimplere aut iram per fratres ab
negare. Sed quomodo possimus eis in omnibus
resistere et ad faciendum quod cupimus
eos coartare uel ad remouendum
quod nolumus in mergit excusaciones ali
quas palliare. aut diligenter
inuestigamus quid non teneamur
eis nisi hoc uel in illud aliquatinus obe
dire. Sed hii sunt luciferi imitatores qui
preesse pocius volunt quam subesse.
Timeo ne secundum hec tantum hec eamus
ad confusionem nostram. Apparat Christus
passus qui pro nobis patri usque ad
mortem voluit obedire et nil sibi
retinens quia propria voluntas in omnibus
appetere consueuit. Hi enim exinaniu(n)t
ut ad plenum sunt imitati sunt
patres nostri qui et prelati essent
se subditos subdit(os) faciebant
hoc sibi dulce. hoc sibi delectabile
hoc sibi preamabile. in hiis que
magis voluntati sue contraria cons
tebant in hiis que ad excitorem
comitis confusionem afflictionem et
mancionem spectabant sibi mini
mus obedire. Ideo eum curose
librabant an hoc melius esset illo
hoc securius hoc laudabilius sicut
faciunt ea fugere. Sed cuncta que
non essent contra deum quantumcumque
ardua et vilia dum crederent esse
secundum prelatorum beneplacita audita
maxima adimplebant. Tanta
erat in eis obediencie delectacio

ut ad eam implendam non timeant dis-
currere super aquas ut ire ad capiendas
leenas cum i nigentur eis et multa
alia que non sufficio enarrare sicut
cum iudicaverint esse infructuosissimum
qui obediens abbati quasi importabiliter
voluit per annum lignum aridum ada-
quare. Ubi apparuit obediencie celsi-
tudo quia cum mortuum est aridum fuit at
per obedienciam multum fructum fecit. Ergo
pro de inobediencia contra eam curias
quorum dementia superbia confundimur
nunquam viri contemplativi possumus no-
minari timeo quod ut etiam eam sed
potius imitatores luciferi et de-
moniaci possumus appellari. Cum no-
cum dampnum dico pro qui xpo contra
nititur ad implere. Nunquam xpus
considerant quod ipse erat deus sed summam
humanitatem omni gratia et scientia plenam
quantum ad animam suam beatus qui beate
virgini et joseph erat subditus
in solvendo et didragma summi
demonum voluit obedire nos cum
simus sepulchrum dealbata ypocriti
plena ossibus mortuorum hominibus
exterius mortui apparentes et interius
timore superbie vegetati eam
obedire renuentes dicimusque quando
sumus vocati in servitutem sed potius
ad libertatem ignoramus enim quod servire
deo in statu obediencie servitute reg-
nare est quanto enim magis nos sub-
icimus tanto maiori honore et
sumus digniores et non solum ipsa
obediencia reges constituit in futuro
sed etiam nunc. Si in sua perfectione consistat
facit te cum ex omnibus dominari ad
statum reducit primum et nil iussit ho-
minum ad perfectionem die fuit moles-
tare permittit adversa facit prospera
et hominem adhuc in carne mortali
facit angelice se habere ut non et
sine dubio facit honore appetentem
fugere et omnibus postponit laude-

dei facit querere. Cum magna aviditate
in qualibet creatura ut momentum permittit
tuscire a servicio dei sui. Verbis mira-
bilis est sui facies hominem ab limisti
et semper in suum tendere redemptorem
et iuste ambulantem facit celes-
tibus habitare. Unde contra numeros
de obediencia et superbie non cum
dicit apostolus. Cum in servitutem non sumus
vocati innuit quod non dominus ut deos
ut prelatis obedire tenere similiter ad
modo servorum sed amore liberali ad
modum filiorum, absit quod voluit dicere
ut decreto voluntatem propriam facias
cum dominus dixit: Qui vult venire
post me, non admonuit beneplacitum
suum sequatur sed abneget inquit
semetipsum et sequatur me. Et tota sacra
scriptura obedienciam laudat. Sed cum
bona superbiam habes non renuimus
deo tamen in se quod in quolibet prelato vi-
lissimo obedire sed potius dignaris
animam tuam tam nobilem subicere
alicui alii creature. Quomodo est quod
dignatur servire uni libere aut
alii vilissime creature sed totum ipse
sum nititur expendere contra michil
hoc quam pauper solitarius si credit quod
plus quam alii se offendit et
tamen deum superbe egerit suam
voluntatem in vindictam dei et sui
nititur in omnibus abnegare et
se ipsum abhorrens nollet ab o-
mnibus conculcari. Semper tamen ad hono-
rem dei sui omnia referens. Quod ipse
concedat nobis qui obediens pro
nobis pati voluit crucifigi Amen

O [illegible] benignitas altissime
qui nos temptari permit-
tis ut non capiamur sed ut
timentes ad te portum tutissimum
fugiamus. Amore bone memorie fac
o domine que fluctum pium [illegible]
tuam videre desiderat et amplexari
per aliquod terribile timorem induat

et expandens brachia filium recipit
fugientem in gaudio arridet sibi
et oscula dulcia elargitur et ne a
lias abscedat hortatur et
ne accidat sibi malum consolatur
ad se stringens et ad dextram ube
ra subministrat O felix temptatio
que ad dulces amplexus nos fugere
compellit O dulcis domine qui nos
permittis undique effugari et te
semper ostendis refugium salutare
ut tecum omni tempore queremus no
o te temptationes hec miseris
g O homo sed ad deum fugias expanses
tenus ibique si temptari volueris re
sidebis sin autem adeo tuo nimium
elongasti ut pt ad eum recurrere
pleno corde xpm et proximum accede
pleno corde et mistico latus prius pau
lcabis et in suo latus pectus pan
no subposito abscondens et ne te
nos inveniat inimicus hic tu
abs que te inveniat inimicus hic tu
queras pergula generali quia quocumque ad
te profunde volueris inclinare in
corde tuo vulnera xpi porta et eius
effusis sanguine te pretio quo virgine
intus putabis et ipse qui pre dulcissi
tibi plenarie providebit attende ergo
ad xpm et eum supplex deprecare ut
ex quo non decet ipsum demum vel
necari dignetur in suo sanguine
sua vulnera renovare Et sic in
dutus purpura regis potens pallati
um intrare O temptationes et vel
nec cottidie meditare et hec ve
erunt et refrigerium et solamine nec
dubites quia si bene ea in corde tuo
expresseris nulli temptatori aditus
apparebit Omnes enim videns dominum gloriosum
meis sceleribus sic graviter vulneratum
audet in scelera procedere Et si
pro ipsorum vulnerum reverentia et con
passione non respexerit apertos saltem
quia videt quia pro expiacione generaliter
pena debetur peccatori timere apertos
debet et earum abstinere Si non
ex tempore etiam proprias tuas necessitas

videris in dignatum ad spem peccatorum
confugias mirem suam et ipsi tanquam
nunc dei clementiam exhibebis ac
fusis lacrimis eius auxilium postu
labis et si perseveraveris non quies
cens non dubites quin ab ea quod
volueris impetrabis Item enim tremit
anxietatis et sibi miseris satisfacere
et proprio expressio est commissum ac
cum diligentia magna ipsa exercet
generaliter erga omnes et precipue nec tibi
poterit denegare quod et si nullo modo
te videas consolari noscas te deum
quem hoc fecit ut peccatorum tuorum perfi
ditates agnoscas et tuas miserias
ad ignoras et hoc est modus dei
domini non enim placet sibi presumptio
aliquorum qui semper in istis reputat
ad apicem altissimum tamen ad fami
liarem circa accedunt vult vere ut
quicumque sit magnus se miserum
et quasi nichil reputans ad ipsum veniat
cum peccatorum suorum confusione ac mag
na reverentia et timore et magnum
primo magnum reputet si ipsum in
missus deus nunc dignatur saltem a
longe intueri Ideoque pleno
corde dei magnitudinem et suam
puritatem confiteatur ac dicat
Domine non sum dignus ut in s. t. in.
sed nec ut tibi appropinquare valeam
nullo modo sufficit enim michi ut
tue pietatis oculis me digneris
aspicere a remotis dico quod si in hoc
perseveraveris non quiescens non
salute te videbit sed ad suam secre
tissima introducit Et ipse dignetur
facere qui in secula benedictus Amen

Si de predestinacione aliqua
dei tibi aliqua cogitacio sub
repat Sic unde dyabolus talia pro
ponenti Et quod non sit domine te
tibi est esse dapnatum Tamen si ego
constitutus sum ut deum meum non de
beam hic post hanc vitam to
tis viribus laborabo ut ipsum saltem

sentiam in presenti et ipsum possideam quantum
possum nec in utroque statu caream
tanto bono. Quamvis tamen ergo temporibus de
toto non dimittam quin eum possessione
mea totaliter fruar ipso et sua divina
summa iocunditate delecter excepto
eternam miseriam assequi deo dispositore.
Nonne in summa vesania esset
si creator sui me creaturalibus ignibus
cruciandum me inimico tradere vel
presenti et exinde compare tuo dyabolo
ipse. Nonne sufficit illa miseria
in qua me misero faciam ante tem-
pus ymo esse plus predestinanti me
deo meo presenti potuero totaliter me
exhibebo ut nichil sit in me neque
cor neque lingwa neque cetera membra
quin continue sint obsequio dei mei
ut saltem dum possum quantum potero
sentiam summum bonum. Sicut enim stare
qui ad xl. non debent comedere carnes
volunt in carnisprivio carnibus sumere
dare. Sic de deitate deberet quis
de se in presentia est esse creatus et sic per
prius faceret qui quem fruiturus est deus
degustaret tota die delicata
ad similem computaret. Sed quantum
est quod deus me posuerit scientia quo
consensu quod scripsi negare non potest. Cum
agitur ipsum totis mentis viribus
ubique amplexabor et ipsum stringens
fortiter et si aurora apparuerit nisi
michi benedixerit non dimittam. Et
si benedixerit michi non extunc di-
mittam et sine me credere non valebit
licitum non est in sibi inferre violenciam
dicat pete in ipse commedit illos
qui regnum celorum rapiunt violenter.
Omnibus lenius vincitur quem deus
qui solo amplexu cordis sed
via habent amplexanti et qui fuit
proprie vialati ut tu apperto in
amico quod reperisse creditur sed et in
in regnum secundum amplexibus
promittit in vadi non enim sic peccator
desperatus si deum receperit ut

ipsum stringit mentis affectu ut dolens
quod ipsum et suam presenciam non valeat
possidere. Bonum est ergo tu domine meo
affectuose luctari amplexibus quia
et eius summam per suum consilium potius
spirituale. Et in victoria sua est quod
procedit apud nimiam bonitatem de
certe scio quod faciam in cavernis
sicorum albiorum me abscondam illuc
quocumque latitabo ut eo se me po-
terit invenire et eciam exire compellere
non deberet quia dixit. Eum qui
venit ad me non eiciam foras
et sic me eius deprivare non potest nisi
se ipsum nolit inditare. Aut
metus sine pedes provolutus stabo
et semper peccatores omnium dei sancta specialiter
legabo et ut mihi veniam impetret
postulabo neque repulsam ab eo pati
potero quia fons pietatis ab omnibus
predicatur. Ipsa non. non nunquam agno-
verat et miseris non satisfacere nunquam
sciunt non credo quod propter me novam
velit addiscere legem condescendere ex quo per-
sonet maxima autem filius suus
merere si dici potest impossa apparebit
et michi ad indulgenciam suam
vingentum quod tanquam inclinabit et
sic complexo hic eo ne fugiat et quasi ex
similitudo difficile dirimpetur quod
si peccatis sum et eciam presentiam
deo in angelis possidere. Certe deo
exinde angelicam vitam ducere non
spiritualem. Toto me illi exhibere deo
qui sic in imperium comparat et hortat por-
tione contentus nil aliud amo deo
affectare. Iustus est non. et si aliud
quod ipsum quererem tunc me totaliter
pro indignas et cum iniurias sit
michi benevolum cito videm mutum
at quod me summam misericordiam. Igitur
instinctu dyabolo sit contitudo quod de
me fecit sit adeo finito non
desistam velut qui non potest tanto
deo iniustus et eius dulci presentia

iocundi

Quare cum tu spiritu per contemplacionem elevante, immo contra, Christus me elevante eciam in te austulta aut caro. Tibi dico pater iusto ac aime infinite de tuo filio conqueror ut tua iusticia conspiciat violenciam quam sicut tua iniqua mee miserie condescendat. Ille tuus filius plenus sapiencia et virtute me sua sapiencia tenuit et sua virtute molestiam michi fecit. Ille tuus filius sua sapiencia se sub carne in specie occultavit ut ad me humilitate nimia et benignitate inenarrabili callide subintrent. omnibus fuit humilior omnibus despeccior omnes necessitates assumpsit et omnes infirmitates portavit pro aliis crudelissime voluit crucifigi tanta compassione quam passione gravissime voluit affligi cordis sui amore pro apercione sui lateris voluit demirare. Inde eciam sacramenta ex medio emanare quod plura sua carne constituit in cibum sui sanguinem in potum et in primum se commisit tua precepta facientes internis frequenter vocabat dicens ne salvavi sed eciam imperia committebat quod se percingeret et eos ad mensam tuam comedentibus transiens ministret. Hiis omnibus et aliis que nescio ut valeo enarrare animam in deputata tanta allexit nimis et non solum allexit sed eciam intus in tuis sua virtute in cum ut per se apam suis blandiciis commixerit in tantam de me non curet sed pocius affligat deiciat conculcet et ad nichilum redigat. Et per quam quod videt tamen in miseriis diligat ac per eos dolorem speciale lenem fundat sed quod dolorem dolori addit et ut intensius doleam ipsa cupit. Sed gloria sua videtur in insipiencia in ruinam conculcam et quod eciam vilissimum per credi sic quod me desolatam afflictamque reliquit et ipsa semper vult cum tuo filio commorari sua carne cibari suo sanguine inebriari. Cum secum apparet sepius quia cum aut cum eo dignius virtutes deputatur et amplexatur dignius lacte fovetur cum secum sit. Cum secum famescit cum secum comprimitur flagellatur vulneratur confirmatur et quoque crucifigitur cum secum in celis apud te letatur et consolatur quocumque procedit secum vadit sine ipso esse nequit ad me respicit usque ipso. Quid ergo tibi dicam dicens pater de filio tuo qui animam meam michi datam sic suo inebriavit amore sic alienavit ame et rapuit quod misit iubeas restitui ut eam in pace videtur sic rape unquam mecum. Cum eam ad in deputata solum filium tuum diligit. Cum sic me odit et tota delinquit. Cum filii amore absorpta traditur sic sibi. Iam nil aliud audit videt aut gustat aut odorat sed ipsum vult. Intrat brachia sua commorari. Ibi letatur et iocundatur deliciis quod habundat in animis amoris dulcore ebriat ut cum ideo sit anima mea hec. Cum filio tuo ad hec sit quod nisi esset lapide durior et ferro insensibilior ex quo sibi tanta filius tuus fecit aliter facere non debet immo aliter stultissima apparet et ubi est sic durus lapis qui tanti amoris ardore non stenderetur immo liquefieret sicut cera. Sic sibi sicut omnia superdicta. Unde non conqueror quod pater benignissime de ista anima fecit quod debuit sed de tuo filio qui eam nimis allexit beneficiis ac me in tanta miseria delinquendo. Attendere audi quod videat carnem benignissime pater. Cum nunc dama omnia es tibi iusticiam tu omnia expediebo. Nam tu ancilla mea esses

pro te onerari voluisti / et semper in ordia
te egisti tibi non michi eam similem
fecisti / ipsam ad omnia mala semper pro
didisti Et quod peius est eam ad y
maginem meam scilicet diaboli similem
ti subdidisti eam peiorem bestiis
fecisti / eam fetidam et abhominabilem
explebisti eam super omnem caliginem
denigrasti et in tuis eam alterasti ut
creaturam meam sic nobilem cognoscere
non valens Oportuit ergo quia carnem
nimis diligebas meum filium incar
nari ut eam alliceret ad meum similem
amorem Et quia tibi carnis eius
videndo mortua erat ut vivifi
caretur volui carnem meum filium in
carnatum pro ea occidi ut sicut hoc
filii mei aliquod documentum vel de
cepto sed mea suasio declarabit
dignacio Et quia ei a sinu ipsius
secundis principio nequissima pro equale
egisti meo vel filio erga eam
nimis exarsit amore et se totum
sibi exhibuit Ideo iusticia mea vul
ta exigit ut eam totam et sollicite
sibi dimittam et ipsa te plus quam
secundis abhorreat et ab omnibus
abhorreri cupiat sed quia non solum
iusticiam sed misericordiam implorasti volo
ut quam et summi dulcedine quam
dares secundus filio profundare et
insuper in secundis nobilissime ac
perfectissime te dotabo Et si vir
ille in actu obedientie exierit non
solum a pena sed a purgatorio te ab
solvo Et nobis prestare etc.

Ave maria gratia plena dominus tecum
Tibi domine deus gratias ago quod
possim in presentibus continuis precordiis
meis qui pro nobis indignus dig
natus est nostram naturam assumere et
virginali utero baiulari Et ex ea
sed virgine nasceris lacte nutriri
eius fovere gremio et eius subiri imperio
qui omnia conservas et regis et me fetidis
simam carnem et turpitudinem detesta
bilem abhominacione plenam et omni
vita immo et centum indignum dig
natus es tuis illustrare ut etiam te
nunc hic et hic michi indignissimo
concessisti ut ipsam possim et au
deam salutare etc. Domine fecisti
taliter omni nacioni et hoc simul
beneficium non manifestasti eis Ubi
est domine ille tuus peculiaris populus
quem manu potenti et brachio ex
tento de terra egypti per desertum in
terram promissionis duxisti tot sig
nis et prodigiis magnificencie tue
Nonne ille est populus tuus cui hoc
beneficium promisisti Cur ergo non sibi
tuis cultoribus sed nobis tuis viola
toribus et infidelibus hoc tam maximum
beneficium conservasti Quare nobis pau
cis et multi et infiniti populi hoc
agnoverunt Nonne domine universorum
es creator qui omnes ad ymaginem tuam
fecisti Nonne domine secreta conspicuit
pandi cunctis Cur ergo domine amici
tis et maxime hii qui a vertice ca
pitis usque ad plantam pedis in
fectus sum et totus tendo ad
ea que tue gratie sunt violator
Cur domine tam nobile donum tam
excellentem thesaurum tuo infidelissimo
et nequissimo servo dedisti Nonne domine
sic videtur quod non honorem sed deri
dam matrem tuam qui superbus humilem
vnus humillimam superbissimus castissimam
impurissimus matrem dei filius diaboli
castissimam immundissimus clementiam
immo demenciam viciosissimus et i
remissus salutare presumo Ubi est
domine ihesu bone amor et reverencia
matris tue Cur per tales et per sceles
mei eam salutare permittis Sed
O piissime aliud istud est nisi
tuam erga nos nimiam caritatem

no cum sufficit te omni derisui et
ostentationi semper nos subiacere Quoniam
iuvenes tuas iam ad tuas sedentes
dexteras premittis polluto tractare
labiis ut possis corda tua et eius
inflammare amore Et dubium non
quod indignissimum sum est credo
fuerint quam in suo celestis angelus
qui eam ut digna est valeat sa
lutare quanto magis ego tam dignissima
creatura in mea videtur quod miser ho
mo tremit et expavescit tantam
dominam salutare sed detestabile nimium
est ipsam virginem ore et corde
varia et inutilia ymmo deplanda
tractare ipsam alloqui ego ipse Cum
omni cum reverentia honore et de
votione est virgo beatissima saluta
nda et ipsa tales querit qui ad eam
devote et reverenter accedant / hos
diligit hos amplectitur hos in filios
suos suscipit O quam beatus qui de
tam nobili matre letatur et ipsam
corde amplectitur et ope imitatur
O felix qui matri dei filium posse similem
imitatione conformari sicut est ille qui cor
rectura contempta soli deo singulari
amore coheret et crucifixus cum xpo
animam sitit salutem Mirare quod
non rapitur exultatione cor talem
virginem salutantem et matrem dei al
loquentem dum ex ipsa sanctum habens
non contemplatur cum videat quanta sum
mis et summa viris per se vanita
te comingit Vnde queso non languescit
cor ad salutationem meus mea ubi
deum nos tam dilexisse videmus ut
ex virginali utero dignatus sit fieri
homo iam ob meam et tuam est
O multa et inefabilis diffusio boni
tatis divine quanta queso erga talem
virginem debet cor meum devotione
diffundi per quam talem ad nos amor
nimius diffusionis divinam per quam
fite meruimus esse deo hic confites

et in regno coheredes Anima debet ob meam
dulcedinem habundare cum tam dulcem
et benignam dominam salutamus et eius
fructum benedictum suavissimus est
cum fructus eius in ore et in corde
sapientis dulcescit Anima est huius
virginis fecunditas quod dum salutatur
devote ad cor salutantis suavissi
mum fructum emanat / et quanto quis
de eius fructu amplius delectatur
tanto ab ea amplius impetrat nisi
delectatur sufficiat numquam cessabit O
domina mea videtur quod non tam delectatur
inter salutandum quam propter te et fructum
tuum tota ignudemus / quod queso
non est ad te tam intentus hic propter
tuam suavitatem nimiam ut et se
ipsum a se abstractus ignoret O separatio
cordium O absorbitio mentium domina
cur nos ignudas tuo fructu / cur
nos deo ut in pregnas Cur lu
gentes rapis ad celos et vanissimos
facis divinos Cur nos ab amore do
mino amore filii tui inebrias ut
nec tibi nec sibi quid impendere va
leamus Quid est post animas di
lectis quam te et filium amore nimio
diligamus Nonne celestia sufficiunt
et cur terrena corda requiris ut fieri
dignissima sunt tu domina quia et hec
plaga tu aspectu et visione in summa
tua / quis non potest effugere caritatis
tue fulgorem et tue radios pietatis
non est qui se a tuo calore abscondere
potest / quod beneficiis tuis pleni sunt celi
et terra Nondum enim pergamus attri
a nobis diffusio caritatis virginalis / ecce
undique nos tuis beneficiis irretisti
et spiritum et ubique tue benignitatis la
queos extendisti ut a te nunc
dulcissima fugere totaliter nequeamus
sed semper a tuo dulcedinis gremio
inquietamur Currite ergo undique
omnium et tam nobilem et suavem
virginem salutemus Ave pariam
habe domina quam angelicam salutationem

qmo et anglice no vmo s3 dyabolice
gaudendo su et te salutare psumo
Confido etc dulcissima domina mi
ma bonitate et tuo s flamatus a
more te lic3 indignus no vereor salu
tare Aue Quid in dua dulcius
tuo Aue O. amor ave cum quadam
celesti dulcedine mycebat cor de
voti etc ac3 dice pt denote sa
lutans liquefacta est aia mea ut
salutam dnam meam defficit cor meu
et caro mea du alloquor dnam mea
quibus mite no deficiet ergo facta
cu dicit hec salutacione pma te dei
filio impregnatam Quoniam no deficit
dw dicit dei filium tuo utero baiulasti
tuo lacte nutri Quid ergo libencius
audis o dna quam salutacionem qua
recognoscis mi dni et mte vis
honorem ueridam ut semp in eius
honorem resundatur affectus isto
omnis mr eo pfundatur affectus ...
cum puto ut velis aliud nisi ut
mr dui salutam porta eo cristallina
et pte vis tuo filio nos cumgi si a
me et ve ave mas cor tuum apit
tuu Aue O mirabile et sup mirabile
Aue ad quod demones effugantur pec
catores lacrimantur filii deletantur
Angelus gratulatur vbi incarnatur
virgo gaudeatur Ceterumque fructu ea
rum renouatur hores redimuntur
angeli reparantur ergo tibi Aue eo
creature pmaneat sine fine O dul
ce Aue quo celestia letantur te
restra rondantur O Aue quod intel
lectum irradiat affectum faciat mete
ad celestia leuat animus illustratur
pectus indulcatur caro macreatur
O tatthenale Aue quod cor singis tu
virgine et spas aternis tu insita
cordissia miserorum tu dna sum tu
mre filium firmissime ligas O ama
bile Aue accedat ut salutet q
velit tatthenal amore et tu saluta
sut cordi amplius stringetur for
tius quanto stringetur fortius ...

benignus salutabit O virgo amor diuini
sordis amantem cognicione facis iam
multa sordie pollutum ergo Aue dna
mea mr mea ymo cor meum et
aia mea virgo mea maria Aue
Aue o nomen suauissimum nomen io
cundissimum nomen dulcissimum nomen
marie quid feci quod presumpsi quod ex
cessi nominare cum te audeo quibus vn
quam tua audiuit ut pdicaminibus fi
lius peccatorum fatus demoniu famulis
te nominare presumat O amor mei
nomine mris dei renoui amor
nescit si no sum dignus dna no
eo in digna amari Quia o dna
te amare desistit numquam beneficiis
graciam et gloriam impetramus a te dna
franguntur vincula soluuntur debita
vincuntur vicia solidantur confracta
reparantur perdita renouantur vetera
roborantur infirma magnificantur
minima exaltantur infima incep
ta promouentur imperfecta perficiuntur
perfecta conseruantur purgatur cor et
feliciter mens et aia inflammatur
liquescit pectus dulcescit gustus
decoratur aspectus desponsatur per gra
ciam et ducitur sponsa absoluitur aia
O dna bis pte virgo maria ergo Aue maria
vere maria stella maris amarum mare
et dna stella maris totus amari
tudine porta lucis eterne radium
emittendo amarum mare Cor
tum in passione filii in cruce pro nobis
pendentis totus cum fiorendo dna
sup omnes angelorum choros ad filii
dexteram ad ascendendo sed stella
maris nos dirigendo amarum mare
compaciendo dna protegendo stella
maris eo honestate amarum mare
pietate si dna ptate O dne deus
meus quid retribuemus pro omnibus
que dedisti nobis Quid tibi fa
mus aut quid facere possimus quod
nobis in amaritudine amaritudinis

positus tenebris undique circumseptus a p-
ortu salutis nimium elongatus turbi-
bus et procellis ad naufragium agitatus
imo tempestate minima pene sub-
mersus tam nobile solatium / tam dulce
confortium / tam efficax auxilium / tam
promptum subsidium contigit Mariam irra-
diantem stellam dedisti. O celebrata
nox et felix tenebra gloriosa que tali
tempore que tali stella meruit irradi-
ari. Certe hec nox illuminatio mea in
deliciis meis. O gloriosa virgo si es
maris stella sicut volo in hac vita de-
monari ut sis semper mea stella sicut
donari sim per forte amaritudinis deputa-
tatis meis gemendo Christo crucifixo
intime compatiendo et proximorum mi-
seriis ac aliis condolendo sicut volo
vel hoc ephesi pelago navigare ut secundum
dictatum huius stelle hereant. Ac illis
qui sunt in deliciis et volunt intrare
hoc mare / in hac dulcissima stella ca-
verunt. Circumeunt undique oblatores
et seminant amaritudinibus inauditis
et nostro tecto quia tu merum es ymo
tui vero inestimabili refulges cum vallatus
angustiis sum et humano auxilio
destitutus cum intrant aqua usque ad
animam meam cum abiectus sum et
repulsatus ab omnibus creaturis in pecto-
rem nequissimum et omni malo dignis-
simum impugnet et stimulet. Ob-
secro te mundi machina ut me-
cum sit stella maria. O felix cum sum
ab omnibus repulsatus et conculcatus et ab hac
stella susceptus stella est maris
et amaritudinibus parit ipsa relucet
O quam dulce et delectabile lucem
hanc oculis videre. O quam bonum et a-
mabile commutare omnem mundi
consolationem abhorrere et longe asse
incomparabilis esse per refulgentiam ma-
ior plus valet vera sola illustratio
huius stelle quam omnis mundanorum
Cum quantum amaritudinis compassio-
nis et passionis mare non intret gau-
dens ubi refulget hec stella nec

sit aliquid inibes intrare nisi volenti
O domina mea tu in hoc mari es nob-
navis sustentans et portans anchora
ra stabiliens et firmans guberna-
culum dirigens et efficans velum de-
ducens et obumbrans stella ful-
gens et salutis portum demonstrans
impetus et confirmans. Cum quantum na
libenter hoc mare compunctionis passio-
nis et compassionis intrabit ubi tu
nobis omnibus subvenis et ministras
ymo ut plus audeam dicere tu es
maria amarum mare. Sta propter filii tui
passionem et iniquitatum amaram compassionem
non quod modo aliquid triste patiaris sed
consideres merorem tuum quem in hac vita
intus cruce vivebas. Hoc ergo duplex
intravit mare scilicet filio tuo crucifixo
et cordi tuo sibi infixo compatiendo,
et denuis in extatibus que tante fuit
meroris extasis intime constando
si volumus cor tuum intrare quod sum
est mare magnum et animis spacio-
sum. Cum non libenter intrabit hoc
mare ubi possit deus introire,
sicut domina hii intrant cor tuum
et sunt continue recordantes qui filii
tui continue rimant passionem. In-
possibile est ... piissima filii tui
intrare vulnera et non intrare cor tuum
quia illa vulnera sunt in corde tuo
pectore collocata. Fuerit enim illa singu-
laria sicut erunt in filii tui corpore sic
sed et in tua mente. Cum quantum tardabis
quibus amplius pugnabit hoc nam
tui intrare / dulce est de te audire
sed dulcius de te cogitare / dulcissimum
et suavissimum per Christi vulnera cor tuum
intrare. Non igitur credat homo
ad conscientiam vel ... si non vult de
suo corpore exire ibi sit hic totus
virgineus totus ... et totus
deus. Ibi hic absumpsit sui veri-
gitas que fuit matris et filii
Pater noster qui es in celis re-
O in immensa clementia o ineffabilis

benignitas O mira dignatio O longitudo
latitudo sublimitas et profunditas
caritatis divine vilissimum lutum sine de-
testabilis famis nequissima creatura
et deus deorum rex regum et dominus
dominancium sit meum patrem. Dicit pro ea
beatus pater noster Augustinus Cognosco autem hic
dicit ipsa veritas verissimum est et
scio quod sua comparacione plus me dili-
git quam pater carnalis vel mater quod
quam ego ipse. De tanto cum prece le-
vabitur cor meum ut aquila et
iam heres celi cum transitoria te-
mporalia. Quid iam ulterius deferemus
honoribus qui sum filius dei. Magis
dedecus est michi appetere continuas
magnum honorem terrenum filium im-
peratoris latrine officium. Quid iam
ulterius deferemus diviciis qui regni
celi sum heres. Ignominiosius esset
michi de continuis magnus divicias
terrenas curare quam primogenitum
imperatoris de fimo equorum suorum. Quid
ulterius in delitiis carnalibus et terre-
nis continuis magnus detestabi-
libus esse cum filio summi regis af-
fici in continuis lectis allectiva creatura
quam filium imperatoris in fame feti-
dissima. Quid bonum quod pulcrum quod
utile quod desiderabile me alliceret
qui habeo summum omnibus bonum et pulcherri-
mum cum in illius non sit nisi quedam
similitudo et umbra. Accedam ergo ad
patrem meum quia nichil aliud volo
nisi ut habeam eum. Numquam igitur neg-
ligens ero numquam pausabo numquam
aliis intentus ero. Ceteris ni-
petu omnibus postpositis curram ad
deum. Sufficit michi si habeam patrem me-
um et in toto corde tendam in eum
nec aspiciam nec aliud videbo nisi
deum meum et oculum mentis mee
totus tendat in eum quia nimis
allexit animam meam pater meus
et iam voce mea tu te deum
patrem meum voco O dulcedo
incogitabilis O rotunditas inestabilis
O iubilatio ineffabilis cum audeo te pa-
trem meum vocare O exaltatio O ad-
miratio O medullaris modulatio quod
pater meus es tu. Quid ulterius petam
dicam quid ulterius petam. Pater meus
es tu. Sed ubi es pater meus ubi es si
ubique es ymo quia ubique es quia
celum tibi sedes est sed ideo vis
benignissime ut dicamus pater noster qui es
in celis ut nos attendamus ad ce-
lestia elevemus ubi maxime tua po-
tencia tua sapiencia et tua bonitas
clareret sicut ibi nunc pater sit semper te-
cum conversatio nostra in civitate celestia
non terrena petamus. Sed et eciam ut
nos celi simus et nobis sit habitatio
tua quod ergo nos tardabit quod
nos retrahet quod impedimenta prestabit
que celestem non terrenam vitam ducamus
ut habitatio tua semper sit in nobis. O dig-
na admiratio mira dignatio et dig-
nissima habitatio Christi in nobis ego
ego fetidissimus fimus et abhomina-
bilis peccator lutum valeo esse ex
immensa clemencia dei mei ta-
bernaculum eius et qui sum plenus sanie
et fetore ero sanctum dei templum sa-
piencie sedes et habitaculum spiritus sancti
O felix dies O beata hora cum eterna
hospitem possidebo tenebo eum nec
dimittam donec introducam eum vel
ipse introducat me domum illius qui
sursum est celum matris mee et
in cubiculum genitricis mee scilicet in in-
time contemplationis quiete ubi
cubat et requiescat anime delicate
Pater noster qui es in celis sanctificetur nomen tuum
quam bene sequitur quam optime
continuatur quam elegantissime
elongatur ordinatur petitio ad predicta
scilicet sanctificetur nomen tuum ad pater noster qui
es in celis quia filialis devotio
celestis contemplatio totum animum
patentem filii continuis in patrem
celestem ut clamet et dicat
sanctificetur nomen tuum. Qui dicat non terrenas

divicias delicias vel honores peto sed
ut sim iuxta te totus quisquis et totus
divinus sit. Fiat voluntas tua ut scilicet mea
racionalis tua sapientia illustrata omni
errore ambiguitate et tenebrosi-
tate purgata sciencie contra et puris-
simam tui noticiam. Adveniat regnum tuum
ut mea cordialis tua potestate robo-
rata ad ardentiorem regni contendat.
Fiat voluntas tua sicut in celo et in terra
ut mea concupiscibilitas tua bonitate
dulcorata et plenarie tua caritate
perfecta tuo beneplacito acquiescat ut
ex vera dilectionis amicitia sit idem
velle et idem velle vel sanctificetur
nomen tuum quantum ad primam noticiam
intellectus. Adveniat regnum tuum
quantum ad fervens desiderium affectus.
Fiat voluntas tua quantum ad perfectum
obsequium effectus. Sanctificetur quod no-
men tuum in nobis domine quod absentio nisi
sanctificatum est ut quicquid videmus au-
dimus vel intelligimus aut senti-
mus totum ad sanctificationem nominis tui no-
ticiam ordinemus ut excepti ab omni vani-
tate et vanitate omni qui in nichilo
fantasia te sola in omnibus cogitamus
et purissime pura et sanctissime mentis
nostre oculis ad te lumen eternum in-
cessabiliter dirigatur semper te qui
in omnibus es et a quo omnia sunt in
omnibus te intueamur et contemplemur. O
quam dulce lumen et delectabile
quam dulcia a te sola mistice inveniunt
oculis amantis. O quam dulcia
amabilis et admirabilis oculis
cordis tuorum claritas radiorum. Ad-
veniat regnum tuum. Quia regna
huius mundi occupaverunt totam animam
meam immo totam dissipaverunt totam
laceraverunt fedaverunt et denigraverunt
totum animum meum vanitas et feedi-
tas huius mundi allexit. Ideo
non miser qui mundi sunt sencio
que carnis sunt affecto et sola
terrena cogito et affecto sensus sui
huius mundi tuus et sub mundi huius
principe sollicitudine studeo ministrare.
Sed domine nunc captiva sum quod adveniat
regnum tuum ut princeps huius mundi
eiciatur foras. Tu solus dominus meus rex
meus, tu solus imperator mentis mee
quia quero quod desidero et volo quia
vagor et distrahor cor distrahor.
Sufficiat michi domine regnum tuum totum
sibi vendicet desiderium meum. Solo
tu possideas affectum meum. Tu solus
pulcher amabilis desiderabilis
es amator anime. Tu solus me regas
dirigas allicias et cor meum totum
teneas. Quanto solum dulcoratur pectus
meum conquiescat cor meum totum re-
pleas animam meam cum impetu desideri-
dam ad te veniens et regnum meum
susceptor anime quod adveniat regnum
tuum. Fiat voluntas tua sicut in celo et in terra. Sic
volo sic desidero sic totis animi vi-
ribus concupisco ut in me et de me
et per me non mea sed tua fiat vo-
luntas totus tuus sim totus in tuum
solum complaceam honorem ad hoc
sensus sint ad hoc creatus sum ut tuum
solum requiram honorem. Iam non
flectar ad meum appetitum. Iam non
requiram proprium commodum sed solum intuear
in omnibus adimplere tuum beneplacitum.
Non cogitem quid amarum vel dulce
quid honestum vel leve quid
asperum quid suave sed cum impetu
et desiderio fervente et ad amorem
tante nunc perficere que sunt tue bonitati
placita voluntati. Sic solum michi
sit commodum suave et amabile. A
quantum affectibus exilibus, difficili-
bus et amaris tuam conquirere et
perficere voluntatem. O gaudium io-
cunditas et exultatio medullarum
si me ad omnem tui honorem possem
exponere et sic affectum mancipare.
O utinam solus possem omnia
tua iusticia omni domine adimplere

Si enim pro te mi domine lacerarer et
passiones et mortes ad tuum hono
rem reciperem eas plus appeterem
et diligerem et de eis plus gauderem
quam de quacumque delectatione seu
domine scio non esse admodum vanita
tem consolandam sed ad tuam mag
nificentiam honorandam / Quid in
dulcius et amabilius quam totum cum
amore resolui O gaudium et solacium
iubilare si possem quod quamcumque
difficultatem facere ad tuum honorem
sicut angelorum gaudium celeste desi
derium posse totaliter obsequi totali
ter enim tue voluntati plenarie
conformari et tuam magnificentiam
admirari non dubito vnde certus
sum quod plus gaudent angeli et
sancti de magnificencia tui honoris
quam de gloria sua Et ideo fiat vo
luntas tua sicut in celo et in terra id est in
celestibus spiritibus et in terra scilicet in
hominibus ut tue voluntati libenter
fruentur et voluntarie obsequantur
et ipsi secundum possibilitatem omnes virtutes
totaliter conformentur / Panem nostrum cot
tidianum da nobis hodie O quam bene
ordinat hic premissis quolibet de ma
li et etiam spirituali pane possit
exponi de sacramentali exponi
sufficiat quoad presens Et vere
vnus deus ut permittitur cottidie or
do constat Cuius enim adeo dig
nus et vilis ad susceptorem huius
sacramenti ad offerendum filium deo
patri ut ille qui se in deum totum
ordinavit et totum se obtulit
secundum totum sacrificio assignavit
qui in se annullatus est et ideo totus
illatus quia iam non que sua sunt
querit sed que ihesu christi Illenus
in hoc sacrificio per ihesum christum fre
quenter cogitare et ipsum deo patri pro se
et aliis offerre Et ideo peticionem istam
verus magister posuit Supersubstanci
alem et cetera et iungit optime panem
nostrum / Nam cum egyptum peteres exi
vit in supersubstancium nomine tuum et
mare rubrum mandavit tempta
tionum submersis egyptiis sicco pede
transivit in advenit regnum tuum
et in deserto contemplationis soli
deo intendit et se totum deo dedi
cavit ut fiat voluntas tua Iam
in hoc deserto esuriens manna id est pa
nem celestem a celeste patre requirit
et dicit panem nostrum cotti. da no
bis Cum enim in egypto quam super
ollas carnium sedit nec alius spre
tis solum panem divinum qui de celo
descendit requirit postulat et acqui
rit O inaudita et dignacio inima
iubilacio mentis Deus meus sponsus
et amor meus scius es tibi meus
scius premium angelorum et gaudium dei
patris Cibus et nutrimentum meum
lux mundi et sol celi Sapiencia dei
refectio animi mei / plebs digmica
redemptio singularis celique gloria facta
est cibacio mea Quid ultra affecto
quid ultra me allicere potest Absit a
me domine ut aliquod cor meum sit
tam nobilem cibum / quam ut aliquid medi
afficiatur Rogo obsecro post tam
nobilissimum sufficientissimum et preciosissimum
cibum per cor meum circa vana tempora
et immunda delectari et si semper non
possit ipsum sacramentaliter sumere sal
tem cor meum ipsum spiritualiter non desi
nat ruminare quanto plus quam
mirum est et verum quo perdulcore ac
nimio amoris dulcedine et suavi
cor meum non deficit in hoc cibo Tu
solus bone ihesu scis cibus meus
et refectio mea Te solum esuriens
te solum avide et insaciabili appe
titu comedens et sum famelicus
tui sicut Quid te dulcius quid

amabilius bone Ihesu te solum volo co
medere te solum cupio masticare solus
odor tuus deberet sufficere toti mundo
quanto magis tua cibacio / si ex verbo quod
ex ore tuo procedit confortamur et vivimus
quid est verbum eternum ore et ore et
cordis dentibus masticare / Quando
in te cordis penetralia nostra liquescunt
quod non sit cor meum delectatum
in te ut oblivisceretur sui / Quando
tua vivissima presencia non me tunc ca
pit et inebriat et ut omnium obli
viscar et eciam mei / Sit ergo pri
us celestis panis noster cotidianus
da nobis hodie ut ipsum semper in spirituali
et corporali habeamus / Bis si panis spi
ritualis habitus ut numquam stat pre
teritum vel futurum / sed hodie dicas bone
Ihesu ut dicamus / Cur queso tunc
festinas esse nobiscum quare non dif
fers ut affectas / quid enim in nobis vides
vel sentis quod tuum corpus nostro incorporato
amare / quod nobiscum habitares quid
in nobis expectas quod fructum de nobis
habeas quod nostris tardare / Dicit aliquis
quod non te virgo ut differre negabis quin
statim velis esse nobiscum tu cum illis
nullum habes locum nos autem qui sumus
fetidissima scrinea et indigni tua
creatura eciam vilissima vocari quomodo
differimus esse tecum / qui te sumimus
bonum perceptum sine macula imperet
mus / Cum ergo bone Ihesu differre vo
lis ut cordis nostris nos amplius
differre volumus hodie igitur recipiamus
ut habeamus non enim tarda est miseri
cordia tua sed cessamus si petamus et non
impetremus / Ideo quia statim peti
mus et desideramus et hic tu cupis
accedere ad cor nostrum tu ad te as
cendat cor nostrum cum inebratus
es amore nostro et nos tuo amore
/ Trega ad nos et nos ad te tuo
impetu magis panditur amor et
iam omnis mora sublata num
tuus sit amplexibus et inter brachia
tua desiciat anima mea absorpta

ausus

fervore caritatis / Cum non sensisti amplexum
tuum excitasti domum meum post cibasti
deinde inebriasti tandem tuis am
plexibus et ostulis meam animam sepa
rasti et in tuis brachiis amplexati et non
earum licet indignam ab ire non eam re
fugis sed ad te surgens clamas
et dicis / Animo vos filie Ierusalem non
suscitetis neque evigilare faciatis
dilectam meam donec ipsa velit sed
admiror clemenciam tuam bone
Ihesu quare dixisti cotidianum / numquid
cotidie vis cibus noster esse nonne suf
ficit si per unam diem in nobis habitas
et maneas nobiscum quid tibi facere
in nostris / Quod dicam de tanta tanta
clemencia et benivolencia tua / quia
vallis eterne clemencie tue abyssus
est multa et deficit anima mea ut
non possit parvam considerare scintillam
/ Ideo nil aliud scio dicere nisi ex cogno
scit si vis esse nobiscum nos omni
tempore simus tecum et numquam a te separe
mur benignissimo cibo suavissimo a te
damus / Ita enim domine tuo amore
et devocione nos conglutines tecum
ut non possimus a te recedere nec
velimus / Sic ergo panem nostrum cotidianum da
nobis hodie / Dimitte nobis de nostra / quod autem
fit ordina et coniunge per dictum / Hoc
Ihesu nobilissimum nobis indignis sup
plicibus tuis benignissime abstulisti / sed
quid timeo ad convivium hesitans ut
animam invitari / Est si illa bone
Ihesu non sit intencio tua sed timeo
timeo de iniusticia mea et cog
nosco pietatem meam / Quomodo ergo convivium
opulentissimum patris est intrarem
angeli sancti ministrent cibus me
excitat et compellit tunc accedere non pro
sumo et paveam / Quomodo ergo faciam
angustie sunt michi undique sed quid
eligam scio / Ibo iam ad patrem
meum celestem de qua supra dictum
est patrem et dicam ei pater peccavi

in celum et coram te. Iam non sum dignus vocari filius tuus, sed fac me sicut unum ex mercenariis tuis, id est: Dimitte nobis debita nostra. Sed o felix recognitio Ihesu qua pervenitur ad patris amplexus. Forte amoris fervore mittor amplexibus eius reconciliar et mutabor in virum alterum et aliquando audebo comedere de vitulo saginato. Dimitte ergo nobis debita nostra. O mira dei dignatio. Quando nos ipsum contempsimus et pulcherrima facie eo mutavimus et tu nos suadet ut veniam petamus, quia vult nobis debita dimittere tu offendis, hic autem non vult angelis clargiri. Ergo queso bone domine potes nos amplius aspicere qui sic turpiter a nobis abiecimus te. Ergo ex quo tu suades dimitte nobis debita nostra, dimitte nobis, quia iam pro nobis debitum exsolvisti, iam te ipsum pro nobis in passione obtulisti. Tu qui nos doces ut dicamus dimitte nobis etc. hoc fac pater. Nunc iam pax facta est. Nunc iam pater convivium celebratum est et cottidie celebratur. Dimitte ergo nobis debita nostra. O beatum proximi debitum et felix offensa quam allegare possimus coram deo in remissionem debiti nostri. Non ergo contristemur si nos offendunt homines, si nos iniuriantur, si nos affligunt, rapiunt et accipiunt nostra, sed in hiis gaudium est pro nobis. Exultemus et gaudeamus, ymmo affectemus et cupiamus, quia dimittendo eorum proximis allegare poterimus dimissionem debiti nostri. Non est dubium quod magne virtutis, magne potencie et efficacie est allegacio ista, quam summus advocatus et iudex noster nos docet: Dimittite et dimittetur vobis. Dimitte ergo debita nostra sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Et ne nos inducas in temptationem. Quid ergo prodest domine baptizari sive lavari a mortuo si iterum tangis mortuum, non sufficit domine

ut peccata commissa dimittas nisi eciam apertis in incentibus custodias ferens innuas in peccata. Quid domine profuit Aman quod a rege Assuero super omnes principes fuit elatus, cum peccati inflatus superbia suspensus fuit in ligno. Quid enim michi prodest domine quod in prioribus vobis petitur nisi me contra temptationes confirmes in bono. Ergo et ne nos inducas in temptationem. Vis bone Ihesu ut sic petamus, quia permittis temptationibus multociens stimulari ut ad te recurramus. Omnem modum et vias quas possis nos ad te Ihesu excitas, quia nos tecum cupis esse. Temptatus ergo ad amplexus primos fugiam ut me recipiat fugientem et timidum dicam ei: Et ne nos inducas in temptationem. Hic vult, hoc desiderat, hoc expectat pius ut curram ad refugium et summus quod tollit domine diffidens salute de ipso confidam. Ergo et ne nos inducas in temptationem. Sed libera nos a malo. Amen. Quid est domine quod summus digni cum malo quia contempsimus omne bonum. Sed inde clementissime pater infinitam misericordiam detestabilem nequiciam nostram et offensam a nobis pellis a finibus imputabile omnis et a malo affuncte et destruente a retardancia a bono libera famulos tuos ut libere possint servicio tuo vacare, et maxime ab illo terribili et horribili malo exire nos libera, ne tua despectabili visione priventur quod horrent etiam aspectu. Quid enim michi prodest tua creatura fuisse nisi te videam et totus mutet sedeat et totaliter in vita eterna. Et nobis concedat qui est in secula benedictus. //

Possunt autem supradicta aliter sic breviter explicari. Primo ut ... mittitur ut confidenter accedamus ad deum qui es in celis ut qui super sit queramus et sapiamus.

tio que sup terram. Sanctificetur nomen tuum / quantum ad fidei illustracionem / Fiat voluntas tua quantum ad caritatis conformitatem et perfectionem / Panem nostrum cottidianum da nobis hodie quantum ad nutrimentum et ad fundamentum spiritualie quod maxime consistit in pane eukaristie. Et dimitte nobis debita nostra etc. quantum ad confidenciam et nutritum iusticie propter hoc quod subditur: Sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Et ne nos inducas in temptacionem quantum ad actum prudencie que est in precavendis insidiis. Sed libera nos a malo quantum ad actum fortitudinis que est in tollerandis adversis. Item possunt exponi dicte dominice peticiones et orationes pluribus que sunt in opera aliter. Sanctificetur nomen tuum / id est fiat nobis ad aptam visionem qua dicimur ad aptam visionem qui et speculum in enigmate videmus per speculum et sic tota humanitate videmus tunc et sic tota ad aliquo medio videamus / Adveniat regnum tuum / quantum ad finalem intencionem ut in eternum regnemus. Fiat voluntas tua / quantum ad contemplationem dilectionem que plene amatum in amantem transformat et hoc expediendum est / sicut in celo et in terra id est sicut in angelis fiat et in hominibus. Panem nostrum cottidianum da nobis hodie quantum ad sacramentissimam fruicionem et exponendum est cottidianum id est continuum quia semper est in diebus / Et dimitte nobis debita nostra etc. In quo petitur adventus anni iubilei in quo omnia debita dimittuntur universis iudeis id est penitentibus et in iustis et homo id est homini et deus hominibus talibus dimittet debita universa. Et ne nos inducas etc. In quo petitur illa pax pulchritudo de qua dicitur Sedebit populus meus in pulchritudine pacis ubi non est amplius satthan nec malus accessus. Sed libera nos a malo quod dicimus dum nos ad illum statum

qui omni bonorum perfectus congregacione et privacione omni malorum secundus ubi vere liberi erimus a malo / Et autem exposito ultra multa admiracionem animam devocionem medullarem exultacionem et plenam laudis perfectionem requirit et sunt in ea anima et inenarrabiles contemplaciones Ecce autem ego non sufficio nec dignus sum eas dispensare nec ponere os meum in aliquod maxime cum aulam regis appulerit ingredi non valeam non vocatus. Et tamen sufficiant que supra diximus in ea existentes. Ipse autem Christus ad nos in clemencie signum virgam auream extendit ut possimus secure ad ipsum intrare et secum in eternum regnare qui est benedictus in secula. Amen.

Ad salutandam beatam virginem primo debes eius magnitudinem considerare nec enim terra filium eius potuit amplius elevare. Exultas quod ut mater dei vocatur et admirans magnificenciam misericordie devote et reverenter adipsam accede dicendo salve. Hoc dicto salutem explicas in virtutis premittens dignitatis et magnificencias misericordie dicitate et dic pacem habe in me domina quod ego vilissimus homo audeo assistere tante domine ac presumo salutare. Et a regina celorum domina angelorum et matre dei mei / De tua benignitate humili et humilitate benigna confide quod me indignissimum sustinebis et quamvis sis archa dei pro operacione nobilior / quam archa veteris testamenti et ego ego multo nobilior tibi non tetigero corde salutanda ave non procedo puniri sed tuo amore potius inflammari et tua pietate largissima in

omnibus exaudi. Ergo salue regina sub
tuo regimine domina volo dedicata mi
litare me totaliter tue dominacioni com
mitto ut regas plenarie ac gu
bernes nec me michi relinquas. Qua
si minus contrarius in ipsum. Quando
ex cum dimiseris nemo inferiorem
descenderit sed ero plenus sum miseria et
a planta pedis usque ad verticem ca
pitis putrescens fetoribus gerens
horrorem. Quando me rege digna
beris tam nobilis creatura cum qua
tu es regina mea et qui mee sub
diti nisi miseri. Sed regina es mea
et ego miserrimus sum. Quando ergo domina non
exercebis in me ipso tue miseracionis
officium vere domina regina es misericor
die quia non est in hac vita sic
desperatus sic miser cum non impetres
in manu salutare si ad tuum declina
uit regimen. Certe domina cum te ras
picio nichil nisi manum tuo [illegible] nam
pro miseris mater dei facta es. Quia
insuper genuisti et dominum et mise
ricordie officium est commissum. Undique
anima tua vallaris solum miseri tu
appete videris nichil es sollicita
de miseris quos in tuos filios ad
optasti. Quos rege domina voluisti et
eorum regina esse tu voluisti. Quando
ergo dedecto formidamus quando ti
meas et quibus ante quod peccavit non
habebit. Certe nisi qui se miserum
non cognoscit quia nec sub est tuo
regimini nisi miser aut quis si se
cognoscit miserum dextera tua non
offendit. Illi ergo soli peccant qui se
existimant iustos esse et sibi per super
biam qui tuo regimini non subsistunt
et eciam illi miseri qui tuam manum
non requirunt. Nos ergo miseri toto
dedecto complectamur toto animo habitemus
dominum toto visceribus amplectamur
quia tu es vita. Vita vere que
mortem simplici humilitate vicisti

que nobis vitam gracie impetrasti. Vitam
glorie genuisti a morte nos et multos
liberasti in omnibus cum te vitam morti
apponis. O vita mirabilis que mortuos
vivificare conaris vita mortem non
timens sed mortem expellens mor
tales in immortales constituens. O eterna vita
amabilis vita delectabilis vita
desiderabilis. O vita non senescens
sed pocius senes ad iuventutem
reducens. O vita carnalis vitas
ad nichilum redigens et abhorrens.
O vita que nutrix celestibus alimentis.
O vita eterne vite mundi [illegible] qui
non vult te habere se affligat delicias
respuat delectacionesque contempnat et
qui amplius mortificatus fuit te
amplius possidebit. O vita divina
fructificans pietate sed impetrare
divina sapiencia regulans et divina ve
getans bonitate. Si vita mea
es currendo spiritus in me es currens spiritus
vegetans vitam meam. Quomodo
michi [illegible] ut spiritus gaudeam
suspirans vivus vite dulcedo vere
dulcedo es que amaritudinem peccati
expellis que nobis dulcedinem
gracie acquiris que nos ad suaves
contemplaciones celestium perire introducis. O dulcis domina cuius sola
memoria affectum dulcorat cuius me
ditacio mentem elevat cuius pulchri
tudo interiorem oculum exhilarat
cuius amenitas in amplexibus con
meditantes inebriat. O domina que tuo
dulcore rapis corda et nonne cor
meum rapuisti et ubi queso illud
posuisti ut ipsum valeam invenire.
Numquid in sinu tuo in quo ipsum inveniam
collocasti. Numquid inter ubera tua illud
posuisti fortasse. Ubi posuisti illud
ut quod friguerat calefiat. O raptrix
cordium quando restitues cor meum
Nonne sic rapis corda simplicium. Nonne
violenciam facis amicis. Numquid ipsum

semp(er) aurib(us) tene(re) tu(is) cu(m) a te postulo
in aurib(us) & statim tua dulcedine
c(on)sopitus quiesco cu(m) a(utem) me ipso
it(er)u(m) postulo me amplexari dul
cissima & statim inebrior tui amore
tunc cor meum non dispero ut aliq(ui)d
sic petere nisi tuum sed ex quo sic
est cor meum dulcore tuo inebria
tu(m) guberna illud tu tuo & in sanct(is)
ne agni c(on)firma & in late(re) filii tui collo
ca tunc assequor q(uo)d intendo tunc p(er)
sedebo q(uo)d spero quia tu es spes mea
secunde tu es d(omi)na regina nonne tu
es m(ate)r n(ost)ra p(ri)mi(tiva) sc(ilicet) xpi qui est p(ri)
mitiu(m) u(ir)gin(um) nonne tu es qui nos
in desideras exaltare non plus
sine c(om)paratione nos dilig(is) a(n)i(m)i
h(om)i(n)i p(ro)curas q(uam) m(ate)r carnalis
[**Q**]ui q(ua)ndo nos vis facere gl(ori)osos ymo q(uo)s
potuit p(ro)hibere [**Q**]uapropter q(uo)d m(ate)r q(uam)
nouit nomen tuum q(uam) non deligisti
querentes te d(omi)na [**C**]erte qui spe
rent in te mutabunt fortitudine(m)
assument pennas ut aquile vola
bunt et non deficient curr(e)nt &
non laborabunt [**Q**]uib(us) non sperabit
in te q(ua)m admiras eciam desperatos
& quib(us) non sperabit in te p(ro) q(uo) exau
dite sunt patres p(ro)ces & cor(um) imple
ta p(ro)missa [**Q**]uid potuerunt p(at)ri
arche & p(ro)phete desiderare q(uo)d p(er) te d(omi)na
non fuit assecuti sic antiquitus om(n)ia
fuerunt p(er) te q(uo)modo nos qui sumus
unici filii sanguine redempti non
habebimus q(uo)d voluerimus postulare
unde q(uo)d spe(r)et qui desp(er)et qui de
ficit ad te recurrat c(on)fidenter
ad te omnib(us) p(re)currat qui vult in
petere aliquid & dicat salue
[**Q**]uib(us) dicato a(n)i(m)i salutacione
nos potuit p(ro)hibere ex quo sic es
vita dulcedo & spes mea quibus
q(uo)d a tua reuerentia ex quo regina
es nos potuit impedire & q(ui)d de
salute replicare nisi t(ibi) s(er)uicie

frequentiam exhibere [**Q**]uid est salutare
ut ro salutare & salutis p(ro)fectu(m) a te
d(omi)na postulare [**Q**]uid salutamus
& it(er)u(m) salutamus nisi ut tam ex
tus q(ua)m intus p(er) te d(omi)na salu
bit(er) custodiamur q(uo)d bis saluto
nisi q(uia) utraq(ue) h(ab)ere p(ro)cedere
me expono [**Q**]uare te salutam
nisi ut reddam te attentam ad
vota mea & it(er)u(m) saluto nisi ut
benigne recipias & p(er)ficias ip(s)a
aut ete p(ri)mo volumus salutare
ut te inueniamus [**I**]o ut post hanc
miseriam filii tui gl(ori)a gaudeamus
p(ri)mo es d(omi)na salutata ut p(er) te
gr(ati)a impetretur [**I**]o ut p(er) te ad gl(ori)am
veniatur ad te ue(r)o ad te q(ui)a tu
sola d(omi)n(u)m genuisti tu sola inte
merata mansisti h(ab)uisti virginitate(m)
Tu sola es d(omi)na regum [**T**]u sola es
gubernatrix p(ri)mi ad te uiuens unica
ete que lauas nos de sordib(us) p(e)cc(at)or(um)
que nos c(on)solaris in cunabulis vagi
entes lactas p(ar)uulos esurientes
tuis dapib(us) sustentas deficientes
[**T**]u re c(on)solidas vulneratos ad salute(m)
& p(er)ducis egrotos & non solu(m) tu
(uero) es medicatrix sed es misero(rum) que
es d(omi)na angelor(um) ad te ete q(uo)d nos
sp(irit)us delinquentes quos sp(irit)us su
gerentes blandimentis nos allicis
delicias nos fouens & nutris ad te
clamamus quo non clamaremus
q(ui) vulnera sustinemus plagas sen
timus q(ui) in inimicis undiq(ue) circunda
mur clamamus angustiati miseris
infinitis oppressi [**C**]lamamus cordis sto
machi vanitate dolor(is) acerbitate
aut forte erga te amoris immen
sitate [**C**]lamamus ut t(ibi) compunct(io)n(em)
erga nos inducere [**Q**]ua(re) cum ob
dormis d(omi)na surge & ad omnia
nos [**C**]lamamus eciam ut t(ibi) immi
festemus necessitates q(ui)a clamare
necessitas nos compellit & c(on)clama(n)t

ut ad promissionem te amplius moneamus
propter hunc clamorem vanum fecit sic
fauces nostre / Quid si nos amplius affli
gi morimur / Quid nos amplius affli
gi permittis / Et si quamvis multum tardamus
vocem amittam clamando certe
ad te amplius non cessare nequibo
Heu michi quid tunc faciam domina
me exaudire non poteris neque ex
audire / quid faciam tunc domina fueram
ad te domina penitus destitutus / Certe
quid faciam non in tua verba non po
tes inspirare / cito domina subvenias
clamanti ne in manibus deficiam
inimici / Curre festina domina et
tuum nequissimum famulum ac infide
lissimum ad te clamantem protende ad
manum et carpe de manibus inimici
et periculis tui hostis / si aliud te
allicere non debet nisi quia tui hos
tes audent tuos servos invadere
fraudulenter debes ad nos contra
eos festinare / Curre et libera nos
post tam supplicationem respondendum / Curre
ne glorientur in tuis clientulis gla
dii / Curre ne dicant ubi est
domina eorum deus eius clementia consola
bat nos vel dum viveret / Domina si clamamus
quia sumus a te nimium elongati
in regione longinqua et dissipamus
partem nostram / Et dicamus si prope te es
semus planius possemus loqui / Et
ita clamamus exules a patria / exu
les a visione domina / utinam non exu
les a consolatione materna / Quando
non possumus separata a corpore quamdiu
a tua domina gratia exulatus / si exula
tus a me exulatus a Christo capite
et quid potest misera sine capite am
bulare / Nonne ambulare sine capi
te esset monstrum / Heu ergo qui sum
in tam longum exilium relegatus
quando videbo salvatorem meum ac quando
potero saltem dominam meam intueri /
Non dubito domina quod si ad te tamquam

exules clamamus corde te et tuum filium
possidebimus plene cum quod volumus
quiescere non ad patriam anhelamus
Cum non astamus saltem interim dul
cissime amplexari / quare non
desperamus servum et tu filio suo te
mortari / Domina tu licet simus exu
les consolationes nos ne hic tamquam
impiam confidentes te et filium
tuum quaerere desistamus / si tamen
consolationes exules carpe ut cerni
simus omnes in monte filii tui qui per
superbi presumptuosi ambitiosi avari
saltem sua et vitia te non alia
gulosi et carnales et inobedientes
et breviter ipsam quamdiu sentimus per mu
simus ad malum / difficiles non ad
bonum / Et si contigat aliquem filium bo
norum opus operare tu quotiens cor
dis dolore et tristitia percurrimus
per malum tu letitia percipimus neque
nobis sufficiunt mala nostra / Sed sicut
ipsa tua Adam / Ita nos alios ma
clamus ad malum / Et sicut certe ipsa
excusabat se / Ita et nos excusamus
aut saltem si possumus intorquemus
tedet nos vesci ligno vite sed in
cruce domini contemplari et manus ad lignum
prohibitum applicamus non curamus
contemplacione paradisi delicias consolari
et petimus superiores fructus gustare
plus cum voluptate in multo labore et
sudore nostra acquirere quam deum
degustare et ipsum levissime ac dul
cissime possidere / nisi enim domina ad
misisses forsitan iam ad infernum
profundissimum venissemus neque enim
est qui valeat nos excusare quamvis
non te sed etiam omnes invitamur
ac propter hoc domina ad te suspiramus
Suspiramus autem de tam bone matris
absentia et ad te domina venire cu
pientes suspiramus ad te tuum
filium astantes / Suspiramus ad
te tamquam parvuli ad tua ubera anhelantes

Suspiramus ergo ad te desiderio sus-
piramus et amore tuo tamen cum amor
quo quasi te sumus inebriati intrinsecus
cogit domina ad te suspirare. Quis
enim te non diligit rerum pulcritudinem omnis
amoris causam pulcriorem sole
dulciorem melle bonitatis thesaurum ho-
nestatis speculum omnis sanctitatis ex-
emplum omnibus delectabilis omnibus
es amabilis omnibus affabilis omnibus
desiderabilis sedes sapientie flu-
mina clementie gladius divinitatis
neque est qui se abscondat a ca-
lore eius. Quis ergo ad te non
suspirat amore. Suspiramus etiam
dolore undique angustie nos premunt
solatium miserorum refugium expul-
sorum liberatio captivorum medicina
infirmorum iter peregrinorum sponsa
adultorum regina bellatorum domina
omnium miserorum ministrorum neque
est qui tue voluntati valeat ob-
viare. Sic afflicti sic miseri ad
talem dominam suspiramus gementes et
flentes in hac lacrimarum valle.
Tu domina nonne vides quod totaliter su-
mus amaritudine pleni intus sus-
pirantes gementes extrinsecus flentes in lo-
co lacrimoso iacentes animi contrita-
tis gemimus angustati modesti fle-
bimus positi in valle lacrimarum sa-
lutemus auxilio. Destituti gemimus
solem iustitie non videntes flemus
in operibus nostris fruentes. In valle
lacrimarum tuum subsidium postulan-
tes hac est valle lacrimarum ad
quam omnia lacrimabilia fluunt que
inclinanda decurrunt ad quam fle-
bilia veniunt ad hanc vallem fluxe-
runt demones et primorum peccata pro-
thoplastorum miseri antiquorum quod
amplius dicam neque sufficio neque
scio huius vallis omnia detesta-
bilia enarrare. Eya ergo advo-
cata nostra o laudabilis clementia
creatoris qui afflictis nobis sub-

sidium dignatus es largiri. O tu dei
mater qui sumus rei te dominam constituit
advocatam cum filio tuo sunt nos
et ipsum iudicem constituo quod volueris
prevaleas quod nobis impetrare. Neque enim
dubium est quantacumque culpa nos sua
iusticie dampnat quos conservat
pietatis tue advocatio. O quam ad-
mirabilis gratia nos dei mater quod nec
sua fugiemus clementia non solum
dignatus est vocare nos in iudicium
ut esset deus et homo idem Christus a quo
debet sua promulgari sed voluit etiam
ut esset una miserum sine dominam glo-
riam constitue advocatam. Et ideo non
est timendum quia misericors miseris
ut ad illam partem inclinaris
quod defendis et nos exhibeas gratiam
quam causaris. Istis hiis post sententiam
non restat appellatio ad maiorem
quia et si iudex sit homo filius
tuus est tamen et dei filius dei patris
non enim video domina in quo non tibi
valeat aliquid denegare in parte te
lesum pietatis habemus hoc est quod tecum
cepit deus noster hoc est quod desiderat
hoc est quod per quo te nostram constituit
advocatam non quia restat domina nisi
ut illos nunc tuos oculos ad nos
convertas. Eya ergo advocata nostra illos
tuos oculos converte non dubito domina
quod si nostras aspicis miserias non
patitur tua misericordia tuum retardare
affectum. O mirabiles non et ama-
biles tuorum radii oculorum quibus nos
allicis ad amorem et splendidam
ducis ad salutem venenatos
oculos basilisci. Quia oculi venenati
cum non afficis nos oculis benignis
si vultus ad presentiam respice mediatrix
nostras miserorum caritas oculorum tenebras
expellit effugat catervas de-
monum purgat vitia mentium
corda congelata accendit et demum
ad celestia convertit. O quam beata quos

viderunt oculi. Illos quoque domina oculos ad nos converte et Jesum benedictum fructum ventris tui nobis post hoc exilium ostende. O venter amabilis qui potuit capere creatorem. O venter laudabilis de quo emanavit desiderium ancmi gratiarum fluminis glorie primum. O venter noster venter supereminens. Illic venter fuit pretium predatorum felicitas beatorum dulcedo angelorum. O beatus venter. O beata viscera. O beata ubera. O domina mea. O fons pietatis laus sanctitatis flumen bonitatis. Venter tuus domina o felix venter qui plenus gravasti mundum replesti celestium pretiosum decorasti. O quam preciosus venter qui protulit medicinam infirmis. O venter ebulliens sedes sapientie. O venter tornatilis et celsitudo glorie. O venter amabilis et dulcedo dei. O elevatio mentium inebriatio cordium et sanctitas peccatorum. Fructus tuus domina hic enim est fructus beatus a principio sui ortus. Hic est Jesus dei filius. Hic est salvator omnium deus deus. Illum igitur Jesum benedictum fructum ventris tui nobis post hoc exilium ostende ut ipsum videndo ipsum habeamus ipso perfruamur ipsum videndo beatitudine repleamur. O clemens. O pia. O dulcis maria. O clemens indigentibus. O pia exorantibus. O dulcis diligentibus. O clemens penitentibus pia proficientibus dulcis contemplantibus. O clemens liberando dulcis te donando. O clemens compatiendo pia blandiendo dulcis amando. O clemens in affectu pia in effectu dulcis in affatu. O clemens in conspectu pia in aspectu dulcis in amplexu. O clemens afflictis pia delictis dulcis in amore electis. O clemens eis subiectis piam

conversis dulcis perfectis etc.

~~Explicit Stimulus amoris Reverendi magistri Bonaventure fratrum ordinis etc.~~

[illegible]

Feria quarta post festum palmarum ingreditur sicut incepit et recepit ista via que scribuntur vel xxvj licet hodie non legitur tamen opera ista facta hodie sunt / Secundum antiquam dicam de istis diebus tunc sicut scitis quod hodie est dies que appellatur Crommemeckswoche et non possum illud proprie ex aliquo quare sic vocetur nisi propter obliqui et pensum consilium quod hodie pharisei et principes iudeorum seniores tenuerunt etc. / Secundum epistola que hodie legitur scribitur ysaie 62 dicite filie syon ecce salvator tuus venit et merces eius cum eo aliqui dicunt quod propter hoc hodie illa epistola legitur quia hodie dominus venit / et pro pena peccati nostri estimatus et sic venit / merces eius cum eo et precium per quo hodie emitur. et io secundum mit ecce rex ad eternam pervenire civitatem scilicet sanctam ierusalem quia quilibet homo qui bene operatur et bene vivit / ille est filius vel filia syon io dicit dicite filie syon etc. tape hoc ad cor tuum et ille qui est precium totius seculi hodie pro quo precio bene dictus est quod una manu claudetur / Secundum intelligitur ac si diceret ecce rex tuus venit et vult in corpore tuo habitare et si recideris quod vel processe hoc non credas et ideo dicit quod merces eius cum eo i. gratia sua / Secundum tertius intellectus est de assensione quia ibi propheta loquitur de assensione domini vel resurrectione ac si diceret dicite filie syon i. angelis celesti exercitui quod rex tuus venit et portat precium suum secum scilicet antiquos patres scilicet illos quos recepit a lymbo qui assederunt secum et alie anime secum sunt et secum hec secerunt alia via prophete quod angeli dixerunt quis est iste formosus qui ingreditur in fortitudine virtutis sue et timuerunt dicens ego qui loquor iusticiam et propugnator sum ad salvandum ac si diceret per hoc vici inimicos meos quod hic locutus sum animabant. dicentes quare ergo rubrum est vestimentum tuum etc. ac si diceret / ex quo es iustus fortis et potens quomodo ergo est hoc rubrum ego solus calcavi torcular et de omni gente non fuit vir mecum ac si dicit ego passus sum passionem et nullus vir mecum mansit / et notanter dicitur nullus vir per hoc vult excipere beatam virginem virgine que secum mansit / et assistebat ei corde et corpore suo tunc loquitur et loquitur bonis bene et malis male. dicit ego calcavi eos in furore furoris mei et super hoc dicit. Conculcavi impios et quod nemo adiuvit / iustitia et io dicit. Secundum quod ista via intollerabilis est et et notatur et io dicit dominus non fac meam istam iram et magis ipse per hoc calcat / i. eos qui crucifixerunt eum quia maxime calcatur qui subito iam prostratus sicut sunt peccatores et tunc dico quando revolutionis venerit / et dies ultionis et locus de die iudicii quod licet dominus eos potuerit tamen tunc voluit / et ergo ex quo sic est quod dominus noster ihesus christus vindicabit inimicos suos in furore ergo videamus quod non simus inimici sui etc.

Notandum quod matheus scribit / que hodie facta sunt / et aliquos alii volunt quod hec et alia navi vel filii et quod hodie quia postquam dominus secunda feria finiret predicavit / et malechro isto modo dicitur scitis quod post biduum pascha fiet / et filius hominis tradetur principibus sacerdotum et tunc dicitur Collegerunt pontifices et pharisei concilium etc. / et pontifices et pharisei civitatem populi

[illegible]

dimisissent z seniores pp[?]li sener
tutem z discretoz z aliqui vo[lu]ut
q[uod] xxiii fuerunt in [con]silio pon
derantes an deberent moriam
non s[ed] nullus int[er] eos ita saga
citer locutus est sicut nicode[mus]
qui dixit q[uod] nullo[s] deberet
condempnari nisi cologuttia ta[men]
Et midi nil habuerunt pro
cis nisi illud q[uod] scribitur [illegible]
libro [illegible] capitulo si fuit
in medio dei p[ro]pheta vel aliq[uis]
qui sompnia exponit ado
rans deum q[uod] tu non nostis
z quis ille e[st] in illomo p[er]mitta[tu]r
viue[re] ex quo i[deo] d[omin]us dixit s[ic]
q[uod] tamen no habuerunt ex
veteri testamento z ex illo volu[er]unt
eum accidere z qui h[ab]uerunt habue[ru]nt
quod xxiii [con]maligia z dolo
temuerunt / Inxo illud p[ro]
Et dolos tota die meditabantur
Et int[er] [illegible] teteri cogi
tabant q[uod] no deberet fieri in
die festo q[ui]a no fecerunt p[ro]p[ter]
reuerenciam festi s[ed] p[ro]p[ter] hoc
ne fieret tumultus in populo
q[ui]a homines non laborarent
q[ui]a p[o]p[u]l[u]s diligebat eum p[ro]p[ter]
bonam doctrinam z sic ad huc
fit hodierna die q[uod] populus
vulgaris magis timat deum
quam diuites [com]muniter [et]
sic cum fecerunt tunc
misit Iudas ad eos / vnde lu
cas d[icit] q[uod] tunc intrauit satha
nas in Iudam no incorporis
nec in animam s[ed] recte s[ed] [?]
dicitur ille tradit illi incor
sicut isti amatores sciunt si
q[uod] facit omnem voluntatem eius
z fuit Iudas qui dicit[ur] scharioth
vnus de duodecim vt
dicit scriptura bene vnde p[ro]
hoc a[ccus]at[ur] p[ro]pter eius / vn
Iudas cognoscens dicit[ur] Ez
scharioth d[icitu]r memoria mor
tis / Ez [con]ueniunt ex quo d[omin]us

est pastor bonus quare no custodiuit
oues suas h[oc] soluit[ur] in textu sta
textus dicit / abijt enim scitur eos
esse sicut in libera voluntate z
p[ro]prio motu z no cogitauit standa
liu[m] suu[m] Ez q[ui]a d[omin]us h[oc] p[er]misit q[uod]
vnus de suis discipulis fuit nec
Primo p[ro]p[ter] h[oc] vt malicia Iude
z merito magis claresceret
q[ui]a q[uan]to aliquis nobilis z qui hone
stus p[ro]ximi[?] male faciat plus z
quasi vnus simplex faceret q[uia]
illum timor dei z mundi tenet
2o p[ro]p[ter] h[oc] vt nullus ho fiat se ee
ita p[er]fectum z tam p[er]fecti status qui
sepe z multociens debeat timere
se casurus vnde Iohes os ex quo
ille qui tot dulcia accepit suste
pit / 3o p[ro]p[ter] h[oc] vt ex illo cognoscere[tur]
[com]munitas vbi no omnes homines
sunt boni q[uod] isti mali pacient
debet tolleranti salte qui illud
est occultum z si d[omin]us illum
no Iudam no tollerasset tunc
in [com]munitatibus vt in claustris vel
alijs locis statim diceret[ur] quare
vos patimini illum qui est talis et
Et p[ro]pter h[oc] excusant[ur] boni si malos
habent [con]tra[ri]um domino hoc
scienter no fecerunt / Et accessit
ad principes d[icens] quid vultis
michi dare z ego eum vobis tra
dam hic maliciam Iude z qualis
mercator sit nam ipse est peyor
aliquo mercatori q[ui]a ipse p[ri]us q[uod] s[cir]et
q[uan]tum vellent dare antequam
exhibuerunt ei quidquid vel
antequam sciuerunt q[uod] habuit
eum venale et si dixisset
ita commotus z iratus sum sup[er]
eum cum quidquid vultis facite vel
date q[uan]tum e[st] modicum h[oc] sit in
vobis et ego tradam eum hic
dicit beda / Multi sunt homines
qui spernunt Iudam z tamen
fortasse peyores sunt q[uam] ille vellet
deus q[uod] hodie no venderetur
Ez nota q[uod] venditur a q[ua]tuor

[illegible marginal note]

[illegible marginal note]

generibus hominum. Nam sicut dicit
apostolus prime ad Corinthiorum primo: Ipse scilicet Christus
est nobis sapiencia a deo et iusticia
et sanctificatio et redempcio, et qui ipsorum
quatuor unum vendit, iste ven-
dit Christum. Et sic sunt quatuor genera
hominum, et primi sunt iudices et se-
culares et spirituales, vel in iudicio
vel in confessione. Nam iudices
seculares qui recipiunt pecu-
nias et fovent vel dissimulant
aliqua malicia, isti vendunt
iusticiam et per consequens Christum, quia
non est minus peccatum qui malum mit-
tit impunitum et si innocentem
condempnaret. Conclusio mea quia
ista pariter sunt tamen rei, et ergo isti
contemptibiliores essent. Erit
simili modo dictis et spiritualibus,
medicis, et sunt confessores qui
recipiunt unum grossum vel bonam
summam et absolverent te
a mille peccatis, et consequenter
generibus isti sunt traditores quia
vendunt Christum, quia factus est nobis
iusticia. Tercio, sicut sunt isti
qui cum consideraverant fragilitatem
et defectum hominum, et isti confessores
sine omni dubio sunt peyores
Iuda. Nam Iudas solum vendi-
dit dominum. Sed talis vendit illud,
scilicet animam illius hominis quem
dominus plus dilexit quam suum
proprium corpus. Hoc patet quia ipse tra-
didit se in mortem propter salu-
tem anime nostre, et ergo plus
dilexit animas nostras et sa-
lutem anime nostre quam se, et illam
vendit, et nescit utrum unquam
resurget, et ex istis multa ma-
la proveniunt, et ibi non solum
venditores sed etiam empto-
res committunt. Secundo, qui
in sanctificacione, in donis sapientie
et in donis spiritualibus, et ideo omnes
symoniaci vendunt Christum. Et
nota de duobus symoniacis

in veteri et in nova scriptura, unus fuit
qui vocabatur Giesi de quo scribitur
in libro Regum, qui fuit famu-
lus Helisei. Nam qui sanavit unum le-
prosum, et ille sanatus voluit ei dare
multum de auro, et tunc ille noluit
de hoc. Famulus vero illud voluit, et qui
dominus non vidit, sed visu divino
cucurrit post eum et dixit quod
domino suo venissent hospites,
ipse tamen libenter vellet recipere
talia, et sic ille dedit sibi illas
res. Sed ab illo non dicitur symo-
nia, quia ille Giesi voluit ven-
dere spiritualia, quod licet sit symonia
et malum, tamen peyor est ille qui
emit spiritualia, sicut voluit
facere ille Symon magus, a quo
habet nomen, a quo legitur in
actibus apostolorum quod dixit ad apo-
stolos: quid vultis accipere, et date
mihi potestatem ut cuicumque manus
imposuero statim recipiant
spiritum sanctum. Et ergo omnes isti
qui dant pecunias pro illo quod
conferuntur eis bona ecclesie vel
pro aliis ecclesiasticis beneficiis
vel ordinibus, et ergo videant isti
quantum peccant. Qui dant
filios vel filias in religione
quia si faciunt pactum precedens, est
quod est symonia. Sed dicunt: nos
libenter volumus capere pro eis
unum. Sed de consuetudine transfert
transire, et quod si debet intrare
quod debet dare. Et ista est ma-
la consuetudo que inducit
peccatum mortale, et pocius dicitur
corruptela quam consuetudo. Na-
tura sunt essencialia in reli-
gione, scilicet professio, abdicatio
proprietatis et castitas, et cum unum
illorum abest, non est monachus
nisi cognoscere sicut homo de-
pictus est homo. Sed tamen quia
unus plus peccat quam alius,
licet peccatum sit equale, tamen
circumstancie aggravant peccatum

Et sic in omnibus servicijs quamvis
tenebantur illos iuvare qui
ministrant sacram sed tamen
nullum pactum debent inire
2o quia donum est sapiencia et ergo qui
docet sacram scripturam et predi-
cat et magis pro pecunijs ille
vendit Christum. Sed dicit apostolus dicit
dignus est mercenarius mer-
cede sua. Verum est et ergo si
indiget ipsi deberent sibi
aministrare necessaria vite
quia non possunt sufficere laboribus
suis vite necessarijs et ergo
potest etiam petere ab eis. Sed tamen
hoc debet ordinare in tantum ut
habeat eum confortare ut potentia
magis possit laborare et predicare.
Et licet aliquo habeamus omnem sa-
cienciam tamen adhuc ille
qui est expertus in questionibus sicut
iurista vel medicus vel predicat
pro uno verbo [illegible] recipere pro sex
[illegible] hoc non videtur deficere
quia tales persone sunt commita-
ti et ergo cum dignitate vivere debent
sed tamen cum moderamine et secundum
statum suum persone quia oportet
unum civem vel alium hono-
rabilem unus portare meliores
vestes quam unum garcionem
in foro non debet locare in labo-
res suos quia sapienciam vel
scienciam suam locare non potest
et ergo qui id locaret quod deus
sibi donavit tunc peccaret.
Quarto deus est receptor [illegible]
et ergo ille qui tacet vel iacet
in peccato mortali ille vendit
deum vili precio. Quid est tra-
dere deum nisi vendere deum et quid
est vendere nisi alienare a
rem alienare est eam trade-
re alteri et aliam pro ea recipere
et ergo qui expellit deum a te
per peccatum tunc mortale quod
ex toto privat caritate et per
quis deum quia deus caritas
est ut dicit Iohannes in epistula sua

recipit dyam vel alia causam
tunc vendis Christum tu ebrietate et 10
tymeo quod hic multi sunt homines
qui vendunt Christum cum ebrietate dolo
et fraude. Et similiter talem
particula de iusticia vel sapiencia
potest dici de mercatoribus quia non possunt
licite vendere quantum tantum volunt et
et non possunt locare nisi operas suas
quia tales eciam sunt persone que
deserviunt rei publice quia civitas
vel dyocesis indiget de pannis ideo
istos pannos potest et ergo isti transeunt
ad Flandriam et adducunt pannos
ideo istos pannos potest vendere tanto
quam emit et de tanto carius [illegible]
habuit maiores labores et maiori-
bus periculis se exposuit et quia
in hoc non potest bene habere extimatorem
et ergo cum prudencia magna et timore
debet illud estimare et moderare.
Sed dicit quod magister henricus de gandavo
in quolibeto suo dicit quod res tantum
valet quantum vendi potest sed illud non
intelligitur quantum simpliciter vendi potest
commode et cum prudencia ideo quantum
aliquis secundum statum suum facit hoc
faciat et vendat secundum modera-
mine tunc erit ordinata [illegible]
Sed qui hoc non curant peccant
mortaliter. Sed verum est si res tua
antequam venderes fieret
melior quam fuit quando emisti
et hoc fieret per illum modum quod
pannus in Flandria fieret clari-
or et preciosior quam fuit illo
tempore quando eras ibi et in partibus tu-
is iacentibus tunc per hoc pannus tuus
fieret melior et ergo posses
carius vendere quam posses. Et
postquam Iudas sic dixit quid
vultis michi dare etc. tunc
gaudebant ut in libro [illegible]
letamini cum malefecerint
et tunc statim promisit quod vellet
facere et tunc ~~[illegible]~~ ab illa hora
cogitavit quomodo qualiter et quando
posset Christum tradere et voluit eum
tradere in nocte quando alij homines

dormiuerunt ¶ Ideo sponsus imponit vna
doctrinam illorum qui volunt acce
dere corporis Christi et principaliter super
simplices quia multi sunt homines
qui communicare volunt tunc quando
faciunt ieiunijs et orationibus et elemo
sinis et licet illud bonum sit
tamen modicum prodest nisi
tur eciam [illegible] se ¶ 2 qui de
bet vult se preparare videat quod ie
iunium et omnia prosunt sed et ad
hoc quod vult capere debet habere quandam
communem verum timorem quia capimus
cibum et ille debet sapere quod non potest
fieri sine timore quia inicium sapie(ntie)
timor domini quia debes cogitare con
tra magnitudinem peccatorum quia de
bes facere sicut apostolus dicit
qui sumit indigne et modo
cogita super te ipsum quod habeas ti
morem et da te ad manum domini
quia si vult te iudicare tamen peccata tua
et habebis mortem quia licet corpus
Christi in se sit bonum tamen potest tibi
esse mors eterna propter indi
spositionem tuam recte sicut vinum
quod est bonum in se potest tamen
esse in tali infirmitate si bi
beris morieris ¶ 3m est quod debes
habere veram penitentiam et illa di
[illegible]
re quia qui times illud quod si ma
le sumis iudicium est manduca
cas et tunc in ipse cogitare vi
penitus illud quod indigne sumis
et cogitas etiam de peccato tuo et tunc
penitus de peccatis non ad hoc quod
confitearis sed quod deum graviter
offendisti sed hoc non sufficit ymo
oportet et confiteri potest sit quod omnia
peccata confitearis cum omnibus circumsta
ciis que ducunt et tenent se ad
peccatum mortale et non solum confitearis
sed eciam veram penitentiam ¶ Vnde
[illegible] et magis solius penitencia
quod non 2m statum instituta pro peccato
iniungitur vel si aliquis est miles
qui deberet conventum in [illegible]
pro vel mercator quod non potest sine

peccato sicut contrici et si vult penitere te
illud dimittat ¶ Et nota quod multi
sunt tanti vel saltem volunt esse
tanti in isto quod quando aliquis dominatio est
in usum quod habere [illegible]
communi et declaravit hoc de theo
logis quia in aliquibus partibus est
consuetudo si aliquis deberet dare censum
pro theologis et non daret sed [illegible]
si ille arripetur spoliaretur debitis
bonis quod non videtur licitum quia
peccatum non est tam magnum sicut
pena que potest imponi ¶ 3o stare
cum dolore hec ideo tunc desperet
debet habere tantam firmam spem et debet
cogitare ¶ Dilecte domine tua misericordia
est maior quam sunt peccata
[illegible] si essent
quia sine tali spe nullus debet acce
dere quia qui aliquis turbatur peccatis
suis et propter deum ipse sine dubio
consolacione habebit a deo ¶ Vnde
psalmista ¶ Iuxta est dominus hijs qui tribu
lato sunt corde et ideo si aliquis
cogitat de peccatis et turbatur
de eis sperat totaliter in domino
et postea habita spe ¶ 4o debet
habere castam et bonam voluntatem
et hoc dupliciter in proposito quod ista non mo
lestat quoquomodo id est aliquomodo
sed tamen affectare potest istud puniri
vel si aliquis obligatur et non
daret in tempore debito et convenienter re
cipies dampnum illa et vacare debes
dimittere sed non debitum vero
et sic totum velles dimittere
istud esset [illegible]
actum sed ad quod non teneris ¶
¶ 2o ad deum quia qui habet voluntatem
peccandi male accedit Vnde
Augustinus super illo qui manducat
indigne reus erit etc ¶ Dicit
indigne accedit qui voluntatem
peccandi accedit non passus spe
debet velle nunquam peccare et hoc
eum ad mensam dei ¶ Et ergo
non possum consolari istos quod dominus
accedunt qui post festum
habent intencionem [illegible] bonis studi

cum capucijs finis vel argento
vel alijs in ordinatum amorem
in loco ubi plures sunt et dato quod
nichil aliud fiat quia deus non
potest habitare ubi cor est divisum
et ibi plus diligit aliud quam
ipsum ergo qui sentit se in hoc culpa-
bilem licet de facto non diligat
nisi deum vel non respiciat nisi
ista que sunt pro salute anime sue
sed est tamen intencionis quod postea
velit facere sed attendat istam di-
lectionem qua plus dilexit et tempus
inutiliter et vanis et mundanis
deduxit nisi ex rationabili causa
ut si haberet cum eo loqui cum ista
causa et tunc accederet eum
et si tunc ex obrupto cogita-
ret de festis preteritis suis id est aliquo
extra sancte tamen sed si hoc non
esset sed simpliciter intendit illi
adherere ut prius conscientia non
posset consolari quod digne accedat
Secundo dico quod tu ille debes similiter facere vere
dico tibi quod statim post communionem
quia si sunt quod non potest dimittere
id est non vis dimittere tunc consulo
quod non accedat. Tercio de vestibus
similiter dico quod qui vellet esse
securus deberet dimittere ista
superflua cum quibus forte peccasti
vel fuerunt occasio quia ab omni
specie mali precipit apostolus ab-
stinere quia similiter si portas cum
delectatione vel propter hoc ut non fias
derisio tunc non possumus te conso-
lari quod accedas sed quia derisionem
non debes curare quia cogitare debe-
res qualiter creator et redemptor
tuus fuit derisus ab impiis
hominibus. Sed si portas propter hoc
quia forte maritus tuus vult
habere tunc debes obedire quia
vir caput est mulieris et ideo
potes cum amore accedere
ad mensam domini. Quarto de
hiis et est utile quod non plus im-
pleat voluntatem sed ordinatam
concupiscenciam quia non est tantum
tarde vagabunda ad mensam

dum accedat et propter hoc presbiteri qui de
nocte habuerunt pollucionem inhi-
betur legere missam ut beatus Tho-
mas dicit in 2a 2e quia hoc fit de ce-
devotis quidem accedere sed illa non
potest accipere corpus nisi corpus sit
dispositum ad hoc sed illud corpus
quod habent polluciones propter hoc illud
signum apparet esse cor indispositum
et presumuntur inordinata concupiscencia
et ista signa devocionis plus apparet
in iuvene quam in infirmo sene et
plus in sano quam in infirmo ergo
memento tamen omnis medicis puncturum
tue et interim quod es sanus et
potes inordinatam concupiscenciam
declarare in ira et in alijs quia vel
gratiam habuisti corporis tui vel non
si non accedas recipe est hec
Nota quinta feria post palmarum
Newan ... sic dicit hodie ...
sic incipit hodie ... et pagi-
hoc der grunedonerstag dicitur et non
immerito quia hodie data est
gratia ex quo hodie merito flo-
florent corda fidelium quia quod
bonum habemus sicut corpus Christi non habemus
quia quod faciamus sed ultimate di-
gnitur in corpus et ideo dignum esset quod
omnibus homo in illa die devocior
caperet / primo hoc in prelato quia
hodie primo consecravit presbiteros
et in litteram ... hoc facit quod dixit
hoc facite in meam commemoracionem
et eciam verbis habuerunt potestatem
resistere. Hodie est nobis data doc-
trina dulcis et dulciores omnium ...
quia potestas fundavit ad premium et
humiliavit se discipulis pedes la-
vando quod hoc dicimus nobis quod sit pal-
ma corporis et anime ergo qui es
qui desideras cibari paschalibus
pectoribus ut accedas ad mensam ...
cum ... simone sed non sine
fletu et si sine fletu accedis consu-
lo ut sine fletu non recedas et
ideo ut accedamus ad mensam
id est ad corpus Christi sunt aliqua nobis
necessaria. Et primum quod homo

dz scire qd dz scire firma spem z fidem
z firmiter credere q ibi sit corpus xpi
sz deitas humanitas z sua bndic-
ta aia in vo spu z si excogitare
no potes quo hoc fiat sit firmi-
ter credas z no miru q si xps vult
natura gemitus est vel pt naz
q na carpe no potest tunc no
miru q tam pno cor. sit ipe magis
deus qui e oipotens z oi tuta
sunt possibilia ¶ 2o requirit q
habeat devotoz q sit devotus qua-
tumcumq potest recipiat p suffra-
gio ad hoc quidq potest ¶ 3z tu
quatumcumq devotus confessus z contritus
se debet se reputare indignum z
~~q tunc indignus quo sumam~~
nullo digno ¶ dz dicens si deo me
reputare dignum z q tunc indigne
mo sumam apls indicium et
manducat z bibit tu debeo re-
putare q capiam in supplicium z
reputare deo me reum sanguinis
z corporis dni ¶ 4o q ibi debet ha-
bere confidencia z spes de mia
dni q ta q ho dz cogitare dilecte dne
scio namq licz per omnibus diebus
vite mee me pparem tamen
nunq possz pervenire ad hoc q
digne te recipiam confessus tn
de tua magna mia q e maior
qua peccata tocius mundi tu in mo-
mento in ictu oculi potes me
mundare ¶ 3m e utilis q cogi-
tet passionem xpi q p hoc datum est
corpus xpi ¶ Vn Anistelus nichil
in meditacionibz suis donans hoc
glicciat hoc rumimat hoc in os
suum accipiat z vt istum sup
q omnes perditi sumus z tunc deus
voluit nos liberare a morte
quos pati adque no tenebat
z pro acceptavit mortem filii p
mortem nram z salvavit nos nu
videas quid facimus cu sumimus
corpus xpi certe recte sicut qui capit
emplastrum pones sup vulnus pro-
medela q corpus xpi e medicina
curans oia vulnera mee aie
z ergo oz te xpi corpus xpi cu sumpserim
ponere sup aiam tuam p cogitacio
nibz z desideriis excogitando
singula que passus est ita q
hoc in corpore percipias sz secum
vigilando z castigando tuum
corpus etc ¶ Quartum q habeat
gaudium spirituale tacto de cibz
cupio illud ad oculos q ille q
e dns dnorum quererit te z capi-
as eum de domino terrestre etc
et exoco q dns e cibus aie
ipe dedit se nobis in spe cibi
z dns dedit se nobis in multiplici
forma in nativitate in socium assimilando
nrm corpus p hoc nobis eum
quisquando in morte dedit se
nobis precium in cena vita dedit
se nobis premium z io si no possu-
mus digni esse deo videamus illud
verbum q Aug dicit ut dig-
ne accedamus etc ¶ ¶

Nota glo ubi sup dicitur
cum ante diem solep-
nem pasce etc ubi dr de glosa
dicit q e dies festus tamen
no habebat solacium a dno z bta
virgine sz tristicia q captivatus
z passionatus ¶ 2a q spualiter e
dies festus bonis sz no malis
q 2m ¶ ber q nos letacionem
omni gaudiis etc z cu pr dedit
ei oia ad manus z licz sui hunc
tamen ita ipe sunt ac si feciss
z venire ad prem q recessit
apte cu humanitate assumpta
qua pr no habuit etc ¶ Cena
facta in hiis verbis dat intelligere
q alii sumpserunt z quid ipi no
sumpserunt ipe sumpsit z secundum
lucam tunc discipuli accesse-
runt ad ihm d ubi vis pa-
rem tibi comedere pascha p
hoc datur intelligi diligencia
eorum q precepta fuit eis z tu
dixit ¶ Ite in orbem z obviabit

quidam portans aquam etc. Per hoc
notificat sapientiam eius deci-
ficam que secuta fuerunt et ma-
nifestat etc. ¶ In eo quod dominus ostendit
eis scilicet istum cum aqua datur intellige-
re quod sic debemus habere ad de aqua
sicut baptismum et aquam compunc-
tionis scilicet effundendo cor tuum
sicut aquam et etiam debemus habere
aquam divine aque Johannes
4 qui sitit biberit aquam
quam ego do etc. ¶ Tunc debes
ire in urbem hoc est quod debet
esse munitus bene in cogitationibus
suis et desideriis non apertus sicut
villa ubi homines possunt die noc-
tuque intrare et exire et sunt
homines qui cogitationes ad-
mittunt indifferenter quaslibet
et continue una intrat et alia
exit et ergo spiritualiter debes esse
civitas in qua dominus intrabit cum
discipulis et nullus intrabit
nisi quem tu volueris habere
etc. Et tunc ille ostendet vobis
pallacium muratum magnum
et bene magnum in quo ille con-
gitatur quem celum et terra compre-
hendere non possunt et quo tu
peccator vis in cor mundum
tuum ipse qui venit mundus cum
mundis intrare ad pallacium magnum
et venit vere quia ibi oravit
et ut dicitur manducavit ibi mansit
usque ad missionem spiritus sancti
etc. Et tunc discipuli sicut invenerunt
effecerunt pascha usque ad
vesperas tunc venit dominus cum
discipulis et posuit se ad me-
sam et cum quam comederet dixit
tibi cum cogita hic quod princeps
mundi cum mendicantibus
seculi sedit hodie in mensa
et secundum hoc verificatur illud pro-
phete principes populorum congregati
sunt etc. ¶ Et postquam biberunt
dixit accipite et comedite

dico vobis quod plus non comedam
neque bibam donec in regno patris
mei etc. Tunc dixit accipite et di-
vidite inter vos. ¶ Et ibi nota
quod istum cibum corporalem dedit
eis ad manus et postea singulis
dedit corpus suum proprium. Sed de
quo est hoc quod dicit non comedam etc.
donec veniam in regnum meum
dei cum tamen postea comedit
cum eis. Respondeo quod donec capitur
multipliciter. Quandoque dicit ordinem
ut ibi capitur. Sede a dextris
meis donec ponam inimicos
scabellum etc. Quod non sic. Sede mecum
et etiam sedebis postea cum do-
minaberis omnibus inimicis tuis. Sic
etiam potest exponi de aliis. Sed
ad hoc requiritur ex quo hoc est
verum quod est hoc tamen Iudei
dederunt sibi mixtam mirram
et acetum dicunt doctores quod solum
recepit ad os et non deglutivit
dando nobis doctrinam et exemplum
quod malis cogitationibus non debemus
locum dare nec deglutire per consensum
assensum. ¶ Sic in tertio sensu quod
postea non esset mortalis et quod precipue
id est tunc vellet bibere cum eis in eterna
gloria. ¶ Tunc dixit unus ex
vobis me tradet. Tunc mirabantur
omnes et isti verbis dictis
tunc Iudas dixit magister
numquid ego sum et dominus respondit tu
dicis. Et per hoc non notificavit Iudam
aliis nisi speciali quia discipuli non in-
tellexerunt quia credebant quod Christus
vellet dicere tu dicis sed ego non
dico nec incuso te in hoc etc. Nota
¶ Primo non quia dominus non statim cor-
repit eum cum ipse tamen hoc
docuit facere. Doctores dicunt quod propter
hoc quia dominus scivit bene quod ex hac
non melioraretur. Et ergo quando videtur
quod homo repugnat correctionem
tunc ille ad quem pertinet debet
statim corrigere. Hoc dominus docuit

Sed si proximus non scit quod ex hoc non
melioratur tunc debet publice
fieri. Sed quare hoc dixit scilicet revele-
lando eis tradicionem suam. Primo
propter hoc quod deberent cognoscere
quod ipse esset scrutator cordium. Secundo
propter hoc quod voluit eis revelare
passionem suam antequam pro-
ca eveniret et melius crederent
vel propter hoc ad innuendum quod
libere vellet pati et tradi eo quod
ante sciverit ac si vellet dicere
ego scio bene passionem meam fu-
turam ergo si non vellem libere
pati ego bene vellem fugere. Tercio
dixit propter hoc ut Iudas ingressus esset
se ipsum et mutaret malam
voluntatem ut Iudas non ha-
beret excusacionem de ignorancia
tunc omnes quesierunt numquid
ego sum domine. Sed de quo querunt
numquid ipsi sciverunt quid fuit
in corde ipsorum doctores dicunt quod
licet hoc sciverunt tamen plus cre-
diderunt domino verbis magistri quam
propriis. Unde hic datur doctrina vera
que dicunt ad tomum scita et cetera
ex illo timore que omnes ha-
buerunt tunc eciam timendum
est fratres karissimi nos omnes unus
dederunt proditori quod quilibet unum dederunt
timendo multum et orare et formido
quod ipse non sit talis in quo sunt
preciosus sanguinis condatur et cetera. Sed
petrus comminabit Iohannem quod de-
beret querere quis esset hic. Sed sanctus
dominus dixit cui intinctum pa-
nem mittam et cetera. Hic non de intelligi
quod per hoc manifestavit Iudam sed
quia audax fuit volens simula-
re se peiorem esse et cetera. Et iam
vadit filius hominis ve autem
homini illi et cetera. Notandum illud verbum et quod
ritur utrum melius esset quod ho-
non esse natus quia quod eternaliter
damponatur et magister dicit quod
doctores dicunt et ipse sibi dicit
videat aliud ex in sentencie
aliorum quod melius esset non
esse natum quia eternaliter
dampnatum propter peccatum. Sed si ad vel
si hoc esset posse quod aliquis esset
in eterna dampnacione non propter peccatum
suum tunc melius esset ipsum esse
eternaliter dampnatum sine
culpa et peccato suo quam non fuisse
natum quod melius esset ut omnes
homines mori deberent numquam
parum fieret quod dicit 22 Augustinus
Sed aliorum pro intelligi quod melius
esset quod mortuus fuisset in utero
matris quam tunc tum et tam magnum
peccatum non commisisset. Tercio pro intelligi
et notandum ille fuisset in hoc quod
dicit notatur hic ille ac si diceret
melius esset quod ipse non fuisset
sanctus talis homo scilicet apostolus et
evangelista quam talis contractatur quod fuit
electus in platium scilicet apostolum et quod
dominus multa bona fecit et hoc
multum aggravat peccatum eius et
cum hoc dixit tunc dixit numquid
ego sum magister et dixit magister
et non dominus quia plus voluit sine
ceteris et tunc dominus dixit tu
dixisti. Sed per hoc manifestatur
eius secundum ac si proicere dixis-
set dominus hast vz der raten et
sic completa est cena ad o math.
dicit Cenantibus illis accepit
Ihesus panem et cetera. Pensate
ista verba quod dominus levavit
oculos quod sic eciam devoti
esse debemus et regraciari deo
et tunc dixit accipite et cetera. Am-
bulatam desiderio desideravi
hoc pascha vobiscum manduca-
re et multo desiderio voluit
salutem nostram operari. Per hoc
corriguntur homines in amici
quia lente et tepide querunt
salutem anime sue cum cuius
redemptor dominus tam fervens
desiderium habuit et facit dominus
hic sicut bonus hospes magis
delectando eos et provocando
eos ad illam cenam. Sed hoc
est corpus meum. Ubi dicit
o Ihesu Christe si digni fuissem

Utinam dignus fuissem at-
tendere ad istud venerabile con-
vivium et ad illam sacram mensam
accedere. Sic queritur ex quo non fu-
erunt ieiuni quare dominus dedit eis
corpus suum ex quo omnis christianus accedere
debet ieiunus, quia nos non capimus etiam
et sumus alium cibum. Respondetur quod nos
debemus enim accipere cum sumus
ieiuni et in stomacho cibati. Sed
dominus propter hoc fecit quia ibi debuit
esse finis veteris testamenti
et ideo sicut illud vetus testamentum
processit in hoc quod comederunt
agnum paschalem sicut sunt insti-
tuti in veteri testamento sed
quia ibi debuit esse finis ideo
postea dedit eis corpus suum.
Et similiter accepit calicem et
dixit bibite ex hoc omnes hic
est calix novi testamenti qui
effundetur in remissionem
peccatorum. Sed queritur hic quare dedit dominus
corpus suum in duplici specie scilicet
sub specie panis et vini quia sub
specie vini ita bene est corpus et
sanguis sicut sub specie panis
et dubitatur utrum sit unum
sacramentum vel duo. Dicit quod est unum
sacramentum et non duo et non
plus sumitur in uno quam
in alio et quando laycus communicat
tunc eis non datur sanguis christi
sed vinum et quando vellet posset bene
non bibere sed propter securitatem ma-
iorem bonum est quod bibatis
ad madefaciendum os ne aliqua
particula maneat in ore. Et dedit
se nobis in duplici specie propter
hoc ut ostenderet quod sufficienter
vellet nos saciare in vita
beata quia ille qui debet saciari
oportet quod habeat panem vel
cibum et potum et alterum non
sufficit. Primo debet esse in duplici
specie ad designandum quod vult
nos sufficienter refficere et
quod sit sufficiens refectio in anima et
Secundo propter hoc ... ut salvum

faceret corpus et animam. Et tunc
dixit hic est sanguis meus misterii
addit novi testamenti et licet in
sanguine etiam sit corpus sicut
in pane tamen dixit fore sanguinem
quia sanguis cum corpore cum anima et dei-
tate. Et dixit novi testamenti. Ach
si esset aliquis homo qui cogita-
ret quam amicabiliter quam
largiter omnia dicit hoc et super hoc
dedit se ipsum hodie et dixit hoc fa-
cite in meam commemorationem. Et
dedit dictis discipulis et per ipsos
omnibus sacerdotibus auctoritatem
conficiendi corpus christi. Et dicit Bernardus
quod si amicus recederet a te et daret
tibi aliquid quod servares tu non
esses verus amicus si non faceres
quod peteret. Et sic christus qui voluit
recedere dedit se ipsum nobis adhuc
quod semper debemus cogitare de passione
christi et hoc maxime deberent facere
presbiteri cogitando amorem et passionem
christi qui omni die offerunt eum pro re-
missione omnium peccatorum mortalium.
Item extra illud colligit quidam
alio libro quod cum christus dedit discipulis
corpus et sanguinem suum etiam
ipse met sumpsit. Unde communiter dicitur
quod cristus sumit in cena convivia
et convivium comedens et qui comme-
debatur hic. Idem dicit glosa super
ructat et ca. Cristus corpus
suum dando discipulis etiam met
sumpsit. De hoc sunt versus: Rex
sedet in cena turbatus turba
duodena se tenet in manibus
se cibat ipse cibus. Item nota
quod dominus corpus suum Iude dedit
ut dedit ceteris discipulis et Augustinus
et quare hoc fecit ponit rationes et
primo aliqua tacite sunt ... ne
occultum peccatum pateret. Secundo nobis
in exemplum ne aliquis occulto pecca-
tori corpus christi negaret quamvis
licet sciat eum esse peccatorem
si tamen est occultum et venit
inter alios sed sibi dari quod

Nota

Nota

si retraxerit manum perderet ipsum et
per quas peccatorum ... ut auferret
omnem occasionem ipsum tradendi quia si
aliis corpus suum dedisset et inde
non tunc cogitassent ex quo [illegible]
signum dilectationis dilectionis
ostenderit et michi non tenuit [illegible]
hoc motivum quod tradam enim.
Item in eodem libro inveni scrip-
tum quod christus dedit discipulis suis corpus
passibile et mortale quia substancia panis
convertebatur in corpus christi quod tunc fuit
sed illud erat passibile. Sed dedit
eis modo impassibili quia passio fit
per contactum corporum et contactus
corporum fit mediantibus accidentibus
modo corpus christi sacramentale non
corporatur ad alia corpora [illegible]-
cia per dimensione specierum panis unde
tunc substancia panis convertebatur in corpus
christi passibile quia in tali esse tunc
fuit sed modo substancia panis convertitur modo
in corpus christi impassibile et tunc
dedit discipulis corpus christi passibile
sed modo impassibile unde Annotetur
quod dedit christus tale corpus discipulis
quale fuit sed tunc fuit passibile
ergo tale dedit. Item notandum
quod virtute verborum sacramenta-
lium solum fit conversio in illud quod
per verba exprimitur et quia cum dicitur hoc
est corpus meum solum exprimitur
corpus christi ergo solum substancia panis convertitur
in corpus christi. Sed quia corpus christi vivum nunc
est impassibile et hoc non est sine sanguine
nec et sine anima et corpus et anima
christi non sunt sine deitate ergo licet
ex vi verborum sacramentalium substancia panis
convertitur tamen in corpus christi tamen quia nunc
corpus christi in celo non est sine
sanguine ergo ex naturali concomitancia
est ibi sanguis et anima et deitas
unde quando aliquis celebrat et dicit
hoc est corpus meum ibi ex
vi verborum est corpus christi et concomitan-
cie ibi est sanguis ex naturali
concomitancia unde layci sumunt
corpus christi sub una specie tamen scilicet
sub specie panis Sed sacerdotes sub

duabus. Etiam si aliquis sacerdos
observaret consecratam hostiam et super
talem diceret verba consueta hic
est sanguis christi ad hoc ibi teneretur
corpus christi licet non sub specie panis sed
sanguinis. Item videtur et nota
si aliquis consecrasset de pane consecra-
to a christo in cena in pixide usque
in diem passionis christi fuisset nec
illud corpus in pixide passum nec
mortuum sicut corpus christi passibile
in cruce. Dicit quod corpus christi sub specie
panis tale fuit secundum substanciam panis
quale fuit corpus christi dominus sed
in cena cum discipulis non tamen
eodem modo quia corpus christi ut fuit
in cena et in propria forma sua specie
comparatur ad alia corpora circum-
stancia per accidens species sacramentalium
unde ex quo secundum essenciam
corpus sub speciebus sacramentalibus
est idem cum corpore christi sub propria
forma sine specie ideo quidquid per-
tinet ad corpus christi in sua substancia
sive essencia et secundum quod ipsum potest
attribui in propria specie et in sacramento
existenti sicut vivere moveri ani-
matum esse dolere quecumque vero
non conveniunt et per comparatorem ad cor-
pora extrinseca conveniunt ei attribui
in propria substancia existenti ab extrin-
seco et huiusmodi et ideo totum quod
sequitur corpus christi sub propria essencia
vel substancia consecratum fuisset corpus
christi sub speciebus panis sed que con-
secrata fuissent corpus christi in sacra-
mento altaris in pixide unde
omnia que consequuntur corpus
secundum naturam propriam et eciam esse-
ciam talia fuissent consecrata
corpus cristi sub specie panis in
pixide unde corpus christi in pixi-
de mortuum fuisset sed non passum
ab extrinseco doluisset non tamen
dolore ab extrinseco illato scilicet
in vento. Item christus sub propria forma
flagellabatur et colaphizabatur
et cetera et tales passiones cristus
vel corpus christi in pixide ab extrinseco

qllatas no sustinuisset Et tn illa
que qcernit xo sub ipa natura
sustulisset corpus & in proride s
natum vn sinisset mortem z
xv dolnisset dolore in nato ro pro
de snatum potuit snac do
lorem innatu silatum non
quenit illi Et tunc sequitur vel
tamen manus tradentis rc q. d.
exquo mecum es in mensa
non debes me trade in morte
z in hoc iter agg na z petrum
sim vn bn dicit ille est trdit
sicut rei ntas z qui alm inui
tarct amicabiliter & z in hc
mitte cu decipe tut sine dubio
ille tradet xpm qui iam isto qre
sumit corpus xp z tamen non
wc dimitte pati z si dns poss
pati io no solum traderet sed
rursus cruciffigeret film dei
mo vbum capli rursus crucifige
tes film dei io quantu in eis z
vtiqz vellet crucifige xom qz si xo
no esset passus z deberet libera
ri oporteret eum secundario
pati si deberet liberari z ideo
omnis homo fidelis quum ab
horreat pdam Jude z sua neq
ciam Et videat quilibet qr mag
abhorreat pcam z si abhor
res homu z Et ei dic q abhor
res z mentis mentita est
iniquitas & qz non solu pcta
sed z vigo vel octo pcatores
est dimittenda z maxime ic
occasiones que ducunt in pcm
mortale Et qre revelauit
hc q manus tradentis &c hc dctu
e fns sermo pp hc vt scirem q
sceret 2o nob in doctrinam z si
aliquis in qfessione phibet in
acce z si postea accederet no
debet sibi negare rc Et tunc
incipit lis inter discipulos z m
aliquos quis eorum esset
maior sed alij dicunt q hoc
fuit factum post exitum p q
exierunt tenaculum sz in
via z occonem qcentionis ex
hoc sumpserat q xo dixit

Vnus vrm me tradet ergo cogitaue
runt exquo morietur quis eit
dignior qui pponatur vobis in recto
rem z tunc dns dedit eis doct
nam d reges gentium rc Vos
aut no debetis sic supbie in dig
posti sed magis debent humiliari
z ergo qui est maior vrm in dig rc
fiat sicut minor i sicut puer
qui est humilis z doz hc pscripm
qz cum ego me or int vos sum
qz primus sum qz prius dctum est Jo
vos vocatis me mgr z dne z
bndicatis sum z enim rc tunc dix
Symon petre orani pte vt non
deficiat fides tua ex illo thcam
q dns voluit eos movere de in
qstancia sua 1o thc q dyaolus
no ht ptatem sup nos nisi ex
pmissione divina exemplum hemus
manifeste Job & z si aliqn hos
aliqua advsitatem vel teptatoz
debes hc recipe tanquam a deo z
tunc oravit no q no recederet
a fide sed si caderet q postea poss
reverti Et qre specialit oravit
pro petro z no palijs Ro qz petrus
magis quam alij erat casurus
q licz alij xom facto negauerunt
tamen petrus plus qz vbo z fcto
qz fugit sicut alij aplii Et dubiu e
quo xo rogauit pro eo vt non de
ficeret fides sua cum tamen defe
qz eum negauit dr Et deda q xo
non rogauit pro petro vt eum no
negaret sed vt in fine finaliter no
deficeret sed q ad primam rediret
z sic fuit fcm vnde tn aliqn tu
qusus s apto qfirma fratres
tuos i alios aplos z subditos
Et sequitur q petrus dix dne
paratus sum rc Ho q petrus z
alij discipuli qn hoc dixerunt
verum dixerunt i no fuerunt
mentiti sed falsum dixerunt sicut
qn aliquis dicit aliquid esse q
non est z tamen credit esse d falsm
est no mentitur Et tn apli
dixerunt q essent parati ire
cum xo in mortem hoc habuerunt

imminente. Secundo in articulo dicto tibi
petre non cantabit gallus hodie.
hac die naturali recitando noctem
eandem in qua dico cum die seque-
ti pro die naturali. Unde in matheo
hodie in hac nocte pro artificiali
pro naturali. Dubium est de loco in quo
xpc dixit hoc. matheus et marcus dicunt quod
xpc dixit hoc cum ympno dicto ex-
ierunt in montem oliveti Sed
lucas et iohannes dicunt quod dixit in
loco ubi cenaverat cum discipulis
Sed augustinus dicit quod potest dici quod isti duo
matheus et marcus dicunt per anticipationem
Sed alii duo dicunt per recapitulationem
Et sic dicendo ad hoc manet
unum postea dicit quod xpc de petro et
petrus de xpo. videlicet primo xpc in cena-
culo cum dixit omnes vos scanda-
lum patiemini etc. matheus et 2o ~~lucas~~
in eodem loco cum dixit symon
pater expetivit 3o ut haberet in
... et sic potuit esse quod sine
... cum petro dixit xpc. quare
non possum te sequi modo unde augustinus
quod matheus et marcus secuntur ordinem ma-
memorie sed lucas et iohannes dicunt
ordinem rei geste unde hoc
totum dicitur esse factum in cenaculo.
Item dubium est de negatione 3a
petri matheus et lucas dicunt quod petrus
ter negavit xpm ante gallicantum
secundum. Sed marcus dicit quod semel ne-
gavit xpm ante primum gallicantum
et bis ante 2m unde dicit antequam
gallus bis dederit vocem suam
etc. Augustinus dicit quod xpc predixit affectum
cordis petri et non actum unde dicit
quod tantus timor invaserat pe-
trum quod etiam ... fuit ante
gallicantum sibi negare xpm
Aliter dicit augustinus et concordat cum
eo in illo ... et ...
quod ... matheus ~~lucas~~ et iohannes at-
tendunt trine negationis in-
choationem quod ante 2m gallicantum
semel xpm negavit et sic ...
antequam gallus etc. ter me ne-
gabis id est trinam negationem incipies

Sed marcus attendit trine negationis
complementum Unde dicit antequam
gallus etc. ter me negabis id est
trinam negationem incipies et com-
plebis ita quod ante primum gallica-
tum semel et ante 2m bis et sic
tres complevit et sic intelligendo verba
bene dixerunt. Sed dubium
est utrum apostoli circa tristiciam passionis
in fuga abeo omnes mortaliter pec-
caverunt et videtur quod non quia fugere
timore mortis non est peccatum sed
discipuli fugierunt mortis
timore ... nota quod xpc
homo fecit cum iudei voluerunt
eum lapidare abscondit se et
exivit de templo. ergo patet quod discipuli
fugierunt morte. Oppositum
patet in glosa super 1o verbo ~~...~~ Ego
confirmavi columpnas etc. dicit
glosa id est apostolos qui in fide tunc
passionis titubabant sed qui dubi-
tat in fide peccat mortaliter
ergo videtur quod apostoli mortaliter peccaverunt.
Nota quod apostoli ante spiritum sanctum missos
a deo ... quod factum fuit in festo
penthecostes potuerunt peccare mor- Nota
taliter. Unde beatus augustinus profert fidem
latronis in ligno unde dicit
inventa est enim in latrone mon-
stra martiris qui in xpm credi-
dit cum apostoli in fide xpi defece-
runt. Ad rationem cum dicitur fuge
timore etc. concedendum hoc et cum dicitur
quod hoc apostoli fecerunt verum
est sed non solum in fugiendo pec-
caverunt sed dimittendo in fide
peccaverunt quia dubitaverunt
circa xpi deitatem. Item dubium Dubium
est utrum petrus negando xpm
mortaliter peccavit et videtur quod non
quia dicit quedam glosa petrus
peccavit surreptione id est sine
deliberatione et tale peccatum non
est mortale. Item dicit alia
glosa karitas in petro fuit
sopita et non extincta Sed karitas
per peccatum mortale extinguitur.

ex quo igitur karitas non fuit extinc-
ta, ergo per consequens non peccavit mortaliter.
Sed beatus Gregorius in libro moralium
dicit: Petrus a faucibus diaboli est
ereptus; sed nullus est in faucibus
diaboli nisi per peccatum mortale,
igitur etc. Beatus Thomas dicit quod absque
dubio tenendum est quod Petrus
negando Christum peccavit mortaliter.
Ratio: qui fidem negat vel fides
predicatur est peccatum mortale; sed
Petrus negavit fidem coram
ceteris qui persequebantur fidem,
igitur etc. Primo articulo beatus Thomas et
allegat beatum Augustinum qui
dicit: periculosissimum est men-
tiri in hiis que sunt fidei etc. Sed
Petrus tunc mentitus quando dixit
non novi hominem etc. Unde in textu
dicitur: Cepit detestari et iurare. Ad
glosam que primo dicit quod peccavit
surreptione, dico quod surreptio con-
sideratur dupliciter (?). Uno modo in quantum
distinguitur contra deliberationem, et
est peccatum veniale, et sic surreptio
non fuit in Petro quia habuit
tempus bene deliberandi. Alio modo in quantum
distinguitur contra electionem,
et sic surreptio fuit in Petro quia ex
pena timoris peccavit ex electio-
ne. Ad secundam glosam que dicit kari-
tas in Petro non fuit extincta,
dico quod karitas in se in Petro
quantum ad passionem divinam etc. non fuit
extincta. Sed tunc iniciatur ad ce-
nam ut dicit Johannes: et cena facta
est, lavit pedes discipulorum.
Unus doctor dicit, et est verisimi-
le licet non sit rata scriptura, quod dominus
Christus primo calefecit aquam, volens
ostendere quod esset inter eos sicut unus
qui venit ministrare et non minist-
rari; voluit eos corporaliter
lavare ad ostendendum quod vellet
eos lavare ab omnibus peccatis. Et hic
doctores discordant: aliqui dicunt
quod incepit a Iuda, sed Augustinus
dicit quod a Petro. Unde dicit quando
Petrus vidit quod dominus inclina-
vit se ad pedes suos, sedit

nesciuit quid voluit facere. Quan-
ta fuit humilitas. Tunc Petrus
dixit: Domine non lavabis mihi pedes in eternum.
Augustinus dicit: quid est hoc quod tu mihi vis
lavare pedes, hoc est inclinas te tam
humiliter (?). Sed Bernardus exponit ac
si vellet dicere: tu creator omnium celi
et terre vis michi peccatori lavare
pedes, hoc nunquam admittam. Tunc dominus
audit: quod ego facio hoc tu nescis
etc. Tunc Ieronimus (?): non lavabis
in eternum, ac si diceret: ego deo et
domino, tu non michi. Tunc dominus
dixit: Si non lavero te, non habes
partem mecum etc. et capit ibi parte
pro toto. Sed hic queritur quo fuit hoc:
voluit enim dominus propter hoc statim
dampnare quod non permisit se la-
vare; tamen videtur quod in hoc non pec-
casset mortaliter, et si hoc esset mortale
tunc quilibet hic non lavaret
pedes peccaret mortaliter et per consequens
dampnaretur. Dicendum dicit quod Petrus
non intellexit quid dominus per hoc vo-
luit, quia spiritualiter voluit designare
quod ipse esset ille qui lavaret animas
a sordibus. Sed dicunt, et est magister,
ad propositam questionem quod non esset
peccatum non lavare pedes si non esset
preceptum, et tunc dominus voluit facere,
tunc debuit voluntatem suam
subicere voluntati divine et non
opponere se etc. Sicut morsus e-
ne de pomo fuit peccatum non propter
hoc fuit prohibitum, et sic si prelatus
prohibet aliquid quod tamen non videtur illicitum
nec est illicitum, debes sinere obe-
diendo tuo prelato. Tunc audit
Petrus: Domine non tantum pedes etc.,
ac si diceret sicut David dicit:
tu es spes mea, portio mea; si
deberem a te separari quid tunc
essem, tunc melius esset quod non
fuissem natus. Deinceps ergo
dilecte domine non solum pedes sed
caput et manus. Sed nota quod triplici-
ter peccamus: cogitatione, operatione
et delectatione; ideo dominus voluit

lavare pedes et quod designat de-
fectum peccati et dominus voluit designa-
re quod quamvis tam perfectus sit homo
quamvis ad minus indigeat ut lavetur
sine macula pedum expul-
veribus et sic etiam in hac vita
non possumus esse sine concupi-
scenciis et quod morari potest sed non
homo potest ex toto extingwi et
hoc declamit de quodam qui fuit
valde temporalis homo et habuit
unam dilectam cum qua peccavit
tandem ille intravit claustrum vo-
lens penitere de omnibus peccatis per-
petratis una dierum accidit quod
illa peccatrix mulier venit
ad eum et aloquebatur eum ipse
dixit non nosco te tunc ipsa re-
spondit non nostis me tamen
ego sum illa dilecta tua ipse dixit
ego autem non sum ille qui talia
fecit sed sum alius homo et ego
recedas. Tunc dominus dixit qui
lotus est mundus est id est baptizatus
et ex illo Augustinus habuit quod discipuli
sunt baptizati sed ubi hoc nescitur
et possibile est quod dominus osculatus
est pedes sed nullibi hec invenitur
scripta. De hoc et talia opera sponta-
liter sine dolo tunc percinxit se
enim de cena conceptus est. Et
sicut fundit aquam in pelvim
ita infudit graciam in corda omnium
fidelium. Et etiam vestivit se
tum resurrexit tercia die de
morte. tunc sequitur scitis quid
fecerim vobis. Ego magister et dominus
et vocatis dominus quia dominus celi et terre
est. Et tamen filius dei se est gloriari.
riari Augustinus dicit quod qui in altis-
sima exaltatus non potest huma-
bire Etiam potuit hoc licite
facere quia hoc habuit simpliciter a se et
non potuit in uno ut in aliquo
peccare. Sic non est de hominibus
quia quicquid habent non habent a se sed
tamen de gratia dei de hoc non debent
gloriari et taliter extollendo se
peccavit quia humiliari nos debemus

hoc est necessitas et tamen preceptum
etiam ex alio quia nullus potuisset
nos expressisse nisi ipse solus et
propter hoc nobis profuit et hoc sibi non
tuit quia non potuit in aliter
gloriari de aliquo. Et Augustinus dicit
comparabilis Christi humilitas Christi qua
longe facta est omnibus ac si diceret
iam omnes homines essent superbe
et vexantur in magistratus. Et diceret
aliquis ex quo dominus hoc fecit et
docuit debemus tunc nos omnes
invicem lavare dicit quod non oportet quod
hoc quilibet faciat aliquando nisi spirituali
omnes debemus lavare et lavare pec-
ta illis qui nos turbaverunt
et magis et humilitas si quis faceret
corporaliter in memoriam passionis dominice
te sicut prelati faciunt et tunc
sequitur servus non est maior domino
et tunc tercio turbatus est spiritu et
Augustinus dicit quod hoc fuit gracia hominis
qui dormit et dicit quod hoc non per-
venit ex defectu sed ex sua natura
quia illud quod vis plus quam
prius accepit ad cor quod deberet
tradi in manus peccatorum et spirita-
liter monuit eum quod ille traditor de-
beret perdi et sanguis suus in
corpore dicit. Augustinus dicit quod tunc
inspexerunt se invicem an po-
ssent cognoscere ex veritatore
facili quis illorum esset. tunc
sequitur erat autem recumbens
unus de discipulis in sinum Ihesu
quem diligebat. Et dicit beati
si possem ergo osculari pedes
eius etc. Tunc discipulo dedit
Symon Petrus signum oculis
ut quereret quis esset. Cum
recubuisset dicit itaque ei quis
est respondit Ihesus iste est qui
intingit panem etc. Non enim
dicit erat autem recumbens
quod est in sacra scriptura quia quis
doctorum et evangelistarum scribit
de se ipso tunc scribit de se sed
de alio etc. et Iohannes sic. Idem
dicit dicit apostolus ad Corinthios unde
dicit scio hominem in Christo captum

ut Unde ille fuit ordo in mensa
Dm quod Iohannes ewangelista sedit ad
latus xpi et sic tunc hoc dixisset
apposuit caput suum super pectus
et dicitur quod ibi potavit sa-
pienciam ewangelii de fonte divine
sapiencie et tunc petrus innuit
sibi ex quo ita prope sedebat ca-
xpo ut occulte quereret quis ille
traditor esset Sed dubium est quare
petrus non quesivit ipse a xpo
dico quod timuit et libenter tamen
fuisset consolatus quod ipse non esset et
ipsius in locucione locione pedum
fuit a xpo correptus propter indiscre-
ta locucione cum dixit tu non la-
vabis mihi pedes etc ergo non presumpsit
interrogare Sed tunc Iohannes secrete
interrogavit et tunc xpus dixit sibi
secrete quod ille esset cui intinctum
panem daret et illud alii non
audierunt et tunc Iohannes erat iunior
et primus fuit et ita non accensus
in amore sicut petrus nec et
ita vorax fuit contra proditorem
ergo obticuit Unde licet xpus 2m doct
diligeret Iohannem plus quam petrum
tamen petrus magis accensus
fuit in amorem dei quam Iohannes
Et post buccellam introivit
in eum sathanas id est totaliter eum
possedit propter suum malum ad
perficiendum contra ipsum statim et dicit
hic quod hic dicit glosa super illud
qui intingit panem etc quod talis
non fuit corpus xpi sed purus et simplex
panis Et non dominus Iude fecit prima
magna [illegible]
quod potuisset converti primo amonuit
eum cum dixit quod manus tradentis etc
2o comminatus fuit illi eternam
dampnacionem cum dixit ve illi etc
non ve omnibus accipientibus in sacra
scriptura pro eterna dampnacione ve i-
eterna pena erit illi per quem
tradar 3o dedit ei proprium corpus
etc et tunc dedit ei panem intinctum
in signum quod non accepisset digne
corpus xpi sicut alii et dicit

Hic Caveat quilibet quod non recipiat
intinctum panem et tunc dicitur
quod dyabolus post hoc intravit Iudam
quod sabbato [illegible] ante palmarum
cogitavit quod vellet eum tradere cum ma-
ria unxit pedes eius Sed feria
quarta intravit dyabolus intravit enim quia
tunc proposuit magis confirmatus quia tunc
vendidit eum Sed quinta feria post sup-
ponem buccelle iterum intravit et
tunc malum propositum ex toto complevit
ex illo habetur quod quanto plus peccas
tanto plus dyabolo assimilaberis
Sed hic habes ex dicto ewangeliste
quod xpus post cenam agni pascha-
lis dedit corpus suum discipulis
eo hoc aliquam supposuerunt corpus d.
quod nos eundem modum servare debemus
et quod debeamus confitere vespere ideo non
valet quia aliter fuit dicendo quia de
nobis quia xpus vetus pascha sumens
voluit veterus terminare quod novum
instituit Sed nos consuetudinem Ideo enim
hoc sacramentum est et sic propter reve-
renciam sacramenti ut nullus ci-
bus sumptus os sumentis inficiat
propter quod secundum mundicia cordis sicut ut
premundiciam oris mundicia cordis
significetur 2o illud sacramentum Sed sumi
ieiuno stomacho propter actualem
devocionem que requiritur in sumere
corpus xpi et illa devocio maior est
ieiuno stomacho quam saturato
quia qui hoc comedit et bibit tunc va-
pores ascendunt et motus spiritus
fiunt impedientes devocionem Unde
in sumere hoc sacramentum duo re-
quiruntur primo actualis mundicia
Sed quod sit sine mortali peccato 2o re-
quiritur actualis devocio quia cum
desiderio hoc sacramentum recipi-
atur Et non quod hic homines medi-
tis ewangeliste quod discipuli xpi cum
supposuerunt cum postquam xpus Iude
dedit buccellam tunc Iudas sta-
tim exivit et alii viri postquam
adhuc sederunt in mensa et co-
mederunt sicut adhuc honesti
viri postquam comederunt sedent
in mensa et ita successive unum
morsellum intinxerunt in vinum

et super sederunt et illud fecerunt post
corpus Christi sumptum. Et tunc sequitur
quod dominus dixit quod facis fac citius et
non dixit sibi per hoc precipiendo vel
consulendo quod traderet eum quod facis
id est facies fac citius id est cito. Ac si
dominus vellet dicere. Si tu vis me
tradere sicut facies tunc ego li-
benter volo pati. Ideo ego pro fructus
desiderio pati pro salute tocius
humani generis quam tu desideras me-
re. Et tunc quando Christus hoc dixit Unde
tunc nullus de undecim intellexit
quid ad istud intenderet. Unde
cogitaverunt quod Christus vellet dicere ut
Judas ex quo fuit procurator debe-
ret emere ista que erant necessaria
ad sollempnitatem festi quod mos
Judeorum fuit quod continuabat per
istos dies pasce. Ex illa littera ha-
bemus quod non est contra perfectionem vite habere
aliqua bona in communi quia et discipuli
et ipse habuerunt pecunias cum quibus eme-
runt necessaria. Tunc scilicet ideo claudicatus
est etc. ut dicitur. Ubi Ubi solum vix
possit exprimi illud quod dixit fi-
lioli ut dicit dominus o quam pro-
pere sudatus est sanguine flagel-
latus et sic despectus scilicet iudicatus
et morti condempnatus et si potuisset
tecum pro illa hora mansisse et tunc
dixit quo O vado etc. Ac si di-
ceret iam non potestis pati sed postea
me sequeris. Tunc dixit primo petrus
domine animam meam pono pro te. Hoc dixit
dominus dico tibi petre antequam gallus etc.
et deinde tres sunt et ad istas verbis
incepit predicare dicens Non turbe-
tur cor vestrum et predicavit ea capitula
valde pulchra et postea oravit
ad patrem. Et dixit surgite eamus
hinc etc. etc. cum eis in sermone mul-
ta predicavit et iam fuit circa mediam
noctem cito quia fuit tarde post illud
quando Judas recessit et interim
ad hunc comederunt et tot capitula
predicavit etc. finis. Notandum
istud dimisit magister feria quinta
Notandum secundum illud quod sonare vel loquitur de corpore

suo et dat discipulis corpus suum
nam dixit hoc est corpus meum quod pro
vobis tradetur id est pro vita vestra quod
vos debetis tradi ad eternam
dampnacionem scilicet corpus meum id est vita
mea tradetur in mortem et passionem
pro vobis. Unde quocienscumque hoc corpus
sacramentaliter sumitis hoc facietis
meam commemoracionem id est in mee pas-
sionis et vite redempcionis memoria.
Notandum quod illud sacramentum est institutum
multiplici de causa. Primo in recordacionem
et memoriam dominice passionis.
Unde apostolus primo ad Corinthios 11 quo-
ciescumque manducabitis panem
hunc et calicem bibetis mortem
domini annunciabitis. Secundo est institutum
in signum precipue dilectionis. Unde
maximum signum dilectionis est
quando aliquis exhibet se pro alio
Sed maius signum dilectionis est
quando aliquis exhibet se ipsum alteri
in fratrem et hoc Christus fecit in incarna-
cione sua tunc enim naturam huma-
nam assumendo factus est frater eius.
Sed maius signum dilectionis est
quando aliquis se pro aliquo vendit
in precium et hoc fecit Christus in passione
sua quia tunc se pro nobis in mortem
tradidit. Unde proprio filio suo non
pepercit deus etc. Sed maximum signum
dilectionis est quando aliquis se alteri
in cibum exhibet et sic Christus fecit
in cena sua et hodierna die facit
in eukaristia sua. Unde primis duo-
bus modis est inter dominum et donatum
Sed hoc tercio quando aliquis alteri se
exhibet in cibum tunc fit unio
inter dominum et donatum istud enim
donatum. Unde in sumpcione corporis Christi homo
fit deiformis et conformatur in cor-
pore Christi. Unde Augustinus dicit non tu
me mutabis in te sed tu mutaberis
in me. Tercio illud sacramentum est
institutum in nutrimentum vite spiritua-
lis Unde Johannes 6 nisi manduca-
veritis carnem filii hominis et bibe-
ritis eius sanguinem non habebitis
vitam in vobis. Quarto est institutum
in arram et in pignus
eterne hereditatis habende ut

ut m^t. ultis ecce ego vobiscum sum
vsque ad consummacionem seculi scilicet in
sacro altaris. Secundo illud sac-
ramentum est institutum in recepcionem pro
peccatis meis. Unde cum ergo ... hoc pro
vobis tradetur in remissionem pecca-
torum. Et sic ... et taliter ut ... ut supra
Et nota quod illud sacramentum 2 ...
diversos effectus habet diversa nomina unde
aliquando dicitur sacrificium inquantum est reme-
moratiuum passionis in qua fuit
Christus verum verus sacrificium. Etiam
hoc sacramentum dicitur hostia inquantum
in hoc sacramento continetur Christus qui est
hostia salutaris ut habetur ad ephe-
sios. Etiam dicitur communio inquantum est
per hoc sacramentum unimur in ecclesia
militante et inquantum ... ...
tur. Etiam dicitur viaticum inquantum
per hoc nobis datur via ad vitam
eternam. Et dicitur eukaristia inquantum
Christus in eo continetur qui est plenus gra-
cia et quoniam nobis in eo bona gracia
offertur et dicitur ab eu quod est bonum
et charis gracia quasi bona gracia
Tercium in bona scriptura ... re-
cepit illud Jeremie. O vos
omnes qui transitis per viam atte-
ndite et videte etc. Primo in eo ...
verbis monemur nos ... et ...
quod corda nostra ... debemus idem
et hoc facit in illo quod dicit O vos
omnes qui transitis et loquitur illis qui
sunt adhuc in ista vita non
autem illis qui sunt in patria vel in
inferno et tales debent attendere
et videre ut ... Job viam qua
non revertar ambulo sed non transimus
sed ... Unde Augustinus quid est ...
nisi cursus ad mortem et in illa via
nullus potest esse ... sed omnes
equaliter currimus reges sicut pau-
peres et rustici nobiles et igno-
biles et ex quo nos possumus
aliquando mori monemur nos dicit
2o. ... quod cor nostrum vertere debemus
ad passionem et hoc dicit attendi-
te et videte quia passio Christi est
medicina animarum et sicut est esse
medicina tamen oportet quod ponas ad cor sicut
sic est corporalis vulneratus oportet te ponere
medicinam scilicet plastrum super vulnus
alias non sanaberis. Unde Augustinus
nichil tam ... quod non possit
per mortem Christi ... Unde Bernardus
temptabis cogita de vulneribus
Christi ... male ... cogitas considera
... et diabolos non nocebit. Unde
... ... legitur figura de passione
Christi quod filii israhel multi fuerunt
de bonis domini ipsis in ... etc.
dominus serpentes igneos misit in
eos qui quem aliquem leserunt sta-
tim fuerunt mortui et tunc sup-
plicaverunt moysi quod peteret dominum
quod aufferret eis ... ipsi vellent
esse grati ... dominus misit moy-
sen quod deberet facere serpentem
eneum etiam et ponere alte super
lignum et qui lederentur nullis ser-
pentibus et venire eciam ad ...
... et inspiceret eum statim sanaretur
... serpente eneum designatus
est Christus. Sed qui mordentur per serpe-
ntes igneos sunt peccatores qui
... per temptaciones dyaboli unde
quantum ex parte ... non est
alius unde veniunt mala nisi
ex oblivione passionis et vul-
nerum Christi quia sanata ... sunt vul-
nera Christi et sicut si est aliquis infirmus
et abhorret medicinam non salvabitur
vel sanabitur sed oportet enim medicinam
ponere super vulnus et sic eciam ...
peccator debet facere vulnera Christi ponere
et ... super cor suum et secum
portare. Unde ... dicitur videte ...
... est serpens qui suspe-
nsus est etc. 3o monemur nos ad ...
magnam quod dicit sicut est dolor sicut
dolor meus. Et hoc est primo ex
eo qui portavit passionem. Passio
sit ex ... primo per applicacionem
... 2o per
... tactus ... ex quo ... Christi
fuit nobilissima et tam nobilis
quod pocius ... totum mundum de

cognovisse etiam quam pati debuisset. Secundo
ex eo quod hominibus passus est illis quibus
bene fecerat unde si inimicus meus male-
dixisset michi sustinuissem utique. Tercio
propter modicam causam sed propter peccata mea
quia sibi non fuit inimica nisi quoad
nos. Quarto ex magna caritate quia
subito nec quia de promisso sanguine
unde totus et ista passio in anima
et interius et ex anima transfundit ad
corpus et causam.

Heri cena facta predicavit discipulis
et consolatus fuit eos de patre et de
aliis et ymno dicto exierunt ad montem
oliveti. Post cenam dixit quod glorificaretur
super filium et sic post incipit
Egressus Ihesus trans torrentem ce-
dron et abiit dicit in villa que dicitur
gethsemani ubi fuerat ortus
et ibi docuit docere quod tunc facta fuit
illis ne discipulos et dominus mitigat
hic de eis deus eis exemplum
docens de patientie animi. Sic et
nos debemus facere et doctrinam dedit
quod nullus potest excogitare passio-
nem turbe quanto et sic qui vis ex-
cogitare passionem Christi petere dominum ut
sedat inter omnes temptationes et leges
fuit orta eo usque ubi quere dixit
in via omnes vos in ista nocte scan-
dalum recipietis non firmam fidem
habentes. O quanti sunt isti qui
non habent firmam fidem quia multi
sunt qui audiunt sermonem et cetera
hic nunc vivunt et isti habent fi-
dem mortuam. Secundo ordo ystorie
fuit talis secundum Augustinum quod mons
olivarum est situs prope Ierusalem et inter
montem et civitatem est vallis Yo-
saphat ubi multe olive fuerunt
composite propter quod currebat torrens qui di-
cebatur Cedron quia multi cedri fue-
runt ibi composite super eandem ri-
pam et postquam Christus cum discipulis suis
cenavit decenter et in nocte ci-
vitatem exivit, tunc transivit
eandem aquam et venit ad villam

que dicitur gethsemani que est sita
inter torrentem et montem oliveti et
circa illam villam fuit ortus quem
Christus frequenter intravit et maxime
in solempnitatibus sicut in pascha
et scenophegia et illum ortum
et Christus intravit tamquam locum secretum
ut modo discipulis alciora quedam
et divina loqueretur. Non causa vani-
tatis intravit ortum sed ad orandum
quod deberent advertere isti qui multa
vana et lasciva faciunt in ortis
et primo propter hoc ortum intravit quia deum
in orto paradisi deceptus fuit
per gulam. Secundo quia ab orto solis pa-
radisi abiecti eramus in toto capi-
tulo voluit ut nobis aperiret celum.
Tercio quia Iudas non fuisset ausus tene-
re eum in aperto timens ne absconderet
in turba vel ne turba eum de-
fenderet que diligebat eum
Etiam intravit secundum glossam quia
in die sibi ad Etiam ne turbaretur
querere personam liberatorem ad futura
quia solus de nocte intravit secundum glossam
quia in die sibi ad placebat turbe in
civitate et quia si captus fuisset a
pluribus fuisset liberatus. Nota quod
dupliciter locus congruit passionis
Christi nam torrens designat
vehementem tribulationem quia de
de torrente in via bibet et cetera.
Cedron interpretatur obumbratio
quia per passionem abstulit umbram
et tenebras mundi naturalis et scrip-
ture legalis sicut patet quia sanguinis ef-
fusio veli templi scissum est
et sancta sanctorum se apperuerunt vel
quia Christus protegit nos sub umbra
manuum suarum. Per montem olivarum
designatur remissio peccatorum
moraliter ~~ad celum~~ id est celestis redemp-
tionem per sanguinem ipsius. Sed quia
discipulos in monte duxit
designatur quod per passionem celi as-
censionem ~~pro~~ aperuit eos.

in monte sanctificationis et per val-
lem Josaphat que interpretatur
vallis pinguedinis designatur
copiositas gratie quam ondit per suam
passionem. Et tunc Petrus dixit
Et si omnes etc. [illegible] sua fuerint p
propter tuo [illegible] quia debuisset dixisse
Et si omnes scandalizati fue-
rint autem ego ad introitum tuo
vel si tu volueris non scanda-
lizabor. Et tunc dominus dixit antequam
gallus etc. Ubi dicitur [illegible]
de hoc habes supra in quinta feria
Et cum illo sermone venerunt in
Gethsemani ad ortum quem Ju-
das bene sciuit et cum venisset ad
ortum et tunc accepit tres discipulos
scilicet Petrum et duos filios Zebedei
etc. in [illegible] et mar et math et cepit
contristari et mestus esse. Hic
sic intelligendum non quod fuit inor-
dinatum timorem quia anima
sua clare vidit divinam essentiam
Sed sciendum quod ex interioribus
sensibus exteriores turbavit
recte quia non sentis quid est
peccatum sed intelligis et sic aliquo
apostolus hic quod intelligis te esse in
peccato eris mestus in exterioribus
sensibus et sic fuit in Christo quia consi-
derauit passionem eius tunc
te et ex tali consideratione diffu-
sa fuit tristicia in sensus ex-
teriores et sic dixit anima
mea turbata est usque in mor-
tem dixit de anima magis de
vita fuit corporis et dedit vitam
corpori et illud non fuit aliud
nisi [illegible] intellectum quia naturale est
quod quilibet ter timeat mortem
Sed tamen dominus [illegible] est in
multis sanctis qui non timuerunt
Ibant apostoli gaudentes etc.
Sic et Christus [illegible] voluit ne
mittere [illegible] Sed [illegible] ipsa
dicitur quia non est tristis ut [illegible]
violenter etc. [illegible]

intellectum quia intellectus numquam impe-
diebatur sicut fit in nobis quod aliquando
[illegible] quod intellectus
tantum impedit quod homo nescit quid
facit et illa turbatio potest esse [illegible]
remedium cogitando de [illegible]
anima tua turbata [illegible]
[illegible] inordinate turbatur
Sed cogita ipse vel usque ad mor-
tem turbari tu autem desideras
usque ad mortem letus et gaudere
videas quomodo in hec ambulet sicut
ipse ambulauit et ideo dixit tristata
est anima mea usque ad mortem
id est que tristicia per mortem finietur.
Ecce tristatur autem non timor patiendi
sed quia ad hoc venerat. Sed magis
contristabatur propter infelicem Judam
Et tunc dixit discipulis vigilate
et orate ne intretis in temptationem
Non dixit quod deberet orare quod nullas
temptationes haberent quia tota vita
nostra temptatio est sed quod non in-
cidant in temptationem id est quod tempta-
tiones non absorbeant vel non
claudant super eos os suum id est quod
temptationes non vincant eos
Et notauit dicit sustinete hic et vi-
gilate mecum etc. Non cum
dyabolo vel cum mundo nocte
taxillis ludendo [illegible]
nocte vehendo et cantando
Unde canitur Judam non vides
quomodo non dormit. Beda inquit
a dormitione non percipit fructum
abstinentie sed a supino [illegible] et
mentis. Item aduersarius vester numquam
dormit [illegible] Et dominus pro-
cessit ab eis quantum est iactus lapidis
ut dicitur tercio Luce ad designandum
quod homo [illegible] orationis debet se separare ab
hominibus quia in oratione deuota
debet esse mens eleuata in deum
quod melius fit quando homo est sequestratus
Et hic item docuit [illegible] inclu-
so hostio ora patrem tuum. Etiam
ondit quod omnes cogitationes
similiter debet in deum ordinari

Et tunc ivit ad montem oliveti
et oravit d. pater si fieri potest
transeat etc. Et si vellet dicere
quod omnes sic transferemus ad or-
tum ortus factus est ad delecta-
tionem sed non delectamur in Christo sed ma-
gis pro nobis. Et hoc ad peccata et contra
cantores cantilenarum qui cantant
de ortis. Sed sic non deberet fieri sed
sicut Christus fecit quod ipse oravit tan-
tum pro corpore procidens ad terram
d. pater si fieri potest. Quod Christus
sic exponit pater si fieri possit
quod hoc redimere sine passione
mea tunc fiat. Sed cum tunc non potest
120 fieri tunc libenter pacior. Quaeritur
quare hoc fecit et quis sensus eorum quia
voluntas sua et patris fuit
una. Quare tunc oravit quia scivit
10 quod voluntas sua fuit voluntas
patris. Respondeo non quod aliquid volue-
rit quia illa oratio fuit conditionalis.
Alii dicunt quod fuit carnis et vo-
bis quia tamen dicunt Ora dominus loquitur
in persona sensitiva qui naturaliter
abhorret mortem et igitur dominus
voluit ostendere quod haberet veram
humanitatem ut non haberemus
occasionem sed hoc sensus opponere
non potuerunt. Sed sensualitas
quia oratio est assensus mentis
in deum sed sensualitas non ascen-
dit in deum ut potest se elevare
re ad deum. Et oportet quod ratio vel
voluntas affectus sensualitatis
proponat deum et sic voluntas
fuit tamquam procurator ipsorum
sensuum quia sensus fuit tamquam
puer qui caret discretione
et illum oportet habere in iudicio
vel quando aliquid sibi infertur prolo-
cutorem qui proponat ex parte
sui. Pro quo ulterius nota quod
anima intellectiva et consequenter ... idem
et forma naturalis corporis huma-
ni. Ita tamen quod secundum intellectum et volun-
tatem non est immersa corpore
sic quod habeat organa corporea

quibus fuit prima potentia sic in sensu et secundum
alias potentias anima dicitur elevata
supra corpus. Sed alias omnes potentias
ut appetitum sensitivum etc. habet
anima in corpore et ideo secundum illas
duas potentias scilicet intellectum et volun-
tatem in quibus non habitat corpori
dicitur sic excepta anime inferiorum
non anima Christi in instanti concep-
tionis fuit beata quod primo intellectu videat
essenciam divinam et per voluntatem
fruebatur essencia divina. Unde
miraculose et virtute divina tamen
beatitudo anime Christi fuit suspensa
quod non diffundebatur in corpus et sic
beatitudo anime Christi in intellectu et
voluntate non dominabatur vel dif-
fundebatur ad alias potentias sensitivas
et ideo in Christo ille potentie inferiores
potuerunt habere operationes naturales
et ideo anima Christi quo ad vires
inferiores et secundum operationes sensiti-
vas et effectus appetitus sensitivi
paciebatur quia lesso corpore animali
dicitur pati actus per animam sensitivam
Et talis sed dicitur ut appetitus
sensitivus unus et Christi quia in nobis affectus
appetitus sensitivi frequenter sunt
ad illicita sed in Christo tamen ferebatur
ad licita. Secundo quia huiusmodi effectus
appetitus sensitivi frequenter preveni-
unt rationem in nobis sed in Christo tales
appetitus oriebantur secundum ratio-
nis dispositionem et ergo Christus in actu
passionis sue secundum partem anime
superiorem fruebatur essencia di-
vina etiam delectabatur in ea.
Sed secundum partem anime inferiorem
cepit tristari et mestus esse etc.
tristicia vere fuit in Christo et timor
unde tristicia consurgit ex appre-
hensione nocivi presentis sed tunc
instabat tempus quo scivit
iudeos ad ipsum festinare et
eum velle capere etc. Et hoc sen-
sualitas abhorrebat ergo tristis
fuit sed tamen huiusmodi modo

passiones et tristicie non subiacebat
racionem. Et sequitur quod dixit Christus si
vis transfer etc. Et per hoc patet quod
affectus sensualitatis in Christo fuit
racioni subiectus cum dicit verum
tamen non sicut ego etc. Pater
si vis etc. Pia oracio et per multi-
plicem exposicionem sic ac si diceret
ego bene volo pati sed peto quod cito
transferas me in claritate. Secundo sic
ac si diceret ego libenter pacior
mortem sed libera meos a mor-
te quod omnes amici eius sicut in
eo et ipse in eis non quantumlibet
deberet cogitare. Tercio Iero. dicit
quod tamen voluit dicere pro multum
doleo quod iudei hic faciunt et
discipulus meus tradet me si est
possibile transeat a me id est a meo
discipulo peccatum illate passionis
ne in eo remaneat. Finaliter vel
transeat a me a meis iudeis et
discipulo etc. vel transeat a me
id est ab aliis meis discipulis ne
diu remaneant in errore. Oratio
pater mi omnia tibi possibilia
sunt. Pater mi qui es pater meus
eterna generatione omnia tibi possibilia.
Hester 13: Domine rex omnipotens
in dicione tua omnia sunt posita.
Abseda erat Christo non causa timoris
paciendi quam mira hominis ...
ne ab illo bibat calicem passionis
tunc q. d. vel in beneplacito tue
voluntatis est ut salutem generis
humani operis hoc id est fiat sic
quod decoris ex devocione. Sequitur
Verumtamen non sicut ego vo-
lo. Ac si diceret non sicut ego volo
secundum humanum affectum sed sicut tu.
Crisostomus: transfer monstrat
quod humanus est verus sed dicit
quod divinus ... dicit doctor
voluntatem humanam voluntati
subici divine. Actuum 9: Domine
quid vis me facere. Hic contra
illos qui tenent pravas opini-
ones et secundum patrum dimittit

tunc. Unde secundum Bedam et Damascenum
Beda in Christo esse virtute humane
quod illa natura pati abhorreret.
Secundo Thomas non proponit de affectus
sensualitatis ut diceret quod in Christo
fuit voluntas naturalis preter volun-
tatem deliberativam. Unde volun-
tas in homine est duplex naturalis
et deliberativa. Uno modo voluntas
hominis consideratur ut natura hominis
et potest licite homo aliquid quod deus
non vult ut homo potest non velle mori.
Sed voluntas deliberativa hominis
est que sequitur iudicium racionis. Et secundum
talem voluntatem oportet debet homo esse
conformis voluntati divine. Et sic
et fuit in Christo quod voluntas sua deli-
berativa sequens racionem proposuit
voluntate deo. Unde secundum voluntatem
naturalem non potuit non velle mori
cum dixit transfer calicem id est mortem.
Dionisius Alexandrinus exposuit sic
pater si vis simpliciter genus humanum
in alio modo salvare tunc transfer
et non subdit verumtamen non etc.
sed fiat voluntas tua. Vel secundum Hylarium
Christus voluit dicere si vis etc. id est
breviter transeat passio et mors
ut non diu michi ... dicetur
sed tercia die resurgam. Secundo Christus fuit
exauditus. Unde ad Hebreos 5: Cum
clamore valido et lacrimis offe-
rens exauditus est pro reveren-
tia sua. Unde sicut Christus permisit
secundum dixi racionem deliberativam verum-
tamen etc. Et cum toto corpore
et facie prostravit ad terram et est
nobis doctrina quod eciam in eccle-
sia debemus nos humiliare coram
deo et specialiter isto sacro tempore. Joh.
Cris. dicit ne videatur esse in omnibus
oratio. Tunc dicit Lucas: factus est
in agonia sic quod sudor erumpit
de corpore et fluit tamquam gutta
sanguinis ad terram et in hoc designatur
magna devocio orationis Christi
et ideo potest sic dici in fortitu-
dine orationis illius. Unde Dam.

verum devotionem ad orationes meas
et ut et commedar in oribus visceribus
26 meis. Et queritur an emisit sanguinem
vel sudorem dicunt doctores quod etiam
fuit sanguineus sed hoc fuit spiritualiter
ad designandum veram humanitatem
et vere sicut terra humectata ex pluvia
sic et peccatores deberent humectari
qui cogitarent de illo sudore. Bernardus
O bone Ihesu qui tantas sustinuisti
angustias. Unde quod propter nos quia
licet aliquid in vita patimur tamen non de-
beremus desperare. Et tunc venit an-
gelus de celo et confortavit eum
sic et nos in tristiciis et confortavit
eum non quod indigeret de eius confor-
tatione sed in reverenciam sibi et ho-
norem ad designandum quod etiam
velit nos in tristiciis consolari. Et sequitur
Et venit et invenit eos dormi-
entes dicit sic non potuistis una
hora q. d. deberetis non dormire
in tribulatione q. d. Sic non
est faciendum ubi [illegible] quam
modicum consideratis. Quid ego dixi
vobis vos dormitis credite quod valde
sit vobis [illegible] loquitur petro
d. non potuisti una hora etc.
vel modicum non vides ac scilicet
Homine dixi tibi quod ista nocte tradetur
sum in manus peccatorum et etiam
per hoc corriguntur omnes prelati qui
presunt sicut petrus pre aliis fuit
et specialiter loquitur petro qui pre ce-
teris gratius erat de constancia
d. Et si oportuerit me mori
etc. et ideo pre ceteris increpandus
in isto quasi diceret quod
alii fecerunt tu qui firmatus es
pastor etc. debuisti vigilare
non potuisti una hora etc. q. d.
non ondis tamen fervorem tuum
quantum promittebas. Ubi Gre-
gorius dicit quod d. non potuisti
una hora quod ondit quod brevis
est molestia temptationis et re-
remunerationis. Nota quedam
no est dormitio bona scilicet requies
spiritualis in gratia. Cant. ego dor-
mio et cor meum vigilat. Alia mala
scilicet in complacencia peccatorum et in-
advertencia ad Ephesios v
Surge qui dormis et exsur-
ge a mortuis. Tercio sompno sunt
quidam soporati qui dormierunt
ex avaricia qui sunt qui per zy-
zaram et ex gula per
Eris sic dormiens
in medio maris Proverbiorum 23 [illegible]
Amos 6 Ve vobis qui dormitis
in lectis eburneis. Et per accidiam
Jone primo Jonas sopore gravi
Sequitur Vigilate attendite
oculis mentis et corporis et orate
vocibus cordis et oris. Vigilate
in orationibus oris ut non intretis
in temptationem. Non dicit ut non
temptemini sed ut non intretis i.
ne vos temptatio superet et
teneat irretitos sicut pisces
tenentur qui intrant fiscellam q.
d. hostes insidiantur sed vigilate et
sollicitudine orate clamore
in fuga continue. Jacobi autem
primum ut salutem orare
non debemus ut non temptemur
quia aliqua temptatio est bona. Psalmus
Proba me domine et tempta me etc.
Jacobi i. Omne gaudium existimate
fratres cum incideritis in va-
rias temptationes sed ne vincamur
a temptatione et ideo dicimus in
dominica oratione Et ne nos etc.
Vigilate igitur ne intretis. Beda
dicit non est possibile animam
humanam non temptari. Ideo
Christus dicit vigilate ne intretis
i. ne vincamini a temptatione.
Spiritus quidem promptus est
hoc de se non dicit sed de his qui
dixerunt se nunquam negaturos
quorum caro infirma erat ad
sustinendum pondus tribula-
tionis quia nondum erant in-
duti virtute ex alto. Spiritus
quidem etc. Sed Hylarius illud
refert ad discipulos spiritus
ut promptus est tamen temptatur [illegible]

caro autem infirma et ideo succubuit
ut spiritus quidem promptus est
scilicet addiscendum quod velletur me eciam
mori caro autem mea infirma. Beatus
Remigius refert ad Christum qui dixit
hec ad ostendendum veritatem
humane nature: spiritus quidem
promptus est ad patiendum, caro
autem ad sensualitatem infirma.
Et eciam secundum quod secundo abiit et o-
ravit eundem sermonem et est
intelligendum secundum primo remisit
iterum venit ad discipulos et
invenit eos dormientes, quia
oculi eorum erant gravati pre tristi-
cia et non solum de tristicia de mor-
te Christi sed eciam de timore proprio cogi-
tantes si Iudei Christum interficiunt
et nos et interficient et illud
evangelista tacuit quod quia tunc secundum
se locutus est. Iterum tercio abiit
ad illud locum in eodem primus o-
ravit et dixit pater mi si non
potest transire hic calix nisi
bibam ipsum fiat voluntas
tua. Sicut ... non potest sine me
populus salvari nisi me oc-
cidat fiat secundum placitum tuum
et venit iterum et invenit eos
dormientes. Glosa tercio. Cum
igitur secundo venit et cum eos non
redarguit quia iam magis
ita subversi fuerunt pre tristi-
cia ut neque presenciam eius sen-
cirent sed non excitavit nec
rursus increpat ut non stu-
pefaciat stupefactos. Ieronimus. Non
mirum quod dormiebant. Erant
enim oculi eorum gravati ob
interiores languores corporis
exteriores tristicia et vigili-
arum longitudine. Nota quod dominus
Nota hic visitavit discipulos ter
et primo correxit eos ad de-
signandum quod aliquis dormi- Nota
unt non debent dormire
sed vigilare de salute anime
sue. Secundo tacuit quia desides fu-
erunt. Tercio provocat eos ad sop-
num. Sic debes facere ...

necessitate potest dormire quando
hoc fit. Tunc dominus iubet. Secundum
ex fragilitate aliquis excitatus aliquantulum
in dormiendo tunc ideo dominus tacet.
Tercio si multo tempore negligendo
penitus missam et salutem anime
sue tunc dominus increpat et cor-
rigit. Unde tercio dixit dormite
iam et requiescite. Quam verbum
ad omnes ... post emissi-
onem ... Queritur autem
quare dominus oravit non semel sed tria
vice. Responsio multiplex est expo-
sitio. Primo ad innuendum quod debemus ad-
orare trinitatem, vel quod omnes
tenende sunt ad beatam trini-
tatem, vel aliter ad innuendum
quod tria debemus petere scilicet peccatorum
remissionem, virtutum bonorum robora-
cionem, et glorie celestis adepcionem,
vel sic quia petere debemus deum
ut peccata preterita deleat, presencia
tollat et custodiat a futuris,
vel sic quia petere debemus pro bonis
ut eos in bono confirmet, pro ma-
los reducat et consistentes in
purgatorio liberet. Secundum glosa
dicit quod sicut ter temptatus
fuit ter oravit ut nostram tempta-
cionem vinceret. Item ter
discipulos visitavit et a dor-
micione excitavit sicut tres
mortuos resuscitavit, primum
in domo, secundum ad sepulcrum por-
tatum, tercium de sepulchro.
Aliter dicit Remigius ter ora-
vit apostolis et maxime pro Petro
qui ter erat eum negaturus
et tunc apparuit ei angelus
confortans eum. Illud respon-
det quia ... quedam
que hic invenis. Nota hic
dicit Beda alibi legimus quod
angeli Christo ministrabant
hic legimus quod angelus Christum
confortavit ut hominem quia
homo unde non confortavit eum

¶ Unde non confortavit eum quo ad
partem anime superiorem sed inferi-
orem scilicet sensualitatem ¶ Theodo-
sius dicit quod glorificans eum dixit
tues virtus mea domine tu potes
contra mortem et infernum genus
humanum salvare et liberare
¶ Apparuit autem ei angelus non cum
oculo sed [illegible] videbat angelos
cum esset non tantum viator sed etiam
comprehensor et cum eius anima cat
vita divinitati personaliter in visione
spirituali et eius intellectus non
per fantasiam sed per intuitum cognovit
mit spiritualia ergo apparuit ei cor-
poraliter in assumpto corpore con-
fortavit eum i. ad modum confortantis
se habens vel forte aliqua
verba consolatoria ei dixit non propter
suam indigenciam qui ab eterno con-
templacionis sue fuit beatus et non
indigebat angelo custode
nec confortari quia adversarius eius
non poterat corpus eius
deitate unitum assumere per vio-
lenciam nec naturam eius
seducere per astuciam tamen mentibus
eius illuminatus fuit plenarie
a verbo quia plenus gracia et veritate post
et vidimus gloriam eius ergo ista
confortatio fuit propter discipulorum con-
solacionem ¶ 2o propter hominum confirma-
cionem gloria eo modo quo homo
factus eo modo confortatus ne si
pro nobis tristis fuit et propter nos et
nos confortatus sit ¶ 3o propter nostram
instruccionem quod tribulantibus propterea non
desunt divine consolaciones ¶ Psalmus
secundum multitudinem dolorum meorum conso-
laciones tue etc. ¶ Et factus in
agonia quia agon est pugna
qua aliquis agit contra vires
corporales sicut antiquitus
fuerunt luctando et sic fuit
christus quia tunc quo ad appe-
titum sensitivum timuit mortem
et tunc vires sensitive se age-
bant volentes effugere mor-
tem et ideo talem anxietatem
passus fuit deus et factus est sudor

eius ¶ Beda ¶ Nemo putet sudo-
rem infirmitatis fuisse quia contra
naturam est hominem sudare
sanguinem ¶ Et nota quod aliqui
voluerunt dicere quod christus naturalem
sudorem habere non potuit sicut
alter homo ad hoc racio quia christus
modicum sumpsit de cibis ita
quod nulla superfluitas potuit
inesse ¶ Unde aliqui voluerunt
premenenciam christi et veritatem nature
humane subtrahere in christo dicentes
ipsum tenere et quod tales superflui-
tates non contingerent ¶ Sed
illud est falsum et hereticum ¶
¶ Nota sudor ille significat vehe-
menciam anxietatis sicut in nobis
patet laborantibus in extremis
sed gutte sanguinis fluxerunt
forte miraculose et hoc fuerat pri-
vilegium in christo vel si fuit naturale
tunc fuit signum magne tor-
mentacionis vel vehemencia
anxietatis omnia sustinebo in
passione et in morte providens
quia deus fuit omnia previdit et
prescivit que pati debuit ¶ Alii
autem homines hoc nesciverunt ni-
si cum senciunt ideo et in extremis
aliqui visi sunt sudare sudo-
rem sanguineum quia illi humores
venerunt ex vehemencia su-
doris sanguinei ¶ Unde in christo fuerunt
quatuor humores flegma
melancolia colera et sanguis
et alii humores pertinentes ad integritatem
humane nature sicut in alio homine
unde sicut alter qui anxiatur
sudat sic etiam christus in tali a-
gonia sudare potuit ¶ Sed alii
voluerunt dicere quod christus non potuit
habere egestiones sicut et nos
quod falsum est bene si volumus
loqui naturaliter tunc necesse fuit ibi
esse que aliqua sit in feculen-
cia quam oportet expellere per eges-
tionem [illegible] christus comedit por-
cionem suam de agno paschali
sicut et alii discipuli [illegible] ¶
apostoli egerebant superfluitatem

et xpc z Sed diceret aliquis talis
egestio inest nobis propter peccatum sed
xpc nullum peccatum commisit ad hoc
dico quod verum est immo non fuit
peccatum z igitur non magis talis e-
gestiones deberet inducere et
fetiditatem z sic sunt apte Sed
quantum ad necessitatem nature etiam
in sunt z ratione infirmitatis aliter
sic egestiones non sunt apte
z sic etiam fuissent ante peccatum
unde beatus dicit Si non pec-
casset ita primus quod totus fuisset
in corpore consumptus Sed fuisset ibi
aliquid feculentum quod per ege-
stionem eiectum fuisset Sed talis
egestio ante peccatum fuisset sine
fetiditate z turpitudine et
tales egestiones fuerunt in
xpo via naturali vel saltem
esse potuerunt Sed via super-
naturali poterant potuit xpc
impediri egestiones quia illud
quod in morbo fuit feculentum po-
tuit virtute supernaturali fieri
purum sicut illud quod convertitur in
substantiam [illegible] quod deberet degeri
potuit in xpo fieri quod cessisset in
materiam placentem sicut factum
fuit post resurrexionem quando
xpc comedit z id quod in ventre
recepit non convertebatur in substantiam
suam sed redit in materiam placentem
Unde dicit Bernardus quod xpc sanguine
sudavit hoc fuit supernaturaliter
ad ostendendum quod vellet de toto
corpore suo sanguinem effundere
pro nostra salute Sed dicit de
[illegible] in terram non quod fluerent
ut rivus in terram quod aliqui
stulti putant quod fluit de
corpore suo ita quod pertinge-
bat terram vel Non sudor san-
guineus decurrens in terram
significat quod xpc per ecclesiam milita-
tem in terra credebat z suo san-
guine sudebat quia fuit in ea
multos martires [illegible] suum san-
guinem fundere pro xpo Sed Theophi-
dicit [illegible] quod [illegible] quod eius

pro salute locutus est tunc cum aliquis
timidus valde vehementer sanguinem
sudat z cristus grossissimum sudorem
sudavit z vehementer [illegible]
volunt quod xpc sanguinem sudavit
Sed dicunt theologi quod hoc alii
alii non tenent Unde dicunt ex
anxietate sudavit sudorem
naturalem z ille sudor tingebatur
sanguine cum per poros exivit
ita quod gutte fuerunt sanguinee
O maria ecce filius tuus pro tecto
habet celum pro lecto habet nudam terram
z non cessat sudor eius Sed Ideo
quod sic essent prius conspecte ipsa fac-
tus lectum Tunc sequitur Surgi-
te eamus ecce appropinquat
vel Surgite i. velociter nos afficiamur
Quasi post quam ante resuscita-
vit eos a sompno videns in
spiritu appropinquantem Iudam tra-
ditorem qui non diu dicebatur
a discipulis eius dicit Ecce appro-
pinquat ecce fervens Vel desiderium
ad nostram redemptionem tamen pro-
ditori occurrendo Filius eius hominis
vadit vel i. filius virginis in hu-
manitate Alii autem dicunt filius hominum
z bene dicitur filius hominis quia in sola sua
humanitate fuit passibilis z ego dico
ecce qui me tradet prope est non a-
micicia sed amaricia locus iste loco
z congruus illorum que fuit talia
talia xpi corpus indigne sumentes
vel in peccato mortali celebrantes
adhuc Adhuc eo loquente hic prius
ostensum est xpi venditio z venditi
quomodo modo audiatur xpi traditio complexio
z dicit interim quod loquebatur accessit
Iudas cum turbis z principibus pon-
tificum cum gladiis z fustibus z lignis
missi a principibus sacerdotum z seni-
oribus populi z scribis z porta-
verunt lucernas ne lumina eo
extinguerentur z faces ad illu-
minandum quia nox fuit ne xpc
posset effugere Venit etiam cum
armis vel armatis illuc ne
aliquis eis xpm caperet quia

multi convenerant ad festum et q-
uos ipse diligebat secundum Sciebat
autem Judas locum quia illuc Ihesus
frequenter convenerat cum di-
scipulis suis et dedit eis signum
in via dicens quemcumque osculatus
fuero ipse est etc. Cris. ante se iudeos
esse proficiscens fuit quamvis multitudo
venerint multi contingua inde et
Judeorum malicia exposita et fin-
dis unius ex duodecim non
multo sed uno Jo. 6 Nonne ego duo-
decim vos elegi et unus ex vobis
dyabolus est Et venit cum eo
turba unde turba propter inordinata
multitudine que non novit
legem nec scripturam nec gratiam Jo
maledicta sunt etc. autem multi quia
fuerunt homines diversi ritus
et etatis fuit enim ibi unus cum mul-
tis ministris cum militibus magistri
pontificum et forte aliqui ex sacerdo-
tibus quos Judas cum accepisset co-
horte que secundum papiam est viris
quingentorum militum Venit
in tempestate noctis etc. secundum
Hugonem ut sine tribus eum invene-
rirent et caperent fugerent.
re vel assuevis fuit familia
virorum prexit ad investigandum
deus accepisset a principibus sacerdotum
quod multo pretio vendidisset quod sancti-
tatis Et sibi et magis quos
debuit retrahere principiata de
Christo ritus zelus zelatus quod. Ecce
rex tuus venit etc. Et seni-
oribus populi quos debuit retrahere
papia etc. Et Judas accessit eos
volens adimplere quod promisit et
fuit dux exercitus eorum Ihesus
itaque sciens omnia que superius in
ventura erant Ecce voluntaria
passio non fugit sed voluntarie
se obtulit oblatus est
quia ipse voluit etc. Et dederat
eis signum Secunda dicit apostolus
Jacobum alphei qui erat similis
domino et quia de nocte venerat
dedit eis signum ut secundum Cris.
timebat Judas ne sicut alia
vice per medium illorum transiret

sic transiret et osculatus est eum
enim ut in osculando tenerent eum
Et tunc dominus dixit quem queritis
tunc ipsi responderunt Ihesum na-
zarenum Ex illo dicit Jo. Cris.
quod divina virtute Christi excecavit
eos quod non noverunt eum Et
illud non obstat quia lucernas ha-
buerunt et faces et utique precipue
Judas multo novisset eum Et
tunc dominus dixit ego sum et post-
quam hoc dixit retrorsum ceci-
derunt in terram et hoc factum fuit
virtute divina autem et voce huma-
na Christi operabatur similiter dicens
et cristus sic tradit eis ne aliquis
diceret quod in eundo eis obviam
haberet eis protectionem eum capiendo
vix audit eis virtute sua quod esset
deus ante Christus Cris. dicit cum hec gratia
divina vice tenuit eos debuerunt
dicere et credere ipse est filius dei
modo ignoraverunt nec ihesum quem
enim quererent ex quo que-
sivit quem queritis dico quod non
quia permisisset Sciens autem Ihesus
que ventura erant super eum
etc. permittit quod contra hoc quare
sciens dualiter decamsi secundum ne
Christus videatur ignorare que que-
rerent Secundo ut videatur se volun-
tarie offerre unde immo-
latus est etc. Unde gregorius dicit
quod ex illo timere debemus verbum
tremendi judicii Item maledicto
et dicit quid faciet judicatus qui
hoc judicatus et pater super dicit
Cum ergo pria stella
simonis eius etc. Et postquam
surrexerunt Et iterum venerunt
dixit iterum quem queritis
sicut prius Iterum non noverunt
eum et in hoc dedit eis intel-
ligere ut vim evasisset si volu-
isset Quia sicut dixi illa questio
non fuit ex ignorancia sed quia
omnia ventura super eum sciebat
secundum glosam ut scirent eum
esse quem querebant Quia secundum theom

p hoc voluit ostendere quod licet pus
eis esset abeis tamen non videri
distinctum non poterat Et quod non
responderunt ihesum nazarenum
a nazareth concepto et nutrito
non verus nazarenus erat i
floridus sanctitate in eq̄uis
post resurrectionem floruit ut
dicit propheta et refloruit caro
mea et in hoc patet eorum igno
rancia quod xpm sibi presentem tunc
hunc nec visu nec auditu di
stinxerunt u ipse se eis ostendit
in dicit ego sum scilicet qui me of
fero voluntarie non tamen a
familiaribus cognitus scilicet a iuda
familiari suo cum cognoscebatur
adeo sequitur ut autem dixit ego
sum abierunt retrorsum et ce
ciderunt in terram quasi to
nitruo percussi Tercio iam atteriti
erant fulgore faciei et oculorum
eius qui fulgor aliquibus erat at
tractivus et delectabilis aliis
formidabilis et prostrativus Sed quare
ceciderunt quod hoc voluit et
potuit Tercio quare semper ezech
iam boni cadunt in faciem dan
2o Etiam dominus cecidit in faciem
et oravit Iniqui autem retrorsum
quod autem quia in malis vigilat
oculus carnis et dormiunt oculi
mentis et licet interiora obliviscuntur
Boni autem in interioribus con
tendentes posteriora mundi
alia obliviscuntur Alia ratio eius
qui cadit retrorsum non videt
ubi cadit sicut illi qui posteri
ora sua non consideraverunt quod
eis sequitur Quarto autem cadunt
in faciem sicut boni in ali
quo opere suo proponunt finem Iter
gressus ad peccatum e quidam casus
quod homo cadit in gravia ad ethyam
etc in iherusalem Sed de he
ly sequitur iterum et in
terrogavit eos dicens quem
queritis etiam benivolencia
cecidit in prostracione inimicorum
et erectione dixit ihesum naza
renum glosa ut tunc cum cognoscitur
ne obesset ut in eius captione
dicat eis dixi vobis quia ego sum
non a xpm angelis Sed si non mitteret
comprehendi non illi fuerunt ad
que venerat Ex hoc quod xpc eis
se tociens obtulit videtur eis de
disse oportunitatem malefaciendi Respondetur
Crisostomus ostendit omnia que
sufficiencia fuerat ad revocandum
eos scilicet detinendo visus eorum ne
presentem agnoscerent deiciendo
eos ad terram solo verbo iterum eis
erigendo Sed permanebat in malicia
et nulla amplius querebant ex
cusacionem de peccato suo Sequitur si
ergo me queritis etc id est discipulos
meos sinite abire Inimicos mihi
et faciunt quod libet dimittunt
eos abire quos voluit abire
Causa autem quare voluit ut abirent
fuit propheciae implendo Ysaye
torcular calcavi solus 2o quia non
fuerunt firmi in fide Nam
relicto eo post hoc omnes fugerunt
3o quia cum predicatorum et gentilium
per eos conversione 4o propter implendam
oracionem quam oraverat prius
dicens Rogo quod non tollas eos
de mundo Et etiam ad
implendum illud quod prius dixit
pater quos dedisti michi non
perdidi ex eis quem Socianum mea
plebe quia tunc verum
vos non consideratis quia potestatem
habet super vos unico verbo sentenciam
dampnacionis proferre hoc ultimo
et tercio sed Cum dixit ego sum
apperuit oculos eorum quod eum non
noverunt et tunc infelix et immun
dus Iudas accessit et osculatus
est eum dicens Ave rabi O
quanti sunt adhuc fratres
eius qui salutant te ave rabi
in plateis et si possent starent
pro te in famulia et vita tua
Cui xpc dixit Amice ad quid

venisti et vocavit eum Amice
quasi diceret volo te adhuc con-
de fraternitate meorum sicut prius
multas familiaritates ostendi
et volo vide(re) utrum aperto velis
quare tamen Judam amicum vocat
qui in veritate non erat. Dicit signa
amicitie ostendebat scilicet amplexum
et osculum. 2o quia debebat esse
amicus 3o quia paratus erat adhuc
eum recipere in amicum, cui multa
beneficia impenderat. Dicit dubium
quare isto signo voluit tradi. Dicitur
quod per hoc voluit Judas tradicionem
suam occultare quasi diceret Magister noster
erat quod quando aliquis nostrum fuit
absens tunc Christus osculabatur nos.
Dicit ego ac nocte absens fui
ergo osculabitur eum et credent
alii et ipse quod hoc fecit more
solito sic factum et sic per pacis os-
culum Christus fecit impacientiam. Item
dicit quamvis ab in mundo pas-
sus est. Item quod non tamquam ab
amico passus est. Dicit quod vo-
luit abire et similiter osculum ne-
gare. Dicit hic timeo quod multi sunt
Jude qui iam corpus Christi ad os
sumunt. Dicit postea ut in diabolo
et ut peccatores vivunt. Hora
dicit amice ... re
amice quo hunc intrasti. Et
memorare novissima tua et
in eternum non peccabis. Et confes-
tim accedens osculatus est eum
accedens quasi ad serviendum
et reverenciam sibi exhibendam quasi amoris
ostendens. Augustinus mitissimo agno
lupus dedit venenosa oscula
tale est osculum mundi illum cum
prodit quem osculatur tale est
osculum et ~~...~~ glosa suscepit
deus osculum non quod nos simulare
doceat sed ne proditionem fugere
videamur. ~~...~~ Cum hiis
qui me oderunt eram pacificus
Ait dixit Jhesus osculo fi-
lium hominis tradis quasi diceret.

tu putas consuetudine humanam
quod osculum est signum pacis et signum
sed tu das in osculo in signum
tradicionis. Ambrosius Instrumen-
to pacis mortem irrogas. Hinc
domini discipulus magistrum prodit.
Nota quod super illo verbo Jo ut ego
dicit Aug(ustinus) insultans
iudeis ubi nunc chorus militum
ubi terror armorum ubi vox
turba hodie ferocem armis
... sine omni telo repulit
atque in terram prostravit. Et addit
quid iudicaturus faciet qui
moriturus hoc fecit et addit
a causa nisi quia voluit quod po-
tuit quod voluit. Et illi
manus iniecerunt in Jhesum
et presserunt eum in terram
et ligaverunt ut manus eius
sed qui erant in eo ...
quoque tamen erat ...
... voluntaria qui
quando voluit capitur quando voluit
occiditur. Hora super eum ... descen-
derunt quasi lupi ad agnum
et manus miserunt irruerunt
et tenuerunt eum fortiter. Vi-
dentes autem discipuli dixerunt
domine si percutimus in gladio. Qui
voluerunt percutere non audierunt
voluntatem Christi audierunt autem
prius Christum qui percusserit te in u-
na maxilla etc. Dicit Petrus
ita fervidus fuit in amore Christi
quod eius responsum non expectavit
sed famulo qui malchus dicitur tetigit
auriculam amputavit. Unde
voluit sibi totum caput ampu-
tare. Dixit illi Petre mitte
gladium tuum in vaginam. Chrisostomus
Mitte gladium etc. Dicit zelus
tuus bonus sit tamen factum
tuum est inordinatum quia non
potes me defendere. Nota
in hoc prohibuit dominus apostolis et
prelatos sua auctoritate defendere
cum gladio materiali. Ambrosius
Arma mea sunt lacrime et oro
Sequitur calicem quem dedit mihi

Or non bis ut bibam illum quod
tunc resistis tali passionis Ro
ipso filio suo non pepercit deus
Et vocavit passionem calicem
secundum theologum quia licet passio sit a-
mara et tristabilis tamen propter
amorem patientis et necessitatem
illorum pro quibus patitur facta est
grata et acceptabilis medicina
est amara propter saporem sed propter se-
quentem utilitatem corporis sed grata
Omnis qui gladio pugnat
peribit gladio proprio id est qui vin-
co ad propriam vindictam ut ante
ipsa vel potestate [illegible] Bu dicit
quod per illos gladios designatur
regimen mundi Sed quare dominus vo-
luit hic gladios [illegible]
quod propter hoc ut videmus quod si vellet
hic vindictam posset hic et ab-
scidit eius auriculam dextram
ad designandum quod vera auris
malorum est abscisa cum qua de-
berent audire verbum dei et
hoc timeo quod et sit abscissum
nobis Et dixit petro mitte
gladium tuum ad designandum quod
clerici et prelati litigare non debent
Et cum [illegible] petrus dicit
an non putas quod possum ro-
gare patrem meum et exhibebit
Nota mihi plus xii Nota legio continet
sex milia sex centos et 66
cum angelis et ego [illegible]
non indigeo auxilio apostolorum
qui possunt hic ii legiones
quibus omnium [illegible] signatos
Nota finit Non non dicit propter hoc
quod indiget de ministerio ange-
lorum sed ut ostendat suam passionem
esse voluntariam hic et numerus
significat totum genus humanum
tamen Romano imperio quam [illegible]
os [illegible] cum tito et vespe-
siano Et tetigit auriculam
eius et sanavit glo-
riosus [illegible] oblivisci [illegible]
hostes suos pati vulnera

et sanavit eum propter [illegible] que-
stionem Sed illi [illegible] odio et [illegible]
[illegible] erant quod christi quod nichil adver-
terunt Et [illegible] Crisostomus idem sumus
post modicum tempore christus [illegible] ad
dedit et propter stabilitatem fidei apostolorum
ut in eius fide et devotione
permaneant qui tempore passionis
adhuc coram eis miracula fa-
ciebat Etiam in exemplum posteris ut
diligamus inimicos nostros efficaci-
ter et benefacite his qui vos
oderunt Et sequitur Sinite id est
aliqui exponunt id est abducite
in familiam ut ego eum curem
Sed illa expositio non valet bene sic ex-
ponitur Sinite eos perficere volun-
tatem meam usque ad mortem
et tempus mortis mee In [illegible] dicitur
Sinite hos id est discipulos abire
unde fuit placitum de discipulis
ne ipsi caperentur et in hoc patet eius
potestas quod discipulis potuisset re-
cepisse si non fuisset suum mira-
culosa operatione dicit Sinite
ut compleretur sermo [illegible]
Et non perdidi ex eis quemquam [illegible] ad
[illegible] ipsi eos dimiserunt
[illegible] eos [illegible] quod non sunt sunt
[illegible] persuasione sed ex mira-
culosa operatione et ex hoc patet quod vo-
luntarie se ad passionem obtulit
Et cum viderunt quod non potuerunt
nec deberent vindicare ipsi re-
linquentes eos cum omnes fugerunt
O quam miserabilis delicto [illegible]
fuit quod illi deliquerunt cum quibus
omnia bona fecit et sic faciunt
[illegible] qui iam acceperunt
corpus suum et post octo dies
fugiunt sicut fures et tunc
Iudei [illegible] eum Bu o
quibus [illegible] magis horrore et dolore
hoc [illegible] quomodo [illegible] eum
duxerunt [illegible] veste alius
[illegible] alius [illegible] et [illegible]
dixit Tamquam ad
latronem existis [illegible] tibi amor

eos de doctrina qua fecit et alia
voluit quod ligaverunt sibi manus
ad dorsum quia tamquam malefacto-
rem eum comprehendere voluerunt
dixit autem ad principes sacerdotum
id est ad famulos principum quia prin-
cipes fuerunt et in persona sua et con-
silia sed non in propria persona Cotti-
die eram apud vos in templo
non omni tempore sed quo ad
tempus scilicet ante passionem
vera cottidie docuit in templo
et non me tenuistis quasi dicat quia te
volui sic et si nunc vellem me
non possetis non detinere Sed hec
hora vestra id est voluntati vestre
deputata et potestas tenebrarum
id est demonum Sed dubitatur unde
petrus ita subito gladium
habere potuit. Dicitur quod in ce-
na audivit a magistro quod tra-
diturus esset in manus peccatorum
ideo sibi de gladio providit ut
resistere posset illis Alii dicunt
quod non fuit gladius sicut mo-
derni habent sed fuit magnus
cultellus quem habuerunt in
cena ad agnum et istud tunc
petrus evaginavit Et tunc
adolescens quidam sequebatur
eum amictus syndone etc. Et
Beda dicit quod fuit Iohannes evangelista
hic longo post eius vita de-
monstrat. Unde post Christi passionem
diu vixit Sed dicit quo re-
cedebat ita cito Beda dicit
iterum quod de manibus detinentium Christum
elapsus fuit sed fuit resumpto
vestimento reddito et ablatis du-
centium Christum se immisit
No^l Nota syndon est vestis linea Dicitur
amictus syndone super nudo
glosa scilicet corpore et mirum quomodo
vestem ita modicam habuit
ubi autem eum tenerat eum
syndone relicta syndone et
nudus erat sit ad tenebras

et post hoc resumpsit vestimentum
suum et sequebatur Christum Et quia cito
oblitus est requiei illius quod bibit
de profundo fonte sapientie Se-
cundum Ioh. Cohors autem et tribunus
Nota cohors dicitur congregatio militum No
quia multi de familia pylati e-
rant ibi tribunus dicitur qui preest
mille et magistro dicitur tyriarcha
Nota dicitur in Ioh ligaverunt quia No^l
mos Iudeorum fuit sicut ab hoc
est quod dignum morte putabatur
ligatis manibus et sic et Christo fece-
runt Nota quod non introduxe- No^l
runt Christum per illam portam civitatis
per quam exivit sed introduxe-
runt Christum per valle Iosaphat et per
auream portam que dicebatur
aurea pro tanto quia aurum sa-
lomonis davidis et omnes res
aurum valentes et sacrificia
que offerebantur in templo
introducebat per illam portam
quare quia ipse Christus in mundum per
auream portam scilicet uterum virginis
ingressus dignum fuit ut
ab hoc mundo egredi volens
ad patrem introduceretur pro tanto
etiam introduxerunt eum per
auream portam quia ibi sederunt
peccatores sic ergo pro sua crudeli-
tate vel ihesus eis reputetur
ut ibi deponerent et post ad ora
adoria que in eadem platea
habitabant Et hec ponit
Ioh cum eius dictis studium sed in hoc
hic alii tamen dicunt quod Ioh
pius fuit et ideo quando Christum duxerunt
ad Annam scivit quia quidam inve-
nerant civitatem tunc primo
tunc fuerunt domus Anne et quia isto
anno precedenti fuit ponti-
fex et princeps sacerdotum igitur
sibi faciebat reverentiam et
hoc et quia fuit socer Kayphe
et secretarius ipsius ideo non presume-

bant per ire nisi ad eum intraret Alia causa quia xpistus ad Annam primum duxerunt quia Annas fuit senior quam Cayphas et quia iudicium fuit referendum ad seniores secundum rectum Alia racio secundum Joseph quia Anas et Cayphas sigillatim et per mutualem annorum emebant sacerdotium a Romanis scilicet unus uno anno alter alio Et Anas quesivit xpistum de discipulis suis pro tanto qui fugierunt ab eo et de vita et de doctrina eius Sed de discipulis tacuit quia non bonum potuit loqui de eis Sed respondit de doctrina sua utrum essent vera et contraria legi moysi et respondit ei ihesus quod non in occulto sed manifeste docuit et qui hoc facit huius doctrina est autentica unde dicit Joh. q. d. Ego palam manifeste locutus sum et dixit interroga eos qui me audierunt tu plus credis verbis aliorum quam michi ita quod vult quod ministri eius deberent testificari contraria illud quod audierunt ab eo non licet aliquid secrete locutus cum discipulis hoc fuit ex eo quod alii non potuerunt intelligere et ideo quia xpistus sciverit eos huiusmodi fuisse locutos videlicet missi qui fuerunt missi tot quod caperent ipsum dixerunt numquam sic locutus sicut loquitur homo ille ideo credebat eos non negare set pro super sit quod deberent sibi testimonium esse et ideo dixit ego palam locutus sum et in occulto nichil Sed non videtur esse verum quod sit locutus palam et manifeste cum in parabolis locutus sit et iterum dicit quod in occulto locutus sit nichil quia et non videtur quia sepe occulte docuit discipulos

dicendum quod hoc xpistus dixit palam locutus sum pro intelligi palam i. fieret clare omnibus et manifeste et sic non semper fuit palam locutus quia non semper patuit eis sermo Sed pro tanto palam quia quamvis primo apparuit eis tamen postea in fine claruit postquam discipuli acceperunt spiritum sanctum quod palam coram pluribus in templo docuit ideo pluribus patuit dicendum de 2o quamvis discipulos aperte non docuit tamen sic docuit quod presente tempore ipsi hoc dicere debebant quia dixit quod in tenebris audistis predicate super tecta cum spiritum sanctum acceperitis et hoc factum fuit Unde in parabolis eis loquebatur cum spiritu sancto acceperunt intellexerunt hoc cum dixisset ipsi intellexerunt ac si vellet pontificem corrigere et quidam servus pontificis dando sibi alapam dixit sic respondes pontifici q. d. tu debes flectere tuum reverentia genua quia cum xpistus informasset Annam de stulta et impudenti interrogacione et ideo manum extendit et ei alapam dedit q. d. illud meruisti quod sic respondisti pontifici et dicit Cris quod fuit ille malchus cuius auriculam xpistus sanaverat et dicit non vindicavit se sed docet nos esse pacientes Sed pontifice respondit servo d. quare me cedis scilicet in mose si male locutus sum et cetera Sed videtur quod xpistus male fecit ipsum sic corrigendo quia prius dixit qui te percusserit in unam maxillam prebe alteram Augustinus dicit quod quod xpistus hic dixit non licet dare doctrinam pro defectu quod ita esset faciendum sed de omni paracione ita quod hoc ita deberet esse paratus illud facere si esset ad honorem dei

Sic et si fuisset alia maxillam statim prebuit tamen ad redemptorem hominis ad multa alia se extendit primo percussus deinde flagellatus ultimo crucifixus et mortuus. Et sequitur: Et misit Annas ligatum. Re- hic ostenditur christus ad Caypham ducto vinctum postquam christus fuit ab Anna examinatus fuit missus ad Caypham ligatus. Et na- re autem de domo Anne ad domum Cayphe fuit missus racio talis est quia Cayphas erat pontifex anni illius ideo quia ipse Cayphas fuit versipellis et totus astutus ideo presumebant quod ipse deberet invenire aliquid malicie contra eum et causam aliquam dignam morte ipsi miserunt eum ad Caypham et dicit quod Annas misit sic eum ligatum hoc potest dupliciter intelligi primo ligatum quia christus fuit oblatus resolutus et postea sit desolutus in domo Anne iterato ligatus vel quod fuerat ligatus ductus ad Annam demum ad Caypham et hoc possibile est quia cum captus fuit statim ligatus fuit et ductus ad Annam contra et postea ultra ad Caypham eciam possibile est cum deberet examinari ab Anna quod tunc fuit soluta eius vincula et post examinacionem iterato ligatus et ad Caypham missus et postea a coram Caypha religatus et tunc blasphemavit eum.

Principes autem sacerdotum querebant falsum testimonium. Hic describit christi comprehensionem illusionem et primo describitur falsorum testium citacio ut patet ubi tunc Annas misit Ihesum ligatum ad Caypham tunc principes sacerdotum et omne concilium querebant falsum testimonium adversus Ihesum. Nota concilium est a quam intencione dictum et est concilium congregacio plurimorum ad unam intencionem et sic ipse omnes una intencione congregabat.

quod istum interficerent. Et dicit: Novissime venerunt duo falsi testes. Sed videtur quod non fuerunt falsi testes in hoc quod dixerunt hic dixit possum destruere templum dei et in triduo reedificare illud quia Johannis 2 hoc christus dixit solvite templum hoc. Respondeo dico quod fuerunt falsi testes secundum Jeronimum qui dicit quod ut verba ipsius non ipsissima verborum eius dixerunt unde christus dixit solvite templum hoc et in tribus diebus excitabo illud. Sed hic ipsi non dixerunt. Nunc eciam dixerunt ipsissima verba eius quia christus intendebat de templo corporis sui dum solvite id est vos solvetis templum corporis mei michi mortem inferendo et in tribus diebus suscitabo illud scilicet a morte resurgendo et non reedificabo templum.

Et surgens princeps sacerdotum. Dicit quod surrexit ex furia ex eo quod non potuit hic causam condempnandi eum vel aliter surgens quod furiose posset sibi loqui. Ihesus non respondit quia iudex iniquus querebat occasionem quia in iniusto proposito fuerit. Secundo ut sicut agnus mansuetus paciencia ostenderet. Tercio quod margarita non est proicienda ante porcos. Deinde queritur in hoc tacuit et non respondit accusantibus eum ideo quia ea que obiciebantur ei erant falsa non responsione digna quia si dixisset eis veritatem non credidissent sed calumpniati fuissent. Quarto non respondit ut impleretur prophecia ~~ysa~~ ysaie 53 sicut agnus coram tondente. Et ait pontifex: Adiuro te per deum vivum ut. Queritur utrum pontifex illicite quod christum adiuravit peccavit et videtur quod non quia non est peccatum quod aliquis alium per adiuraciones incitat ut dicat veritatem libere. Sed dico quod peccavit quia quando inferior ad dicendum veritatem superiorem

nota

Q^o

n^o

coarte

p admiracoz incitat conditio pi-
tat et sic ipso fuit in felior et xpo
supior et igitur non debuit eum
p admiracoz incitare ad dicen-
dum veritatem dicit illi ihesus tu
dixisti q. d. tu dicis hoc ego pro-
veritatem i. pro eo Dico vobis
videbitis filium hominis i. me pre-
sentem a dextris virtutis dei quantum qua-
litatem inclinate et hic videbitis
in finali iudicio cum qui iudi-
cabitur a vobis postea vos iudi-
cabit Hic Crisostomus quantum humanitate
scilicet in bonis pociori totius
creature quia primum quantum humani-
tate adeo recepit supra alias
creaturas dicit venientem in nubi-
bus celi i. aeris quia in finali
iudicio apparebit in aere in
forma humana iudicando bo-
nos et malos Dicitur quia expo-
tur rudit hoc et prius non dico
quia voluit facere reverenciam
in hoc nomini dei reverenciam
Tunc dixit quid adhuc indi-
gemus testibus reus est mortis
quia crediderunt quia blasphe-
maret deum et tunc posuerunt
velamen ei ante oculos dicens
volunt quia ita publice erat quia
in corpore non potuerunt hoc
quia molestaverunt eum et eciam
quia quia luxerunt fecerunt dubium
infidelitatis Sequitur Seque-
batur autem petrus a longe
et unus discipulus notus
erat pontifici hic determi-
nat de petri negacione et pro-
dixit ad dominum Aunc ad-
duxione Vnde quia hoc ducebant
ad annam tunc sequebatur pe-
trus et alius discipulus
Augustinus dicit quis fuit iste
discipulus non est temere
asserendum quia nomine eius tacet
convenit autem sicut sic no-
minatur ipse Iohannes qui de se sic
scripsit se ipso nomine non novavit

et hoc fecit propter humilitatem sicut
dicit ~~Crisostomus~~ quia alius discipulus fuit qui
scripsit hic dubium quare fuit cum
quia iste discipulus fuit notus ponti-
fici Quidam dicunt quia Iohannes in le-
ge doctus fuit et aliquando conferebat
cum pontifice de hiis que perti-
nebant ad legem et sic notus
fuit pontifici Sed illud non vi-
detur quia ab hunc nomine fuerat
piscator et didicit legem Vnde
dicit quod Iohannes rusticus piscator in-
ductus erat Alii dicunt quia
de familia pontificis aliquis
fuerat de parentela Iohannis quem
aliquando frequentavit et ex illo
notus pontifici fuit Alii dicunt
quia quia pauper piscator fuit et
quamquam per se pisces vendebat
et ad domum pontificis portavit
et ex hoc notus fuit Albertus
dicit Iohannes mansuetus ita quia cae-
pietatis abstractus et minimus qui
amabatur Sequitur petrus vero
stabat foris tunc Iohannes exivit
et introduxit eum in atrium ex-
terius ubi vulgares stabant
et calefaciebant se ad prunas et
per hoc fuit in atrio in feliori ante
ianuam Tunc ancilla dixit
petro numquid es tu petrus
dixit non sum ~~Crisostomus~~ dicit quia
dicis o petre nonne dixisti pa-
ratus sum tecum in mortem ire
et modo abiectae ancillae abne-
gas xpm non cum erat milites
qui dixit numquid ex discipulis
es hominis istius Nec eciam
fuit tormentis interrogatus muli-
eris dicentis numquid es Sed quasi
vox miserantis es Et subdi-
dens veram perdixit hoc de se fal-
sa suspicit et petrus stabat
ad ignem et calefaciebat se
quia frigus fuit et de frigore
dicit fuit in corde quia interiorem
caliditatem non habuit quia ig-
nis divinus in eo erat extinctus

igitur optinuit cum hiis exteriorem et
tunc dixerunt vere tu ex illis es
et non pro eo enim sed pro nobis sepe-
rimit nobis in exemplum et tunc dix-
it non novi hominem Augustinus dicit
quod non solum ille negavit Christum qui
non est Christianus sed eciam ille qui
hoc nomine non dimittitur id est non
et sic faciunt isti qui timore
hominum ad sacramenta attendunt
Et dicunt hoc quia modo sunt for-
cia verba eius quod voluit ponere
animam pro eo ipse ad vocem
puelle negavit sic tu et
ad vocem concupiscencie ne-
gabis Christum dormiendo eciam
non visitando ecclesiam Augustinus vult
quod omnes negaciones facte
sunt in domo Anne Et tunc
secundo negavit gallus cantavit
Sed dicitur quomodo est hoc dictum dicunt
hoc antequam plene negabat
cantabat tamen negabat et est
verum et non simpliciter negavit
et postea iuravit et ex illo
patet quod hic plus unum peccatum le-
vius provocat ad aliud et sic
tunc fuit una hora antequam
iterum negavit et sic tunc postea
tercio negavit et non solum ne-
gavit et iuravit sed maledixit
et videtur peccatum quod prima non statim
delet sine ponte mox ad a-
trahit et dixit non novi ho-
Non dixit filium dei et hominis
et igitur peccavit mortaliter et
quoniam Sed cum ipse negavit di-
lectio vel karitas in eo non fuit
extincta sed obnubilata unde
est quod ad deum et igitur Nota
quod per cantum galli debemus
cogitare peccatum et aspectum dei
Sed nota circa terciam negacio-
nem petri ewangeliste varie lo-
cuntur Circa primam nega-
cionem omnes bene concordant
quod primo ad accusacionem
ancille negaverit Sed circa

secundam et terciam varie locuntur quia
ad personas eum accusantes Marcus
et Mattheus dicunt quod secundo negavit
ad vocem ancille Lucas quod ad vocem
hominis sed viri Sed Iohannes dicit quod ad vocem
multorum similiter de tercia accusacione
dicitur in Iohanne quia negat ad vocem
ipsius cuius petrus auriculam ampu-
tavit aliter dicit quod tercio negavit ad
multorum vocem quod dicit Augustinus tange-
do talem varietatem ewangelistarum dicit quod
ewangeliste intendebant describere nega-
cionem petri sed tacebant dicere de
personis accusantibus eum vel
de locis et sic variantur ewan-
geliste sunt ergo de tercia accusacio-
ne petri quia prima fuit ad vocem
ancille in quo ewangeliste non discor-
dant Sed de secunda ut cum petrus
sic stabat cum aliis ad ignem
quia videns quod cognosceret eum
avertit se et voluit exire et cum
sic disponebat ad exeundum tunc
una ancilla dixit sibi tu unus
ex illis es et quo quidam aliorum
excusabant eum sed ad vocem
ancille eciam viri concurrerunt
et dixerunt quod ex discipulis
eius es et sic consistit de secunda nega-
cione sed concordant et prima ad
vocem ancille sicut dicit Marcus
et ad vocem hominis viri sicut dicit
Lucas et ad vocem multorum concur-
rencium sicut dicit Iohannes et quod
petrus cepit frigescere extrinsecus
in corpore sic et intrinsecus incepit
frigescere in amore Sed de tercia
negacione dicit Marcus quod ad vocem
multorum concurrencium et quod ad vo-
cem unius cognati ipsius cui abs-
cidit auriculam petrus negat et
dicit quod non sic voluit exire
tunc multi circa ianuam dixerunt
tu ex illis es inter quos fuit
primus pontifex cognatus alius
et ideo eum magis acrius accusa-
bat et hoc advertens Iohannes tamen
narrat eundem sed Marcus multi
et utrumque verum est quia ad

vocem ipsius et etiam secundum
multorum accusantibus ter negavit
Ancilla dixit vere tu ex illis es
dyabolus per mulierem primo hominem
decepit ad usitata arma se
transfert nam Salomon et Samp-
son per mulierem decepti sunt et quia
qui falsum loquitur non solum
peccat sed et qui veritatem tacet. Du-
bitatur de loco in quo Christum ter
negavit. Beda et scolastica dicunt
quod primo in domo Anne negavit
et secundo et tertio in domo Cayphe
et hoc excipitur ex littera Joh. ubi
dicitur quod postea Annas misit eum ad
Caypham. Sed Crisostomus dicit quod primo
negavit in domo Anne et
2o et 3o. Et sit quod quando Christum negavit
primo tunc Annas misit Christum ad
Caypham Petrus mansit in
domo Anne et post hoc bis ne-
gavit. Sed istud non potest stare
quia hoc secundum fuit in domo ubi
Christus erat quia dicitur Christus respexit
Petrum post terciam nega-
cionem ubi dicit Augustinus in libro de
concordia ewangelistarum quod prima negacio
fuit facta in domo Anne et 2a
et 3a in domo eadem et quod
dicitur in textu quod post primam nega-
cionem misit eum Cayphe
dicendo quod hoc dixit per anti-
cipationem ubi dicitur adduxerunt eum
primum ad Caypham. In predictorum
ergo tenendum est quod ille tres ne-
gaciones facte sunt in domo
Anne. Sequitur. Et statim gal-
lus cantavit etc. Ita quod post
primam negacionem gallus
semel cantavit et tunc facta 2a
et 3a negacione secundo vice can-
tavit et de illo gallo dicit
Augustinus. Ecce nunquid per me dicta
impleta per deo et egeri firma-
ta per scripto et subdit non enim
factum est quod ille dixerat quia
meam parte ponam sed illud im-
pletum est quod ille dixerat
per Christum antequam gallus ca-

tet ter me negabis et dicit Crisostomus
de illa negacione concordaverunt omnes
ewangeliste dicunt impetum negacione
non quidam discipuli accusantes
sed nos erudientes quod maximum sit
deo non totum omittere. Sed de nostro
consilio et defectibus viribus aliquid
presumere de illa negacione Petri
movet questionem beatus Gregorius. Cum Christus
statuit beatum Petrum pastorem
et caput totius ecclesie quia fuit
papa post Christum et successor Christi.
Cur Christus eum tunc labi permisit
quod eum ter negavit [illegible] in
quadam ancilla pastoralis
et beatus Gregorius respondit ipso permissum fuit
quod ipse Petrus ex propria culpa
eorum tamen caput addisceret
compati culpe aliorum et pone
cum dicit alter Gregorius. Petrus
totius urbis terrarum doctor
et contra Christum peccavit et veniam
impetravit ut in nos et regula
in dignitatibus plebis. Unde data est
regula ut omnis qui sunt
in arbitrio esse condicam potestate
iudicare ut in hec destinit
Subditio angelis sed hominibus
arbitrio esse tradita potestatem
sacerdotalem et potencia potestas
sacerdotalis est tradita ab hominibus
non angelis addit ne cum ipsi
angeli non peccent peccata
eorum in peccatoribus sine venia vindi-
caret. Et subdit. Et ut ho-
spitus et placens pastoralis in
propriis culpis cognoscat pati
et alienis et aliis peccantibus
distant esse mites et experta
sunt per quod nunquam dicunt elegi
in experti unde prelati et epidi-
cunt esse beati ut igitur Petrus
disceret compati aliena culpa ideo
ad negacionem eius admi-
sit. Et conversus dominus respexit
Petrum sicut sol tangens
glaciem ipsam liquefacit sic
divina miseratio peccatoris
mollificat Petrus non in deo
sua non in templo sed in domo

principium xpm negavit quia pauca
vitas non intrans quia ... incipientes in-
... penitent qr in malis
nati qui hodie negavit xpm in
... alij ... adulatoria
... non est intellige-
ndum quod oculo corporali xpc petrum
respexit Sed est intelligendum
de oculo interiori et oculo mie
et in tanto ... ipsi dixe-
runt xpm interius in atrium
Sed petrus stabat foris Iste xpc
fuit superius in atrio petrus
... inferius ... sic est intellige-
ndum ... quibus ...
ticia ad miam respexit petrum
oculo mie interiora ... inspiran-
do quod ... sua negatione
... et sic ad ... rediit Sed
qui volunt dicere quod oculo
corporali eum respexit dicunt
quod annas ad caipham ... interio-
ris ... que respiciebat caipha
... exterioris et tunc caipha
interiori ... potuit re-
spicere in atrium ... sic ...
de inferiori et superiori dici potest
tante ... sua magistri ...
... Et egressus foris
... in atrio ... cum ...
sedens non potuit agere ...
... foris ... de impio
... ut ... de negationis
... amoris fletibus ...
penituit ... et
veniam meruit ...
... lacrimas ... legi-
tur ... satisfactione non ...
... est ... peni-
tuit et flevit ita amare ...
... non sat-
... Et ex hoc capitur arg...
quod tanta possit esse ...
remitterent ... impe-
... qui non ... aliam ...
qua nimia sua ...
... subito quod dixe-
runt ad eum si tu es xpc
dic nobis et quare sic ...

Et quare sic ... qui fecerunt
ut in nobis ... possent ...
... quia scriptum
est in lege quod xpc deberet regna-
re super iudeos et ... ipsi intelli-
gebant de regno spirituali et
quia romani regnabant tunc super iu-
deos cogitavit si dicit ego
sum xpc ... accusa-
di ipsum ... quia usurpavit sibi
regnum temporale quod est contra cesarem
Si autem dicit non sum tunc
... ipsum quia ... dixit
se esse xpm Et ideo dixit eis Si
dixero vobis quod sum xpc vos
non creditis michi Si vero inter-
rogavero vos non ... quia
... interrogabat eos et ...
... non ... ut
... Tunc dixit ad illos
que dicunt ... esse filium
hominis ... et ...
... meo ...
dixit Si interrogavero vos ...
de ... non ... dimit-
titis me ... Sed ab
hoc ... ad mortem
et hoc erit filius hominis illud
exponitur dupliciter primo sic
... passionis mee
filius hominis ... sedens ...
in bonis potioribus ...
... et hoc ... in ...
... humanitate as-
cendit et sedet ad dexteram
... et hoc ...
... passionis mee quia xpc
per passionem suam meruit sue
humanitatis exaltationem dixe-
runt omnes ergo Tu es filius
dei ... vos dicitis quia ego
... nego Sed vos
dicitis ... in ... princeps
sacerdotum scidit vestimen-
ta sua ... quod nos
... qui ...
blasphemiam contra deum

Nota

tunt studebat. Vestimenta
sua et maxime indutus etc.
et tunc fecit pontifex blas-
phemia est qui aliquis quod tunc
creator assumit creatu-
ram quod ipsi reputabat christus ve-
re homine et ipse se dixit filium
dei etc. sicut et fuit ergo dixit
blasphemavit ipsum et ergo dixit
quid adhuc egemus testibus q. d.
non egemus testibus quia nos
ipsi audivimus ab ore eius quod
dixit se filium dei. Tunc ex-
spuerunt etc. Ubi tangitur christi
iniqua collusio et percussiones
illusores cum. Unde voltu tu-
um bone ihesu in quem ange-
li desiderant prospicere sputis
maculaverunt manibus per-
cusserunt vel operuerunt
Similes isti sunt spuentes in
facies hominum qui adducebantur
ad mortem quia temporaliter tunc
spuebant in faciem cum
illusus fuit christus in domo
pontificis tamquam digni-
tatis usurpator. In pretorio pylati
tamquam regie maiestatis
vendicator. In domo herodis
tamquam falsorum miraculorum
operator. Nunc tamquam
omnium seductor. Unde alii
dabant palmas in sanctissi-
mam faciem eius alii in
os alii in collum alii spue-
bant in faciem eius aliqui
vellebant barbam eius alii
venerabiles capillos ex-
trahebant et dominum angelorum ma-
le tractabant sine reverentia
et omni pietate alii ex mali-
tia sua aliqui ut placeant
maioribus et abscondebant fa-
ciem eius a suspiciis in signum
quod gratia eius ab eis abscondi-
ta fuit de qua capitulo Et fa-
cies tua decora. Et psalmi

Speciosus forma pre filiis hominum
Hester. Valde mirabilis es domine
et facies tua domine plena est
graciarum. Hec est facies Salomo-
nis quam desiderabat omnis terra. Unde
in quam desiderant angeli
prospicere. Et moysi. Ubi inveni gra-
ciam in oculis tuis ostende faciem
tuam. Psalmus. Ostende nobis faciem
tuam et salvi erimus etc. Unde
attende anima quod cum tu sum-
ma diligencia ea que dederis
gloriam existimas maximam do-
minatori orbis terrarum pro
nobis talia sustinere hec anima le-
gamus continue hec [illegible]
[illegible] et in ymnis gloriemur. Nono
quod colaphis est percussio per collum
Decimum prophetiza nobis christe quis est qui
quis est qui te percussit q. d.
ipse dixit te prophetam et quod propheta
potest videre non solum de pre-
teritis sed eciam de futuris. Ergo
es propheta dic quis est qui te
percussit. Et tunc postea
ductus est ad Caypham et hoc
fuit post mediam noctem
et ille fuit pontifex Anni
illius et de illo dicunt ~~[illegible]~~ et luc.
sed non nisi Johannes dicit de illis que
fuerunt facta coram Anna
et ubi coram Caypha repli-
cavit omnia que prius fecerunt
coram Anna et hec duravit usque
ad pylatum. Et sequitur Et cum
mane esset facto consilium fece-
runt etc. Postquam dictum est quomodo
cristus passus fuit inchoata
per iudeos hic ostendit quomodo per
gentiles fuit consumpta et primo
tangitur christi cum gentilibus conduc-
to et quomodo dicit quod christus tota nocte
coram pontifice illusus et
male vexatus fuit de ma-
ne hora prima duxerunt enim
ad pylatum et primo tunc in-
cepit eius miseria [illegible]
[illegible] etc. per hoc intelligitur

q' tota nocte cu ihu laboraue-
rut vigilantes in malo q2 fi
lij tenebrarum prudentiores
sunt filiis lucis illud est 9sue-
to penitendo In collo barba
euellando Et ad ductus x^c in
p'torium z ipi no intrauerut ne
9tamiarent^r pascha s3 ut
manducaret pascha agnos
paces glo. Iudeis erat 9tua
tio in habitaculum alienigene
intrare q2 erant de his qui
colunt culicem z deglutiunt
camelum z no viderunt maio
rem s3 iniustam ~~Cris~~ qnt
quare no interfecerunt eum
occulte resp^o d q' hic no fe-
cerunt ut ipi manifeste on-
derent q' ipi bn esset 9dep-
natus z q' ipi essent in mor
te sui g° voluerunt eum ma
nifeste vincere z occide Alia
ro q2 timuerunt q2 si occul
te eu occiderent q' tunc pre-
nirent ad pylatum z q' tunc
pylatus z cesar eos puniret
z rebz eos spoliaret Ideo py
latus e noi 9prum 9positum a
noibz pntis suorum ab atus
z pyla Uel ponitus e cognom
q2 Romani miserunt eum in
insulam ponciam ut ibi in
sedo essz z ibidem traxit nom
poncius pylatus e tame dicunt
quidam q' poncius sit nome
9prium z pylatus nome appel-
latm z io 2^m gramaticos q2 nom
9prium ppom^r appellato nomi
Uz poncius ppomit^r pylato g°
tu pns dictm qnt tene^r ut
gramatici in h^c tmat^r Et cu
Iudas audiuit q' essz ductus
ad pylatum timuit eum mori
Et videns Iudas qui eum
tradidit q' dapnatus essz resp
no 2^m oiaf i^o pt referri ad-
x^m ut ad Iudam ad x^m sic
tunc Iudas qui f x^m tradidit
videns q' essz dapnatus
i. sententiatus ad mortem
abiit Et quo vidit d^r vidz
vidit s apud se 9siderauit q'
essz dapnatus q2 audiuit q' iu
dei accusauit 9tum q' essz blas
phemus z tales in longe debuit
occidi g° vidit q' essz dapnatus
Aliter referendo ad iudam
tunc iudas videns qui tradid^t
eum q' p^t pctm tradicionis ipe
met Iudas esset dapnatus
et pena ductus tu sine spe
venie q' bn penituit eum
fecisse s3 no huit spem de mia
dei q' veniam obtine possz
ugi^r abiens laqueo se suspe
dit et pus accessit pontifices
dicens peccaui rel Ideo dei
Crisost^s ecce quo manifesta^r
vitas z reddit pecunias z
plic^o arguit^r isti qui detinet
no sua z no restituut qui
sunt peyores iude z eciam
illi qui nolunt 9fiteri qui no
manifestant pcta sua Uz no
vz iude 9fessio q2 no fiebat
ppo sacerdoti s3 malis 9fessoribz
z i^z malam penitenciam inpo
suerunt v^s d^r quid ad nos z
g° sic quibz capiat eum z
custodiat sic de talibz 9fessori-
bz qui silent se pbos ideo
qu debet ut lege missam
plorant z hunt 9tubinas
in domo ut qu in 9fessioni-
bz ppendunt fragilitate hois
tunc ducunt hoies ad ara
pcta resp^o no uz 9fessio sua
q2 desperatus erat q2 lica essz
9fessio oris restitucio recep
ti tame de erat spes salutis
Et sequit^r Et illi dixerunt
quid ad nos q. d. quid ad
nos si iustus e ul no e sicut
si tu ulic pccaueris ut non
tu videris i. hic tunc vidisti
qu noli tradidisti eu z^o est
peccatum quicti ut tu vidis
q. d. tu videbis tuc sentem

quitti. Aliter quid ad nos. Augustinus
quid nos ad te, quasi non opa-
mur factum tuum sed peccasti non tibi
consulimus ut cautus te suspi-
ceremus. Unde miserunt ad discipulos
non enim ad talem disputationem
dixissent. Dubitatur quare
laqueo se suspendit. Dico quod promis-
sum fuit ab immedio compes-
cens demonum qui in aere
torquentur. Aliter ut arterie gut-
turis quibus vocem proditionis
emisit per laqueum constringerentur
punirentur. Tertio ut celo terre ex-
osus [illegible] inabilis dimitta-
tur quos ut restitutio precii
ut operato precii suspendii emolumentum
ut acciderent iniusti et nocentis
esse. xiii. Nota Corban est
domus vel oblatio victima vel
quicumque ex voto aliquis
donum vel oblatorum ad restau-
randum ruine templi dede-
runt quia illud domus dicitur
Corban. Et locus in quo servaba-
batur oblatio dicebatur Corbana.
Quare principes attenderunt quod
isti xxx denarii numquam per iniquam
a traditore essent recepti esset
mala pecunia et ideo in corba-
nam illam pecuniam ponere no-
lebat quia tamen licite acquisitam
unde eos imponebat. Et consilio
inito emerunt agrum figuli.
Unde acheldemach est nomen
ebreum et sonat tamen quasi ager
sanguinis. Usque in
hodiernum diem. Idem dicit vel post
in illum diem in qua quidem ewangelium
scripsit iste ager sic vocatur.
Tunc impletum est quod dictum est
per Ieremiam prophetam. Non Ieremias
sed Zacharias xi. Quare ergo posuit Iere-
miam cum hoc Zacharias dicit. Se-
bat Augustinus quia quidam dicunt
quod non omnes codices habent
Ieremiam. Sed antiquioribus continetur

Ieremiam prophetam. Et quare tunc potius
Ieremia dicit quod ut subdit sicut
mihi constituit dominus quia ut spiritus in-
spiratus scripsit ewangelium. Sed in Ieremia
legitur quod Ieremias emit agrum
a propinquo suo et in Zacharia legitur
de ipsis triginta denariis. Et ait
instinctu spiritus recepit ex ut-
roque propheta et illam auctoritatem
conflavit quia unus tangit agrum
alter denarios. Unde quia quod agrum
a propinquo suo emit fuit figura
quod iudei deberent hoc facere. Et quare
Ieremias est magis principalis propheta
quam Zacharias et est unus de maioribus
Zacharias vero unus de minoribus. Unde
ait ponit Ieremiam et non Zachariam.
Sed dicit Ieronimus quod in libro quodam hebreo
quod iudei qui ascribunt illam auctoritatem
de verbo ad verbum sic ait. Et ponit
scriptura ut invenit verba dicit
ita et acceperunt triginta arge-
teos precium appreciati, id est quem a-
preciaverunt a filiis Israel, quasi
a Iuda et suis complicibus, et sic
constituit mihi dominus propterea sancto
[illegible] ne sic [illegible]
et appenderunt mercedem meam
triginta argenteos. Et dixit
dominus ad me: Adiice eos ad statua-
rium decorum precium quo appreciatus
sum ab eis. Et tulit triginta ar-
genteos et proiecit istos ad domum
domini statuarium etc. Iudas restituen-
it pecuniam male acquisitam quo
usurarius tenetur usuram et symo-
niacus symoniam. Sed aut loqui
prius [illegible] a tempore prime
abstraxisset forsitan et venisset
cum qui dixit: Nolo mortem
peccatoris. Vel forte estimavit
penitentie magnam mortem et oc-
currit ei cum ante Iuda et consilium
et desperans magis mori ut videt
quia non convenit simul discipulum
expelle de hac vita [illegible]
suspendit aut se laqueo ut se

cuderet celo tecq; posui. Sed Ioh
adducunt ergo ihesum in pretorium ad
pylatum sed non ondit quo ihesus
fuit ad cayphan ductus est et
ab ipso examinatus et primo pub-
lico 2o secrete. vel Tunc iterum h'
requirit. Tunc Iudei non intrave-
runt pretorium propter reverenciam
pasche ne contaminarentur per-
tas sanguinis vel possibilia scele-
rata. Cum ergo cayphas tunc fuit
presidens intravit in pretorium ad hoc
rursus quod quando Cayphas voluit mit-
tere Christum ad pylatum tunc dimissa
cohorte que comprehendit ihesum vi-
am anticipavit ad pylatum et
ihesum accusando et criminalibus causis
doceret pylatum et ex consensu suo
eum doceret et tunc tunc Christus fuit
ductus in pretorium tunc Cayphas
fuit cum pylato et sic ducitur du-
cunt Christum ad Caypham in pretorium
Alii dicunt quod cayphas qui
fuit eorum episcopus habuit domum so-
lempnem in qua fuerunt di-
versa habitacula et in eadem eciam
domo pylatus habuit habitaculum
Adducunt ergo ihesum ad caypha-
sz intelligitur in pretorium. Et tunc esset
pontifex illius anni dicimus
de toto pontificatu habuit et
omnia tunc attinebat pretorium et
sic exposuit de toto pontificatus
in pretorium. Et alii exponunt ad-
ducunt ihesum ad pylatum in pre-
torium et tunc cessant omnes
instancie et 1a. magister veri simile
est quod sic dicatur et ergo duplex
primo quod non dicitur duci ad locum
illum in quo ante erat. Et cum
Christus venit ad pilatum primo fuit
apud Caypham deinde ad
pylatum. Ergo illa littera mala ad-
ducunt ergo ihesum ad pylatum 2a
ro quia constat quod libris Iohannis supple-
cium in textu ro pro veritate quedam
tenendum est. Ad textum ergo tamen
[illegible] lz et q vera. Adductus

est ergo sic ad Caypham in pretorium
id est in suis pretorium et non ad caypha
et ipsi Iudei non intraverunt quia domus
gentilis erat et pharisei reputa-
bant se contaminari si intrarent
et maxime in tali festo paschali in quo
debebant esse mundi ut cum
se preparavent ad manducandum
Agnum paschale et eciam azy-
mos panes quibus tunc sola
vescebatur et est mirabile isti
reputabant se inmundari pharisei
si intrassent in domum pylati
et non reputabant se inmundari
pharisei quod dolebant se condempnare
sanguinem Iusti et magna ce-
citas eorum fuit. Unde Augustinus. O impi-
orum cecitas habitaculo contaminari
alieno et non contaminare scelere
proprio timent sicut qui in se b
sua lz consciencia polluere dige-
nnunt et neque magna maxima
flagicia committere vel qui tenet
silencium te. Sic et aliis non
tacet. Sibi auditoribus py-
latus honoravit eos volens
eis satisfacere exivit ad eos
et quia putaverunt sibi eum liga-
tum ut dignum morte pro-
nobuit eum condempnare nec
audiret accusacionem eorum ad-
versus eum ut daret locum
si se defendere posset. Unde Ber. vita
vincencium ligatur ut nos a vin-
culis solveret peccatorum. Iu-
dicatur tamquam reus ut nos
reatus solveret a dampnacione
velatur tamquam inprudens ut
nostrorum cordium velamen auferret
illuditur tamquam fatuus
ut nos divinam sapienciam edoceret
flagellatur tamquam maleficus
ut nos expulsos de paradi-
so reduceret. Conspuitur in
facie ut nostras consciencias lavaret
occiditur tamquam legis prevaricator

ut meam morte sua morte
necaret Sequitur dum dixit quam
accusacionem fertis adversus
hominem hunc responderunt
si hic malefactor non esset non tibi
tradidissemus tibi eum q. d. nos
secundum legem diligenter examinavimus
et invenimus eum dignum mor-
te. Audiens autem Pylatus quod iudei
cum magno honore susceperunt
ihesum in die palmarum ideo dixit
quam accusacionem fertis adversus
hominem istum. Crisostomus dicit
Augustinus in originali videbant per
christum a malis spiritibus liberari ru-
stant languidi sanati ceci illu-
minati leprosi mundati mortui
resurgentes. verum verius non
sit quod christus malefactor sit hic verba
dicebat de quibus supplicia om-
nium personarum dixerat retribue-
bant in pro bonis. Tunc
pylatus dixit. Accipite eum
vos etc. hic pylatus indignatus
de eorum responsione dixit vos
dicitis quod examinastis eum ex
quo ergo examinastis eum in-
dignum morte tunc etiam in-
dicate super eum secundum legem vestram
et hoc dixit derisive q. d. vos
sententiam mortis non habetis alicui
inferre sed illud pertinet ad gen-
tiles propter quod non dixit illa
verba. Accipite eum etc.
pro tanto quod cum acciperent et occi-
derent. Sed ideo quod volebat eum
eripere de manibus eorum sed iudei
qui maxime sitiebant eius
mortem dixerunt nobis non
licet occidere. Sed de illo dubitatur
circa hoc dixerunt michi videtur
quod non quia iudei habuerunt
punire aliquos sententiam mortis
ut ~~leuit~~ ~~20~~ multa crimina
precepta que apud iudeos pu-
niebantur morte dum ~~expon~~

et maleficas non pacieris vivere
Item david et alii reges mul-
tos dampnaverunt sententia mor-
tis quomodo ergo dixerunt nobis
non licet occidere quemquam. Augustinus
sermo in originali quod dicunt nobis
non licet verum est sanctis diebus
solempnibus azimorum et illo tempore
paschali nullum interficiebant.
Aliter ut Crisostomus quod dictum est secundum legem
divinam permissum fuit eis inter-
ficere et occidere maleficos. Sed
secundum legem humanam a romanis
positam et propter hoc non habebat
aut iudicium sanguinis quod extende-
debat se ad mortem. Sed romani
sibi ius illud reservaverunt ideo dixe-
runt nobis non licet punire et
non occidere quemquam quia auctoritas
a nobis ablata per romanos.
Tercia responsio nobis non licet etc. ut
patet circa non est tamen dayren? supplicare
in eo quod dicit se regem esse ideo
non mirum responsioni secundum quod habetur
actuum. Sed iudei lapidaverunt
Stephanum et primas leges
sentenciare possent et ergo eis hoc fuit
concessum quod malefactores secundum legem
eorum lapidarent sic et fuit eis
concessum lapidare Stephanum sed
eis tunc non fuit concessum quod ali-
quem suspenderent vel dicendum quod
potestatem habebant privata sed non
publica privata ut puniendo
personas humiles et tales destitute
personales. Sed non habebant potestatem
publicam ut in causis attinen-
tibus romanis et in personis fa-
mosis. Cum ergo fuit christus persona
excellens ideo non erat eorum ipsum
iudicare. Augustinus unde interfecerunt
qui tamen ad interficiendum offe-
runt et falsos testes induxit
ideo petrus dixit actuum 3o tunc
vos peccatores et homicide estis
Queritur quare iudei noluerunt

ipsum lapidare tamen ex lege sua ha-
buerunt dico quod ipsi hic noluerunt
ipsum lapidare ut mortem super gen-
tiles imponerent et se magis excu-
sarent 2o ipsi hic quod Christus tali morte
moreretur voluerunt magis infamare
bonum sapientie 1o morte turpissima
condempnemus eum 3o voluerunt
eum occidere tali morte ut verbum Christi
impleretur quod dixit ut hic tan-
gitur Ecce ascendimus ierosolimam
et filius hominis tradetur princi-
pibus sacerdotum et condempnabunt
eum morte et tradent eum gen-
tibus ad illudendum et ad fla-
gellandum et crucifigendum et ista
tamen tangit Iohannes ut sermo Christi
impleretur et quando iudei audi-
uerunt quod pylatus se inter-
egit de Christo quasi vellet eum
dimittere Tunc ceperunt eum
accusare cum tribus accusationibus ut
hic tangitur in luca Inuenimus eum
subuertentem et tributa prohibentem
regni vsurpatorem primo sermo
quod esset subuersor gencium pylatus
non multum curauit quia erat gen-
tilis et non erat sub cura ale-
gis legalium destruens nec de 2o
quod fuit quia ipse prenuit ad
eum tunc quod fuit capitulum si licitum
esset censum dare cesari et Christus
respondit date que sunt cesaris
cesari et que dei deo Et ex ista
verbis sciuit eos falsum dicere
et male dixerunt quod populus
dixit eum prophetam a galilea
Iustus eciam quod voluit desti-
tui mire sua 3m eciam fuit
falsum quia qui querebat eum facere
regem fugit Et de illo tercio
sciuit quia erat preceptum ab impe-
ratore quod nullus nominaret se
regem nisi ex iussu imperatoris
Inuenimus eum subuertentem
legem nostram dicentem quia christi

et in curia mundi sicut pontifices
qui coram gentili non erubescunt
debent pro christi fieri accusatores
et falsi aduocati et testes ipsis qui-
(…)rinxerunt in me testes iniqui
Ista quod imponebat non
erat racio vitas ex suggestione
dyaboli quia ibi dicitur principi
mus hunc et falsum dicunt lucas
ix Uenit filius hominis querere et
saluum facere quod perierat Et pro-
hibentem tributa dari falsum di-
cunt quia ipse soluit
dicite que sunt cesaris
et cetera Uo dicat petro ad imitac
et dicentem se Christum regem filium
dei regnum meum non est
de hoc mundo adhuc cuit vnctio
gratia explanationis quia pylatus
gentilis erat gentiles non su-
os reges non vngebant sicut
iudei vnde si non addidissent
Christum regem non intellexisset
pylatus quid dicere vellet et ideo
de hoc pylatus quesiuit a Christo vnde
sequitur in Iohanne introiuit ergo pyla-
tus pretorium et dixit ad Christum tu
es rex iudeorum quod dicit hic dicit
genus tria de tertium vnum erat quod
Christus erat rex iudeorum Suscitabo
david germen iustum et reg-
nabit rex quod magi querebant
vbi est qui natus est rex iudeorum
non annabitur rex qui deus
rex iam cum secula dubitatur
hic quare pylatus solus intrauit
pretorium quod iudei tumultu
iniquo querebant mortem Christi
et quia tumultuose querebant ideo
Christus intumultu et strepitu et quia
non audiretur examinatio ideo
pylatus duxit eum secum solu-
tarie examinando an esset
Rex iudeorum dixit estimatis
iudeorum quia eum adhuc accusa-
uerunt et Quanta humilitas
quod ihesus stat ante pylatum iudex
viuorum et mortuorum qui sedet

super cherubin ante thronum faciem:
stant omnes spiritus angelici Stat
ante faciem hostis iniqui non in-
terrogavit de lege quia non curavit
quid quis vivit Respondit Jhesus
a te ipso hoc dicis quasi diceret
dixit tibi aliquis quod debui
esse rex vel queris ex propria o-
pinione me esse regem Respondit
~~dixit~~ pylatus increpando Nunquid
ego iudeus sum sed populus
tuus tradidit me tibi id est ego
non scio de lege iudeorum sed alii
te calumpniantur quid esse scio q.
d. michi non curandum quid feceris
sed principes hoc dicunt michi Re-
spondit Jhesus regnum meum non est
de hoc mundo quia si esset ministri utique
decertarent ut enim adversantibus
ut non traderer iudeis voluit
ei dare intelligere quod esset rex
quo ad regnum spirituale interi-
oribus fidelium et quo ad regnum
terrestre et quod non intelligeret de in-
de regno temporali Quod dixit
regnum meum non est hinc id est de
hoc mundo Per quo regna infi-
delibus Augustinus quod hic in tempora-
li mundo se reputat peregrinos
et advenas ~~[illegible]~~ Si de mun-
do fuissetis quod suum erat dili-
geret Sed quia vos non estis de
mundo sed ego elegi vos sibi
mundo propterea odit vos mundus
Quod pylatus admirabatur et finxit
se multum mirari quod cum esset
rex ubi esset regnum eius quod
non subesset regno et imperio ro-
mano etc Non regnum Christi est
duplex unum in quo regnat
ex natura deitatis per potentiam et
totum universum est regnum
eius hester Domine rex omnipotens
in dicione tua cuncta sunt po-
sita ~~[illegible]~~ mystica benedictio
et ~~[illegible]~~ Datum est michi omnis
potestas etc Aliud in quo reg-
nat per obedienciam et graciam

Nota

de quo sunt fideles quos eripuit
de potestate tenebrarum et transtulit in
regnum filii sui Colossenses Et dicitur ergo regnum
meum non est de hoc mundo sic sed.
quia in regno meo mei obedi-
unt et in divina gracia sunt et non
sunt in hoc mundo passtor quia corpore
conversatio in terris est mundanorum
aut regnum est de hoc mundo quorum
princeps est dyabolus non tamen
iniusta usurpacione et culpe in-
stigacione ~~[illegible]~~ qui est rex super
omnes filios superbie Quod queris
de hoc ergo rex es tu dixit ihesus
tu dicis et michi tocius mundi per veri-
tatem quia rex sum ac si diceret
licet dubitas me esse regem tu
tamen vel omnes alii deberent illud
confiteri glossa ego non nego quod
dicis sed non veni ad regnum tempora-
liter ut credis Non et magis gloria
Christus noluit dicere ego non sum rex
ne falsum diceret nec ego sum
ne calumpnie occasionem daret et tunc
Christus declaravit sibi tradiciones
regni sui d. ad hoc natus sum
ego specialiter temporaliter et veni in mundum
ut testimonium perhibeam veritati
glossa id est ut ego ostendam quia sum
veritas unde omnis qui est ex ve-
ritate vocem meam audit doctrina
mea implendo et in eius corde
ego per graciam meam regno
Dicit ei pylatus Quid est ve-
ritas et non queritur de veritatis
diffinitione et diffinitive Sed de illa
veritate per quam aliquis efficitur
de regno spirituali Christi ista est ve-
ritas Sed illius questionis solucionem
non expectavit pylatus sed ad
iudeos exivit et ideo est illa
quia indignus fuit ut audiret
alias quid esset veritas Crisostomus
Et quamvis dum fuisset sic debuisset
sibi dixisse sed dixit Theophilus
in cuius suo quod Christus dixit veritas

Nota

no est intia Et pylatus qre dixit
xpc qz innocens in ipsa causa
iudicat. 4a ro est qz no audiuit
rusionem qonis qz cognito vi-
tatis fuit res spiritualis sz ipse
no curauit spiritualia sz tempora-
lia. Alia ro qz pylatus audiuit
tumultu iudeorum io iuit ad
pretorium ut p rca magis quere-
ret de vitate. 5a qz accidit
sic iudeis qz vno captiuorum
debeat dimitti pp solempni-
tatem z sic cogitauit qz po-
cius peterent xpm dimitti q
alium qre durs Ernia pyla-
tus audiens qz esset innocens
cogitauit quo amantibus in-
deorum liberaret etc dixit ei
Pylatus Quid est vitas glo.
Querit aut quid est vitas no
ut sciat dictum vitatis pp qua
quis essiatur de regno dei et
cris Sz sicu multi a vitate
suo auditu auertunt z ad fabu-
le designati pylatum qui questionis
gonem no expectauit qz i-
mdito vitute no tenuit qz
xpm innocentem condempnauit 2o
qz qo indigebat longa expla-
natione qz vitas vite. Et
exiuit ad iudeos dixit Ego
nulla causa mortis inuenio i
hoie illo qd. ego intendo eu
dimittere vel sic nulla causa
pp quam dampnari deberet qz
peccatum no fecit nec inuentus e
dolus in ore eius z Seqmr
in lucas z illi qualescebant d.
Commouit etc Sedicitando plebem
excitauit eos vs sua doctrina
a gallilea vsqz huc etc i.
vsqz in ciuitate illam ihrlm
vel commouit etc a finibus ad
fines peruisitans pmissionis
ciuitatem incipiens a gallilea z
cum qz ibi ambulans iux
mare gallilee vocauit

petrum et Andream etc z ibi
fecit primu miraclm aqua i vi-
nu quibus Joh z c. Seqmr Py-
latus audiens gallileam etc Sensus
ciuitate audit quo xpc fuit expalia-
tus coram pylato prest hic quod
quo tam herodes regem Cum
pylatus audiens qz esset de gal-
lilea q fuit accusantibus vtrz
esset gallileus i. de gallilea
Nota Nam no qz in bethlehem fuit
natus z hic fuit in iudea sz in
nazareth conceptus z nutritus
z hic fuit in gallilea io fuit
de gallilea. Nota qz illo tpe fuit
itomis herodes antipas filius
ascolonite qui crudelis xpm oc-
cidit multos pueros z ad
illu antypam misit pylatus
ihm. Et qre fuit itomis d.
q aliquomodo fuit iudeus z
pr suus ascolonita fuit gen-
tilis z duxit quandam noie
cleopatram z ob amorem eius
accepit circumcisionem z fuit p-
selitus z ex quo antipas fuit
filius eiusdem mulieris seruabat
bat legalia iudeorum z ...
tpe z in ihrlm venit misit
eum ad herodem qz voluit
qz superior potestas condempna-
ret eum ut ipse innocentem
no dampnaret. sic contra illos q
nesciunt quia certitudinem
peccati z dampnant hoiem
etc misit eum ad herodem
herodes aut viso ihu ga-
uisus est valde debat ex
spectate compati Joh z flebam
quondam sup eum qui afflic-
tus erat. dicit vitas qz cat
nuncium quo is annuus gaudebit
bit vos aut contristabimini erat
enim ex multo tpe cupiens vi-
dere sz aliquid colloc Joh bapte
pp efficaciam verborum eius lucas
q. quis est ille de quo talia

Audio. Et querebat signum ab eo
videre quod non dignus fuit quia
impedimissent passionem inimicus et
precurrerent circumstantes. Non
dicit interrogavit eum multis
sermonibus et Christus nichil ondit
et hoc pertinuit quia ex curiositate
voluit audire ab eo nova vel
eciam maliciose cum interrogat
et ex derisione Christus aliquid eliceret
quo eum accusare posset. Ideo non
rndit quia quasi agnus pro omni-
bus ymolandus pacienciam
parat servat ubi Wo rndit
quasi pastor pro omnibus contra lupos
et latrones pugnat. Stabant
aut principes sacerdotum et scribe Cnō
constanter accusantes eum cum
pocius deberent eum ex-
cusare racione innocencie et con-
sciencie. Sed hoc ex invidia non
cognoscit etc. Item non rndit
quia indignus fuit qui virtute
a Christo audiret et non rndit
ut vitaret presumpcione concedi
aliquam coram tali. Dubitatur
quare Pylatus misit Christum Herodi.
Una causa et pia quia advertit
quod Christus esset innocens cogitavit
ergo mittam te Herodi qui te in-
veniet et innocentem et di-
mittit te liberum. Alia causa
eciam maliciosa misit eum
quia cogitabat Herodes inve-
niet in eo causam mortis
et tunc ego ero magis excusa-
bilis de dampnacione sua. Tunc
Judei stabant eciam coram
Herode constanter accusantes eum.
Herodes sprevit eum repu-
tans eum fatuum et illusit
eum. Unde mos fuit qui ad-
huc fatuus reputabatur
induebatur veste alba. Et
sic Herodes fecit. Nota quod inve-
nimus in Christo plures illusio-
nes. Sed quas eciam in
vestimentis sacris et honorem contulit.

Primo Christus fuit velatus facie et hoc
signat humerale quo sacerdos
velat caput suum. Secundo fuit illusus
alba veste. Hoc signat alba sacerdotis
et fuit coram Herode. Tercio fuit
illusus purpurea veste et signi-
ficat casula que aliquando est pur-
purea. Quarto fuit ligatus quod signat
stolam longa et manipulus. Quinto
fuit coronatus corona spinea
quod signat mitra episcopalis. Sexto
baculo cum arundine signatur
baculus pastoralis etc. Et illu-
sionem Christi statim convertit in usu
ecclesie et sacramenta. Cur ista
non tractant nunc faciunt illu-
siones ut Judei. Nota que
fuit causa inimicicie inter Herode
et Pylatum et fuit hoc quia ut
legitur ~~Luc 13~~ quod Pylatus
misceret Gallileorum cum sacrificiis
eorum. Unde dicit ~~Cyrillus~~ quod actuum
5 dicitur quod Gamaliel dixit Judeis
Christum discipuli Christi ita predica-
verint et Judei persequebantur
tunc dixit viri ysraelite atten-
dite etc. et adduxit duo ex-
empla de quodam nomine Theo-
dos etc. Aliud dixit post
hunc extitit Judas Galli-
leus in diebus professionis
et avertit populum post se et ipse
periit et quodque consenserunt
ei dispersi sunt et nunc ita
dico vobis discedite ab hominibus
istis et sinite eos quoniam si ex homi-
nibus est consilium hoc opus dis-
solvetur. Si vero ex deo est
non potest dissolvi. Unde iste
Gallileus Judas cum passionis
semel cum homines debe-
rent prefecti subesse humano
imperio dixit Judeis quod non de-
berent dare censum Cesari.
Hoc audiens Pylatus irruit
super eos et interfecit iudicum
et Gallileus omnes qui fuerunt

dum eis et miscuit sanguinem
cum sacrificiis eorum et hec fuit causa
herodi et pylato causam fuerunt
inimici. Alia causa recitat magister
in scolastica hystoria quod fuerat qui-
dam magnus qui dixerat se
filium dei circa passionem xpo
nato qui dixit se venire in
monte garizim et ibi velle a-
scendere in celum et venit in mon-
tem garizim et fuit ibi predi-
cum tunc venerunt multi ibi et
obtulerunt sacrificia sua tunc
supervenit pylatus et occidit ma-
gum et omnes qui fuerunt cum eo
et quia hec fuit in galilea ubi hero-
des dominabatur ergo herodes hec mo-
leste tulit et pylatus inimicabatur. Et
sicut dixi coram herode fuit de-
risus in signum illius induebatur
albo. Sic timeo heu quod deridetur
a multis sacerdotibus qui fornica-
tores sunt et tamen continue missam
celebrant. Et tunc remisit eum
ad pylatum et ecce considera transitum
domini in manibus diversorum hinc in-
de et sic sunt amici et pylatus
et herodes etc. etiam aliqui duo
mali fuerunt amici propter hoc quod
sunt coniuncti de prave et postquam
emissus est equis ad pylatum
tunc ~~se[cundo] in luce~~ Pylatus con-
vocatis principibus sacerdotum per-
quam causa est xpi ad pylatum
et herode examinatus sic tamen
est iniuste dampnatus et primo tamen
de innocencia 2° quia xpm iniusta
sententia condempnabat quam condicionem tunc
igitur tradidit eum pylatus iude-
is primo audit quod pylatus eorum
principibus et plebe et plangens
dixit Nullam causam mortis
Quam et ego remisi vos ad
herodem si aliqua causa reo
inveniret. Emendatum voluntas

voluntas pylati ipsum dimitte-
re quia dixit emendatum et flagel-
latum id est correctum et hoc non est con-
tra civitatem quia malum non fecit
Sed contra imputatorem veram di-
mittam eum quia vos imputatis
dignum mortis. Correctum ergo
emendatum dimittam etc. Pylatus
autem convocatis principibus sa-
cerdotum etc. id est spiritualibus et
magistratibus id est senioribus in
temporalibus et plebe id est communi populo
qui voluit omnes presentes adesse
ut saltem aliquis eorum contradiceret
Et dixit ad eos attulistis
mihi hominem hunc quasi ma-
lefactorem et ecce evidenter
probo ego coram vobis interrogans
nullam causam invenio in
isto ex hiis quibus ostendit accusatores
omnes mendaces. Sed neque
herodes invenit in eo aliquod
signum et nichil dignum mor-
te actum est. Et quamvis illusus
esset non tamen condempnatus. Emen-
datum id est flagellatum istum dimit-
tam. Nota quare pylatus querebat
occasionem dimittendi xpm dico quod
sciebat eum per invidiam tradi-
tum esse ~~ergo etc.~~ 1° propter uxoris
sue denunciatorem et de innocen-
cia sua testimonium perhibentem
3° propter naturalis racionis instruc-
tionem que debeat innocentem
non occidendum et dicendum
tamen peccatum non licet esse gentilis
cum sciebat verum dominum colere
etc. Unde magister qui hic magis
diffuse pertractat per diem ad
solempnem etc. Nota. Consuetudo
non fuit preceptum legis ut iu-
deis in festo pasce vinctos
dimitteretur. Sed consuetudo fuit
ex antiquis de vetere usque ad
illos et ipso Romani permise-
runt eis hoc ut in festo pasce
eorum unus dimitteretur liber-

Quō

Quō

z ad memoriam liberationis eorum
de seruitute egypciaca de qua
etiam in festo pasche fuerunt
liberati z quod pylatus stabat
ad hoc quod xpc mitteretur liber pro
ex aliis vinctis quos habe-
bant proposuit enim nomine Bar-
rabam in luc(a) hetur quod hic
sedicosus erat quarta quod homici-
dia z sediciones in ciuitate
fecerat quod dicit quod fuit latro
vnde pylatus cogitauit ego
proponam illum eis quod valde ma-
lus est z xpm Tunc dicunt
Barrabam propter suam mali-
ciam z tunc xpm dimittam
Sed hic ipsi obstinati non fece-
runt ideo clamauerunt non
hunc sed barrabam ecce quam
magnum est hoc Aug(ustinus) o perfidia
iudeorum z famia fornicatorum
quid est aliud quod petitis nisi mor-
tificare illum qui viuos fecit
mortuos z viuificare illum qui
mortificat viuos Et Aug(ustinus)
in glo(sa) non reprehendi debet quod per
pasca liberatur nocens sed quod
occiditur innocens quod tum nisi
fieret verum pascha non fieret
Consimiles sunt hiis patres
familias qui in bonis suis
sed castris debilis non bonos
mittunt quare sed malos Tunc
vultis vos dimittam Et si
Si non vultis eum innocentem
dimittere saltem ut conpenatur
festi barrabam aut illum
qui dicitur xpc optione dat
pater volens facere populo Non
hunc sed barrabam pessimum
latronem pro saluatore interfectorem
proditorem vite redemptore
elegerunt mito salute perdi-
derunt z vitam Sedente
aut illo pro tribunali accesit ad

Beda dicit quod tribunal est sedes
iudiciaria quia xpc in sede iudiciali
sedebit z dat iudicium vel dicitur
tanto tribunal quod omnes tri-
bus ad istum locum cum iudicium
conuenit vel causas discuciant z
iudicium sedebit Aug(ustinus) quod crucifiga-
tur qui mortuos suscitat di-
mitti barrabas viuos mor-
tificauit da nobis pessimum latronem
pro saluatore interfectorem Et nota
dum secundum papiam quod in greco qui-
libet ponitur vel in quo grandis
sedit pro tribunali v(el) aurum in z
est locus iudicialis hic sculptu-
tus vnde hebraice ys licius grece est
idem quod lapis latine vnde licu-
stratus idest locus pauimen-
tatus lapidibus Unde vxor
pylati que dicebatur procu-
la misit ad pylatum dicens
michil tibi z iusto illi z
vel homo debes eum condempnare
ad mortem quod iustus est vxor
eius qui multum apud
virum poterat proficere michil
tibi z iusto illi multa enim
hodie passa sum per visionem
glo(sa) Dyaboly cum ei appa-
ruerit monens eam terro-
ribus ut laboraret pro missi-
one xpi z hoc in visu sompni
mirabile vxor in visione
intellexit quod iudei cum angelis
intelligere noluerunt ideo proba-
bile quod vxor eius ad hoc
natebat in lectu sicut mod-
ne mulieres faciunt quod non
deberent inspicere creaturas
irrationabiles sicut ille qui
cottidie veniunt ab oriente et
occidente z equus Non o ho in
prudens milia milium ministrant
ei z dicitur. decies centena
milia non sunt ei z assistunt
ei z dormine presumis Nota

quod dyabolus peccavit contra Christum
primo procurando. 2o principes sacerdo-
tum pylato tradiderunt post hec dyabolus
comprehendens quod esset filius dei et hoc
ex multis primo ex scripturarum imple-
cione quia novit prophetias transcur-
sas esse completas 2o consideravit ex
miraculorum operacione ipsum esse
filium dei 3o comparacione visione
quod ad omnia contra illicita paratus fuit
vel ipse etc. sed dicebat ecce certum dom-
dente se sic obmutescit ad hoc 4o
exclamacionem in lymbo existencium ex-
ultacione qui cognovit quod post
mortem descenderet ad lymbum et
liberaret animas captivitate sua ergo
cogitavit illud impedire et cogitavit
quod posset illud per uxorem pylati per-
ficere quod dimitteret eum ideo ei in
visione in nocte apparuit et comina-
ciones et terrores fecit ut persua-
deret pylato ut eum dimitteret
et dicit crisostomus hodie quod potuit
esse quod visibiliter de mane cum
pylatus surrexit et uxorem multo
inmisit dyabolus ei apparuit co-
minando et terrorem inferendo ut
pylato persuaderet quod ihesum dimit-
teret. Principes autem et seniores
persuaserunt plus etc. ubi ponitur
iudeorum resistencia quia peccato-
res persuaserunt popularibus ut
peterent Barrabam dimitti unde
dicit lucas omnis multitudo cla-
mabat etc. et hec fecerunt inducti
per principes et quia sic clamaverunt
quod 2m glosam ut illud quod non potue-
runt hucusque exorcione saltem hic ha-
buerunt ex clamore unde alia glosa
dicit magna iudeorum crudelitas
in hoc apparet quod eis non sufficit
christum flagellari sed eciam voluerunt
ipsum crucifigi ut diu tormentaretur
Et et per crucifixorem in fauvis etc.
ut efficeretur. Nota quod multas
raciones habuit ut christum liberaret
sed pylatus primo quia indicavit in-
nocentem et demum ad herodem misit
2o quia eum innocentem audivit de nazar
causa mortis inveniens ut eciam
dimitteret eum 3o quia sinagoge mortem
dum distulit 4o quia manus suas pro-
testans innocens in signum mortis la-
vit 5o quia ipsum flagellavit ut
dicit augustinus pylatus christum flagellavit
non propriis manibus sed manibus ministrorum
ut iudei saciati in christi flagellacione
ipsum dimitterent Et ipsum flagellavit
ut consuetudine romanorum servaret
qui crucifigendos primo flagellabant
Et eciam quia invenit ex quo liberet
eum dimisisset et cum iudeos fuit
esse ideo non dimisit eum dicit quod timui-
t imperatorem ecce timor huma-
nus ideo dimisit nec voluit amit-
tere favorem iudeorum ecce favor
humanus non dimisit ideo peccavit
pylatus eum non dimittendo sed in-
iuste sinagoge super eum presentendo etc.
pylatus peccavit sed peccatum
a ceteris recipe sed eorum voluntate
implevit ideo peccavit unde iudeus
maxime peccavit quia multa mira-
cula ab eo vidit ex quibus perpendere
potuit ut esset filius dei Eciam
quod fuit discipulus christi quia christus multa bona
ab eo audivit cui procuratorem constituit
et tamen sui sibi dedit et omnibus istis
beneficiis non obstantibus ad hunc
pro cupiditate tradidit igitur
plus quam alii peccavit post hoc
principes sacerdotum plus quam alii
peccaverunt quia ex scripturis sciverunt
tempus adventus christi esse completum e-
ciam signa ab eo viderunt et ad
hoc ex invidia et malicia tradiderunt
et plus iudeorum in hoc peccavit
quod consenserunt principibus sacerdo-
tum minus quam principes et plus quam
pylatus qui fuit gentilis sed ipsi
ex scripturis debebant scire quod
christus completus esset / plus autem py-
latus peccavit quam milites qui
ex mandato cesaris et favore

Iudeorum ipsum occidit. Sed milites
hoc fecerunt ex iussu domini sui. Sed tu
o pessime iudee quid tibi et morti
nos peccauimus et tu huius nos de-
bemus et tu plus dicit ergo pylatus
Corripiam eum et dimittam et in
glosa. Dedendo flagellatus ne-
fariatorum desideriis penas hoc
dixit ne usque crucifigendum se-
uirent quod ipsa columpna testatur
ad quam xpc fuit ligatus qua
usque hodie tanta signa sanguinis
domini demonstrat. At illi in-
stabant vocibus ut crucifigeretur
insaciabilis furor sacerdotum
non cessat sed magis instat sicut
prophetia iacob patriarche
et symeon et leui fratres vasa
iniquitatis bellancia i. scribe et sac-
erdotes. Videns pylatus
quod nichil proficeret lauit manus
q. d. ego sum innocens a morte
illius hominis. lauit manus cor-
poris ut quos non posset more
suasione moueret significa-
cione et non volens [illegible] [illegible]
temptat verbo. Dicens innocens
sum sanguinis istius quod minister
sum legis vos attendite quale
in iudicio occidendum vos vi-
deritis i. vos videbitis vel vi-
deritis i. videatis quid faciatis
et quid contingat vobis quod sup-
plicium quam penam si non cessa-
tis cum hoc esse et usque ad mor-
tem eius innocencia et deus expug-
nabit pro te inimicos tuos glosa
[illegible] es cunctis innocencior
cum iudeis qui fuerunt moti
inuidia contra xpm pylatus autem
cesaris timore et homicidium
iudeorum tunc vidit vnusquisque
plus ex persuasione sacerdotum
Sanguis eius super nos i. pena
sanguinis eius super nos. Istud
verbum optaremus quod nobis ut
veniat sanguis eius super nos

in ablucione sicut dicit apostolus diluit
vos et lauit vos a peccatis vestris
in sanguine suo. Unde petrus 2o non
corruptibilibus auro et argento etc. hoc
[illegible] [illegible] fuit quando titus
et vespasianus venerunt ierusalem et omnes
occiderunt [illegible] [illegible] quod adhuc ex
permissione diuina quamque pena
sanguinis veniet super eos unde in
quadam cronica Romanorum habetur
quod nullus iudeorum [illegible] preter
tollunt [illegible] in signum quod fuerunt col-
[illegible] semper parati in quo dampni effu-
sione iniusta sanguinis xpi vindica-
uerunt. Nota tamen hoc [illegible] et
[illegible] est [illegible] in dei
homo hoc efficitur homicida dampni
Sequitur. Tunc dimisit illis bar-
rabam sed ad iniuriam illorum contra
illud exodi 23 non sequeris tur-
bam ad faciendum malum et pro
eis dici illud [illegible] quod dimi-
sisti virum dignum morte erit anima
tua pro anima eius. Ihesum vero tra-
didit voluntati eorum. Glosa in Io. Tunc
apprehendit ihesum pylatus unde hoc
totum fecerunt milites pylati quod
placere iudeis. Et iussit eum
ligare ad columpnam toto nudo
et flagellauit cum per milites [illegible]
2m glosa ut adhuc vestigia cru-
orum sunt in columpna apparent. Quare
autem eum flagellare permisit et
Nota primo ut iudeis satisfaceret
2m glosa ut faciat de eis penis
desisterent. 3o ut nos a flagello
diuine prudencie [illegible] libera-
ret 2m glosa sicut pia mater
que videt patrem flagellare filium
extensis brachiis protegit eum
pro disciplina patris me super
eum. 4o ut romanorum consuetudi-
nem seruaret qui statuerunt
ut crucifigendus prius flagellaretur
[illegible] quod hoc statua [illegible]
spissa erat quia ita duas [illegible]

palmas manus tangere non poterant
vnum accipiebant funem et manibus
ad eam ligabant. ¶ Nota glo. quedam
dicit ut flagella quibus dominus fuit
flagellatus erant kathene ferree
in fine habentes aculeos acutissimas
in modum flebotomorum et sic a plan-
ta pedis usque ad verticem capitis
non remansit in eo sanitas. ps. con-
gregata sunt super me flagella
et ignoraui de hac flagellatione
gl. Augustinus O mansuetudo patris
benignitatis O eterni et archani
consilium patris videbas pati unige-
nitum tuum et equalem et ad columpnam
ligatum tamquam latronem et flagellatum
tamquam homicidam flagellari. Ad
hoc xpc. a tyrannis qui pauperes
premunt et angarijs et opprimunt quos
quos usque contere(n)t populum meum
et facies pauperum commolitis scilicet bo-
norum diripiendo. Augustinus quando super-
bit impius scilicet de ipso facit fla-
gellum patri pro flagellando filio
corripit et post hec ad gehennam
in ignem mittit. Hoc fecit pilatus
tatio ut posset furorem iudeorum mi-
tigare. Quod flagellatio figurata fuit
in achior qui ligatus fuit per
satellites olofernis. Sic xpc. per milites
pylati ille pro veritate quam dixit xpc.
quia tamen quod tamen predicauit et quia no-
luit loqui complacentiam. O oloferni
xpc qui nomen patris sui manifes-
tauit figuratur et generaliter per uxores
lamech scilicet sella et ada et desig-
nat synagogam que flagellauit
verbis et gentiles qui flagellauerunt
ecclesiam virgis. ¶ Sed ut apprehenderet
pylatus ihesum induit eum ~~vestimentis~~
et veste aliqua purpurea a militibus
recepta ut xpm sic tractaret.
¶ Nota clamis est ~~vestis~~ e pallio quod
ex vna parte induitur et fibula
clauditur. in qua veste vestieba-
tur reges. ¶ Nota de veste coccinea
coccus dicitur a cocco vermiculo et gemmis
ornatur et est genus et sonat idem

quod rubeum coccum in glo. dicitur veste pur-
purea. dicitur quod vestis coccinea
et purpurea quantum ad materiam et colo-
rem sunt idem. Coccus est quedam
pisciculi conchilia quo incidunt
effluit sanguis et pannus intinctus
in tali colore fit rubeus et tunc
dicitur vestis purpurea vel cocci-
nea. tamen vestis coccinea tendit
ad aliquem colorem pallidum magis
quam purpurea et sic xpc. fuit
illusus duplici veste scilicet coccinea
et purpurea et alba et dicitur quod py-
latus coronauit xpm corona ferrea
que erat in ... tamquam coronantur
imperatores. ¶ Sed milites eius plec-
tentes i. complicantes coronam
de spinis i. de iuncis marinis val-
de acutis et illa posuerunt super
caput eius pro dyademate regali
et illa imposuerunt capiti suo
ita quod aculei pertingebant usque
ad os. scissa in capite xpi ita
quod sanguis defluebat per faciem
eius et non solum per faciem eius
fluxit sanguis quo et fluxit.
¶ Nota quod dicunt doctores iunci fuerunt marini
pertransiens vacui valde acuti frange-
bantur in se sanguine de capite xpi.
O homo excogita quanta sustinuit xpc.
et non iterato de eas anima tua
in perditione attende si unquam
talem vidisti penam. Attende
quanto amore xpc. sunt dilectione.
Considera quantum tu pro ipso susti-
nuisti quantum fiducia reddidisti
omnia bona que facis. Tu debe-
mus non erunt minime sanguinis
sui gutte. ¶ Noli igitur murmurare
si contingit te modicum sustinere
sed sanguis ihesu xpi oculis me-
talibus et tunc amaritudine et
erit dulce quicquid sustinueris.
Sustine in hac vita modica
flagella ut effugias eterna
dampnationis. ¶ Nota ¶ Regali pur-
purea induit scilicet in ea pocius

despiciat qua honoratur. Coronatus
incedit ex corona cruciatus et ille
qui mille punctiones secundum veritatem
vulneravit. Nota similiter vulnera
ihesu christi in duobus lx duo c. sep-
tenti milia quinque. Tot fertur
ihesus pro nobis vulnera passus.
Nota dicit Bu. quod corona fuit dns
coronatus fuit de durissimis spinis
ita quod os capitis christi perforavit usque
ad cerebrum et pervenit. Nec aliquis
dicat hoc esse possibile quod spine
fragiles possent perforare duri-
es capitis quod ous qui dicit nichil
vibi adest voluntas divina et
nichil est impossibile deo. Hinc
os non concutitur ex eo quod et Job
dicit nam os capitis non fuit
diminutum ex eo licet fuit perfo-
ratum. Unde non decet sub spinato
capite membra esse delicatum.
Et dederunt sibi arundinem in
manus pro sceptro regali. Et dixe-
runt Ave rex etc. Et ex-
puentes in faciem eius sicut
hominis condempnatus ad mortem
et post hoc operuerunt eum clamide
et induerunt eum vestimentis suis.
Similiter Nota quod christus ter illusus fuit.
Primo velatus facie in domo Anne
et Caiphe [illegible]. Unde vultu
tum quem angeli inspicere de-
siderant sputis inquinaverunt
manibus percusserunt velo ope-
ruerunt. Secundo coram Herode deri-
sus et alba veste indutus unde ho-
mo hec dicit de floribus et ego de
habeo coronam spineam. Tu
habes cyrotecas et ego cla-
vos infixos. Tu in albis vestis
et ego in alba veste ab Herode
illusus. Tertio in domo pylati
ubi milites clamidem coc-
cineam ei induerunt et coronam
spineam super caput eius po-

suerunt. Ubi nota quod iudei volebant ani-
mam christi a corpore evellerent que
fixerunt in capite eum spinas usque
ad cerebrum descenderunt in ymagine
tunc eius venas et manibus et pe-
dibus apparuerunt clavi in corde tunc eius
latus apparuerunt lancea. Et propter
illas tres illusiones etiam eccle-
sia ordinavit quod in die pasche
ne ter adoramus crucem flexis
genibus scilicet quod crux dominus simul modo fuit
illusus ita quod toto corpore nostro prostra-
to crucem adoramus. Et quod iudei
persuaserunt militibus et perma-
nerunt ita eos ut christum sic illude-
rent flexis genibus christum sic salu-
tando Ave rex iudeorum quod dictum in-
fideles esse rex iudeorum sed non potes
quia quomodo hoc sunt voces sanctorum in
celo 1o. p. 2 e et militia mira illi
dicunt Sanctus Sanctus Sanctus quod isti
derisores mira Ave rex iudeorum
et ego quando pro iudeis rogamus tunc ge-
nua flectamus quod ipsi perma-
nerunt christum sic illudi. Sequitur in eodem.
Exivit igitur pylatus foras post
flagellacionem christi ou facie ami-
cicibus christi illusio hic ponitur a py-
lato innocentie christi de responso eum
pylatus dimittit cum suis milites
quod hoc quod iudei illa punicionem
videntes paverunt et a morte
eius desisterent et ideo dixit ego non
invenio in eo causam mortis et tu
inflixit sibi ista. Nota quod fla-
gellatio et coronatio christi fuerunt fa-
cta in pretorio in domo pylati et quod
iudei foras fuerunt et non intro-
ierunt pretorium. Sed pylatus exivit
ergo ihesus portans coronam et veste
spineam. Et dicit Ecce homo.
Exivit ergo ihesus non clave clavis
imperio sed plenus obprobrio adduc-
tus iudicis. Sed per pylatum et dixit
eis pylatus. Ecce homo quod ex
dolore impressione totum caput christi

fuit vulneratus ita quod sanguis defflu
ebat et tota facies eius detecta
apparuit et dixit tunc pylatus ecce homo
q. d. vos videtis quod irreverenter
tractatus sit et si aliquid mali
egisset contra principes est ergo debetis
compati et eum dimittere Iudei
viderunt ipsum quidem sic tractatum
non sunt moti ira sed magis acce-
si furore clamaverunt Crucifige
crucifige eum vnde dicitur quod cor eorum
invidia pro ignominia non frigesc-
ait sed pocius in ardescit amplius
exarsit Et clamavit bis cru-
cifige crucifige ipsum ferocissimum cor
desiderium quod habebat per eius mor-
te et quod non essent tunc contenti de
tanta pena illata Sed dixit py-
latus accipite eum vos ac si vellet
dicere crucifigite vos eum et tunc py-
latus fuit maxime contestatus contra
eos hoc quod apparuit et legit in
facie eius quod esset filius dei ergo
noluit tamen dicere ego nullam in be-
nio meo causam et quod ipsum non
habetis ut sinando possetis eum in-
ficere Sed vultis eum crucifigere faciatis
ego nullam causam mortis invenio
ergo non crucifigam ipsum Secundum Re-
sponderunt ergo iudei habent tradiciones
quas assignabant propter
quas debuit mori et arguebat
sic omnis blasphemus debet mori et ipse
est huiusmodi igitur etc. vnde Levitici
24 preceptum fuit quod blasphemus
deberet mori et quia xpistus dixit se
filium dei et contra veritatem fuit
ideo hoc imponebat Sed per blasphe[m]ia
quia credebant eum esse purum homi[nem]
quod tamen non fuit et ergo ipsi dixerunt
quod secundum legem ipsorum deberet mori
quia filium dei se fecit Unde
magis iudei clamaverunt cru-
cifigatur quam quod dilapidetur vel
decolletur dicit quod aliter hoc factum
est secundum intencionem eorum et aliter
secundum rei congruenciam quia intencio
iudeorum fuit eum dampnare
turpissima morte iuxta illud deutronomii
Maledictus homo qui pendet
in ligno Sed secundum rei congruenciam
aliter erat quia secundum dictum Marci
iuste erat congruentissima quod
xpistus crederetur ira et secundum vita
ut ergo nobis ostenderet quod nullam
mortem timere debemus ipse et in
omni passus quia fuit multi cum
eam debent videant quod mori de-
beant vel oporteat secundum modum
mortis obligant pocius decol-
lari quam suspendi xpistus autem in
exemplum morte turpissima
voluit contempnendum ut nos nullo
mortis genus ipsum eum timeremus
Secundo ut pena correspondet cul-
pe nam primus homo in ligno
peccavit ideo xpistus in ligno satis
fecit [illegible] et qui in ligno vi-
debat in ligno quod amitteret
Secundum Cum audisset pylatus
voluit facere dissimilitudinem de ac-
cusatione vnde cum audisset hunc
sermonem timuit hoc non debet re-
ferri ad verbum ad hoc quod dice-
bat legem habemus et secundum istam
debet mori ita quod ipse hoc timuit quod
non observaret legem eorum quia
gentilis erat et legem non
curabat Sed ipse hoc timuit eo
quod audivit audivit enim
esse filium dei fuit perterritus
sciens se male fecisse in hoc
quod ipse tales et tot penas
inflixerat dei filio et ideo
duxit eum solitarie Et iterum
ingressus in pretorium dixit
vnde es tu es ne filius dei
vel es de generatione divina
vel dequa sed xpistus non respondit
sermo ideo quia pylatus gentilis
fuit et ydolatra colebat et non
fuit dignus aliqua scire de
generacione divina vel non
respondit Sed ipse dixit generacionem
generationem eius quis
enarrabit et quod ipse erat ergo

tibus ideo non taxavit divine gra-
tionis. Alia ratio quia si ipse respondisset
ipse cum utique diminuisset et fuis-
set impeditum misterium nostre re-
demptionis ideo quia turbabat ad
punctum vel condempnacionis vel
salvacionis et ideo non respondit quia
predictum fuit ysaie sicut ovis ad
occisionem ductus est et qua-
si agnus coram tondente et ideo
ut illa prophetia impleretur ideo
ipse tacuit et de hoc dixit Cris-
ostomus et talibus verbis in [illegible] et illi-
citus ipse ihesus silens fuit omni-
um que hic audiens in morte
quis vero orbem terrarum regere
et dominum angelorum contumeliam
audiente nichil respondere ipsum
ergo imitare. Et dicitur Ihesus stetit
ihesus coram preside inclina-
to capite vultu pallido sermone
rauco voce submissa de [illegible]
[illegible] aspectibus paratus ad op-
probria et adversa perdicens. Sed
dixit ei pylatus michi non
loqueris quia potestas ad [illegible]
fuit de hoc quia christus in punctu fina-
lis fuit vel ad moriendum
vel ad vivendum et dicitur non vi-
dere subiungit nescis quia potestatem
habeo dimittere te vel non
quasi dicat. Cur ergo non loqueris michi et
dicitur expositio quia hiis verbis se ipsum condemp-
navit unde ex quo in sua potesta-
te penitus fuit et in eo nulla
causa mortis erat ideo sic dicens
se ipsum condempnavit. Et ideo potest
dici ex ore tuo te iudico
sine necessitate et dicitur. Unde quia dubitabat ali-
quantum tamen ad designandum mansue-
tudinem et aliquid loquitur ad
ostendendum quod non frivole tace-
ret. Dixit ihesus non quod vel-
let suam passionem impedire sed
iactantiam pylati compescere
unde dixit non haberes potesta-
tem in me nisi esset datum

esset desuper id est a cesare qui te iudicem
constituit vel desuper a patre celesti vel
oblatum et quia ipse voluit et apostolus ad
romanos proprio filio suo non pepercit
sed pro notandum est. Augustinus in origi-
nali qui dicit quod christus aliquando respondebat
aliquando tacebat propter hoc ut eius exemplum
paciencie sue faciebat. Sed quod respon-
debat tunc ut pastor docebat de
rebus ergo docuit illos pylatum primo
quod potestatem suam a se non haberet
sed a deo a quo omnis potestas est. Secundo
docuit quod contra suam potestatem ipse
peccavit et hoc christus innuit cum dicit
propterea qui tradidit me tibi maius peccatum habet et maior
est ergo tu vides me iniuste condempnare
sine causa hoc quod propterea esset debere
fieri ad peccatum id est non est immunis
a peccato aliorum qui christum tradiderunt
pylati peccato maius fuit et hoc innuit
cum dixit Qui tradidit me tibi. Certum
est quod peccatum iudeorum et maiorum maius fuit
quam pylati quia maius est comparatione et
secundum comparatione ad invicem agitur quia magis
quam pylatus igitur esset et ipse peccavit
vel a peccato ipse excusari potest. Sed
exinde querebat pylatus audiens
responsionem christi voluit eum dimittere libe-
rum si michi hoc [illegible] bene fecisset quia si
venerat se male fecisse quod pervenerat
christum et igitur timuit si magis pervenis-
set ipsum ipse amplius peccaret. Sed
iudei autem clamaverunt et comina-
bantur pylato dicentes si hunc dimiseris
et quia statutum fuit a romanis
quod nullus deberet se nominare
regem sine consensu imperatorum
sed ipse dixit se esse regem et
hoc fecit contra preceptum romanorum igitur
mori debuit. Hoc audito pylatus
sedit pro tribunali et posuit sedem
suam in locum et ante pretorium qui fuit
stratum lapidibus et dicitur licostratus
et est secundum Bedam loci stratus

lapidibus et dicitur alibi quod est lapis et po-
suit sedem suam ut maiestate iu-
dicaret ita quod sua mors ei non
imponeretur sed iudeis Erat autem
parasceue pasche quasi hora 6a
Nota Nota quod parasceue est ebreum et sonat
cibi preparacio et omnis sexta feria dicebatur
apud iudeos parasceue et habent
ortum ex hoc quia sabbatum habent tan-
tam solempnitatem quod non licuit
in sabbato preparare cibaria sed imp-
[illegible] die pascali potuit fieri
post quam in sabbato et habemus sic
in exodi quod iudeis deus pluit
manna in deserto de celo [illegible] ipsa
sexta feria aut sabbato tantum col-
legerunt de manna sicut aliis
diebus duobus quia die sabbato non li-
cuit eis aliquod opus exercere Unde
dicitur Erat autem parasceue pasche
id est sexta feria ante sabbatum Sed nos
dicimus parasceuen preparacionem quia
ex eadem die xpistus preparabatur ad passionem
ad mortem et per mortem ad resur-
rexionem Et dicitur aliquando quod
xpistus voluit pati sexta feria quia 6a
die factus est homo et septima die
requievit ab opere ita et xpistus
sexta feria passus est et precium pro
humani generis et sabbato requievit
Nota in sepulcro Nota in marco habetur
et erat hora tercia et crucifixerunt
eum Sed in iohanne dicitur quod hora 6a Augustinus
dicit quod xpistus dupliciter est crucifixus primo
vocibus et linguis iudeorum et hoc
fuit hora tercia quando clamaverunt
crucifige et hoc vult marcus Sed postea
fuit crucifixus manibus militum
hora sexta et hoc tangit Iohannes Unde quidam
dicunt volebant totam mortem xpisti im-
ponere gentibus licet ipsi magis rei
essent et quia marcus scripsit contra
gentiles igitur crucifixionem impo-
suit iudeis et dixit et hora erat
tercia et crucifixerunt eum Sed iudei

quia morte sua permanserunt Sed
Iohannes dicit hora 6a qui magis sequitur
ordinem rei geste et dixerunt
omnes sanguis eius super nos et
quantum testamentum fecerunt filiis
suis etc. quasi voluit omnes in posteros
suos redundare scilicet supplicia et a-
varicia etc. Dicit pylatus Regem
vestrum crucifigam quasi dicat ecce ille
homo tenuis sanguine et dicitis
eum esse regem et usurpare sibi
regnum quasi dicat quid [illegible] sibi modo
ipse est tam debilitatus et miser
quod etiam non posset esse rex Ideo dixit
Regem vestrum crucifigam quasi dicat hic erit
vobis in irreverencia quia dicitur quod rex
vester sic crucifixus Responderunt re-
gem non habemus nisi cesarem Unde
considerandum quod ita malignosi fuerunt
quod voluerunt semper occasionem
invenire hominis scilicet et sub dominio Roma-
norum perpetue subiectione est et
quod anno [illegible] habuerunt regem
Unde ab eodem populo in eodem
loco paucis diebus interpositis sus-
ceptus est veniens quinta die ante
O quam dissimile tolle tolle crucifige
et benedictus qui venit in nomine
domini [illegible] rex israhel et non habemus
regem nisi cesarem quam dis-
simile ramis et [illegible] Et cum py-
latus audivit quod sic ita subderent
imperio imperatorum cogitavit quod
si illud impediret incurreret
indignacionem imperatoris Tra-
didit autem iudeis xpistum pylatus propter
complacenciam [illegible] [illegible]
[illegible] tangitur sua [illegible]
pylati super xpistum et ut crucifigeretur
Cum hoc audivit maria quod sua
fuit lata sententia cum et [illegible]
[illegible] adductus [illegible] suam post la-
tum a pylato susceperunt eum
Sed iudei [illegible] ut dicit Augustinus
et exuerunt eum veste regia
et induerunt propriam ut melius
nosceretur et quod [illegible] regia

dignitate. Hic adest Ioseph cum
tunica polimita et duxerunt cum
contemptibiliter quia ligatum et tamquam ma-
leficum ad crucifigendum imponentes
sibi crucem in dorsum suum. Dicit Bernardus O
quanta bona fecit civitati isti et
solum verbum generem de ista deporta-
bit et tunc impletum est illud Psalmi
In me psallebant qui bibebant
vinum et tunc sequebantur cum magna
multitudine et lamentabantur. Nota
quod quidam sequebantur Christum ad cru-
cifigendum ut milites. Alii ad com-
paciendum ut mulieres. Alii
ad simul paciendum ut latrones.

No Nota dicit Bonaventura sibi crucem quia primo
met suam crucem portavit et cum duxe-
runt cum sic tunc apprehenderunt
Symonem cyreneum cui imposue-
runt crucem ut portaret post Christum quia
Christus debilitatus fuit ideo sub cruce in-
cepit deficere quia crux magna
et longa fuit unum lignum sine
stipes habuit longitudinem 15

No pedes. Nota Cyrene est civitas
in Libia quam inhabitabant gen-
tiles et quia ille fuit cyreneus
dictus et illum compulerunt portare crucem
alii dicunt quod Symon cyreneus fuit
gentilis et tamen circumcisus et fuit
proselitus unde si quis vero recepit circum-
cisionem dicebatur proselitus et per illum
Symonem designatur omnes qui in
paciencia sustinent id est quod pati de-
berent. Sed dubitatur quare non per-
miserunt Christum portare crucem in
augmentum eius pene. Dico quod
Christus tota nocte fatigatus et debili-
tatus fuit intantum quod non poterat
velociter ire sed lente incessit et
ipsi Iudei voluerunt venire ad
locum crucifixionis ideo talem compulle-
runt portare non propter dilectionem ut
in pene ipsius alleviaretur sed quia
festinaverunt in passione vi-
gilie. Super ~~humerum~~ Hec adducit Abel
in agrum. Hic adest Moyses

cum virga et palo in quo suspensus est
serpens. Et dicit Beda. Augustinus quod fecerunt sibi
hoc ignominia quod posuerunt eum
portare in qua debeat pati supplicium
et ideo portavit crucem quia hoc portenti
fuit Ysaias. Principatus eius super hu-
merum eius principatus sibi fuit crux
cuius que fuit super humerum eius
quod portavit lignum crucis in quo potissi-
mus cantatur quia stat crux ipse triumphavit
et principatum seu victoriam de hoste
obtinuit ut ille qui plurimum vi-
cebat in ligno quod vinceretur. Bernardus super
stabat. O Ierusalem Ierusalem quanta tibi ce-
lica apportavit Iesus et crucem non ex-
portat ante nisi crucem portat bene in
humeris suis sequentibus in exemplum. Et
exivit in eum qui dicitur Calvarie locus
ebrayce autem Golgata et fuit locus
ignominiosus quia extra civitatem. Et
secundum est mistica de isto Hebreos ultimo
ut Iesus sanctificaret per suum sanguinem
populum extra portam passus est exeamus
ergo ad eum extra portam. Sequebantur
et alie mulieres. Quia tamquam illi
qui sequebantur ad compaciendum
quia mulieres devote fuerunt inter quas erat
Maria Magdalena et virgo mater
Christi et multe mulieres devote que
fuerunt Christi secute a Galilea
unde quilibet fidelis potest attendere quan-
te amaritudinis fuit virgo glorio-
sissima unde tunc poterat adimpleri
illud dictum Symeonis et tuam ipsius
animam pertransibit gladius. Unde dicit
glosa quod non solum mulieres sed et
viri sequebantur Christum lamentantes et hoc
occulte propter metum Iudeorum sed mu-
lieres non ~~lam~~ lamentabantur propter earum
fragilitatem. Et conversus Iesus. No
Nota quod multe mulieres sequebantur
Christum que fuerunt de Galilea tamen
Christus istis solum de Ierusalem dixit filie
Ierusalem et predicendo eis captivitatem
et obsidionem civitatis Ierusalem et oc-
cisionem omnium qui infuerunt quod
factum fuit per Tytum et Vespesianum

post passione x̄pi xl anos dt noli
te flere sup me q2 cito a morte
resurgam sz flete sup vos et sup fi-
lios vros qui patientur stragē et oc
cisionē Nō flentes alioꝝ pctā
et nō ꝓpa similes sunt ctibz mulieribz
que aspicere aciem placebat
ꝑcibūt aut xp̄c flectꝰ ꝑ sua vo
luntariam passioꝝ et dixit
eis quo ecce dies venient in qbz
dicent btē steriles mulieres q tūc
nō sunt impregnate qui tūc libe
res erunt ad fugiendū Et vbera
q nō lactauerunt q d mulieres
q tūc nō hūt ples magꝰ dicent
btē q2 ipe solū hebunt sollicitudinē
de se et nō de pueris Unde dt Jose-
phus q tāta fuit calamitas te
in ciuitate ierlm q multe muli-
eres comederunt ꝓprios filios p
fame in moralibz Quam an
gusta erunt Quam anguste vic
erunt vndiqz reprobis sup ius
iudex iratus subtus subtus horre
das callos alteros pctis accusa
a sinistris demonū turba ad sup-
pliciū trahencia intꝰ consciencia
verus foris mundus miser pctor
intollerabile deprehensus quo effugi-
et late sic ꝑhensus quo ef-
fugiet late erit impossibile ap-
pere intollerabile q2 nō solū
demonia sz et pctā et oīs creatura
ꝓpugnabit aduersus creatorem
Vna offensio creatore offendit et
creatura clamabunt corda ta-
cebunt q2 tūc nō interrogabitur ꝓpo
sz destruiet ꝓpria testes nō e-
runt mendaces filij adam ꝓs
vocates sancti angeli tūc iudex
nō erit homo ignorans sz deus
et homo ꝓpinquus iudex Bonum
e cogitare de istis diebz Unde Jero-
nimus Siue comedam siue bibam siue
aliquid faciam sp in auribz
meis insonat illa vox terribi-
lis O vos mortui qui iacetis
in sepulchris surgite et venite

ad iudiciū in ꝑmo iudi
cibus illis querent homines
mortē et fugiet ab eis tūc in
cipient dicere montibz cooperi
te nos Sūpͣ nō ad opinionem
sz occultationem vel dicunt mo
co enī q pocius sic voluit
montibz opprimi quā inimicos
intueri Josephus dt q fuit
ꝑmus et ipse cū comitibz fugit
et latitauit q2 si in viridi hoc fa
ciunt in arido quid fiet id ē
glosa xp̄s comparat se ligno viridi
iudeos arido quia sicut nō he-
bant aliquā virtutē viridis
vel honoris q d Si in me qui
plenus sum virtutibz tanta ope-
ra sunt quid ergo fiet in vobis
q d multo plus vos debetis
pati cū pctores sitis Du-
cebantur aut et alij duo nequa
ri Hic tangitur illi qui duce-
bantur cū xp̄o ad finem passionis
nō q xp̄c fuit nequā sz scdm o-
pinionem iudeoꝝ reputabatur
eū esse malū Nō quare xp̄s vo no
luit pati inter duos latrones quod
dt vt ostenderet q ꝓ pctoribz
moreretur vel alia rōne vt osten-
deret statū que stati sunt velut
in iudicio finali q2 tūc locabit
bonos a dextris malos aūt a
sinistris et illa rō hominis est et
ꝓ tanto locauit eū inter medios
duos latrones vt redderent
eū ꝑticipem eoꝝ criminibz q.
esset socius malefactoꝝ eciam vt
ꝓphē insaniens in ps̄lo redderetur
Alia rōne assignat cum ta q2
hic factum fuit coordinate diuina
vt impleretur sc̄ptura et cū scelera
tis reputatus e Et quare voluit
mori in ciuitate pati dico q p̄ter
ꝑlia ꝑmo ꝓpter hoc q2 illa ciui-
tatē ds elegit q2 fiebat sacri-
ficia in ea qui signabat vtiꝰ
sacrificium s xp̄m qui ꝓ pctātis
nris voluit ymolari 4o voluit

ibi pati ut innueret quod virtus passionis eius
eius deberet diffundi in toto orbe et quia hec
sit quiescens a medio et quia illa
civitas dicitur esse sita in medio
sicut in umbilico terre habitabilis
ideo voluit ibi pati Unde ps. operatus
est salutem in medio terre
3° ut ostenderet quod passio haberet
originem a principibus sacerdotum et
populis et isti magis habitabant in
ierusalem Cetera ideo xpc pro nobis humilia-
tus est et factus est minus eum esse de-
cens ideo causa sue humilitatis in hoc
contemptibili loco passus est ut
sua derisio et verecundia maior
esset Sed quare voluit extra portam
crucifigi dico quod voluit ideo ut ve-
ritas conderet figure quia preceptum
fuit in lege quod hostie que offereba-
ntur pro peccatis deberent cremari extra
portam templi Sed xpc qui fuit vera
hostia pro peccatis nostris et acceptio
voluit crucifigi et mori cum hec-
bitorum et quia et hi esset ut
sacrificium per suum sanguinem
extra portam passus est 2° passus est
extra portam ut daret nobis exemplum
exeundi ab omni immunda conversacione
[illegible] ut ostenderet quod non solum pro
illis in civitate sed pro toto orbe
pateretur unde apostolus Hebre. Re. Sicut moy-
ses fuit fidelis toti domui
sue sic xpc a minori [illegible] [illegible]
dicitur ibi de amplioris enim glorie
iste pre moyse habitus est Nota quod xpc
fuit triginta annorum et quasi tria [illegible]
[illegible] usque ad festum pasce
Et quare voluit in tali etate mori
dico quod voluit pro pluribus primo
voluit mori in tali etate iuve-
nili ut in hoc nobis magis sua
[illegible] ostenderet quod penalis
in perfecta etate et statu op-
timo mori 2° voluit in tali
etate mori et hoc conveniens ut
in [illegible] humanitate nec diminue nec

ostenderet et quare tunc tricesimum annum
fuit in perfectissimo statu nec humane
nec [illegible] ampliari in natura humana [illegible]
[illegible] [illegible] aliquid defecisset
tunc mori voluit Unde post illa eta-
tem homines plus deficiunt quam
fortificentur in natura sua 3° in tali
etate mori voluit ut ostenderet
qualiter resurgemus Et quia in
resurrectione generali quilibet in
tali etate in qua xpc passus est et
mortuus et resurrexit Et etiam
in tali etate quilibet resurget licet
senior vel iunior mortuus fuit
Sequitur in textu Et venerunt in
locum qui dicitur golgatha Nota
golgatha est nomen syrum et in ebre-
o et latino calvarie vel quia in illo loco
calvarie [illegible] cuius tamen determinat
de xpo a dictione hec determinat
de xpo crucifixione et primo tangitur
loci vilitas 2° passionis [illegible] indig-
nitas quia fures et latrones non
xpc acerbissime est passus quia cru-
cifixus manibus et pedibus ubi
est concursus nervorum unde passio
[illegible] in [illegible] in istis partibus [illegible]
tam dura et acerbissima est propter
nervos multos in pedibus et ma-
nibus concurrentibus et ideo passio xpi
acerbissima fuit et propterea dicitur
non est dolor similis dolori meo
Nota calvaria est testa hominis pellis
et pilis denudata et dicitur ideo locus
calvarie propter multa capita ibi ia-
centia decalvata [illegible] plebat
homines [illegible] et decollari Et xpc
ideo ibi passus est in tam vili loco
et fetido propter nimiam humilitatem
vel forte humilitate in [illegible]
et hec dicunt aliqui quod ibi fuit cal-
varia Ade qui fuit sepultus ut
ambrosius sed ieronimus dicit quod hec dictum
sit favorabile [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
constat quod sicut Josue [illegible] in ebron
maximus adam sepultus est [illegible]
ebron dicta fuit cariatharbe

No (margin, right, beside "Sequitur in textu")
No (margin, right, beside "non est dolor similis")
No (margin, left, beside "iste pre moyse")

a. ciuitate [..] quia ibi quatuor pri-
arche fuerunt sepulti cum uxori-
bus corpus Adam cum eua Abraham
cum zara Ysaac rebecca Jacob cum lya
ad dextram ambrosius dicit Jeronimus ad psalma
dicit ambrosius quod illud dictum sit per
falsarios et secundum dictum Ambrosius et quia
ipse non dixit illud. Etiam dicitur quod
multa per falsarios dicta origenis sunt
inserta. Sed dicit aliquis quare
depingitur sub cruce testa absque
dicit oracius sicut poete vo-
lunt et dicunt sic pictores de-
pingere quod uolunt ut dicitur in litera
et postquam uenerunt in locum caluarie
et duxerunt secum duos latrones
ut deberet estimari socius eorum
Sed euangeliste non scripserunt de passione
per quem modum fuit passus sed bu-
nrxem. quod primo fuit positum
crucem in terram et tunc erexerunt ad
eum quod ascenderet sed quotienscum-
que fuit tunc ipsi perforauerunt
sibi manus et pedes unde dicitur in psalmo
foderunt manus meas et pedes me-
os etc. et uolunt doctores quod hoc sit
factum in fortissima parte manuum
Sed nycolaus de lyra uult quod funibus
traxerunt manus ad foramina
crucis et non solum manus sed et pedes
et capitur hoc ex illo quod dicit psalmista
dinumerauerunt omnia ossa mea
et propter quia iam christus in cruce pendebat
tunc quotienscumque potuerunt eum de-
riderunt. de aliis etc. Et
dederunt ei uinum cum felle mixtum
Sed in marco dicitur uinum mirratum glo-
sa item super marcum mirratum amari-
ssimum tunc amaritudo tabe corporis
primo quia fuit uinum acetuosum
unde milites qui debebant custodire
suspensos preparauerunt uinum ut
haberent bibere et illud uinum fuit
debile et acetuosum alii dicunt
quod milites parauerunt hoc uinum ut
darent christo ad bibendum ex industria
alii dicunt quod milites parauerunt
acetum ut darent christo bibere ut cito

moreretur et ab eo peluerent quia dicunt
naturales quod acetum datum cum cru-
cifixis ad potandum cito moriuntur
Sed dicit dominus albertus quod illud sit
falsum quia eo diucius uiuunt si ad-
cis datur acetum ad bibendum Sed quod
quod dictum sit quid inter ipsum potum
preparauerunt ut non solum ipsum
exterius tormentaret Sed etiam
interius anxiaret unde dederunt
bibere uinum felle mixtum quod fel
est amarum mirratum quod totaliter
insipidum et sic sit preparauerunt
ut etiam interius crucifigeretur In matheo
dicitur et cum gustasset noluit bibere et
in marco dicitur quod noluit ergo contrarii uiden-
tur dicendo quod non quia christus recepit ad
gustandum et non recepit ad bibendum
et utrumque bene dicit marcus dicit et non re-
cepit ad bibendum sed bene ad gusta-
dum bibere in luce Et latrones v[..]
tamen peiores in dignitas et
[..] Jhesus autem vbytangi
ad peccatores pietas quia et pecca-
toribus [..] sua ostendit ora[..]
prem[..] pro eis dicens pater dimitte illis
etc. Notando quod doctores dicunt quod christus ex
vitate fuit exauditus toto ora-
nibus suis sed hec uidetur quod non fuit
exauditus quia multi de illis qui
eum crucifixerunt postea puniti
sunt temporaliter ut patet et uespes
et eternaliter quia sunt sine pena mor-
tui sunt Crisostomus dicit quod sed sic intelligitur
pro dimitte illis etc. scilicet si pe-
nituerint et cessant omnes
instancie Sed beda dicit quod christus
non orauit pro illis qui christum filium
dei intellexerunt esse sed pro illis
qui ignorauerunt ut fuerunt
maiores et minores ut qui christum
illi deriserunt et ex lege promissum
cum non intellexerunt et pro istis
orauit deus Maiores fuerunt
principes sacerdotum et scribe et ceteri
qui ex lege fuerunt messiam
esse promissum Sed de aliquibus non
nouerunt meo misterium dimitt[..]

No

dicto quod ex miraculis que fecit non cre-
diderunt eum esse filium dei sed ex odio no-
luerunt eum scire filium dei verum di-
cebatur tho quod in eis fuit ignorancia
affectata quare non orauit. Alii fuerunt
minores qui ex miraculis sciuerunt
xpistum esse filium dei. Et tunc principes
iudeorum fuerunt puniti quod non crede-
bant et xpistus etiam pro illis non orauit
sed alii fuerunt qui ex pusillanimi-
tate et simplicitate crucifixerunt
non noscentes scripturam et pro illis
xpistus orauit et etiam pro illis exaudi-
tus fuit quia postea fuerunt conversi ad
fidem. Glosa in Joh. Scripsit autem
et tytulum pylatus. Hic tangitur
tytuli scripti proprietas. Nota circa
quod fuit hastile teres in sum-
mitate super quod fuit lignum positum a
ex transverso et clavo firmatum etc.
fuit item figura T. Et pyla-
tus cum voluit scribere tytulum recce-
pit tabulam et infixit ipsam
super crucem. Alii dicunt quod precepit
lignum et illud infixit terre et
tabulam et ex transverso posuit
in qua tabula secundum etiam scriptus
tytulus. Et ille fuit scriptus quatuor
de causis. Primo propter causam ut
sciretur causa mortis eius et talis fuit
consuetudo Romanorum quod super cru-
cifixos ponebat scripturam que
dabat intelligere causam quare esset
crucifixus etc. voluit facere pylatus
verum in actu et posita est causa
mortis super eum. Secundo fuit xpistus scriptus
ab aliis propter dictam [illegible] ut hebrei
et greci ab aliis latinis tunc con-
venientibus ut et inter eos nos-
cerentur. Tercio propter iudeorum contumeliam
fecit pylatus scribi causam mortis
et eorum verecundiam ut quilibet
legeret regem eorum esse crucifixum
quia de voluntate sua ipsi eum
crucifixerunt. Quarto hic divina ordina-
cione fuit scriptum propter passionis
memoriam et [illegible] fidelium
[illegible]. Postea ponitur tytuli

explanatio quid fuit scriptum in carta
illa quia ibi Naza. Rex Iudeorum. Quare
... et sic tamen tan-
dem in stolis apparuit xpistus ut puer et
intimauit illi quod deberet se signare
et benedicere illis nominibus Ihesus naza-
renus. Et sero et omni mane et numquam
mala morte morietur. Rex autem iste
tytulo xpistus commendatur et dignitas sua
ostenditur. Commendatur enim primo
a nomine quia ibi a ratione quia nazareus
de civitate nazareth que interpretatur
florida a dignitate quia rex
iudeorum. Dico primo quod ibi a nomine
commendatur et plus venustatis vocabilis
nomen eius iste quia salvavit
populum a peccatis eorum. Est etiam sen-
exemplaris de hoc ad hebreos de
spicientes in auctorem fidei
qui proposito sibi gaudio hic sprevit
et sustinuit crucem et vita salu-
taris de quo in Jo. hic est vita eter-
na ut te cognoscant solum deum esse
etc. Secundo quod tangitur nazarenus dicitur quod
ihesus fuit in nazareth conceptus
in bethleem natus in iherusalem crucifixus
etc. Tercio commendatur xpistus a dignitate quia Dabit
illi dominus sedem david patris eius et regna-
bit in domo Jacob in eternum et
sic aliter quam iste tytuli explica-
tione ad hoc commendatur ibi nam de se
dicitur ut contemplatiuus desiderabilis
quia ibi et in Apoc. Veni domine
rex. Et iterum salvatorem expecta-
mus dominum nostrum ihesum xpistum et bene desidera-
bilis quam bonum bene ipse est meli-
or melos manne iubilus in
corde. Quarto describitur ut tytulus mira-
bilis quia nazarenus qui interpretatur
floridus. Ego inquid flos cam-
pi. dominus vero xpistus totus totus virtutibus
venustas et floridus. Quinto ut venerabilis ve-
nerabilis quia rex iudeorum de
quo apostolus ad hebreos in mobi-
li et invisibili honor et gloria. Et
postea sequitur tytuli lectio Multi
ergo legerunt. Et dividitur in tres
partes. Nota prima hic tytuli lectio
Secunda lectionis occasio. Tercia multiplex

Nota

Nota

tytuli exaratio primo dicitur quia hunc
tytulum multi legerunt quia prope civitatem
erat locus ubi ... civitate tamen non multum
distabat et ideo vicinitas loci fuit
causa quod multi legerunt. Tunc ponitur
tytuli multiplex exaratio sive
scriptio quia scriptura erat ebrayce grece
et latine et non intelligendum quod unum
vocabulum illius fuit grecum aliud ebra-
ycum aliud latinum. Sed fuit idem
tytulus scriptus tripliciter scilicet in lingwa
greca ebraica et latina. Ideo quia multi
fuerunt in urbe greci hebrei et la-
tini et ideo fuit scriptus illis tribus lin-
gwis ut quilibet eum legere posset in
verecundia iudeorum quia rex iudeorum
fuit crucifixus. Sed quare illis tribus
lingwis et non in pluribus vel in pau-
cioribus unica ratio quia ille lingwe erant
magis famose in mundo et principa-
les primo in lingwa ebraica propter
iudeos in lege dei doctos et eam
propter specialem regionem et cultum dei
lingwa greca propter grecos sapientes lin-
gwa latina propter romanos multis gentibus
et potentes esset et alia ratio tytulus
iste scriptus fuit propter regimen quod debe-
bat se extendere ad omnes gentes
ad potentes sapientes divites et ad
pauperes seu ignoscentes. Dico
primo ad potentes sicut ad romanos
qui tunc imperabant romani et ideo scriptus
lingwa latina quia ipsi fuerunt lati-
ni et ideo fuit scriptus lingwa greca quia in
grecia fuerunt tunc sapientes. Item
ad pauperes sive divites seu
ignoscentes ideo in lingwa ebrayca
quia iudeos ignoscentes deum incorpora-
tum. Nota quod ihesus est dictio ebrayca. Sed
verbum nazarenus sit greca dictio non in-
venitur in scriptura unde dicunt doctores quod
ille tres dictiones scilicet rex iudeorum
integraliter scripte fuerunt literis
grecis et integraliter literis ebraycis et
integraliter literis latinis. Nota Nota
quod beda dicit quod tytulus est triplex scilicet me-
morialis personalis et triumphalis.
Tytulus memorialis est qui scribitur
super sepulcra scilicet epytaphia et hoc

in memoriam defuncti. Personalis
tytulus est qui scribitur in portis civitatis
vel regiis domorum et virorum no-
bilium et hoc in eorum laudem. Ty-
tulus triumphalis est qui scribitur
in memoriam et laudem solempni-
tatis triumphi facti de aliquo. Et
quia christus tante solempnem triumphum
de omnibus inimicis suis obtinuit
ergo digne triumphalem tytulum
super caput habuit et ille tytulus
fuit memorialis quia in memo-
riam mortis sue fuit. Etiam
personalis insigniens quod fuit
nobilis scilicet dei filius qui pende-
bat iuxta posita sibi tytuli
inimicis ... christo. Unde iudei viden-
tes quod tytulus esset scriptus in ve-
recundiam eorum volebant eum immu-
tasse dicentes pylato. Noli
sic scribere scilicet rex iudeorum sed quia dixit
se regem esse et tamen non fuit et
hoc fecerunt ideo quod plus vulgaris
et ignarus propter hoc crederet quod constaret
esse dampnatus quod usurpavit sibi
quod esset rex et ideo sicut abstulerant
ei vitam sic voluerunt ei auferre
famam. Regnum pylatus igitur
ne ponitur illius detractoris recusatio
et pertinens tytuli per pylatum confirmatio
cum dicit quod scripsi scripsi id est firmiter scripsi
contra destructores veritatis literarum et
fautores falsarum et sicut in multis
literis Augustinus in originali super illo verbo
Nota duo. Primum quod illius tytuli
indebilitas fuit divinitus preordinata in
per ... passione initiata ne corpo-
ras tytuli inscriptione. Secundo mala
ex divina virtute fuit intimatum
vel revelatum id est dictum ne cor-
pas id est deleas tytuli inscriptionem
et ecce pylatus maturus dixit quod scripsi
scripsi. Et crexerunt enim tunc etiam
vultu versus ad orientem solis scilicet pre-
sumi. Nota quare christus voluit pati
in ligno Augustinus dicit quod hoc genus mor- Nota
tis in ligno tunc magis conveniens
fuit salvatori generis humani

quia sicut lignum fuit occasio pecca-
ti, sic et lignum deberet fieri
occasio tollendi peccatum. Alia racio
Augustinus: quia dicitur hoc genus mortis fuit
prefiguratum multis in veteri lege
vel testamento. Unde dicitur quia sicut to-
tum genus humanum fuit in archa
lignea salvatum, sic per mortem
Christi in ligno est totum genus humanum sal-
vatum a dampnacione eterna. Secundo
quia sicut filiis Israhel vole-
ntibus ire in Egyptum per ligneam
virgam obstaculum fuit amo-
tum, sic per lignum crucis obstaculum
peccati est amotum, necnon Christus pro pecca-
tis nostris satisfecit. Tercia figura
fuit lignum ab Heliseo in aquam
missum aquas dulces fecit,
sic Christus totam amaritudinem de-
crete dampnacionis nostre in dul-
cedinem celestis vite convertit. Quarta
figura fuit quia sicut ligna sus-
tentabat manus Moysi ut Israel
vinceret Amalech, sic lignum
crucis sustentabat Christum ut vi-
ceret omnem potestatem dyaboli.
Item autem Christus voluit pati in
alto. Primo ut aerem mundaret
sicut sanguine suo terram etiam
mundavit. Voluit pati in alto
ut nobis per hoc preberet ascensum
in celum. Secundo voluit pati in
alto ut ab omnibus posset videri et
signum ut pro toto mundo pateretur.
Tercio Christus crucem ascendit ut
eminencius videretur. Alta vo-
ce clamavit ut nullus ex-
cusaretur et clamori lacrimas ad- Nota
didit ut bene compateretur. Sed illud
quod frequenter in auctoribus scriptorum
dicitur quia filius dei dupliciter conside-
ratur: uno modo personaliter secundum hoc quod con-
sistit in duplici natura divina et
humana, et ut sic dei filius vere
est passus, vere mortuus, quia est
idem cum patre. Alio modo consideratur
dei filius non personaliter sed ut con-
sistat divine et humane et ut sic

dicitur dei filius est passus. Et tamen
hoc est sane intelligendum quia filius
dei secundum humanam naturam est passus
et non divina, unde in Christo est tantum una
causa sed una persona et due nature dicun-
tur secundum quarum quamlibet proprietates su-
as servat, et sic Christus supra tamen celum
et terram. Sed si quis accipiunt personam
ut tunc possumus dicere filius dei est
passus, et cetera, quantum ad naturam humanam.
Decimo: milites qui crucifixerunt
eum. Hec est quinta pars, ubi tangitur
militum cupiditas que patuit
in hoc quia diviserunt sibi vestimen-
ta sua. Unde Johannes 19. Item Christus propter hoc
vel agnomina excecati quia ipsum iniquo
crucifixerunt. Secundo crucifigentium avari-
cia excecati diviserunt in quatuor partes
vestimenta sua. Ex hoc patet secundum Nota
Augustinum quod milites crucifigentes Christum
fuerunt quatuor et cuilibet militi
cessit una pars de vestimentis, et
preter istas partes superius erat ad-
huc una pars que fuit tunica in-
consutilis, quam non diviserunt, super Nota
eam miserunt sortes ipsorum quis tolleret,
unde illud quod dicitur in Johanne est sic in-
telligendum. Unde dicitur milites cru-
cifixerunt eum, diviserunt vestimenta
sua in quatuor partes, tunicamque preter
exuvias vestimenta divisi quia habu-
erunt partes et tunica. Glossa: omnes
simul receperunt sed non simul divise-
runt ea, quia ipsa non fuit consuta
et ideo eam remanente integra
ipsi diviserunt sorte cuiquam
ipsa cederet, et addit hic evangelista
quod milites quidem hec fecerunt ut
scriptura impleretur quamvis non inten-
derent que dicit: diviserunt sibi ves-
timenta mea et cetera. Dicit Bernardus. Ambrosius
ait: hic videtur intueri quomodo qua-
tuor diviserunt sibi vestimenta mea
et quis tolleret exobscure quia super
omnia vestimenta miserunt sortem.
Augustinus dicit supplicens compunctionis tunica
magis subtilem cum aliis vestimen-
tis dicitur super eis miserunt sortem

no qr sup oia sz hc solu dr qr
tunica icsutilem sup qua mis-
runt z sing[u]l[i] ro qre sup illa mi-
serunt sorte pom[m]? nulla sz quia
scissa no valuisset sz rupta fuisset
im dicut quida ex hc videt[ur]
q xc hnit vestimenta integra
qr cuilibz cessit vestimetu inte-
gru z sup sup csutilem mis-
runt sorte z p hc designatur
q milites libent[er] capiunt q[ue]
hre pnt z hc bn ostedavit Io-
hanes baptista qn dixit mi-
lites sint cteti stipedio suo et
luserunt ad sugsitadu q oms
homines qrucuq[ue] sunt scia sit
z actuqz ducat[ur] de ludo tene[tur]
restitue z e miru q dr ludus
de scies possz dia z qr accipiunt
q sunt d[omi]ni dei. Vn dicit psa-
lmis vestimenta mea hc intel-
ligit[ur] de suis vestimet deq
bz unicuiqz cessit una integ
ps z in veste mea miserunt
sorte .s. tunica in csutili. Vn
Cris. dr q tunica icsutilis est
duplex vest sup alia porta
sicut nos fecimus palia dupli-
cia hc no vi[detur] sibe veritati qr sic
tunc potat dimidi z tuc diui-
serunt. Vn dr angl. Tunica in-
sutilis .i. no fuit ps ad pte s[uta]
in tunic nris plicatu plica q
sui[tur] sz fuit sca ope reticula-
to ut caputte fieri solent z
vgo beatissima in puericia fec[it]
ei talem tunica que cu ipo c[re]-
vit z sic desup ctexta ptotu
aliqui dicut q superfic fuit c-
texta .s. spiciis sicut solet fieri
divis Sz illud no vi[detur] valere
qr xc qmedavit vestimetu
i Iohanne baptista qui[a] ipe
vestes ornatos z superbas
gesserit no vi[detur] vn exponit
doct desup ctexta apte sup-
iori cca collu formatu ne
de facile rupatur. Vn dr Cris.
xc fuit humilibz vestibz i duct

sicut paupes admo vestis
ope reticulato sco quibz u-
tebat[ur] paupes in palestia
in illa regione. Preterea-
tes aut blasphemabat eu
z hi tangi[tur] de x illusione pe-
dentis in cruce qm isti blasphe-
mabat eu d. Vach qui di-
struit templu ic wach est
e micectu subsanacia pri-
cipes. Hic tangi[tur] 2a quo xc
a pricipibz sacerdotu fuit illusus
z pz dubitat[ur] hi qre xc non
descedit de cruce ut cre-
rent qre no descedit de cru-
ce q si descedisset de cr po-
terunt credidisse isti qui asta-
bat Sz alij no qui no vi-
dissent sz qr xc venerat p
salute omi[um] ergo descede noluit
ut ex sua morte oms p-
destinati crederet z salvarent[ur]
descede noluit qr more sua
difficta apte fuit 1m glo.
Qr descedisset de cruce virtute
paciencie no ondisset etiam
ad repellendu dyaboli astu-
ciam 2m glo. na hi dyabolos
in corde cordu miserat eu
virtute crucis z suis virtutes
scas viderunt ideo hc ponat
ut de cruce descedat Etiam
noluit descede ad ondedu
maiore potem. Na 2m glo.
magis fecit surgens de se-
pulchro qua q descedisset
de cruce Sz n plus fortior
laboravit meus tutar re-
creando qua creando uc
cu in illa fabrica mundi tm
fatigacionis assumpsit qr ipe
dixit z facta sut mandavit
z creata sunt. Nonne maio-
ra fecit lazaru resuscitado
z plus resurgedo z tn no
crediderunt id falsu dixerunt
Sed an luc[?] unus aut de hiis
qui pendebat cu eo Sz ut

Nota
no

dc Vili z latrones qui cu eo cru-
cifixi erant inpperabant ei
go vir q sunt grij quod solunt
d. q aut pomit ptc p simr
bz Beda amb9 z aug dicunt
q pmo deridebant cu alio
bz post hc iste alr9 quis
penituit z hc subdit statim
cu dr. Unde alter dixit
neqz tu times deum nos q
de digna fcis i. penas dig
nas pmis malefcis recipim9
hc enim e vox vere gfessois z pa
tore agnoscere z peccata gfiteri
Hic vero nichil male fecit
z dicit distitime q no e sco
iudei z greci ad romanos po
omnes peccauerunt usqz ad vnu
Et subdit memento mei dne
cu veneris z c. Vnde beda dt
crucifixu z gdepnatu ad mor-
te z adhc gfitebatur ipm ee
regem. O bone latro vbi e
dominium suu vbi milites
et alia que ad dnm spectat
magf gra in hc latrone emicet
aliu membro astrictu plicio
hz libera offert cor corde
credit ore gfitetur. Ad romanos
10 corde creditur ad iusticiaz
ore aut gfes. Religio fidem
tenuit qz regnatur credit q
sicut moriente vidit. Spe qz
aditu vite postulauit. Cari-
tate firmit tenuit qz gla-
dium de iniquitate redar-
guit. Tunc dixit xps Amen
dico tibi z c. hodie cu deus
cito cognoscit q illo de9 cito
gfessit mecu eris z c. Ecce
cu xps in vita eterna vbi xps
e regnum. Et ac plus dns tribuit
qua ille postulauit. Crisostomus
de cruce dicit z latrone dc
quid agis crucifixus ce-la-
mis a cineris z padisu

tam facile pollicitus z cherubin
custodienti padisu minuat lan-
cea q ipe ignis z gclisit et.
vite mortis qz impium terre ing-
dienti potestatem gcessit impa
tori quide nc cuiuslibet autem pca
te in miraculum putatur si psonam
vilissima pcipe sui actus acci-
piat xps aut no in iure fuit
na sicut enim penoxit no gfi-
dens talitatibus latronis pedibus
padisum Et honore pstans
padisus honor eni loci e tales
dom pnicti qui z latronem
dignu reddidit padiso. Nam
z cu publicanos z fornicarios
ad celoz regnu pduxit
no celoz regnu infamavit
Sz z magnis honoribus hono-
ravit z amplificavit licz xps
ascensione ianua aperuit celoz
z no intravit vt ante cu erat xps
erat deum clare videtes vt
eni aia a corpore i morte sepa
ta vsqz ad resurrexionis glaz
z honore in celo erat i ferm z
omnes remanentes clare ems
deum i glam videbant. dc Crisostomus
si deus celis regnu celoz p-
misit z latronem in padiso dux
quo ei pmia reddit solvit
z dicit q paradisum visitato
noie intellexit regnu celoz
vnde dixit hodie mecu eris in
padiso ad vo. Cui nc misit
z quem nc in ducit. Ecce
nes vsqz dc q alius vsqz in
fine pseueravit in fine amb9
crucis dampnacionis laqueum
incidit dc. Et aliq in malo
se vixit z in fine pnitentiam
recepit. Sed pater dimitte
illis z c. Sacerdos erat io no
solu p amicis sz inimicis orat
qz multi vt eius oronibus su-
erunt postea gusi. Sed in golgo
Stabat aut iuxta crucem ihesu

mater eius et quidam discipuli
qui diligebat iesus fuit hic tamen christo compa-
tiens ad mariam matrem eius //
Marco in ultimo dicitur maria iacobi et
ioseph. Et in iohanne dicitur maria
cleophe. ideo videtur quod dicti evangeliste
contrarientur. Ad hoc dico quod marcus et
matheus nominant eandem mariam a
filiis eius scilicet iacob et ioseph
Et iohannes nominat eam a patre eius
cleopha. igitur utique bene dixit unus.
Cum igitur iesus vidisset matrem suam
et discipulum stantem et stantem iohannem et sciret
sollicitudinem dilecte ea dixit mu-
lier ecce filius tuus quasi diceret
ut scias ego filius sum tuus et obse-
quium. Et non tibi depute iohannem
ut ille sit tuus custos et minister. Et
dixit ad discipulum scilicet iohannem
ecce mater tua id est depute tibi eam
ut sis ei minister et custos. Dom-
no quod fecit eum filium matris. Et
deputavit eum ad eius famulatum.
Et videtur esse contrarium inter evangelistas
quia lucas ponit quod mulieres ut
te sequebantur stabant a longe. Et hic
ponit iohannes quod iuxta crucem stabat
mater christi. Dico quod a principio crucifixio-
nis christi iste mulieres et alie de-
vote mulieres stabant de prope quod
christus poterat eis loqui. Et isto
consummato quod commendavit matrem
suam iohanni et quando appropinquabat finis
et mortis consummato quod tunc fuit
status tempus multitudo concursus ideo tunc
retrocesserunt mulieres et alie et ideo
dicit quod mulieres erant a longe stan-
tes. Statim fuit post ista commendatione
matris quod statim fuit circa principium.
Et quia christus tunc matrem videns
in tanta tribulatione ita aspe-
re ad eam locutus fuit dicens mulier
et non dixit mater. Christus si dixisset
mater ipsa non audiens ex nomine
et amore tenerrime scilicet posse fuisset
gladio compassionis perfossa quia
gladio illius perforata. Et ita sicut

Christus si dixisset ad eam mater pre
capita amaritudine et dolore plena
si possibile fuisset pre dolore mor-
tua fuisset ideo ut ipse qui mortuus
fuit non augeret dolorem eius
appellavit eam nomine mulier vin-
ciendo quod in die passionis sue
fuerunt xx anni quod fuit christus
Marie ab angelo nunciatus.
Et dicitur fuit ex alia graciam per
excessum in salutatione angelica
sibi dicitur. Et bene dicitur quod ille visus
et illa verba sunt ita amabilia
quod sic possit bene ea tempore ad pro-
vocationem devotionis et dicit.
Stabat ymo sola stabat dum
alii fugierunt et videt eam
quod non potuit porrigere ei manum.
Et inclinavit caput dicens mulier
ecce id est dicit et mulier et non
mater ne inordinatum amorem
non haberemus // Non quod sub posito
verbo noster sed nomen ubi christus non dixit
mater ore potuit tamen dicere men-
te et compassionis non expressit verba
ore tamen mente potuit exprimere.
Mulier inquit filium tuum ... de-
que ab angelo nunciatum ante spiritu
sancto conceptum ante te mise-
rabiliter pendere. Audi mater
filia et vide audi sonitus cam-
panarum et percussiones clamorum
et vide faciem in quam angeli de-
siderant prospicere sputis macu-
latam vide caput principibus et
potestatibus tremendum spinis perforatum
ante numquam in regione prope
indicente. Et videtur quod adclamant
voce compassionis non ore tamen corde
prompta id est collata. Et sic potuit
videre maria. O fili dolor nostro
conicit. O singularis gaudium
tibi omne meum solacium fac
ut moriar tecum qui te genui
et morte veniam. Et videt
ex qualiter spiritus sanctus bene dicitur matris
eius animam doloris gladius.

pertransivit quando filius oculos suos
ad eam convertens dixit ecce filius
tuus et submugit o qualis com-
mutatio. ponitur servus pro magistro disci-
pulus pro filio dei filius zebedei
pro beato Johanne illa autem virgine datur
quia xpus commendavit beato Johanni
matrem suam. Et notandum quod potius
illi quam alio discipulo hoc quia
erat virgo purus et virgini commendari me-
ruit sic virginitate sua sine vir-
ginali castitate ut virginis vir-
go commendaretur et ut esset mater
omnis iocunditatis pietatis apostolorum
Et postilla super hoc quod suscepit eam
discipulus in sua id est in sua
scilicet officia et ministeria quibus ei
obsecutus fuit. Sed alia littera scilicet
in suam scilicet custodiam et id
valet. Notandum quod secundum albertum magnum
quod fuit quadruplex diversitas
ad scienciam passionis xpi et tunc
tunc communicatam. Quidam habuerunt
passionis eius fidem sed non
compassionem ut angeli qui
misterium incarnacionis et
passionis eius cognoverunt. nota
Alii habuerunt compassionem
sed non fidem ut discipuli fu-
gientes et dolentes et muli-
eres sequentes dominum et lamen-
tantes luce 23 filie ierusalem no-
lite flere etc. Et de maria mag-
dalena que eciam non cre-
didit eum resurrexisse. Que-
dam nec habuerunt fidem nec
compassionem ut iudei et mi-
lites qui insultantes clama-
bant blasphemantes ut dicitur
supra. et mouentes capi-
ta sua vah qui destruis
etc. Alii autem fidem et passionem
ut latro qui dixit ~~luce 23~~
memento mei domine etc. Et
centurio qui dixit vere filius
dei erat iste ~~ut supra~~ etc. Ubi ergo
tamen fides et compassio ibi
fuit fidei et compassio. quia virgo

habuit beata quia super omnes cogno-
vit virtute incarnacionis et passionis
et habuit et in morte filii gaudium
exultacionis redempcionis humani
generis. Et e contra summum dolorem ut di-
cit damascenus quia dolores quos in partu
effugit in morte filii sustinuit
etc. Et sexta autem hora tenebre
facte sunt. Ista littera ponitur marci 15
quod dicit de xpi crucifixione hec
determinat de xpi morte et exspiracione
et primo tangit diversa que precesserunt
crucifixionem xpi. Mortuo autem xpo
fuit afflictionis et ut [illegible] intelli-
gerent eum esse filium dei ordina-
tum fuit divinitus quod tenebre facte
sunt. Notandum quod aliqui dicunt quod solum
tenebre fuissent in iudea sed
non videtur hoc forte verum quia eciam in
egipto fuerunt tenebre ut
testatur dyonisius qui in egip-
to fuit tunc et hinc tenebre facte
sunt per universum terrarum et solis ob-
scuritas et ibi et terre expers facie
patenter et ille eclipsis fuit mira-
culose. Nota causa dicit quod sol radios
suos detraxit ne impii xpm
blasphemantes sua luce fru-
erentur et quia non potuit videre
minima sui creatoris in nube
radios suos traxit. Sed illud
dictum non videtur valere quia sol non
est corpus animatum ita quod inter vo-
luntate sua possit radios suos
afferre et dare. Sed ille eclipsis
non fuit solum sic facta per radiorum
detractione ymo fuit facta per lune
interposicionem inter solem et terram
ut dicit dyonisius in epistola quadam
ad policarpum martirem quod ille
eclipsis preter rationem facta non fuit
Et dyonisius videtur velle quod circa eandem
eclipsim quatuor miracula fue-
runt que ostendunt xpm esse filium dei.
Primo quia tunc luna fuit in oppo-
sicione et dyametraliter opponeba-
tur soli et maxime distabat

Sed naturalis eclipsis numquam fit nisi
in coniunctione solis et lune et in
novilunio. Unde cum fuit e-
clipsis miraculosa. Secundo quia quando fit
eclipsis naturalis tunc luna veniet
ab occidente obscurans primo partem
solis versus occidentem. Sed fuit
oppositio quia luna venit ab ori-
ente obscurans solem. Tercio quando
fit eclipsis tunc pars que primo ob-
scurabatur et primo illuminatur. Sed
tunc fuit oppositio quia luna que
venit ab oriente obscurans
solem usque ad occidentem rediit
ad orientem et sic partem occiden-
talem primus illuminavit. Quarto quando
fit eclipsis naturalis tunc luna cur-
rente moratur et transit cito. Sed
hic ubi non fiebat motus luna
currente sub sole stabat contra
leges naturales et una artificia-
li que fit quecumque tres naturales
et hec fuit supernaturalis illa e-
clipsis. Hec et circa horam nonam
clamavit Christus more et ex spi-
no. Nota in magna voce hely hely quod
est id est quod hely et est nomen dei.
quod meus unde hely id est deus
meus lamma significat ut vel quare
sabbatani significat dereliquisti
me. quod geminat hely hely
ut significet quod duo esset filius
dei primo quod esset filius dei natu-
ralis secundo quod esset filius dei per ex-
cellenciam gracie. Dicit ut quid
dereliquisti me non est intelli-
gendum quod divinitas umquam fuit
separata ab humanitate Christi
ab initio incarnationis sed
fuit coniuncta et numquam separa-
batur. Cum in morte Christi anima fuit
separata a corpore et in hoc casu dicitur
quod naturaliter fuit mortuus
tamen divinitas fuit cum utraque
cum anima in limbo et cum corpore
in sepulchro unde sic intelligendum
ut quid dereliquisti me gla-
et dimisisti id est me tormentis et

passionibus exposuisti me
vel secundum theologos ut quid dereli-
quisti me id est naturam humanam
passionibus dedisti et in barbaro
populo. Unde in meditationibus
Bernardus quid fecisti dulcissime Ihesu
quod mortis causa quod iudicii
causa reatus quod captionis
tue que causa. Ubi ego sum ille
clementissime Ihesu qui peccatum
non fecisti nec inventus est dolus
in ore tuo tu via mihi er-
raturus tu vita moriendo in-
fectoris mortem dignum. In
tempore in mactando deo patri ob-
tulisti quicquid autem astantes
dicebant. Unde quia illi fuerunt
romani et illi non intellige-
bant ebraycum cum Christus dixit
hely. Sed quidam horum audiverunt
venire heliam. Ideo dixerunt
elyam vocat iste. Postea sci-
ens Ihesus quia omnia consumma-
ta sunt essent dixit sicio
ut illud impleretur quod quidem
est in siti mea potaverunt me
aceto. quod audistis septenne im-
pletione quia Christus pendens in
cruce scivit quia omnia dicta per prophetas
in eo fuerunt completa preter
illud ut scriptura impleretur dix-
it sicio et illa sitis fuit naturalis
vel aliquando spiritualis exponitur unde
quia totus sanguis fuit quasi ab eo
extractus et sic exsiccatus
id est naturaliter sitivit et illa sitis
fuit maxima postea tunc ipsi
milites habuerunt vas cum
aceto et circumligaverunt spongiam
ysopo et [illegible] porrexerunt
ei. Et tunc Christus noluit bibere quia
noluit nisi [illegible]. Cum amari-
tudinem venimus in cordibus nostris non
debemus [illegible] et eo [illegible]
dimittere statim a nobis. Et tunc
dixit consummatum est quasi diceret
scriptum est [illegible] consum-
matum est operis redemptionis
humane. [illegible] [illegible] sacres

porosa z multu in se cape pt
qua caligabat ysopo Sz alij
cutt arudini z ide e q ysop
z arudo lz filia folia vnius ysop
dz dicitur media correpta itali
ysoph 2m allio dsimis ysop est
herba s ysop dat bona oda
Sz ab alio cum vocatur arudo
z porrexerunt oicino qz fuit
elongatus a cruce q no poterat
attingere manibz ad eum z cum
accepisset i. modicum gustasset
noluit bibere ut ampsius Alij
autem dicunt q no bibit q e
intelligendum q n modicum bibit
Cno Sed m m. Ceteri vo fui no porrexerunt p actum q. d no de
s bibe ne moriat Sz videamus si veniat helias z liberet ipm Et dicit consumatum
z. dicit s. d. no e plus faciendum
ii q expectetum spiritu de pro
ximo velz deo q eu nos de
benius leuari de hic mundo q
eciam consumata esset oia re
comendaret z aiam suam de
pri Jhesus aut clamat
Augustinus quod vice clamat
aut no ponit Sz lucas dicit
Cno in manus tuas etc dicit q vo
dicit istum psalmum In te dne
sperani usqz ad istud verum i manus
tuas etc eod verum no melius
Alij multi dicunt q xpc incepit
Deus deus meus respice i
me z dixit totum usqz i in
manus tuas dne etc z sunt cetera
qui coagitatus sunt z dicit
docti quilibus vocatur psalterium
Cno Alio sup hec Jhesus clamat
voce magna d. Cris super hec
audit q ille clamor fuit mira
culosus qz homines circa morte
sunt debiles z clamare no
possunt xpc autem fuit debilitatus
ho naturaliter clamare no potuit
Sz eius clamor ita validus
fuit miraculosus z ondit eum
esse no solum hoiem s deum
Cno deum z hominem Alio quare alta
voce clamauit apter multas rones
primo ad insinuandum humane ne
vitatem 2o ad ostensionem passionis
sue magne 3o ad demostrandum
diuinitatem cum humanitate coniuctam
4o ut astantes prouocaret ad compassionem
Cno dum 5o ut xpc altam crucem ascendit
ut eminens videretur alte clamat
ut ubique exaudiretur clamori miscuit lacrimas ut quilibz passioni
compaterentur dum eorum occatna compatit xpo morienti pl obstinaty
e petre scisse sunt z monumenta
aperta sunt Solus miser homo no
compatitur xpo p quo tamen xpc passus
Cno est Alio 2m Augustinus q suspensi
cruce successiue deficiunt i vi
ribz s xpc tota fortitudine sua
voluit usqz ad punctum mortis
ut ostenderet q passiones vio
no possent s ex hec enam docet
s q voluntarie mortuus e z ex
voluntate deliberatiua dum qn
xpc voluit tunc fortitudo sua
supernaturalis seruata sucubuit vio
lencie z tunc moriebatur Et
inclinato capite emisit spm s a
Cno nimo q ipse hic stat pena morte
remanente qz spc z aia sunt v
res quomodo distinguuatur efficialiter
Eciam qz si aia mortis remansisset
xpc no vere mortuus fuisset dum
tradidit spm z anima dm dicitur
qz vere mortuus fuit magno
pz eius obediencia qz aiam suam pro
comendauit sicut scribitur qz xpc obe
diens fuit usqz ad morte Et
pz iusticia eius qz quomodo violenter passus fuit tamen potentia potenciam premisit se permisit
cos persequi corpus voluntatem
Ex quibz oibz pz eius maior
libertas z io dicitur q tradidit aiam
suam iniciu dispisito fammlie
corpus posse morti z p quis
a sanctitate dum volebat distinctione
spm s. dona eternita copiosa s.
accepit p9 resurrectionem i celum

peccatis tuis dicit. Bernardus. Aspice miser
homo pecus meo non aliud nisi tu-
us unigenitus filius quem obtulisti
pro nobis. Bona utinam vellet nobis do-
nare remissionem omnium peccatorum nostrorum
quam per deum et uno homine passionem eius
amarissimam nos regratiamur deo quod
dedit filium suum quo regratiamur filio quod
passus est crucem mortis sed ut valeo
regratiari et offero meam miseriam
Quo. Nota quod quatuor utilitates pervene-
runt ecclesie quod christus fuit passus quia ipse
modicus fuit et compassor miserorum
fidelis intercessor consolator infallibilis
fallibus sed constans et solidus exorans
propiciator delictorum. Bernardus. ipse propicia-
tor pro peccatis nostris. quod quomodo temptatio
auxiliator temptator ipse enim
expertus temptationem et passionem ideo
ipse diviciat et pacientibus et tempta-
tis auxiliari potest quod et et petrum
negaturum promisit ut supra patet.
Sed non quod hic magister matheus di-
misit ante prandium. Et post prandium
recepit ubi thema. O. vos omnes
Quo. qui transitis per viam etc. Ratio quia dicit
habuit duplicem passionem primo
in eo quod passus est pro corpore et anima
2o quod habuit compassionem et sicut
quando quod compassio fuit maior quam
vera passio primo in iudeis 1o in
omnibus in quibus sciunt suam passionem
de predicto et 2o hoc quod quanto dilectio ma-
ior tanto compassio maior sed eius di-
lectio excellit omnem dilectionem nostram et co-
passio. Ratio 2a quanto nobilius est
fortitudo tanto maior est effectus
resistentie quia nobili resistencia
aliqua plus nocet quam ignobilis
et subtili quam in subtili. Sed ipse
fuit subtilior omnibus corporalibus
humanis et eius passio amarior omnibus
corporalibus humanis et ideo dicit. Tren. pri-
mo vir dicit. O vos omnes qui
transitis longam viam huius mundi
attendite si est dolor similis etc.
Et non loquitur de dolore manuum et
pedum ut latrones sed quod multi amen
transeunt per latronem viam in qua
multi peccant non cogitantes de

de passione mea. Unde philippus
dixit homo quanta passus sum pro te
audi clamores et fixos pedibus et manibus
unde pro parte est quod propter te sustinui
Sed magnum est quod propter te sustinui
quod passionem meam non capas ad cor tuum
aptus ad cor vix. Rom. sunt crucifige-
tes filium dei per hoc quod peccata non ab-
horrent post passionem ut igitur de passione
cogitare possimus et passionem meam
in primis rogemus beatam virginem
propter dolorem eius ut nobis gratiam
impetret in primis et vobis audi-
endo. ‖ 32r
Hodie autem prudentia est de
remissione et ad deum patrem
Sed qui cum ratione moriturus fuit
testamentum unde christus angelus auctor
pietatis cum morte pependit condidit
testamentum primo Iohanni commendavit
matrem 2o latroni paradisum. Iudeis
corpus penitentibus animam et omnibus
fidelibus in suo fermento manentibus
vitam eternam et omnibus malis eternam
dampnationem. Et ideo expressimus sed stasi fue-
runt signa tunc que et deberent
fieri in nobis spiritualiter et sicut signum
est quod comparantur christo. Nam tenebre
facte sunt et velum templi scissum
est a summo usque deorsum lapides
per medium scissi sunt monumenta ap-
ta sunt et corpora mortuorum surre-
xerunt sicut dicit Matthaeus. Sed tamen
non statim sed in die pasce cum eo
et tunc venit miles centurio et
dixit vere ille est iustus homo
Sed alius dicit vere ille erat filius dei.
Et multi convenerunt ibi et quidam
cum recommendaverunt alii autem non
aliqui autem post mortem conversi sunt
sic et corda eorum percusserunt et hoc
duplicatur mali quippe hoc quod fama
eius angustiabatur post mortem
de illo doluerunt. Boni et boni
doluerunt suo domino. Ideo ista
homo an ista signa sic spiritualiter
inter nos sic potest habere solatium
quod passio et mors domini aliquid
operetur inter et quod sua mors inter
non deperdatur. Sic in istis personis

Nam sol obscuratus est et stelle
retraxerunt splendorem suum
~~apostoli et~~ In signum quod omnes
excepta virgine gloriosa a fide
recesserunt. Vide ergo solummodo sit
obscuratus quod omnia mundana quantumcumque
appareant pulchra et splendencia ipse
quod sunt in corde tuo obscurata
ita quod illa penitus despicias et spiritua-
lia illa que in salutem anime tue
te possunt impedire. Unde augustinus in-
quiunt recedit a me mors tua
a cogitacione quia multum valet in
ad despiciendum mundum quod per
mcos in corpore mundo in eius parte
est dicitur et debet esse interius. Secundum signum
quod tunc fuit terre motus quia terra non
potest sustinere mortem christi gloriosi. Na
clementa passa sunt orator ... il-
lud signum debet esse spiritualiter interius
quod terra tua debet timere id est corpus
tuum et talis timor sit interius perfecto
modo nam excogitata sibi medi-
cina et illam horribilem vocem Ite
maledicti etc. Tunc generatur interius
quidam timor et facit timorem
unde apostolus timore et tremore etc.
dicit quidam sapiens fac in timore Deo
tuum terra. Cor tuum timuit. Tercium
signum est quod petre scisse sunt et
quod non potuerunt pati eius mor-
tem. Unde ~~zacharias~~ Bernardus nos
obstinatorum et ergo si prius hominum cor
lapideum nam debes illud scindere
et fundere preces et lacrimas ad dominum
et sicut signum est quod mors christi ap-
ta est. Quartum signum sepulchra
aperta sunt non tamen adhuc mor-
tui surrexerunt. Unde id est ad eorum v
dicitur quod christus fuit primus qui resur-
rexit a mortuis. Unde hoc de
quod quando christus mortuus fuit tunc
monumenta aperta fuerunt sic
quod corpora videbantur iacere in
in sepulchro non tamen adhuc re-
surrexerunt. Et postquam surre-
xit christus tunc primo surrexerunt. Et
dicitur quod christus non fuit primus resur-
gencium quia prius helias et heliseus

ut habetur primo regum suscitaverunt
mortuos ergo dicitur quod primo non surrexit
Quo[marginal] Secundo de resurrexione est a morte ad vitam
redditus et hoc dupliciter sit aliquando quis
redit de morte ad vitam mortalem
et sic omnes qui fuerunt ante christum susci-
tati redierunt ad vitam mortalem
quia omnes fuerunt iterato mortui
ut lazarus. Sed christus fuit primus qui
rediit ad vitam immortalem et de hac
vita dicit apostolus. Sed de hiis qui cum
christo surrexerunt dicunt aliqui quod post
mortui fuerunt. Alii quod non sed cum
christo in celum ascenderunt. Unde dicit remi-
gius in cuctatus dubitatur est si hoc cum christo re-
surrexerunt ita cum christo in celos ascen-
derunt. Sed augustinus relinquit hoc sub
dubio. Sed magister dicit ut habetur
in speculo hystoriarum dicitur ... vero
omnes qui cum christo resurrexerunt itera-
to sunt mortui nescimus. Sed mor-
tuos aliquos scimus quorum corpora
sunt nobiscum sepulta ...
quod aliqui iterato sunt mortui.
Sed remigius querit quis de illis
scilicet sit qui resurgente domino sur-
rexerunt ut testes essent dominice
resurrexionis. Quidam autem dixerunt
quod iterato mortui sunt sicut laza-
rus et ceteri quos dominus suscitavit. Sed
illorum dictis nullomodo est fides ad-
hibenda quia maius illis esset tormentum
qui resurrexerunt si iterum mor-
tui essent quam si non resurre-
xissent. Sine dubitacione ergo credere debemus
quod qui resurgente domino cum eo sur-
rexerunt ascendente ipso ad celos
simul pariter ascenderunt. Unde spiritua-
liter interius sepulchra debent esse ap-
ta quod omnia peccata tua debent esse de-
nudata et aperta per confessionem.
Secundo sic dicitur ... quod non
curas an omnia opera et secreta tua sint
secreta vel vocet nota et manifesta
vel vita tua et tunc mortui sur-
rexerunt et si isto tempore sic quando fuis-
ses ad dominum deputatus tunc tue
omnia bona opera que prius fecisti
remissa sunt et resuscitantur et sic

sunt mortui qui resurgunt ad vitam. Et quintum signum quod velum templi scissum est etc. Cum enim Christus clamat velum templi scissum fuit in quo propalata omnibus sanctorum via et secretorum celestium misteria per mortem Christi resonavit et additus ad celorum gaudia est patefactus unde dicit Augustinus quod Christus clamans voce magna apertissime ostendit quod eodem tempore velum templi scissum est. Unde Lucas velum templi scissum est licet dicat ante clamorem hoc dicit per anticipationem. Nota quod in templo fuerunt duo vela unum posticium templi ad distinguendum templum interius et exterius et fuit ibi ne inspicerent in templo. Primum velum fuit quod fuit dividens sancta sanctorum a sanctis exterioribus. Alii dicunt quod velum exterius fuit scissum. Aliqui dicunt quod interius. Josephus dicit quod utrumque velum fuit scissum a summo usque deorsum non laceratum ad innuendum quod omnia figuralia et legalia essent destructa et nova lex instituta. Bernardus modo sic est quia illud ablatum est quo hominis cogitaciones spirituales tunc velum templi scissum est. Et petre scisse sunt rupte fuit in signum compassionis gentilium. Et maria ita doluit et amare flevit ut [illegible] quod sanguinee lacrime fluebant de eius oculis. Eciam in multis partibus orbis sanguis de celo pluit in hora passionis in signum quod sanguis Christi innocenter effusus requiretur de crucifigentium manibus. Nam si aliorum hominum requiretur sanguis quanto magis Christi. Eciam tunica inconsutilis cum militi cuidam ex sorte cecidisset ille ea indutus ad pylatum presidem ingressus est et pylatus eo [illegible] et ei assurrexit et in vultus eius caput inclinavit. Iste autem

omnes faciebant quos milites perterrebat. Hec autem tunica postea Romanorum imperatori mittebatur et qui ea indutus fuit illi mox cesar assurrexit et inclinaue[illegible] cedebatur. Sequitur centurio autem qui est superior quod centum militibus preerat ille fuit ibi constitutus cum pylato ut custodiret ne tollerent de cruce. Unde Lucas dicit quod hic homo iustus erat et Mattheus dicit vere filius dei erat iste. Et quod Christus iustus fuit hoc testimonium habetur ex multis. Primo a pylato qui lavit manus suas dicens ego innocens sum a sanguine iusti huius. Secundo ab uxore pylati dicens nichil tibi et iusto illi. Tercio a Juda dicens peccavi tradens sanguinem iustum. Quarto a latrone nos quidem digna factis recipimus hic autem nichil mali fecit. Quinto a centurione ut dictum est. Et sicut centurio hunc compassione sic et tu debes hic cum omnibus fidelibus. Sequitur matheus erant autem ibi multe mulieres hic tunc mulierum astantium devocio et per hoc in [illegible] et ille mulieres fuerunt remote quod interius non compassione fuit Christum et remote realiter. Et tunc iudei scribit quod erat dies parasceve quidem et voluerunt quod sabbatum eorum non deberet dehonorari per corpora mortuorum et igitur iudei per quam Christus fuit crucifixus iudei accesserunt pylatum et petebant eum ut crura eorum frangerentur. Et hoc fecerunt propter tres causas. Prima quia in lege fuit scriptum per iudeum quod corpora crucifixorum non deberent in patibulo per diem manere ideo propter hoc fecerunt crura frangi ut morerentur. Et causa fuit parasceve id est preparacio in crastino incipiebat solempne festum sabbati

Et 2ª quia erat iuxta octava ad-
festum pasche quia eis tunc insta-
bat ideo propter solempnitates istas
occurrentes indecens videbatur eis
si corpora ibi remanerent et propter
hoc fecerunt eorum crura frangi
ut mortem eorum festinarent ut
de eis expedirent tunc venerunt
milites frangere crura. Et 2m
Augustinus sic fuit quia unus miles
frangebat crura unius latronis
et alter alterius et tunc ambo ve-
nerunt ad christum volentes frangere
crura et christum invenerunt mor-
tuum et crura non fregerunt
Tunc ut dicit magister in scolastica
hystoriarum unus militum fuit
habens oculos caligatos ex an-
tiquitate quia non vidit utrum christus
esset mortuus et accepit lance-
am et infixit lateri suo et tunc
exivit sanguis et aqua in no-
stram redempcionem de quo prima
petri primo capitulo non redempti
estis auro vel argento et de quo
ezechielis 36 capitulo. Effundam
super vos aquam mundam et
mundabimini ab omnibus inqui-
namentis vestris et dabo vobis spiritum
novum. Crisostomus dicit quod miraculose
et contra naturam quia de corpore exanima-
to fluat sanguis et dicunt doctores
quod aqua pura effluxit et ele-
mentalis et non humor fleg-
maticus in signum miraculi et hoc
ideo ut probaretur veritas quod corpus
christi fuit verum humanum ex qua-
tuor elementis compositum. Nota
Nota quod excluduntur duo errores quorum
primus fuit quorundam hereticorum
qui dicebant christum non habuisse
corpus humanum sed celeste vel ethereum
2us erat manicheorum qui
dixerunt corpus christi fantasticum
sed ut dicit doctor ex corpore fan-
tastico emanasset tantum aqua
et propter hoc sanguis et aqua
effluxerunt in signum vere
humanitatis christi cum ~~[illegible]~~ Tres

Tres sunt qui testimonium dant
in celo pater verbum et spiritus sanctus et sub-
dit et hii tres sunt qui dant testimonium in
terra spiritus sanguis et aqua unde
christus fuit verus deus deus pater perhibet
testimonium pater de eius divinitate tes-
tificans et hoc accidit in baptismo
cum vox patris audita est hic est filius
meus dilectus. Etiam perhibuit
testimonium filius qui sic fuit
transfiguratus quod facies fuit sicut sple-
dida etiam perhibuit spiritus sanctus de
deitate qui in baptizatione christi in
specie columbe visus est et in specie
ignee lingue qui discipulis in die penthecostes
spiritum sanctum copiose acceperunt sed in terra
spiritus id est anima perhibuit testimonium de eius
humanitate quia in corpus id est animam
suam exaltavit patet tunc quod vere christus
fuit cum spiritus illius exaltatus fuit
humanitatis christi confirmacio. Et sanguis
et aqua de corpore eius emana-
verunt et dicit quod lancea sanguinis
decurrentis ad manus militis
qui cum eo oculos tetigit visum
recepit et conversus fuit et 38 annis
in monastica vita duxit et pro nomine
martirium pertulit et vocabatur
longinus. Augustinus dicit quod vigilanti
verbo dicitur visus est in signum ac
si fecisset nobis hostium ad cor dei
nostri. Tunc hoc vidit beata virgo
contristata est valde de post mortuo
sed quod ipsi fecerunt nulla tamen
[illegible] nisi complaceret iam [illegible] sed
[illegible] deus hoc voluit [illegible]
multe cause primo quia post mortem
ostendit divinitatem et probavit divina
esse corpori eius sic quod ipse habet
fortitudine et [illegible] exce-
ta [illegible] 2a causa potest esse illa
ad ostendendum plenum amorem
quod nichil sanguinis vellet retinere
sed totum pro nobis daret 3a causa
2m Augustinus quia postquam dormivit
adam quia dicit ego dormivi et
[illegible] sicut tunc deus ex costa ade
fecit evam sic etiam postquam
requievit ipse sponse sue sancte
[illegible] fecit hostium [illegible] illa

signata est martha nocte ut pre-
diceretur. Quod de tertio flagio et de
illa lancea plenius sit notandum
primo quod latronum crura fuerunt
fracta et christi non licet dabatur quod
erat mortuus accelerans tamen de-
cuit ut latronum crura frangerentur
et non christi quia latrones non fuerunt
aptiis inimicis christus autem solus
fuit inimicus et alienus ab omni pecca-
to. Secundo agnus fuit quod eius crura
non fuerunt fracta. de hoc quod dicitur
et lancea latus eius aperuit quod
non ponitur percussit vel vulnera-
vit ut intelligatur quod ille aperuit
nobis hostium spirituale per quod sacramenta
ecclesie emanaverunt sine quibus ad
veram vitam nemo accedit et per-
mansit et illa lateris apertio fuit
in genesi prefigurata noe fabricans
archam iussus fuit quod in latere
arche debebat facere fenestram
per quam intrarent alia que in di-
luvio non erant peritura. Ista fenestra
ex quorum visu per lu salvatoris
qui in passione christi salvatur de vul-
nere laterali et aliis quatuor
quorum quinque sunt dicit Bernardus o anima
quiete desiderans si securitatem
amas assume pennas ut co-
lumba et vola in vulnera christi et
nidifica in eis. Et subdit nusquam
quies est gratiosior nusquam secu-
ritas uberior quam in vulneribus
Jhesu christi. Ista vulnera sunt ex quibus
emanat tota nostra salus sunt
per quosdam rimas et quosdam
portas fluxit nostra. Et ammo-
net Bernardus quod si salvari debemus
oportet tunc expectare fluxum illorum
vulnerum ex quibus fluxit nostra
unde subdit dicens magis quod
non sufficiunt mihi mea merita quia
quod deficit hoc audacter usur-
po de vulneribus christi et non desunt
foramina misericordie que sunt eius-

fixa quod per que effluit nostra
Bernardus. Tu enim foderunt manus me-
as et pedes meos et latus perforatus
rimas licet mihi sugere mel de petra
et oleum de saxo durissimo et gustare
promitte meum mutuum et miseratio
domini nusquam sine mitto esse potero
quia dominus dabatur domini miseratio et quia ipsa
dabatur a te eius compatiens mutu
miserationis christi numquam desinit
esse et effluens de vulneribus
eius. Beda. Ista sunt verba sua nec
declarat illa confessio et quia
domino dicta sunt ideo domino declara-
rat dicebatur enim quod crura non
fuerunt fracta et christus voluit im-
plere id est os non minuetis
ex eo ut sicut legitur Exodi xii
preceptum fuit de agno paschali
quod deberent comedere totum cum
intestinis capite et cum pedibus
et ossa non deberent frangere Et
christus quia ille agnus fuit figura
christi sicut enim ossa illius non
frangebatur. Sic et ossa christi qui
fuit verus agnus crucifixo
debebant frangi. Item dicebatur
quod ipse fuit lanceatus et am-
plius crucifixus sic tunc imple-
ta fuit scriptura que est Zacharie
et videbunt in quem transfixerunt
et illud refertur ad finale
iudicium quia tunc christus cicatrices
in manibus et in latere ostendet et
tunc impii videbunt vulnera que vul-
nera christi manebunt et mansi-
unt in corpore eius ad nonnullas
que est pro pluribus temporis prima
est una ut alias quod post
resurrectionem discipuli viderent
eius vulnera ut scirent
cum passum crucifixum et mortuum
et cum de monumento resurrexis-
se et in fide persisterent sic-
dem fuit cum thomas palpa-
vit ad vulnera sua. Alia ro
est ad confutandum iudeos in die
iudicii ut ostendat eis persistisse
et perpetrasse passionem suam

ret, esset in tempore sue mortis et crucifixionis et tunc videbit oculis caro et qui eum pupugerunt. Alia racio in signum victorie ut hostis malignus qui adam in ligno vicerat per xpm in ligno esset victus. Alia racio probatur sic. quia xs. non expellauit per nos demonem primum donec oudat ista que peccatis nostris accepit ipse licet non digne meruimus inferri. Crisostomus. Mathei. et lucas scribunt Cum autem sero esset ut dicit fuit pasce a. paritatis am dixit Venit ibi fuit Joseph nisti decurio et dives. Nota quod dives non facit ad laudem eius sed adhuc ut apparebit commendito eius coram pylato fuit bonus coram deo et iustus coram proximo. Et si fuit secretus amicus ihesu quia credidit corde sed ore confiteri et si fecit ipse timorem tunc peccavit. Dicitur quod non conueniebat illud predicare vel manifestare et spiritualiter quia nullus alloquebatur eum

Post hec autem rogauit pylatum Joseph hic tamen dicitur de simulacione et eius sepultura. Christo mortuo lancea latere eius perforata venit Joseph ab aromathia tali villa qui fuit occultatus discipulus ihesu propter metum Judeorum. Christus enim multos discipulos habuit qui fuerunt occulti quia multum timebant per iudeos crucifigi et a synagoga expelli quod fuisset eis magnum vituperium. Et de illis Joseph fuit bonus vir non cum fuit vnus de 12 Sed ideo quia credidit xpo et doctrine eius ideo dictus fuit discipulus et iste petiuit licenciam a pylato ut corpus ihesu tolleret et sepeliret et hec permisit pylatus ipse eius

reuerenciam quia nobilis erat sciam non solum ipse christum sed ipse mortis innocenciam ut pylatus bene sciuit. Ergo autem peteti ut sepeliret eum. Ecce ita enim fuit magna diligencia ad suam sepulturam quia prodictus fuit per ysayam et erit sepulchrum eius gloriosum. Quamuis fuit ignominiose passus tamen fuit gloriose sepultus. Cum autem sero factum esset venit quidam homo diues dicit Jeronimus diues autem refertur non de iactancia scriptoris qui tam virum nobilem ac ditissimum referat ihesu discipulum sed ut ostendat causam quare a pylato corpus ihesu potuit impetrare. Hic accessit ad pylatum dicit Crisostomus Rome insipiate homines vi fortitudine in mortis eum periculo se tradidit et inimiciciam omnibus ipse beniuolenciam deo et non solum audax corpus petere sed et sepelire. Et accepto corpore Jeronimus ex simplici sepultura domini ambicio diuitum condempnatur qui nec in tumulis puttare diuiciis possumus. Nos intelligenciam spiritualem et hec sentire quod corpus domini non auro non gemmis nec serico sed lintheamine puro inuoluendum. Sic quisque adhuc significatur quod ille in syndone munda inuoluit ihesum qui pura mente eum suscepit et specialiter percipue in sermone. Rabanus hinc eciam ecclesie sibi nobis obtinuit et sacrificium altaris non in serico non in panno tincto sed in lino puro celebratur ut a beato papa Siluestro legimus institutum

Cum autem sero factum esset hora vespertina depositus et decrucifixus. Hoc quod in hora noiatur ipse excitanda deuocione ut qualibet hora fideles recordantes se obbrobria vel sancta insignia habeant recordantes in deuocione Depraces eum deo solemniter

xpi et hec nobilia scilicet caro xpi pass
renovata in matutina post fuit
captus hora prima condicti puta-
tus hora 3a etc. ~~vii po~~ Depo-
sicio in die lavit etc. 2o xpi mes-
ticiam designacionem quia septem
diebus perfecit mundi creacionem
et septima requievit etcetera glo.
Sexta die post est crucifixus et hoc
restauravit qui sexta die
fuit creatus et eo die de paradiso
expulsus 3o xpi meam in
servitutem quia in sexta etate in
qua sumus dominus noster natus est pa-
re per sabbato requiecionis
Joseph iustus dominum vel iustifi-
catus meruit et bene quia sic
iuste et iusti opera in sepul-
tura quo Augustinus cetera est in
dominica gracia nam augmentum
meritum et sic erat dives in
magna sancta et bonus et pauci
tales reperiuntur ~~ecce~~ etc. Et
fuit dives non eciam in mundana
pecco lucifer dimittes dimisit
inanes ~~ecce~~ 121 Beatus dives
qui inventus est sine macula
etc. et talis eciam fuit Abraham
~~gen~~ 13o Nobilis ex clara pro-
pria etc. et decurio ex officio pro-
fidenti quamquam sic decurio mul-
tos magne dignitatis apud
secum fuit ad curiam apud dominum
?lez decebat ut dominum sepe-
liret qui et per iusticia dignus
esset et per nobilitatem secularis
potencie facultatem obtinere
et non mediocris aut ignotus
Sed vir bonus et iustus quia rarum
est in officialibus tamen tantum fuit
Cornelius centurio qui non consen-
serat actibus in consiliis eorum pro-
curando et exequendo mor-
tem xpi sciens quod agentes et con-
sencientes pari pena puni-
endi sunt etc. ad Romanos
1o Non solum dicit apostolus quod non so-
lum qui talia agunt sed et qui
consenciunt digni sunt morti

Sed quia et ipse expectabat regnum
dei cum aliis credentibus eorum
esset discipulus Ihesu sed occultus propter
metum Iudeorum qui conspiraverant
iam ut siquis confiteretur
eum xpm extra synagogam pelleretur
~~Jo 12~~ Hic audacter intravit ad Py-
latum et peciit corpus Ihesu magnum
factum in dissimili deitati vero
spiritus templicitibus extra in
~~Jo 6~~ Laromica etc. Pylatus
autem mirabatur si iam mortu-
us esset quia nesciunt cum latrones pati
tamen crura ponendi Cum autem
cognovisset a centurione tanquam
a fide digno donavit corpus
Ihesu Joseph ~~....~~ Non pre-
beas graciam sepulture non
de suis ploramibus in consolacionem et
cum lugentibus ambula Venit
ergo Joseph de Arimathia et
tulit id est deposuit corpus Ihesu
de cruce cui affixum fuerat
etc. Et involvit in sindone
munda Unde Joseph accepit
corpus Ihesu de cruce et supervenit
Nycodemus qui eciam fuit
de occultis discipulis qui et
primus venit ad Ihesum nocte
et ille accessit una cum Joseph
ad corpus Ihesu et attulit secum
unguentum nobile quod erat factum
de mirra et aloe quo unxit
corpus Ihesu Non quod fuit quod
deberet putrefieri nec cor-
rumpi corpus non indiguisset
quia perfectum fuit perfectum ~~dd~~
Non dabis sanctum tuum videre cor-
rupcionem quia assumpsit corpus
deificatum et quia sicut corpus
tunc cum fuit unitum deita-
ti ita non fuisset corruptum
eciam si per multos annos mortuum
iacuisset numquam fuisset tamen
corruptum nec putrefactum
tamen ex devocione supervenit
Nycodemus et portavit illud
unguentum confectum de mir-
ra et aloe Unde dicitur aloe

nl aloes in gto ⁊ ē arbor nobi-
lissimi odoris et cuius radice ⁊
succo ⁊ ligno fuit confectum ⁊ fuit
in pondere circiter 100 librarum ⁊ hoc
tenuit cum eo deposuit corpus
Ihesu ⁊ illud conditum vngento ips
⁊ imposuerunt lintheis ⁊ eciam
legitur Io. 11 ca. de lazaro quem re-
suscitauit dominus iste fuit positus
in quibusdam ligaturis ⁊ in istis vin
in scita est quedam ligatura Sic
et inuoluerunt corpus Ihesu in sindone
panis lineis ⁊ posuerunt super
faciem eius sudarium ⁊ aroma-
tibus vnxerunt sicut mos fuit
iudeorum sepeliendi ut corpus Ihesu a
corrupcione seruaretur Et propter illud
est statutum corporale quod in altari
sacrificio debet esse sericum sed lineum
secundum quod statutum est de hoc sinua pretato
quod corpus Ihesu fuit pannis li-
neis inuolutum Sed dubitatur
quia in Io. euangelista habetur quod fuit inuo-
lutum sindone munda Respon-
detur quod possibile fuit quod Ioseph
qui primo venit inuoluit sin-
done Sed postea Nycodemo
superueniente sindone et post-
ea inuoluit Ad corpus linthe-
is vnde euangelista ponit quod primo factum
fuit Alius quod ultimate ⁊ sic se-
pelierunt eum honorifice ⁊ non
habuerunt ibi bona aromata
Crederet aliquis quod forte fuisset
superfluum ⁊ male fecisset in hoc quod
tanta bona posuerunt ad corpus
mortuum Sed certe non quia imposu-
erunt corpori domino digno ⁊ vnde
dem tristes ac devote Et
tum eum receperunt de cruce quis
plus gaudebat quam mater Ihesu
que prius sepissime expan-
sis brachiis eum osculabatur ipse
Sed quando eum deposuerunt de cruce
non tamen manifesta scriptura
dicit Bernardus O quantum solacium
ei fuerunt cum legerunt bona
cum spinis relaminicibus ... Et

scribit in Ita certa quod liniuerunt se
sanguine suo precioso ⁊ hoc phisice quod
osculate sunt vulnera eius mo-
dus ad christum faciunt ...
unam Sed cum isti peruenit ex deuo-
cione Cum Nicodemus ⁊ Ioseph li-
gauerunt corpus christi quod tunc maria
potuit dicere quod dimitterent ei
corpus illud mortuum Sed quod cum
esset commissa fuit ipse prohibuit Sed
dubitatur sed cum isti solito ponuntur
intersunt et sepulture ⁊ quare non
discipuli ad hoc dicatur quod in domo
⁊ humana humana racione potest
dici quia discipuli timebant sibi
Sed dicitur quod hoc non valet quia sicut Io
⁊ Ioseph non dimisissent interfuisse
quia ⁊ timuit ⁊ tamen interfuit dicitur
quod non sit simile quia Ioseph timuit
tamen minus quam discipuli quia no-
bilis fuit racione ⁊ pylato
notus Io enim confidentiam quod esset
fauorabilis ei Sed discipuli fuerunt
pauperes Io magis timuerunt
⁊ per tanto ibi non fuerunt Alia
racio dicitur diuina ex diuina enim or-
dinacione factum fuit quod discipuli eorum
ni interfuit sepulture ne si adesse
fuissent iudei postea dixissent
quod christus non resurrexisset a sed quod
eum furati fuissent postquam
Ioseph inuoluerunt corpus linteis
tunc ibi erat quidam ortus
prope locum caluarie non longe
distans a loco passionis In
quo ortu fuit monumentum no-
uum quod excisum fuit in petra
⁊ hoc factum fuit ordinacione diuina
in quo posuerunt corpus Ihesu ⁊
in illo sepulchro non dum aliquis
positus erat Et quare in lo-
co propinquo sepelierunt eum dicitur
quod propter parasceue iudeorum quia ves-
pera appropinquabat festiuitatis pas-
calis quia a uespera tunc cepit
sequentis diei pascalis sabbati
⁊ ideo non potuerunt longe procedere

ne solempnitatem et vacationem
sabbati infringerent ideo sepe-
lierunt eum in ortu vicino secundum in-
tum in loco illo et prope locum illum
et hoc quia tunc primum propter quia iuxta locum
passionis erat monumentum
Et quia erat quod ibi erat novum et
in quo nondum prius iacebat quia ipse
fuit natus de purissima virgine Secundum
fuit quia Christus fuit in ortu sepultus
dicitur quia in eodem ortu in quo
captus fuit et fuit sepultus ad
innuendum quod virtute passionis et
mortis sue liberavit nos a pena
dampnati propter peccatum in flicto in quo Adam
in orto incidit quod dampnum fuit
tamen visionis divine Tercio quia fuit
in novo sepulchro in quo nondum positus
est ut dicit Crisostomus quod illud fuit sine
ordinatione divina quia si autem ibi
aliquis tumulatus fuisset tunc
Iudei post resurrectionem dix-
issent quod Christus non resurrexisset
sed alter qui prius erat ibi sepul-
tus Secundum ibi rubrica alia causa [illegible] quod
sepulture quod vivus corpori de-
cet vitati sue nativitatis Nam Christus
fuit conceptus natus de utero eius
in quo nullus prius fuit positus
preterea nec natus ante nec post
fuit aliquis positus Et quia
fuit novum sepulchrum per hoc datur
intelligi quod per Christi sepulturam in
novam deposita corruptione
veteris vite et tempore ab Christo
[illegible] Quicunque baptizamur in mor-
te eius baptizati sumus consepulti
et sumus cum illo per [illegible]
sue dignitatis quia Christus natus [illegible]
decuit hic nova sepultura
Beda solius eius in tumulo
clauditur ut sepultura et
resurrectionis [illegible] fragilita-
te dissimilare Ideo dicit Beda
corpus in sepulchro [illegible]
[illegible]
[illegible] erat hic ad [illegible]
[illegible] quia Christus voluit se in resurrectione

ad illam virtute ad quam respi-
ciebat in ascensione Hic fuit
dicens per Christum ascendit super
celos celorum ad dicentem quod [illegible]
positus fuit in sepulchro et sup-
positus fuit lapis magnus val-
de quem plures homines non potu-
issent levasse et per hoc fides
nostra et tunc pax beate virginis
commemorat Augustinus dicit quia si fu-
isset possibile vel si decens ca-
nonem [illegible] eius fu-
isset versus in lacrimas Altera de
die que est post pasche Ideo
principes aut sacerdotum legi
[illegible] in [illegible]
[illegible] tamen non sufficit
eis [illegible] etiam post mortem [illegible]
te nequicie [illegible]
famam eius latantes et [illegible]
[illegible] stiebant seductorem
vocavit [illegible] recorda-
ti sumus sicut ait propheta Yay-
[illegible]
[illegible]
[illegible] seductor erat Christus
non a veritate in errorem Secundum
a falsitate ad veritatem a viciis ad
virtutes a morte ad vitam
[illegible] seductor
capitur in bona significatione et in
mala [illegible] custodie
[illegible] fures e-
rant spiritualiter ab [illegible] Iudeis
[illegible] novi et veteris tes-
tamenti ablatum [illegible]
[illegible] et salvatorem [illegible]
eis promissus fuerat illis noc-
te dormientibus hoc est in fide-
litate torpentibus abstulerunt
gentibus credendo [illegible]
sicut dicit Rabanus Aylaimis (?)
[illegible] corporis per sepulchri cus-
todia atque assignate stulticie
atque infidelitatis testimonium est
quod signaverunt sepulcrum eius
cum [illegible] de
sepulchro mortuum suscitatum

Rabanus multo autem quod dicitur z
erit novissimus error peior pri-
ori / Ignorantie vero debent pe-
ior enim fuit acceptus prime in Iu-
deis quia error ignorantie Ayt
illi pylatus q. d. Habetis vos quod custo-
di vobis in mane in noctis de-
ceptio vero error vobis tunc permane-
at / Illi autem abeuntes in vene-
runt sepulchro Christi in omnibus
Non autem permittit pylatus per illos
milites sigillare nequaquam dixi-
ssent quod milites permiserunt
quod discipuli corpus domini furarentur
et ita resurrectionis in fringe-
re fidem / Nunc autem dicere non pos-
sunt cum ipsi met sepulcro si-
gillaverunt quasi super non credere
eum in glo. Cum per martyr Sepul-
chrum fuit in petra excisum
tante altitudinis ut homo consistens
intus extensa manu culmen
posset attingere et habuit introitum
ab oriente cui lapis magnus et
impositus supra aglomai et se-
pulchrum habuit a pedibus eius tu
palmarum mensuram a pavimen-
to sed qui locus non desursum sed a la-
tere meridiano pertractum per quod unum corpus
ferebatur color autem monumenti
fuit albus et rubeus et advolve-
runt saxum magnum ad hostium
monumenti [illegible] glo. ut non posset
aperiri sepulchrum sine auxilio
illius et eorum diligentia nostre pro-
fidei non acquiratur magis firmatur
tanto magis in resurrectionis vir-
tus videtur unum ~~a[illegible]~~ Erat
quippe magnus valde ¶ Et quia
fuit sepultus in sepulchro quod
non fuit scissum in petra dicitur quod
non Iudei possent dicere quod
discipuli suffodissent terram
et eum subtraxissent et dicerent
plebi quod a mortuis resurrexis-
set sicut petra mutata est quidem
~~a[illegible]~~ Congrue in sepulchro
exciso de petra quia figuratus
fuit in lapide exciso de monte

Danielis / 20. et quare in novo erat
moraliter quod et quiescamus ab omnibus [illegible]
in novo ad denotandum spiritualiter quod Christus nul-
libi vult quiescere in nullis mente mala
corde fructuoso nisi in puris cordibus
et mala fuit per primam immota in no-
nata Et quia modo est tempore renovatio-
nis per primam ut per primam in no-
vem. et ut corpus suum possit in nobis
quiescere et in mane non permittit demum
[illegible] insistere et nobis apertis communi-
da et [illegible] magister corporis et viaticum
viatorum in gratia confirmat et ad
terminum vie perducens qui enim [illegible]
ipse deus cum filius unigenitus
et pro salute nostra passus ut nos
ad eternam vitam ad conducendum
mirum producit ¶ ¶ ¶
~~¶ Expliciunt [illegible] philippi de~~
~~[illegible] pisiensis cancellarii etc~~
¶ Secundum magistrum matheus [illegible] unum primum
spiritualem de illo modicum [illegible]
[illegible] Si vis deum sepelire
in corde tuo sepelire in lapide in
incymnige et lapis ille debet esse
excisus sic quod omnia mala debent
esse excisa de corde tuo et tunc
debes habere aromata primum vitam
tuam sic quod non offendas deum
nec proximum tuum debes habere unge-
ntum de mirra et aloe nam mirra
ex herba amara fit et debes habere
amaram compassionem in corpore et a-
loe et odorifera fit et si vis quod
cor tuum non putrescat id est non de-
ficiat cogitare de passione sua
et si nimis amarum erit tibi tunc co-
gitata ad aloe id est ad odorem de-
lectabile passionis sue et suppo-
sitorum id est perseverantiam qui per-
severaverit usque in finem hic salvus
erit / et tunc Iudei iverunt ad
pylatum quia ille applaudit suo
sicut quia non iverunt ad mytode-
num / nec ad Iosephum sed ad pylatum
et detraxerunt [illegible] in morte dicentes
Nunc recordati sumus quod seduc-
tor iste dixit dum adhuc vivet

se vellet resurgere post tertium petimus
te iubeas custodire sepulchrum
ne forte discipuli veniant et furentur
eum et nos plus detraxerunt scilicet
et discipulis quia tunc dixerunt erit
error novissimus peior priore et sic
scilicet quia in resurrectione eius non
crediderunt. Ait pylatus habetis
vos custodiam custodite vos sicut
scitis et tunc posuerunt custodes ar-
matos et illis et non crediderunt quia
nequicia sua est odiosa et suspiciosa
et ideo apposuerunt sigilla sua lapi-
di ad designandum quod libenter depri-
missent resurrectionem. Sed magis
confirmaverunt fidem nostram et si ipsi
custodierunt mala vite custo-
dias tam bona vite nunc pone
custodem et pone sigillum et admo-
nicionem in cor tuum et manebit
tecum et tu cum eo in eternum quod concedat //
Sed hic nota aliqua que debent
stare cum in loco suo ubi pos-
Quare xpus cognoscebat quod iudas
erat ita maledictus cum teneret
in consortio suo. Respondeo. Dicunt quidam quod hoc fecit
propter duplicem causam. Prima est ut im-
pleret scripturas oportebat eum
christum pati pro redemptione humana quia
et sic christum debitum universalis iusti-
cie sustinere aliud propter quod sua mors
erat tradenda hanc ultimo opor-
tebat pati christum et ita intrare gloriam
suam. Alia causa fuit ad dandum nobis
exemplum ut neminem a nostro consortio et
communione certe repellamus nisi
sit publice diffamatus. Sed ulterius
queritur quare xpus committebat
quod iudas esset sacrista et procurator
et quod teneret pecuniam ex quo
sciebat eum esse furem quia de
omnibus bonis furabatur decimam
partem. Respondeo. Dicunt quidam quod hoc fecit
propter multas causas. Prima quia ava-
rus non saciabitur pecunia adhuc
ut iudas racionabiliter posset
ymaginari et dicere ut se dem-
tempore suo quod aliquis fuerit
et amplius sibi cupidus et avarus

quod certe tot bona venerunt ad manus
meas sub domino meo quod non possum
desistere. Et ita iudas ex hoc quod erat
conservator bonorum magistri sui po-
terat licite consilium quod non desi-
derunt sibi necessaria et quod non fecit non
fuit ex culpa xpi. Sed ex sua culpa
et obstinata malicia qua habuit.
Secunda causa fuit ut daret nobis
exemplum quod nullus deberet manifes-
tare peccatum alicuius quamdiu esset
occultatum non enim sciebant
alii nisi xpus quod erat fur. Immo
iudas stabat inter omnes apparenter
in sanctitate et pietate. Alia
causa fuit ad ostendendum quod bona tempora-
lia iniquis committuntur et rapine
et furta committit amatoribus
mundi et infidelibus peccatoribus quia
bona temporalia sunt tota pars heredi-
tatis dei ipsi debent in tempore.
Sed amicis suis non dat bona tempora-
lia sed reservat eis celestia quia
celum celi domino terram autem dedit
filiis hominum. Et in signum huius
Abraham dedit filiis suis concu-
binarum suarum munera quedam
bona mobilia. Sed filio suo ysaac
quem diligebat precipue dedit
hereditatem. Sic xpus amatoribus
mundi dat bona temporalia et mo-
bilia et transitoria. Sed hereditatem
regni celestis reservat amatori-
bus suis quos singulariter
diligit ~~de se ipso~~. Qui me diligit
me etc.

~~Collectum de libris beate Bri-
gitte que loquitur de passione
domini per revelacionem etc.~~

Imminente tempore passionis do-
mini ihesu lacrime erant in
oculis eius et sudor in corpore
pre timore passionis. Unde autem
sudor ille sanguineus erat quia
sanguis humanitatis dei consumebatur
ex naturali timore quem paciebatur
ut ostenderet se esse verum hominem
non fantasticum ut imminente

a passione. Cum appropinquaret Iuda
proditor suo inclinavit se ad eum
quia in dies brevis stature erat
dans ei osculum et dicens Ami-
ce ad quid venisti. Et statim
alii rapuerunt eum. Alii trax-
erunt eum per crines. Alii spuen-
tes detestabant eum et mox a consp-
ectu matris abstractus est ut ne-
cam ultra vidit donec duce-
retur ad flagellandum et tunc
iterum trahebatur ad terram per i-
nimicos suos et ita impulsive
percutiebatur crudeliter ut genu-
flexo capite dentes colliderentur
et ad collum maxilla percutiebatur
ita fortiter ut sonus percussionis
ad aures virginis pervenerat. Et
illudentes ei duxerunt eum
ad columpnam ut ibi libere
lictores se ipsum personaliter vestibus
exuit et columpnam sponte am-
plectans manus ad columpnam
applicuit quas inimici eius
cum reste stramine ligaverunt
alligatus autem nichil omnino
operimenti habebat sed sicut
natus est sic stabat et patiebatur
erubescentiam nuditatis sue.
Conspuerunt autem inimici
eius qui fugientibus aut suis
undique astabant et flagellabant
corpus eius ab omni peccato et ma-
cula mundum cum flagellis
aculeatis in finis et eos acule-
is extractis que non avellebat
sed sulcando carnes eius toto
corpore manantes lacerabant
siquidem caro eius sic tenera
et gracilis erat quod cum ipse sic leniter
flagellabatur quin statim exi-
ret sanguis ipse quia sanguis
eius sic recens erat ut in
cute multa videri possent. Ad
spasmum agit ictum in que a-
stabat compatiens quasi corde
eius percusso cadebat quasi mor-
tua et post aliquod intervallum

quasi cingulas in supremo spiritu vid-
corpus eius verberatum et flagel-
latum usque ad costas ita ut eius
coste viderentur et quamvis erat ad-
traxerunt flagella tandem eius fla-
gellis sulcabat. Sanguine autem
eius ex flagellatione per totum corpus
defluente in maxima aqua lac-
marum de virginis oculis decurrebat.
Cum filius hominis totus nudus
totus sanguine coopertus et totus sic lace-
ratus staret ut in eo non inveniretur
sanitas ut quod flagellaretur. Tunc
unus inimicorum eius ab assistentibus
lictoribus concitato in se spiritu assumit
numquid interficietis eum sic iniudi-
catum et vult causam mortis eius
invenire facere. Et hec dicens statim
solvit vincula eius. Quod filius
hominis iam solutus a columpna primo
ad vestimenta sua se convertit nec
tamen spacium induendi se ei concede-
batur. Set ad hunc dum traheba-
tur brachia sua manicis inseruit.
Tunc autem toto loco ubi stabat
pedes eius mater vidit impletum
sanguine et consigno sanguinis pe-
netravit omnia vestigia eius per que
iret agnoscere. Quo cum procede-
bat apperiebat terra ipsa sanguine
ubi ipsi patiebantur ut se indu-
eret sed compulerunt et traxerunt
eum ut acceleraret. Cum autem duce-
batur ab eis quasi latro tunc ipse ter-
sit vultum suum cum tunica sangui-
nem manantem. Virgo autem in-
secuta filium suum ad tormentorum loca duc-
tum sequebatur sicut agnus sua mater
quocumque ducta fuit cantat. Vi-
dens ergo filium corona spinea de-
formatum faciemque sanguine rub-
ricatam et eius maxillas ex mag-
nis alapis rubicundas contristata
dolore ingemuit et sine mora
ille prae dolore magno tremuit
pallescens. Pylatus autem licet sen-
tiret ipsum non peccasse nec
dignum aliqua morte tamen
quia timuit amissionem temporalis

pctas et perdicione iudeorum indicavit
eum quasi iniuste ad mortem Crucem
inclinatus esset imposuerunt sibi crucem
ponderosam aliis eum sic cruentatum super
humeros in maxima lassitudine
bajulante precedentibus et post se
ligatum trahentibus atque aliis cum
totalitatibus et cum pugnis impel-
lentibus ac tamquam crudelissimam
feram illum agnum mansuetum agi-
tantibus Cum autem crucem ad mo-
dicum portasset veniebat Symon as-
sumpsit eam sibi portandam quousque
autem ante dominum ad locum passio-
nis alii repellerunt eum in collo
alii in faciem ceciderunt et ita
violenter et fortiter repulsus est
ut licet autem non viderent percuc-
te audivit tamen clarum sonitum
repulsionis Cumque venissent
ad locum passionis dominus ihesus
diligenter custodiebatur a iudeis
et cruces eius pro inductos et crucifi-
xores in crucem paratos ad opera-
tionem crudelitate surgebatur et firma-
batur fortiter et foramine petre
quod erat excisum in monte calva-
rie confixus cum malco valentissimo
cuiusque Cum autem crux ita pro-
lixe firmata esset statim adap-
tabatur tabule ligneae in cruci-
bus stipitis crucis primo contra versus
ad locum ubi pedes eius crucifigi
debebant ut possent pilos
contra tabulas tam ipse quam
crucifixores ascendere et stare
ad crucifigendum eum Et tunc vi-
dit iiii quatuor clavos et
malleum et alia instrumen-
ta ibi parata ad mortem ipse
quoque filius iussus exuit
se personaliter vestibus suis mistice
more se dicentibus et vestimenta mea
sunt ut eam reliaberet quod dap-
natus et ad mortem Stante autem
eo sicut natus erat in medio corpore
Omnis tunc attrecans applicavit se

velamine de quo ipse consultus in-
time accinxit ad ligandum et cum
eo velamine verecundia sua pe(r)a
statim rapuerunt enim sui tor-
tores et ascenderunt pilos contra
directos cum irrisione et vituperio
vitupio iniuste qui constanter ascendit
velud agnus mansuetissimus duc-
tus ad ymolandum sicut dicit
alius medicus qui sentit cum spreuit hominem
lancea que se tendentem irruit
in lanceam pro desiderio carnis
hominis et quo plus homo lanceam
in viscera animalis miserit tan-
to plus animal pro fame ut de-
siderium hominis se ipsum est intru-
sit in lanceam donec viscera
a toto corpore perfodiatur Sic
Christus totum tentatione cursit ad
hominem qui cum viderit eum
acerbissima tormenta et corpore
quo magis homo voluntarie
fuit ad eum crucifigendum tanto
plus ardencior erat ad pa-
tiendum pro salute animarum nostrarum
et tunc applicaverunt eum ad crucem
que fixa erat et brachia
crucis elevata erant ita ut non dextra
crucis nec spatulas esset ut
ullum capiti reclinatorium omnino
prebebat et tabula tituli vero
brachio crucis super caput de-
mincti affixa erat Ad
crucem igitur missus desorsum
dedit et manum postulatus non
coactus sed sponte voluntarie se
dextram manum extendit
quam ipsi clavo in manu sti-
piti affixerunt qui prelaminis
perforatus erat et manum ipsam
excepta pre perforabant
quam obstinacius erat Inde
quia alia manus ad aliud fo-
ramen crucis non attingebat
non trahentes eam cum fune
ad stipitem eam sicut...
affixerunt extento corpore

et illis gloriosis membris ultra
modum in cruce et intantum
quod quasi omnes vene et ner-
vi eius rumpebantur. Deinde
deposuerunt pedem crucifixerunt
et superposuerunt sinistrum penetrantes
eos non quietos unum super ali-
um sed cancellatos atque bene di-
stinctos cum duobus clavis con-
figentes eos stipiti crucis per-
solidos sicut et manus ita
ut omnes iunctura et vene extende-
rentur et quasi rumperentur.
Sonus autem ictus ferientis
mallei in corpus Christi rupta et
trementibus pedibus manibus
et ossibus sensibus deficientibus
et non respexit pro amaritudine
aliquam excitato assurgens e-
rat post paululum vero
mestissima mater quasi evi-
gilans et surgens ut cum-
dum conformata per dolorem vix
valens stare vidit filium suum
confixum audivitque homines
colloquentes quid hic fecit
furtum aut rapinam vel men-
dacium. Aliis ridentibus men-
dax est videtque quod aptave-
runt coronam de spinis capi-
ti eius arctissime que ad
medium frontis descendebat
quam tam vehementer caput
eius perpungit ut corrivis
sanguinis ex aculeis infix-
is decurrentibus per faciem eius
et crines replerentur oculi
eius obstruerentur aures et
barba tota decurrente san-
guine decomparerentur ita
quasi nichil nisi sanguis
totum videretur ut ipsa mater
astantem cruci vix pote-
rat nisi sanguine coopertum

peccatorum compassione et statim isti
crucifixores et milites amo-
verunt velociter omnes tabulas
illas que adherebant cruci et
sic remansit crux sola et dominus
crucifixus in ea. Cumque sic san-
guinolentus et perforatus staret
condolens matri astanti et geme-
ti respexit sanguinolentis
oculis ad latus sororem eius
et eam illi commendavit quam ipse
illo audivit mater alios dicen-
tes quod filius eius latro erat
alios quod mendax alios
nullus dignior esset morte
quam ipse ex quorum auditu
dolor eius renovabatur. Nam
totiens in anima virginis
gladius ille cum omni amari-
tudine transibat quotiens
contra amantissimo filio obi-
ciebantur passiones et obprobria.
Ipsa siquidem stabat vicinius
cruci eius et sicut hic quoniam
pungit qui vicinius est cordi
sic dolor filii pertransiens gravior
erat matri. Cum quo respiceret
ad matrem de cruce ipsa
ad eum tunc de oculis matris quasi
de venis bulione exiebant.
Cumque filius videret eam sic
dolore confectam in tantum amari-
tabatur de dolore eius quod omnis
dolor vulnerum suorum quasi
sopitus erat sibi pro dolore
matris quem in ea videbat videns
igitur eam et alios amicos incom-
parabiliter flentes ex intimo
pectoris emisit vocem altam
erecto capite oculis in celum
directis et lacrimantibus clamando
ad patrem dicens Pater et deus
meus quare me dereliquisti

quasi diceret nullus qui misere-
tur mei misertus pr. Ergo voce
mea magna docuit ad te clama-
vit potuit oblivisci ex eam
plus compassione matris qua sua
protulit. Tunc color mortis Christi
tis in quibus prae sanguine aspici po-
tuit accessit oculi apparuerunt
semimortui et vultus lugubris
totusque lividus labia palida
lingua sanguine colenta nix
ille submersa que prius prae mag-
nitudine alaparum rubicunde
fuerunt prae doloris magnitudine
ceperunt pallescere dentes max-
illis inheserunt os eius aptum
coste attenuate que dinu-
merari potuerunt ventre
dorso inherens quasi non
haberet viscera omne corpus
palidum et languidum confluxu
in continuo sanguinis decurren-
tis manus eius et pedes ri-
gidissimi extenti erant et
in tota forma crucis cruciat-
cruciati et conformati barbar e-
ius explotio ipsius sanguine
Itaque cum sit laceratus et lividus pa-
ret solum cor integrum erat quia
optime et fortissime nature erat
de carne enim virginea corpus
mundissimum et optime complexio-
natum suscepit. Et quia optime ne-
cerit vita cum morte in cor-
eius confortate contrahebat nam quamquam
dolor de membris et unius cor-
poris confluerat ad cor ascende-
bat quia nobilissimum erat et in
corruptum et mordibili dolore
vexabat spiritum. Et quamquam dolor
a corde in membra alterata
descendebat aliquantum detonabat
ipse explosiones faciens marina
prae amaritudine nimia quam sentie-
bat intrinseci doloris acutissimi
et sic mortem prorogabat cum tor-
mento gravi et ingenti amaritudine.

Iudicis aut domini feller aceto
potatibus amarioritas cordis ita
linguam et palatum virginis confic-
cavit quia labia sua buccarum ad
loquendum tunc movere non valuit.
Tunc filius virginis qui de labi-
is extensis respexisset ad amicos
suos flentes qui maluissent
istam penam cum auxilio eius
in se pertulisse ut a cruciatu in-
ferno arderet quam eum sic videre
cruciari. Dolor ille ex amicorum
dolore omnem amaritudinem
et tribulationem quam vel in corpore
vel in corde sustinuit excede-
bat quia tenere diligebat eos.
Tunc prae nimia corporis angustia
appropinquante morte et animalibus
eius attenuatis ad cor prae vio-
lentia dolorum rupto. Tunc
omnia membra eius contremuerunt
et ipse caput quasi modicum
elevans ex parte humanitatis cla-
mabat ad patrem. Pater in ma-
nus tuas commendo spiritum meum
et tertio inclinato capite emi-
sit spiritum et tunc barba eius
super pectus cecidit. Cum autem
mater eius vidit quod videlicet omnia
membra filii obriguerunt et
inclinato capite emisit spiritum
exalabat. Hanc autem vocem audivit
mestissima mater eius contremue-
runt omnia membra eius et do-
loris acerbitas ita cor virginis
suffocavit quod nullus sui corpo-
ris articulus moveri videbatur
et cum amaro sui cordis dolore
cecidit quasi mortua in terra
commanita mulieribus et quocienscumque
postea hanc vocem cogitabat
quasi in aure sua prius et re-
cens erat. In illa hora muri
eius aliquantulum pertrans-
erunt a loco profunditatis cla-
morum prae ponderis corporis. In
hac morte filii dei omnia
contremebant nam dicitur a

filium tradidit in mortem et nunquam
separabatur ab eo nec in morte in
illa tamen hora mortis tamquam
compaciens videbatur licet ullum
dolorem vel penam deitatis
pati possit quia impassibilis et im-
mutabilis est filius ipse paciebatur
in omnibus membris et in corde qui tamen
in deitate erat immortalis anima
eius que eciam immortalis erat
paciebatur. Congregati angeli quasi
turbati videbantur cum viderent
deum in humanitate sua pati in cruce
sed quomodo turbari possunt angeli qui
immortales sunt utique sicut iusti
cum viderent amicum suum pati a-
liqua de quibus consequitur mag-
nam gloriam quodammodo contris-
tantur. Sic angeli quasi
contristabantur de pena eius cum
tamen sint impassibiles sed
gaudebant de gloria eius futura
et utilitate ex passione eius
ventura. Omnia quoque elementa
turbabantur et sol et luna dimise-
runt splendorem suum terra tremu-
it lapides scindebantur et se-
pulchra aperiebantur in hora
mortis filii dei. Omnes genti-
les turbabantur ubicumque erant
quia in corda eorum venit quasi
quedam punctura doloris licet
nescirent unde esset. Tur-
babantur et corda eorum tristiciam [?]
eorum in illa hora sed non ad gloriam
eorum. Ad hunc eciam immundi
spiritus turbabantur quasi in
unum congregati. Illi autem qui
essent in sinu Abrahe nichil
turbabantur nisi quod mallent
tercium esse in inferno quam
talem penam domino suo videre.
Virgo autem et mater eius que
iuxta filio suo astabat qualem
dolorem tunc paciebatur nullus
potest considerare. Post hec
os eius apertum videbatur et lin-
gua tota sanguinolenta et den-
tes et sanguis in ore ab aspi-

> [margin:] gaudebant quidem de gloria eius / [illegible] sed tamen propter passionem eius contristabantur [?]

pientibus videri poterat et oculi
eius semiclausi deorsum versi erant
et corpus iam mortuum demississime
pendebat genibus quasi in unam partem
inclinatis pedes ad partem alteram
super clavos quasi tardius declinabat
manus eius se retraxerunt modicum
de loco perforacionis et pondus corporis
amplius supportabant pedes digiti
et brachia quamvis extendebat se et
dorsum fortiter stringebatur ad sti-
pitem et erat totum demissum et tunc
quidam dixerunt ad matrem
Maria filius tuus mortuus est.
Alii vero dicebant alia verba deri-
soria aliqui autem quibus altior sensus
erat dicebant O domina iam pena
filii tui ad eternam suam gloriam
completa est et mortuus est et resur-
get [illegible] itaque disceptantibus unus
adveniens affixit lanceam
in latus eius tam valde tamque
ardue et immisericorditer quia pungens
non desistit desistit donec lan-
cea attigit costam quintam [?] et
ambe partes cordis essent in lan-
cea ita ut pene per aliud
latus eius transiret et cum extra-
heretur ferrum lancee et aliquid
corporis haste apparuit rubea san-
guine quasi lamnei coloris ut
exinde intelligeretur cor eius trans-
fixum extracta autem lancea
statim habundanter exivit de
vulnere quasi quoddam flumen sanguinis.
Hec punctura ita cor virginis
penetravit quod mirum fuit quod non statim
crepuit. Ipse quippe erat virgi-
ni quasi cor suum [illegible] qui nas-
cebatur ex ea ipsa sentit quasi
divisum cor eius et [illegible]
[illegible] et tunc ipse patiebatur sensit quod
divisum cor eius [illegible]
sicut illud quod divisum est extra
et divisum intra et sicut illud quod pun-
gitur quod exterius est eque sentit

dolorem quam mens est. Sic cum flagel-
labatur et pungebatur filius virginis
quasi cor eius flagellabatur et
pungebatur, ratio ei videbatur quod cor
eius perforaretur. Cum vidisset
cor filii sui lancea perfora-
tum, Unde non primum immeritum timui
dicens fecisse demonstrat quod virgo in
tot et tantis doloribus intus fuerit
sauciata. Spiritum non emisit quan-
tum dilectum filium innocentem cruentatum
vidit et mortuum atque lancea trans-
fixum cum ridentibus inter
latrones pendere respexit. Illis
dicentibus quibus notis extitit
ab eo fugientibus et multis in for-
titudine fidei enormiter exor-
bitantibus. Colligitur quod admodum suus
filius super omnes in hoc mundo vi-
ventes amarissimam mortem susti-
nuit ita ipsius mater et sua benedicta
anima amarissimos dolores suf-
ferendo portavit. Cum quod mirabile
dicitur quod uxor finees archam
dei abiunitis (?) captam esse pariter
eius pro dolore ... periit
exspiravit quae tamen maioribus
doloribus urgebatur. Ita quod eius
dolores virginis doloribus compa-
rari non possent quae sui benedicti
filii corpus quod directa per dura stigma-
bat inter clavos et lignum pendere
conspexit et quod maria superiorat (?) cum
... moestitiis exstitit lacessita
... cum hoc aliud cogitat pati
nisi quod de speciali dei potestate dono
contra omnes corporales vires suas
propriam vitam retinuit. Filii igitur
intendentibus propria intendere
non potuit. Venientes autem hii
duo qui deponebant cum de cruce
tres scalas applicabant quarum
una pertendebat ad pedes et alia ad
ascellas et brachia tertia ad me-
dietatem corporis. Primus ascendit
et tenebat cum per medium et ascen-

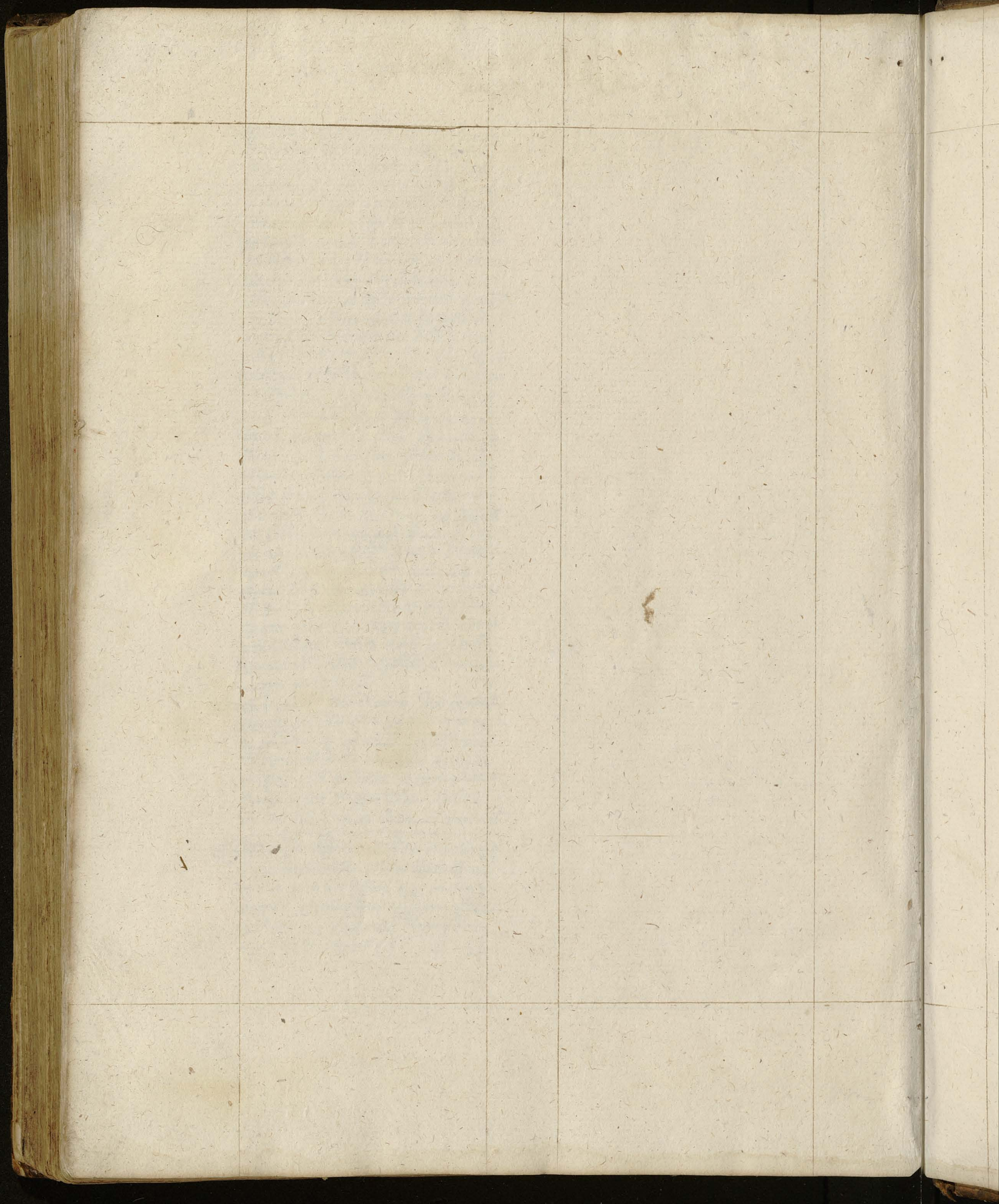
dit per aliam scalam extraxit pri-
mo unum clavum de uno brachio
deinde applicata scala extraxit
clavum alterius manus qui quidem
clavi longe ultra stipitem crucis
pertendebat. Descendente itaque
illo qui sustentabat onus corporis
paulatim et modicum prout potuit
ille alius ascendit scalam quae te-
nebat unum eorum tenuit corpus
per corpus (?) et alius per pedes ipsa vero
quae mater erat tenuit per medium et sic
illi tres portaverunt ipsum ad
quandam petram quae in modo lin-
teo apta erat et licet qualem efficaciam
habuerit tamen non est qui va-
leat dicere tamen tunc attente eius
dolorum stimuli fugierunt et consola-
tionem delatio cepit in ipsa ...
... quod sentiebat quod filii sui tribu-
lationes in cruce ... finite
... ipsa quam
sentit filium suum non amplius
moriturum sed in aeternum victurum
et sic dulcedinem eius quaedam
efficacia miscebat. Erat enim sicut
mulier pariens cuius anima me-
mbra post partum tremula sunt quia
licet pro dolore vix respirare possit
tamen gaudet in ... potest eo
quod sit filius suus natus et eandem
miseriam de qua exivit ...
redditum ut etiam ex hoc quasi
aliquantulum consolata fuit. Cum corpus
eius positum deorsum fuit potuit
manibus suis contingere potuit et a-
mplexando recipere ut vulnera explo-
raret et extergeret sanguinem de-
inde cum corpus eius per des
recepit in gremio vidit eum
quasi leprosum et totum lividum nam
oculi eius erant mortui et
sanguine pleni. Os frigidum
quasi nix barba quasi restis
facies contracta manus ... et brach-
ia eius sic obriguerunt quod
ea flectere non potuit ut se super

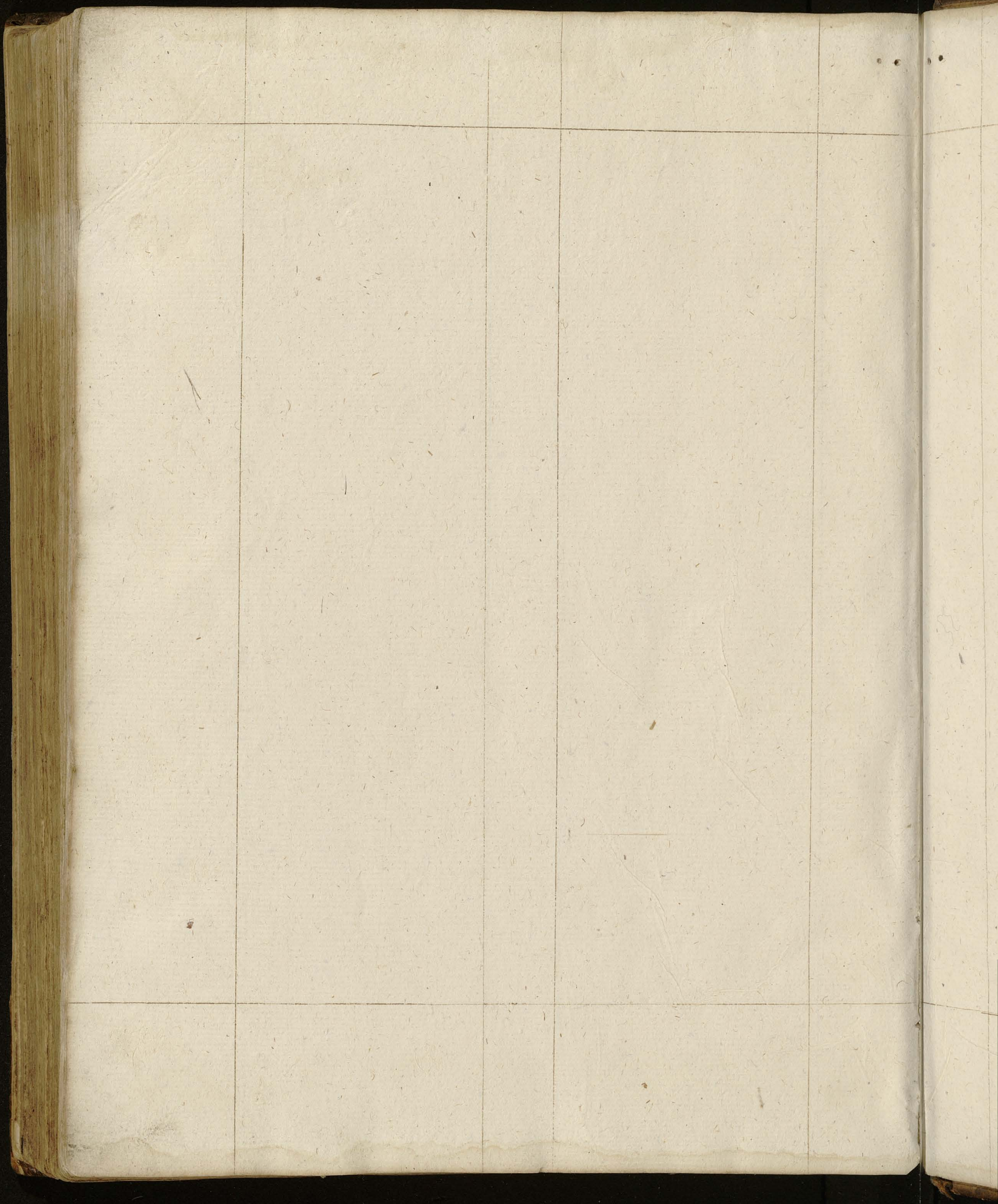
pectus apponeret ut poterat deponi nisi circa umbilicum super ventrem. Brachia que extendi non potuerunt sed permanebant sicut in cruce et sicut steterat in cruce sic sunt cum in gremio quasi homine contracto in omnibus membris que tunc lavabat lacrimis ipsa et iohannes et alie mulieres plorantes. Sed tamen cum linteo suo extersit vulnera et membra et clausit oculos et os eius que in morte fuerant aperta. Postea involverunt cum alio linteo mundo sed mater non consuevit linteum scindebat cum perito quia non in tumulo putresceret. Demum deposuerunt cum in sepulchro. O quam libenter fuisset posita viva cum filio suo si fuisset voluntas eius. Vere enim dicere potuit quod sepulto filio suo quasi duo corda in uno sepulchro fuerunt. Nunquid non dicitur: ubi est thezaurus tuus ibi est cor tuum. Sic in sepulchro filii sui semper cor animus et cogitatio eius versabatur. Hiis autem completis venit ille bonus Joseph et duxit eam in domum.

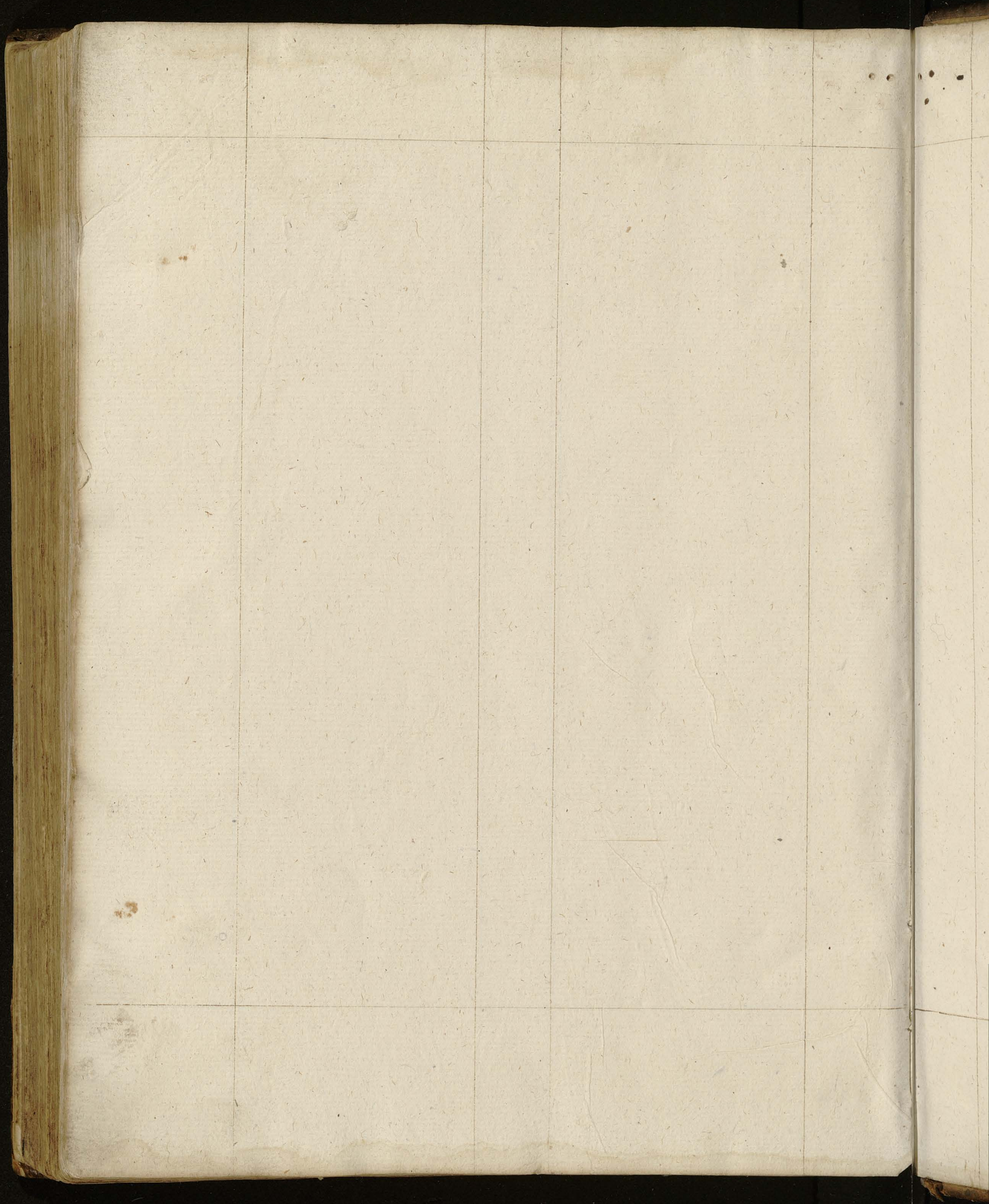
Tu autem domine miserere nobis. Deo gratias.

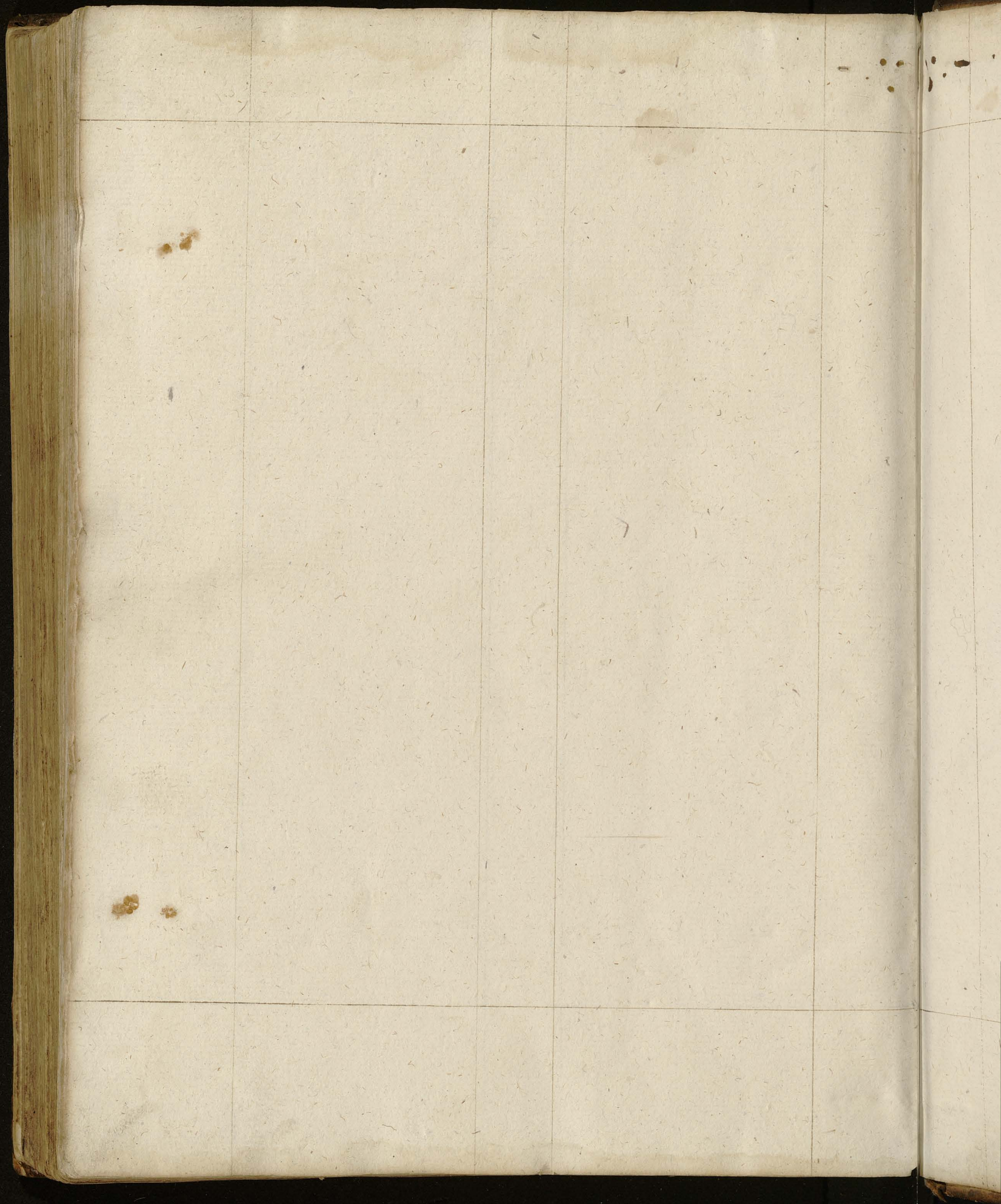
Considerandum est et in secreto tenendum quod quilibet passione et spirituali ac dolore videri potius ea plene contemplatus fuit compassionem spiritualium dolorum in corde eius sentit in ratione.

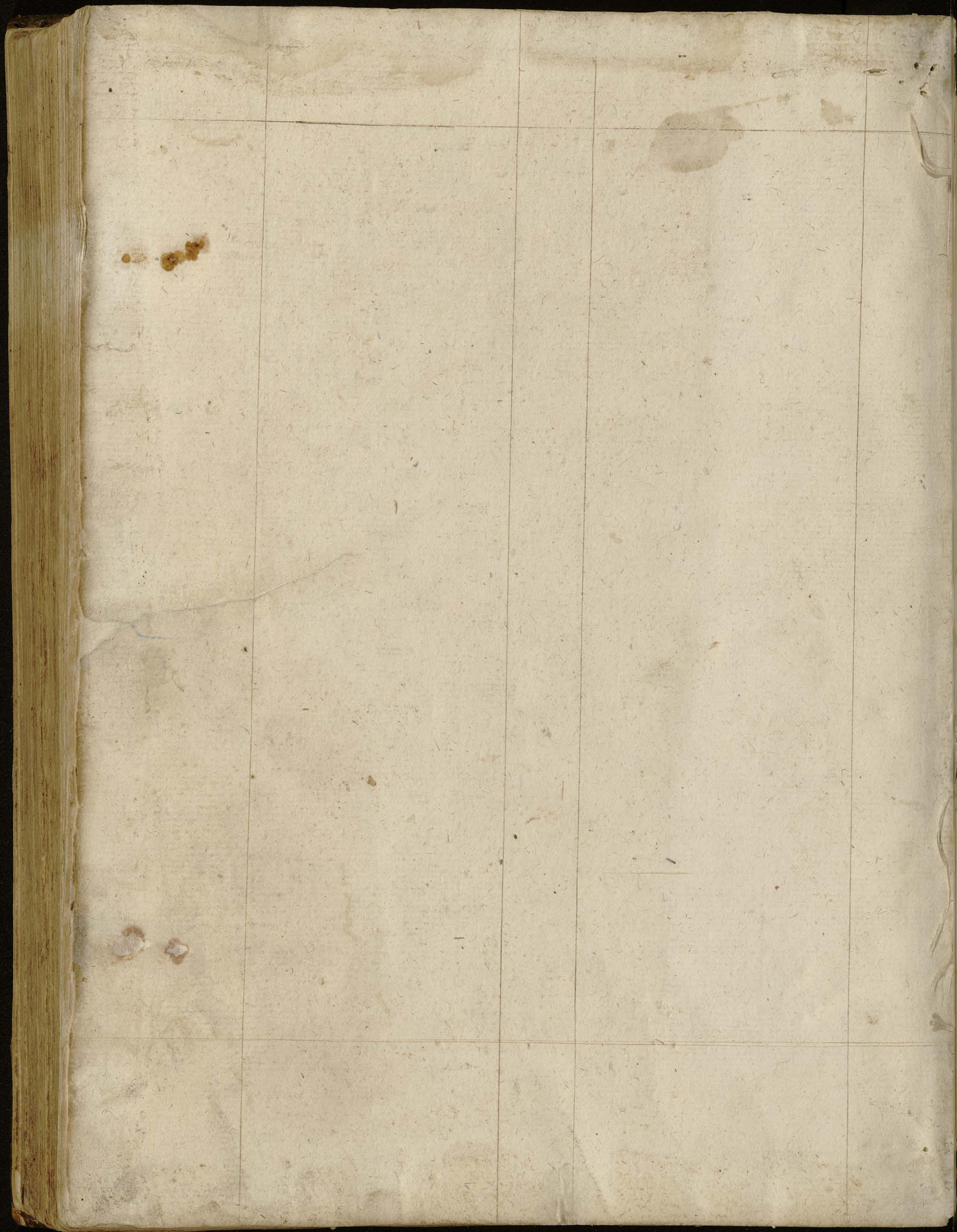
Passio domini collecta ex diversis revelationibus factis beate Brigitte per dominum Jhesum et per matrem eius virginem gloriosam et per angelum in sermone angelico et sic est finis etc.

III

